ARHITECTURA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 433/1938

BIBLIOTECA
FACULTĂȚII DE ARHITECTURĂ
Inv. 108
Cota

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
" GRIGORE IONESCU
" GEORGE NEGOESCU
" ST. H. OPARI
ARH. IOAN C. ROȘU
" PANDELE ȘERBĂNESCU
" GEORGE SIMOTTA
" VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
Arh. ST. H. OPARI și Arh. V. SMIGELSCHI

1
ANUL VI
IANUARIE - MARTIE 1940

BIBLIOTECA
FACULTĂȚII DE ARHITECTURĂ
Inv. 232
Cota P I 36 / 232

ABONAMENTE ANUALE:
PARTICULARI LEI 300.—
ANTREPRENORI " 500.—
INSTITUȚII ȘI MARI INTREPRINDERI " 1000.—

ADMINISTRATOR: P. GEORGESCU

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURĂ ȘI ARTĂ PLASTICĂ

Sumarul :

MUNCĂ ŞI CREAŢIE ROMÂNEASCĂ IN DOMENIUL ARTELOR	ARH. I. D. ENESCU	4
ARHITECTURĂ VECHE ROMÂNEASCĂ	* *	6
ARHITECTUL CLAVEL	DANIEL POPESCU	8
PALATUL FUNCŢIONARILOR BĂNCII NAŢIONALE (ARH R. DUDESCU)	* *	
VILA PATRIARHULUI MIRON (ARH. D. IONESCU-BERECHET)	* *	
VILĂ LA PREDEAL (ARH. M. CHERENBACH)	* *	16
CONCURS PENTRU ŞCOALA PRIMARĂ TÂRNOVA (ARH. P. N. BOICO)	* *	18
VILĂ IN PARCUL DOMENIILOR (ARH. M. RICCI)	* *	20
PROECTUL CERCULUI MILITAR, SIBIU (ARH. V. RĂDULESCU)	* *	22
ŞCOALA NORMALĂ A. ŞAGUNA, SIBIU (ARH. G. CRISTINEL)	* *	23
INTERIOARE (ARH. G. NEGOESCU, ARH. AL. ZAHARIA)	* *	26
	ARH. V. ASQUINI	29
CRONICI		31
DE TOATE		32

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACŢIA

Palatul fondului de Pensiuni a Funcționarilor Băncii Naționale. ARH. RADU DUDESCU

ARH. I. D. ENESCU

MUNCĂ ȘI CREAȚIE ROMÂNEASCĂ IN DOMENIUL ARTELOR

conferință ținută în ziua de 13.III.1940 la „Casele Nationale"

Creațiile de artă măsoară totdeauna gradul de superioritate al popoarelor. Arta cere un anumit climat, ca să se poată desvolta, climat de liniște și prosperitate, pe care nu toate popoarele și-l pot îngădui. Fără acest climat concentrarea puterilor creatoare și exteriorizarea bogăției de simțire, în orice formă de artă: muzică, dans, teatru, pictură, sculptură, literatură, arhitectură, nu sunt posibile.

Dacă, cu toată vitregia vremurilor, românii s'au manifestat, în domeniul artelor, nu numai onorabil, ci chiar superior altor popoare, faptul se datorește însușirilor cu care acest popor este dotat; însușiri cari fac dovada unei vechi și nobile origini.

Printre primele manifestări artistice ale omului, se găsește muzica. Toate viețuitoarele, de la greierul pământului până la ciocârlia înălțimilor cerului, simt nevoia de a-și manifesta bucuria vieții, prin cântec, imn de slavă închinat Creiatorului.

Muzica românească este muzică populară; cântece, romanțe, arii, jocuri, în care se oglindește sufletul românesc, când aprins ca focul, când resemnat ca apa liniștită, când sgomotos ca isvoarele munților, când murmurat ca râurile ce se strecoară lin sub coroana verde a zăvoaielor noastre. Așa cum sunt casele țăranilor noștri, vesele și deschise, cu prispe spre exterior, așa e muzica românâească, cu ecouri prelungite în depărtări, ca și cum românul ar vrea să-l audă și să-l înțeleagă toată lumea. Motivele de muzică populară sunt un bogat tezaur pentru mari noștri compozitori, pe cari ni-i va aduce viitorul. Constatarea nu este numai a noastră ci a streinilor de seamă cari au avut prilejul să asculte pe virtuoșii noștri executanți, în țară sau în centrele mari ale occidentului. Și mai ales pe George Enescu, compositor și desăvârșit artist executant, strălucit representant al muzicei românești, care a dus faima neamului nostru peste mări și țări.

Jocul, în legătură directă cu muzica, are acelaș specific românesc, neasemănându-se cu nici unul din jocurile vecinilor noștri, mai apropiați sau depărtați. Este când viu, explozie de energie și de voie bună, când liniștit unduindu-se ca valurile aurii de grâu, ale lanurilor românești.

Costumele, care înfloresc cu varietatea lor unitară horele din zilele de sărbătoare, sunt încă o dovadă a bunului gust și bunului simț românesc.

Bogăția colorilor și motivele decorative, de pe ii, fote, peptare, cămăși, oglindesc bogăția de lumină și colori a plaiurilor, câmpurilor și munților noștri. De la verdele pădurilor până la albastrul cerului, de la negrul pământului la galbenul auriu al holdelor și de la roșul de sânge al apusului de soare, la violetul umbrelor dimineței, — românca a așezat, într'o armonie desăvârșită, icoana de umbre și lumini a sufletului său.

Sculptura românească, se prezintă în trecut cu foarte interesante lucrări și ciopliturі în lemn, care dovedesc simțul artistic al românului. O sculptură academică, statuară, românul creștin ortodox nu putea să aibă, fiindcă religia sa interzice „să-și facă chip cioplit". Abia în secolul XIX sculptura românească înlătură prejudecățile și începe a se manifesta destul de apreciabil. O seamă de români, în urma studiilor în centrele mari ale apusului, fac opere de seamă, apreciate la concursurile și saloanele internaționale.

Aptitudinile artistice ale lui Ion Georgescu ne-au dat, pe lângă alte opere, statuia lui Gh. Lazăr în București și Gh. Asachi la Iași.

St. Ionescu Valbudea ne-a lăsat baso-relieful Adam și Eva, premiat la Paris, — Nebunul expus de două ori la Paris — și învingătorul, remarcabil studiu de anatomie,ca și copilul dormind.

Către sfârșitul secolului XIX și începutul celui XX Hegel ne dă statuele Miron Costin și V. Alexandri din Iași, Victoria pompierilor din fața Arsenalului, statuia lui Dinicu Golescu, ș. a. Paciurea a lăsat de asemenea opere de valoare artistică, printre cari în afară de capete, busturi și cei doi titani de la cascada de sub terasa muzeului militar (Parcul Carol)).

După războі, după ce a trecut desorientarea modernistă, sculptorii noștrii au avut creații artistice remarcabile, în toate genurile. Și dacă stimulentul oficialității ar fi fost mai susținut, am fi avut rezultate și mai fericite.

Pictura, mai expresivă decât sculptura, căci înfățișează odată cu forma și coloarea, a fost mai cultivată de români. Până în secolul XIX pictura românească a fost mai mult pictură religioasă, în interiorul bisericilor și icoane.

In prima jumătate a secolului XIX se pomenește de pictorul Negulici (1843) — de care ziarele din Atena vorbeau cu admirație. Operile de seamă ale acestui artist român s'ar afla în palatul sultanilor din Constantinopol și la unii particulari.

A doua jumătate a secolului XIX este marcată de câteva talente puternice, printre cari: C. Leca, Th. Aman, Tătărăscu, Bardasare, cărora le urmează cei întorși de curând de la Paris, Roma, Munchen — și anume: Stăncescu și Nic. Grigorescu.

Dela Leca ne-a rămas tablouri cu subiect istoric: Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia, Incheerea păcii între Voevozii români, Bogdan cel chior și Radu cel frumos, după bătălia dela Răsboeni, Mihai Viteazul ucis de Basta, descălecarea lui Radu Negru, — parte din acestea în Pinacoteca din Capitală.

Dela Tătărăscu avem, printre altele, un tablou alegoric reprezentând Renașterea României (1848). Dela Aman, în afară de lucrări de portrete și din viața țărănească, avem opera sa capitală: Mântuirea României prin religie și știință, precum și tabloul Mihai Viteazul ospătând cu căpitanii. Stăncescu, în afară de studii ne-a lăsat tabloul reprezentând moartea lui Al. Lăpușneanu.

Pictorul Henția, atașat Quartierului general al armatei,

*) Conferință ținută în ciclul „Gândirea Europeană".

în 1877 ne-a dat tablouri cu scene din răsboiul independenței, — apoi tabloul reprezentând intrarea lui Traian în Sarmisegetuza.

Iar cel mai reprezentativ dintre pictorii români N. Grigorescu, a dat și redat ca nimeni altul, specificul românesc: pământul, plaiurile cu ciobanii, munca și rodul câmpiilor, viața sub toate aspectele ale neamului românesc. De la Grigorescu ne-a rămas o mulțime de lucrări, în toate genurile, de la subiectele istorice: Smârdan, prizonierii, transportul munițiilor, la icoana vie a vieții românești și până la prozaismul târgurilor noastre cotropite de evrei. A cinstit cu acelaș talent și pictura religioasă: interiorul bisericii mânăstirei Agapia și icoanele din Muzeul mânăstirei Căldărușani

Demetrescu Mirea a fost cel mai mare pictor portretist al nostru. Tabloul alegoric „Vârful cu Dor" inspirat din „poveștile Peleșului" a dat prilej aprecierilor elogioase și în cercurile artistice din Occident. Valea Slănicului și alte lucrări l'au consacrat și în alte genuri; iar pictura Catedralei din Constanța a provocat, pe vremuri, discuții foarte aprinse ,asupra nepotrivirii dintre valoarea lucrării și tradiția acestui gen de pictură.

Printre alți mulți pictori de seamă se cade să mai menționăm pe: Artachino, Bărbulescu, Dimitriu, Grant, Gropeanu, Jiquidi, Luchian, Obedeanu, Pascaly, Popovici, Simonidi, Țincu, Andreescu. Pentru cei din zilele noastre cuvântul se va spune mai târziu. Menționăm totuși realizarea Marei Fresce din SalaAteneului Român, de d. Costin Petrescu.

Arta dramatică, a dat și ea prilej elementelor românești să se afirme, nu numai în țară, dar și pe scenele teatrelor mari ale lumii. Printre artiștii de remarcabilă valoare, ce am avut menționăm: Pascaly, M. Millo, Const. Caragiale, Aristia primul român absolvent al conservatorului din Paris. Apoi Iulian, Manolescu, Notara, Petrescu, P. Liciu și Luchian la Iași. Iar dintre femei: Agata Bârsescu, Aristița Romanescu, Matilda Pascaly, Frosa Sarandi, Fani Tardini.

Dintre cântăreți de operă și operetă menționăm pe: marea Darclée, de reputație europeană, Nuovina, Elena Theodorini, Irena de Vladaia, Eufrosna Pop. Marcolini, Gabrielescu, Demetrescu, Jean Atanasiu, Băjenaru și Leonard.

Literatura și poezia, au fost nu numai cultivate, dar îmbrățișate cu căldură și talent de românii: Bălcescu, Caragiale, Delavrancea, Vlahuță, Eliade Rădulescu Hajdeu, Odobescu, Creangă, A. Xenopol, Conta, T. Maiorescu, sunt tot atâtea ilustrațiuni ale scrisului românesc.

Iar V. Alexandri, Bolintineanu, Coșbuc, Depărățeanu, St. O. Iosif, Octavian Goga, în frunte cu marele Eminescu au atins în poezie culmile cele mai înalte, ajunse de marii poeți ai lumii.

Nici în arta vorbirii, oratoria, neamul românesc n'a rămas mai prejos; — și de câte ori a fost prilejul ca ai noștri să se măsoare cu marii oratori ai lumii, n'au eșit mai prejos.

Arhitectura este poate cea dintâi manifestare a vieții omenești, din nevoia de adăpost la început, din aceia de a ridica altare de închinăciune mai pe urmă. Poate că nimic mai mult decât credința n'a dat impuls creiator arhitecturei, în toate timpurile și la toate popoarele.

De aceia și în trecutul românesc, în afară de palatul mai deschis sau mai cu aspect de fortăreață, al Domnitorului, bisericile sunt singurele monumente de arhitectură.

De la bisericile de lemn din epoca anterioară întemeierii principatelor, până la bisericile: Domnească, Sân Nicoară din Curtea de Argeș, Romanică din Câmpulung, ridicate odată cu principatul Munteniei sub Basarab I și Nic. Alex. Basarab, sau cele de la Rădăuți, Bistrița și Moldavița-Bucovina, din vremea lui Alexandru cel Bun, pânăă la epoca lui Mircea cel Mare în Muntenia și a Mușatilor în Moldova; de la strălucita domnie a lui Ștefan Vodă în Moldova, cu cele peste 40 biserici, până la epoca cea mai strălucită a arhitecturii, sub Neagoe Vodă în Muntenia, ctitorul bijuteriei de la Curtea de Argeș și altor biserici și sub Vasile Lupu în Moldova, avem toată evoluția arhitecturei românești de creație proprie, sub influența romano-bizantină în Muntenia și romano-gotică în Moldova; și cu bogată decorație amintind splendorile orientului.

După o oare care stagnare constructivă, epoca lui Brâncoveanu reprezintă o adevărată renaștere a arhitecturei românești. Arhitectura palatului său de la Mogoșoaia și mai ales arhitectura mânăstirii Hurezi, cu ceardacuri, colonade și coloane, amintind de o parte specificul românesc al ceardacurilor și stâlpilor lucrați cu grije și gust, iar de alta bogăția decorativă a logilor și coloanelor venețiene, constitue o fericită manifestare de creație autentic românească și un început ce trebuia să constitue temeiul arhitecturii noastre de mai târziu.

Pe linia concepției brâncovinești merge și epoca Mavrocordaților, care ne-a dat frumoasa biserică a mânăstirei Văcărești, Antim, Crețulescu și Stavropoleos.

Secolul XIX, până la Vodă Carol I se scurge în pregătirea unor noui așezări sociale și naționale. După războiul independenței și proclamării Regatului, începe epoca de consolidare și reclădire generală. Prima grijă este a restaurării și păstrării monumentelor trecutului. Sunt restaurate Biserica Episcopală și Biserica Domnească din Curtea de Argeș, împreună cu clădirea nouă a palatului din dreapta, Reședință domnească de vară. Apoi Mitropolia din Târgoviște, Sf. Dumitru din Craiova, Trei Ierarhi și Sf. Niculae din Iași, Stavropoleos din București și altele.

Arhitecții români, deși pregătiți în școli din apus, cercetează isvoarele trecutului nostru, înființează o școală românească de arhitectură și duc, cu prilejul restaurării monumentelor, cea mai vie acțiune de lămurire publică asupra importanței acestor monumente. Arhitectul Mincu ridică pe temeliile trecutului stâlpii arhitecturei românești civile, continuată de elevii săi și îmbogățită cu motive originale, inspirate din trecutul nostru. Mincu a creiat și lăsat o adevărată școală, ale cărei roade s'a văzut mai ales cu prilejul Expoziției din 1906, ale cărei pavilioane, păstrate până azi, sunt dovada puterii de inspirație și creație de arhitectură românească. De atunci orașele, târgurile și dealurile noastre sunt înflorite cu vile și case naționale.

Epoca Regelui Carol I a fost foarte fecundă în toate domeniile. S'au clădit: palatul Casei de Depuneri, Palatul Justiției, Palatul Poștelor, Palatul Adunării Deputaților; ultimele două de arhitecți români, Săvulescu-Maimarol, aleși prin concurs internațional. Palatul Justiției deși conceput de un arhitect strein, în ansamblu, este opera de detaliu, mai ales frumoasele plafoane ale sălilor de ședințe, a arhitectului Mincu. Tot Mincu a dat cavourile Ghica, Cantacuzino și Gheorghieff opere de neîntrecută arhitectură funerară, citate printre cele mai reușite din lume. Berindei a dat frumosul și impunătorul palat Administrativ din Iași, în care a păstrat tradiția arhitecturei moldovene, de ușoară influență gotică.

Regele Ferdinand I ne-a dat România Mare, ce trebuie puternic consolidată în toate domeniile, consolidare pe care a început-o așa de fericit Regele Carol II-lea.

Din acest scurt rezumat al creației românești, în domeniul artelor, putem trage nu numai învățăminte, dar și convingerea că vom găsi virtuțile creatoare românești, toate mijloacele și toate puterile de înfăptuire; iar în M. S. Regele Carol II-lea tot sprijinul și tot stimulentul marilor realizări, de creație românească. Stimulent care să ne ridice de pe terenul prozaismului vieții de toate zilele, pe aripile inspirației și creației, către sferile senine ale frumosului, ale idealului.

Monument în curtea Mânăstirii Văcărești. (Sec. XVIII). Cl. Com. Mon. Ist.

Arhitectură veche românească

Coloană în pronaosul Mănăstirii Văcărești.
Cl. Com. Mon. Ist.

Cl. Com. Mon. Ist.

Detaliu.

Cavoul Cazzavillan. Bellu.

DANIEL POPESCU

Arhitectul CLAVEL

In anul 1877 se năștea la Iași Alexandru Clavel, unul dintre cei mai înzestrați reprezentanți ai arhitecturei noastre moderne. E poate interesant să cunoaștem că tatăl său, profesor de meserie, era francez, iar mama englezoaică. Adolescent, zămislind în sine germeni de artă, pleacă singur la București în căutarea unor rosturi firești. Remarcat ca bun desenator în birourile technice ale Primăriei Capitalei, este trimis de un binevoitor generos să studieze arhitectura la München, vestitul centru de artă al Germaniei de altădată. Către sfârșitul studiilor este nevoit să se reîntoarcă'n țară, fără „diplomă" însă. Intr'adevăr binefăcătorul său moare pe neașteptate și nu mai are cine să-l sprijine. Lipsit de „titlu" el va cunoaște amărăciunea de a nu putea semna totdeauna propriile lucrări. In București va lucra câtva timp fie în birourile de studii ale lui Lecomte de Nouy sau Galléron fie sub ochii exigenți și îndrumători ai lui Mincu. Dacă primii doi l'au întrebuințat pe Clavel pentru darul desenului, ultimul l-a prețuit pentru spontaneitatea și ingeniozitatea soluțiilor arhitecturale ce propunea. Ca mai toți părtașii mișcării noastre artistice și literare din preajma penultimului războiu, Clavel a frecventat și el boema cafenea Kübler, unde desigur va fi legat acele prietenii semnificative (pe lângă latura lor umană) pentru frământările și drumurile artei noastre contemporane.

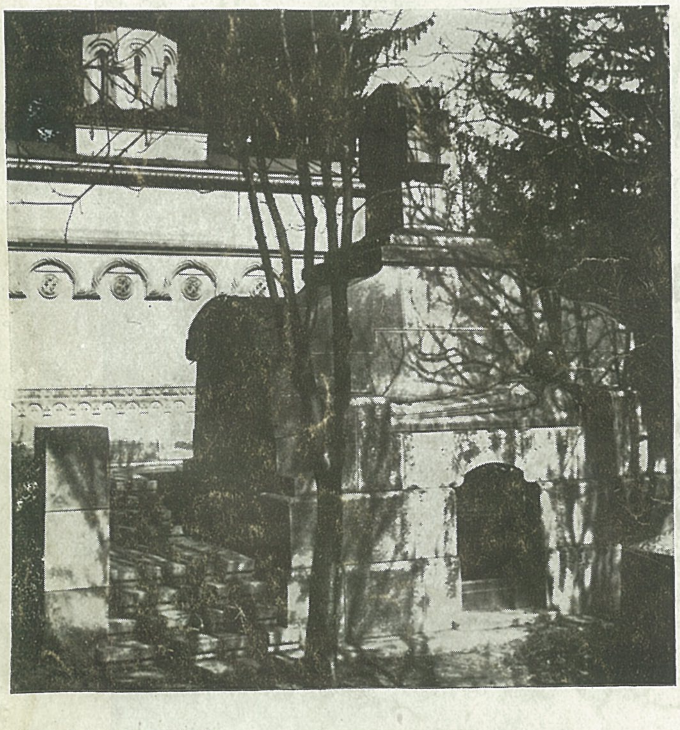

Cavoul Stolojan. Bellu.

Cavoul Cazzavillan. Bellu. Detaliu.

Casa F. Stork. București.

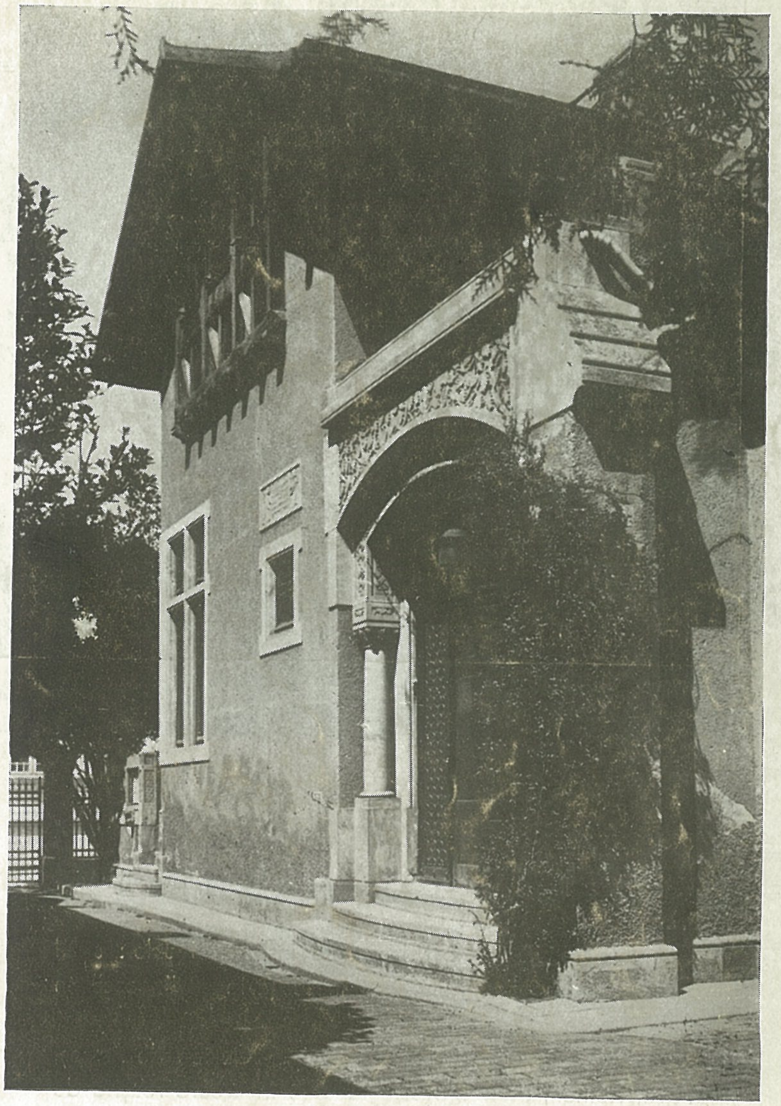

A fost amic intim al D-lui O. Spaethe, sculptorul, l-a apreciat pe gravorul Gabriel Popescu, s'a apropiat de Paciurea colaborând, dar l'a iubit pe Lukian, „zugravul" și omul.

A colindat țara pentru a-i cunoaște vechile monumente de arhitectură bisericească și civilă, ceeace îndreptățea Comisiunea Monumentelor Istorice să aștepte dela el un studiu după ruinele înecate în bălării ale fostei curți brâncovenești dela Potlogi [1]). Dar l'au robit entuziasmat mai cu seamă formele de artă țărănească, dela casa albă cu stâlpi, sveltă și proporționată, dela crestăturile în lemn până la țesături și ceramică, unde naivitatea și abstracția motivelor ornamentale fuzionează în contradicție aparentă.

Lucrează, în timp, relativ puțin, între 1900 și 1916, când moare de ftizie într'un sanatoriu din București, câteva luni abia după Lukian. Activitatea lui, fulgerătoare și luminoasă, se desfășoară deci în plină epocă semănătoristă, când după lupte și polemice răsunătoare, cauza „stilului românesc" biruia, cel puțin pe plan sentimental dacă nu și estetic.

Intuitiv, personal și lipsit de orice dogmatism, Clavel s'a ținut de-o parte în lupta amintită dar a lăsat în urmă-i unele lucrări ce se impun cercetătorului tocmai printr'o viziune originală a stilului național.

---

[1]) A. Lăpedatu: Bulet. C. M. I. 1908, pag. 47—48.

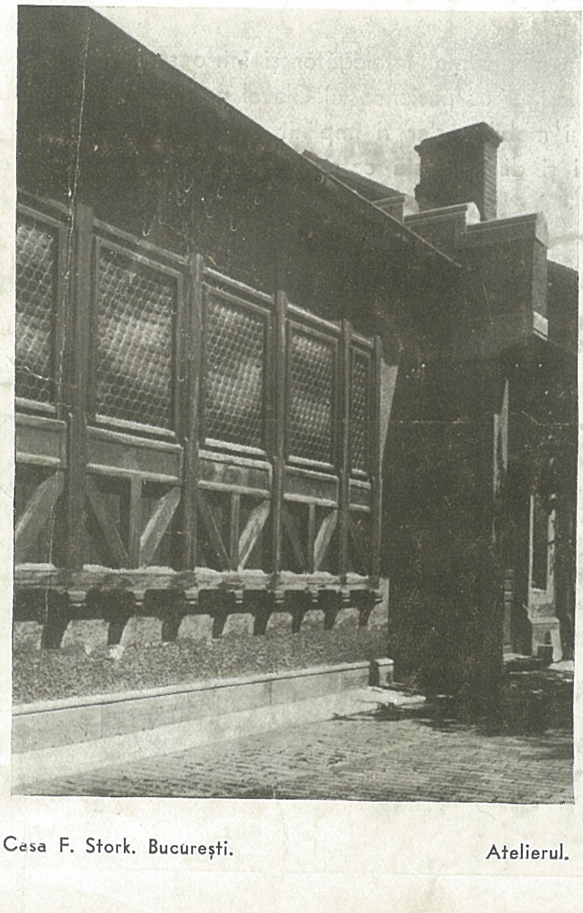

Casa F. Stork. București. Atelierul.

Dar din ce constă opera lui Alexandru Clavel ?

Urmând logica înfăptuirii arhitecturale, o putem împărți în următoarele categorii : a) desene, aquarele, proecte ; b) clădiri (case particulare, conace, instituții publice, mausolee); c) decorație interioară (zugrăveli, mobilier, tâmple).

a) Finețea și transparența aquarelelor (a cultivat genul), precizia și sensul decorativ al desenelor ne desvăluesc sensibilitatea artistului plastic. Marca postală jubiliară (1906) semnată de Clavel și executată în gravură „taille-douce" nu reprezintă doar o valoare filatelică oarecare. Imaginație, simț al compoziției, stilizare se'mbină cu măsura în această lucrare semnificativă. Ca inspirație, această marcă, ne evocă miniaturile călugărilor noștri din veacurile de eflorescență a vieții monahale.

b) In opera clădită a lui Clavel se vădesc cele două însușiri ce fac din el un arhitect de seamă : înțelegerea justă a problemelor specifice arhitecturei (satisfacerea și armonizarea exigențelor utilului cu legile frumosului, natura materialelor de construcție, încadrarea în peisaj, etc.) și un puternic instinct de artă.

In virtutea aceluiași simț artistic Clavel se va inspira în operele sale, nu din „modele" reprezentând momente de împlinire, de apogeu ale marilor epoci, modele pe care apoi să le repete, ci din faze de tranziție și din forme inițiale ale

Casa Gabriel Popescu
jud. Dâmbovița

istoriei arhitecturei. Ca orice creator el caută sugestia vie, încărcată de posibilități.

Principale, două au fost isvoarele inspirației sale: stilul romanic și arta pământului românesc (arta țărănească în deosebi).

In cele 12 Palate de Poștă (Târgoviște, Curtea de Argeș, Craiova, Roman, etc.) Clavel a făcut o încercare reușită de chemare la viață nouă a arhitecturei muntenești cu înrâuririle ei sârbești și dalmatine. A folosit la această categorie de clădiri, ca material de construcție, cărămida roșie aparentă și piatra albă. Pentru armonie cromatică el a 'nțeles să planteze în jurul acestor zidiri pâlcuri de brazi. Plafoanele sunt adesea de lemn, crestat sau zugrăvit.

Tema Culei și a Conacului l-a ispitit și pe Clavel, dar mai puțin decât pe alți contemporani (Casele: Porojan, Târgoviște și N. Săveanu, București).

Dintre realizările funerare menționăm crucea lui Mihai Viteazul, dela Călugăreni (lucrată în colaborare cu sculptorul Spaethe) și cele două cavouri, Cazzavillan și Stolojan, din cimitirul Bellu.

In deosebi mausoleul Stolojenilor, rezultat din conlucrarea cu Paciurea, se impune prin sobrietate și prin sentimentul copleșitor al morții, sugerat de viziunea în piatră a arhitectului și somnul ascetic al Maicii Domnului, lucrare de pătrundere turburătoare și simțire bizantină a marelui sculptor.

Clavel însă a excelat când a putut folosi nestânjenit întregul randament estetic al lemnului și elasticitatea acestui material, de construcție în soluții îndrăznețe. A realizat astfei: casele Stork și Stoenescu în București, atelierul lui Gabriel Popescu și conacul lui Vlahuță la țară. Pridvoarele aeriene și crestătura lemnăriei sunt caracteristicile acestei serii de lucrări.

Intr'un mediu mai înțelegător și într'o societate mai rafinată desigur că pasiunea lui Clavel pentru decorație interioară și mobilier s'ar fi împlinit. Au rămas totuși câteva realizări și din această categorie: mobilierul Palatului de

Casă în Bud. L. Catargiu. Detaliu.

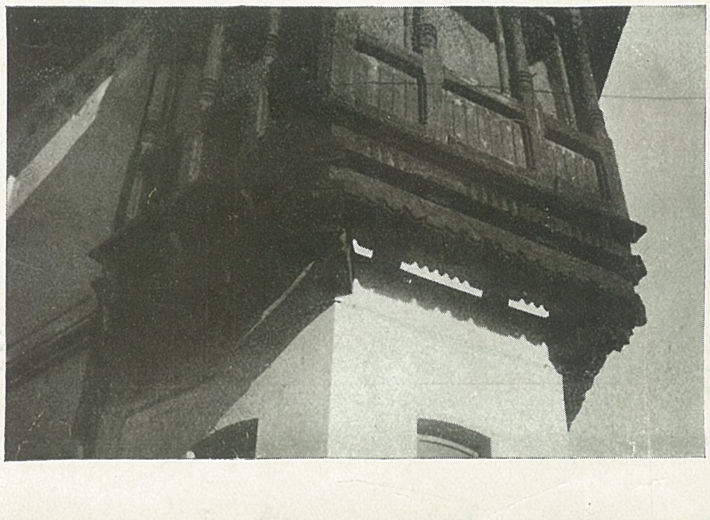

Târgoviște
Palatul Poștelor

Justiție din Focșani și tâmpla Bisericii „Sf. Nicolae" din Calafat. In aceste lucrări înțelegerea și entuziasmul pentru arta populară — „isvor de energie vie, în care crestătura în lemn reprezintă forma cea mai arhaică [2]" — sunt exclusive. Faptul a fost relevat și reproșat [3]). Dar obiecția cronicarului din 1908 subliniază tocmai nota distinctivă a viziunii artistice a lui Clavel. Opera sa sprintenă, aeriană și spiritualizată rămâne un moment în istoria arhitecturei noastre contemporane. Iar cazul acestui occidental prin descendență, care s'a știut scutura, de povara unei arte prodigioase și savante (de care-i aminteau mereu și hereditatea și formația sa) căutând desfătarea frustă în savoarea rustică a unei arte începătoare — rămâne o problemă interesantă de psihologie artistică.

[2]) G. M. Cantacuzino: Isvoare și Popasuri, pag. 83.

[3]) Spiridon Antonescu: O tâmplă de Biserică, Viața Românească, 1908, pag. 100.

Casă în Bud. L. Catargiu
București.

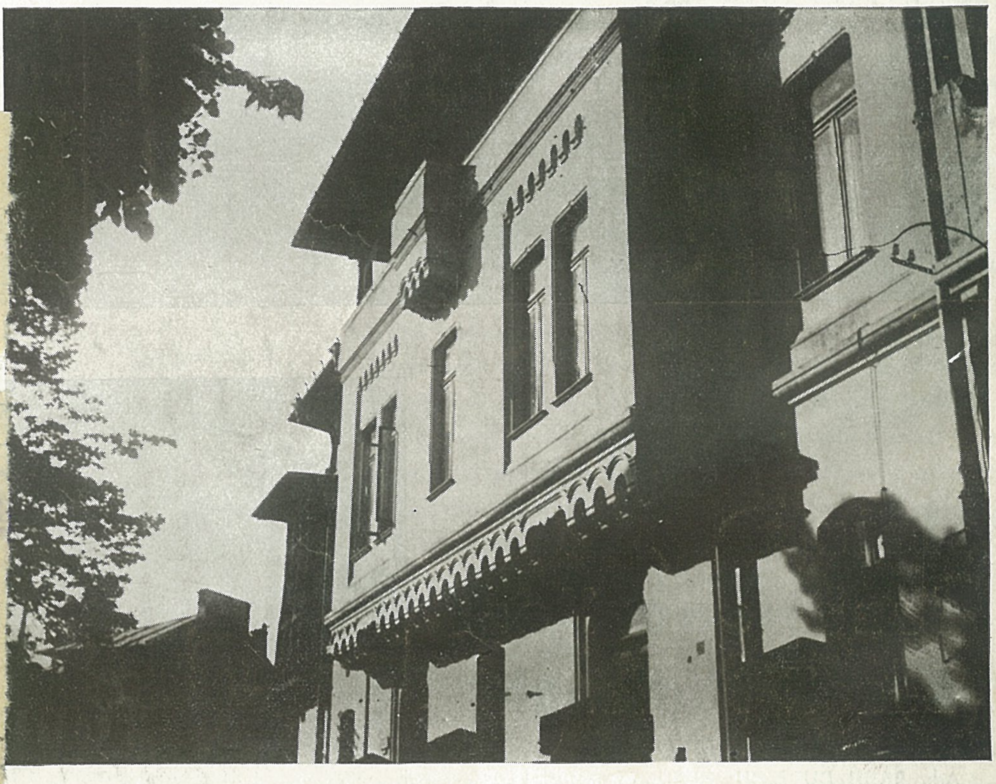

Marcă poștală comemorativă.
Desenul de Clavel.

Fotografiile de Ing. Gabriel Popescu.

Bufetul funcționarilor.

Sala de lectură.

Sala de gimnastică.

Palatul funcționarilor Băncii Naționale

Arh. RADU DUDESCU

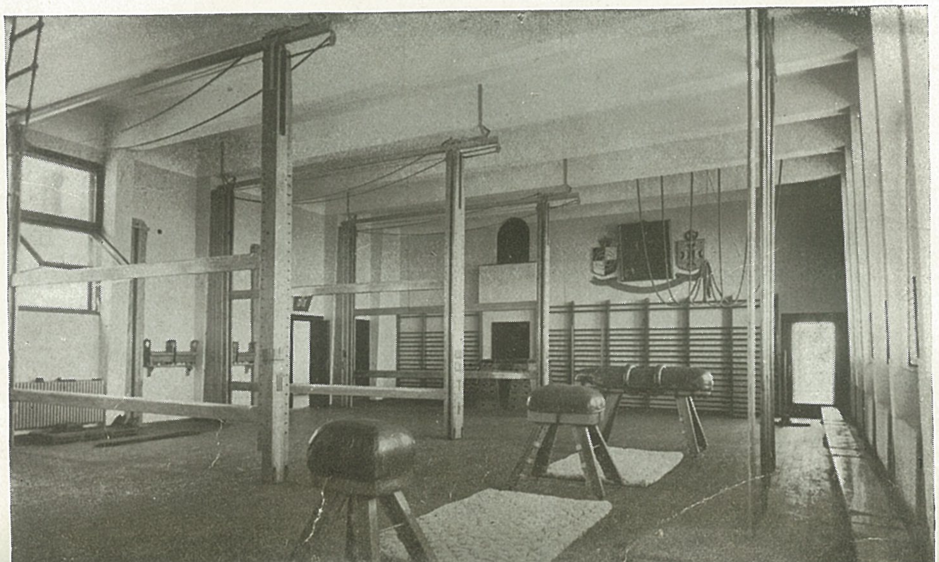

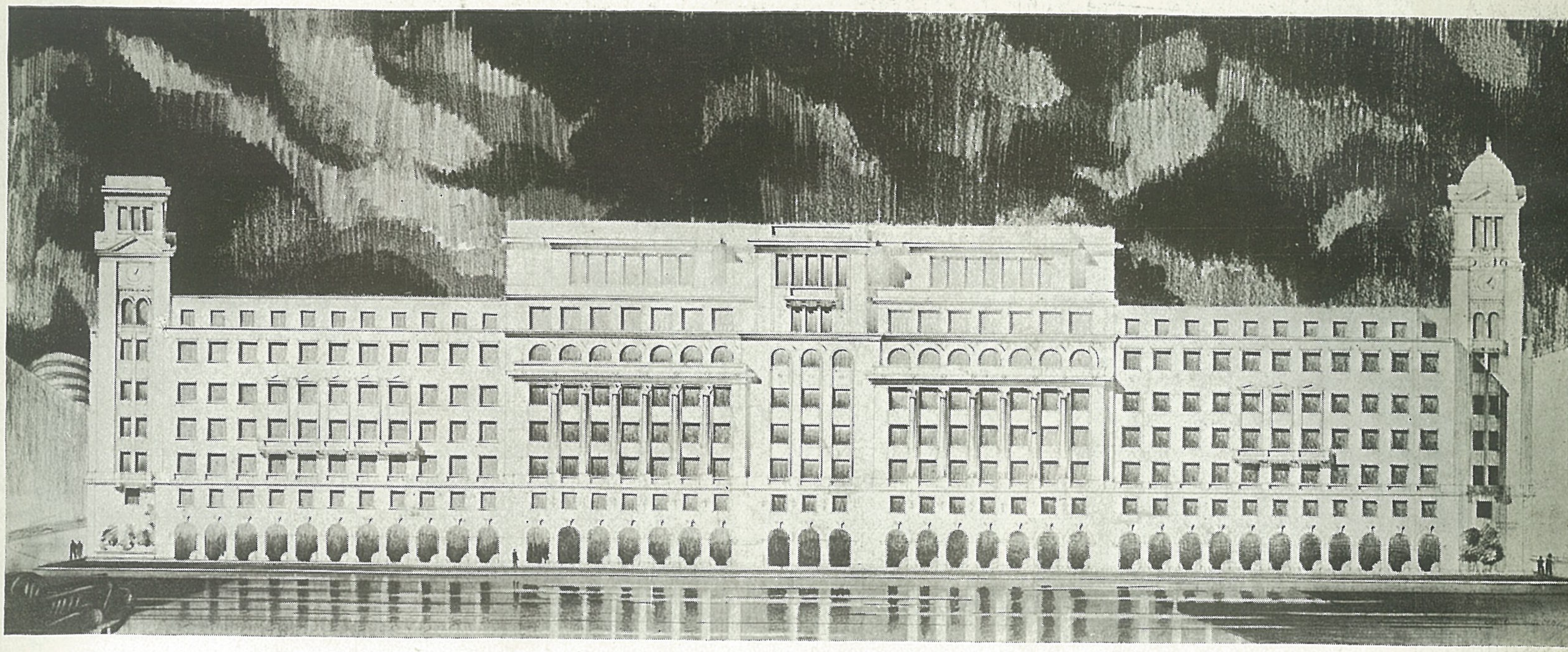

Fațada viitoare spre Calea Victoriei.

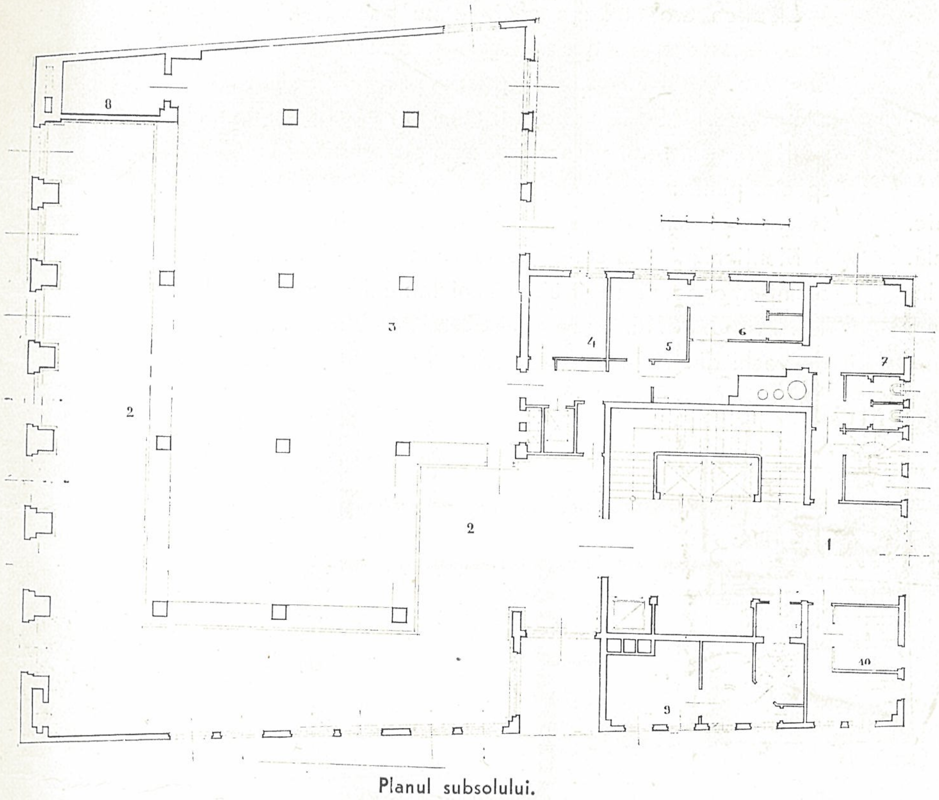

Planul subsolului.

Este pentru prima dată că în București se clădește o casă care are prăvăliile din fațadă principală retrase de la stradă — oferindu-se pietonilor avantajul de a circula pe sub arcade — adăpostiți de ploaie și feriți de razele fierbinți ale soarelui de vară când căldura trece de 40°.

Arhitectul studiind planurile acestei case a avut în vedere încadrarea ei într'o compoziție a cărei fațadă s'ar desfășura din Str. Doamnei până în Str. Lipscani.

Terenul cu colțul spre Str. Doamnei fiind tot proprietatea Băncii Naționale — această aripă ar putea fi mai curând realizată. Sperăm că Municipiul București va fi de acord ca în viitor când aceste clădiri vechi se vor dărâma, proprietarii să fie obligați a cere arhitecților ce vor face aceste lucrări, să se încadreze în studiul Domnului Arhitect Radu Dudescu — oferind astfel Capitalei Țării un ansamblu de clădiri formând o față logică și armonioasă.

Acest studiu, ne deschide soluțiuni noi în ceiace privește unitatea de înfățișare a clădirilor de pe arterele principale, cuprinse între două strade. S'ar putea ca Municipiul să instituie câte un concurs între arhitecți, pentru a găsi soluțiunile cele mai corespunzătoare, pe marile bulevarde și Calea Victoriei, unde dacă arhitecții s'au străduit să dee fiecare concepții arhitectonice, lipsa de legătură între clădiri cu înălțimi diferite — unele având câte 5-6 etaje în plus, oferă nu numai străinului trăit în marile metropole dar și nouă locuitori în orientul apropiat, o netăgăduită nemulțumire estetică.

Suntem siguri că arhitecții s'ar mulțumi cu un onorariu modest pentru aceste studii de ansamblu — numai în dorința de a nu se reproșa profesiunii, o insuficiență artistică, după cum suntem azi acuzați de „omul după stradă".

Revenind la clădirea din Calea Victoriei Nr. 22 arătăm că nu este un palat, ci o casă de raport, cu caracter comercial neavând nici o locuință.

La parter sunt prăvălii iar la etajele I-5 inclusiv săli mari de lucru — în care după nevoie s'au construit paravane de rabiț sau lemn.

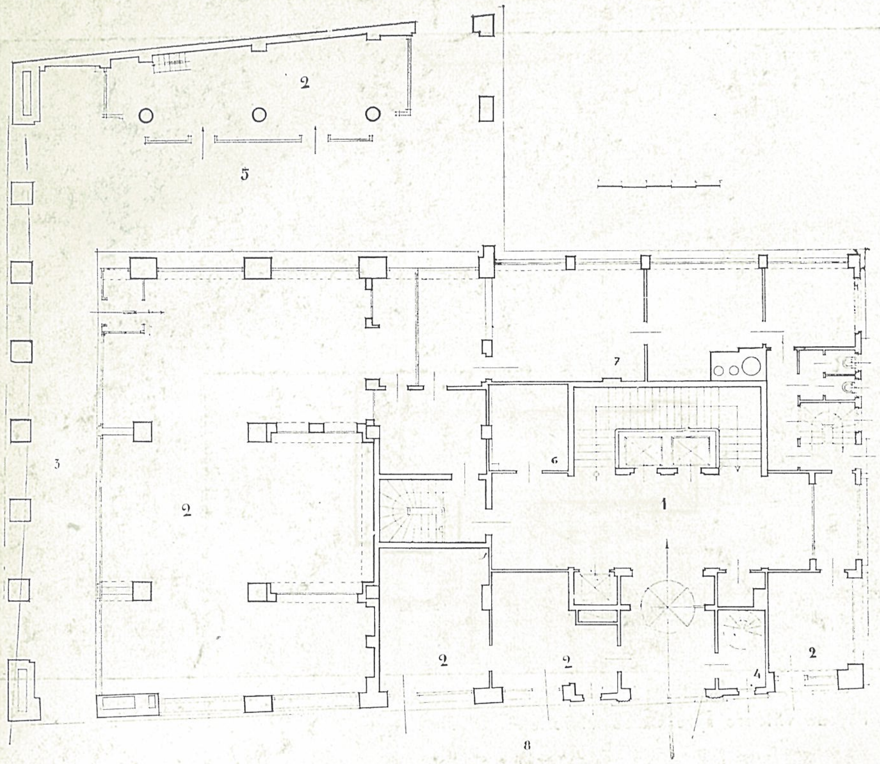

Planul parterului.

1. Vestibul
2. Magazine
3. Arcade
4. Portar
5. Pasajul nou
6. Cabina mașinii p. ascensor
7. Birou - magazin
8. Pasajul Macca

La etajul 6 o mare sală adună funcționarii B. N. R. la conferințe, lectură, iar în câte-va camere se predau zilnic lecțiuni gratuite de franceză, germană, engleză și italiană.

La etajul 7 o sală de gimnastică cu toate anexele și mobilierul necesar, este pusă la dispoziția aceleiași Asociațiuni a funcționarilor B. N .R .

Se predau de instructori speciali de educație fizică, etc. îndrumări pentru folosirea aparatelor și gimnastică rațională.

Un muzeu de vânătoare, o sală de ping-pong, dușuri, intrare - desbrăcare sunt toate la dispoziția Asociației precum și bufetul dela etajul 8.

Clădirea are încălzire centrală cu păcură, apă caldă și rece, 4 ascensoare de persoane și ascensor de corespondență. Subsolul I este la dispoziția prăvăliilor pentru depozite de marfă, iar la subsolul II construit la 8,50 m. adâncime pe lângă arhive, hidrofoare, cazane de calorifer, un adăpost special pentru apărarea pasivă executat după toate datele technice și echipat așa cum se cere și trebuie să fie.

Menționăm că la colțul Calea Victoriei — Strada Doamnei se intenționează construirea unei fântâni decorative „FÂNTÂNA DOAMNEI" spre aducere aminte a vremurilor nu așa de vechi din viața Bucureștilor. ST. H. O.

Planul etajelor.

Etajul I

1. Vestibul
2. Public
3. Funcționari
4. Expediție
5. Toaletă
6. WC.
7. Garderobă
8. Tezaur
9. Locuința portar
10. Centrală telefon

Etajul VII

1. Vestibul
2. Dușuri
3. Sala gimnastică
4. Garderobă
5. Terasă
6. Muzeul de vânătoare
7. Dioramă

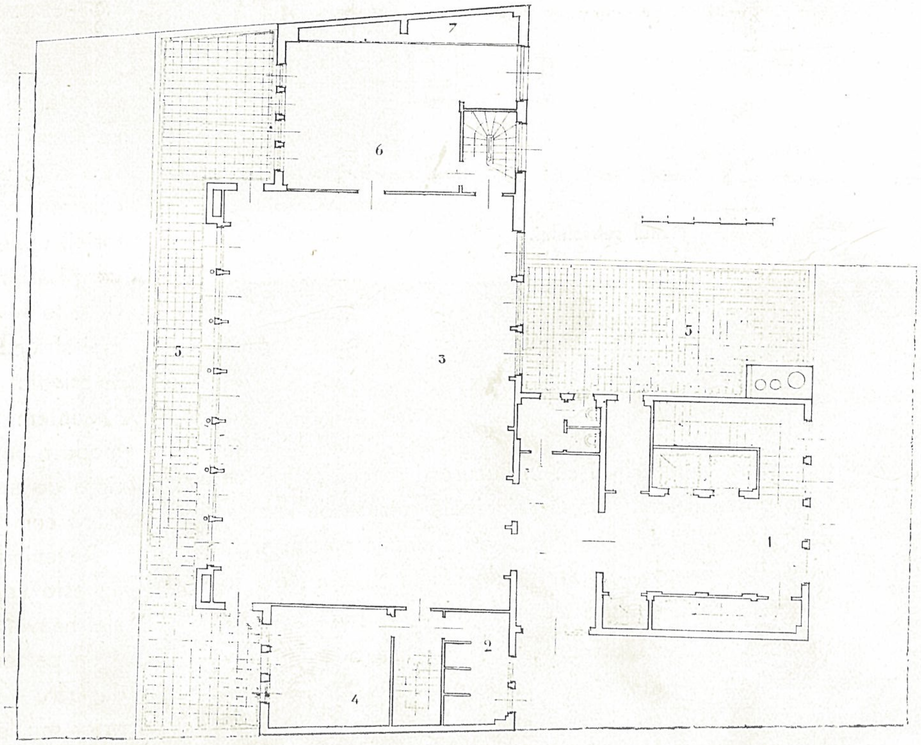

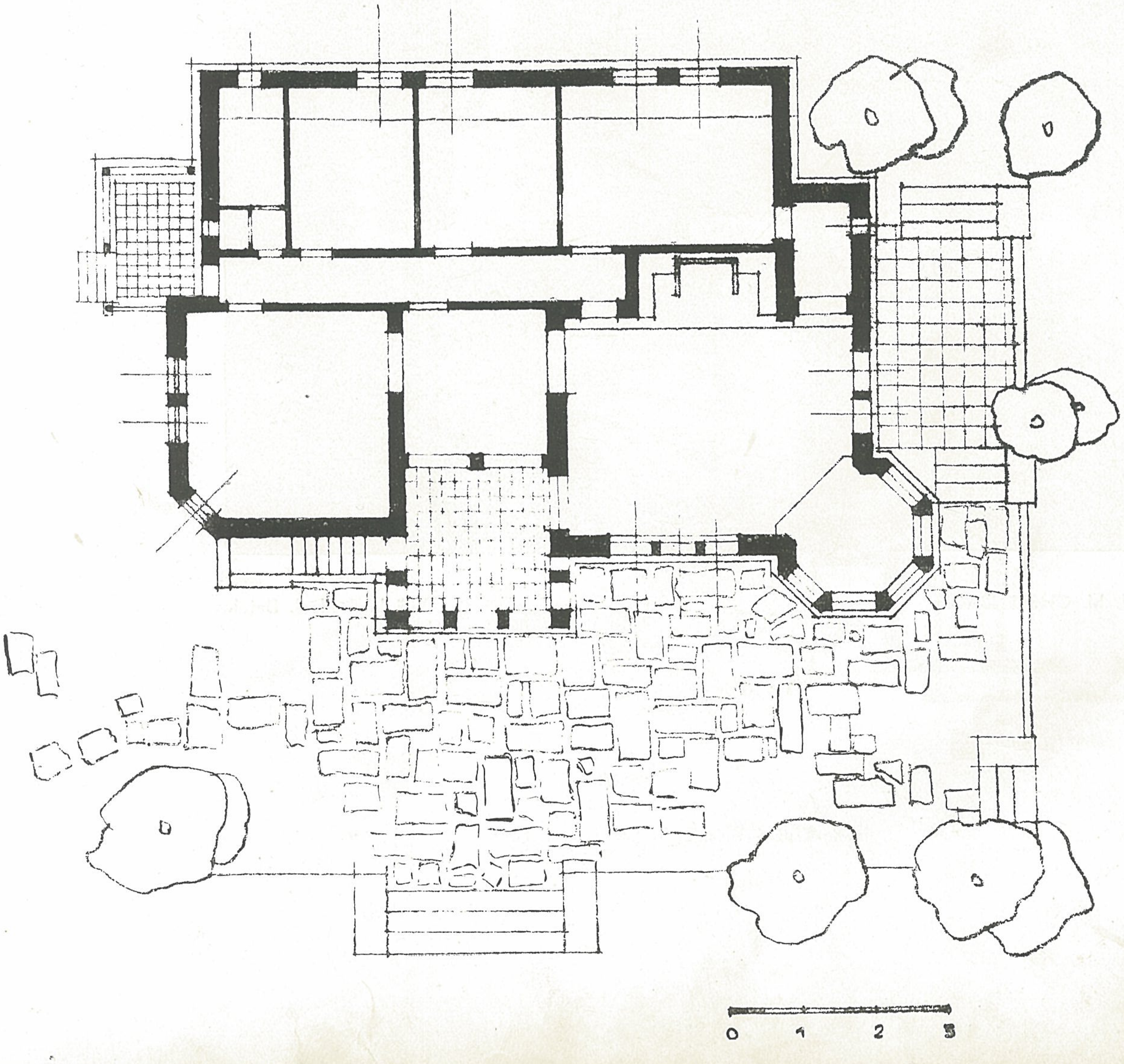

ARHITECT D. IONESCU-BERE
Vila Patriarhului Miron
Dragoslavele

ARH. M. CHERENBACH. Vilă la Predeal. Detaliu.

Vedere de ansamblu.

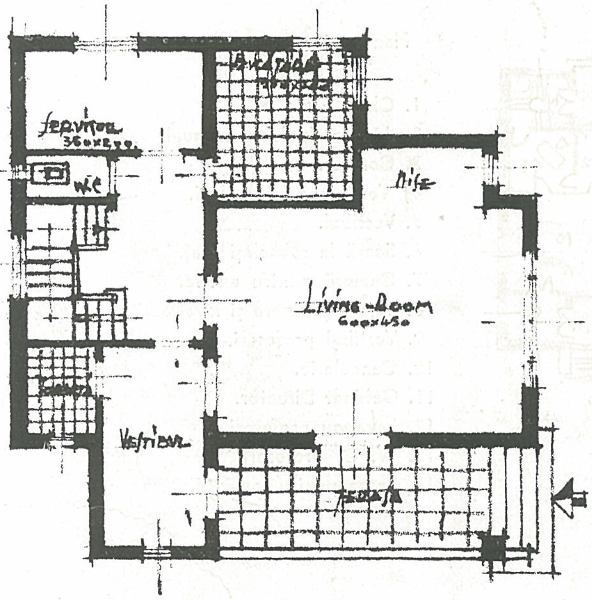

Planul parterului

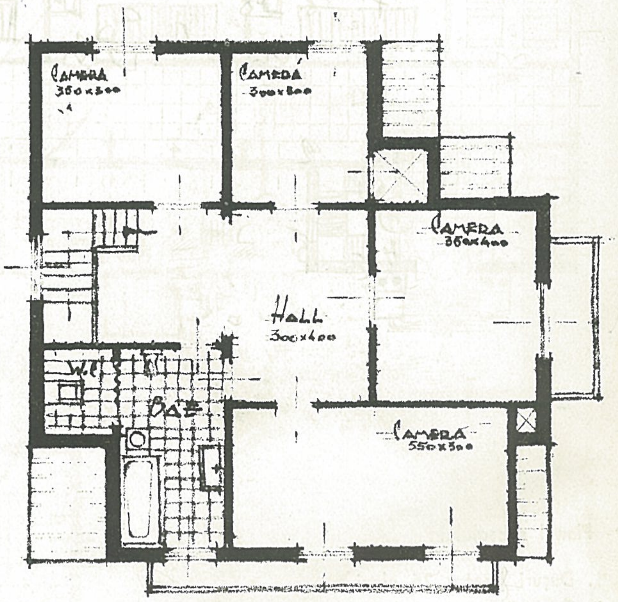

Planul etajului.

ARH. M. CHERENBACH. Vilă la Predeal.

Concurs pentru „Școala primară de Stat", Târnova Jud. Caraș

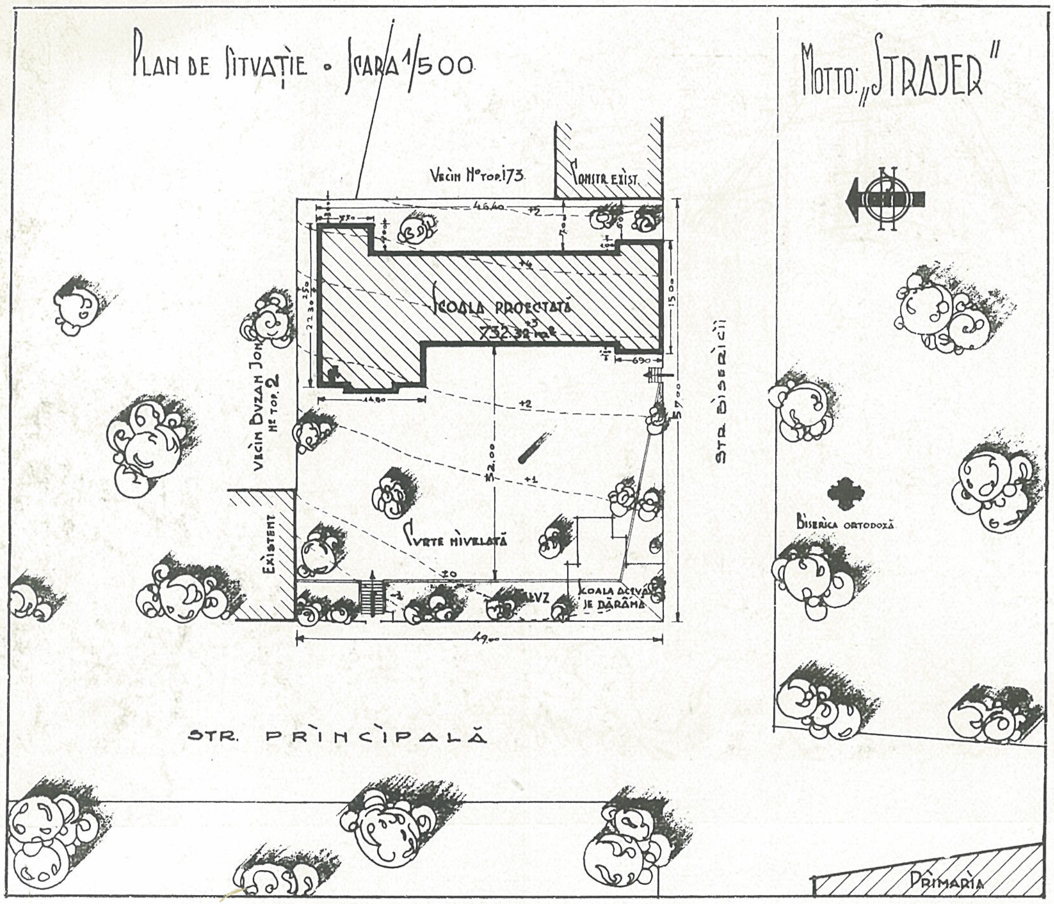

Planul de situație.

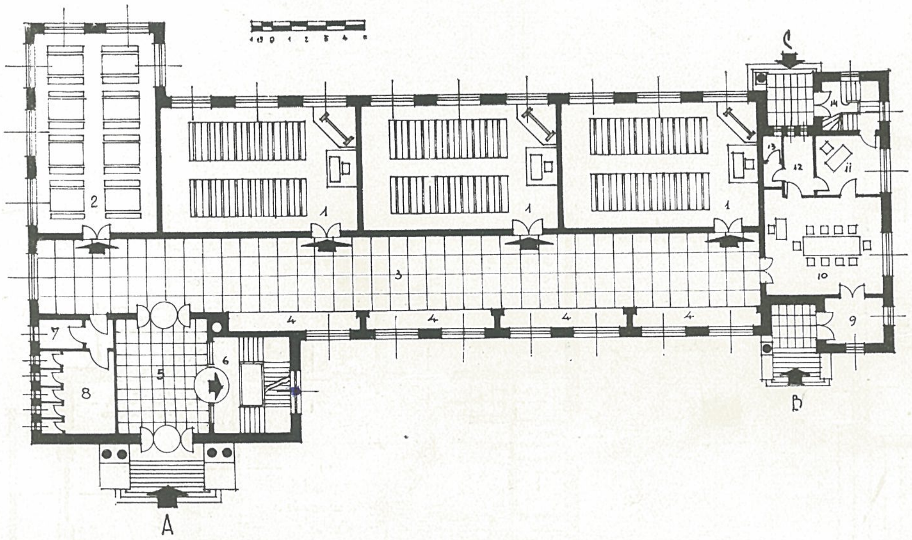

Plan parter:

1. Clase.
2. Atelier de lucru manual.
3. Coridor.
4) Vestiare pentru elevi.
5. Vestibul.
6. Scară la subsol și etaj.
7. Cameră pentru unelte.
8. W. C. pisuoare și lavabouri.
9. Vestibul profesori.
10. Cancelarie.
11. Cabinet Director.
12. Lavabou profesori.
13. W. C. profesori.
14. Scara pentru locuință.

Planul subsolului:

1. Dușuri pentru 25 elevi.
2. Cameră pentru îmbrăcare.
3. W. C. pentru elevi.
4. Cameră pentru combustibil.
5. Calorifer.
5. W. C. pentru servitori.
7.. Cabinet pentru consultații.
8. 3 locuințe pentru servitori.
9. Pivnițe.
10. Pivniță pentru director.

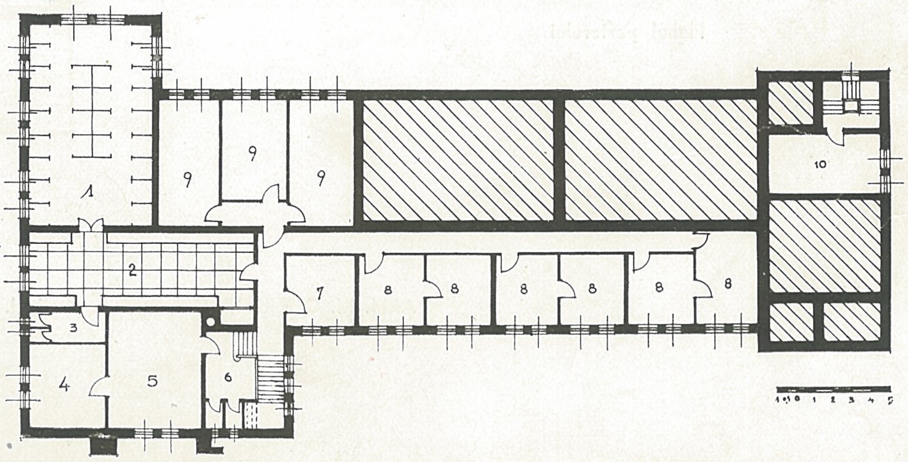

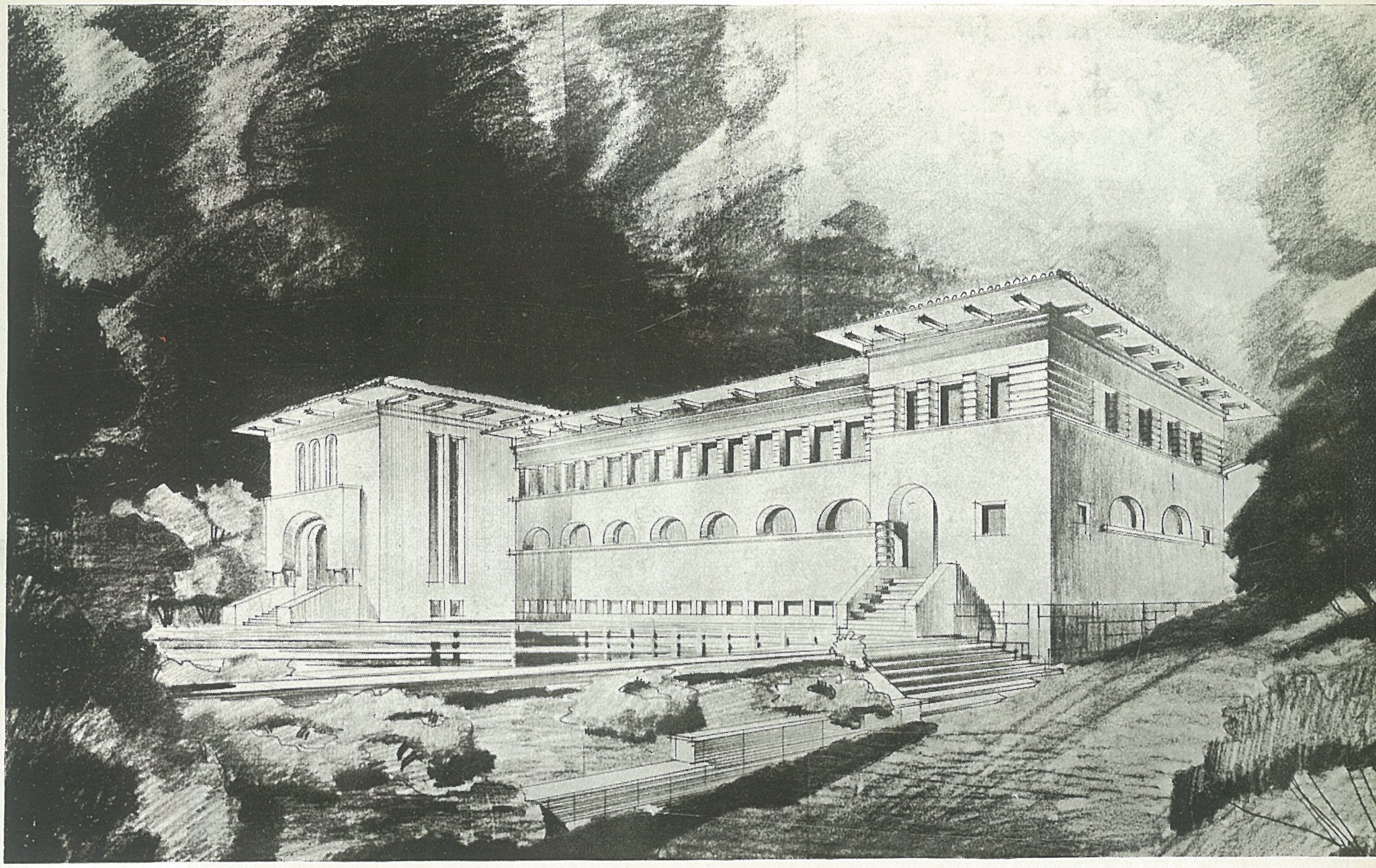

Vedere perspectivă.

Plan etaj.

1. Clase.
2. Sala pentru gospodărie.
3. Coridor.
4. Vestiare pentru elevi.
5. Vestibul.
6. Scara la parter.
7. Camera pentru unelte.
8. W. C. pisuare și lavabouri.
9. Vestibul (locuința directorului).
10. Hall-sufragerie.
11. Dormitor.
12. Baie.
13. Debaras.
14. Oficiu.
15. Cămară.
16. W. C.
16. W. C.
17. Bucătărie.

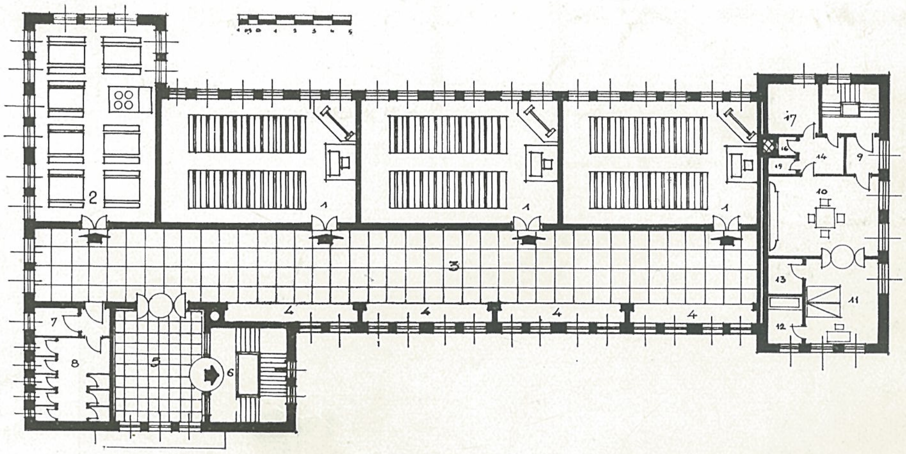

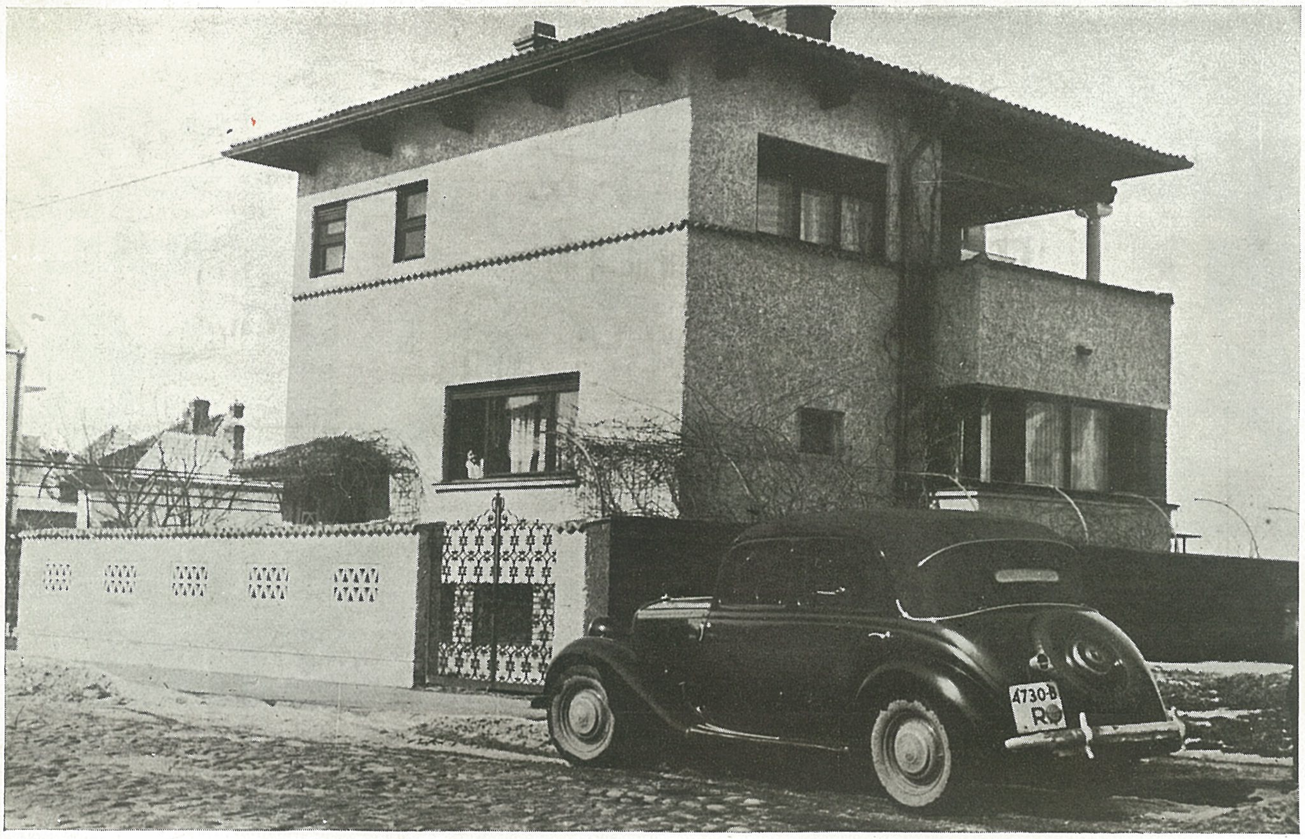

Fațada principală.

O VILĂ IN PARCUL DOMENIILOR.

Construcție economică. Arhitectură rustică. Execuție din zidărie de cărămidă cu planșeu beton armat. Tencuială brută. Acoperiș în olane turcești. Soclu din cărămidă aparentă. Incălzire centrală. Ardere automată. Apă caldă sistem Aragaz. Locuință confortabilă pentru 2-3 persoane.

Fațada posterioară.

Detaliul porții de intrare
și al împrejmuirii.

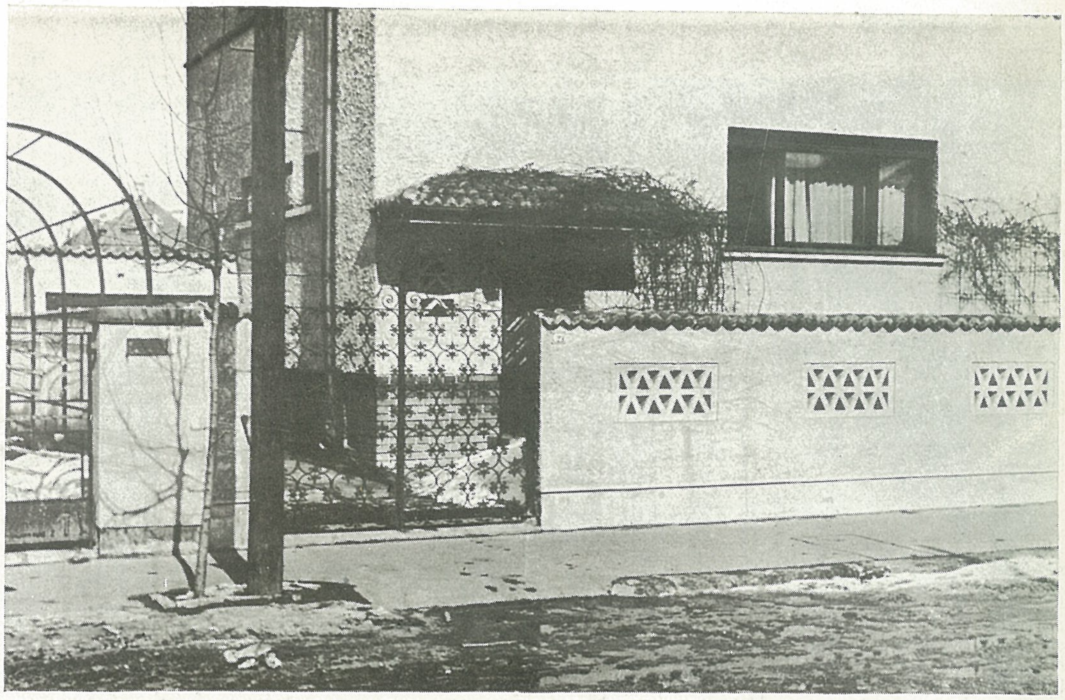

A. Plan subsol.

1. Atelier.
2. W. C.
3. Spălătorie.
4. Servitor.
5. Calorifer.
6. Debaras.

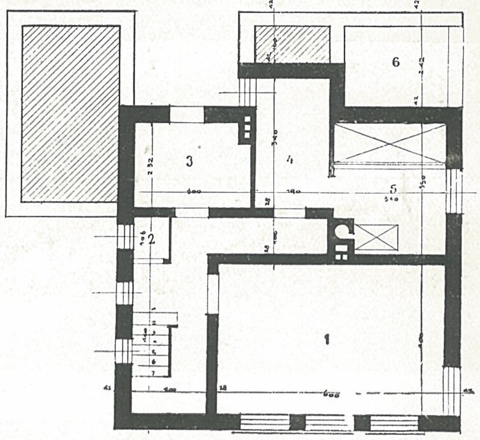

A.

B. Plan Parter :

1. Intrare.
2. Vestibul.
3. Acces subsol.
4. Cameră de locuit.
5. Sufragerie.
6. Oficiu.
7. Bucătărie.
8. Cameră alimente.
9. Garaj auto.
10. Terasă spre grădină.

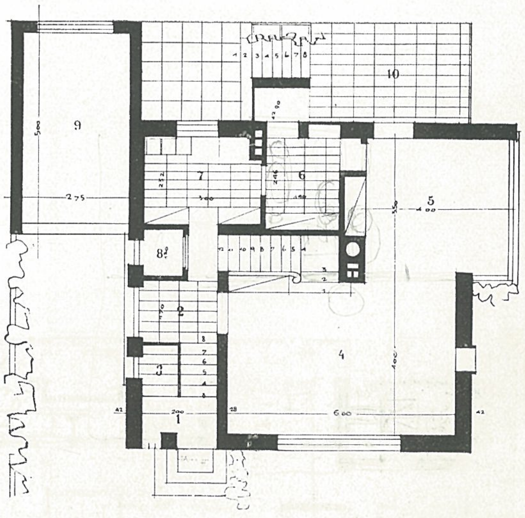

B.

C. Plan etaj :

1. Dormitor.
2. Bae.
3. Dulap dublu.
4. Budoir.

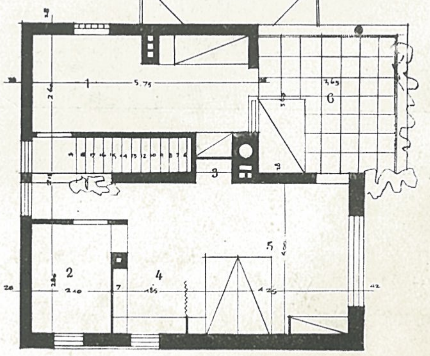

C.

Cercul Militar din Sibiu.

Perspectivă.

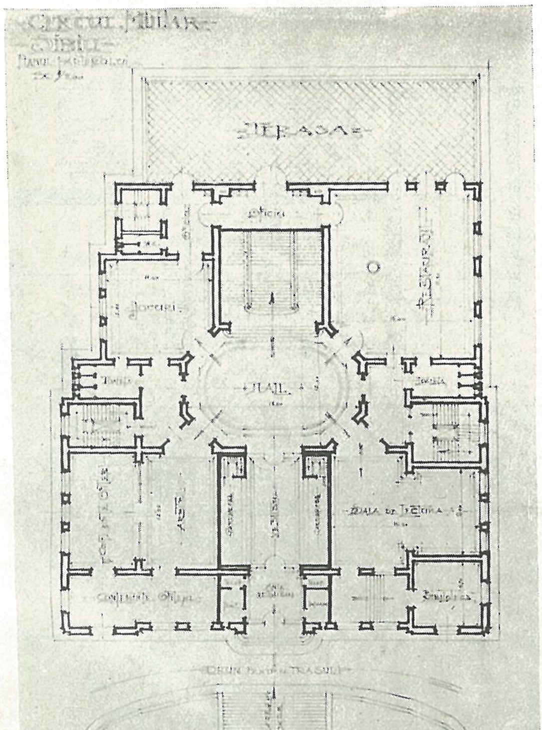

Planul parterului.

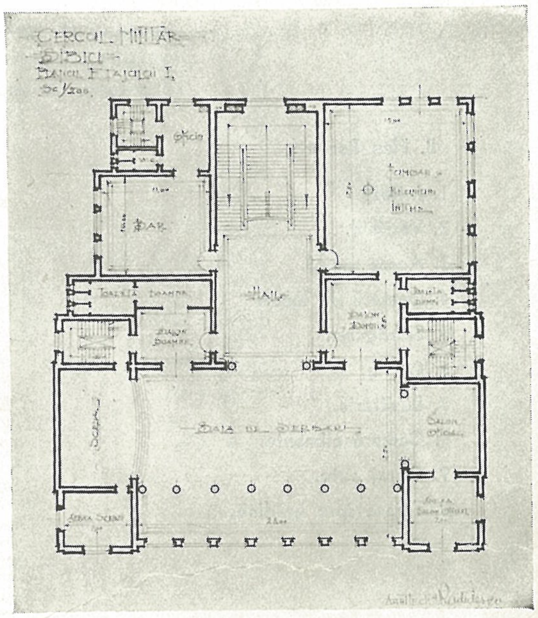

Planul etajului.

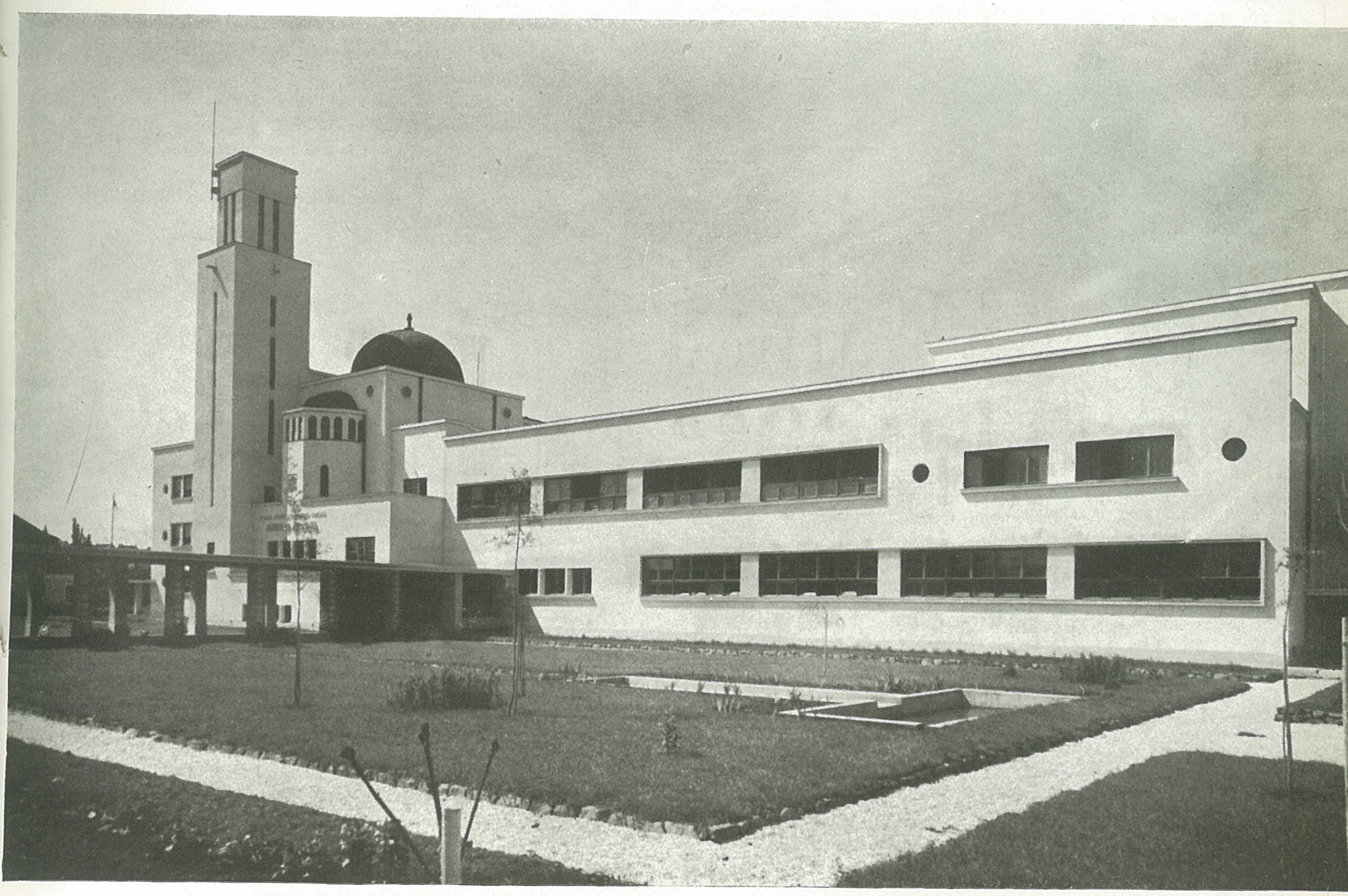

Fațada principală.

Şcoala normală ortodoxă română „Andrei Şaguna" Sibiu.

Program :

Parter : Pav. din dreapta cuprinde : şcoala de aplicație cu 4 clase, cancelaria, W. C., culoare.

Pavilionul central cuprinde :

Pergola de legătură cu intrarea principală, vestibul, cancelarie director, sala conferințe, secretariat biblioteca şi 8 clase cu amfiteatru Laborator fizico-chimic, sală de gimnastică şi festivități, W. C., scări etc.

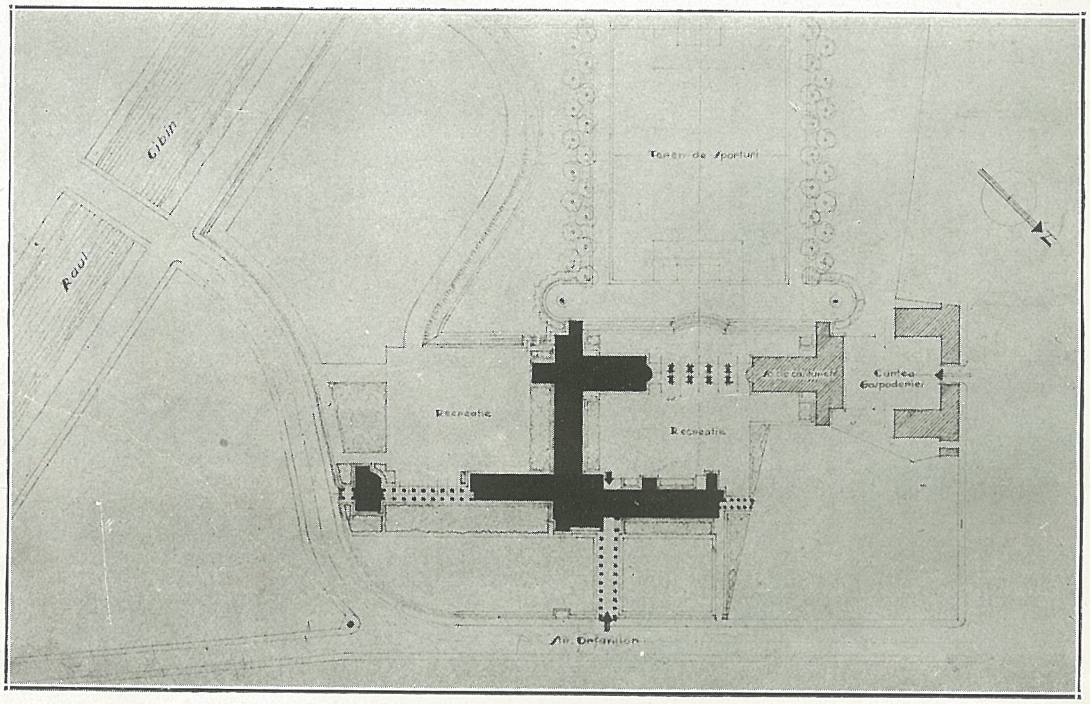

Etajul I

In pav. din dreapta 3 clase și sala de muzică, locuința directorului.

In pav. central capela, muzeul etnografic și locuința secretar.

In cele 2 pavilioane deasupra claselor sunt 3 dormitoare cu spălător, dușuri, W. C., etc.

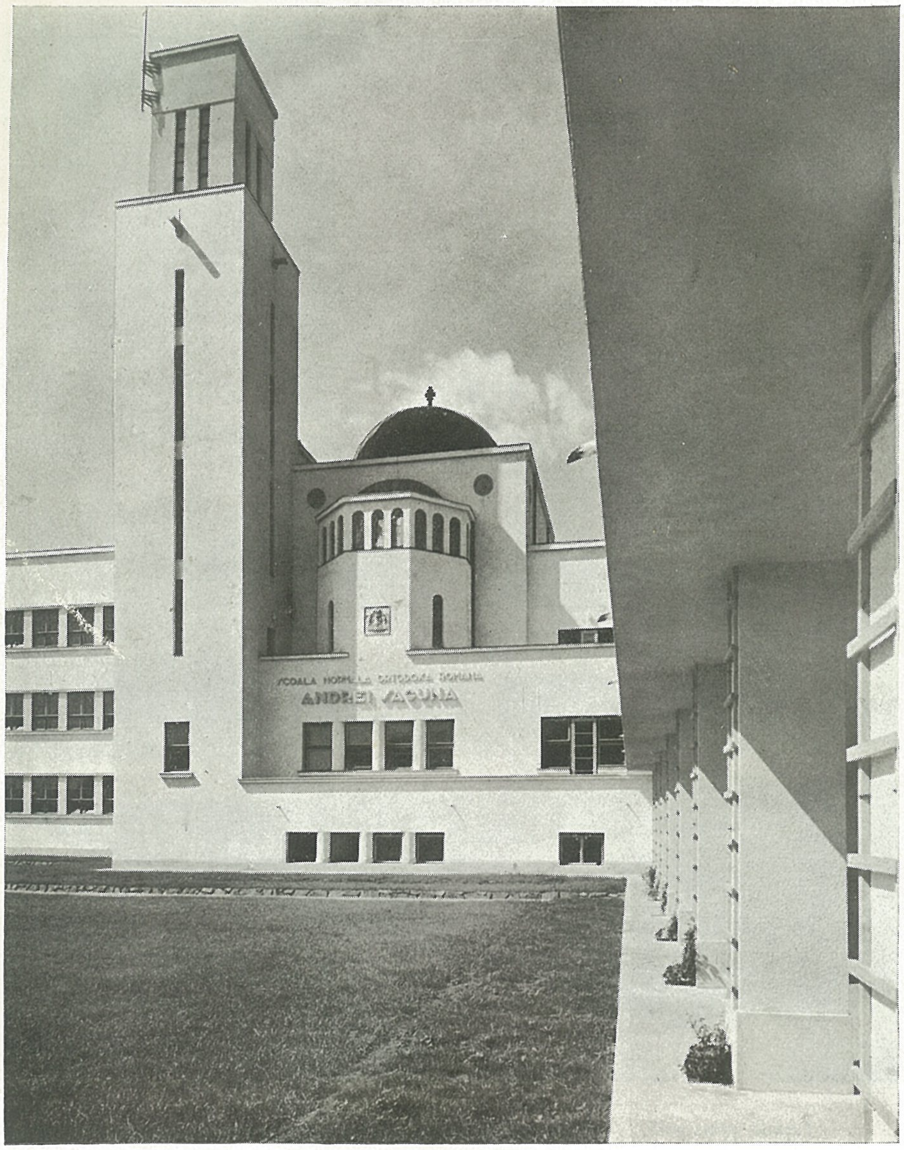

Pavilionul central cu capela.

Etaj II.

Pavilionul central cuprinde golul capelei şi muzeul pedagogic.
In cele 2 pavilioane al doilea rând de 3 dormitoare cu duşuri, băi, W. C. şi o vastă terasă pentru sport în aer liber deasupra sălii de gimnastică.
Peste locuinţa directorului se află locuinţa duhovnicului.

Subsol.

Corpul central cuprinde:
caloriferul, pompele, mecanic şi portar.
In cele 2 aripi sub clase se află sala de mese cu oficiu, bucătării, spălătoare, brutărie, magazii alimente şi camere personal.
Pavilionul central cu pergola acoperită.

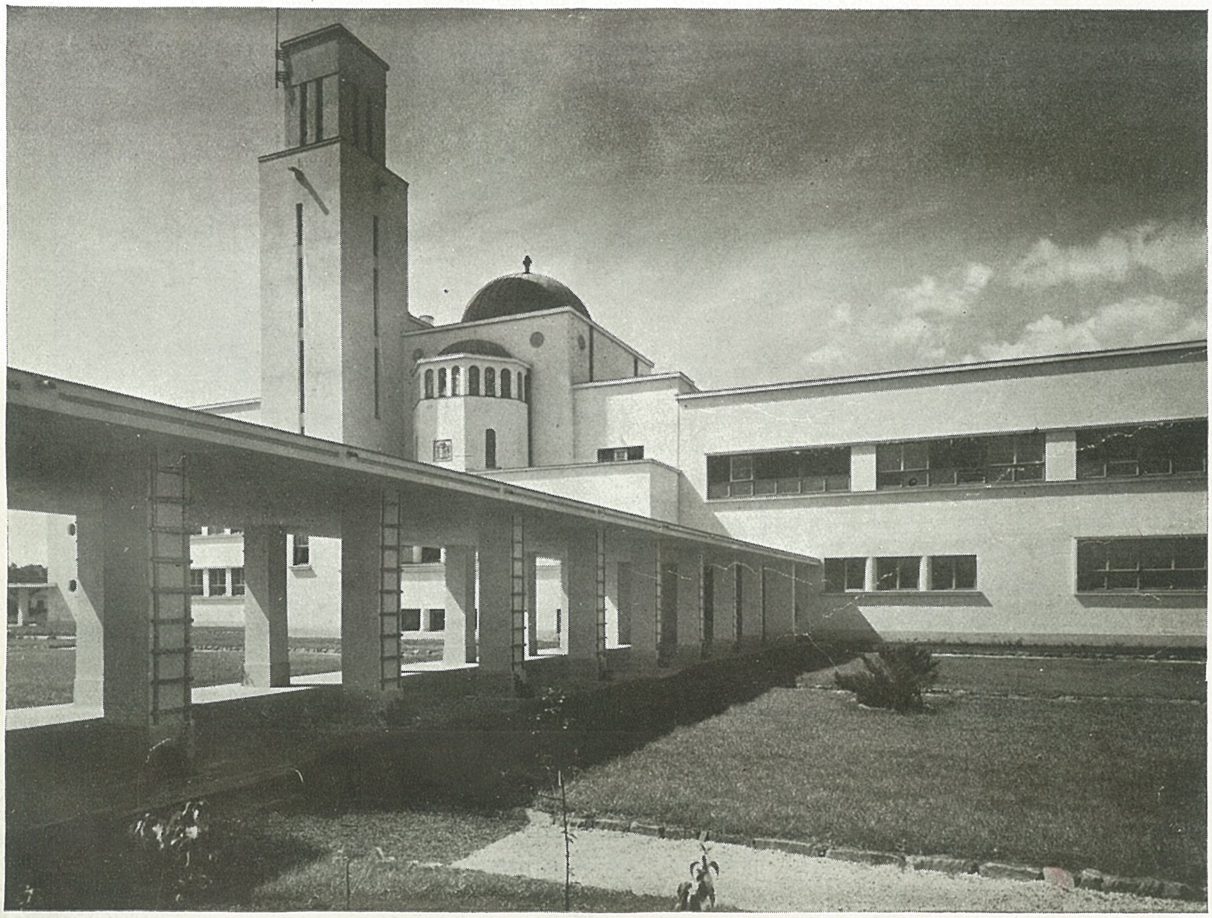

Pavilionul central cu pergola acoperită.

Vestibul la parter.

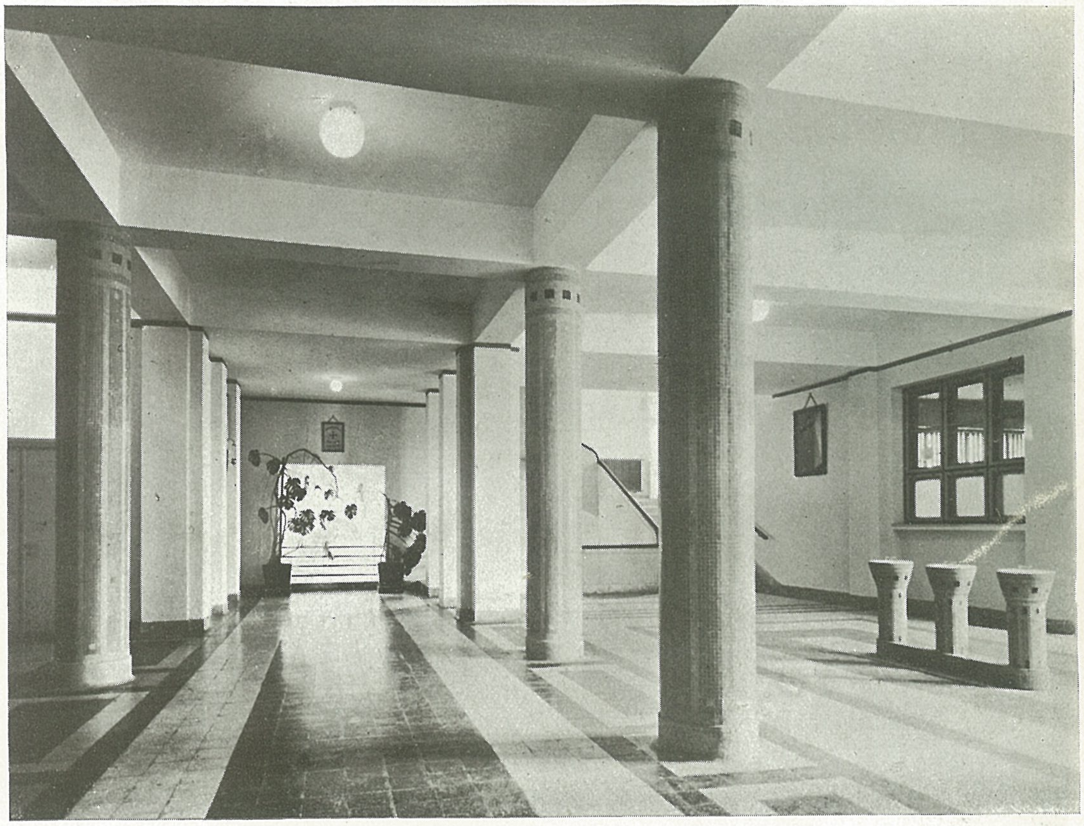

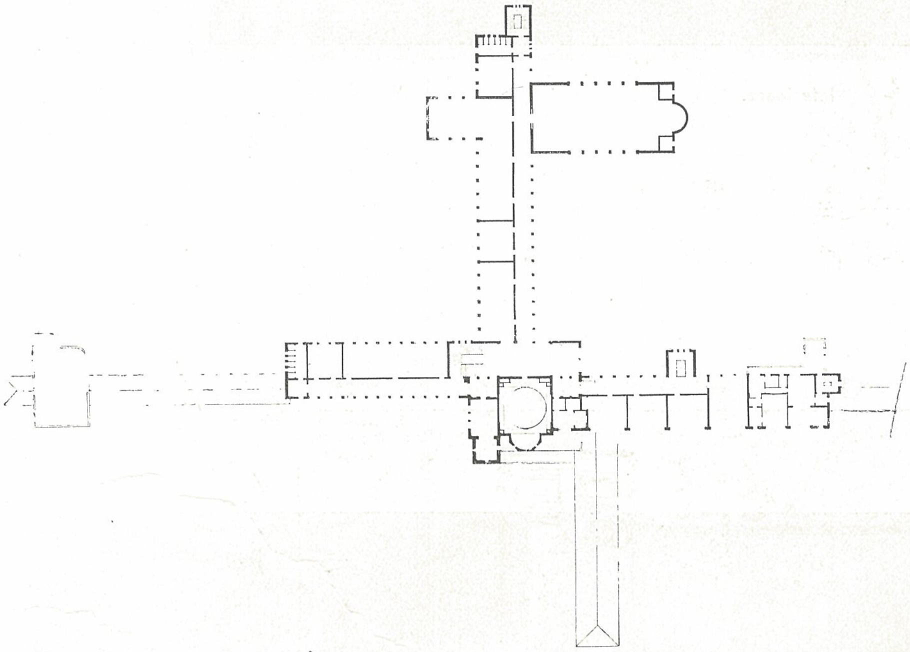

Planul etajului.

Planul parterului.

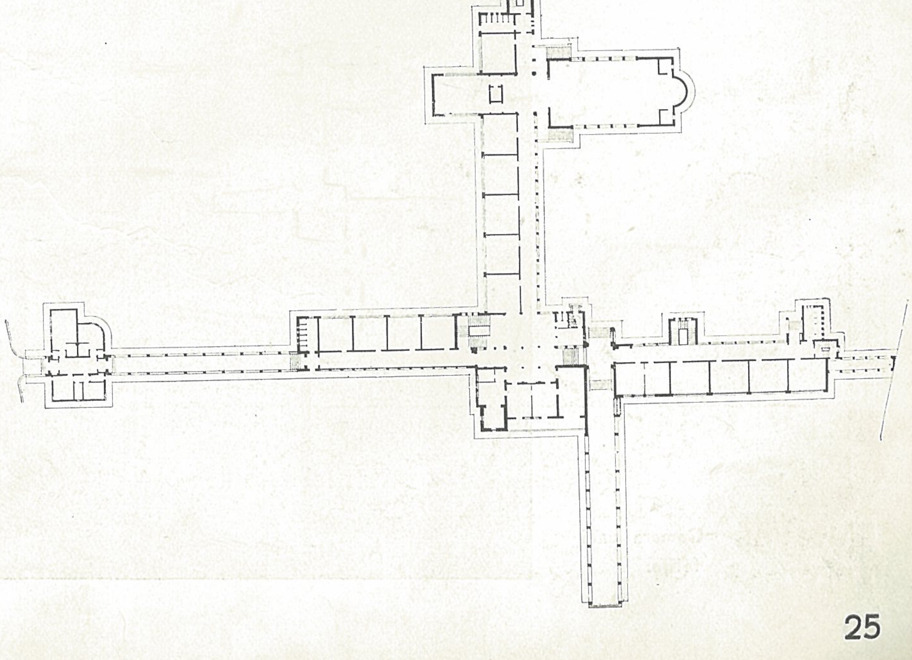

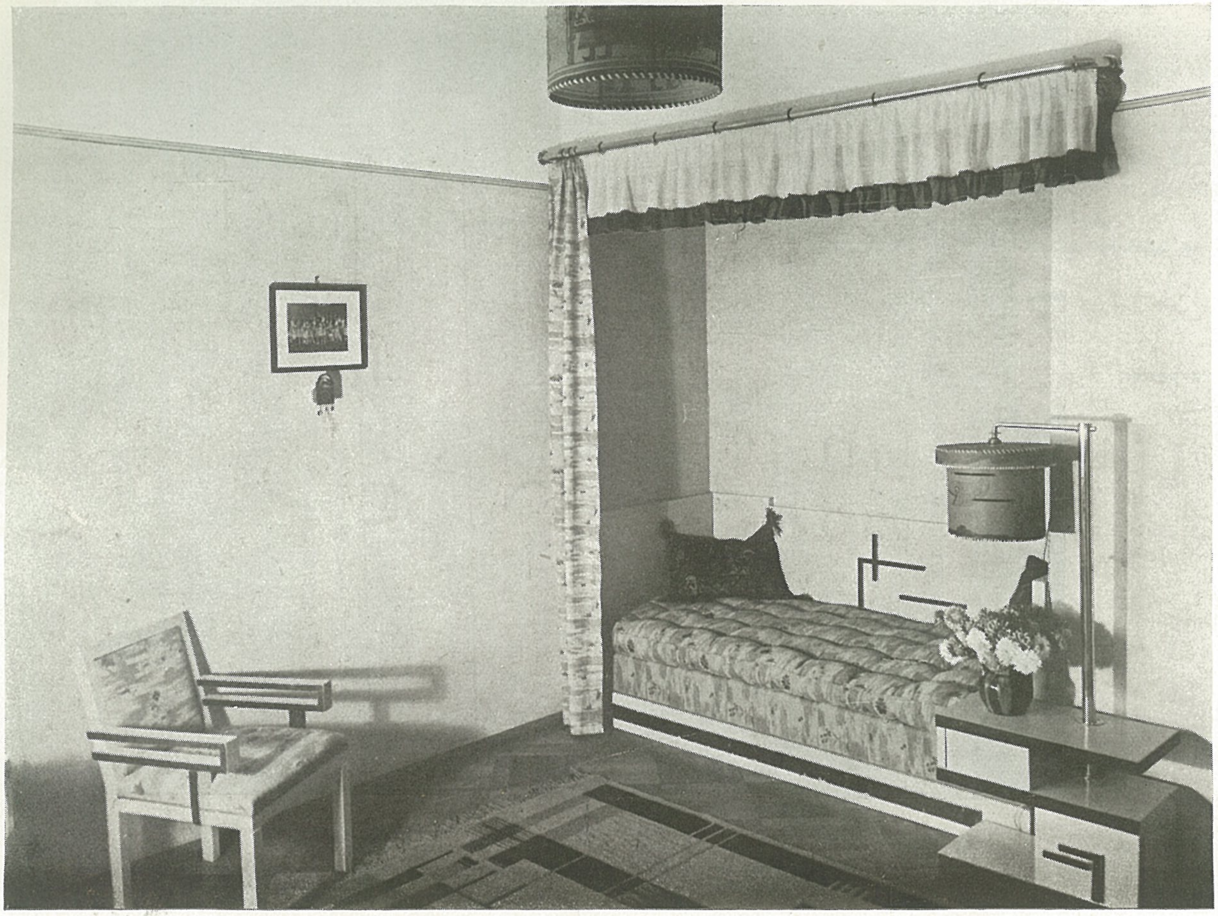

Interioare.

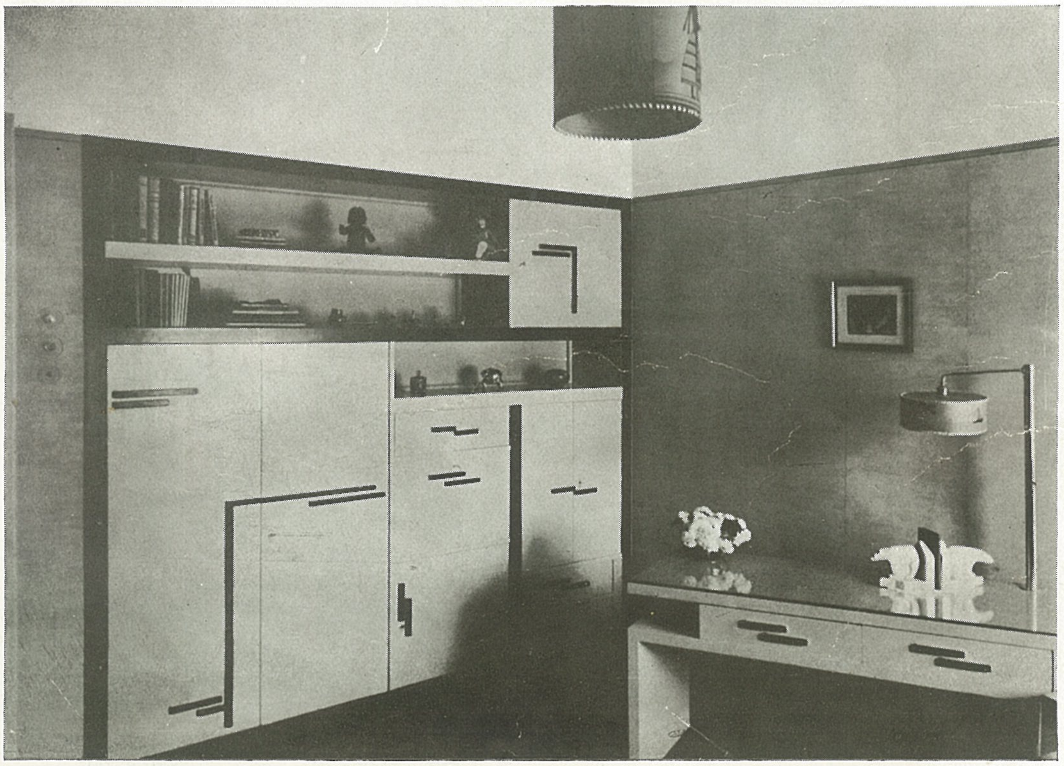

Camera unei fetițe.

Ansamblu Hall și Sufragerie.

Interioare. Arh. G. Negoescu

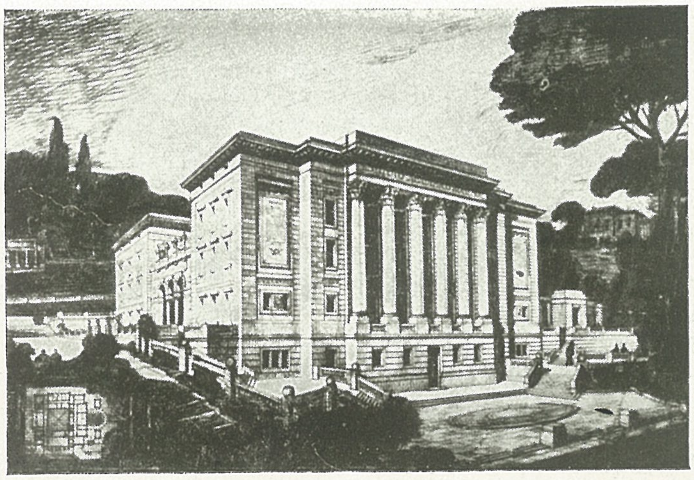

Vedere perspectivă a Școlii române din Roma. (Arh. P. Antonescu)
(Expoziția. Italia văzută de artiștii români).

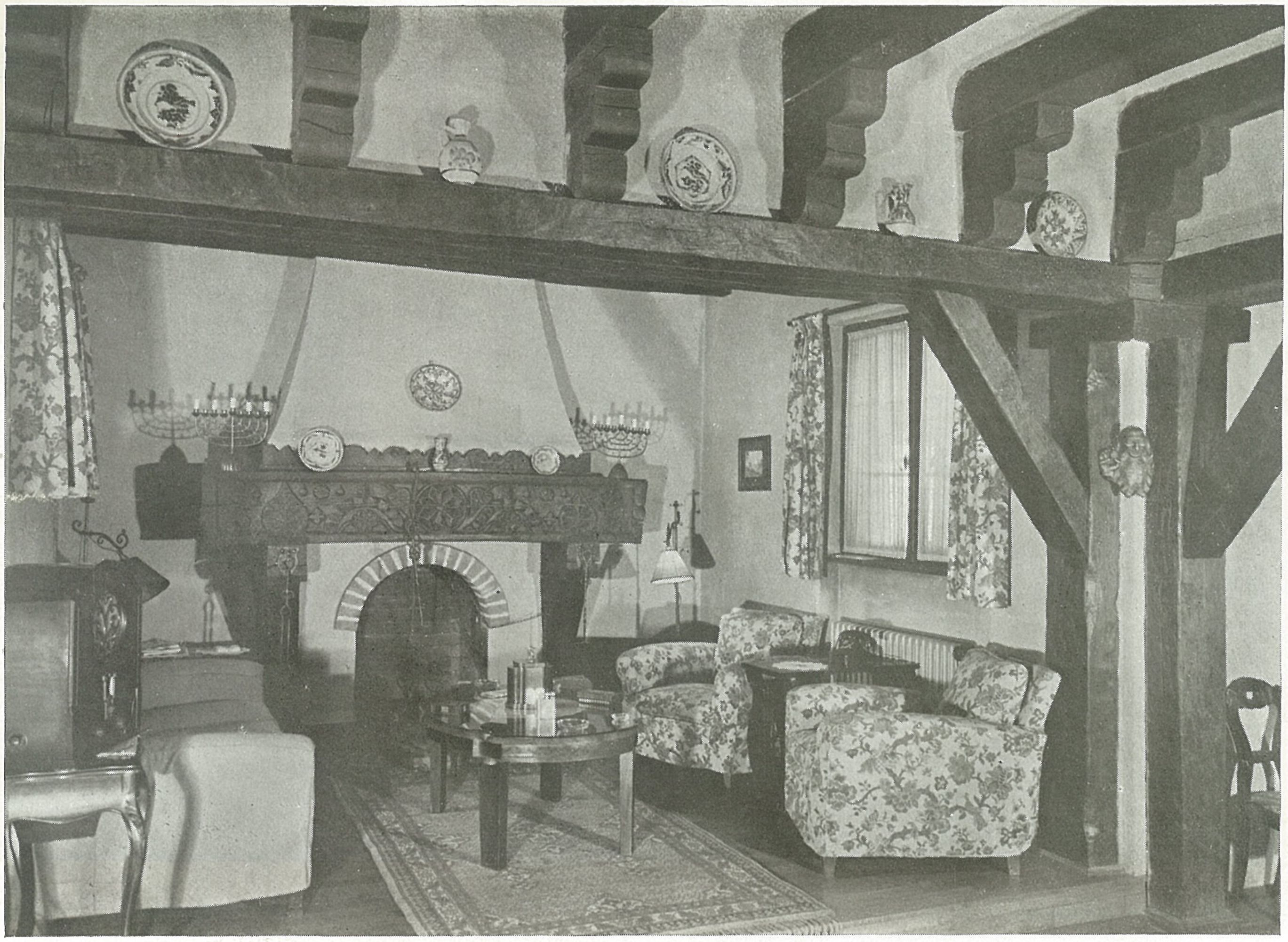

Hall cu cămin.

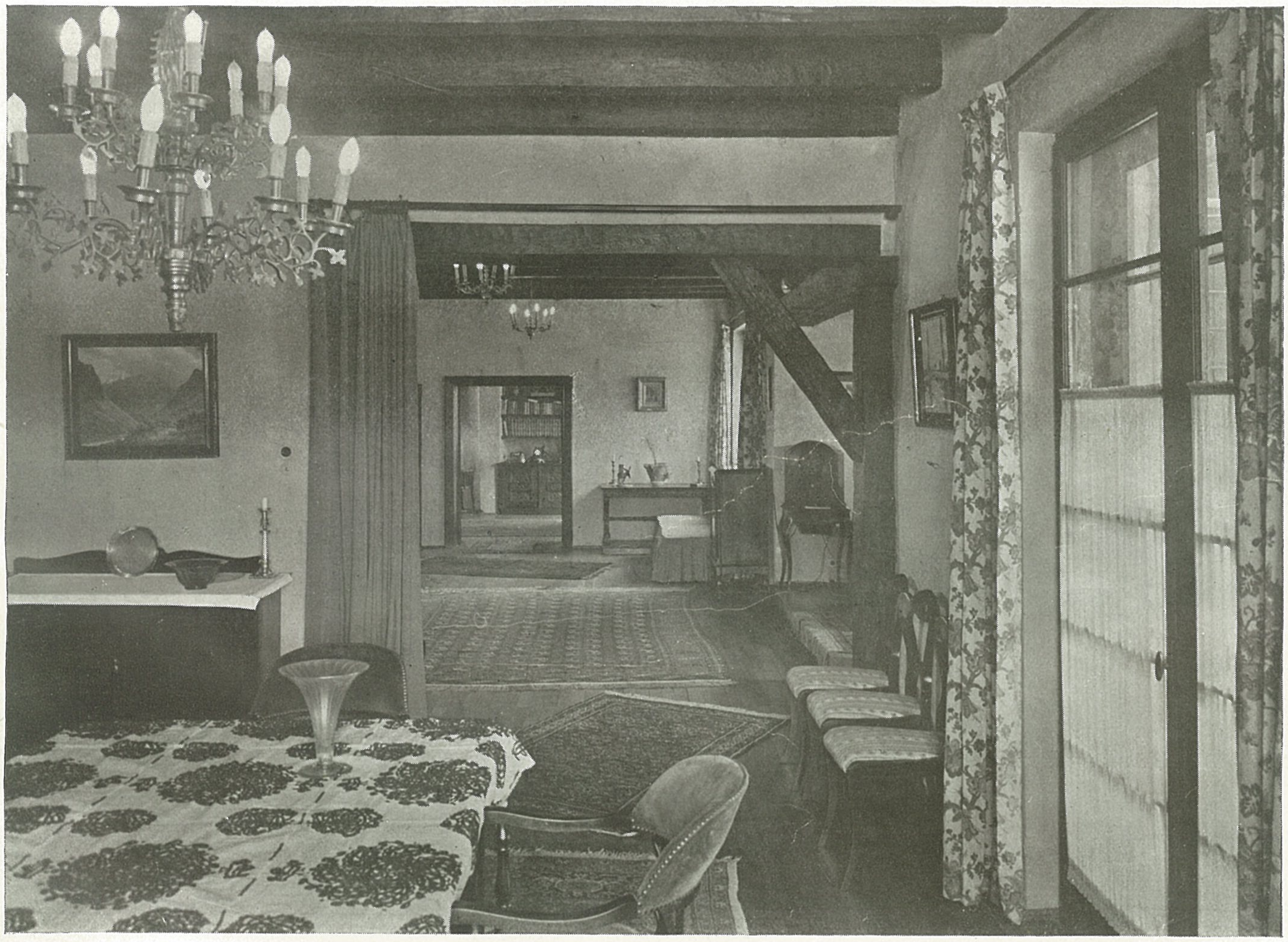

Ansamblu interior.

Păstrarea căldurei în locuință

Până acum două-trei decenii problema de încălzire a interioarelor era lăsată pe seama tehnicianului-sobar. Dacă ne întoarcem, cu gândul, la vremuri mai îndepărtate, speranța căldurei era în șemineuri. Și cu cât ne îndepărtăm în secole, cu atât acele cămine — isvoare de căldură iarna — erau mai mărețe, adevărate podoabe, concepții de artă în dimensiuni și forme, care astăzi spre alcătuirea lor ar cere o avere. Căldura ce emană dela acele cămine era relativă, iar consumul de lemne era cu nemiluita. De aceea, arhitecții de pe acele vremuri nu prevedeau decât 3-4 cămine în fiecare din marile imobile sau castele: în bucătărie, în sala de mâncare și în iatac. Restul interioarelor era dominat de frig — frig învăluit parcă de mistere.

Căminul astăzi e cu totul ignorat. El rămâne, în saloane și hall-uri, unde se mai construiește, dar ca motiv decorativ: o nostalgie a vremurilor de demult.

Cam dela 1917 încoace, constructorii începură să dea o importanță deosebită metodelor de încălzire, cât și posibilităților de a putea păstra căldura dintr'un interior. Combustibilul — lemn, cărbuni, țiței — devenea tot mai costisitor, mai anevoios de procurat și impunea să se încerce, în construcții, noui forme de a clădi, noui materiale de lucru, interioare în dimensiuni mai restrânse, plafoane mai joase, etc.

Până la 1917, la noi, spre a construi „solid" și „cald" se executau zidurile interioare de 1½—2½ cărămizi grosime. Astăzi terenul destinat construcției e prea scump, ca să ne înconjurăm de asemenea ziduri; căldura dintr'o locuință trebue păstrată prin alte mijloace.

Arhitectul, când își alcătuește planul său de lucru, trebue să gândească încă dela început la felul de încălzire al imobilului și gradul de căldură ce trebue să păstreze locuința. Astăzi, zidurile groase sunt din domeniul trecutului. Dar tocmai fiindcă uzăm de ziduri subțiri, de ziduri ce nu trec de una cărămidă grosime, chiar la imobilul cu 5, cu 10 etaje, trebue să ne gândim să dăm zidurilor exterioare acea compensație, neîndestulătoare numai prin cărămida tencuită pe ambele părți, și prin o izolație specială cu care să îmbrăcăm, să căptușim, ca o manta, aceste ziduri periferice.

Avem astăzi în comerț multe din asemenea materiale izolatoare, protectoare contra frigului de iarnă și contra căldurei excesive de vară; materiale care servesc în același timp și ca protectoare de sgomot. Numesc câteva dintre cele bune: Pluta, Heraclit, Torfoleum, Izorel, Atex, Celotex, Stabilit. Aceste materiale, mai toate în grosimea de 2-5 cm., sunt materiale dense, ușoare, rezistente și cu o mânuire în manopera de montare foarte lesnicioasă. Aceste materiale se găsesc în comerț sub formă de plăci în mărimi diferite, dela 0,3: m. — 1.20 m. lărgime și dela 1.00 m. — 3.60 m. lungime și se prind de peretele de zid sau lemn prin cuie, prin mortare, prin dibluri, prin mastice de bitum sau prin plasă de rabitz.

In figurile 1-5 arătăm câteva modalități de a fixa aceste plăci izolatoare pe diferitele materiale. Dacă putem forma în plus și un strat izolator de aer de 2-5 cm. gros., izolația va fi și mai eficace.

Uzând de aceste materiale protectoare, ele nu scumpesc cu mult costul unui perete exterior față de interioarele sănătoase și agreabile ce ni le oferă; în plus iarna avem o economie simțitoare de combustibil.

După Prof. Dr. Ing. Siedler, dela politechnica din Berlin, prezint în figurile 6-12 câteva sisteme de pereți cu stratul protector contra frigului, în care se vede desluşit cum curba temperaturei ce pătrunde prin zid se frânge cu fiecare adaus de material, iar frântura curbei e bruscă, simțitoare, când are ca obstacol stratul de material izolant.

Știm că pereții au și ei „respirația" lor, prin porii zidăriei, — mai ales zidurile prost executate, cu mortar insuficient între rosturi, dacă mai au și fisuri, sau o tâmplărie ce rămâne căscată chiar atunci când ea se numește închisă.

Cu experiențe și dovezi de șantier și laborator s'a dovedit că un perete de numai 12 cm. grosime, *căptușit*

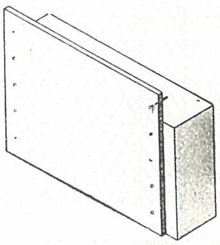

Fig. 1.

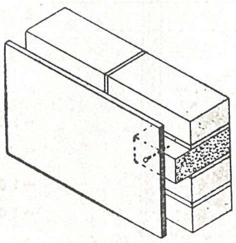

Fig. 2.

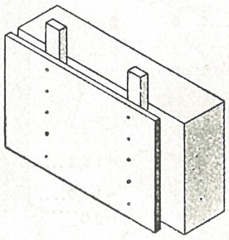

Fig. 3.

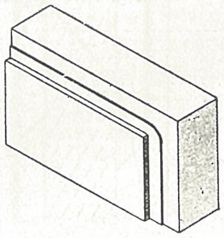

Fig. 4.

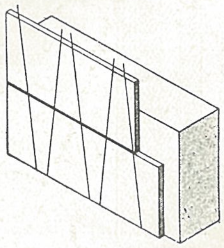

Fig. 5.

la interior cu 3 cm. gros de plută, sau cu un alt material de aceeaş valoare izolantă, închide orice „respiraţie" a zidului şi echivalează în izolarea temperaturei de exterior cu un zid plin, masiv, de 68 cm. grosime, ambii obţinând acelaş kcal/m² h⁰ (Fig. 13-14).

Kcal înseamnă cantitatea de căldură necesară unui corp de 1 m³. spre a-i ridica temperatura cu 1⁰. Măsura : kcal/m³.

Ca să lămurim mai bine noţiunea de pătrundere (pierdere) a căldurei k prin un corp, dăm tabela de mai jos.

PIERDERE DE CĂLDURĂ PRIN ZIDURI EXTERIOARE

Nr.	FELUL CONSTRUCŢIEI	Grosimea zidăriei de 14 cm k kcal/m² h⁰	de 28 cm k kcal/m² h⁰	de 42 cm k kcal/m² h⁰
1	Zidul tencuit pe o parte	2.90	1.97	1.52
2	Zidul „ „ ambele părţi . . .	2.75	1.90	1.48
3	Două ziduri de 14 cm gros. tencuite pe părţile lor exterioare, cu un canal de aer de 5 cm. grosime între ele	—	1,52	1.23
4	Zidul la exterior tencuit; la interior, sub tencuială, plută de 2 cm. gros.	1.23	1.03	0.88
5	Zidul ca la alin. 4, însă pluta de 3 cm. gros.	0.95	0.82	0.73
6	Zidul ca la alin. 4, însă pluta de 4 cm. gros.	0.78	0.69	0.62
7	Uşe exterioară de fier. . — k: 6.5			
8	Uşe exterioară de lemn, tăblii pline . . . . . — k: 4.5			
9	Uşe de balcon, dublă, cu tăblii de geamuri . . . — k: 4.5			
10	Fereastră cu un rând de cercevele . . . . . . — k: 7.-			
11	Fereastră cu două rânduri de cercevele . . . . . — k: 3.5			
12	Vitrină de magazin . . . — k: 6.-			

S'a obiectat că aceste materiale izolatoare aplicate pe pereţi, materiale prea dense, cu mii de celule în ele, au defectul de-a sufoca complet aerul dintr'un interior. Poate, fiindcă acea „respiraţie" a zidurilor de care am scris mai sus ar fi anihilată, — dar să se ştie că un interior nu-şi poate primeni suficient şi salutar aerul său decât prin ferestre, uşi sau ventilatoare mecanice.

Ca să demonstrăm mai mult că nu grosimea unui zid, ci componenţa lui ne izolează de intemperiile de-afară, e destul să menţionăm că în Olanda zdiul obişnuit este de 22 cm. grosime, că în Finlanda sau în ţările scandinave, unde temperatura scade sub — 40⁰ C, se face puţin uz de zidul de cărămidă plină, ci se întrebuinţează lemnul căptuşit cu un material izolant, rezistând astfel la cele mai aspre geruri.

Nu găsesc că este gospodăresc să construeşti ieftin ca apoi să locuieşti scump. Zidurile cari lasă să pătrundă frigul sau umezeala de-afară alcătuesc locuinţe nesănătoase, atât pentru om cât şi pentru mobilierul cuprins în el.

A locui plăcut şi sănătos înseamnă să ai posibilitatea de a păstra în zilele friguroase cât mai multă căldură la interior, printr'o încălzire cât mai economică.

Auzim spunându-se că stând prea aproape de un perete simţim un uşoar suflu de vânt rece, că „trage". Acest „curent" nu se datoreşte, de cele mai multe ori, ferestrelor sau uşilor neermetic închise, ci circulaţiei de aer prea mare prin porii pereţilor, prin care se transmite şi umezeala de-afară.

Asemenea interioare cu 1-3 pereţi expuşi exteriorului vor îmbolnăvi sigur de răceală şi reumatisme — prin durata de timp — pe locatar. Aceasta cu atât mai mult cu cât diferenţa dintre interioare pot da şi pardoselile reci

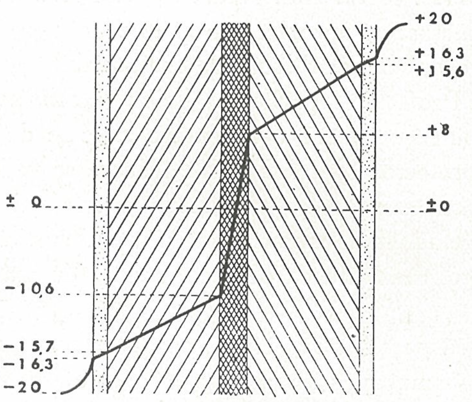

Fig. 6.

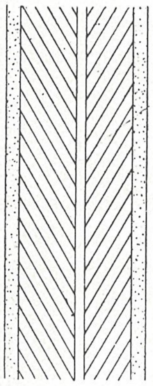
Fig. 7.

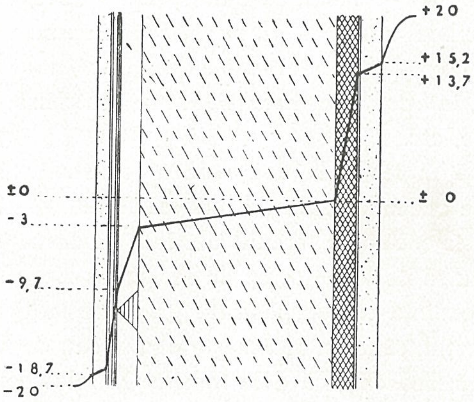

Fig. 8.

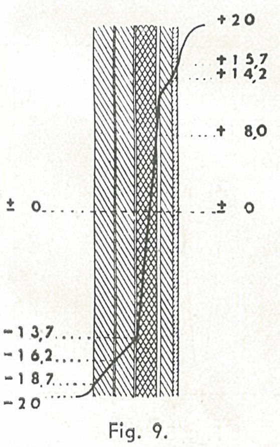

Fig. 9.

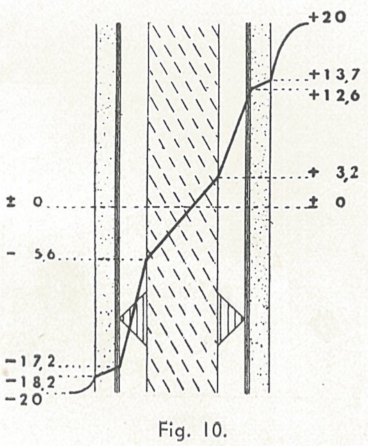

Fig. 10.

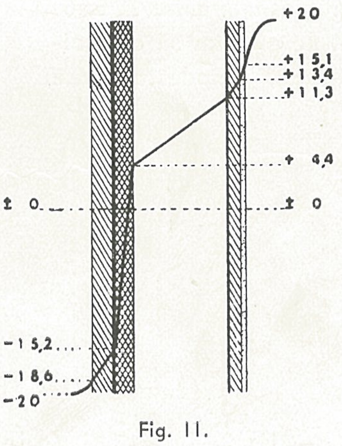

Fig. 11.

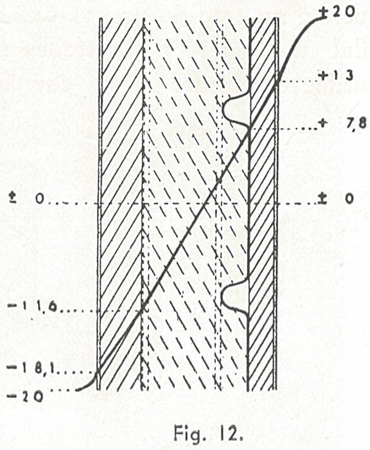

Fig. 12.

de mozaic, de piatră, etc. Nu mai vorbesc când interioarele au plafoane care formează de-asupra lor balcoane sau terase. *Aci problema izolației e și mai însemnată*, căci acel tavan devine iarna o adevărată placă frigoriferă ce înăbușe ca într'un cuptor. Latura expusă la Sud este iarna tot atât de expusă ca și cea spre Nord, din cauza pojghițelor de ghiață ce se prind pe ziduri și cari la ivirea zilelor cu soare se topesc încet penetrând prin ziduri.

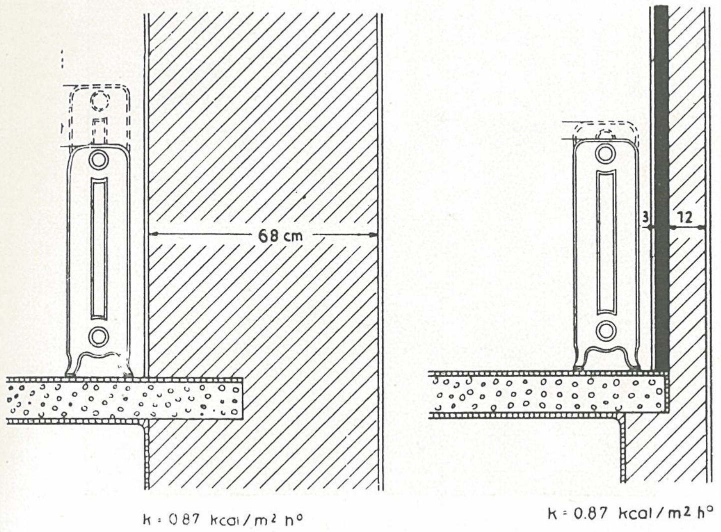

Fig. 13-14.

Nu numai locuința omului trebuie ferită contra variațiilor de temperatură, dar chiar și adăpostul animalelor domestice. Animalul, de obicei, își încălzește grajdul prin propria sa căldură. Cu cât zidurile sau pardoselile grajtului sunt mai reci, cu atât animalul pierde mai mult din căldura sa, trebuind în compensație să se hrănească mai bine. Un proverb țărănesc ne spune: „un grajd cald economisește jumătate din nutreț".

In problema clăditului ca și în multe altele, sunt lucruri mici cu efecte mari, cu rezultate considerabile față de durata de viață a unei construcții, fie ea chiar numai o mică locuință de fermier; căci procentul de cost al materialului izolant rămâne în raport cu valoarea întregului imobil un articol mărunt.

ARH. I. V. ASQUINI

CONGRESUL A. G. I. R.

In zilele de 25-27 Februarie A. G. I. R.-ul, în al 22-lea an al existenței sale, a ținut al XIV-lea Congres al Inginerilor. Congresul s'a deschis solemn cu inaugurarea Casei Inginerilor, interesanta operă a arhitectului P. Bordenache.

Din vastele și interesantele probleme, desbătute în cadrul congresului, desprindem câteva comunicări făcute în ciclul „Planului național de lucrări publice".

D-l Prof. M. Manoilescu în comunicarea sa intitulată „Despre o Capitală fără arhitectură și despre supravegherea peisajului național" studiază ideile directive de urbanism și arhitectură pentru Capitala țării noastre. D-sa își exprimă preferința pentru o Capitală politică distinctă de ideea de centrul industrial-comercial.

O asemenea cale însă nu se mai poate lua astăzi, căci s'a învestit prea mult în București spre a mai putea nutri dorința creării unei alte Capitale politice.

Trecând în revistă caracteristicile unui oraș construit după linii anterior stabilite, d-sa revine la Capitala noastră și enumără dificultățile flagrante:

Nicio sistematizare în ce privește așezarea industrială.

Nicio sistematizare în ce privește locul Administrațiilor superioare.

Nicio atenție pentru păstrarea unui colorit local acolo unde el s'a desvoltat treptat.

Una din puținele contribuții sănătoase la înfrumusețarea Capitalei, este salba de lacuri artificiale dela nord-estul ei, în parcul Regele Carol II.

Nu numai Capitala trebue să formeze obiectul preocupării urbaniștilor, dar și întregul peisaj național.

Este cel puțin curios însă că D-l prof. M. Manoilescu pune vina actualei anarhii arhitecturale și urbanistice, ale cărei cauze sunt mult mai complexe, aproape numai în sarcina arhitecților.

Vom reveni pe larg asupra subiectului într'unul din numerele viitoare ale „Arhitecturii".

D-l Ing. Ștefan Mihăescu în comunicarea „Locuințe populare, orășenești și țărănești" pune în totalitatea ei, cu date exterm de interesante, problema locuinței în țara noastră.

Plecând dela două fapte de bază: că locuințele sunt supra populate și insalubre, stabilește numărul apartamentelor ce lipsesc. După d-sa ar trebui să se construiască în fiecare an în România 30.000 apartamente orășenești pentru a ameliora în parte problema locuinței.

In ce privește locuința țărănească ar trebui să se construiască anual 175.000 case rurale.

Pe bază de statistici și evaluări se poate socoti că în toate orașele din țară se construesc cca. 20.000 locuințe, prin urmare suntem în deficit cu cca. 10.000 locuințe anual.

Este interesant de relevat că în București ar trebui în total să se construiască anual cca. 7000 apartamente, or, chiar în epoca de mare activitate constructivă nu s'a realizat la București decât 4000—6000 apartamente sau în medie abia 60% din ce este necesar.

Ce contribuție au adus diversele organizațiuni special constituite pentru a crea locuințe ieftine și populare:

Soc. de Locuințe Eftine a construit în 25 ani 3000 apartamente.

Casa Muncii C. F. R. 5000 apartamente.

Casa Autonomă a Construcțiilor 100 apartamente.

După cum se vede o contribuție neînsemnată față de amploarea cerințelor.

Trecând în revistă realizările și mijloacele altor țări d-l Mihăescu propune următoarele:

Statul să dea un concurs efectiv pentru a se realiza anual cele 10.000 apartamente economice și eftine al căror cost îl apreciază la 1½miliard anual.

1. Concursul ar consta în suportarea diferenței între dobânda pieței și dobânda plafon ce o pot suporta asemenea locuințe populare.

2. Statul și comunele să contribue cu creditul lor pentru găsirea capitalurilor necesare.

3. Statul să eftinească materialele de construcție prin desființarea diferitelor carteluri, scutire de impozite și taxe, etc.

In ceea ce privește problema locuinței țărănești d-l Ing. Mihăescu elaborează un plan eșalonat pe 10 ani, în acest decurs urmând să se construiască cca. 140.000 locuințe anual.

Pentru această operă masivă dar și foarte costisitoare d-l Ing. Mihăescu sugerează următoarea modalitate pentru găsirea fondurilor:

Constituirea unei instituții pentru asigurarea vitelor sătești care își vor plasa fondurile în împrumuturi pentru clădiri rurale.

Cronici

ITALIA VĂZUTĂ DE ARTIȘTII ROMÂNI

Expoziția organizată de Asociația „Amiciția Italo-Română" (Sala O. N. T., 15 - 31 Martie) prezintă o dovadă semnificativă a legăturilor, de o reală afinitate sufletească, dintre Români și Italieni.

Cele peste 130 opere prezentate de către 50 artiști români caută să descopere în peisajul, arhitectura și pitorescul italienesc ceva mai mult decât o simplă expresie artistică: o realitate care ne este familiară, care ne duce la esența originei noastre comune. Majoritatea lucrărilor depășesc școala și moda, și se inspiră din marile tradiții de echilibru și de latină claritate ale artei italienești din toate timpurile, luminând cu viziunea lor românească a Italiei fondul comun al celor două popoare.

Alături de Petrașcu, Ștefan Popescu, Steriadi, Stoenescu, Mac Constantinescu, N. Stoica, Rodica Maniu, etc., sunt expuse operele unei generații întregi de artiști. Expoziția este fericit completată de lucrările foștilor elevi ai Școalei române din Roma, adunate prin îngrijirea asociației „V. Pârvan".

Peisaj — H. Teodoru

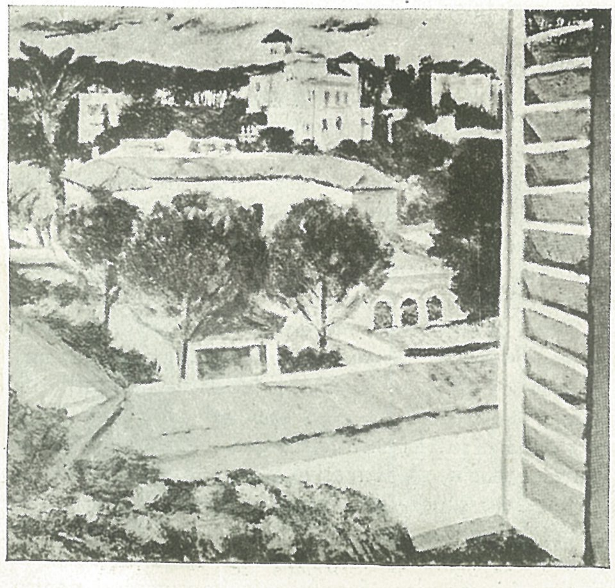

Vedere din Roma — N. Stoica

Veneția — Silvia Radu

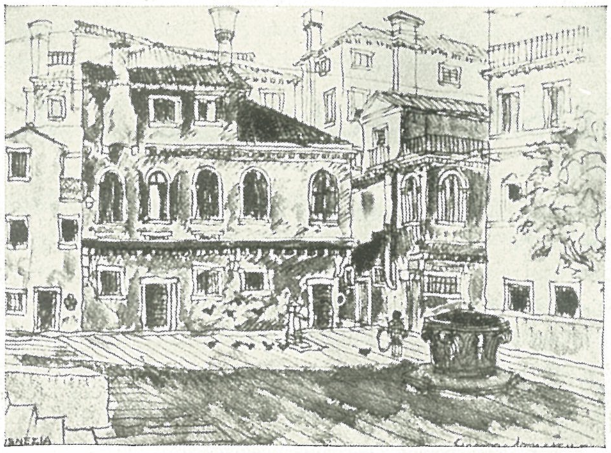

Veneția — G. Ionescu

† PICTORUL N. TONITZA

La 27 Februarie s'a stins din viață, în urma unei boli cu care s'a luptat mai mult de un an, pictorul N. Tonitza.

Născut la 13 Aprilie 1886 în Bârlad, a absolvit Școala de arte frumoase din Iași, studiind apoi în Germania, Franța și Italia. A făcut campania din 1913 și răsboiul cel mare ca ofițer. In 1916 a căzut prizonier la Bulgari, fiind internat timp de 2 ani la Cârjali.

Profesor (1933) și pe urmă rector (1937) al Academiei de arte frumoase din Iași, a constituit „Grupul pictorilor moldoveni" reușind să imprime o nouă viață plasticei moldovenești.

Cu Tonitza dispare una din figurile cele mai semnificative ale plasticei românești contimporane și un incomparabil camarad.

Artiștii de seama lui definesc o epocă, iar dispariția lor lasă un gol ce nu se poate împlini. Adevărat înnoitor, el a mărturisit totdeauna un nemărginit dispreț pentru formulele inventate peste noapte de neputincioșii și nerăbdătorii care, punând mai presus de stăpânirea tainelor meșteșugului succesul eftin și trecător, se mulțumesc să uluiască publicul nevinovat sub firma îngăduitoare a modernismului și altor ...isme, și să obție sufragiile sgomotoase a câtorva snobi. Muncitor neobosit și foarte sever cu sine, Tonitza lasă în urma lui o lume întreagă de imagini luminoase și calde.

De toate

DELA S. A. R.

S. A. R. a ținut adunarea Generală anuală sub prșidenția D-lui Arh. I. D. Enescu, senator, fost Ministru.

D-l Arh. St. H. Opari, secretarul general al societății a citit darea de seamă anuală, după care s'au citit bilanțul și proectul de buget.

Adunarea cu unanimitate a dat descărcare comitetului.

Mandatul actualului comitet expirând, s'a procedat la alegerea unui nou comitet. Rezultatul votului a dus la următoarea formație : Arh. I. D. Enescu, T. Roșu, St. H. Opari, C. Dobrescu, S. Vasilescu, G. Negoescu, P. Șerbănescu, V. Rădulescu, V. Smigelschi, T. Țărușanu, C. Pomponiu și I. Berindey.

D-l Decan Arh. St. Ciortan care a prezidat adunarea a urat consiliului spor la muncă pentru propășirea prestigiului arhitecturii naționale.

D-l Arh. I. D. Enescu a mulțumit Decanului și Adunării pentru concursul de totdeauna pe care l-au dat consiliului pentru îndeplinirea misiunii sale.

După ședință, într'o atmosferă foarte cordială a urmat un banchet la Luzana.

* * *

Anul acesta din cauza scumpirii atât a editurii cât și a hârtiei în mod apreciabil, abonamentul la revista noastră a fost mjorat dela 250 lei la 300 lei anual. Această diferență nu acoperă decât în mică parte surplusul de cheltueli survenit, însă S. A. R. va face toate sacrificiile ca „Arhitectura" să-și continue apariția cel puțin în aceleași condițiuni ca până în prezent.

Cu această ocaziune rugăm pe toți arhitecții și cei cari au strânsă legătură cu arhitectura să ne dea tot concursul lor atât moral cât și material.

* * *

Problema aspectului urbanistic al Capitalei noastre începe să intereseze pe lângă specialiști și marele public. Desvoltarea atât de rapidă și de multe ori discutabilă pe care a luat-o în ultimul timp Bucureștiul, face ca cetățeanul să-și pună în mod logic o seamă de întrebări, la cari cu mare greutate se poate da un răspuns mulțumitor.

Consecința acestei stări de fapt este că, ori de câte ori se găsește ceva de criticat, cei cari sunt acuzați, fără a se putea apăra, sunt Arhitecții Români.

S. A. R. a fost totdeauna preocupată de această problemă și în ultimii ani a urmărit în deaproape tot ceeace s'a făcut în domeniul sistematizării Capitalei, intervenind totdeauna și căutând să-și dea din plin concursul pentru rezolvarea problemelor ce s'au pus în ultimul timp pentru ridicarea prestigiului arhitectonic al Capitalei României Mari.

Răsfoind arhiva S. A. R. găsim o bogată colecție de intervenții cari s'au făcut în ultimii ani în legătură cu sistematizarea Capitalei și cu realizarea diferitelor monumente cu caracter național.

Incă din anul 1929 când nu exista în Capitală decât un regulament ce data din 1890 S. A. R. a intervenit la cei în drept pentru a se institui o comisiune care să elaboreze un regulament de construcțiuni în baza noilor principii urbanistice, și să se întocmească un plan definitiv de sistematizare care să permită desvoltarea Capitalei pe baze raționale.

In cursul anilor următori ,această problemă nefiind rezolvată S. A. R. cu o altă serie de intervenții a încercat să atragă în nenumărate rânduri atențiunea celor în drept asupra necesităților unei Capitale moderne a României Mari.

Cultivarea specificului național în toate realizările arhitectonice, a fost una din dezideratele pentru cari S. A. R. a luptat de 50 ani de când ființează, și continuă încă a lupta și în prezent în special împotriva așa ziselor curente moderniste și ultra moderniste cari din păcate ne-au dat în mare parte aspectul Capitalei noastre de azi.

DELA C. A. R.

Corpul Arhitecților Români, a ținut Adunarea sa generală ordinară în luna Februarie. D-l Decan St. Ciortan, înconjurat de întreg consiliul a prezidat o adunare foarte numeroasă.

După ce s'a făcut darea de seamă a consiliului pe anul expirat, dându-se cuvenita descărcare și aprobare pentru proectul de buget pe 1940, s'au discutat o serie de chestiuni cu caracter profesional.

După încheierea discuțiunilor, D-l Decan a mulțumit membrilor pentru interesul ce l'au arătat totdeauna problemelor profesionale, adunarea încheindu-se într'o atmosferă foarte cordială.

„SIMETRIA"

A apărut primul număr al nouei reviste „Simetria", caiete de artă și critică, redactată de G. M. Cantacuzino, O. Doicescu, Matila Ghyka și P .E. Miclescu.

Din editorialul semnat de colegii G. M. Cantacuzino și O. Doicescu extragem pasajul următor, care poate fi considerat drept program : „Noi suntem mai aproape de toate isvoarele cari, revărsându-se peste noi, au contribuit la civilizația altora. Aceste isvoare nu sunt secate. Nu trebue să întrebuințăm metoda altora pentru captarea lor. Chiar lunga noastră izolare înconjurată de alte rase trebue să ne fie un indiciu și al metodelor de urmat și al încrederii în posibilitățile întrebuințării acestor metode".

Orice contribuție la limpezirea actualului chaos arhitectural ne bucură. De aceea salutăm cu încredere apariția unui nou periodic în drumul nostru, spre același țel : renașterea pe baze durabile a unei adevărate arhitecturi românești.

Lucrări publicate de arhitecții noștrii

Arh. P. ANTONESCU : CĂTRE UN STIL REGELE CAROL II

Arh. I. D. ENESCU : STATUL IN FAȚA PROBLEMELOR VREMII. ARHITECTURA ȘI RENAȘTEREA NAȚIONALĂ — STILUL REGELE CAROL II . . . .

Arh. GRIGORE IONESCU : ISTORIA ARHITECTUREI. Lucrare premiată de Soc. Arh. Români. Tipografia „Cartea Românească" . . . . Lei 400.—
GHIDUL BUCUREȘTILOR. Editura Fundațiilor Regale Reg. Carol II . . . . „ 200.—
CURTEA DE ARGEȘ. Istoria orașului prin monumentele ei. Edit. Fund. Reg. Carol II-lea . . „ 120.—

Arh. IOAN D. TRAIANESCU : TRATAT DE PERSPECTIVĂ „ 500.—

Arh. FLOREA STĂNCULESCU : CASE ȘI GOSPODĂRII LA ȚARĂ . . . . „ 150.—

Arh. VICTOR SMIGELSCHI : PRINCIPIILE IZOLĂRII ACUSTICE . . . . „ 30.—
BAZELE ȘTIINȚIFICE ALE CONDIȚIONĂRII AERULUI . . . . „ 30.—

Arh. G. M. CANTACUZINO : ISVOARE ȘI POPASURI. Editura Fundațiilor Regale Regele Carol II-lea „ 60.—
ARCADE, FIRIDE ȘI LESPEZI. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 100.—
PĂTRAR DE VEGHE. Edit. „Cartea Românească" „ 100.—

Arh. ALEX. ZAMFIROPOL : UNE CITÉ DU PÉTROL. Editura Blamon, Kahane & C-nie, Paris . . . . „ 70.—

Arh. ROSINTAL : LE RÉSEAU. Forme intermédiaire pers. inconnue jusqu'à pr-sent. Edit. Geuthner, Paris Fr. 20.—
L'ORIGINE DES STALACTITES DANS L'ARHITECTURE ORIENTALE. Edit. Geuthner, Paris . Fr. 6.—

Arh. VICTOR ASQUINI : INDICATOR TEHNIC IN CONSTRUCȚII. Lucrare premiată de Soc. Arh. Români. Editura „Cartea Românească" . . . . . . Lei 300.—
DIRECTIVE IN CONSTRUCȚII. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 250.—
DOSAR-DEVIZ de construcție. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 60.—

Aceste cărți se pot procura prin Secretariatul revistei „ARHITECTURA".

ARHITECTURA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 473/1938

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
„ GRIGORE IONESCU
„ GEORGE NEGOESCU
„ ST. H. OPARI

ARH. IOAN C. ROȘU
„ PANDELE ȘERBĂNESCU
„ GEORGE SIMOTTA
„ VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
Arh. ST. H. OPARI și Arh. V. SMIGELSCHI

2

ANUL VI
APRILIE - IUNIE 1940

ABONAMENTE ANUALE:
PARTICULARI LEI 300.—
ANTREPRENORI „ 500.—
INSTITUȚII ȘI MARI INTREPRINDERI „ 1000.—

ADMINISTRATOR : P. GEORG

TRIMESTRIAL DE ARHITECTURA SI ARTA PLASTIC

Sumarul:

PALATUL ~~REGAL DIN BUCUREŞTI (SALA TRONULUI)~~ Republicii	* *	3
ECONOMIA DE RĂZBOIU	ARH. I. D. ENESCU	4—5
ARHITECTURĂ VECHE ROMÂNEASCĂ (COM. MONUMENTELE ISTORICE)	* *	6—7
PROMOVAREA ARHITECTURII ROMÂNEŞTI	ARH. I. TRAJANESCU	8
REALIZĂRI ŞI PROECTE ALE REZIDENŢEI BUCEGI IN CURSUL ANULUI 1940	* *	9—22
O CASĂ PARTICULARĂ	ARH. ST. H. OPARI	23
MAUSOLEUL EROILOR DIN MUŞCEL	ARH. IONESCU BERECHET	24—25
SALVAMAR	ARH. R. DUDESCU	26—27
O VILĂ LA MUNTE	ARH. P. M. BOICO	28
STAŢIUNI DE ALIMENTARE CU BENZINĂ	ARH. GR. M. HIRSCH	29—31
ARHITECTURA NOUĂ A GERMANIEI	(RED.)	32

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACŢIA

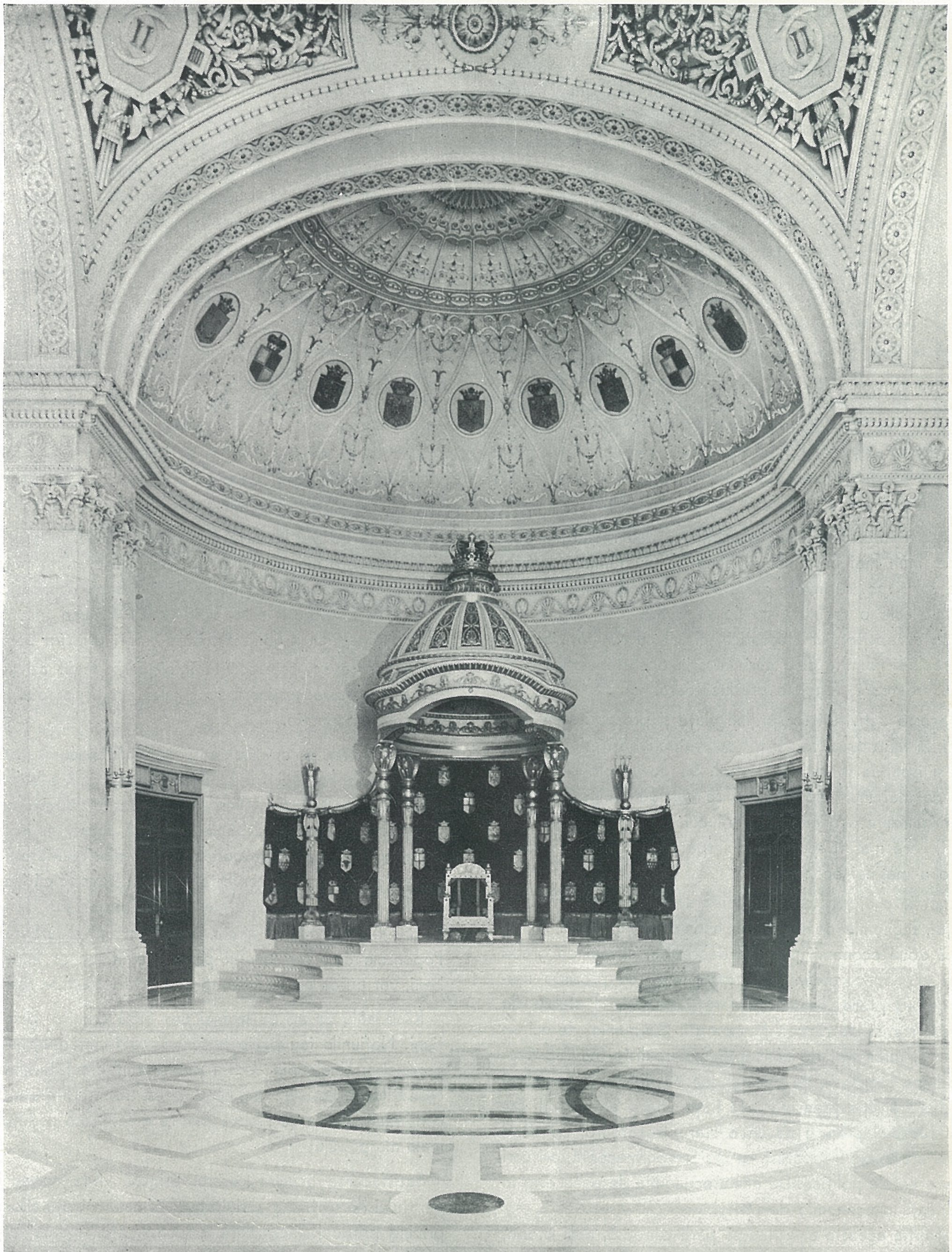

Republicii

Palatul ~~Regal din Bucureşti~~

~~Sala Tronului~~

ARH. I. D. ENESCU
Subsecretar de Stat la Ministerul Finanțelor.

ECONOMIA DE RĂSBOI

D'asupra tuturor teoriilor economice, stau realitățile economice, mult mai puternice și pline de învățăminte, pentru cei ce vor și pot să învețe ceva. Viața individuală, socială și națională este o realitate ce nu se poate nici susține nici schimba cu abstracțiuni teoretice, ci tot cu realități. Și primele realități sunt acelea cari întrețin această viață : activitățile creatoare, funcțiile producătoare.

Pe aceste activități se sprijină viața și prosperitatea unei națiuni, în timp de pace ; și tot aceste activități asigură apărarea și isbânda în caz de război. Se dovedește chiar, din ce în ce mai mult, că războiul se câștigă mai sigur cu o bună organizare economică a națiunei, de cât cu vitejia soldatului, care n'ar fi sprijinită din spate de o normală funcționare a mașinei economice.

Economia unei țări înseamnă puterea ei de existență și rezistență. Economie de pace sau economie de război nu înseamnă două economii profund deosebite, ci mai de grabă aceiași economie, astfel organizată încât să prezinte ușurința de adaptare, repede și fără turburări, la starea de pace sau starea de război. Economiștii Germaniei de azi — și chiar ai altor țări de concepții mai realiste, nu fac deosebire între economia de pace și cea de război, în sensul că nu văd o transiție prea marcată între una și alta. Mulți socotesc războiul propriu zis ca o stare trecătoare, pe când războiul economic îl socotesc ca o stare permanentă, ori cari ar fi aparențele politice. De aceia economia de pace este în permanență o economie de răsboi.

Concepția aceasta ar putea să pară curioasă, deși istoria, mai veche sau mai nouă a lumii, ne arată că popoarele cu viață economică puternică au stăpânit totdeauna pe cele cu economie mai slabă sau mai primitivă. Iar răsboaiele s'au pierdut adesea din cauza slăbirei armăturei economice a națiunii. Cine poate asigura cele necesare existenței normale celor rămași acasă, în același timp cu aprovizionarea susți-[illegible]ă în alimente și armament, a celor de pe front, poate [illegible] cu încredere rezultatul luptei.

Napoleon spunea că pentru a face răsboi și a eși victorios are nevoie de trei lucruri : bani, bani și bani. In acea vreme și în oarecare măsură chiar azi, banul reprezintă putere de cumpărare, de aprovizionare, deci putere economică. Azi însă această putere este limitată. O națiune încercuită și fără o puternică organizație economică, ori câți bani, chiar de aur, ar avea, este sortită înfrângerii. Incât azi cele trei lucruri necesare susținerii răsboiului ar fi : producție, producție și producție.

Din nenorocire dăinuiește și azi concepția cea veche a banului care rezolvă totul ; concepția greșită a banului generator de producție, când în realitate producția este generatoare de bogăție, banul ne fiind decât un instrument de măsurat valoarea produselor. Când n'ai ce măsura instrumentul de măsurat nu servește la nimic. Dovadă că înmulțirea Banilor, la cari au recurs guvernanții atâtor țări, în vremea răsboiului, n'a rezolvat nimic, dar a încurcat și turburat totul. Popoarele cari vor înmulți produsele în loc să înmulțească bani, vor putea eși cu bine, din această încleștare răsboinică.

Răsboaele de azi nu se mai duc între armate, ci între națiuni. Națiunile iau parte la răsboi cu toate puterile lor de producție. Unele din aceste puteri sunt afectate direct necesităților răsboiului, pe când altele sunt adaptate nouilor condițiuni create de răsboi, pentru a satisface cerințele normale ale populației.

Satisfacerea acestor cerințe asigură viața normală a aparatului de stat. Din activitatea normală a vieții economice, privind producția, circulația și consumația, statul, respectiv, tezaurului public, își poate trage și păstra isvoarele sale de venituri, nefiind silit să recurgă la expediente financiare, cari nu rezolvă nimic, dar turbură și încurcă totul.

Pentru armata propriu zisă, cu misiune de luptă, inclusiv serviciile sale auxiliare directe, se mobilizează cel mult 10% din totalul populației. Este drept că acești 10% din total reprezintă uneori 30% din totalul brațelor în stare de muncă, dacă scădem copiii și femeile. Toată problema care se pune este aceia de a împlini, în toate sectoarele de producție,

acest gol de 30%, fie prin înlocuirea cu femei, acolo unde este posibil, fie printr'o organizare și raționalizare a brațelor de muncă disponibile. Dacă se procedează metodic lucrul este foarte posibil, căci în timp normal nici odată nu este atins plafonul capacității de producție, în nici un domeniu și nu toată lumea este folosită în măsura puterii sale de muncă. Totul este o chestiune de documentare precisă din timp de pace și de un plan de organizare și utilizare a tuturor activităților și tuturor puterilor de muncă creatoare, pentru timp de răsboi.

Natural, prima grije trebuie să fie aceia de a asigura alimentația, — hrana armatei și populației; adică de a se lucra pământul în chip normal, cu toate culturile necesare și a se menține, la cel puțin acelaș nivel, creșterea vitelor, paserilor, etc. Apoi normala producere a materiilor prime necesare industriilor de îmbrăcăminte, ș. a. Ar fi însă o greșeală să se suprime sau să se reducă orice altă îndeletnicire, din cele ale vremurilor normale. Orice fel de profesiune, pe care viața socială normală a creiat-o, trebuie să-și găsească întrebuințare și orice om putința de a lucra și câștiga. Când dintr'o familie, cel ce întreținea viața și avea grija familiei, a plecat pe front, alții valizi, dar cari în timp normal nu simțeau trebuința de a lucra, trebuie să găsească posibilitatea de a suplini pe cel plecat.

Este greșită concepția suspendării unor activități și lucrări, în timp de răsboi, cari n'ar avea legătură directă cu răsboiul. Activitățile cele mai inofensive și cele aparent mai streine de rosturile răsboiului, au toate legătură și repercusiune indirectă cu răsboiul. Organismul social, a cărui bună funcțiune depinde de organismul, economic, nu trebuie turburat cu nimic. Nici o activitate, a nici unui organ, nu trebuie suprimată sau redusă. Și ca să mă refer la sectorul economic privind lucrările de construcție și arhitectură, nu trebuie slăbit ritmul lucrărilor edilitare și al clădirilor noui, ci din contră stimulat. E firesc că în vreme de răsboi, sau în situație similară cu starea de răsboi, inițiativa particulară să fie mai timidă, mai lipsită de elan constructiv. Insă Statul și instituțiile sale trebuie să stimuleze, cu exemplul său, această inițiativă, pentru a întreține organismul economic.

Problema aceasta nu este deloc prea greu de rezolvat. Problema fondurilor nu este o problemă, ci numai o chestie de înțelegere a realităților economico-financiare. In viața particulară cel ce voiește să-și mărească utilajul de producție și deci averea, o poate face ușor. Banul este mijloc, nu scop. Cel ce vrea însă să găsească bani pentru cheltuială, pentru consumație, găsește mai greu; și când a găsit și-a semnat și sentința ruinei și falimentului. Nici un stat n'a dat faliment și nu și-a desechilibrat bugetul, fiindcă a lucrat, mărind potențialul economic și energetic al națiunii — și desvoltând posibilitățile de muncă și producție ale populației, deci ale contribuabililor.

Un exemplu mai concret; Unele instituții de stat, chiar unele ministere, au socotit, mai bine, din lipsă de fonduri, să închirieze clădiri particulare, în loc să-și clădească local propriu. Să zicem că unul din aceste plătește o chirie de cinci milioane lei anual, pentru un local în care și-a înghesuit destul de incomod serviciile sale. Cinci milioane înseamnă anuitatea unui capital de 70—80 milioane lei, care și-ar fi putut clădi un local de două ori mai încăp[illegible] decât cel închiriat.

Dar nu este numai atât: O construcție de 70—80 milioane lei dă de lucru fabricilor de cărămidă, de var, de ciment, de cherestea, de tâmplărie, de ferărie, geamuri, instalații, ș. a., apoi atâtor specialiști, meseriași, lucrători, muncitori, etc. Toate materialele necesare se transportă, cu C. F. R., cu camioane, căruțe, ș. a. Tot comerțul în legătură cu aceste materiale câștigă și toată lumea care lucrează și câștigă poate să cumpere și să plătească impozite; cari împreună cu impozitele și taxele directe și indirecte, din mișcarea mărfurilor și fazelor de transformare ale materialelor, reprezintă un total de 30% din valoarea clădirei; adică 20-25 milioane lei. Fără a mai socoti îmbogățirea patrimoniului public și național cu o nouă clădire. Și procesul acesta economic este același, pentru orice fel de lucrări sau activități producătoare.

Iată deci că organismul economic este o minunată mașină, care nu cere decât să nu fie stingherită în funcțiunea organelor ei. Acolo unde se înțelege acest lucru treaba merge destul de bine, atât în timp de pace cât și în vreme de răsboi. Iar Statul este scutit de multe și neplăcute greutăți.

Arhitectură veche Românească

BISERICA STAVROPOLEOS
BUCUREȘTI

Fig. 1.

Fig. 1. — Arcadele și capitelele Pridvorului.

Fig. 2. — Arcadele și coloanele din interior.

Fig. 2.

(Din Colecția Comisiei Mon. Istorice)

Arhitectură veche Românească

Pridvorul vechei Mitropolii din Târgoviște.

(Din Colecția Comisiei Mon. Istorice)

Promovarea Arhitecturii Românești

ARH. I. D. TRAJANESCU

In ultimul timp presa, se ocupă în trăsături generale de „ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ" față de Arhitectura modernă internațională, care, în epoca de refacere de după război, se pare, că a cucerit preocupările edilitare publice, prin realizările înfăptuite în Capitală și în Provincie, în dauna Arhitecturei românești, cu specificul ei național.

Evident, că această îngrijorare publică este bine venită astă-zi, când peste tot pământul românesc se revarsă de Sus lumina isbăvitoare a RENAȘTEREI NAȚIONALE, și că trebue luate măsuri de apărare și încurajarea Arhitecturei naționale, cel puțin ca cele luate pentru Artele plastice : Pictura, Sculptura, Artele decorative, cum și pentru Literatură și Muzică, cum și pentru Industria națională.

Ori, această încurajare sistematizată, ar fi oarecum și înlesnită și îndreptățită, și de faptul, că cu toată această năvală de blocuri moderne, cari dau orașelor noastre o înfățișare atât de streină, tot se mai strecoară sfioasă, ici, colo, câte o încercare de STYL ROMÂNESC, grație arhitecților noștrii, crescuți la vatra Școalei Naționale de Arhitectură : O biserică, o vilă, o Administrație financiară, o Percepție, un Pavilion de Expoziție, un Conac de moșie, o „Cârciumă' prin Parcurile publice, etc., inspirate după monumentele noastre istorice, păstrate de veacuri prin mânăstiri, sate, conace boerești, etc., și mlădiate după cerințele timpului.

Deci, sentimentul național dăinuiește încă, în stare latentă, în spiritul public, și'n această privință, și nu trebue de cât o directivă binevoitoare din partea celor în drept, ca Arhitectura românească să crească și să'nflorească, spre mândria Neamului nostru.

In clipa de față, când toate manifestările vieței românești se încadrează în mișcarea epocală a Renașterei naționale, trebue să mărturisim, că sentimentul public pentru Arhitectura pământeană, a fost cultivat încă din anul 1897, acum 43 ani, când s'a pus temelia învățământului Arhitecturei naționale, și s'a tras primele brazde pe ogorul Arhitecturei românești, prin Opera și Cuvântul profesorului ARHITECT IOAN MINCU, care, cu evlavie de apostol, a colindat țara dela un cap la celălalt, cercetând deaproape : o bisericuță, o troiță, o casă, o ruină, etc., peste cari a încercat să pue altoiul lui, în credința nestrămutată, predicată dela înălțimea catedrei, că din această comoară, rămasă nouă din străbuni, reînvia și va ajunge departe, Arhitectura națională.

Această credință a lui, s'a perpetuat mai departe în învățământul ȘCOALEI NAȚIONALE DE ARHITECTURĂ DIN BUCUREȘTI, și s'a transmis până azi, cu aceiași însuflețire, tinerelor generații de Arhitecți români.

Această credință s'a cultivat și s'a răspândit mai departe, de către SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI, care, prin revistele ei, ANALELE ARHITECTUREI, ARHITECTURA, ARTELE FRUMOASE, a dus de aproape 50 ani, o luptă neîncetată, pentru promovarea Arhitecturei naționale, luptă împrospătată și înviorată, prin diverse publicații : „Căminul", „Arta" și Orașul", „Simetria", etc., cum și prin diferite articole prin Presă, Conferințe, Expoziții, etc. ; de asemenea, COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE, prin „Buletinul" ei, a dat la lumină toate monumentele noastre istorice, punând astfel la îndemâna cercetătorilor specialiști, sau marelui public, un material prețios, din care ar putea să renască Arhitectura națională modernă ; iar ca o încoronare a acestei munci uriașe, a apărut Operile de Analiză și Sinteză : ARHITECTURA MOLDOVENEASCA, de GHEORGHE BALS, ARHITECTURA DIN MUNTENIA de NICOLAE GHICA-BUDEȘTI, și ISTORIA ARHITECTUREI ROMÂNEȘTI, GRIGORE IONESCU.

Tot în această credință, și în năzuința de a se cultiva gustul public, în sensul unei Arhitecturi naționale, ACADEMIA DE ARHITECTURĂ DIN BUCUREȘTI, își deschide larg porțile, chemând publicul să-i cerceteze EXPOZIȚIA PERMANENTĂ de Arhitectură românească, aplicată la probleme moderne, de către studenții ei.

Așa dar : se poate spune cu drept cuvânt, că ogorul Arhitecturei românești este arat și semănat, și nu așteaptă de cât să se reverse și asupra lui, căldura și lumina RENAȘTEREI NAȚIONALE, ca să'ncolțească, să crească, și să dea roadele de mult așteptate.

Și totuși : sub ochii noștrii, se ridică mărețe Palate ministeriale, rezidențiale, Institute, Școli, Prefecturi, Primării, etc., concepute în stylul „modern", internațional, strein de țară.

Și ne'ntrebăm nedumeriți : prin ce mijloace s'ar putea promova creiarea unui STYL ROMÂNESC în Arhitectură, care să poarte pecetia strălucitei Epoci de Renaștere de azi, și care, cu drept cuvânt, s'ar putea numi STYLUL REGELE CAROL II ?

Pentru înlesnirea găsirei acestor mijloace, reamintim doleanțele Arhitecților români, exprimate prin congrese, și pupublicații, și cari în rezumat ar fi :

I. Inființarea unui SALON OFICIAL de Arhitectură românească, pentru îndrumarea publicului spre o arhitectură națională, cu decernare de premii.

II. Inființarea de PREMII ANUALE, și un PREMIU NAȚIONAL, pentru cele mai reușite lucrări realizate în cursul anului, în toate orașele din țară, premii acordate de către Rezidențele regionale, mai ales în Provinciile alipite la Patria mumă, provincii, cari prin vitregia vremurilor, nu și-au putut cultiva o Arhitectură specific românească.

III. PREMIUL NAȚIONAL DE ARHITECTURĂ, să se acorde, ca la celelalte manifestări de artă românească, arhitecților, cari, prin totalul operei lor, au stăruit în desvoltarea arhitecturei naționale.

IV. Decretarea de LEGI PROTECTOARE, prin cari, să se stabilească, în mod obligatoriu, ca toate INSTITUȚIILE DE STAT, JUDEȚ și COMUNĂ, să-și clădească localuri proprii, numai în STYL NAȚIONAL, și numai pe cale de CONCURS PUBLIC, printre arhitecții români, așa după cum s'a legiferat și pentru numirile în funcțiunile publice.

Cu astfel de măsuri patronate de Stat, credem că s'ar putea promova Arhitectura națională, dându-se putința arhitecților români, să contribue prin munca lor românească, la înfăptuirea acestei opere cerută de vremurile noastre.

Proecte și realizări din campania anului 1940

a) PRIMĂRII IN COMUNE RURALE.

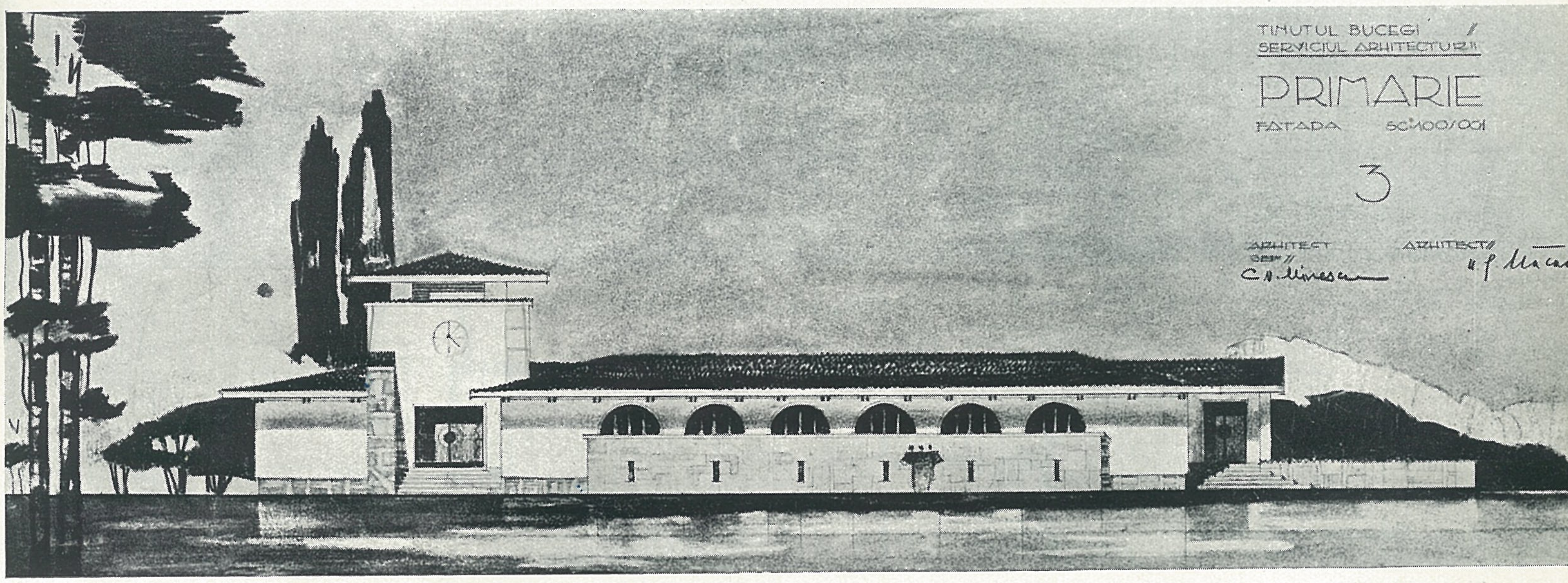

Fațada principală.

Planul Parterului.

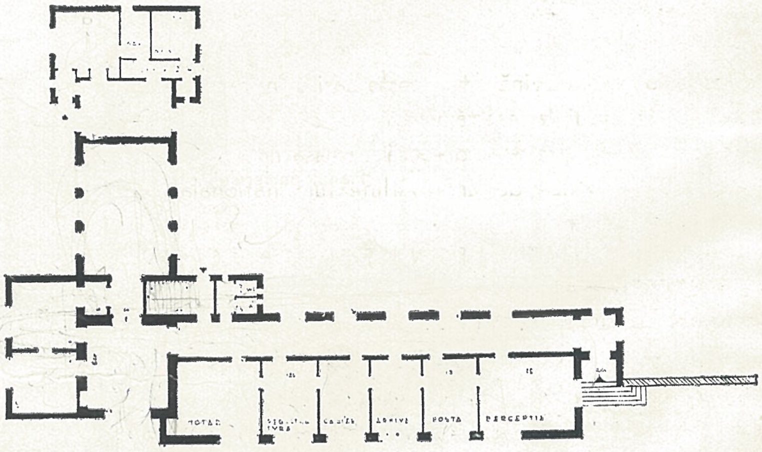

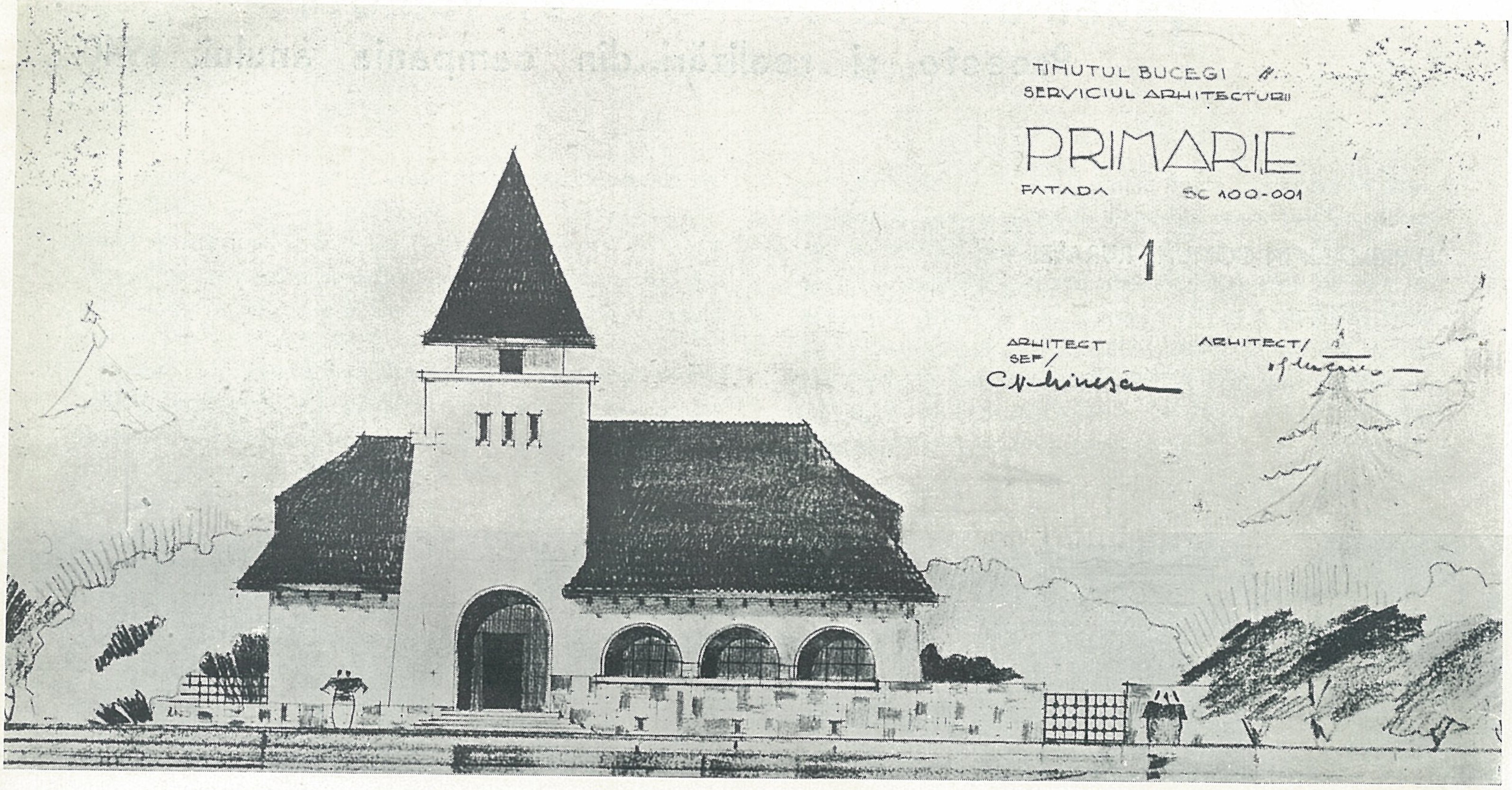

Fațada principală.

Planul parterului.

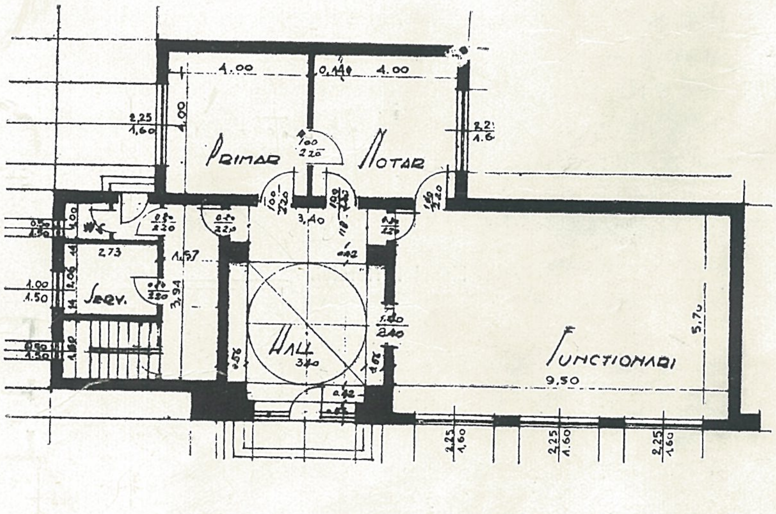

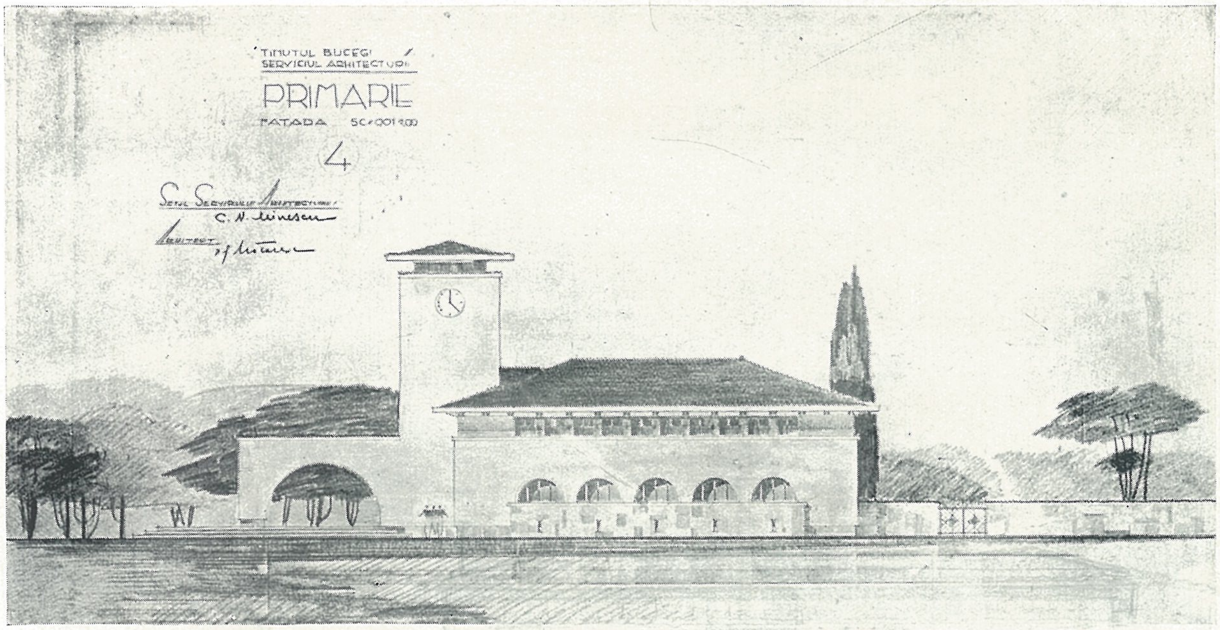

Fațada principală.

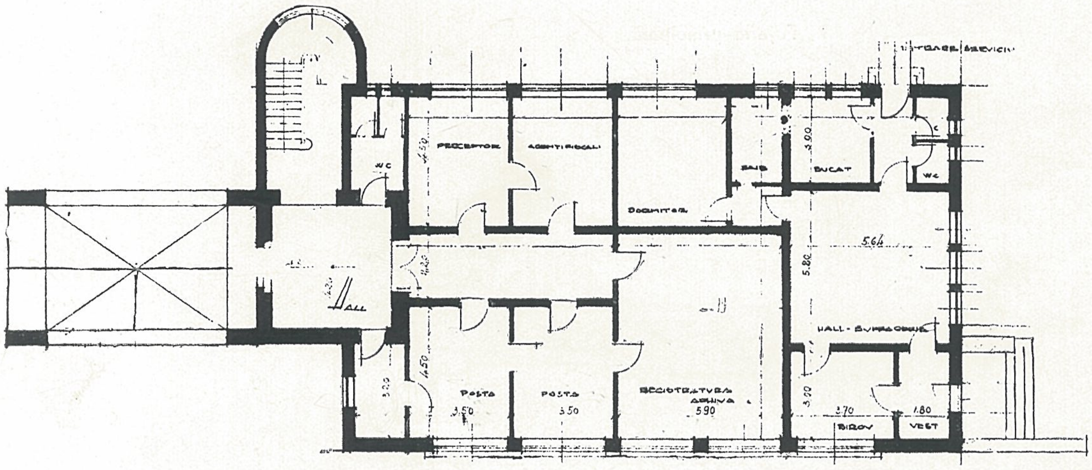

Planul parterului.

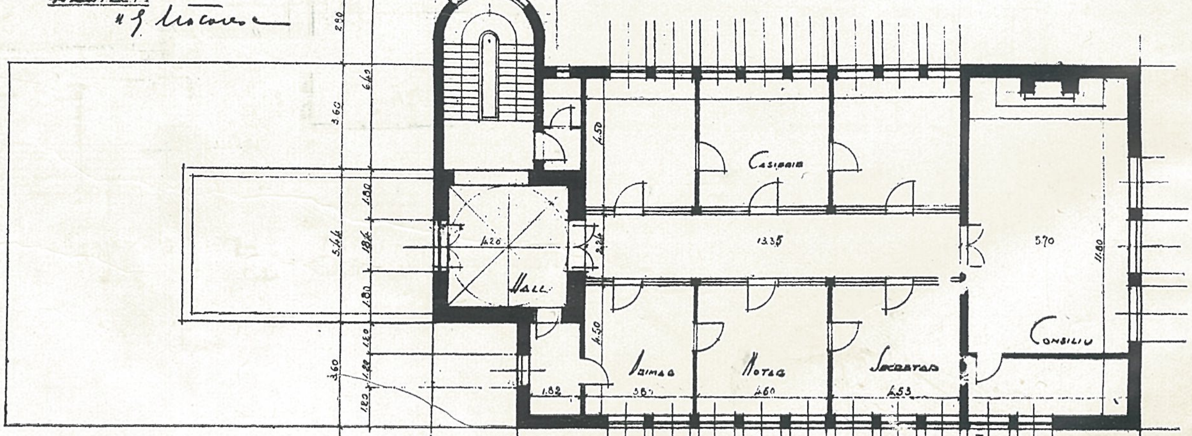

Planul etajului.

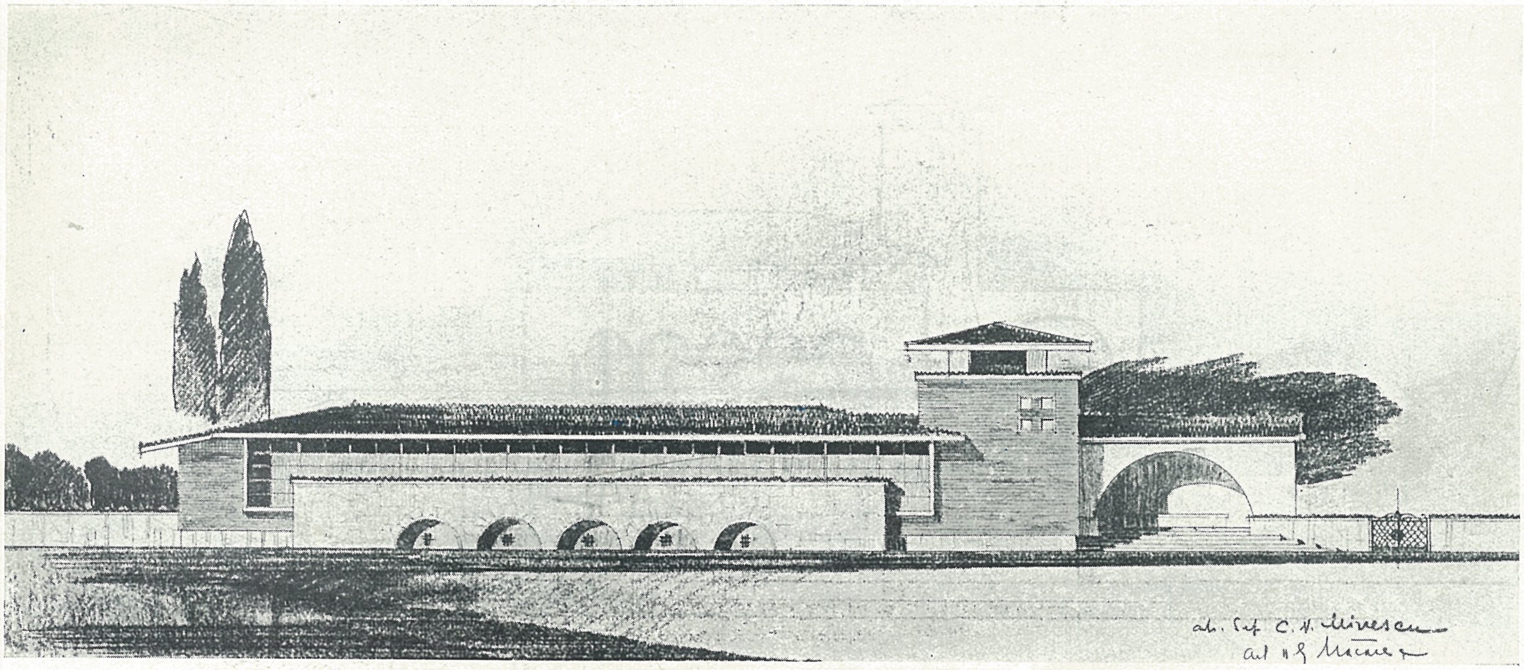

Fațada principală.

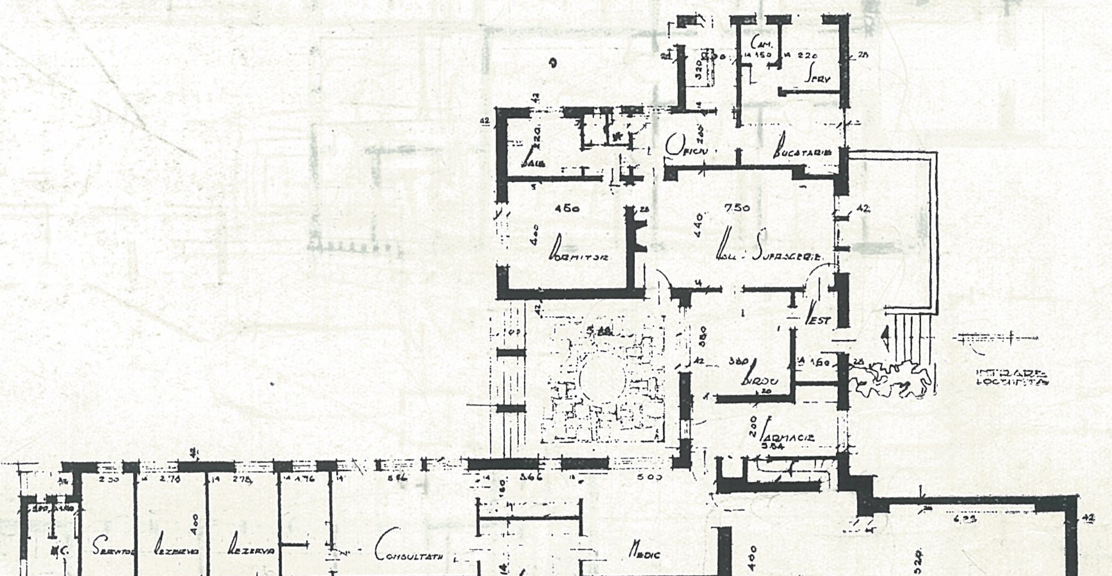

Planul parterului.

Fântână în satul Otopeni.
(Vedere perspectivă).

DISPENSAR VETERINAR

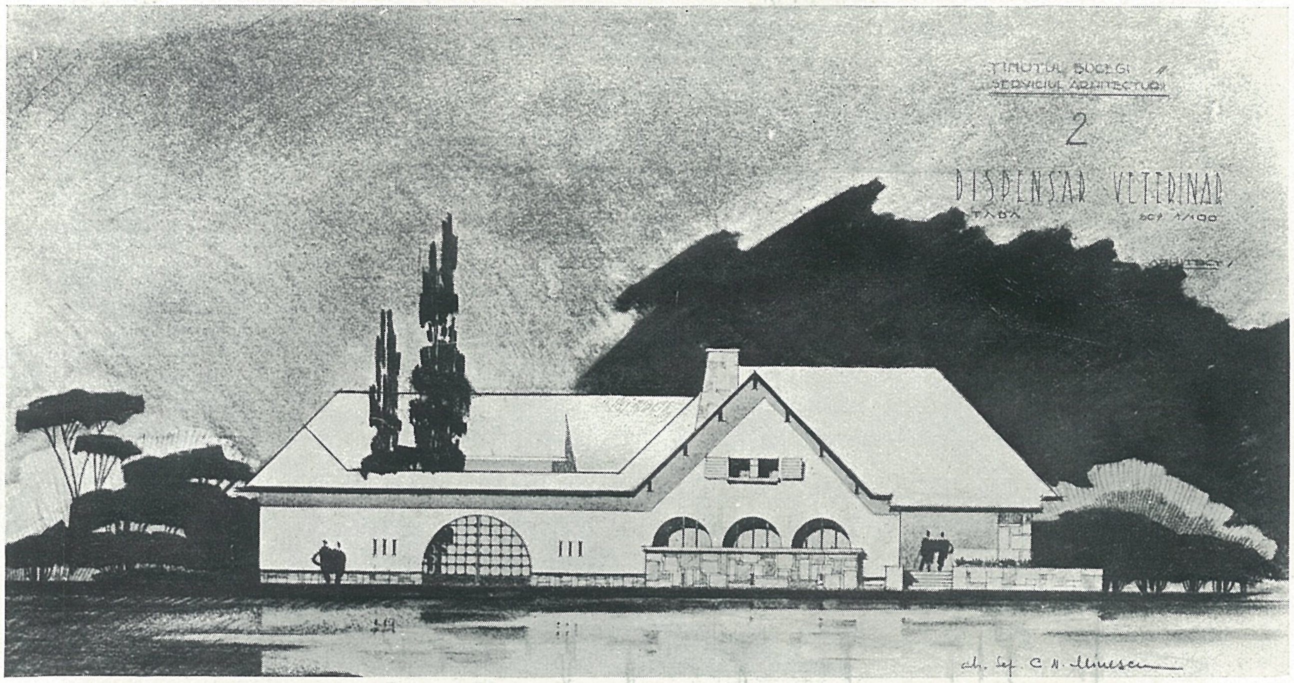

Fațada principală.

Planul parterului.

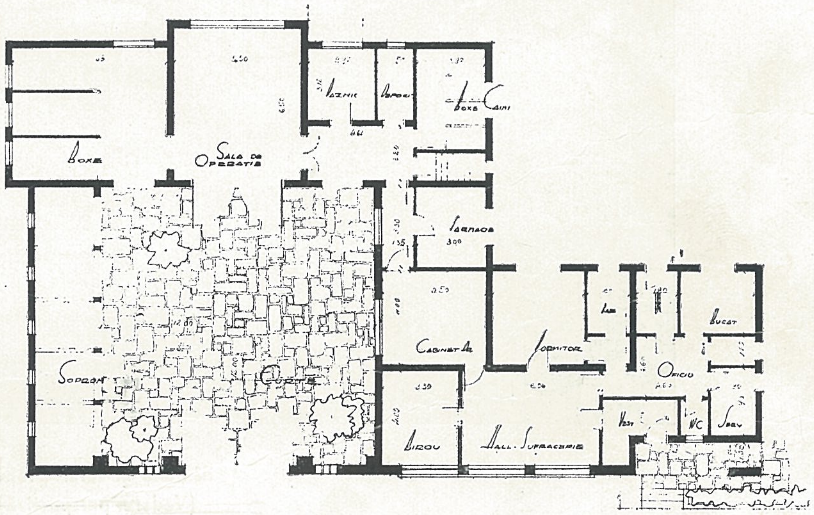

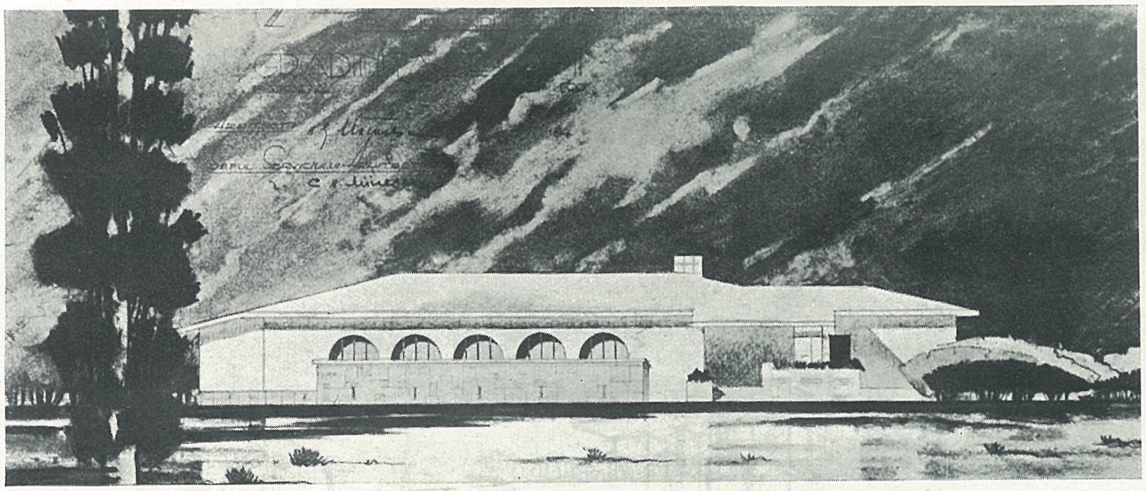

Fațada principală.

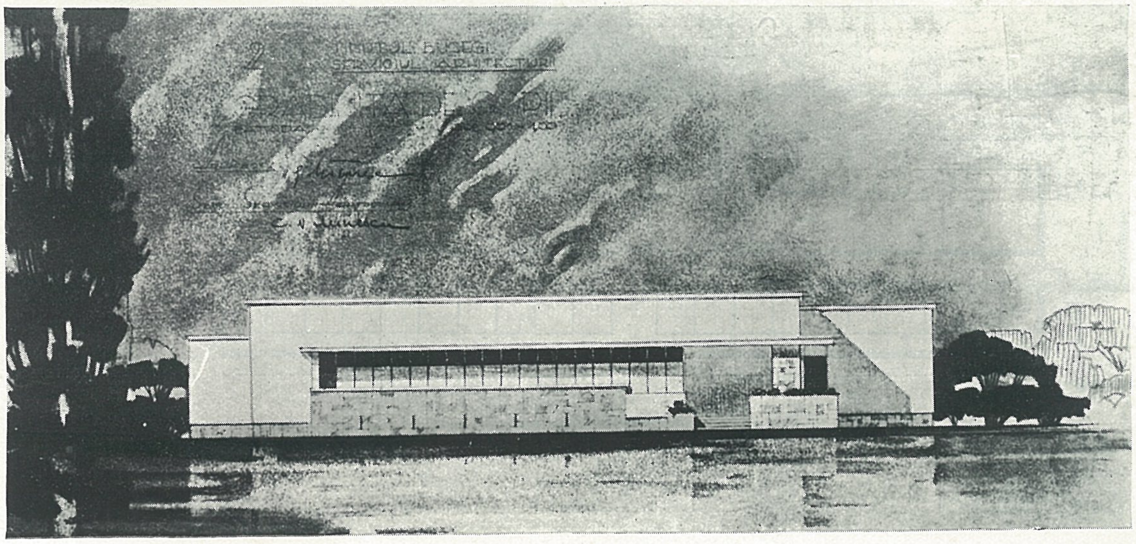

Fațada variantei.

Planul parterului.

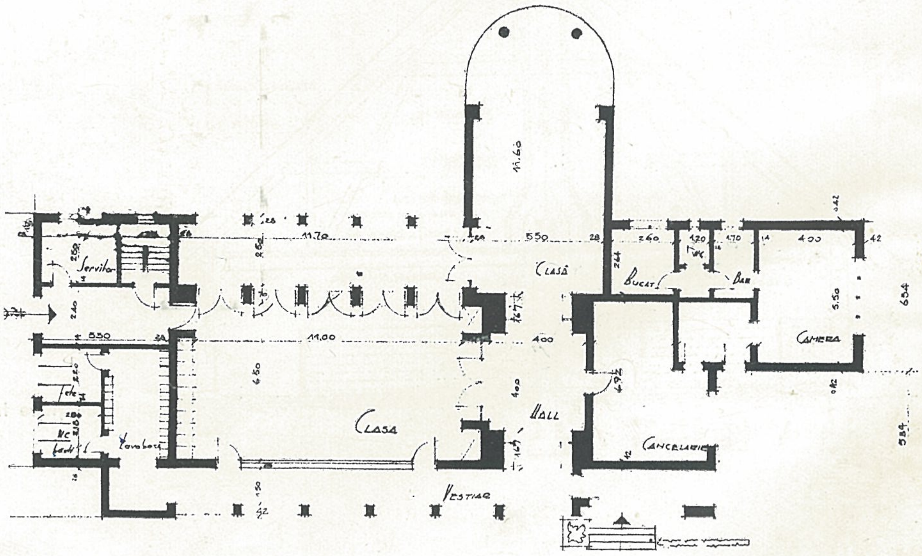

CRESCĂTORIE DE PORCI LA ȘCOALA DE AGRICULTURĂ BRAȘOV

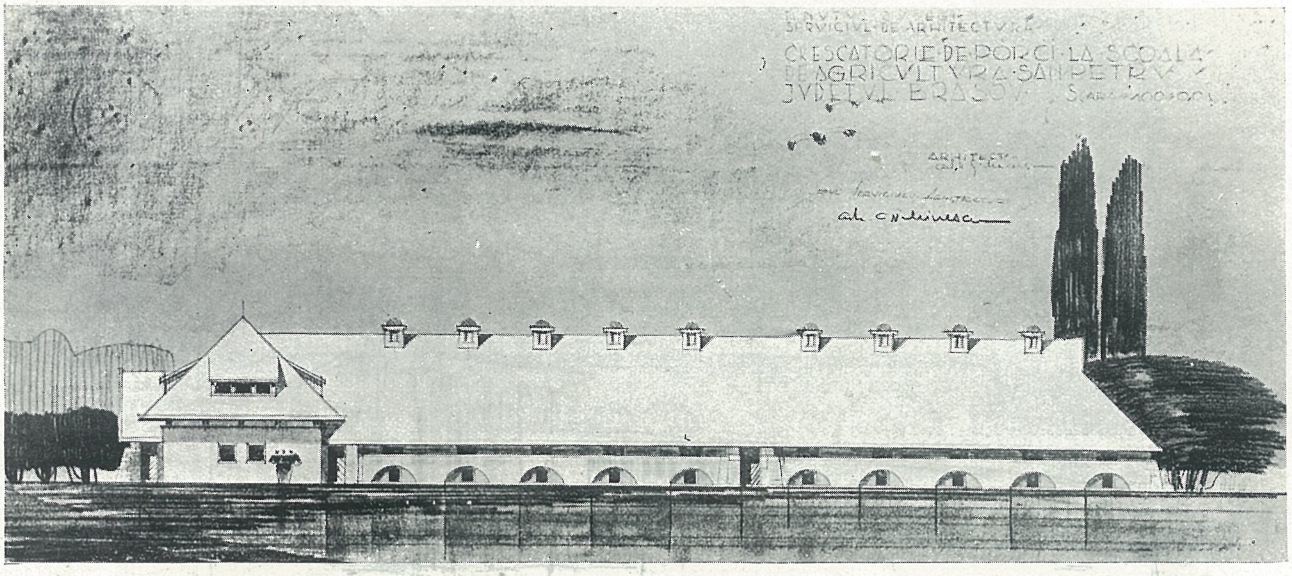

Fațada principală.

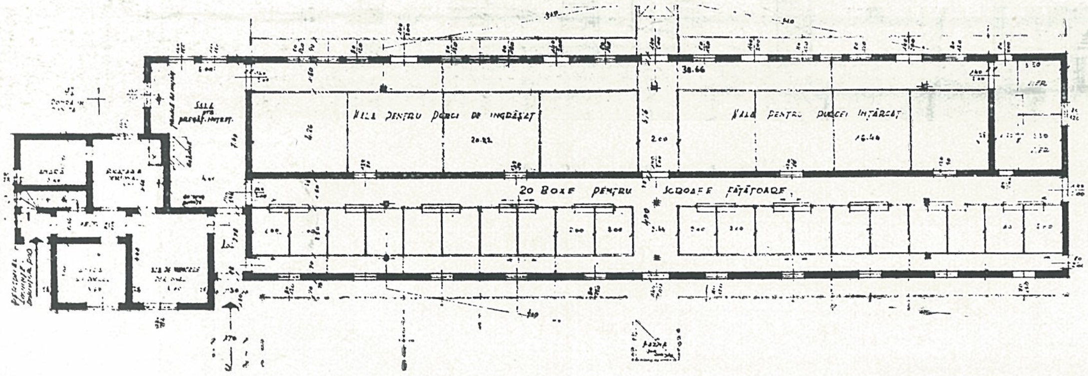

Planul parterului.

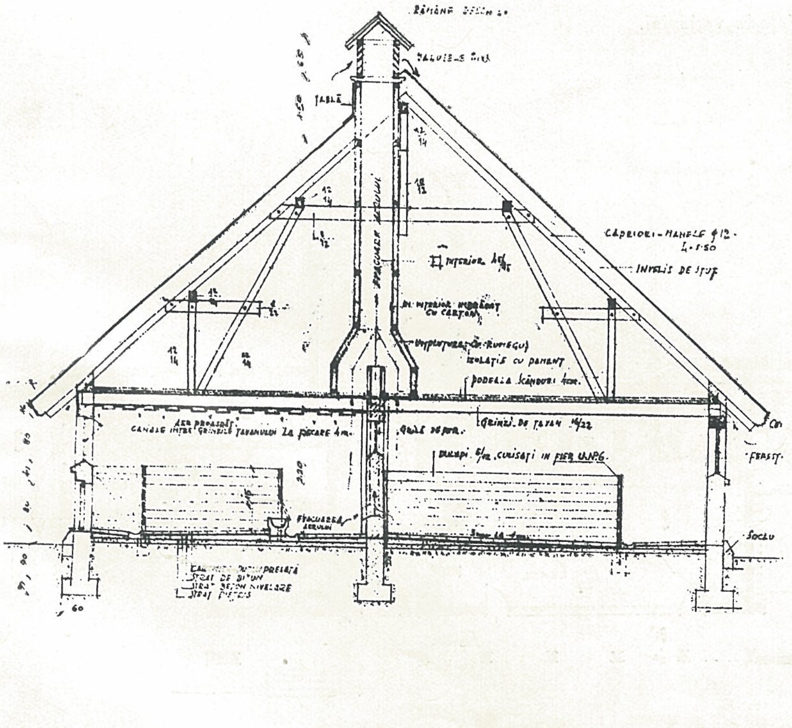

Secțiune transversală.

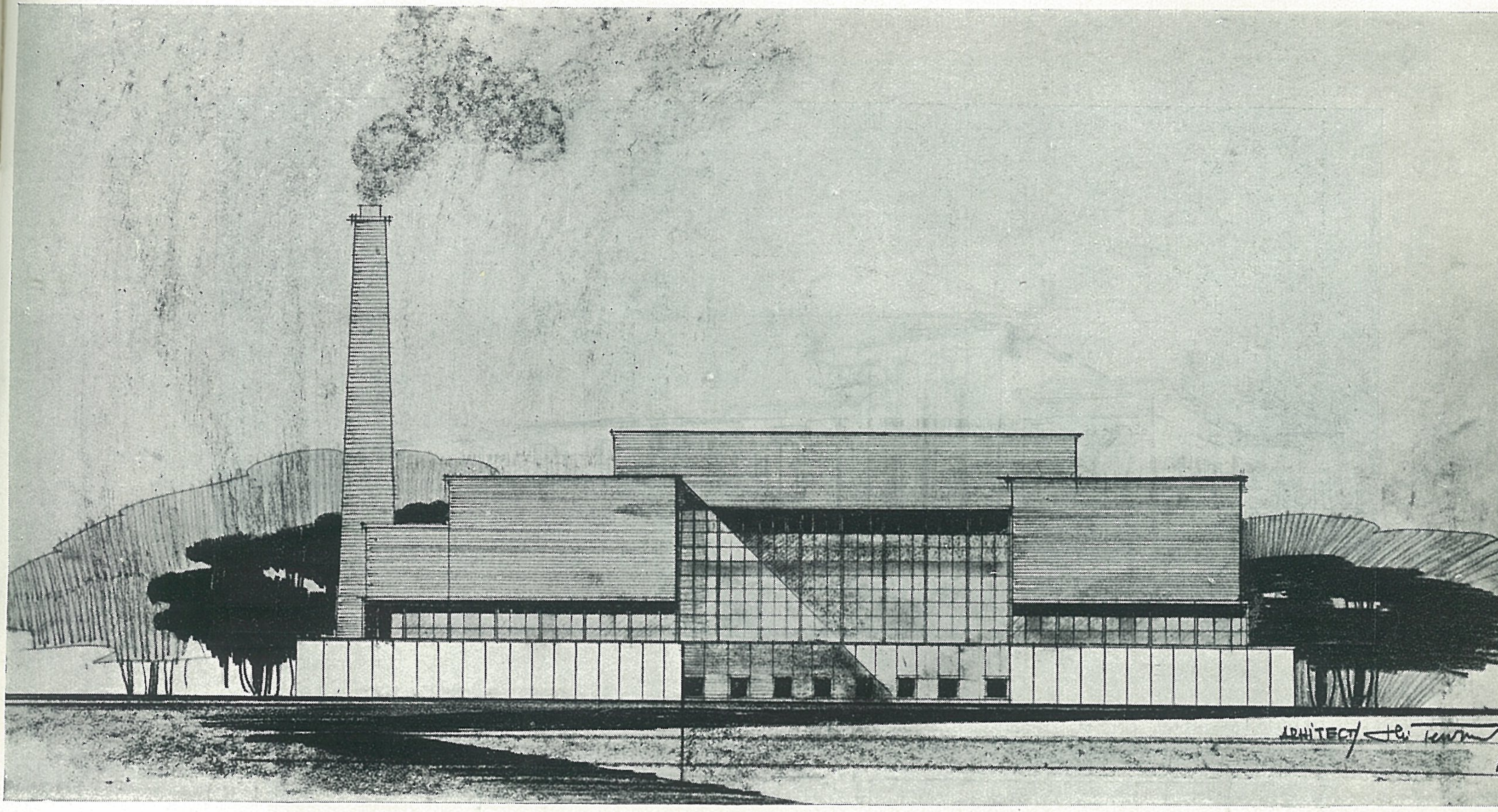

Fabrică pentru valorificarea fructelor și legumelor.

ŞCOALA PRIMARĂ IN COMUNA ROŞIORII-NOI
JUDEŢUL SOMEŞ

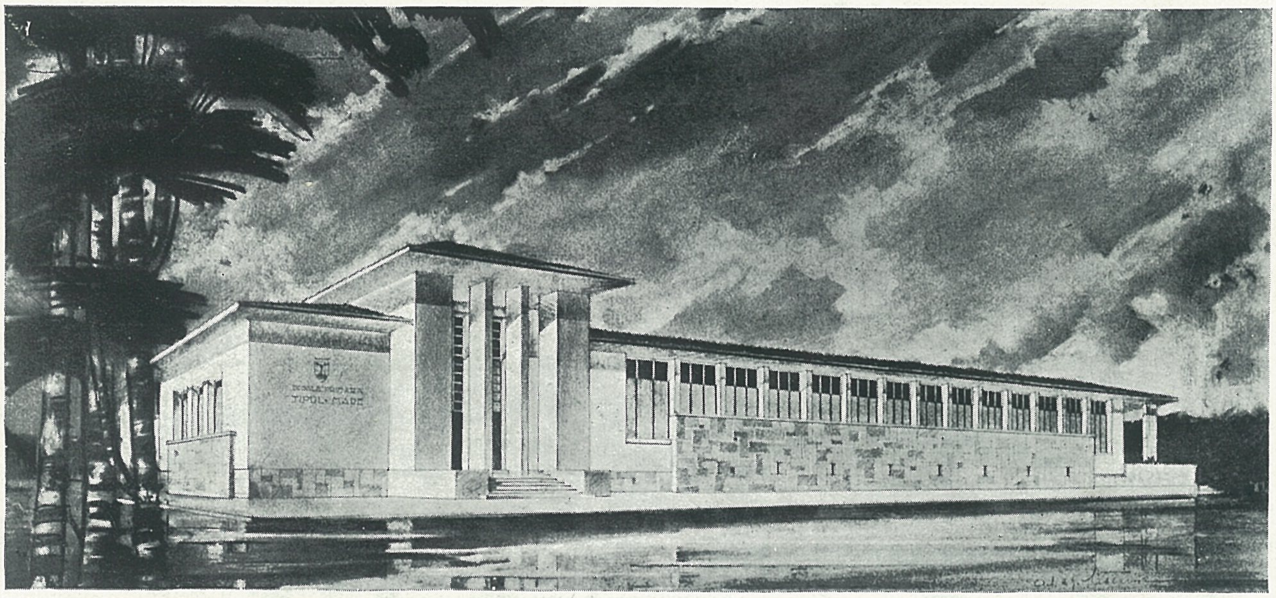

Faţada principală.

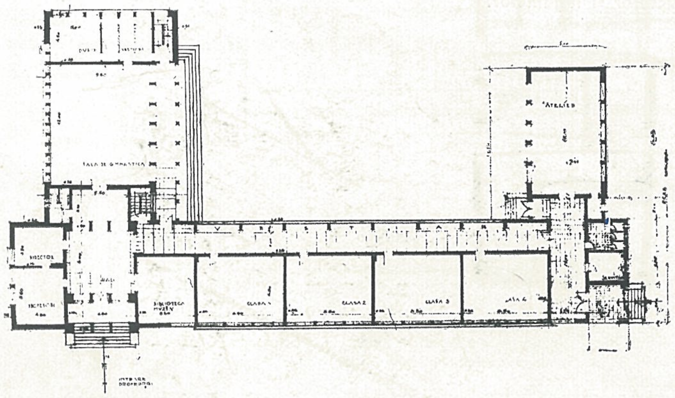

Planul parterului.

Planul subsolului şi fundaţiilor.

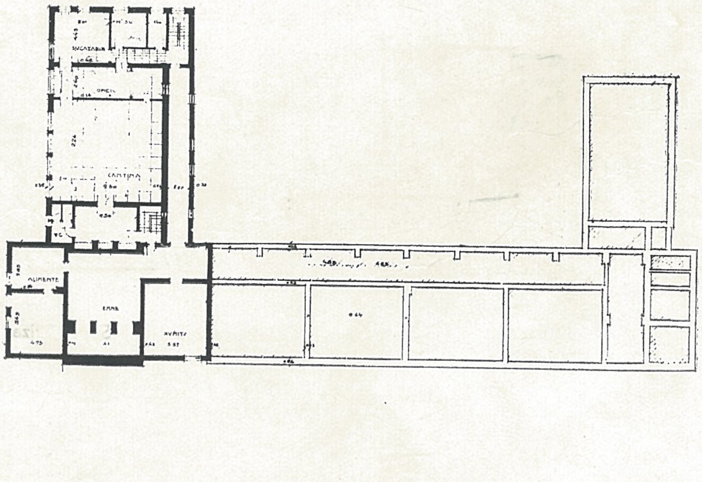

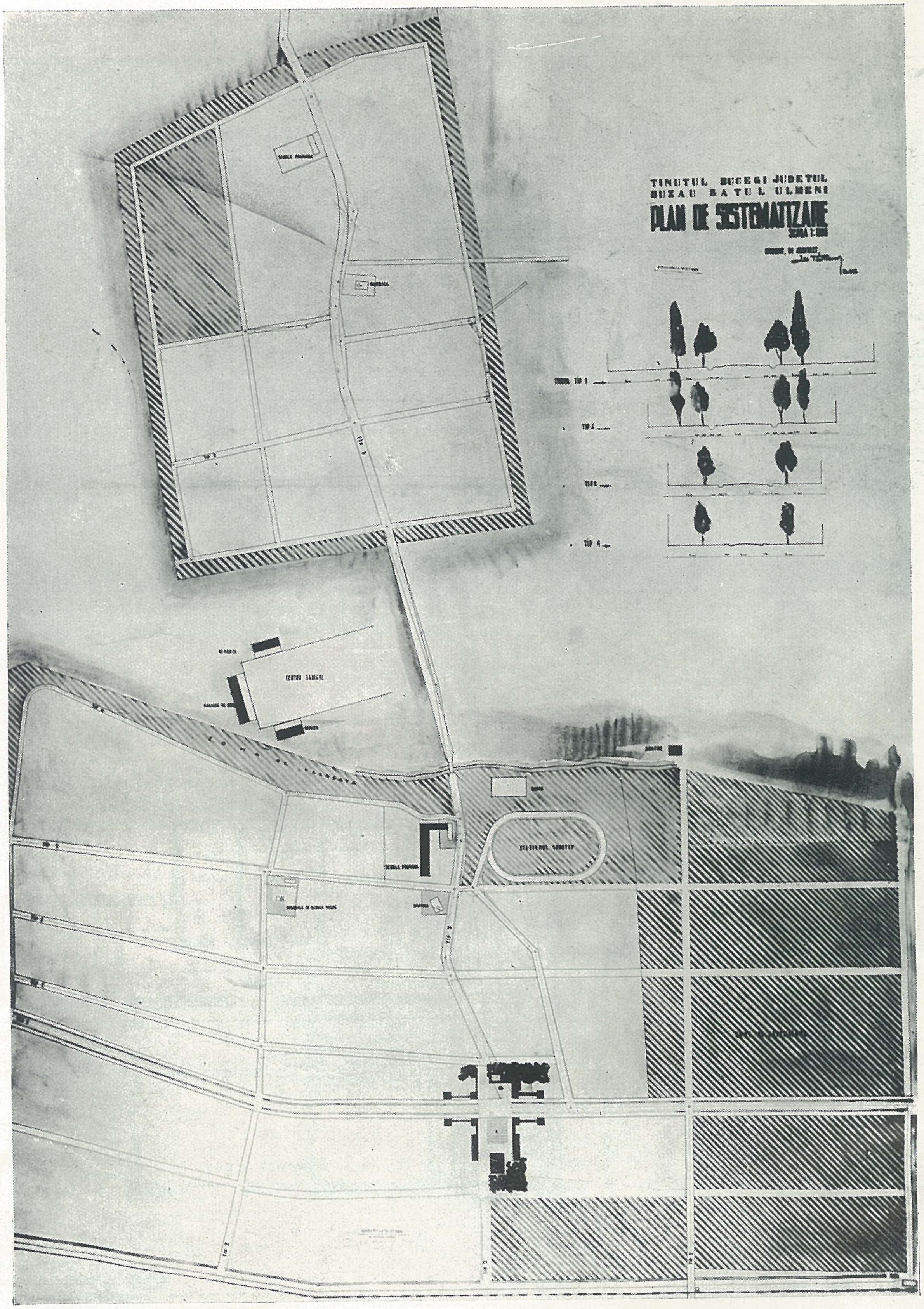

Sistematizarea satului Ulmeni.
Jud. Buzău.

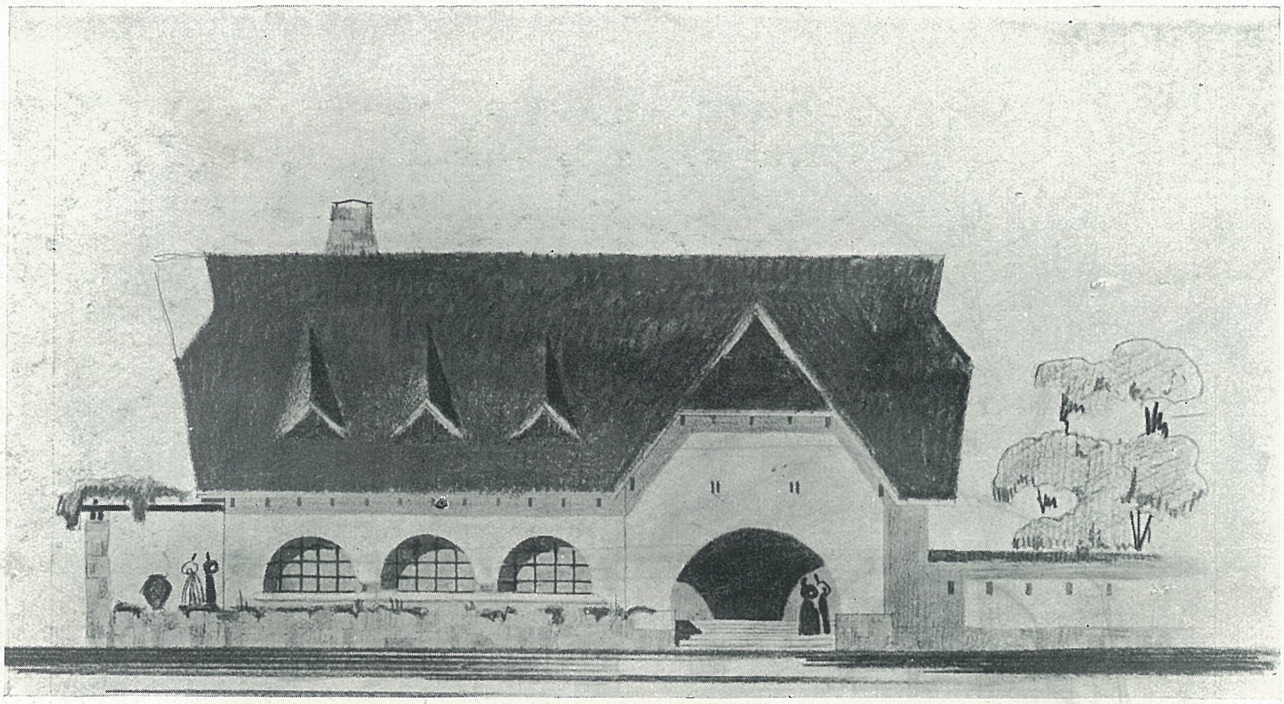

Fațada principală.

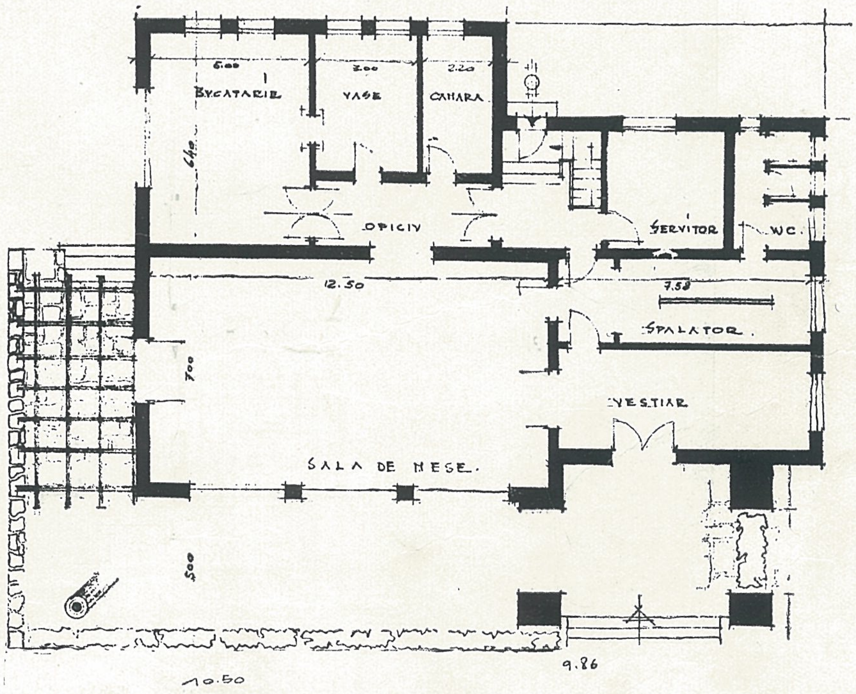

Planul parterului.

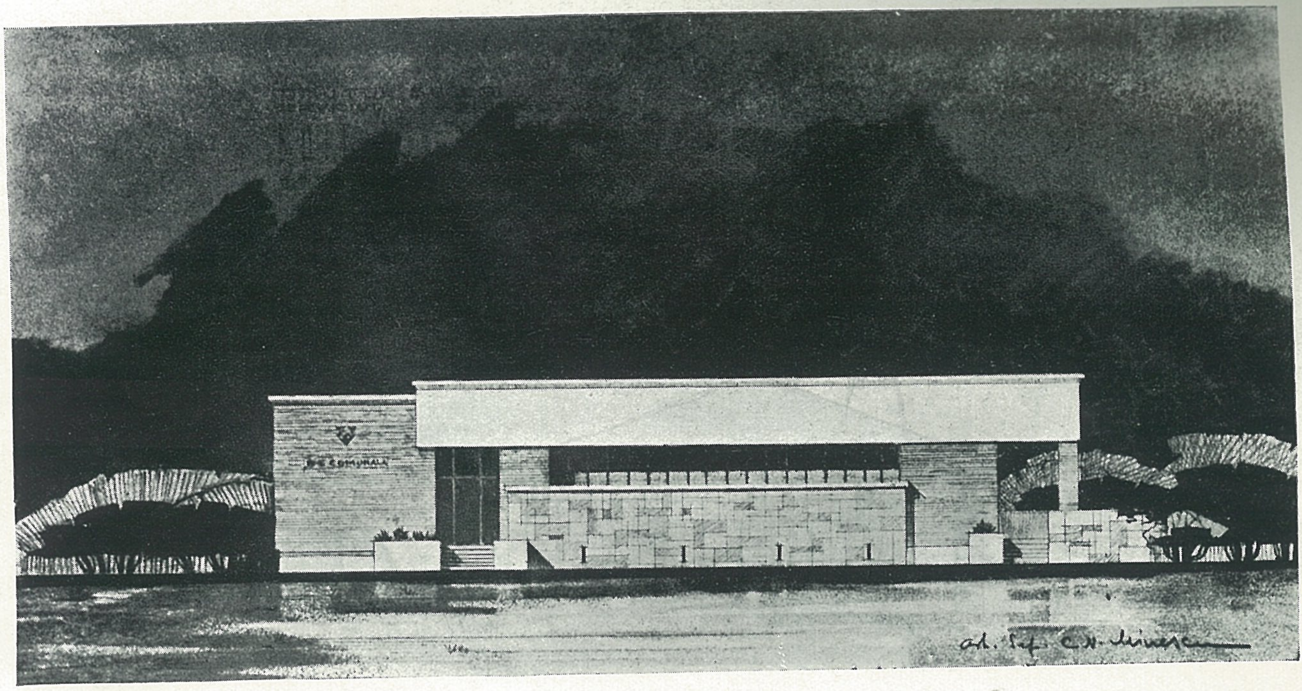

Fațada principală.

Planul parterului.

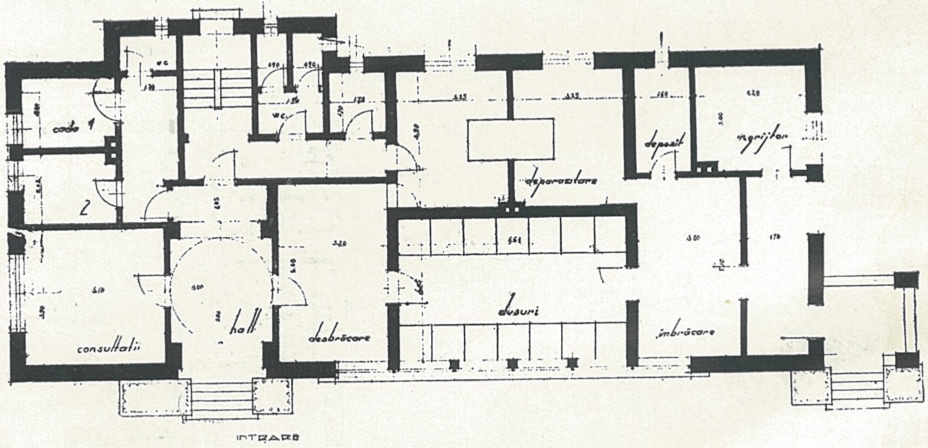

CANTINĂ SĂTEASCĂ

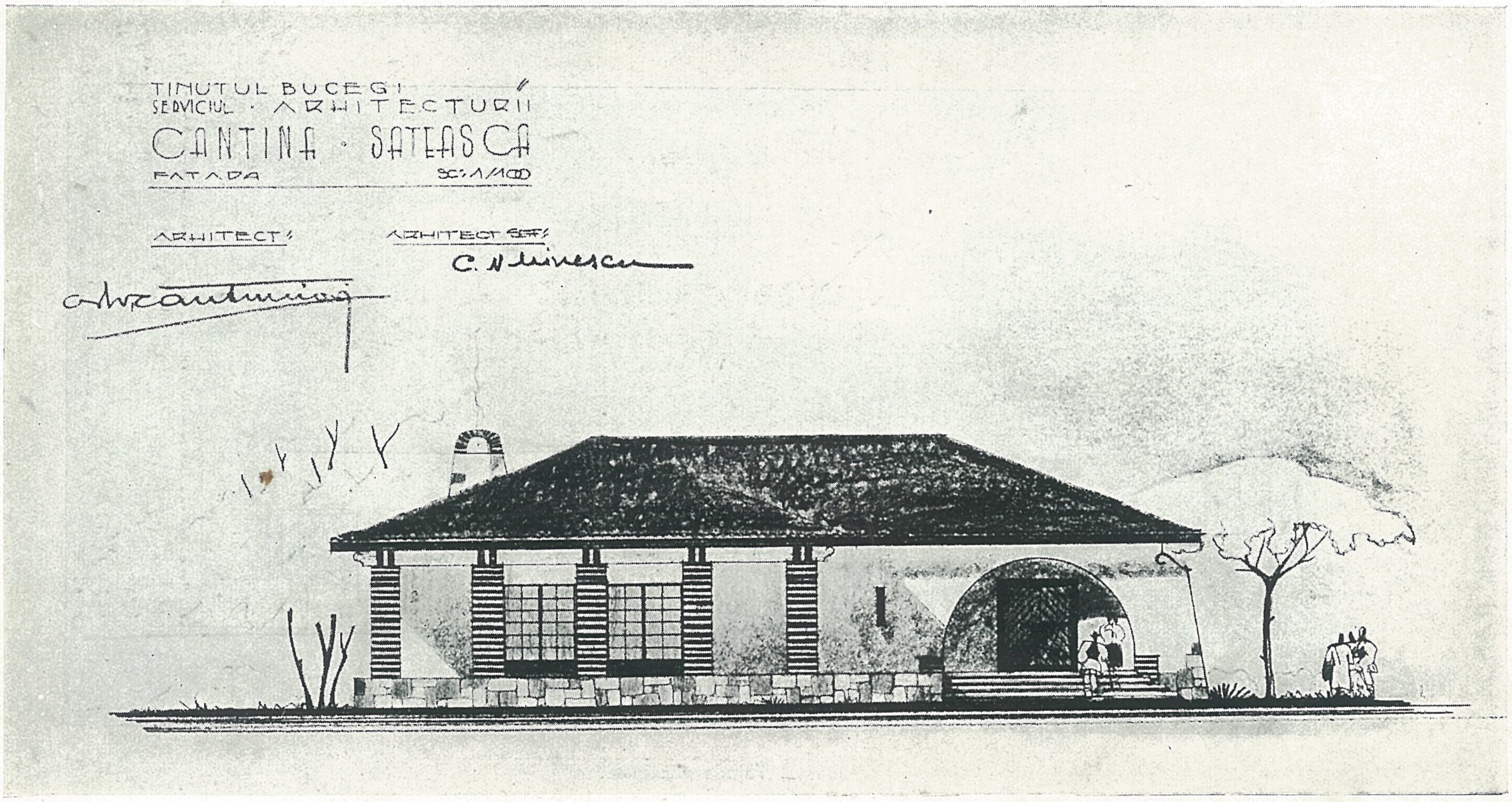

Fațada principală.

Planul parterului.

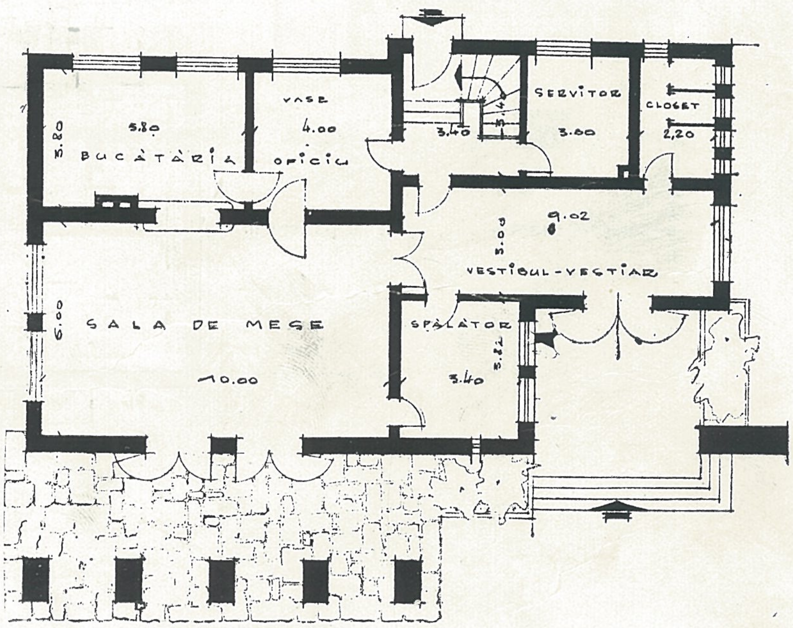

ARH. ST. H. OPARI

O CASĂ PARTICULARĂ
(într'un parc de vile)

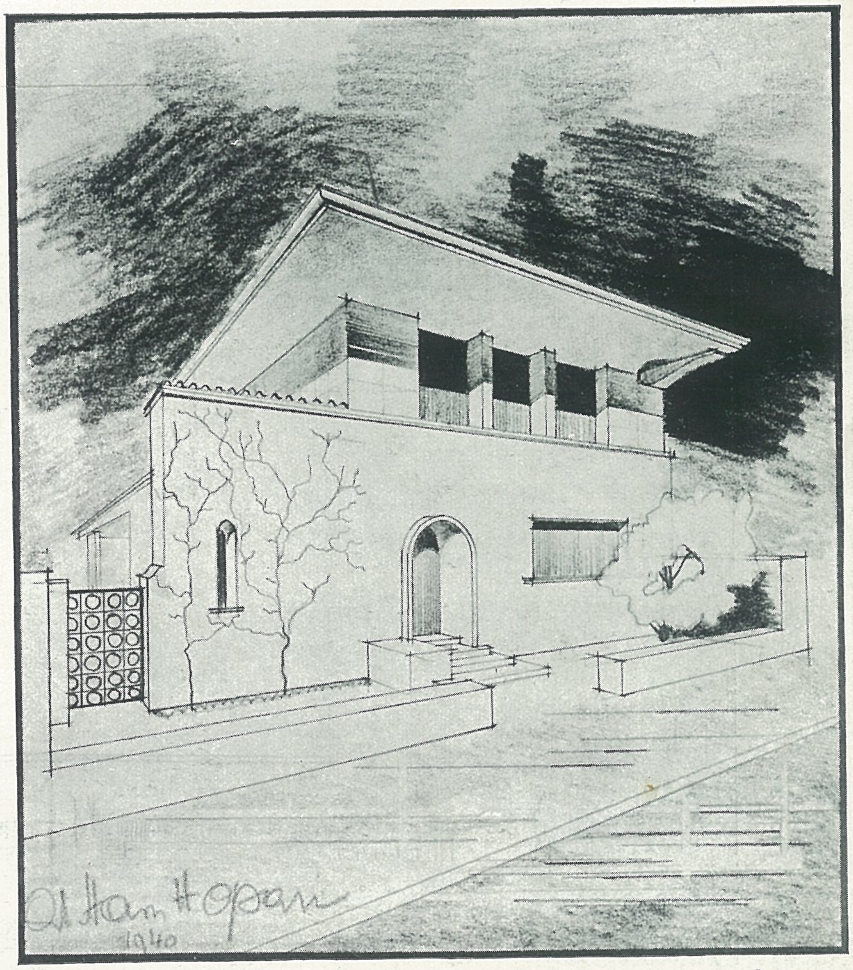

Construcția :
1) Beton armat.
2) Zidărie de cărămidă.
3) Acoperiș cu olane.
4) Tâmplărie lemn stejar.
5) Obloane americane.
6) Soclu din cărămidă aparentă.
7) Uși principale din fer lucrat la rece.
8) Pardoseli din plăci mozaic.
9) Icari din mozaic lustruit.
10) Fațadă din tencuială brută.
11) Trepte exterioare din cărămidă.
12) Faianță colorată.
13) Gresie la dependințe.
14) Incălzire centrală.
15) Ardere combust. lichid.

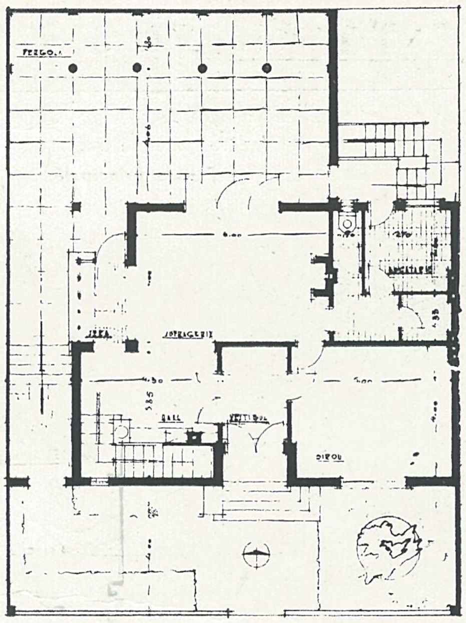

Plan parter :
Vestibul.
Birou.
Hall.
Sufragerie.
Bucătărie.
Cămară.
W. C.
Terasă.
Grădină.

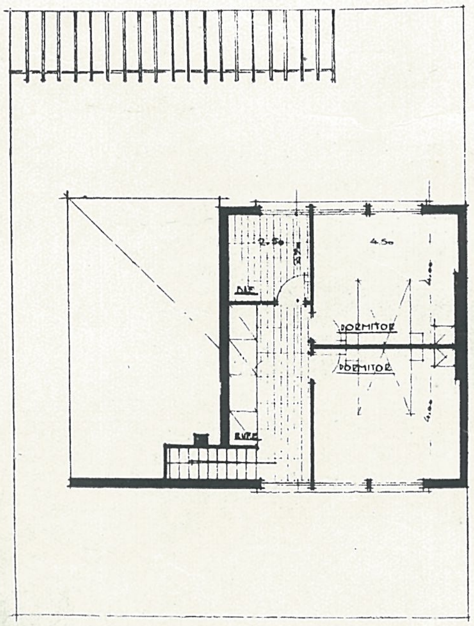

Plan etaj :
Dormitor.
Dormitor.
Bae.
Oficiu.
Debara.

Vedere generală a colinei.

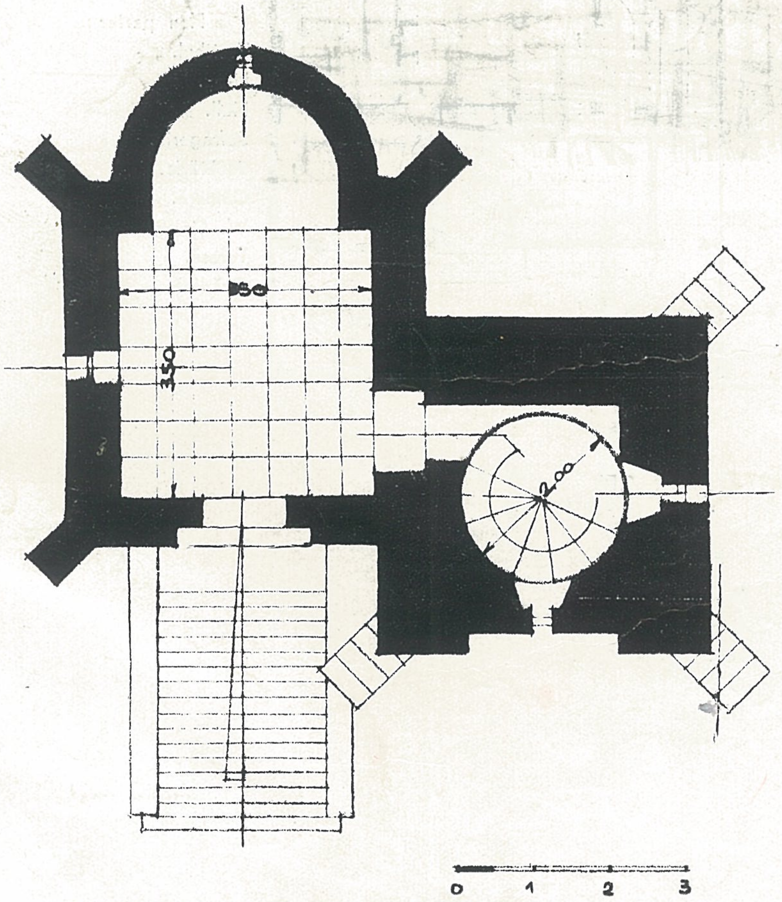

Planul.

Detaliu.

MAUSOLEUL EROILOR DIN COMUNA MATEIAȘ-MUSCEL.

ARH. IONESCU-BERECHET

ARH. R. DUDESCU

„SALVAMAR"

Soc. de Salvare a Naufragiaților în apele teritoriale Românești

Sub augusta Președinție a Majestății Sale Regele Carol II s'a constituit la 14 Iunie 1933 o Societate de Salvare a naufragiaților în apele teritoriale românești denumită pe scurt „SALVAMAR".

Această Societate are ca prim scop, organizarea, în regiunea apelor teritoriale românești, a tuturor mijloacelor necesare pentru salvarea celor ce s'ar afla în pericol de moarte prin înec sau oricum altfel, ca urmare a unui naufragiu sau a altor accidente pe apă.

Opera de salvare este gratuită.

In programul Societății s'a stabilit înființarea de posturi de ajutor la Constanța, Mangalia, Tauhliman, Balcic, Sulina, etc. etc.

Primul post s'a înființat în portul Constanța, unde au și fost aduse două șalupe speciale de salvare „Pescăruș" și „Albatros".

Pentru echipajele acestor șalupe, s'a construit după planurile Arhitectului Radu Dudescu, chiar în portul Constanța, între „Docuri" și „Steaua", o clădire având la parter garaje pentru automobilele speciale de coastă, echipate cu rachete „dute-vino" iar la etaj dormitoare, băi, sală de mese, bucătării, etc. pentru acești „marinari salvatori".

Clădirea este construită pe picioare de beton ce au mers până la 6 m. adâncime, unde s'a găsit stâncă, știut fiind că terenul portului este realizat în cursul timpului, prin pământ de umplutură.

Zidurile parterului au în exterior o țesătură de blocuri de piatră de Dobrogea colorată galben, verde, roșiatică cu un efect agreabil. La intrarea principală arhitectul a introdus icoana Sf. Nicolae patronul și protectorul marinarilor, lucrată în mozaic, și acoperită de o streașină cu olane, de unde noaptea se răsfrânge o jerbă de lumină peste capul sfântului.

Oamenii ce trec prin fața acestei case, își fac azi pios semnul crucii.

Detaliul fațadei.

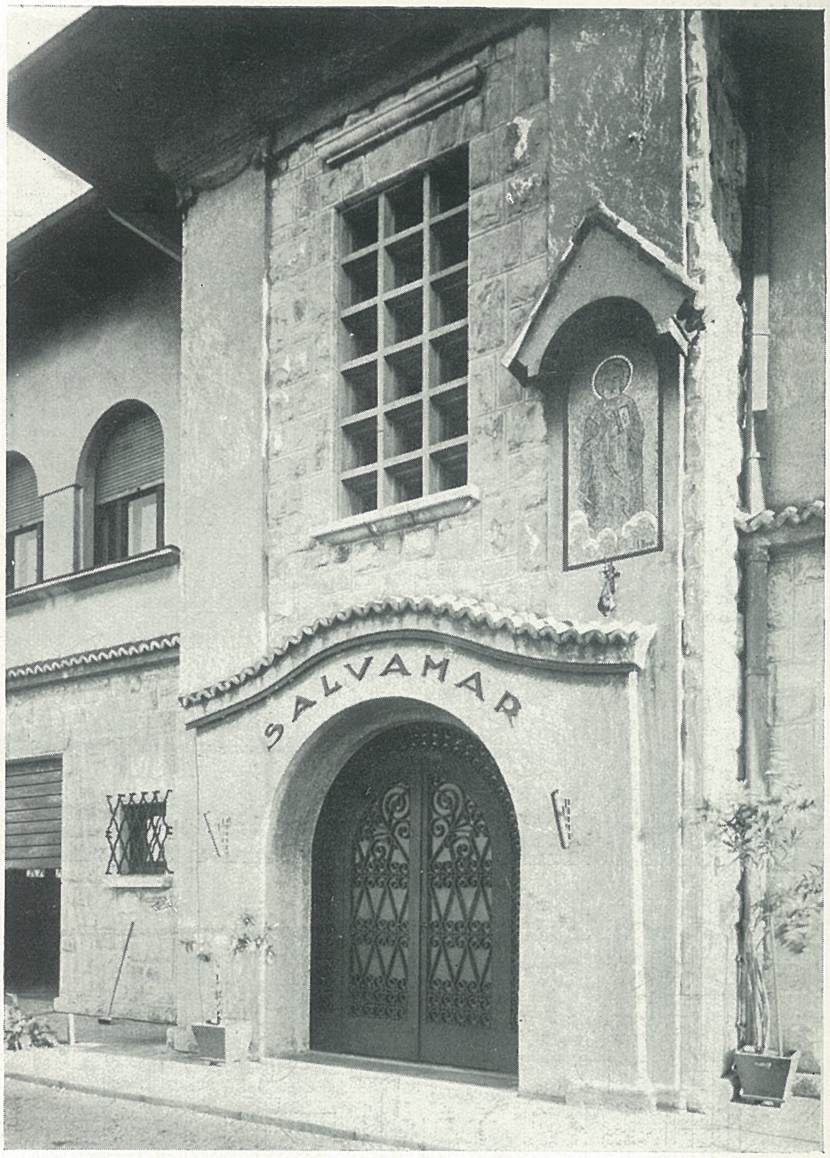

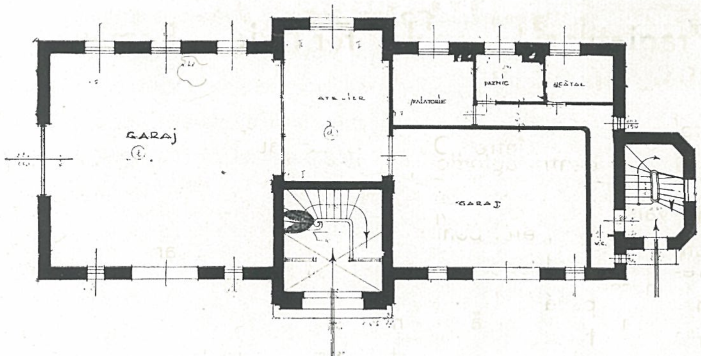

Planul parterului.

Planul etajului.

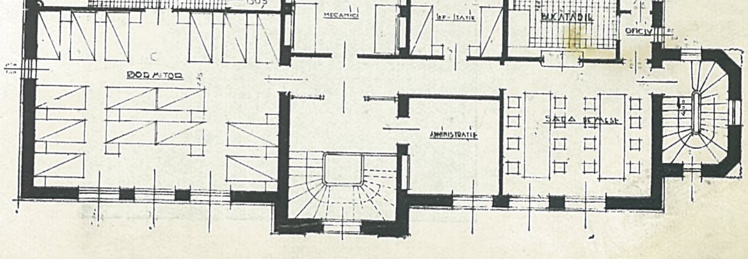

ARH. P. N. BOICO

O VILĂ LA MUNTE

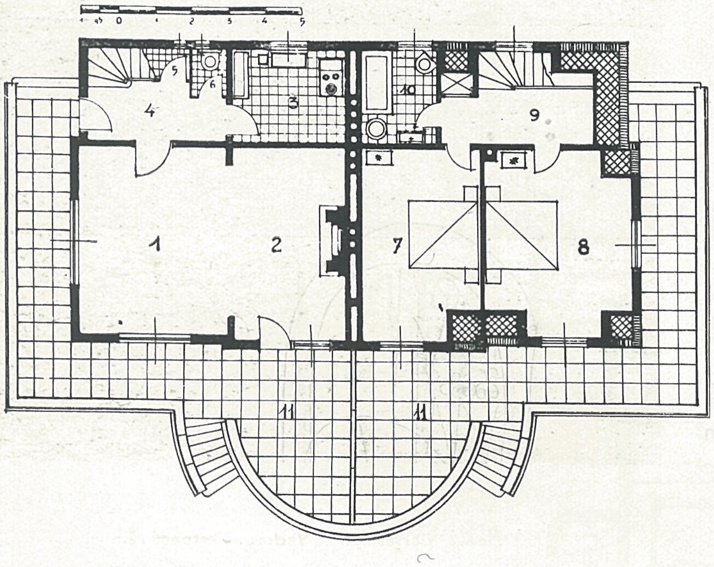

Plan parter :
1-2. Living room.
3) Bucătărie.
4) Vestibul.

Plan etaj :
7) Dormitor.
8) Dormitor.
9) Degajament scară.
10) Baie.
11) Terasă.

Construcția :
1) Fundații din beton.
2) Pereți din bane de lemn.
3) Acoperiș cu șindrilă.
4)) Soclu din piatră de Comarnic.
5) Tâmplărie de brad.
6) Pardoseli din cărămidă.

ARH. GRIGORE M. H

Stațiuni pentru alimentarea vehiculelor cu produse petrolifere

Generalități

Desigur, una din problemele architectonice, caracteristica vieții contimporane, o alcătuește „Stațiunea de benzină".

Desvoltarea rapidă a numărului automobilelor a avut drept urmare apariția pe scară întinsă a acestor anexe indispensabile funcționării în perfecte condițiuni a rețelelor de circulație automobilă.

Amplasament

Amplasamentul stațiunilor de benzină se statornicește în raport cu intensitatea traficului atunci când suntem chemați a alege locul, iar cât privește accesul la stațiune, acesta va respecta sensul circulației precum și o degajare suficientă în toate direcțiunile. Lucrul acesta este de mare importanță, întru'cât stațiunea de benzină se plasează în noduri de circulație intensă, speculând unghiurile moarte.

Construcțiunea propriu zisă, finisajul

Volumul construcțiunile ce comporta o stațiune de benzină fiind redus, se vor utiliza materiale cari prin aspectul lor să alcătuiască însăși decorațiunea necesară. Travertinul indigen, placaje din piatra de baschioi matonele colorate, cabine metalice vopsite cu „Duco", geamuri s/cristal. Coloritul viu și atrăgător va desăvârși aspectul plăcut al stațiunii.

Instalațiuni

In mod normal stațiunile de benzină sunt dotate cu următoarele instalațiuni : Instalațiune de luminat electrică, forță și Neon ; Instalațiuni sanitare de apă și canal (colonete de apă, W. C. lavabou) ; Instalațiune de încălzire centrală. Alimentarea automobilelor se face prin pompe manuale sau electrice. Acestea din urmă dovedindu-se extrem de comode vor înlocui în scurt timp pompele manuale.

Stațiunea Distribuția la Snagov.
Vedere perspectivă.

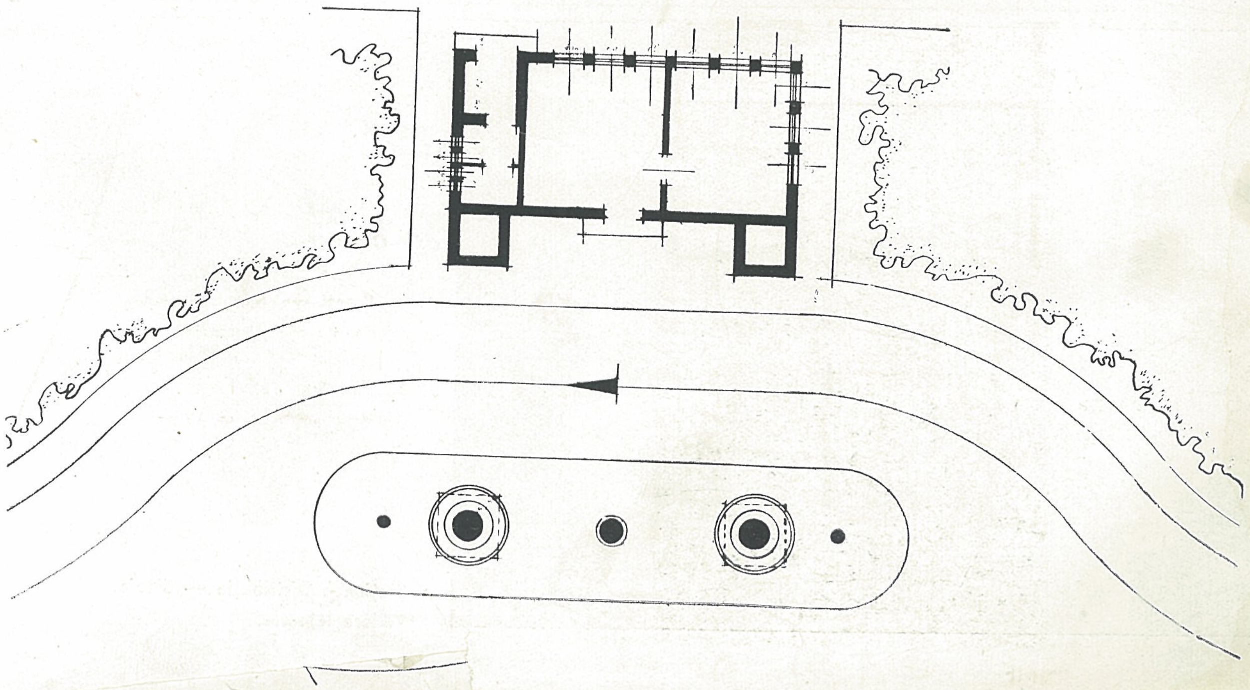

ARH. GRIGORE M. HIRSCH

Stațiunea Distribuția la Sinaia.
Vedere perspectivă.

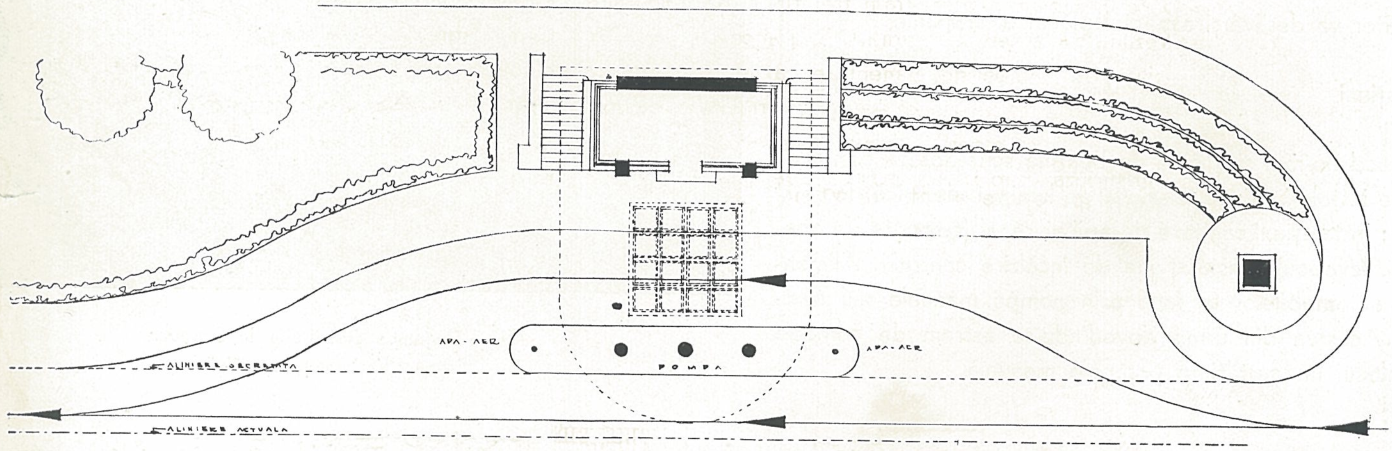

Stațiunea Distribuția — Sinaia.

Stațiunea Distribuția — București, Piața Victoriei.

In anexatele fotografii și planuri prezentăm trei tipuri de stațiuni. După cum rezultă s'a observat în primul rând accesul degajat al automobilului la pompa de alimentare cât și la serviciile complimentare de apă și aer. Totodată s'a urmărit protejarea alimentării contra intemperiilor. Soluțiunile adoptate în acest scop, au furnizat după caz, elementul de arhitectură, original. Cadrul în care sunt situate cele trei stațiuni au permis agrementarea lor prin plantațiuni existente sau creiate special. Decorațiunea florală alcătuește elementul cel mai căutat, atunci când urmărim a crea o stațiune de benzină model.

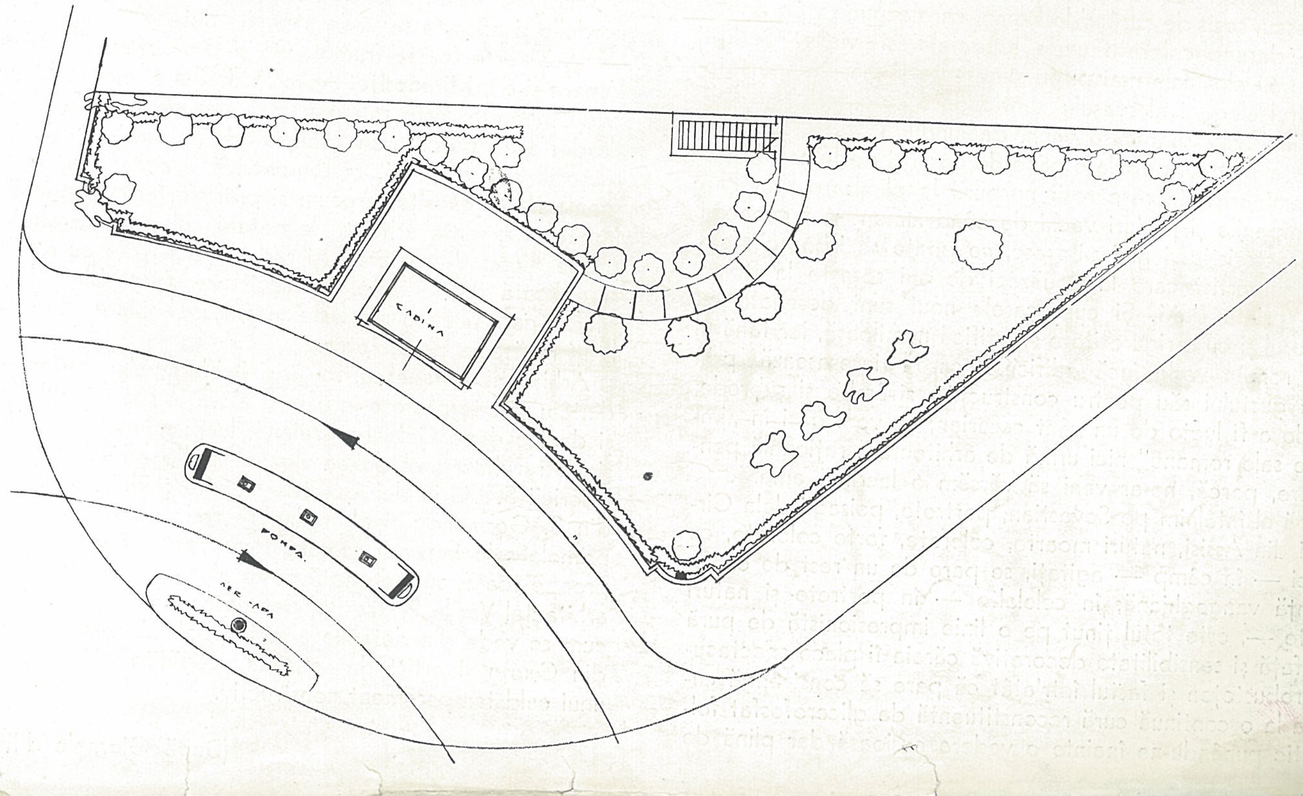

Arhitectura nouă a Germaniei

La Institutul științific German de sub direcția d-lui prof. Gamillscheg, dela Universitatea din Berlin, d. H. Ginzel a conferențiat în ziua de 14 Mai a. c. despre Arhitectura nouă a Germaniei. Conferința cu proecțiuni, la care a asistat un mare număr de arhitecți români, ne-a dovedit că Germania, *sub noul său regim, a lucrat intens și remarcabil în toate domeniile. D-l Hitler conducătorul Germaniei n'a aș*teptat așa zisele „vremuri bune", sprea a realiza marile construcții și a da un nou și puternic impuls de creație arhitecturei.

D-sa s'a exprimat astfel :

„Când popoarele participă și cu sufletul la timpurile mari, atunci ele exprimă aceasta și în exterior. Cuvântul lor este atunci mai convingător decât cel vorbit : este cuvântul de piatră".

Și într'adevăr Germania cea nouă și-a spus și cuvântul de piatră.

Marile realizări arhitectonice, din ultimii 7 ani, păstrează proporțiile și liniile clasice, fără a imita, ci numai spre a creia, în cadrul legilor eterne ale frumosului și în spiritul vremei și a concepțiilor de viață de azi. Simbolul unei comunități sociale și naționale, simbolul puterii de azi a națiunilor în general și al Germaniei în special este minunat exprimat de arhitectura cea nouă a Germaniei.

Massele mari de piatră , înfățișarea masivă și puternică a marilor clădiri, care adăpostesc mii de oameni sunt străpunse în exterior de deschideri la proporțiile obișnuite și ne*cesare accesului oamenilor. Oamenii nu intră și ies cu miile, dar în interior se adună la olaltă cu miile, așa cum arhitec*tura monumentului își adună masele de plinuri care încadrează puternic golurile, dând o impresie și proporție reală între ins și colectivitate. Cele câteva proecțiuni au întărit această impresie. Au defilat pe ecran : Templul Ceres din Pacstum, ca prototip de clasicism și de preocupare pentru linia clasică. Nouile clădiri pe piața Regală München, Vedere spre Templul de onoare (Garda veșnică), un Templu de onoare. Interiorul Templului de onoare, cu sicriile celor căzuți, Führerbau, pe piața Regală, Hala de trepte în Führerbau-München, Arena și tribuna principală Zeppelinfeld-Nürnberg, Tribuna principală cu turnurile, Arena de Apel a formațiilor - Nürnberg, Băile de mare pentru muncitori pe insula Rügen, Palatul Cancelariatului din Berlin, cu diferite vederi din exterior și din interior, cu camera de lucru a d-lui Hitler ș. a.

Expoziția dela Școala Română din Roma, inaugurată de Regele Impărat

Școala Română din Roma, în Valle Giulia a deschis în luna Mai anul curent una din expozițiile sale. Spunem : Una pentrucă Instituția despre care vorbim, condusă cu atâta activă inteligență, și cu atâta pasiune de Profesorul Panaitescu, este una din aceea cărora le place să vorbească, numai atunci când au de spus ceva serios. De aceea nu sunt expoziții anuale obligatorii și nici expoziții în care toți membrii să fie obligați a expune în acelaș timp.

Anul acesta participă la expoziție trei pictori, un sculptor și patru arhitecți, cu toții fericiți, când îi asculți, de a se afla în Italia, de a respira într'o atmosferă de artă, care a fost maestră tuturora și de a ridica ochii spre cer cum nu se poate imagina altul mai luminos.

Primul pictor, foarte tânăr, pe care-l întâlnim este Eugen Drăguțescu, sosit de curând la Roma, care expune vreo douăzeci de desene colorate unde aspectele și viața Cetății Eterne, mai ales cele mai puțin cunoscute și mai îndepărtate de centrul elegant al orașului sunt redate cu o vioiciune spirituală incisivă : sunt case vechi dealungul Tibrului, bâlciuri, mici piețe și străzi populare pline de copii și de femei de tot felul, seminariști în rase roșii purpurii la plimbare prin Pincio, campanile și poduri vechi de când lumea ;tot ceeace-i mai caracteristic și mai pitoresc, ce poate să izbească fantazia unui artist care la douăzeci de ani sosește la Roma pentru prima dată. Și cum casele noui sunt desenate cu trăgătorul și cu o rigurozitate științifică nemiloasă, iar tânărul pictor român vede încă edificiile care-l interesează prin prizma gustului său pentru construcțiile strâmbe și șubrede, gata de a fi luate de un vânt cezarian, nu vom găsi în „impresiile sale romane" nici urmă de arhitectură rațională pentru care, parcă, ne-ar veni să vărsăm o lacrimă amară.

După el întâlnim pe Sevastian, portrete, peisagii dela Circeo și din Assisi, naturi moarte, colorate, forte colorate, cu copaci — în câmp — agitați, se pare de un rest de extra vaganță vangoghiană, în celelalte — în portrete și naturi moarte —, este totul ținut pe o linie impresionistă de pură suprafață și sensibilitate decorativă căreia îi place spectaculosul robustețea și fastul într'atât că pare să constrângă culoarea la o continuă cură reconstituentă de glicerofosfat folcloristic punându-ne înainte o vedere curioasă dar plină de gust.

Și în sfârșit pe Berea, cunoscut ca unul care a figurat și în alte expoziții române, de sigur cel mai dotat și mai matur din triada de pictori a acestui an. El a avut timpul și posibilitatea, se vede, de a asculta învățămintele artei noastre. Portretele sale, peisagiile sunt sigure, susținute de un sens al formei și al structurii pe care în zadar l-am căuta la ceilalți doi veniți dintr'o țară unde arta franceză și-a ridicat micile ei biserici, care, se înțelege, nu știu și nu pot face altceva decât să impună un crez de cel mai pur și mai îngust spirit naturalist. Berea a știut să iasă din marginile strâmte ale acestui crez, după cum dovedesc : micul portret intitulat **Fotoliul verde, Portretul cu flori** și **Vedere din Villa Strohl-Fern** (nr. 49) care are siguranța și prospețimea micului portret de femee expus la Mercati Traianei.

Sculptorul Murnu este elevul unui artist discipol al lui Bordelle și aceasta se vede atât din desenele aquarelate (cel cu nr. 71 este foarte frumos) cât și din **Orfeu**, din **Torsul de Venera** și din **Mironosițe.** Această derivare, mai mult sau mai puțin mediată, este relevată mai ales de modelatura, plină de desfaceri pe care un „doigté" de natură impresionistă nu reușește să-l ascundă, ci dimpotrivă îl accentuiază, mai cu seamă în **Mironosițe,** precum și prin sforțarea continuă de a împăca elemente arhaice de natură culturală cu altele desprinse direct din realitate și redate ici și colo cu o vibrantă și delicată sensibilitate. Roma îi va face bine tânărului Murnu care-și cunoaște bine meșteșugul și pare să aibă calități înnăscute de sculptor.

Arhitecții Antonescu, Iorga și Bobletec s'au preocupat cel dintâiu să interpreteze în plan și elevație construcțiile romane și dacice depe Coloana Traiană, lucru nou atât ca idee cât și ca rezultate ; al doilea de un studiu arhitectonic asupra bisericii S. Maria dei Genitrix, numita și della Cinque Torri, din S. Germano ; și al treilea să redea în câteva aquarele primele sale impresii romane. Dar toată atențiunea ,sau aproape toată, se îndreaptă către al patrulea membru ; către arhitectul Vasile Pertzache, desenator viguros și precis, după cum se vede din detaliile altarului dela S. Giovanni a Mare din Gaeta și artist de serioasă pregătire unită cu talentul unui cald temperament constructiv.

(După Giornale d'Iitalia)

ABONAM
PARTICUL
ANTREPRE
NSTITUȚI
D

ARHITECTURA

REVISTA APARE SUB AUSPICIILE SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
INSCRISĂ LA TRIB. ILFOV. No. 473/1938

★

COMITETUL DE REDACȚIE

ARH. IOAN I. BERINDEY
" GRIGORE IONESCU
" GEORGE NEGOESCU
" ST. H. OPARI

ARH. IOAN C. ROȘU
" PANDELE ȘERBĂNESCU
" GEORGE SIMOTTA
" VICTOR SMIGELSCHI

★

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI (I), STR. EPISCOPIEI, 2
TEL. 3.57.28
CONT LA CEC Nr. 1284

★

REDACTORI
Arh. ST. H. OPARI și Arh. V. SMIGELSCHI

3-4

A N U L VI
IULIE-DECEMBRIE 1940

ABONAMENTE ANUALE:

PARTICULARI	LEI 300.—
ANTREPRENORI	" 500.—
INSTITUȚII ȘI MARI INTREPRINDERI	" 1000

ADMINISTRATOR: P. GEORGE...

...RIMESTR... DE ARHITECTURĂ ȘI ARTĂ ...

SUMARUL :

ARHITECTURĂ VECHE ROMÂNEASCĂ (Din Colecția Comisiunii Monumentelor Istorice) . . .	* *	4
ARHITECTURĂ ȘI CUTREMUR	ARH. I. D. ENESCU	6
ARHITECTURA IN GERMANIA CONTEMPORANĂ (V. S.)	* *	8
DUPĂ CUTREMUR	ARH. ARTA CERKEZ	15
REALIZĂRI ROMÂNEȘTI IN TRANSILVANIA DE NORD	* *	17
MAHALAUA, O RUȘINE A ORAȘELOR NOASTRE	ARH. ION C. ROȘU	22
TENCUIELI EXTERIOARE	ARH. V. ASQUINI	25
DIFERITE LUCRĂRI DE ARH. R. DUDESCU, D. COTARU, V. SMIGELSCHI, A. SMÂNTÂNESCU, ST. H. OPARI	* *	31
INFĂȚIȘAREA BUCUREȘTILOR	ARH. V. SMIGELSCHI	42
CRONICI : Expoziția ~~MUNCA LEGIONARĂ IN ARTĂ, ARHITECTURA CA TEMĂ A GÂNDIRII~~ ; O. N. T. Expoziția de fotografii documentare — TRANSILVANIA DE NORD și NORD-EST, MARAMUREȘUL	* *	45
IZOLĂRI RIGIDE — IZOLĂRI ELASTICE (A. D.)	* *	49
DE TOATE	* *	52

ARTICOLELE SEMNATE DE AUTORI NU ANGAJEAZĂ REDACȚIA.

Mânăstirea Hurezi. Foişorul lui Dionisie cu paraclisul.

Arhitectură veche românească

Din colecţia Comisiunii Monumentelor Istorice.

Arhitect I. D. ENESCU

ARHITECTURĂ ȘI CUTREMUR

Arhitectura și cutremurul nu s'au împăcat niciodată. Cea dintâi reprezintă așezare, stabilitate, armonie, pe când cutremurul înseamnă contrariul, adică deplasare, răsturnare, dislocare de valori materiale, morale, sociale. Aceasta atât cu privire la arhitectura așezărilor sociale, cât și a celor spațiale, de care ne ocupăm noi arhitecții.

Cutremurul din noaptea de 9-10 Noembrie 1940, de o intensitate necunoscută până acum pentru țara noastră, pune noui probleme arhitecților, constructorilor și organelor noastre publice, în special celor edilitare.

Problemele ce se pun nu sunt însă așa de complicate, cum ar voi să le prezinte unii, nici așa de extraordinar de speciale cum ar dori să le vadă alții. Sunt mai mult probleme de bun simț și de atentă cercetare, cum e și firesc să fie, fiindcă la început, în toate și peste tot, a fost bunul simț și apoi știința.

Știința nu este și nu trebuie să fie un complex de abstracțiuni, ci o precizare de relațiuni și realități. Formulele trebuesc să descurce simplu, nu să încurce complicat, numai pentru a părea savante. Bunul simț și ochiul sunt adesea mai mari meșteri, căci instinctiv caută în plan și spațiu punctele de sprijin, pe care dacă nu le găsesc satisfăcătoare, nu se mulțumesc numai cu rezultatul calculului, care ca orice calcul poate cuprinde și greșeli.

Pe un pământ slab nu construește, fără anumite precauțiuni, nici cel mai simplu țăran. Pe când pe o stâncă de piatră siguranța unei case n'are nevoie de prea multe socoteli. Este firesc ca cel ce are o pregătire și practică profesională să aibă ochiul mai format și bunul simț mai desvoltat, de cât cel ce n'a avut decât un contact incidental sau accidental cu profesiunea. Cine a trăit aci vremea cutremurului și a cunoscut efectele sale asupra clădirilor, este mai pregătit pentru construcțiile viitorului, decât cel ce ar cădea mâine printre noi, venit tobă de formule, de la cele mai superioare școale de construcție ale lumii.

Ce ne-a arătat cutremurul din noaptea de 9-10 Noembrie?

Chestiunea înălțimilor:

Mai întâi ne-a deschis ochii asupra tendinței de exagerare a înălțimii caselor și deci a numărului de etaje, într'o țară și capitală care nu duc lipsă de spațiu, tendință manifestată în ultimii ani atât în pofida naturii solului nostru, cât și a lărgimei străzilor. Evident, tehnica și mijloacele moderne de construcție pot îngădui orice fantezie arhitectonică. Nu-i însă mai puțin adevărat că orice complicație de construcție cuprinde și o parte de risc, datorit atâtor neprevăzute și necunoscute.

Cine ar putea preciza eforturile suplimentare, la cari au fost supuse clădirile și elementele lor constructive de către cutremur? Coșuri de fabrici, de calorifer, de case, turnuri de zidărie au fost retezate orizontal și partea retezată sucită pe loc, până la un unghiu de 45 grade, față de poziția inițială. Cine ar putea preciza complexul de eforturi și rezultanta lor, care a provocat astfel de curiozități? O comisie formată din cel mai savant seismolog, cel mai priceput geolog și cel mai încrezut constructor nu ne-ar putea și nu s'ar putea lămuri mai mult.

Atunci? Atunci să coborâm pe terenul realităților, înarmați cu cât mai mult bun simț și să examinăm elementele și deranjamentele.

Solul nostru, în special acela pe care este așezată Capitala, nu poate suporta mai mult (cu marja de siguranță necesară) de $1^1/_2$ kgr. pe cm. p., respectiv 15.000 kgr. pe m. p. Ceea ce corespunde aproximativ presiunii unei clădiri de șapte etaje. Evident, cu artificii de construcție se poate merge mai departe, însă artificiile, ca orice artificii, pot da surprize și plăcute și neplăcute.

Un alt argument, care pledează pentru limitarea înălțimilor, este și lărgimea prea mică a străzilor noastre. O dispoziție cuminte, în vechile regulamente de construcție, nu îngăduia înălțimi mai mari decât lărgimea străzii. Azi pe străzi în centrul Capitalei, largi de 10-12 m., avem de o parte și alta case înalte de peste 20 m.; așa încât ferestrele spre

stradă nu văd lumina soarelui de cât o oră sau două, în timp de vară, iar cele spre curte nici atât. Ceea ce nu poate fi în folosul vieții și sănătății locatarilor.

S'a mai făcut apoi o greșeală îngăduindu-se ca, sub pretextul motivelor decorative, să se ridice porțiuni din clădire cu 4-6 etaje peste linia generală a înălțimei restului clădirii și a clădirilor străzii respective. Turnuri, cari nu mai erau turnuri, ci corpuri masive de clădire, cuprinzând 2-3 apartamente de fiecare etaj. Ceea ce strica nu numai înfățișarea generală, nu numai sănătatea vecinilor, cărora le lua lumina, ci mai ales stabilitatea clădirei, căci transmitea temeliei respectiv pământului, o presiune inegală, provocatoare de frângere a cadrului fundațiilor și de prăbușire a întregii clădiri.

Municipiile vor trebui să pună la punct chestiunea înălțimii clădirilor, așa fel încât să nu se mai îngăduie nici o abatere, dela normele stabilite.

Coșurile, acoperișurile și zidurile de calcan:

Climatul nostru aspru, cu ploi, zăpezi, frig și călduri excesive, cere acoperișuri ridicate (cu pante mari) și cere multe coșuri, trecând prin acoperiș până peste linia coamei. Ceea ce duce la înălțimi și greutăți prea mari, pentru aceste coșuri, slab sprijinite și neîndestulător ancorate în șarpanta acoperișului. Din această cauză foarte multe au fost răsturnate, stricând, prin greutatea lor, acoperișul și tavanele, primejduind viața locatarilor și trecătorilor.

Toată atenția pe viitor, din partea arhitecților și constructorilor, va fi pentru ușurarea și stabilitatea acestor coșuri.

Altă problemă, legată tot de înălțimea acoperișurilor, este aceea a zidurilor de calcan, pe porțiunea și înălțimea podului. Cele mai multe construite pe grosime de jumătate cărămidă, n'au putut rezista, cum era și firesc, fiind aruncate în afară, prin oscilațiile acoperișului. Aceste ziduri de calcan vor trebui construite în viitor mai ușoare ca greutate și mai solide ca stabilitate, poate mai legate și cu acoperișul.

Acoperișurile a căror șarpantă a fost bine legată, prin ferme, clești și contravântuiri, au rezistat protejând zidurile și coșurile. Pe când cele făcute fără pricepere, din stâlpi de lemn fără legăturile necesare, s'au desfăcut, împingând și dărâmând ziduri și coșuri.

Cadrele de beton:

Prima mare clădire, construită pe cadre de beton armat, în București a fost hotelul Athenée Palace, în 1912. Un reputat profesor de specialitate, de la Școala Politecnică, pe atunci Școala de Poduri și Șosele, alarmase lumea susținând că acea clădire se va prăbuși.

Arhitectul și constructorii nu s'au lăsat însă intimidați, și ca să dovedească contrariul, după ce au turnat până la ultimul etaj stâlpii și grinzile, au început de sus în jos umplerea pereților cu cărămidă. După cum se vede Athenée Palace nu s'a prăbușit nici măcar la figurat, nici acum după cutremur. O dovadă mai mult că chiar specialiștii prea specializați sau prea teoretizați, nu sunt la adăpost de greșeli.

O observație va fi de reținut, de pe urma cutremurului: anume că toate clădirile în cadre sau numai cu planșeuri de beton armat, au rezistat mai bine decât clădirile construite obișnuit, în ziduri de cărămidă și planșeuri din grinzi de lemn. Case numai cu parter și etaj, de construcție obișnuită, au suferit mai multe stricăciuni decât casele cu 6-7 etaje, construite în cadre și planșeuri de beton armat. Ceea ce va determina pe arhitecți și constructori, ca pe viitor, ori ce casă, cât de mică, să fie măcar legată peste ziduri și sub nivelul grinzilor planșeului, cu o centură de beton armat.

O altă constatare ce va determina îmbunătățiri în sistemele moderne de construcție, mai ales pentru casele „Bloc", este aceea care nu s'a bucurat, până acum, de atenție din partea marilor sau micilor noștri specialiști, anume: legătura pereților de umplutură cu cadrele de beton, mai ales cu stâlpii verticali. Această lipsă de legătură a provocat detașări, dislocări de tencueli, în jurul stâlpilor și grinzilor, prin efectul cutremurului. Toate aceste crăpături și burdușeli de tencueli au impresionat pe locatari, poate mai mult decât trebuia, dar destul de explicabil.

Arhitecții și constructorii, fără să-și piardă vremea în prea multe și pretențioase teorii, vor găsi un sistem de legătură mai efectivă a zidurilor cu cadrele de beton. Cei ce au turnat aceste cadre odată și paralel cu ridicarea zidurilor, au obținut o legare mai bună, prin alternanțele (dinții) cărămizilor de lângă stâlpii de beton. Și puținele case construite astfel n'au avut nimic de suferit.

Serviciile tehnice:

Serviciile tehnice, ale ad-țiilor publice și în special cele comunale, vor ține seama în stabilirea nouilor norme de construcții și autorizări de învățămintele trase din ultimul cutremur. De sigur nu în sensul complicării formalismului biurocratic și al înmulțirii tracaseriilor pentru cetățeni, ci în acela de a stabili norme precise, pe care să le cunoască toată lumea și în folosul tuturor.

O problemă prea mult întârziată și încă nerezolvată complect, nici până azi, este a planului de sistematizare pentru Capitală, ca și pentru celelalte municipii și orașe. Cu străzile noastre strâmte, croite la întâmplare sau după anumite interese, ne sufocăm și mergem la paralizarea circulației, în continuă desvoltare. Cred că de astădată se va înțelege că șefii ad-țiilor noastre publice, mai ales comunale, pot da directive de ordin general, dar nu e bine să se amestece în amănunte de ordin tehnic.

Să se statornicească un plan, un plan respectat de toată lumea, începând cu cei mari, înlăturând spectacolul închiderii și deschiderii de străzi, suprimării sau creerii zonelor de verdeață, declarării „de" sau „non aedificandi", după cum se schimbă guvernul, ministrul sau primarul.

Așa a fost până acum, și după cum vedem n'a fost bine.

Casa Artei Germane, Muenchen. Arhitect † Paul Ludwig Troost

Arhitectura în

Germania contemporană

Se cunosc și la noi uriașele înfăptuiri ale celui de al III-lea Reich, în domeniul urbanisticei și al arhitecturii.

Activitatea aceasta grandioasă, al cărei ritm n'a fost de loc încetinit de mersul războiului, îmbrățișează aproape toate orașele din Germania și este dirijată de către Inspectoratul general al construcțiilor (Generalbauinspektion). Arhitecți și tehnicieni de valoare, în frunte cu arhitectul Prof. Albert Speer, supraveghează de aci studiile și realizarea directivelor de sinteză date de Fuehrer.

In concepția național-socialistă, dintre artele frumoase, arhitectura este considerată ca aceea care poate vorbi mai nemijlocit poporului. Și în adevăr desvoltarea edilitară din ultimii ani ai regimului național-socialist este impunătoare nu numai în ce privește numărul și măreția operelor realizate, cât mai ales pentru adâncul său înțeles politic și artistic.

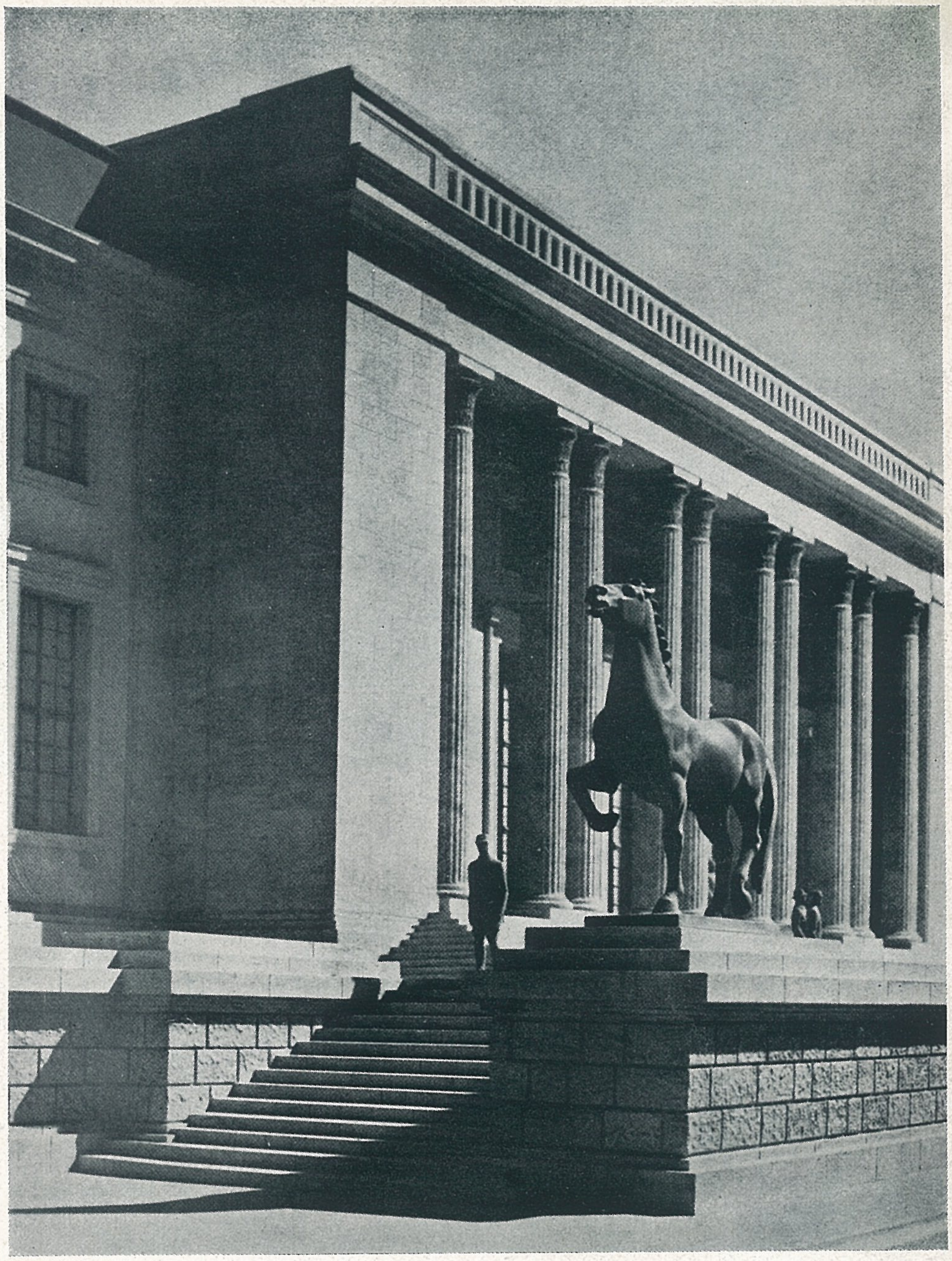

Cancelariatul Reichului
Berlin
Arhitect Albert Speer

Administrația Partidului, Muenchen **Arhitect Leonhard Gall**

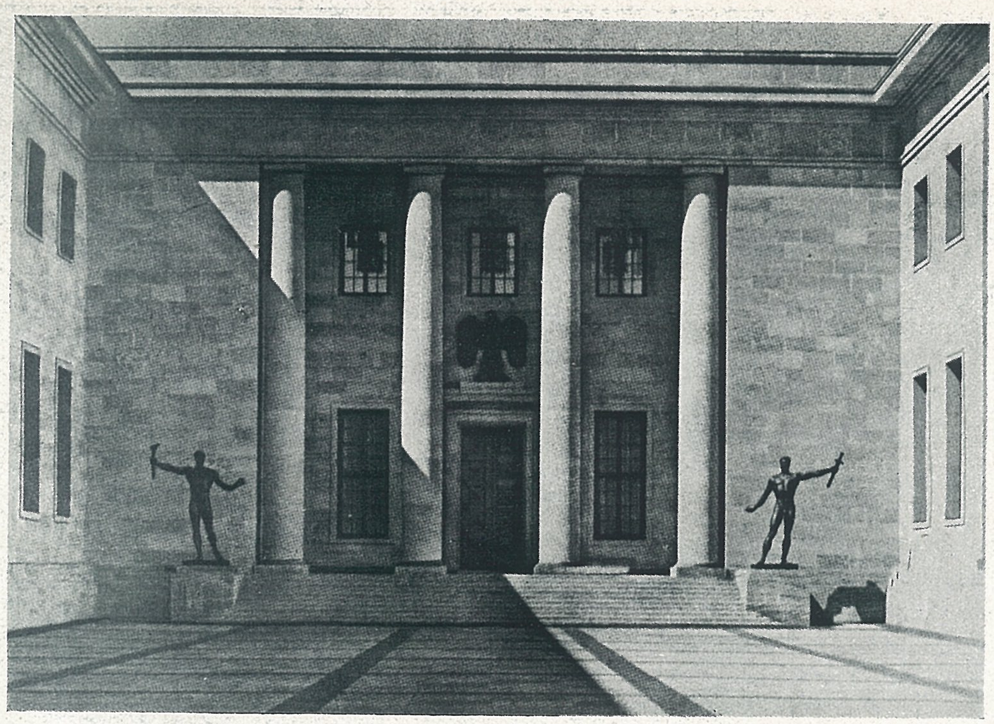

Cancelariatul Reichului, Berlin
Curtea de onoare

Arhitect Albert Speer
Sculpturi de Arno Breker

Retezând brusc curentul arhitectural internaționalist, care ajunsese la realizări de netăgăduită valoare, dar care în evoluția sa din urmă începuse să cază într'un cerebralism abstract, sterp și stereotip, arhitectura germană de azi, a luat cu hotărîre calea unei noui renașteri a clasicului.

Astfel de reveniri nu sunt o noutate în evoluția arhitecturii germane din ultimele trei secole. In cursul acestora, spiritul germanic a reacționat de mai multe ori mișcărilor romantice, revoluționare și naționaliste, cu o periodică și constantă revenire la clasicism.

După primele începuturi clasiciste din sec. XVIII (Johann Arnold Nering, Schlüter), întrerupte de bogata eflorescență de arhitectură barocă de influență franceză, în prima jumătate a veacului trecut, toată arhitectura berlineză a fost dominată de neoclasicul lui Karl Friedrich Schinkel. Operele lui mai importante, „Neue Wache", „Altes Museum", „Koenigliches Schauspielhaus", construcțiuni grandioase, de nobilă

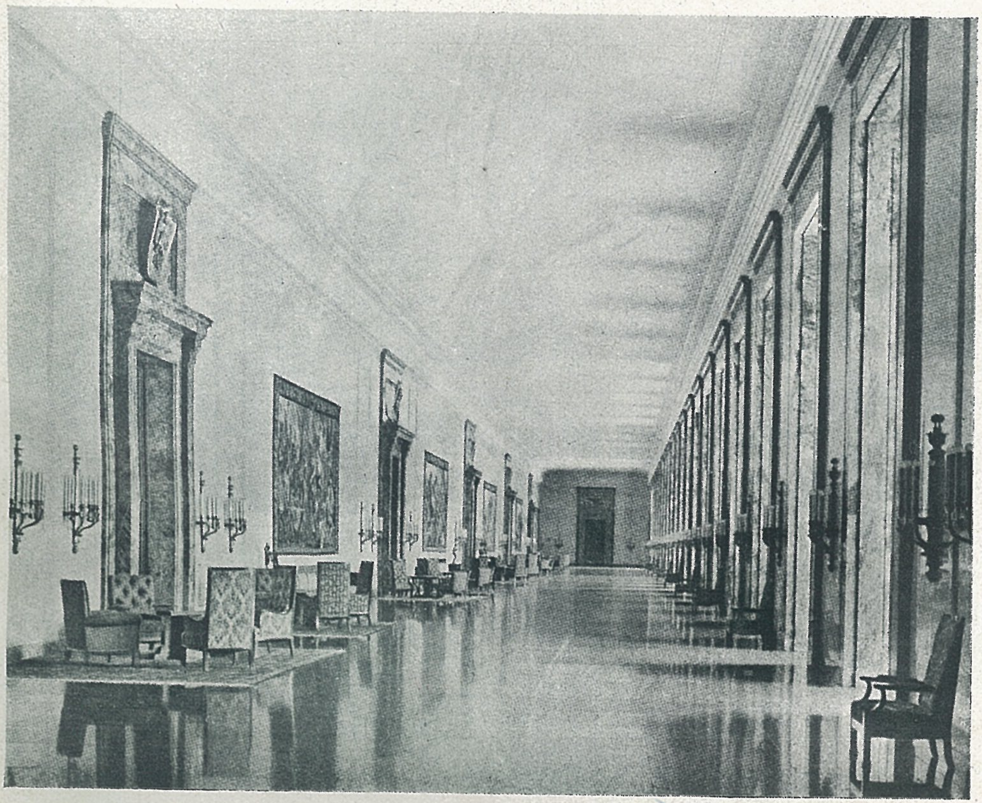

Cancelariatul Reichului, Berlin
Arhitect Albert Speer
Galeria de marmoră (Lungime 146 m., lărgime 12 m., înălțime 9,50 m.).

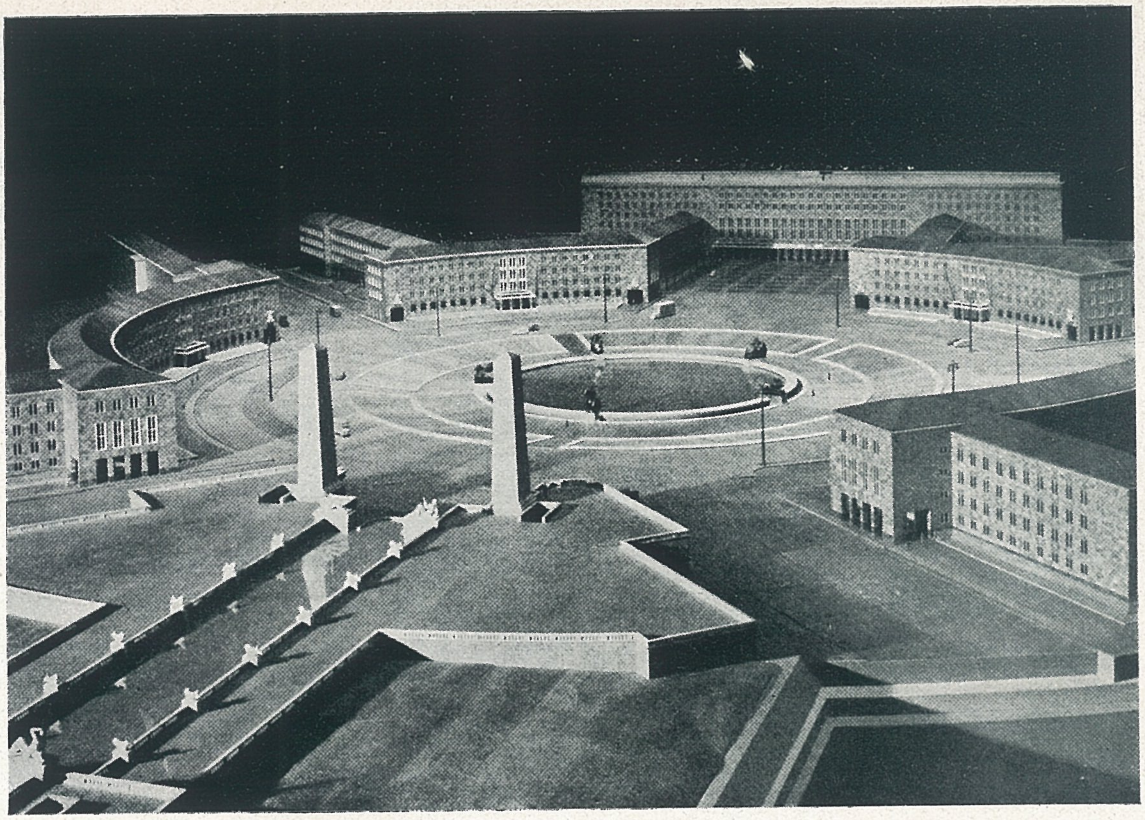

Sistematizarea pieței din fața aeroportului Tempelhof, Berlin. Arhitect Ernst Sagebiel

Ministerul Aerului, Berlin
Curtea de onoare
Arhitect Ernst Sagebiel

Stadionul Olimpic, Berlin.
Arhitect Werner March.
Detaliu.

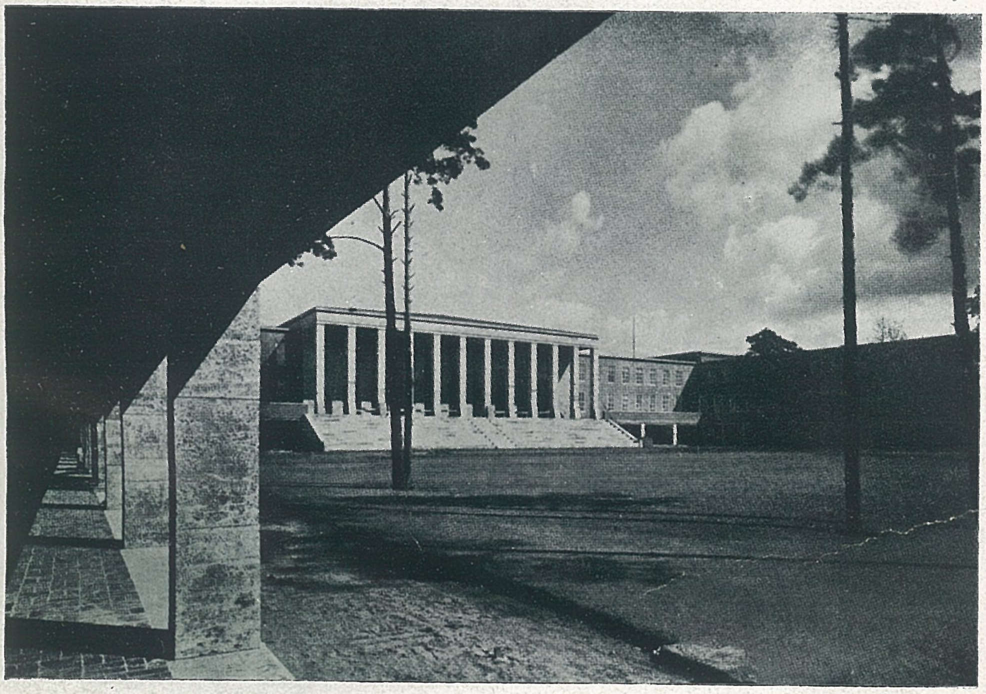

Deutsches Sportforum.
Arhitect Werner March.

și sobră ținută, se numără și astăzi printre cele mai frumoase clădiri ale Berlinului.

Jumătatea a doua a secolului XIX a fost iarăși marcată de un nou curent de clasicism prin lucrările lui Beckmann, Reinhardt, Schmidt, Lucae, Hansen, Semper, un clasicism orientat mai mult spre Renașterea italiană, decât spre formele din antichitate.

In sfârșit, un alt val de clasicism, cu rezonanțe palladiene, se observă și la începutul secolului nostru, la un grup numeros de arhitecți, în frunte cu Ludwig Hoffman, cu celebrul său palat al Primăriei din Berlin.

Mișcarea de astăzi, al cărei inițiator a fost † Paul Ludwig Troost, are aspecte diferite : își trage inspirația tot din neoclasicismul secolului XIX, se desvoltă însă prin viziuni mai puțin personale și mai puțin căutate. E un clasicism mai mult programatic, care se folosește însă și de cuceririle ultimelor curente moderniste, mai ales în gruparea maselor și în simplicitatea elementară a compoziției : o repetiție curajoasă de motive dominante, înscrise în spații și volume imense.

Arhitectura de azi este voit oficială. Speer și colaboratorii săi nu vor să se individualizeze, fac o arhitectură de Stat.

Aici putem găsi tot înțelesul mișcării, în această voință imperioasă de afirmare politică și socială. O arhitectură care se întoarce la principii de ordine și de disciplină, care tinde să fie la înălțimea epocei sale, a mișcării care a pregătit epoca și a oamenilor care au realizat-o.

„Noi — scria arhitectul H. Giessler la începerea lucrărilor de sistematizare ale noului centru din Weimar — apucăm târnăcopul, deoarece penelul și colorile ni se par prea șterse, ca să poată reda icoana unei epoci atât de eroice. Zidim piatră pe piatră ca să realizăm o operă, ale cărei elemente să fie atât de aproape unul de altul, ca mâinile noastre când se strâng și ca inimile noastre în credință".

Tribuna câmpului Zeppelin, Nuernberg. **Arhitect Albert Speer**

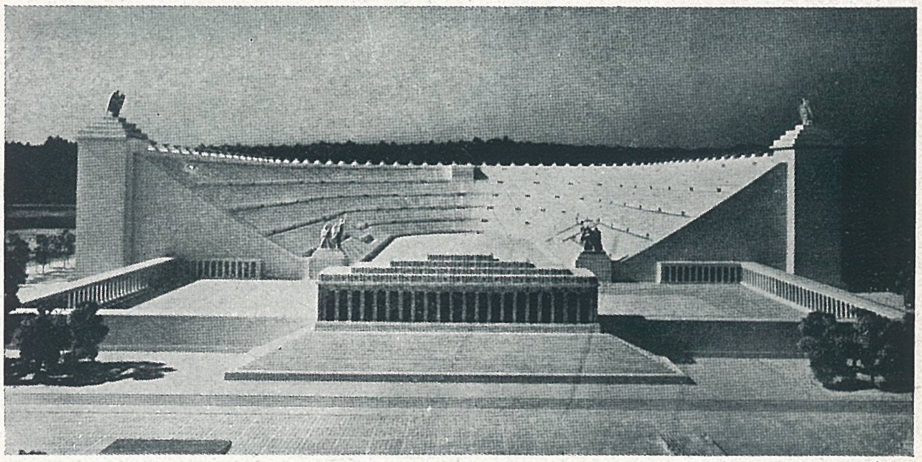

Stadionul german, Nuernberg. **Arhitect Albert Speer**

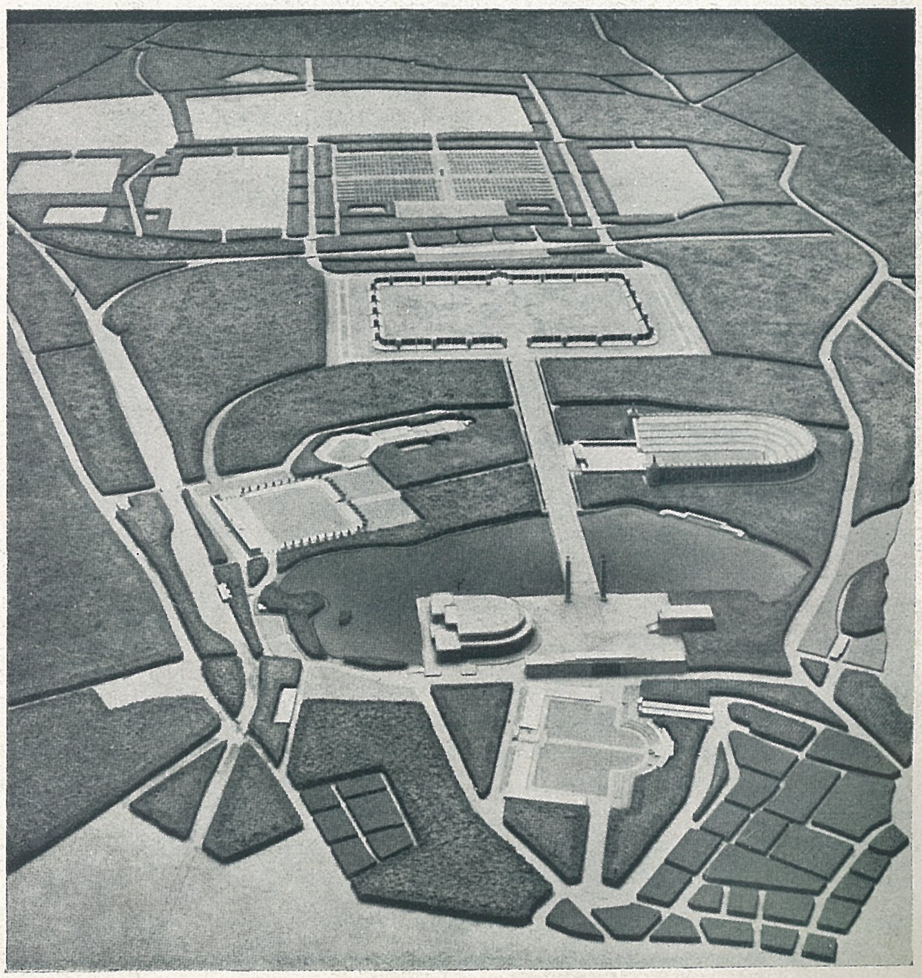

Stadionul german, Nuernberg.
Macheta planului de ansamblu.
Arhitect Albert Speer

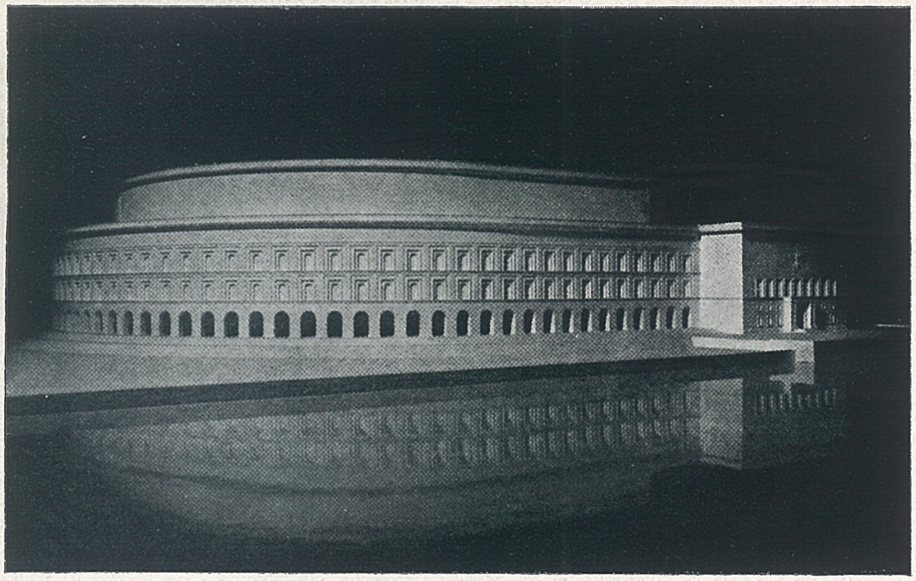

O judecată asupra mişcării arhitecturale din Germania de astăzi ar fi încă prematură ; trebue să aşteptăm să-şi împlinească evoluţia. Nu putem însă ascunde, că asupra ei pluteşte o cutropitoare ambianţă de ordine şi de forţă.

V. S.

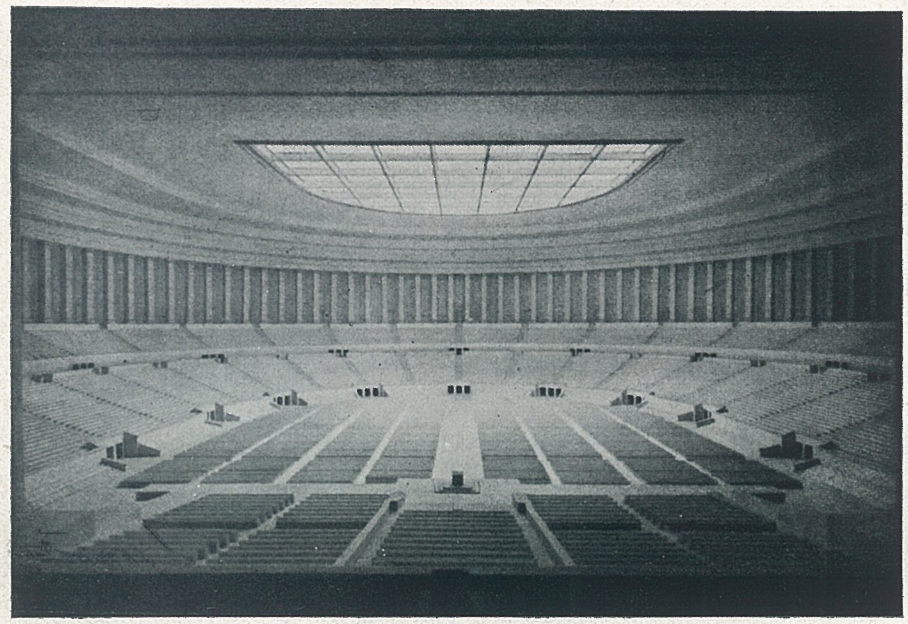

Palatul Congreselor, Nuernberg.
Arhitecţi † Ludwig Ruff şi Franz Ruff.
Sala cuprinde 60.000 persoane.

Reproducerile după „Moderne Bauformen"

Arhitect ARTA CERKEZ

DUPĂ CUTREMUR

Pe ruinele acumulate de groaznicul cataclism, „Arhitectura" poate avea satisfacția, trista satisfacție, de a fi dat din vreme alarma ca să nu se mai abuzeze cu înălțimea clădirilor, înălțimi cu nimic justificate în Capitala noastră cu mult prea întinsă față de populația ce cuprinde.

Am arătat prin coloanele acestei reviste [1]) că cea mai mare parte din suprafața Bucureștilor o constitue locurile virane sau clădirile vechi, dărăpănate, ce mai curând sau mai târziu urmează a fi dărâmate și că deci pentru a umple aceste goluri, nu trebuie încurajată construcția în înălțime. Am mai arătat, că aceste blocuri sunt în genere nehigienice căci, datorită străzilor înguste pe care se construesc și a micilor curți interioare, sunt lipsite de aer și lumină, că multe din ele sunt și neestetice, din cauza calcanelor și coșurilor nevizibile din stradă și că edilii noștri dau autorizații de construcție, cu de la sine putere și fără nici o ordine, chiar acolo unde elasticul regulament nu prevedea sau nu permitea atari înălțimi. Unii din aceștia credeau că înlesnesc circulația. Efectele au fost tocmai contrarii. Alții, că blocurile fiind în zona de afaceri, zonă existentă numai în închipuirea lor, vor fi ocupate numai de birouri. De fapt 97% sunt locuințe. Și ajungem la concluzia că, dacă nu putem să situăm acești așa ziși zgârie-nori, conform cerințelor estetice și igienice, mai bine să renunțăm cât mai curând la ei, spre a nu fi blestemați de urmașii noștri.

Dacă arătările noastre ar fi avut o slabă ascultare, cu siguranță că nu s'ar fi ajuns la situația de astăzi.

Acum, că se caută răspunderi, un spirit de dreptate ne face să arătăm că, după părerea noastră, în împrejurările actuale, dacă o clădire a fost construită în bune condițiuni tehnice și totuși a suferit de pe urma cutremurului, autorii ei nu pot fi acuzați de nepricepere atâta vreme cât regulamentele de construcții în vigoare au fost respectate. Iar dacă aceste regulamente prezintă lacune și datorită lor accidentul s'a produs, atunci de ce nu am căuta să tragem la răspundere pe însăși autorii regulamentelor, acuzându-i că au dat probe de neglijență sau de nepricepere în alcătuirea lor. Căci este sigur, că dacă blocurile ar fi fost construite sub imperiul unui regulament de construcții în beton armat, în care să fi fost prevăzute calcule de rezistență contra cutremurelor de pământ, de violența celui recent, imobilele nu s'ar fi dărâmat.

De asemenea, este evident că dacă blocurile ar fi fost mai joase, dezastrul ar fi fost și el în proporție mai mic, căci, de pildă, dacă blocul Carlton ar fi avut numai cinci etaje, forțamente pierderile în vieți și avuții ar fi fost reduse la jumătate. Și atunci s'ar putea pune întrebarea de ce nu ar fi chemați la răspundere acei, ce au dat autorizația de construcție, cu de la sine putere, fără a ține seama de regulamentul de construcții și alinieri, în ce privește înălțimea clădirilor. Dacă un atare regulament nu a existat, cu atât mai mare e răspunderea celor ce și-au asumat dreptul de a autoriza astfel de înălțimi. Iar dacă autorizația a fost dată pe baza unui regulament, ne-am putea întreba iarăși, de ce nu s'ar chema la răspundere și pe autorii acestui regulament ? Și mergând mai departe pe drumul răspunderilor, am ajunge să facem răspunzători, și poate cu cel mai puternic temei, pe însăși acei ce, acum vre-o două zeci de ani, au inițiat și au impus construcția în înălțime.

Căci fără absolut nici-o justificare, curând după războiul mondial s'a decretat, în București, înălțimea obligatoare a clădirilor, cu un etaj, două sau mai multe, peste cea prevăzută înainte de războiu, deși lărgimea străzilor rămăsese aceiași, iar Capitala noastră continua să se desvolte vertiginos în sens orizontal. S'a permis, în același timp ca vechile clădiri să poată fi și ele înălțate la cotele prescrise pentru noile construcții.

Ce a urmat se știe. O întrecere în înălțime la clădirile noui și o febrilitate în ridicarea de etaje noui peste clădiri vechi, multe din acestea, subscriindu-și singure, cu acest prilej, sentința de moarte.

---

[1]) A se vedea „Arhitectura" pe anul 1934 și numerele 9-10 din 1937.

Prețul terenurilor creștea vertiginos. In proporție creștea și înălțimea clădirilor. Prețul ridicat al locurilor era și principalul argument prin care întreprinderea își motiva înălțimea clădirii căci, altfel, construirea era considerată imposibilă, neavând rentabilitate. Cerc vițios, căci dacă nu s'ar fi permis atari înălțimi, nici prețul locurilor nu s'ar fi urcat.

Și curentul pentru case înalte a mers așa de departe, încât prin regulamentul de construcții al municipiului București, din anul trecut, pe lângă că se fixează înălțimi destul de mari, pentru clădirile noui se mai permit, peste acele înălțimi, încă câte-va etaje retrase din linia străzii, care, pentru a se menaja întrucâtva igiena, sunt supuse unor calcule savante de gabarit, ca și cum Bucureștii ar fi limitați la o minusculă suprafață peste care nu se mai poate trece.

In aceste împrejurări, stabilirea răspunderilor este o chestiune foarte delicată și trebuește mult aprofundată, pentru a descoperi adevăratele cauze ale dezastrului și deci pe adevărații vinovați, dacă există vre-unul, și cari ar putea fi trași la răspundere în baza legilor și regulamentelor.

Dar convingerea noastră intimă este că, dat fiind că recentul cutremur, cu efecte atât de stranii și de variate, a întrecut în violența lui, într'o extraordinar de mare măsură, tot ce se cunoaște, până în prezent, din istoria cutremurelor de la noi, și că toți eram convinși, că în țara noastră suntem la adăpost de astfel de cataclisme, pentru a găsi, în atare condițiuni, răspunderile, ar trebui să ne îndreptăm cercetările nu la suprafața pământului, printre oameni, ci în măruntaele lui, spre forțele misterioase, la zeci de kilometri adâncime.

Dar nenorocirile de astăzi vor servi, de sigur, la ceva bun.

Reconstrucția orașului va trebui să dea Capitalei noastre un alt aspect. Nu unul american, spre care tindea, nu unul de piatră goală, cum începuse să devină prin distrugerea plantațiilor, ci unul mai puțin cosmopolit, mai aproape de sufletul românesc, unul în care arborele, planta va trebui să devină, alături de cărămidă, principalul element constitutiv.

Căci lucru straniu, pe măsură ce clădirile se înălțau, plantațiile dispăreau. S'au scos arborii de pe unele bulevarde, s'a desființat grădinița din fața Universității, căutându-se apoi fără rezultat, a se încadra, într'o arhitectură pretențioasă, statuia lui Mihai Viteazul, pe când numai cu câți-va plopi și o salcie s'ar fi realizat un pitoresc fond statuei și s'ar fi schimbat aspectul chiar al întregii piețe. S'a culminat cu devastarea grădinii Ateneului și s'a creat o piață aridă în inima Capitalei, ștergându-i și ultima fărâmă din puținul farmec ce-i mai rămăsese, lipsind-o de fondul absolut necesar ce o limita spre nord, și răpind clădirii Ateneului cadrul trebuincios, care să-i pună în evidență calitățile și să-i mascheze unele defecte.

O plantație abundentă, necesară, de altfel, și pentru clima noastră, va trebui avută în primul rând în vedere, în refacerea ce va urma înfiorătoarei nenorociri. Cutremurul grăbind dispariția multor clădiri, se va putea proceda la amenajarea acelor scuaruri și grădinițe preconizate de noi în coloanele acestei reviste, în locul acelor mici insule de case prost construite, în mare parte insalubre.

Parcuri, grădini, piețe cu arbori pe ele, grădinițe în fața caselor ce ar trebui retrase din aliniere pe toate străzile cu case de locuit, plantație de arbori pe maximum de străzi, clădiri mai joase cu o arhitectură modernă dar românească, de care tinerii noștri arhitecți au dat, de pe acum, excelente probe de talent, toate acestea până în cele mai înfundate cartiere mărginașe, uitate și de D-zeu și de edili, toate — și să nu se pară curios — cu un pavaj cinstit de asfalt [2]) vor da Capitalei noastre un aspect mai caracteristic sufletului românesc, și o vor pune în rândul marilor orașe civilizate din occident.

---

[2]) Vezi „Arhitectura" pe anul 1934.

Palatul Casei Asigurărilor Sociale. CLUJ.

REALIZĂRI ROMÂNEȘTI ÎN

TRANSILVANIA DE NORD

MIERCUREA-CIUC. Banca Națională, Arhitect RADU DUDESCU

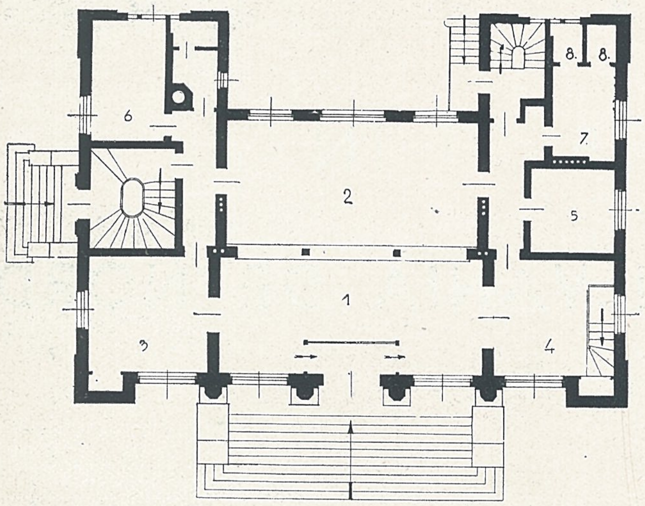

Planul parterului. Sc. 1 : 300.
1. Hall, 2. Sala operațiuni, 3. Director, 4. Casierie, 5. Arhiva, 6. Contencios, 7. Vestiar, 8. W-C.

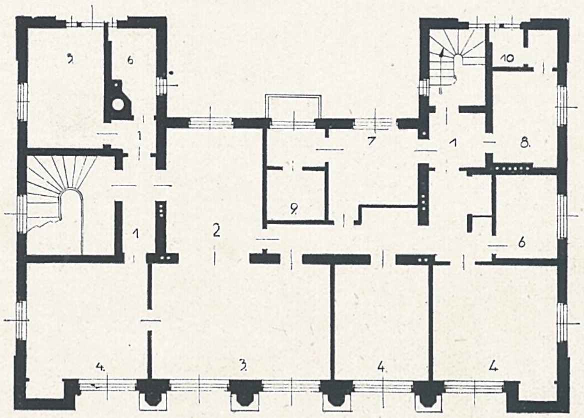

Planul etajului. Sc. 1 : 300.
1. Vestiar, 2. Hall, 3. Sufragerie, 4. Dormitor, 5. Oaspeți, 6. Baie, 7. Bucătărie, 8. Servitori, 9. Cămară, 10 W-C.

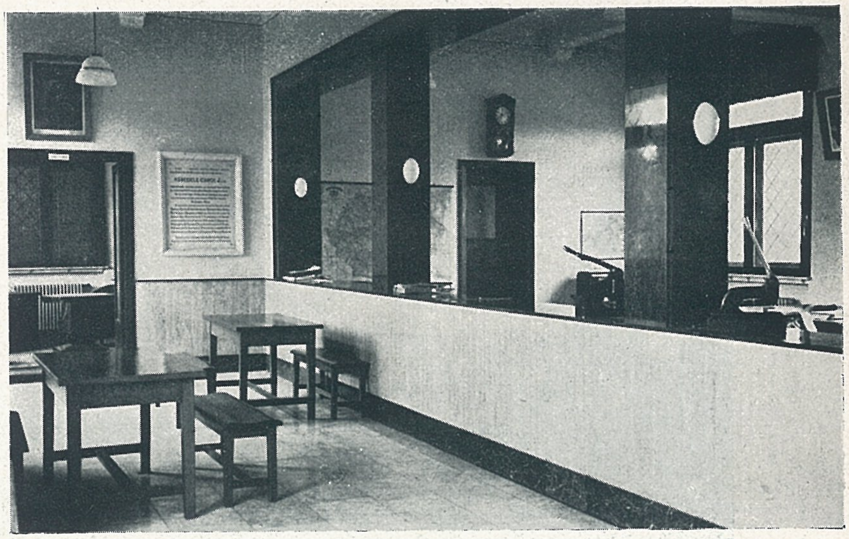

MIERCUREA-CIUC.
Banca Națională,
Sala ghișeelor.

CLUJ.
Parcul sportiv,
Refugiu.

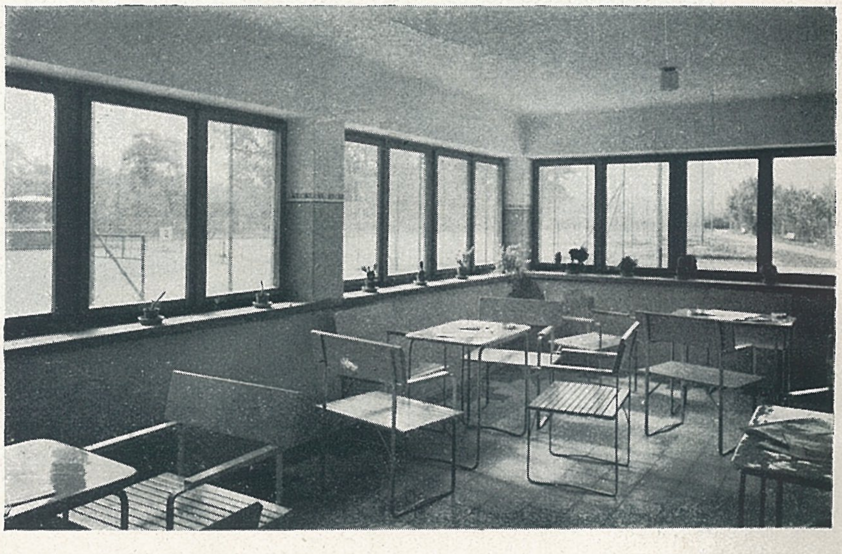

CLUJ.
Parcul sportiv,
Interior din pavilionul
tennis-ului.

CLUJ. Parcul sportiv.

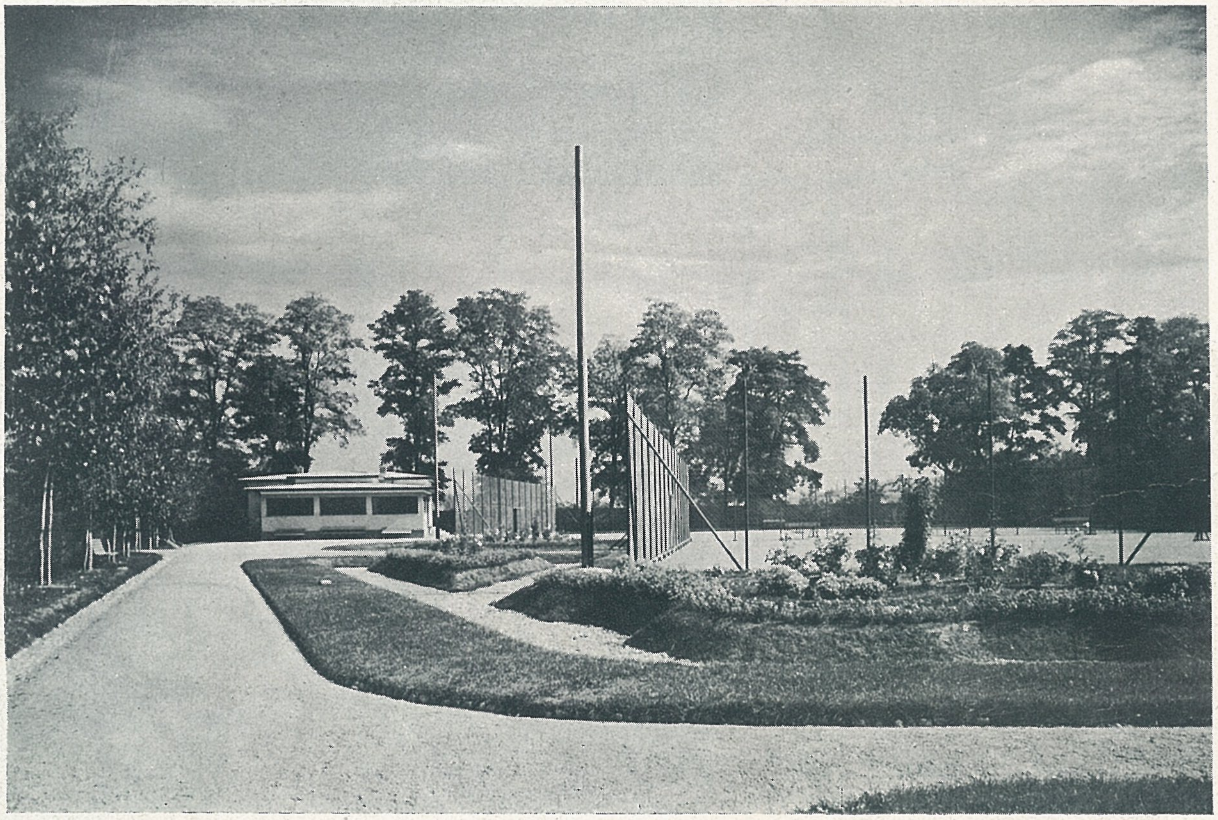

CLUJ. Parcul sportiv.

CLUJ. Parcul sportiv, Troiță.

Arhitect ION C. ROȘU

Mahalaua,
o rușine a orașelor noastre

Din noianul de probleme cari se cer azi mai mult ca oricând soluționate ne-am oprit la acest subiect nu cu pretențiunea de a pune concluziuni definitive în cauză, fondul lui fiind cu mult prea vast pentru acest cadru, ci numai din convingerea că oricât de mult se va rosti în acest sens, tot nu va fi îndeajuns atrasă atențiunea forurilor competinte să privească cu gând de soluționare multiplele laturi ale problemei cari variază între tehnică pură și sociologie aplicată, între etică și urbanistică, între economie și credință, între politică și higienă, între finanțe și....

Acest complex urbanistico-social, mahalaua, deși ca realitate are o existență a cărei vechime ne dă dreptul să o numim istorică, totuș nu a apărut ca o problemă de rezolvat decât către sfârșitul secolului trecut, iară la noi și-a prelungit nestânjenită patriarhala-i existență până ce deabia în ultimele decenii a intrat în conul de lumină al cercetătorilor făcând prin aceasta primul pas către întrevederea unei soluții, soluție care a variat după unghiul sub care fondul a fost privit.

Periferie, suburbie, mahala sunt noțiuni cari în accepția curentă a vorbirei de azi au sfere similare, chiar suprapuse — totuș li se pot surprinde sensuri specifice. Astfel periferia prinde un cuprins mai ales topografic de „parte așezată către exterior" ; suburbie definește „un tot adesea bine dinstinct" o „unitate cu sensuri administrative" iar mahalaua vădește „o caracterizare socială minoră cu precise trăsături de ironie" pe care timpul le-a estompat până la ștergere. Oricum i-am spune și în orice chip i-am diseca cuprinsul, mahalaua este o realitate urbanistică-socială și se impune ca atare.

Individualizată noțiunea pentru fiecare cititor ea capătă o formă precisă a unei realități dacă nu trăită cel puțin bine cunoscută ; neputându-le și netrebuind să le îmbrățișem pe toate vom generaliza și în acest drum vom culege elementele ale căror buchet ne poate da sfera întregului.

Trebue să punem astfel alături în ordinea fizică, teren nehigienic, în cea topografică mare depărtare de centrul urbei, în cea urbanistică totala absență de lucrări edilitare de suprafață și subterane, în cea dinamică lipsa de asemenea totală a oricărei norme de desvoltare, în cea financiară preț pe metrul pătrat mic sub aspectul cifric însă enorm sub cel al valorii intrinsece, în ordinea administrativă totală lipsă de interes. Să împodobim acest buchet cu puzderia tuturor plăgilor sociale și morale, să-i adăogăm din plin baccilii Koch și spirocheți foarte virili, să învelim întregul în năframa celei mai consistente sărăcii și ne vom găsi în prezența unei schițe a mahalalei.

Nu vom urma calea pictorilor cari înobilând cu arta lor transformă mizere colțuri de mahala în neperitoare opere. Cunoașterea obiectului în toată nuda lui realitate, chiar dacă este hâdă și patologică, devine de strictă necesitate pentru cel care pornește cu gândul să îndrepte cât de puțin din multul care este de făcut.

Deși problema este ispititoare și s'ar putea plimba pe multiple planuri nu vom stărui în definiri teoretice, am vrut numai să actualizăm în mintea cititorilor o realitate arhicunoscută, pentru a schița apoi fără tranziție o seamă de dezi-

Arhitect VICTOR ASQUINI

Tencuieli exterioare

Concepția unui proiect și execuțiunea lui fiind în mâini deosebite, la construcții, cred necesar să prezint câteva detalii de tehnică în lucrări de tencuieli.

Nu este vorba aci să desvolt literatură asupra execuției tencuielei. Sunt tratate suficiente, chiar voluminoase, care se ocupă cu aceste lucrări utile arhitectului, dar mai utile constructorului, căci ele conțin atâtea detalii mărunte, chiar dincolo de interesul ce-l poate avea pentru arhitectul proiectant; deobicei aceste tratate conțin un „prea plin" de detalii, până la felul de cum se mânuiește o sculă în execuția acelei lucrări.

Cunoștințele tehnice în arta clăditului, chiar și în problema tencuitului, ne dau noui materiale, completări, forme, inovații și metode de lucru, cu efecte căutate chiar până în a reliefa fațadele și tencuiala lor prin iluminare difuzată artificial și indirect; iar atâtea alte forme de tencueli ce le cunoaștem trec la vremurile trecutului, cum sunt lucrările a fresco, a grafitului pe tencuială, etc. Astăzi avem specialități în arta tencuitului poate mai puțin frumoase decât cele de odinioară, dar mai practice, mai ușoare, mai comode și mai ieftine de executat.

Poate fi o distribuție cât de bună, o fațadă cât de reușită în concepția arhitectului, dacă executantul e nepriceput, suferim mari decepții; lipsește colaborarea dintre proiectant și executant. O zidărie greșită în forme sau dimensiuni ori prost executată, nu poate fi remediată printr'o tencuială acurată; precum nici o tencuială în valuri și plină de asprimi nu poate fi corectată printr'o zugrăveală frumoasă.

Tencuiala exterioară este îmbrăcămintea destinată a da edificiului pe lângă crusta de protecție și o suprafață netedă, acurată, precum și o formă mai agreabilă pentru ochi.

Calitatea materialelor ce se întrebuințează astăzi în alcătuirea mortarelor — varul, cimentul, trassul, ipsosul — sunt în ultimele decenii mult ameliorate; industriile respective se întrec între ele prin a ne da materiale cât mai bune. Dacă totuși vedem, mai la tot pasul, edificii noui cu atâtea defecte și vicii în tencuelile lor exterioare, vina trebue căutată în nepriceperea sau neglijența în prepararea mortarului științificește, sau în lipsa de pricepere în aplicarea lui pe suprafețele zidurilor.

Când alegem felul de execuție al fațadei: în praf de piatră, în griș de piatră, fațade „stropite", fațade cu mortarul

Fig. 1. — Dolomit, Terrasit, etc., rașchetat cu fierul sau peria de sârmă de fier, granulația 5-a.

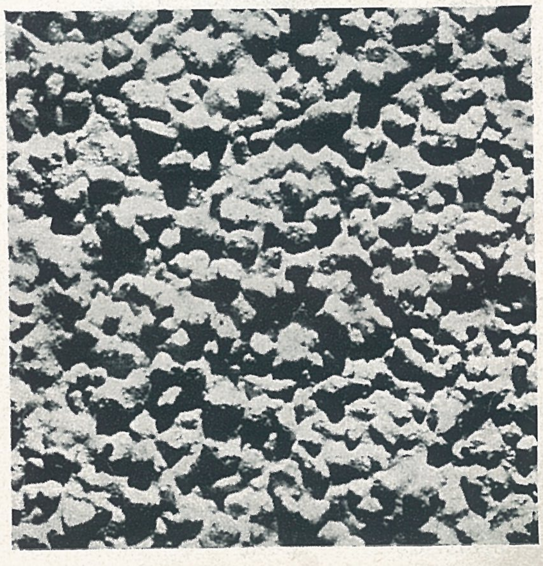

Fig. 2. — Tencuială de Dolomit, Terrasit, etc., granulație mare, a 5-a, nerașchetat. Există 6 mărimi de granulație.

Fig. 3. — Tencuială „stropită", în 1-3 reprize, granulație măruntă.

colorat, fațade cu Dolomit, Terrasit, tencueli de "piatră spălată", etc. trebue să ne convingem dinainte că constructorul ales, a mai executat fațade cu asemenea material, cunoaște tehnica acelei execuțiuni. Contrar oricâtă bunăvoință și explicațiuni ar primi personalul de șantier din partea arhitectului diriginte, fațada va suferi în acurateța ei, va avea defecte care se vor ivi mai târziu sau mai devreme.

Spun aceasta din decepții avute, din practica și observațiunile mele de șantier, atunci când am încercat să introduc la vre-o lucrare o formă de tencuială nouă — nouă pentru acel constructor.

Am văzut cu toții, colindând străzile orașului, atâtea fațade încă noui, cu părți pătate, scorojite, cu fisuri, părți de tencuială desprinsă, etc.; sau fațade cu tot felul de imitațiuni de calcio-vecchio, de fațade „striate", „pieptănate", ciocănite, sau înflorite prin mânuirea driștei, a mahalalei de lemn, fațade combinate în culori, etc. la care într'un fel s'a conceput după tratate sau după fațade văzute aiurea și altul e rezultatul execuției a acestor „parodii" de fațade realizate.

Cauza este necunoașterea îndeajuns a materialelor de execuție, insuficienta pricepere și practică, sau lipsa de abilitate în mânuirea materialului de către lucrător; măsuri neîndestulătoare de îngrijire și precauțiune ce trebuiau luate înainte de începerea acelei lucrări sau din timpul execuției.

Toți cred că știu să prepare un mortar, să-l aplice pe pereți, dar puțin dintre acești executanți cunosc structura materialului, reacția lui în cursul întrebuințării; ei fac un conglomerat de mortar, prin amestec de ciment-var-nisip-apă, sau alte componente adăugate mortarului, fără a ști că acesta e un adevărat „corp viu", prin proporțiile componente ale amestecului, care au legile lor produse de anumite reacțiuni chimice, coeficienți de dilatație termică, de aderență, de priză, de întărire, de eforturi fizice ale materialului, etc.

Tencuiala ca îmbrăcăminte exterioară și de protecție a construcției are probleme importante de îndeplinit. Este o manta ce trebue în prima linie să ferească imobilul de influențele exterioare ale frigului și umidității, și să fie în acelaș timp decor de artă arhitectonică al întregului edificiu.

Romanii au știut cu măestrie să rezolve această problemă tehnică a tencuitului. Vedem și astăzi monumente de artă ce datează din acele vremuri îndepărtate, având pojghița tencuielei tot atât de solidă ca atunci când a fost lucrată, astăzi chiar pietrificată, formând una cu zidăria de care este prinsă.

Detalii de tehnică.

Inainte de a începe tencuirea suprafețelor de zid trebue:

a) Să avem grije ca suprafețele de zidării-pereți destinate tencuirei să fie îndeajuns de uscate; să nu existe părți de zidărie cu găuri, sau completări făcute de „ultima oră"; acele mici suprafețe de ziduri vor da pete și schimbări de tonuri la fațade; să nu existe cărămizi slobode, nefixate de mortar; zidăriile care ar fi suferit de îngheț să aibe rosturile dintre cărămizi din nou rostuite; să nu existe cărămizi cu mucigai sau cărămizi vechi igrasioase.

b) Udarea suficientă a suprafețelor de zidărie ca să îndepărtăm orice murdărie, urme de praf, de moloz; zidăria destinată să primească grundul de tencuială să fie deja saturată de apă; să nu-și extragă umiditatea de care are nevoe zidul uscat din chiar mortarul proaspăt. (Fig. 4). Zidăriile de beton cer o udare mai redusă decât suprafețele de cărămidă; pe timp rece udarea se face mai economică decât în zilele de arșiță.

c) Să se izoleze lemnăria sau fierăria destinată a fi acoperită de tencuială prin plasă de rabitz. Lemnul de sub tencuială va lucra continuu sub influența temperaturilor exterioare, a ploilor, a frigului; în consecință tencuiala nu trebue aplicată direct pe lemn, nici chiar să aibe legătură cu ei. Lemnul va fi izolat mai întâi prin fâșii de carton izolator, sau alt material izolant, ca el, sub acest material, să poată lucra în voie; abea peste carton se va aplica rabitzul destinat a prinde tencuiala. Cartonul ca și rabitzul nu trebue să acopere numai lemnul, ci să fie petrecut dincolo de suprafața de lemn și fixat în rosturile zidăriei; numai așa lemnul de sub această izolație este degajat ca să reacționeze liber

Fig. 4. — Tencuială plină de fisuri; zidul a fost insuficient curățit de praf și murdării și mai ales neudat îndeajuns. Zidăria și-a extras din mortar umiditatea necesară.

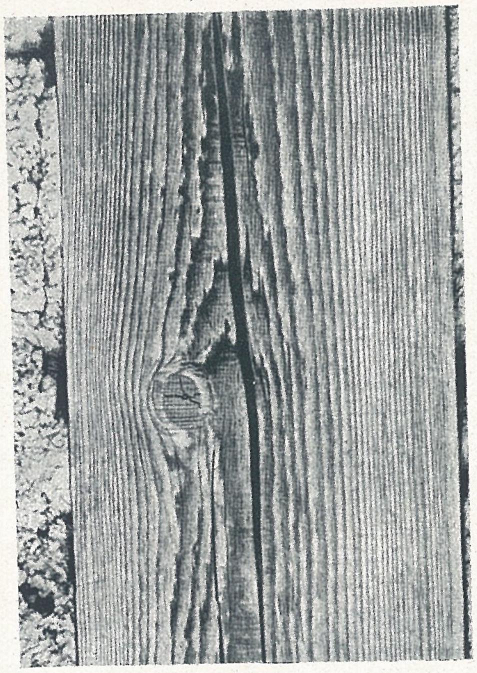

Fig. 5-6. — Stâlpul de lemn dintr'un zid de paiantă, nefiind bine izolat, uscându-se a crăpat, deteriorând și tencuiala prinsă pe el.

sub influența temperaturei exterioare, fără a defecta tencuiala ce îl acoperă. (Fig. 5, 6, 7, 8).

d) Să ținem seama dacă tencuiala se aplică pe timp rece sau pe călduri mari, pentru a lua măsuri în consecință în decursul lucrului. Pe zile excesiv de calde, de soare dogoritor, e bine să nu se tencuiască la fațade. Dacă aceasta nu se poate, se va lucra pe laturile de umbră, sau sub umbrare, iar grundul să fie des udat, chiar la intervale scurte.

e) Varnița cu mortar, ca și targa, ce deservesc pe lucrătorul zidar, în zilele de soare arzător, vor fi acoperite cu scânduri sau cu saci umezi ; contrar apa din mortar se va evapora. Dacă mortarul din targă s'a îngroșat, s'a uscat de soare, pierzându-și deci și din priza inițială, e o greșeală a-l subția prin adăugare de apă.

f) Grundul destinat tencuielei să fie uniform și din acelaș material. Dacă există părți de zidărie și părți de beton, aceste părți trebue egalate prin o stropire subțire de zeamă de ciment ; grundul să fie suficient de aspru ca tencuiala să se poată prinde, „ancora" cât mai solid. Grundul poate fi însă neted doar atunci când urmează un tinci stropit fie cu mătura, fie cu mașina.

g) Mortarul-grund poate fi făcut mai tare decât mortarul-

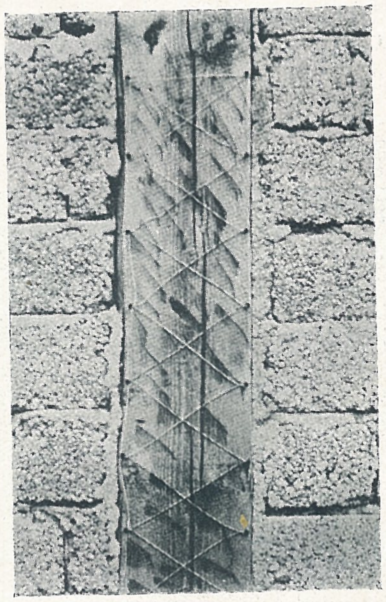

Fig. 7. — O izolare greșită a lemnului.

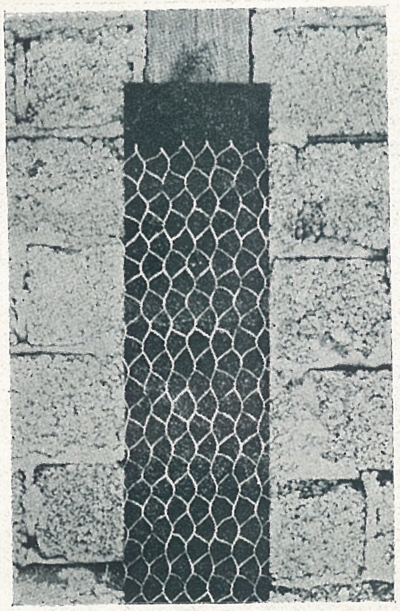

Fig. 8. — O izolare bună a lemnului, acoperindu-l întâi cu carton izolator și apoi cu rabitz.

tinci, nu însă invers. Dacă tinciul — pojghița de mortar fin — e mai tare decât grundul, atunci se naște un desechilibru între cele două cruste de mortar suprapuse, care provoacă o cojire a pojghiței superioare.

Mortarul ce se aplică pe pereți să fie proaspăt făcut ; în cel mult 3 ore dela preparare el să fie întrebuințat. Mortarul învechit sau rămas din ajun să se considere drept moloz ; el trebue amestecat cu o nouă cantitate de var pastă sau ciment spre a fi întrebuințat. Mortarul prea nisipos nu se prinde de zidărie, nu leagă ; aplicat pe perete el se mănâncă, se macină, se cojește. Dar și mortarul prea gras crapă.

Mortarul pentru exterior numai cu var gras, fără ciment, nu-i potrivit. Nici mortarul de ciment fără alt amestec nu-i de recomandat, căci expus vântului sau curenților crapă și produce cu ușurință fisuri.

h) Grundul e bine ca el să fie aplicat pe pereți, întotdeauna în două și trei straturi subțiri, nu toată grosimea aplicată dintr'o singură dată. Această regulă de manoperă este complet neglijată la noi. Grosimea grundului variază după natura tencuielei. In orice caz grundul să nu fie niciodată mai subțire de 15 mm., iar stratul de tinci mai subțire de 3 mm. Tencuiala în fațadele buciardate, spițuite, sau în cele de Dolomit, Terrasit, etc. aplicată pe pereți cu o granulație mare, ajunge la o grosime de 3-6 cm. (grundul plus stratul de tencuială fină).

Cu cât stratul de mortar trebue să fie mai gros, cu atât nisipul sau grișul de piatră va fi de granulație mai mare. Nisipul potrivit pentru tencuieli este cel albicios, curat de orice corpuri străine și ale cărui boabe nu trec de 1.5 mm. grosime.

i) Pentru a dobândi fațade cu o tencuială perfect uniformă ca grosime și netedă ca suprafață, trebue să se facă uz de bande din șipci de lemn de 2/6 cm. gros. care bande se fixează dinainte pe suprafața zidăriei, vertical, la circa 2 m. depărtare una de alta. Făcând tencuiala pe bande de mortar (li se mai zice și fașe) nu rezultă o suprafață perfect plană, acurată ; mai ales la fațade ce vor fi colorate sau

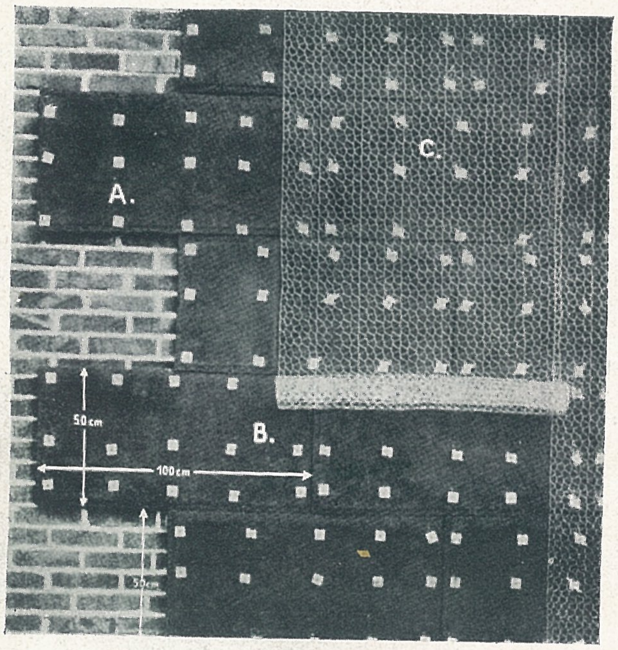

Fig. 10. — Plăci de plută, de Celotex, etc ; înainte de tencuire sunt îmbrăcate cu pânză de rabitz.

Fig. 9. — Scorojirea tencuielei din cauza întrebuințărei unui var prost stins, sau prea proaspăt stins.

care au în mortarul lor materiale scumpe (Dolomit, Terrasit) cari cer o acuratețǎ deosebită. Neavând fașe bune se va dobândi o tencuială cu efecte supărătoare de lumină, chiar variațiuni de tonuri în fondul fațadelor.

k) Varul gras întrebuințat la mortare de tencuială, mai ales pentru fațade, să nu fie niciodată mai proaspăt stins de 6 săptămâni ; mai proaspăt el înflorește. Stratul de var stins ce se găsește pe fundul groapei, de circa 15-20 cm. gros să nu fie întrebuințat în lucrările de tencuieli; acesta este un var care va da un mortar sgronțuros, parcă stropit de alice de pușcă. Deasemenea peste un var stins să nu se stingă altul, până nu s'a golit acea groapă ; contrar s'ar depune resturi de var pe fundul celui proaspăt stins, care în cazul nostru este stratul superior al varului stins anterior. (Fig. 9).

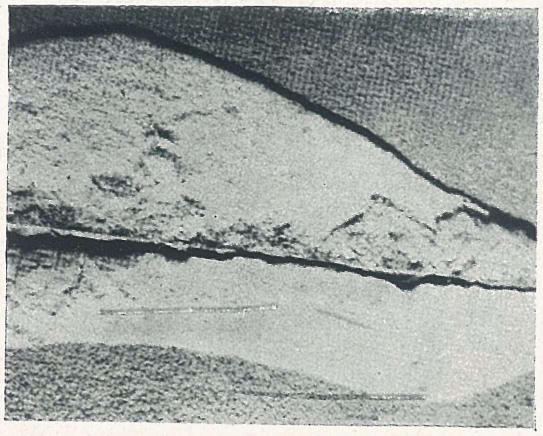

Fig. 11. — Stratul de bitum, pe soclu, din cauza căldurei și a presiunei mari, a împins tencuiala în afară.

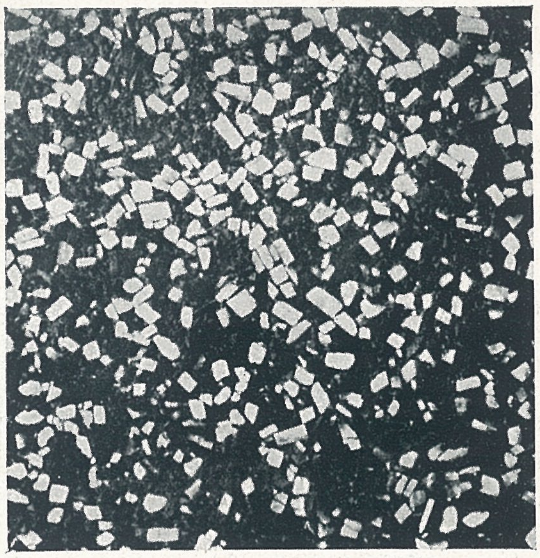

Fig. 12-13. — Tencuială de „piatră spălată", cu griș de marmoră albă și neagră de 3-7 mm. mărime, aplicată cu mistria și spălată cu pensula înainte de întărirea mortarului. Proporția de amestec dintre piatră albă și neagră ne dă coloarea dorită.

l) Cimentul de priză rapidă, așa numitul super-ciment, trebue evitat în mortarele de tencueli. Deasemenea cimentul alb fără un amestec de ciment normal nu-i de întrebuințat. Cimentul alb, în mortare, mai ales cele expuse exteriorului, se fisurează, crapă ușor. Cimentul alb trebue amestecat cu părți egale de ciment normal.

Cu cât un mortar conține mai mult ciment, cu atât priza mortarului va fi mai rapidă și de o rezistență mai mare la variațiunile brușțe ale temperaturei.

Adaug și câteva observațiuni mărunte, totuși importante, peste care se trece întotdeauna prea ușor :

— Când în zidăria fațadei, mai ales sub goluri, în dreptul radiatoarelor, se întrebuințează un alt material decât cărămida : ca plăci de plută, Gazocret, Celotex, plăci de Scagliola, Atex, la acele porțiuni de fațadă, compoziția mortarului destinat a le acoperi trebue lucrată special, dela caz la caz, chiar recurgând la plasa de rabitz. (Fig. 10).

— La fațadele colorate, grundul trebue să fie bine uscat, contrar se produc tonuri variate, pete.

— Erupțiile sau eflorescențele de pe cărămizi, pete de gudron, de catran, de ulei, mușchi sau alte vegetații, trebuesc dinainte curățate.

— Stratul de izolație orizontală de bitum, dintre două rânduri de cărămizi, poate da, dacă compoziția nu a fost bună, sub presiunea greutăței zidurilor care apasă pe acest bitum și a căldurei exterioare sau chiar dela căldura unui radiator, o dilatație a asfaltului care împinge pojghița de tencuială, formând acolo fisuri sau chiar pătarea și coșcovirea tencuielei pe linia orizontală a asfaltului, (Fig. 11).

— Să ne ferim de a introduce parchet neuscat. El poate, pe lângă alte multe inconveniente, să împingă zidul exterior până în a-l deplasa, formând o ruptură pe linia existentă a parchetului.

— Să nu terminăm fațada, la partea ei superioară, fără a studia acolo o cornișe, o cornișetă, etc. care să împiedice infiltrarea apei prin vre-un rost al tencuielei.

— Cel puțin până la înălțimea de 60-70 cm. deasupra solului, tencuiala exterioară să fie numai în mortar de ciment.

— Să nu lăsăm să se întrebuințeze în profilația exterioară de fațade, în mortar vre-un amestec de ipsos. Dacă lucrătorul dobândește prin aceasta ușor un profil neted și cu muchii vii, în schimb însă acea profilație nu va supraviețui unei ierni.

— Grundul să nu fie neted și la aplicarea tinciului el încă să fie umed. Numai astfel grundul și stratul fin superior vor adera formând un tot.

— La tencuieli, când temperatura scade spre 0° C sau chiar sub, să nu abuzăm introducând în mortare acele materiale destinate a scădea gradul de îngheț, precum e „Antifrosto", „Recold", clorura de calciu, etc. Aceste produse slăbesc priza inițială, iar prin întrebuințarea greșită a materialului de către lucrător periclităm reușita lucrului.

— Să nu tencuim exteriorul înaintea interiorului ; crusta de tencuială exterioară închide întrucâtva porii zidăriei, întârziind prin aceasta uscarea tencuelilor interioare.

— Să nu uităm că latura de fațadă expusă la Sud e iarna tot atât de expusă ca cea din spre Nord. Fațada din spre Sud, iarna, ziua e scăldată de soare ; după apunerea soarelui, prin diferențele mari de temperatură ce se produc pe ea, acolo unde tencuiala ar prezinta o cât de mică fisură sau rosătură, suprafața de tencuială e sigur amenințată să fie desprinsă prin picătura de apă și ghiață ce pătrunde prin fisură.

Fațadele care se execută cu materiale speciale, precum este Dolomitul, Terrasitul, tencuiala de „piatră spălată", etc. produse de fabrică, bine cunoscute la noi, ca și acele ce se lucrează cu griș de piatră spre a fi șpițuite, buciardate, „pieptănate", ciocănite, etc. cer pe lângă îngrijire în aplicarea stratului de mortar, lucrători experimentați și abili în aceste manopere.

Voi aminti pentru aceste materiale câteva detalii mai de seamă, pentru o bună execuție :

Intreaga cantitate de material necesar fațadelor trebue comandată deodată, ca să nu avem variațiuni de culoare,

de granulație, de amestec ; aplicarea acestor materiale pe fațade trebue să fie cu continuitate, întreruperea lucrului poate fi făcută numai la colț de fațadă, la un rezalit, la un brâu, etc. ; rașchetarea fațadei va fi făcută într'o singură direcție și pe cât se poate de mâna a unuia și a aceluiaș lucrător, spre a obține structura și efectul de tonalitate uniforme. Dacă sunt prescripțiuni speciale date de fabrică, pentru un anumit material, ele trebuesc riguros urmate. In preparatele gata, trimise șantierului de către fabricele ce produc Dolomit, Terrasit, tencuiala de „piatră spălată", să nu se amestece la ele niciun fel de alt material, deoarece s'ar strica amestecul făcut de acele fabrici.

Echipa de lucrători cari execută asemenea lucrări dacă n'au mai văzut un asemenea fel de execuție și n'a lucrat alături de alți lucrători experimentați, cu toate prescripțiunile și explicațiunile ce le putem da, nu vor reuși o perfectă și acurată execuțiune. Trebue exercițiu, trebue experiență, abilitate în asemenea lucrări. Insuși felul de a aplica și presa mortarul pe fațadă, felul de a mânui rașcheta sau peria de fier, ne dă variațiuni în forma granulației și a tonalității.

Cum la noi, cel puțin în regiunile de șes, piatra — material nobil — fie ca piatră de talie, fie ca piatră în placaj, e foarte puțin întrebuințată, din cauza scumpetei ei, precum și a greutăței de prelucrare consider amănuntele și directivele privitoare la tencuieli de fațade necesare pentru a înlătura multe neajunsuri, ce nu le-am avea dacă am întrebuința pe o scară mai întinsă blocul de piatră.

Fig. 14. — Tencuială de granulație aspră, presată cu mahalaua și apoi „suptă" prin ridicarea ușoară a mahalalei.

Fig. 15. — Tencuială de granulație aspră, frecată cu mahalaua.

Bibliografie.
Arhitecții Lade și Winkler : „Putzarbeiten".
Prof. Ing. E. I. Siedler : „Lehre vom neuem Bauen",
Ullstein - Bauwelt Katalog.

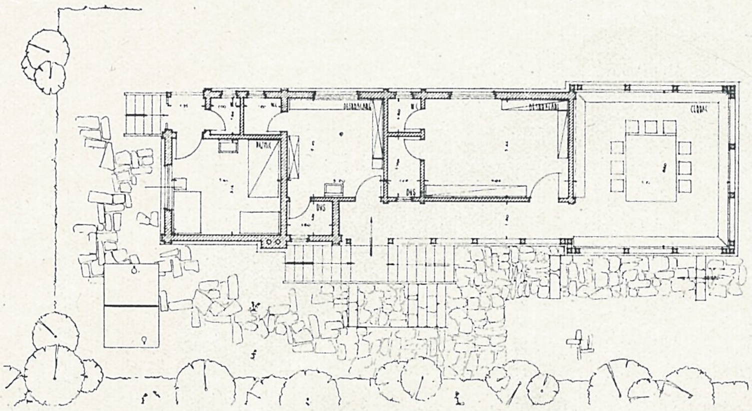

Pavilionul de canotaj al Asociației
funcționarilor B. N. R.
LACUL FLOREASCA

Arh. RADU DUDESCU

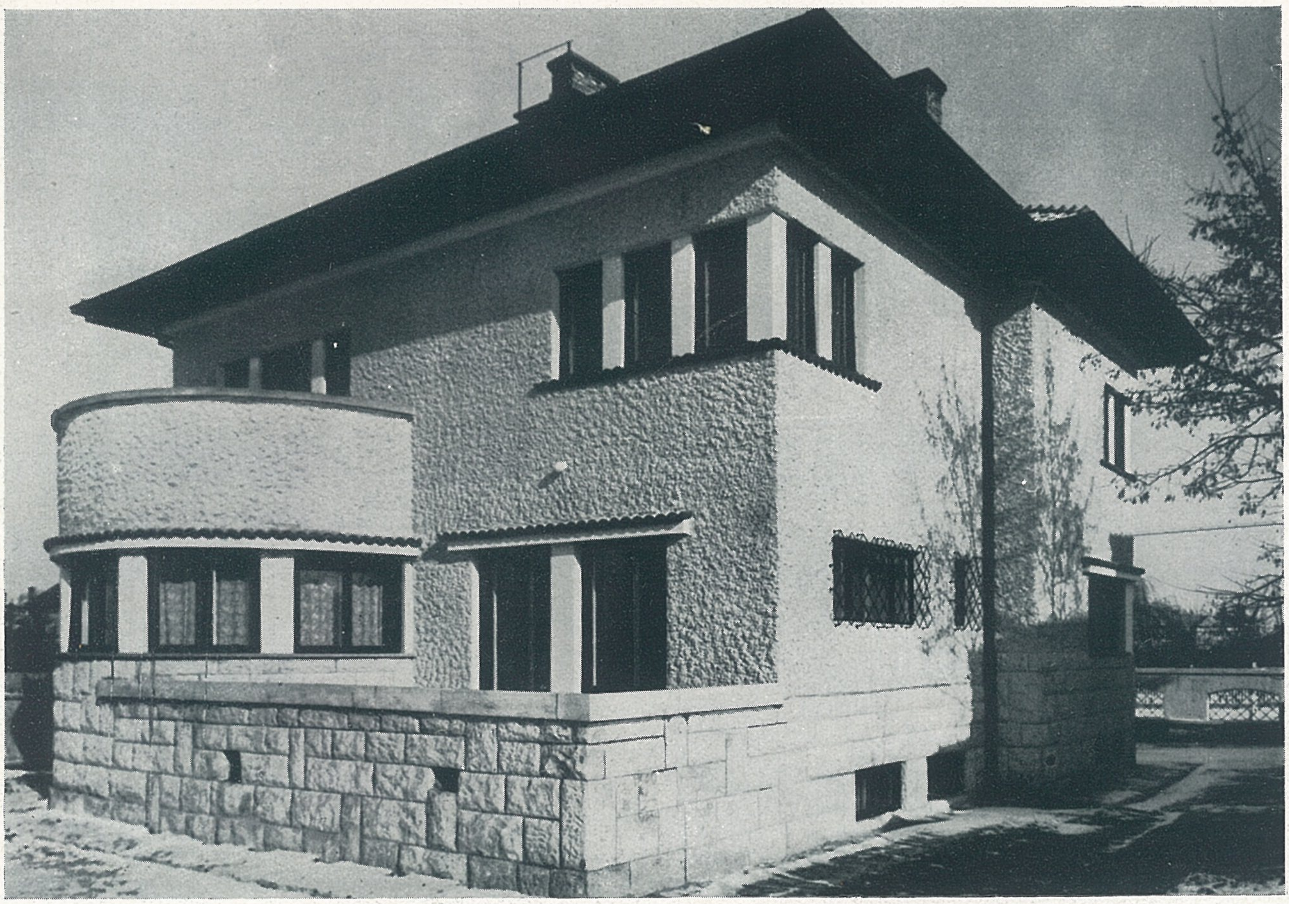

Vila Ing. C. BODEA, Cluj. Arh. V. SMIGELSCHI
Fațada posterioară.

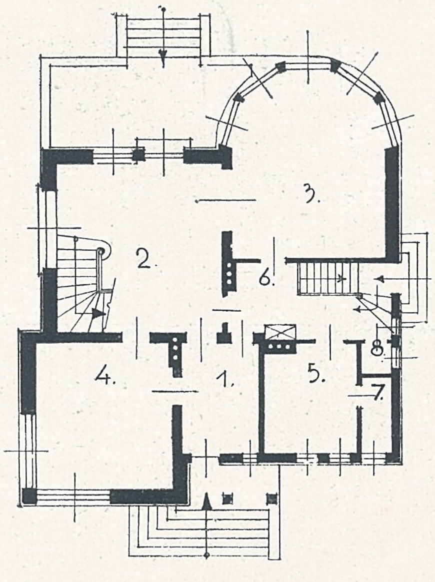

Parterul. Scara 1 : 250.
1. Vestiar, 2. Hall, 3. Sufragerie, 4. Birou 5. Bucătărie, 6. Oficiu, 7. Cămară, 8. W-C.

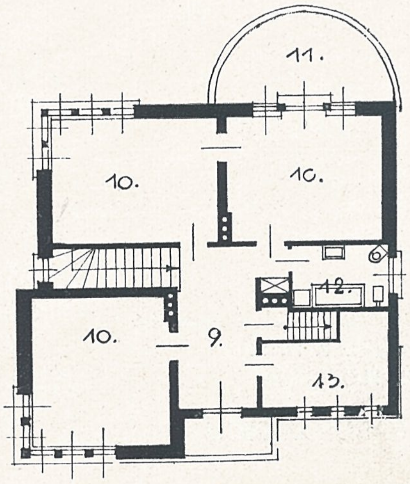

Etajul. Scara 1 : 250.
9. Hall, 10. Dormitoare, 11. Terasă, 12. Baie W-C., 13. Debaras.

Vila D-lui Ing. C. BODEA, Cluj
Fațada principală.

Arh. VICTOR SMIGELSCHI

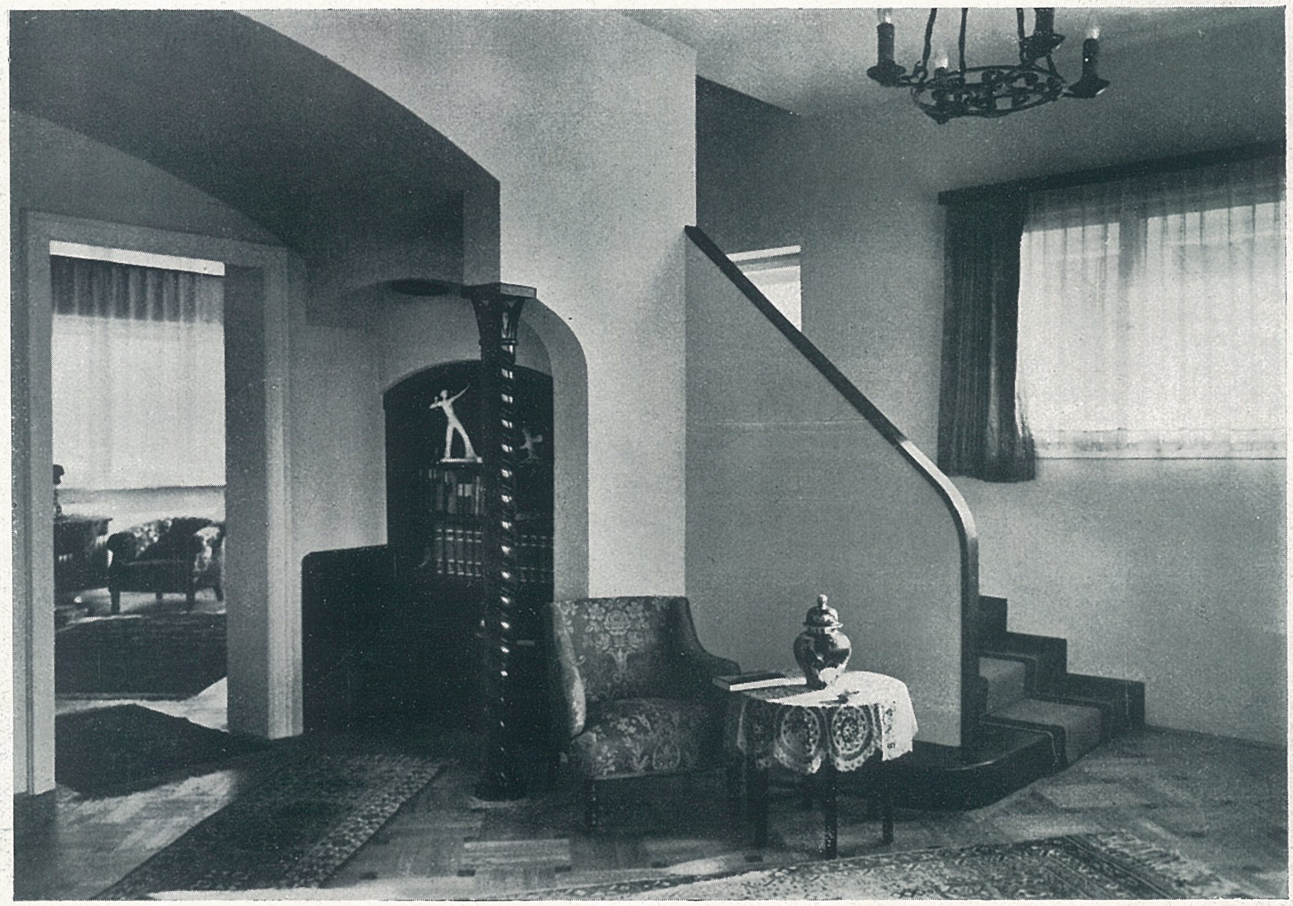

Vila Ing. C. BODEA, Cluj. Interior. Arh. V. SMIGELSCHI

Detalii de construcție :

Fundațiile, tălpi de bet. armat ;
Elevația, zidărie de cărămidă presată ;
Planșeele de beton armat ;
Scara interioară de bet. armat îmbrăcată cu stejar ;
Invelitoarea de țigle solzi ;
Soclul și coloanele din piatră (calcar) din carierele Clujului;
Grilajele de fier ciocănit la rece;
Tâmplăria la interior dublu placată, la exterior din molid cu obloane rulante de teiu ;
Pardoselile din plăci de gresie și plăci de mozaic.

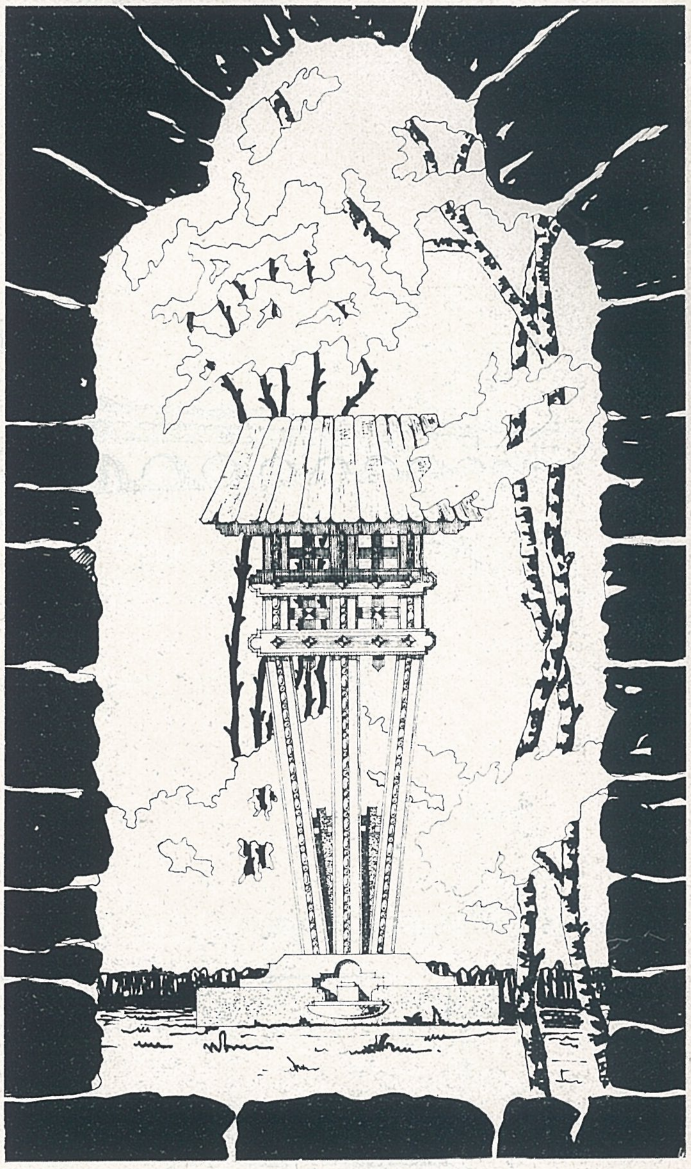

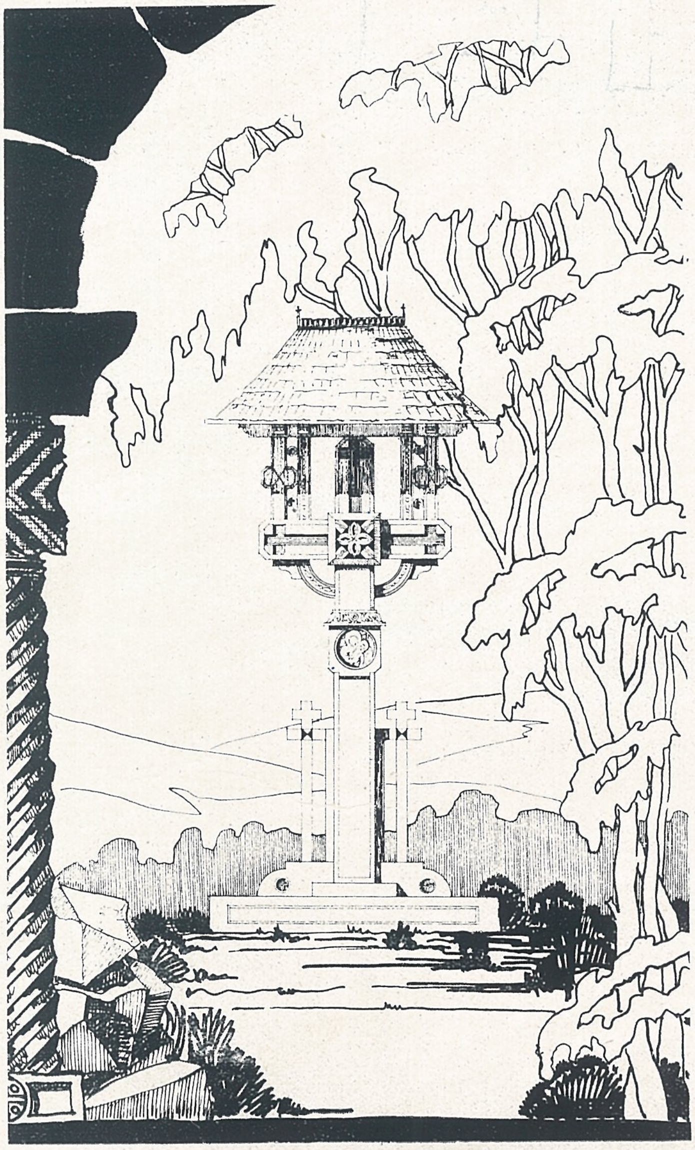

DOUĂ TROIȚE.

Arh. AUREL SMÂNTÂNESCU

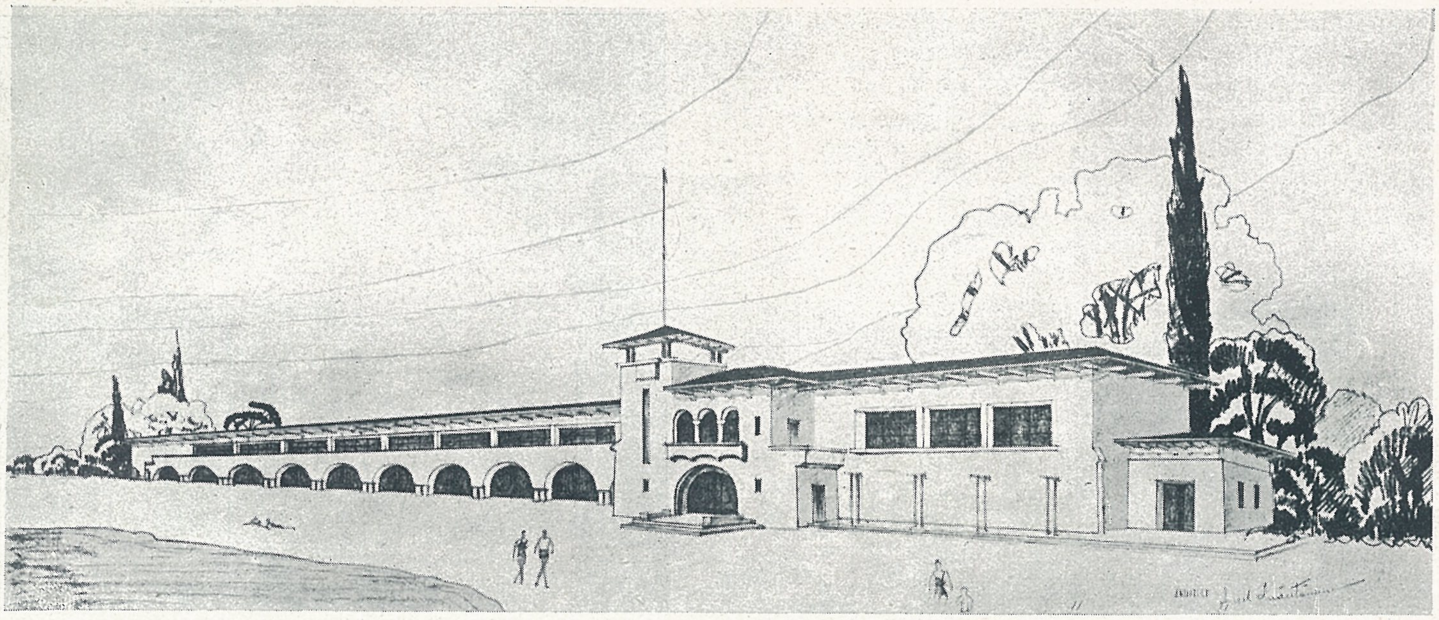

Vedere perspectivă.

Planurile.

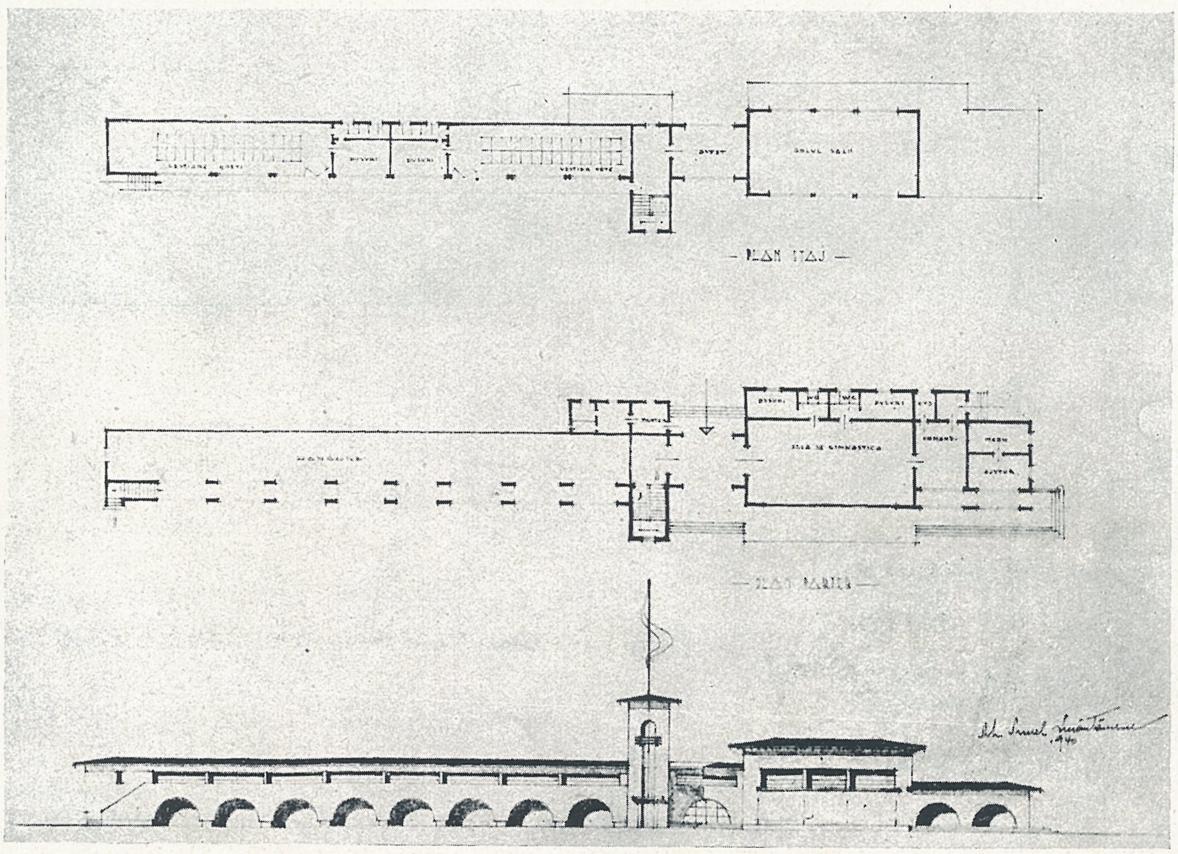

Proiect pentru o ȘCOALĂ DE CANOTAJ FLOREASCA

Arh. AUREL SMÂNTÂNESCU

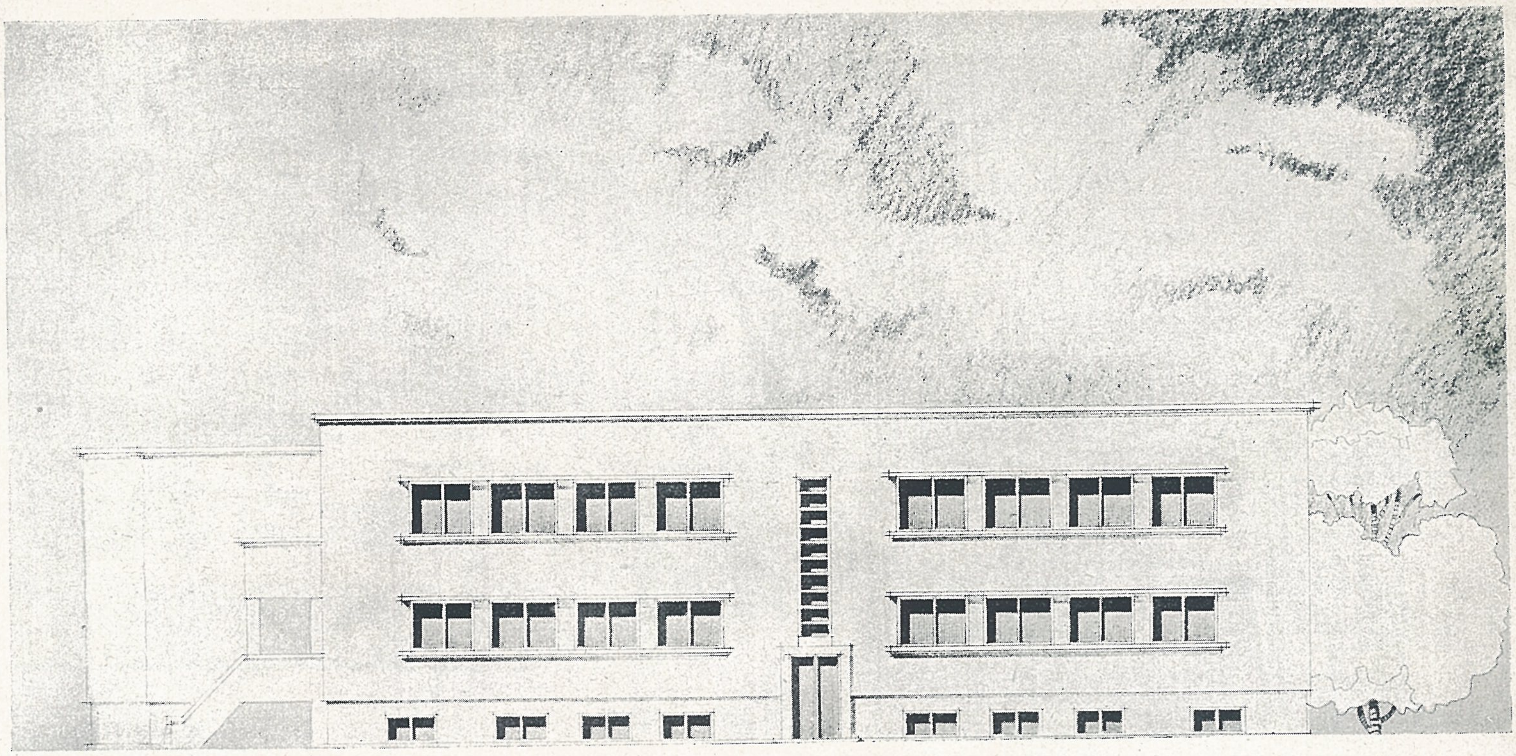

CENTRUL II SĂNĂTATE
Bucureşti

Faţada laterală a Dispensarului.

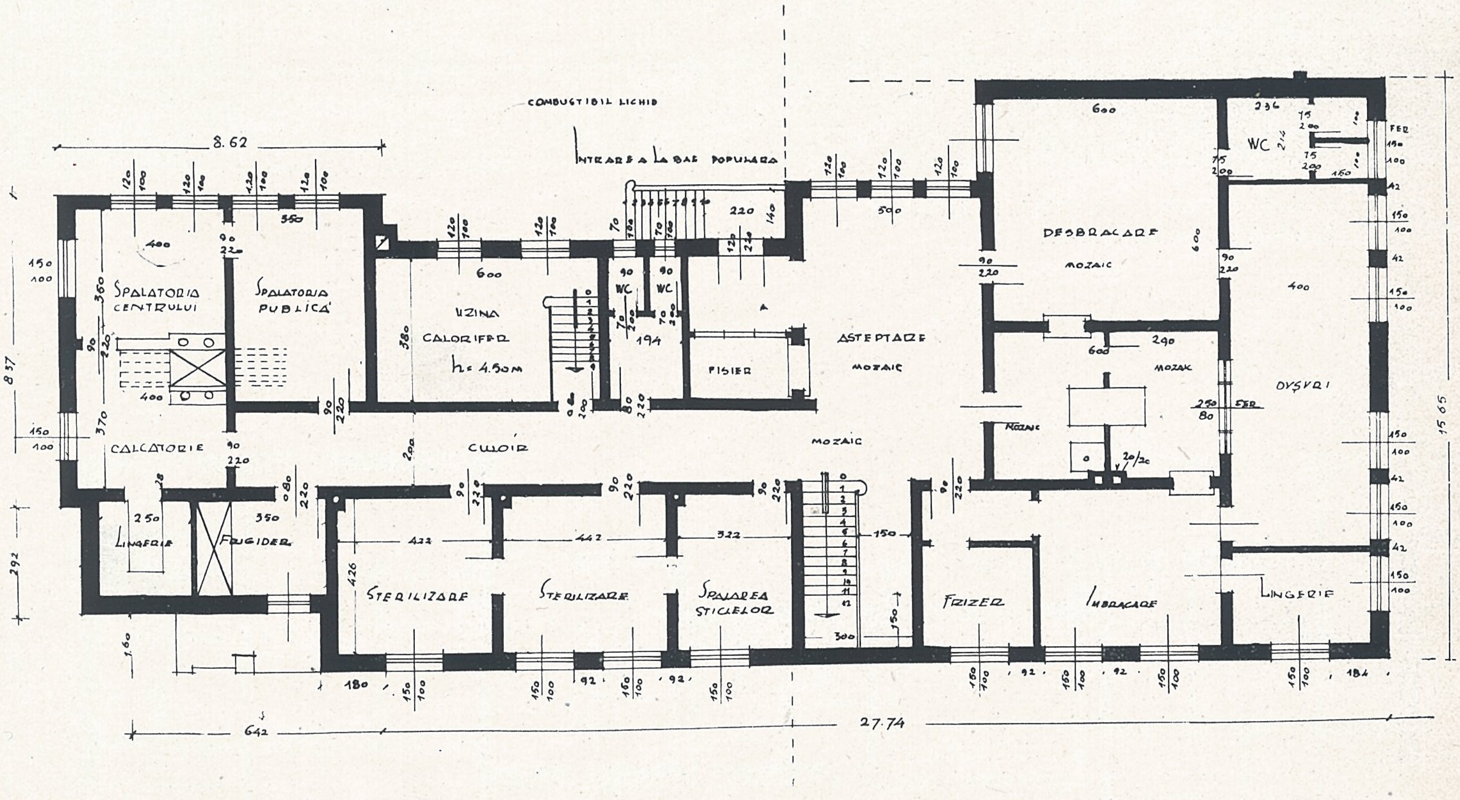

Planul subsolului.

Construcţia :

Fundaţii pe tălpi beton armat.
Zidărie de cărămidă de 0,42.
Planşee şi grinzi beton armat.
Izolări cu asfalt.
Tâmplărie dublu placată.
Faianţă Austria.
Pardoseli din plăci de gresie.
Incălzire centrală.
Boyler apă caldă.
Ardere automată cu comb. lichid.
Instalaţie de sterilizare.
Aparate medicale de specialitate.

ARH. ST. H. OPARI

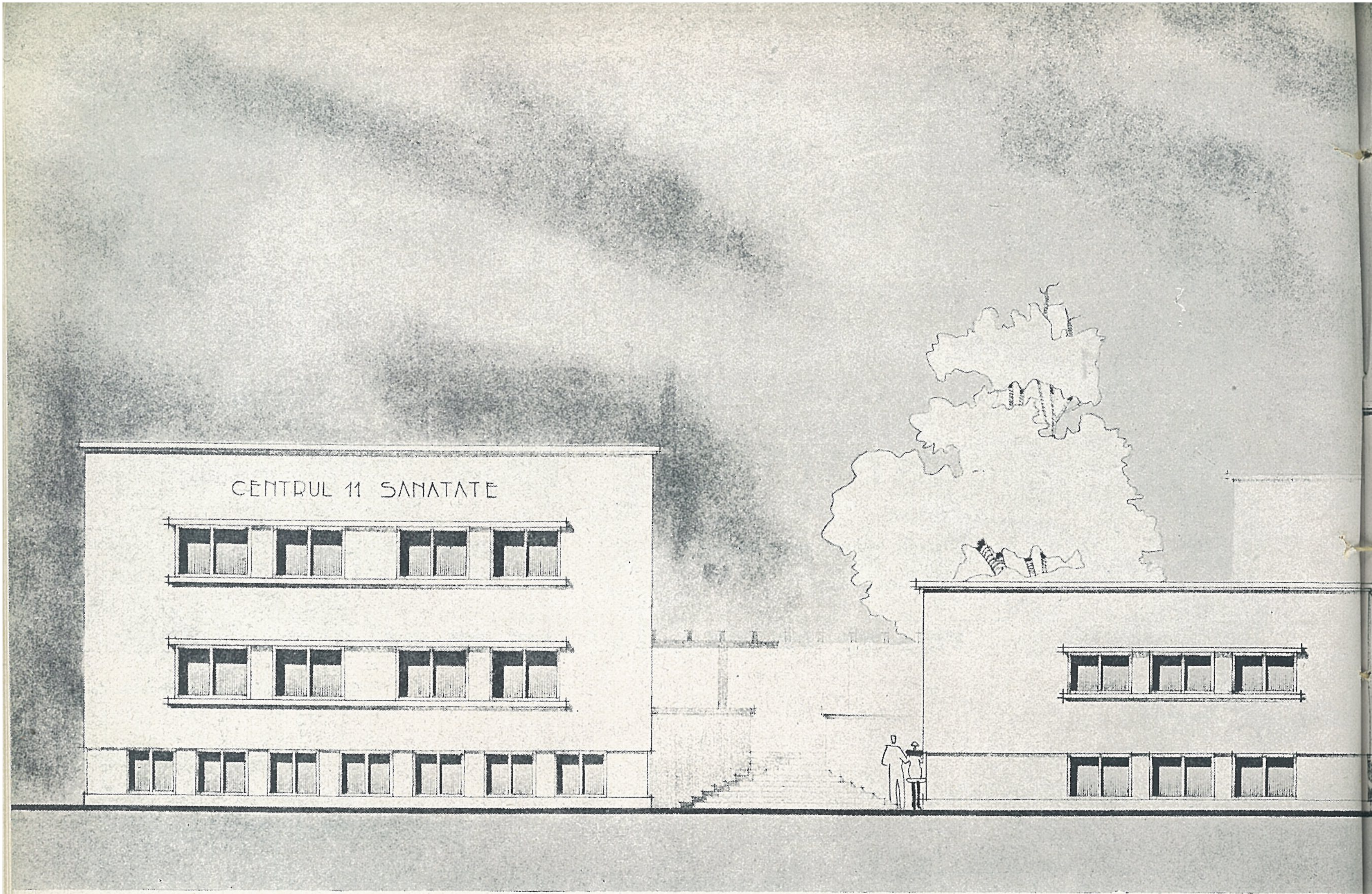

Localul Soc. Educ. Fizică „INAINTE" și CENTRUL 11 SĂNĂTATE
București, str. Șerban-Vodă 211

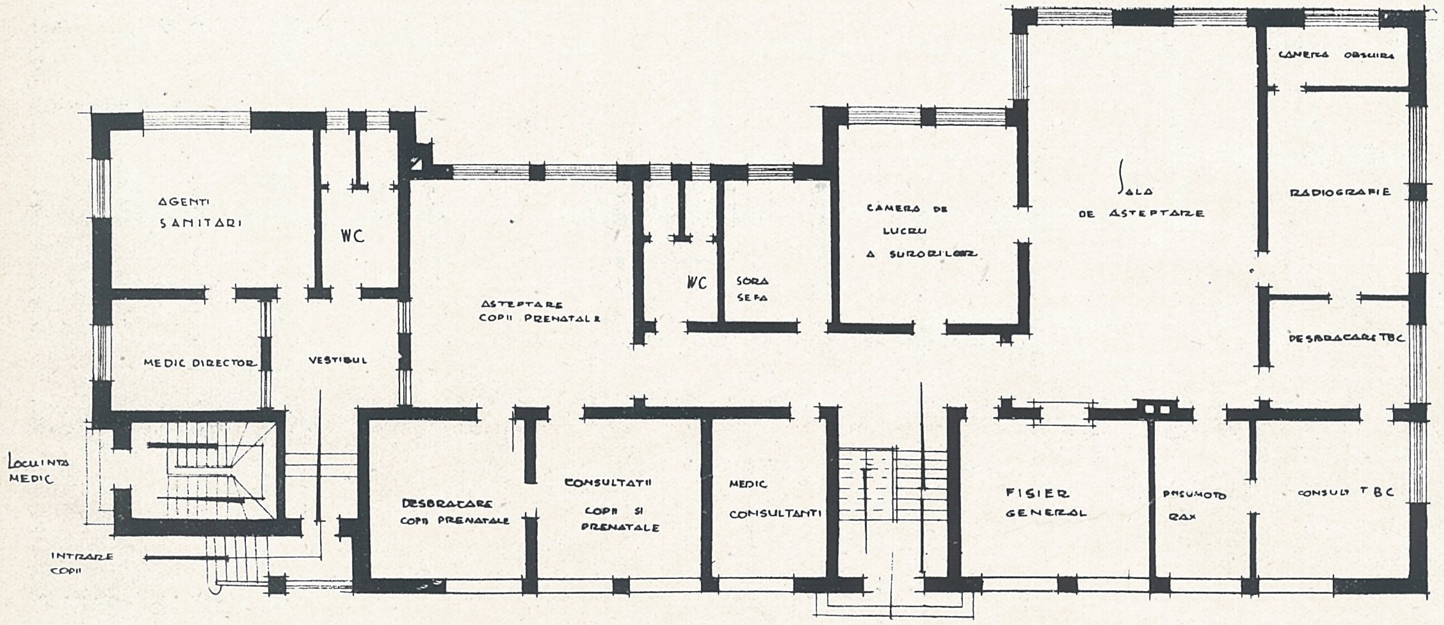

CENTRUL 11 SĂNĂTATE
Planul parterului

Pam

A. SOC. EDUC. FIZ

1) Subsol. Piscina

2) Parter. Sala de

3) Etaj. Săli de L

B. CENTRUL 11 SĂN

1) Subsol. Baie po
Bucătări

2) Parter. Dispensar
Dispens

3) Etaj. Dispensar
Locuinț
Locuinț

C. Teren Sportiv ame
în aer liber.

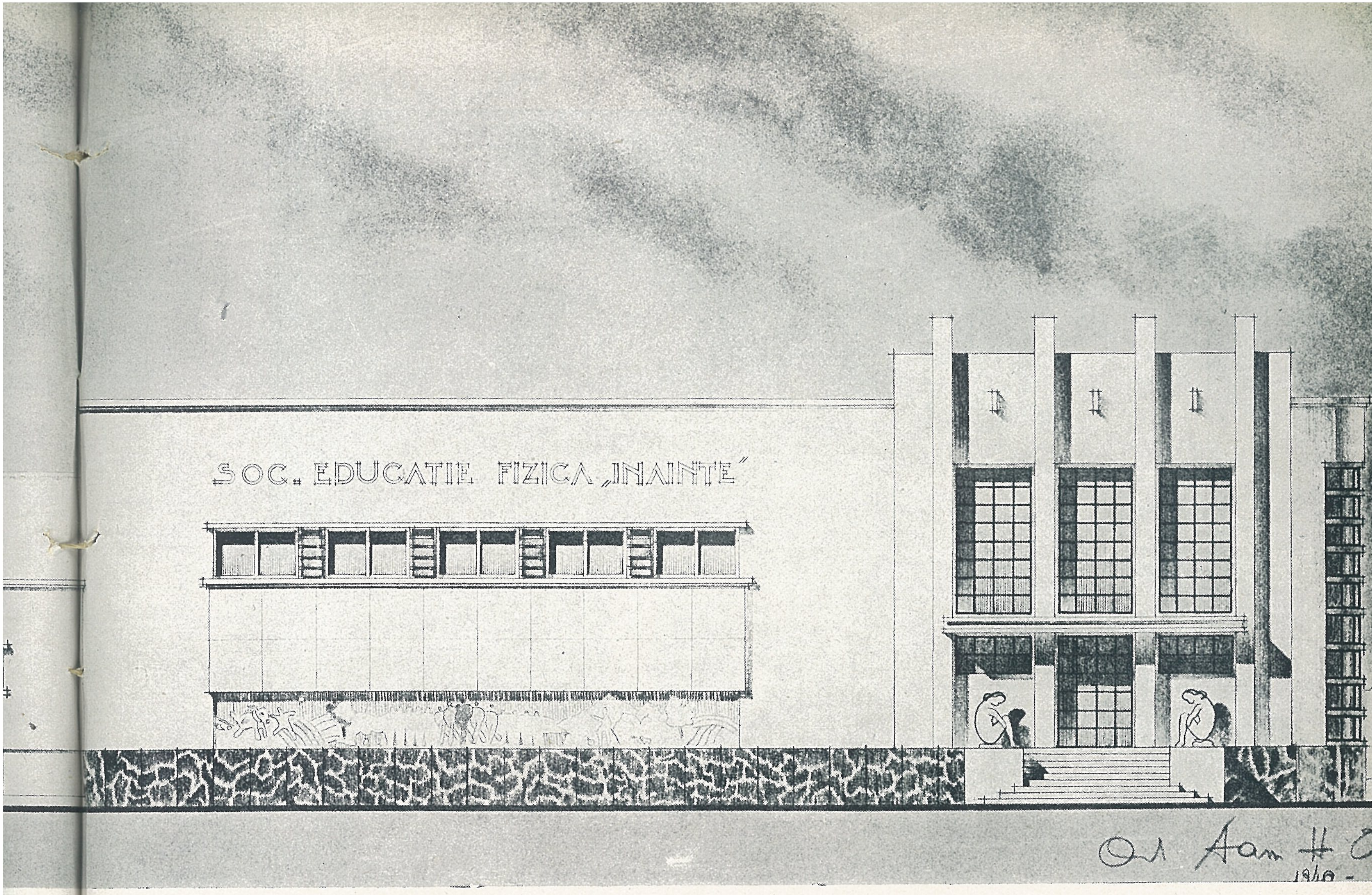

Fațada principală (ansamblu

Prom

DUC. FIZIC AINTE".

. Piscina de cu anexe.

Sala de G tică cu anexe.

ăli de Lect conferințe.

. II SĂNĂ

Baie popu

Bucătărie pte, anexe, servicii.

Dispensar al T. B. C.

Dispensar și Prenatale.

Dispensar B erale.

Locuința Director.

Locuința al.

ortiv amen pentru Sport

iber.

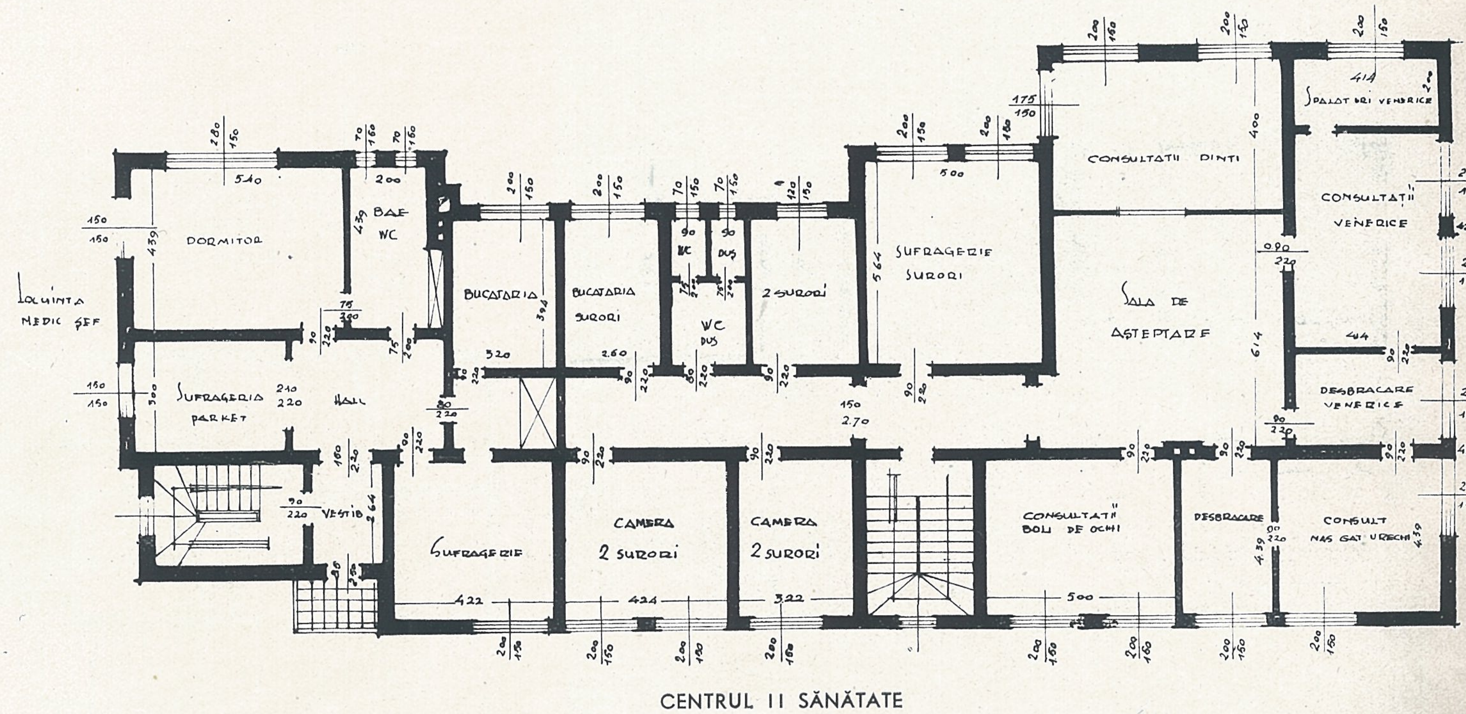

CENTRUL II SĂNĂTATE

Planul etajului

ARHITECT ST. H. OPARI

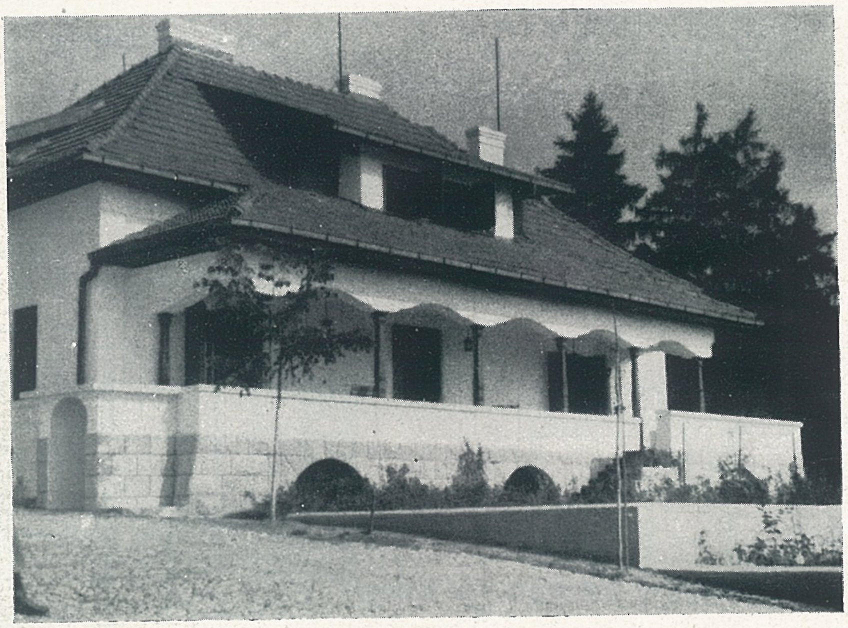

Planul parterului. Scara 1 : 250. 1. Hall, 2. Birou, 3. Sufragerie, 4. Dormitor, 5. Bucătărie, 6. Baie - WC, 7. Terasă.

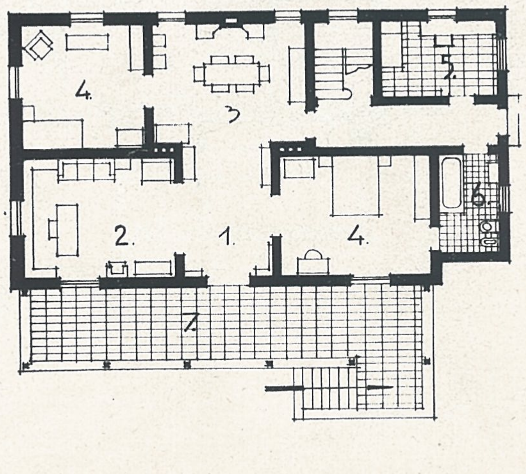

Vila D-nei E. M. — FLORICA.

Arh. DAN COTARU

Vila D-lui Dr. I. PAVEL
SINAIA

Arh. DAN COTARU

Planurile. Scara 1 : 200.
Parter: 1. Living-Room, 2. Bucătărie, 3. Vestibul, 4. W-C, 5. Dulap, 6. Terasă.
Etaj: 7. Domitoare, 8. Baie, 4. W-C.

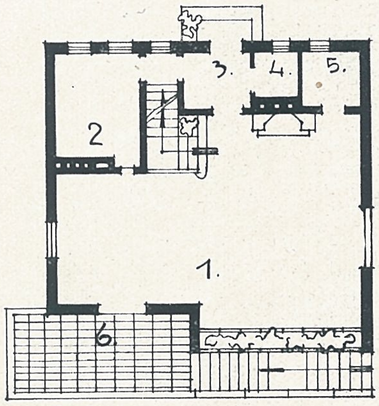

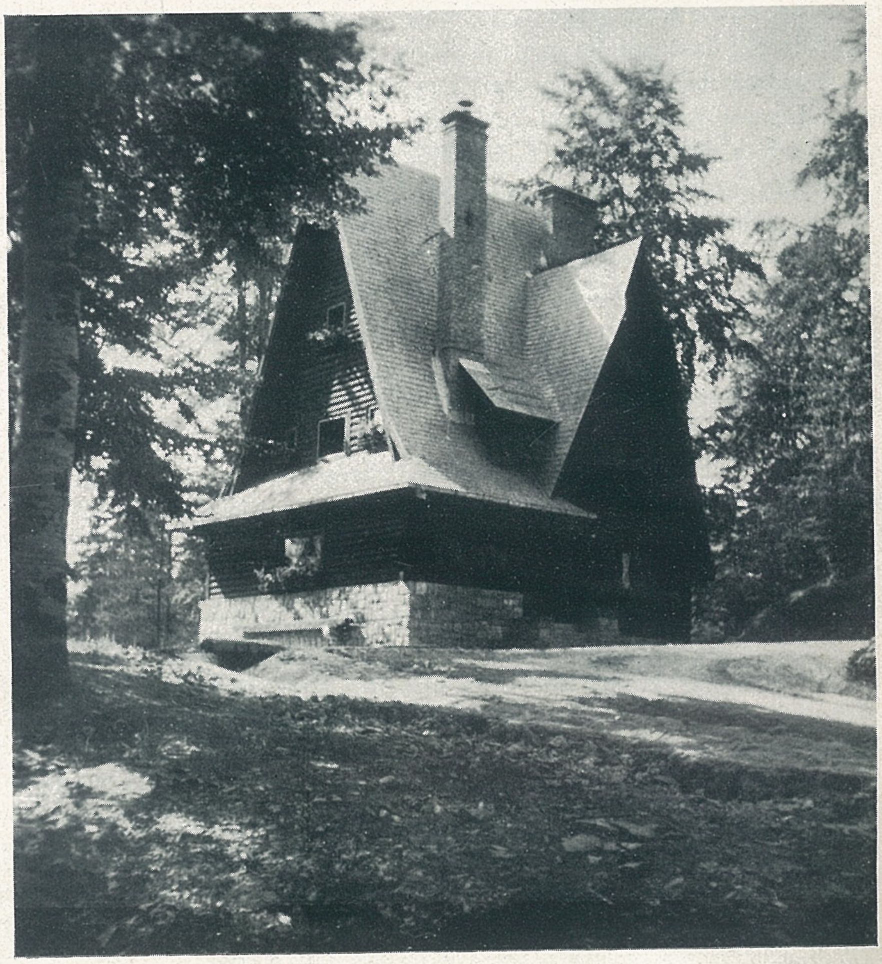

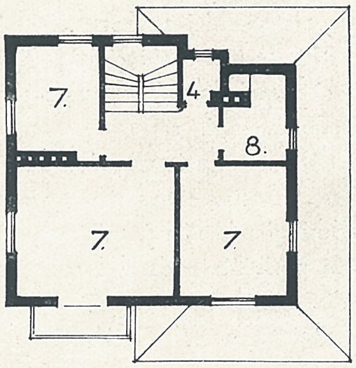

Arh. VICTOR SMIGELSCHI

INFĂŢIŞAREA BUCUREŞTILOR

Aspectul urbanistic al Capitalei noastre începe să devină dela o vreme încoace un fel de „leit-motiv", care revine tot mai des în coloanele ziarelor şi revistelor noastre. Este o constatare de sigur îmbucurătoare, căci din discuţie nu poate eşi decât lumină. Unii caută ţapi ispăşitori pentru desvoltarea haotică pe care a luat-o oraşul nostru, alţii dau sfaturi generoase pentru viitor. Cei mai mulţi însă, păcătuind printr'o regretabilă lipsă de informaţie, se opresc la concluzii greşite în special în privinţa răspunderii şi rolului arhitecţilor, care prin profesiunea lor sunt chemaţi să dea înfăţişarea exterioară tendinţei naturale de desvoltare a oraşelor.

De aceea, consecvenţi liniei de obiectivitate pe care am impus-o dela început coloanelor acestei reviste, în cele ce urmează vom încerca să recapitulăm momentele mai de căpetenie care au dus la starea nesatisfăcătoare de astăzi. Concluziile se vor impune dela sine.

Impresia cea mai puternică pe care o lasă asupra vizitatorilor marile oraşe din Occident este, fără îndoială, unitatea lor. Parisul, Londra, Viena, Roma, chiar şi Budapesta în cartierele ei mai centrale, au o înfăţişare de ansamblu care le aparţine. In Bucureşti s'ar părea că s'au întâlnit fragmentele mai multor oraşe din regiuni diferite...

Judecând însă cât de puţin obiectiv, termenii nu sunt încă comparabili. Parisul, Londra... sunt oraşe vechi, cu nuclee formate de sute de ani, cu tradiţii urbanistice şi cetăţeneşti bine definite, până ce Bucureştii se găsesc, de vreo 20 de ani încoace, într'o perioadă de extraordinară creştere şi de aproape completă transformare.

In anul 1824 Bucureştii aveau 100.000 locuitori, în 1912, 340.000, în 1930, 630.000, iar astăzi peste 750.000. Suprafaţa ocupată de clădiri era la 1911 de vreo 3000 hectare, iar astăzi, în interiorul limitelor stabilite prin lege, de aproape 6900, care trebuie mărită şi cu suprafaţa de circa 2200 hectare, ocupată de vetrele de sat ale suburbanelor.

Dela 1919 încoace s'a construit enorm : se poate evalua la vreo 75 miliarde de lei capitalul investit în clădiri în ultimii 20 de ani.

Trăim cea mai rapidă şi vertiginoasă epocă de desvoltare prin care a trecut vreodată oraşul dela începuturile lui.

Faţă de calea şi de formele pe care le-a luat această extraordinară desvoltare, administraţia oraşului s'ar părea că a fost complet desarmată, lăsându-se cu totul surprinsă — ca în multe alte domenii de altfel — de evenimente.

Intr'adevăr întinderea şi structura aglomeraţiei oraşului, pe care caută să o statornicească vremelnicele şi schimbătoarele planuri de alinieri şi de sistematizare (ultimele din 1921 şi 1935) precum şi regulamentele de construcţii mai recente (1928 şi 1939), era haotică şi aproape cu desăvârşire lipsită de norme respectate de toată lumea.

Construcţiile s'au răspândit desordonat spre periferii, lăsând centrul prea puţin clădit şi cu o mulţime de terenuri virane. Reţeaua de străzi s'a întins peste orice măsură împiedicând considerabil realizarea noilor lucrări edilitare şi întreţinerea în bună stare a celor înfăptuite.

Iar modul de clădire tolerat, din motive binecuvântate şi cu pervertirea dispoziţiunilor regulamentare, a dat prilej la ridicarea unei mulţimi de clădiri de speculă cu totul neraţionale, nehigienice, cu curţi de lumină derizorii, cu acele racordări neestetice şi cu acel număr enorm de calcane, care vor constitui încă pentru mulţi ani unul din aspectele cele mai supărătoare ale Bucureştilor.

S'a experimentat fără înţelegere tot ce se putea importa din străinătate. Toate mostrele de arhitectură se găsesc una lângă alta, ca într'o imensă vitrină. In cartierele noi de vile, unde atât de uşor s'ar fi putut creea unităţi organice, au apărut neexplicabile cazărmi de locuit cu teancuri de etaje. La câteva luni numai una de alta s'au dat autorizaţii de construcţii pentru imobile învecinate diferind cu câte 2-3 etaje. Nu a existat normă, nu a existat regulă, care să reziste presiunilor interesate, excepţia devenind regulă.

Şi ceea ce este mai jalnic, s'au ridicat după aceeaşi sărăcăcioasă şi comercială concepţie — cămăruţe lângă cămăruţe, etaje joase peste etaje joase — şi puţinele edificii publice noi, care prin importanţa lor ar fi putut da o notă de monumental Bucureştilor de astăzi.

Multă vreme preocuparea urbanistică de căpetenie, cunoscută la primăria Capitalei, era noţiunea superficială şi simplistă de „aliniere" a străzilor. Până mai eri nu ne ridicaserăm încă la noţiunea de organizare şi de sistematizare a oraşului potrivit funcţiunilor pe care el le are de îndeplinit.

Cu vechile planuri de alinieri s'a voit să se îndrepte toate străzile existente, fără de a obţine — constatăm astăzi — vreun folos urbanistic mai real. Iar faptul că n'a existat o lege care să dea comunei dreptul de a face comasări urbane, beneficiind în acelaşi timp de plus-valuta terenurilor reparcelate, a îngreuiat în chip apreciabil desvoltarea ordonată chiar şi a cartierelor centrale [1]).

Unde s'a făcut însă o greşeală, pe care o credem fundamentală, este în împrejurarea că s'a lăsat ca extraordinara creştere, pe care a avut-o Capitala în ultimele decenii, să se facă la voia întâmplării, ocupându-se prin construcţii noi, dincolo de marginile legale ale oraşului aproape 1500 hectare teren nou. Şi aceasta fără de nici o autorizaţie, fără de concursul vreunui arhitect, ci numai după bunul plac al parcelatorilor şi speculatorilor de terenuri.

Capitala, ca orice oraş mare, atrage în continuu un mare număr de locuitori din afară. Populaţia aceasta eterogenă, în majoritate săracă, compusă din lucrători, mici meseriaşi, mici funcţionari, nu găseşte posibilitate de a locui în oraş decât în case lipsite de orice higienă — nu mai vorbim de confort — căci locuinţe sănătoase, cu adevărat eftine nu se

---

[1]) Notăm în treacăt că această lege a fost insistent cerută în coloanele acestei reviste, ca o primă condiţie pentru a îndrepta configuraţia atât de neregulată şi nefavorabilă a proprietăţilor din centrul oraşului, precum şi pentru a uşura sarcinile financiare ale comunei în legătură cu exproprierile necesare.

găsesc nici de închiriat și nici de cumpărat. Până ce afară, pe câmp, oricine poate deveni proprietar cu câteva zeci de mii de lei, cu plata chiar și în rate. Afară de câteva inițiative sporadice, cu efect prea redus și pur local, nici o lege, nici o instituție nu a încercat construirea în massă de locuințe de existență minimă.

Fenomenul are adânci cauze sociale și economice. Și nu e nici măcar nou, căci de peste 140 de ani se încearcă mereu să se pună o stavilă întinderii orașului : Sub Vodă Hangerli la 1798 și sub Regulamentul Organic la 1832, stabilindu-se barierele orașului, sub primariatul lui Câmpineanu (1886) cu o servitute militară de „non aedificandi" în jurul orașului, cu legea de mărginire a Bucureștilor, la 1895. Cu ocazia concursului ținut la 1906 pentru întocmirea planului de sistematizare s'au făcut diferite propuneri menite a împiedeca întinderea orașului, iar la 1915 s'a propus înființarea unei centuri de plantație, decretată apoi pe hârtie la 1928, dar nerealizată din cauza costului ridicat la care s'ar fi urcat exproprierile necesare.

Mijloacele legale de a împiedeca întinderea orașului există și astăzi, căci legea interzice construcțiile de case și parcelările pentru construcții în afara orașului și a vetrelor de sat.

Rezultatele aplicării au fost însă acelea pe care le vedem. Bucureștii au continuat să se întindă în pofida tuturor măsurilor restrictive dictate.

Mijloace practice, cu adevărat eficace, n'au fost încercate de loc. Ar fi trebuit ca Statul și Comuna să întreprindă o acțiune vastă de construire în massă de locuințe higienice cu adevărat economice, puse apoi la dispoziția populației sărace cu anuități mici, ușor de suportat.

Ar mai fi trebuit apoi ca Municipiul să ducă o bună politică funciară prin achiziționări de cât mai multe terenuri în jurul orașului, spre a canaliza organic desvoltarea lui viitoare. A făcut însă tocmai contrariul : aproape toată averea sa imobiliară, de care dispunea înainte de războiul mondial, și-a risipit-o în împroprietăriri. Acestea dacă au putut fi folositoare o clipă în anumite scopuri sociale sau politicianiste, au însemnat un dezastru din punct de vedere urbanistic.

Trebue să recunoaștem însă, pentru o judecată obiectivă, că administrația comunală a avut de luptat cu o situație financiară foarte grea, datorită în primul rând contribuției reduse a locuitorilor. Incasările efective ale impozitelor percepute de Municipiul București în timpul dela 1930 la 1938 se urcă la valoarea medie de 1889 lei de cap de locuitor, anual [2]). O comparație cu alte orașe străine, făcută ținând seamă de proporția populației și de valută, dă următoarea situație :

București	1889	lei anual pe cap de locuitor
Lyon	3290	„ „ „ „ „ „
Marsilia	4066	„ „ „ „ „ „
Roma	4851	„ „ „ „ „ „
Bruxelles	9093	„ „ „ „ „ „
Paris	9532	„ „ „ „ „ „
Leipzig	12353	„ „ „ „ „ „

E de reținut că Bucureștii începeau abea după 1920 să se străduiască spre a deveni un oraș european, până ce orașele citate aveau lucrările edilitare în bună parte terminate, limitându-se să le întrețină și a executa construcții noi numai în marginile veniturilor.

[2]) C. ATANASIU : Capitala țării. (Insemnări Sociologice Nr. 6/940, pag. 10).

Revenind la aspectul cartierelor mai centrale, trebuie să mărturisim că pentru un cercetător imparțial el nu este chiar așa de înapoiat, cum se spune în general. Cartierele de vile nou construite — parcurile Filipescu, Jianu, Mornand, Elefterie, Domeniilor, Cotroceni, etc. — cu puține excepții, nu sunt cu nimic mai prejos decât cartierele similare din străinătate. Apoi râvna înnoitoare ce s'a înstăpânit la Municipiu mai ales dela primariatul, novator în multe privințe, al d-lui Dem. Dobrescu s'a manifestat în inițiative și realizări care încearcă de fapt să ridice Bucureștii la nivelul marilor orașe din Occident. Să amintim, de pildă, impunătorul bulevard deschis prin acoperirea Dâmboviței între podurile Șerban-Vodă și Mihai-Vodă, prefacerea maidanelor din spre Cotroceni în frumoasele peluze verzi ce se prelungesc din str. Știrbey-Vodă până dincolo de Dâmbovița și pe care le domină la orizont silueta masivă a Școalei de Războiu, transformarea împrejurimilor Parcului Național cu asanarea salbei de lacuri ce limitează spre Nord-Est Capitala, tăierea bulevardului Brătianu și Colței, amenajarea Dealului Mitropoliei și crearea pieței Națiunii, mărirea pieței Palatului Regal, etc.

Examinând însă mai de aproape felul incomplet cum a fost concepută și realizată majoritatea înfăptuirilor urbanistice din ultima vreme, revenim tot la constatarea făcută la începutul acestui articol. Râvna de înnoire și febra de construcții, pe care a cunoscut-o Capitala în ultimele decenii ar fi putut da totuși o altă față orașului, dacă ar fi găsit o administrație comunală mai bine pregătită să o dirijeze din toate punctele de vedere și pe lângă administrație o opinie cetățenească formată, care să o secondeze în sforțările ei, atunci când erau puse în serviciul interesului obștesc.

Am avut specialiști competenți și arhitecți de talent în birourile Primăriei. Nici unii și nici alții n'au putut — îndrăznim a afirma chiar —, n'au fost lăsați să ne dea ceea ce s'ar cere. Cauzele trebuesc căutate într'un viciu de origine, să-i zicem de metodă...

Marile realizări urbanistice întâi se concep și pe urmă se aplică pe teren. Se studiază temeinic, unitar, cu grijă și competență. Apoi li se asigură aplicarea cu îndărătnicie, prin regulamente care trebuie să dureze. Căci întocmai ca și legile, regulamentele au nevoie de prestigiu. Iar acest prestigiu stă, mai mult chiar decât în buna lor chibzuială, în permanență și în durată.

Un asemenea lucru, care presupune stabilitate, ordine, disciplină și continuitate, sub trecutele și veșnic schimbătoarele regimuri politice, nu era posibil.

Nu se putea aplica „sistematizare" pe teren cu planuri de alinieri modificate dela caz la caz la fiecare 2-3 ani după placul și capriciile stăpânilor vremelnici ai Capitalei (vezi Calea Victoriei) cu excepții care covârșesc regula (vezi Palatul Telefoanelor, feliile de zgârie-nori în miniatură din bulevardul Brătianu), nici cu dărâmări și exproprieri studiate pe loc „văzând și făcând" (vezi piețele fostă 8 Iunie și Palatul Regal), toate acestea în marea lor majoritate peste avizul și capul tehnicienilor, atât ai Primăriei cât și acei întâmplător consultați.

Este adevărat că la primăria Municipiului a funcționat încă din anul 1928 o „Comisiune de Sistematizare" care avea menirea legală de a da directive pentru întocmirea planului general de sistematizare. Dar lucrările Comisiunii, având un număr prea mare de membri, timp de 6 ani s'au rezumat mai mult la discuțiuni care nu au putut fi traduse într'un proiect. In fața acestei situații, în 1934 a fost format din sânul comisiunii un „Comitet de Lucru" restrâns, însărcinat cu întocmirea unui plan director de sistematizare, adică

a unui plan general, care să prevadă în linii mari amenajarea viitoare a oraşului până la calea ferată a forturilor.

Comitetul de Lucru a întocmit un proiect care a şi fost decretat în 1935. Acest proiect soluţiona în linii generale majoritatea problemelor ale desvoltării oraşului pe o perioadă de 40-50 de ani. Din păcate, deşi sosit mult prea târziu, nu a putut fi aplicat decât începând cu anul 1938, când a fost completat de regulamentul de construcţii relativ.

Acest regulament însă, cu toate că conţine o sumedenie de detalii mărunte şi complicate, are încă prea multe portiţe supuse interpretării, fără să fie în acelaşi timp într'o legătură atât de logică şi organică cu planul de sistematizare încât să formeze cu acesta un tot indisolubil şi unitar.

Normele cuprinse într'un regulament de construcţii, când sunt raţionale şi ştiinţifice pot şi trebuie să meargă până la rigiditate, pentrucă numai astfel i-se poate asigura o aplicare uniformă şi imparţială, impunând o disciplină urbană care să permită satisfacerea intereselor particulare numai în cadrul celor generale. Acestea trebuie să primeze, chiar dacă prin aceasta s'ar atinge intangibilul drept de proprietate.

Momentul politic actual, dublat de acalmia ce se prevede pentru viitorul apropiat pe tărâmul construcţiilor particulare, este prielnic unei revizuiri destinate a da planului de sistematizare şi legiuirilor relative spiritul de autoritate şi stabilitatea, de care au neapărată nevoie.

Nu este cazul să arătăm aici mai amănunţit lacunele regulamentului de construcţii în vigoare astăzi. O vom face altădată. Precizăm numai că această revizuire trebuie să se extindă şi la impunerea generală a anumitor servituţi estetice. Trecutele legiuiri şi autorităţi comunale, dintr'o falsă şi exagerată interpretare a libertăţii artistice, s'au desinteresat complet de înfăţişarea arhitecturală a construcţiilor proiectate. Astfel peste desordinea urbanistică izvorâtă din lipsa de sistematizare s'a suprapus şi democraţia stilistică a formelor exterioare, dând Bucureştilor de azi, sub hipnoza modei, înfăţişarea aceea atât de cosmopolită, lipsită de personalitate şi de permanenţă.

Un element nou s'a ridicat în ultima vreme, care poate veni în sprijinul unei durabile renaşteri a arhitecturii naţionale şi-i poate da o amploare epocală : marele curent naţional-legionar, ce frământă ţara dela o graniţă la alta. In arhitectură mai mult decât în oricare alt domeniu directiva oficială este determinantă. Intr'un anume fel arhitectura este o artă dirijată. Toate stilurile epocale au fost din anumite puncte de vedere patronate sau dirijate. Dacă democraţia şi trecutele regimuri politice, lipsite de orice doctrină înnoitoare, au ignorat o arhitectură tradiţionalistă, regimul legionar nu poate decât să o proclame ca normativă. Precizăm însă că nu ne gândim la o reîntoarcere la experimentul neoromânesc, care în evoluţia arhitecturii noastre poate fi socotit ca încheiat, ci la o şcoală izvorâtă din formele autentice ale fondului nostru autochton.

Operele mari sunt expresia unui mare entuziasm colectiv. Catedrele gotice sunt expresia unei mari tradiţii religioase. Germania de azi, Italia veche şi cea Mussoliniană nu sunt decât expresia unei înalte temperaturi artistice.

Nu trebuie să avem vreo îndoială. Marea experienţă legionară prin care trecem va căpăta o exteriorizare monumentală într'o capitală de autentic stil românesc.

† Arhitectul Statie Ciortan

Sâmbătă 28 Decembrie a încetat din viaţă Statie Ciortan. Moartea lui neaşteptată a impresionat adânc pe toţi cei ce l-au cunoscut şi preţuit pentru operele sale, pentru sufletul său bun şi modestia-i rară, pentru marea sa putere de muncă.

Născut la 12 Octombrie 1876 în comuna Roşiuţa din judeţul Mehedinţi îşi termină studiile secundare ca elev eminent al liceului „Traian" din Turnu-Severin. Venit la Bucureşti pentru a-şi urma studiile superioare, se înscrie la facultatea de Ştiinţe. Aici profesorul Ermil Pangrati, descoperindu-i talentul şi aptitudinile pentru desen, îl îndrumează să urmeze Şcoala de Arhitectură, pe care a absolvit-o cu distincţie la 1904.

Elev al lui Ion Mincu, ca arhitect s'a remarcat prin multe şi importante lucrări în stil românesc, pe care nu l-a părăsit în nici una din operele sale şi pe care l-a promovat şi în calitatea sa de profesor la Academia, azi, facultatea de Arhitectură.

Sub raportul profesional a susţinut pe arhitecţi în toate manifestările şi luptele lor. Pe acest plan îl vedem întâi preşedinte activ şi pe urmă de onoare al Societăţii Arhitecţilor Români, iar la constituirea Corpului Arhitecţilor din România (1932) a fost ales decan al Corpului, calitate pe care a deţinut-o până la 15 Noembrie 1940. Această alegere a fost o binemeritată recompensă pentru străduinţele depuse de el pentru obţinerea legii de apărare a titlului de arhitect şi ridicarea Corpului din care făcea parte. A deţinut şi calitatea de Director general al Arhitecturii în Ministerul de Finanţe, unde a funcţionat timp de 30 ani fiind un exemplu de muncă, de cinste şi de bunătate pentru toţi cei din jurul său.

In Statie Ciortan Societatea Arhitecţilor Români pierde un membru din cei mai devotaţi, întotdeauna gata la muncă şi sacrificiu.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

ARHITECTURA CA TEMĂ A GÂNDIRII.

Din caietul II al revistei „SIMETRIA", cu interesantele ei pagini de campanie spirituală scrise cu aceeaşi acută şi puternică preocupare pentru limpezirea destinelor arhitecturii noastre, desprindem nota cu titlul de mai sus. Reproducem câteva rânduri, pe care am fi tentaţi să le iscălim şi noi, care ne străduim pe altă cale spre acelaşi obiectiv.

„In România arhitectura a fost luată ca temă de polemică, dar n'a avut încă cinstea să intre propriu zis în tematica noastră spirituală. In general, Românul „cult" se miră că vechile noastre monumente au un oareşicare interes şi chiar dacă din motive sentimentale le dă o anumită atenţiune, le subestimează frumuseţea. Pentru arhitectura contemporană fiecare are păreri despre dânsa, discutând însă „à vue de nez". Dar literatura noastră este absolut pustie de orice semne de interes plastic, iar critica artistică poate fi considerată ca inexistentă. Eseismul critic e rar, fără ecou, fără autoritate.

„In literaturile străine, mai ales în cea spaniolă (Miguel de Unamuno, Eugenio d'Ors, Tuduri etc.), în cea franceză dela La Bruyère la Chateaubriand, dela Balzac la Claudel şi Valéry, arhitectura a fost luată des ca temă a gândirii, ca motiv de vis, ca reazim deducţiilor metafizice, ca decor organic al stărilor psihice. Singur Lucian Blaga a atins de departe dar cu autoritate, dacă nu chiar arhitectura ca spaţiu organizat şi punte între limitele percepţiilor omeneşti şi infinitul, dar problema spaţiului în general".

Arhitectura românească n'a ajuns încă la lumina zilei ca problemă. Dacă a fost o problemă, ea a rămas încă la stadiul academic, didactic. Valorile arhitecturale sunt totuşi din cele câteva care pot caracteriza fundamental o naţiune, o epocă, o civilizaţie.

Ca arhitectul să-şi poată îndeplini misiunea ce-i revine în urmărirea acestui scop „el trebue scos din izolarea lui şi integrat vieţii intelectuale. Vorbim bine-înţeles de arhitectul preocupat de problemele artei sale şi de permanenţa acestor probleme, de arhitectul liberat de hipnoza modei, căci arhitectura nu este actualitate dar permanenţă. Omul are nevoie să se înconjoare de lucruri cari îi dau sentimentul stabilităţii şi al continuităţii dincolo de trecătorul lui destin. El caută peste tot mărturii concrete ale acestui gând. Arhitectura dă fizionomie civilizaţiilor şi exprimă valabil istoria. De aceea ea este o temă fecundă a cugetării".

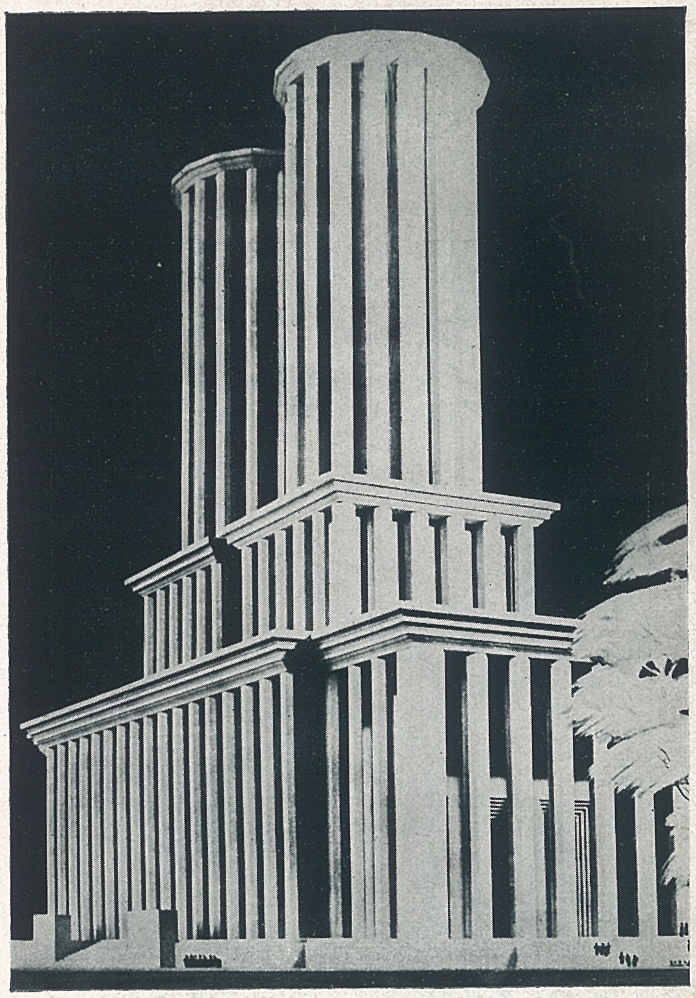

Arh. CONST. JOJEA — Macheta Bisericii Neamului

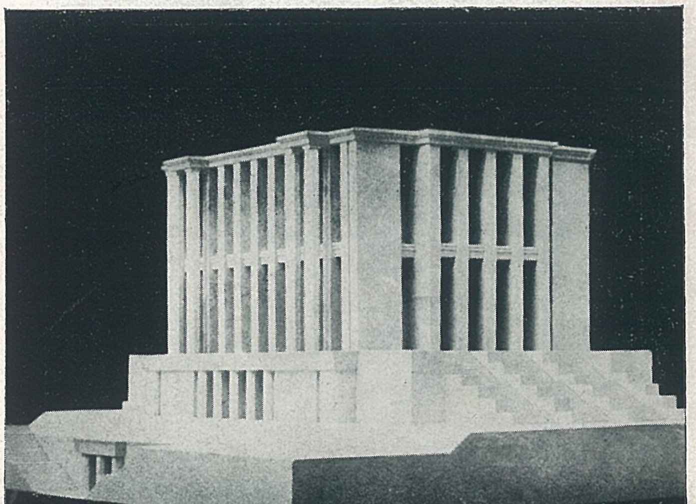

Arh. NICOLAE GOGA, — Macheta Palatului Căpitanului.

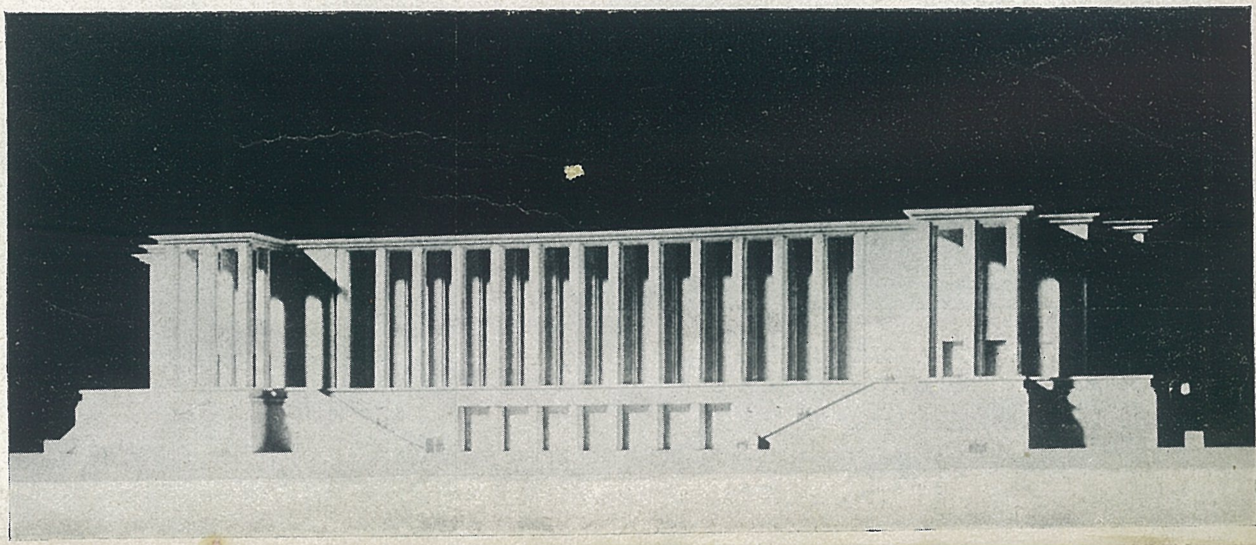

Arhitecţii C. JOJEA, N. GOGA, I. RUŞCHILĂ, V. STĂNESCU.

Macheta unui Palat al Culturii.

O. N. T. EXPOZIȚIA DE FOTOGRAFII DOCUMENTARE DIN TRANSILVANIA DE NORD ȘI NORD - EST.

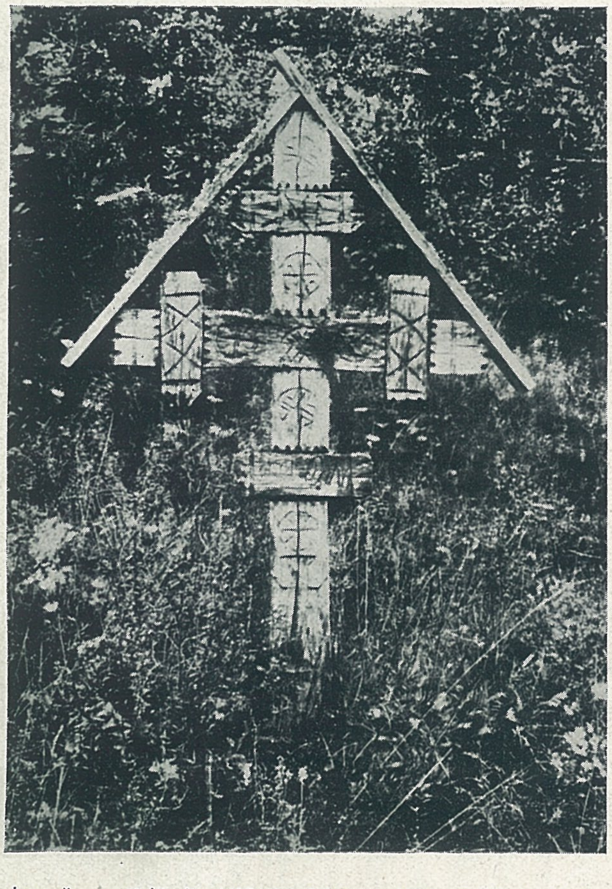

In sala Oficiului Național de Turism s'a inaugurat la 20 Decembrie o interesantă expoziție de fotografii din Ardealul de Nord și Nord-Est inclusiv Maramureșul.

O societate de turism dintr'o țară vecină — spicuim din prefața catalogului expoziției — a întreprins mai anii trecuți o anchetă, spre a cunoaște care sunt particularitățile turistice caracteristice, menite să atragă un număr mai însemnat de străini. Această anchetă a arătat că majoritatea turiștilor din Apus care călătoresc în țările din Centrul și Estul Europei sunt atrași de nota specifică pe care o imprimă regiunii, elementul uman.

Această notă personală predomină aproape pretutindeni peisajul românesc și ea poate fi prinsă în o serie de individualități locale, a căror diferențiere armonică formează desigur una din caracteristicele vieții regionale românești.

Nici nu se poate explica altfel, că dela primii călători străini care vizitează țările locuite de Români până la aquareliștii și desenatorii francezi, care au străbătut între 1830—1840 Principatele Române și o parte din Ardeal (Valerio, Michel Bouquet, Lancelot, Raffet și alții) — veniți tocmai spre a culege senzații noi și aspecte inedite ale naturii — și până la artistul fotograf Hielscher, din zilele noastre, ceea ce a interesat mai mult pe străini a fost îmbinarea fericită a frumuseții peisajului cu manifestările unui popor de cea mai desăvârșită originalitate.

Sub auspiciile acestor constatări, cea dintâi expoziție de fotografii documentare a Oficiului Național de Turism consacrată părții de Miazănoapte și Răsărit a Ardealului n'a vrut să fie o romanțare prin fotografie a pitorescului românesc, ci să prezinte imaginea reală a specificului românesc, căutând să accentueze valoarea care poate s'o aibă pentru noi, ca și pentru străini, localizarea în spațiu a documentului fotografic, revelator al diversității și mai ales autenticității peisajului și etnicului românesc.

Alături de cele 100 fotografii expuse, O. N. T.-ul a găsit nimerit să expună și o serie de publicații în diferite limbi privind Transilvania, cât și macheta unei bisericuțe de lemn din Maramureș.

Icoană pe sticlă din NICULA-SOMEȘ. (Colecția T. Mușlea).
Cruce sculptată în cimitirul din CERTEZE. (Col. O. N. T.).
Biserica din DEAL-IEUD. (Colecția Valeriu Pușcariu).

Izolări rigide — izolări elastice

Problemei izolărilor hidrofuge nu i s'a acordat întotdeauna atențiunea cuvenită sau mai bine zis nu i s'a acordat importanță, decât numai în cazuri speciale în cari fie natura terenului, fie genul construcțiunii, cereau imperios o analizare amănunțită a acestei probleme.

Cu toate că industria chimică punea la dispoziția constructorului diferite materiale de izolare de calitate bună, totuși până la marele războiu din 1914/18 consumul acestor produse era destul de redus.

Construcțiunile de mari proporții ce s'au executat în mai toate țările de la războiu încoace, scumpirea continuă a materialelor precum și nouile principii de higienă relative la locuințe, fabrici, etc. au dus fatal la o revizuire a vechilor sisteme, în care izolarea și protecția locuințelor sau clădirilor industriale nu juca aproape nici un rol.

Oameni de știință au stabilit pe bază de studii aprofundate că pagubele ce se produc economiei naționale prin distrugerile cauzate de umezeală, infiltrațiuni, putregai, rugină, etc. se ridică la sume de miliarde anual.

Experiența tristă ce se făcuse cu localuri pline de igrasie, fundații slăbite de infiltrațiunui, tencuieli căzute, pardoseli de beton crăpate și uzate, lemnărie atacată și distrusă de bureți și putregai, acoperișuri de tablă și carton permeabile, cu toate urmările desagreabile și costisitoare, a atras din ce în ce mai mult atențiunea constructorului asupra imenselor avantaje pe cari le prezintă pentru opera sa materialele de izolare de calitate bună.

Cererile au devenit astfel tot mai numeroase, ceea ce explică desvoltarea impresionantă a industriei de materiale de izolare și protecție hidrofugă de la războiu încoace.

Industria chimică germană, vechi pioner în acest domeniu de specialitate, urmând pasul vremii, a reușit să pună la dispoziția constructorului modern o gamă întreagă de materiale din ce în ce mai perfecționate, cari rezolvă în mod practic și eficace orice problemă de izolare sau protecție și cari îmbunătățesc în același timp în multe direcții technica construcțiilor.

Ușor de manipulat și de aplicat, permițând o accelerare a lucrărilor, fie ca acceleratoare de priză, fie ca vopseli aplicabile chiar pe suprafețe umede, aceste materiale au devenit în curând indispensabile constructorului de astăzi.

Credința că este suficient să vopsești o fundație cu un material negru, pentru a avea o izolare perfectă, s'a dovedit de mult a fi simplă iluzie, care se spulberă la apariția primelor pete de igrasie, după cum și celelalte sisteme învechite de izolare sunt vestigii ale unui trecut pe cale de dispariție.

La noi în țară aceste materiale de izolare și protecție, primite la început cu o oarecare neîncredere, au reușit totuși în scurt timp să-și cucerească locul pe care-l merită, devenind un auxiliar prețios al constructorului prevăzător. Consumatorul se convinge din ce în ce mai mult că este mult mai economic să rezolvi definitiv o problemă de izolare cu un material de calitate, chiar dacă-l plătești ceva mai scump, decât să întrebuințezi materiale eftine, cari după foarte scurt timp îți provoacă pagube de câteva ori mai mari decât te-ar fi costat la început materialul bun.

Materialele de izolare hidrofugă le putem împărți în două clase distincte și anume:

a) Materiale pentru izolări hidrofuge **rigide**, categorie în care intră: adausurile la mortar, acceleratoarele de priză, lichidele pentru impregnare și **zugrăvelile impermeabile.**

b) Materiale pentru izolări hidrofuge **elastice**, având la bază bitumul. In această categorie se disting

produse aplicabile la rece:

emulsiunile bituminoase,
masse elastice,
șape cu structură de iută impregnată,
masticuri (asfalt-mastix) pentru lipit,
chituri bituminoase;

produse aplicabile la cald:

bitumul și asfaltul.

Izolări rigide

O asemenea izolare se poate aplica în toate cazurile în cari nu există pericolul tasării. Un adaus la mortar de calitate împiedică într'o oarecare măsură tendința de fisurare a mortarului, el nu poate însă suprima fisurările cauzate de lăsarea sau tasarea zidurilor. O izolare în asemenea condițiuni este iluzorie.

Adausurile la mortar — acceleratoare de priză — aduc

Izolări rigide — izolări elastice

Problemei izolărilor hidrofuge nu i s'a acordat întotdeauna atențiunea cuvenită sau mai bine zis nu i s'a acordat importanță, decât numai în cazuri speciale în cari fie natura terenului, fie genul construcțiunii, cereau imperios o analizare amănunțită a acestei probleme.

Cu toate că industria chimică punea la dispoziția constructorului diferite materiale de izolare de calitate bună, totuși până la marele războiu din 1914/18 consumul acestor produse era destul de redus.

Construcțiunile de mari proporții ce s'au executat în mai toate țările de la războiu încoace, scumpirea continuă a materialelor precum și nouile principii de higienă relative la locuințe, fabrici, etc. au dus fatal la o revizuire a vechilor sisteme, în care izolarea și protecția locuințelor sau clădirilor industriale nu juca aproape nici un rol.

Oameni de știință au stabilit pe bază de studii aprofundate că pagubele ce se produc economiei naționale prin distrugerile cauzate de umezeală, infiltrațiuni, putregai, rugină, etc. se ridică la sume de miliarde anual.

Experiența tristă ce se făcuse cu localuri pline de igrasie, fundații slăbite de infiltrațiunui, tencuieli căzute, pardoseli de beton crăpate și uzate, lemnărie atacată și distrusă de bureți și putregai, acoperișuri de tablă și carton permeabile, cu toate urmările desagreabile și costisitoare, a atras din ce în ce mai mult atențiunea constructorului asupra imenselor avantaje pe cari le prezintă pentru opera sa materialele de izolare de calitate bună.

Cererile au devenit astfel tot mai numeroase, ceea ce explică desvoltarea impresionantă a industriei de materiale de izolare și protecție hidrofugă de la războiu încoace.

Industria chimică germană, vechi pioner în acest domeniu de specialitate, urmând pasul vremii, a reușit să pună la dispoziția constructorului modern o gamă întreagă de materiale din ce în ce mai perfecționate, cari rezolvă în mod practic și eficace orice problemă de izolare sau protecție și cari îmbunătățesc în același timp în multe direcții technica construcțiilor.

Ușor de manipulat și de aplicat, permițând o accelerare a lucrărilor, fie ca acceleratoare de priză, fie ca vopseli aplicabile chiar pe suprafețe umede, aceste materiale au devenit în curând indispensabile constructorului de astăzi.

Credința că este suficient să vopsești o fundație cu un material negru, pentru a avea o izolare perfectă, s'a dovedit de mult a fi simplă iluzie, care se spulberă la apariția primelor pete de igrasie, după cum și celelalte sisteme învechite de izolare sunt vestigii ale unui trecut pe cale de dispariție.

La noi în țară aceste materiale de izolare și protecție, primite la început cu o oarecare neîncredere, au reușit **totuși** în scurt timp să-și cucerească locul pe care-l merită, devenind un auxiliar prețios al constructorului prevăzător. Consumatorul se convinge din ce în ce mai mult că este mult mai economic să rezolvi definitiv o problemă de izolare cu un material de calitate, chiar dacă-l plătești ceva mai scump, decât să întrebuințezi materiale eftine, cari după foarte scurt timp îți provoacă pagube de câteva ori mai mari decât te-ar fi costat la început materialul bun.

Materialele de izolare hidrofugă le putem împărți în două clase distincte și anume:

a) Materiale pentru izolări hidrofuge rigide, categorie în care intră: adausurile la mortar, acceleratoarele de priză, lichidele pentru impregnare și **zugrăvelile impermeabile.**

b) Materiale pentru izolări hidrofuge elastice, având la bază bitumul. In această categorie se disting

produse aplicabile la rece:

- emulsiunile bituminoase,
- masse elastice,
- șape cu structură de iută impregnată,
- masticuri (asfalt-mastix) pentru lipit,
- chituri bituminoase;

produse aplicabile la cald:

- bitumul și asfaltul.

Izolări rigide

O asemenea izolare se poate aplica în toate cazurile în cari nu există pericolul tasării. Un adaus la mortar de calitate împiedică într'o oarecare măsură tendința de fisurare a mortarului, el nu poate însă suprima fisurările cauzate de lăsarea sau tasarea zidurilor. O izolare în asemenea condițiuni este iluzorie.

Adausurile la mortar — acceleratoare de priză — aduc

reale servicii atunci când trebuesc executate izolări sub presiunea apei, precum și în toate cazurile când se necesită o întărire rapidă a betonului, ca de ex. la montarea mașinilor pe fundamente, pardoseli de beton, etc.

Pentru zidurile construcțiunilor existente, expuse intemperiilor și cari din cauza porozității lor, sunt veșnic umede, lichidele de impregnare hidrofugă sau zugrăvelile impermeabile și-au dovedit eficacitatea în nenumărate cazuri.

Adausurilor la mortar, ca în general aproape tuturor materialelor de izolare, li s'au adus deseori critici, unele îndreptățite, altele nu.

In general o izolare hidrofugă este o chestiune de specialitate și de aceea este indicat ca să nu se întrebuințeze pentru asemenea lucrări decât exclusiv materiale de calitate, produse de fabrici cu renume bine stabilit, după cum aplicațiunea nu se poate lăsa pe mâna oricui, ea trebuind să se facă de lucrători pricepuți și sub directa supraveghere a șefului șantierului.

Ce condițiuni trebue să îndeplinească un bun adaus la mortar?

In primul rând trebue să asigure o impermeabilizare definitivă, deci nu trebue să fie atacat de apă, agenții agresivi din pământ, etc. Apoi nu trebue să diminueze calitățile specifice ale mortarului și betonului prin formarea de spumă, care fatal duce la o diminuare a rezistenței mortarului la compresiune și tracțiune.

Prelucrarea să fie cât mai simplă, spre a se evita cât mai mult erorile posibile și în această categorie cad lichidele, cari se dizolvă fără depuneri în apa de preparat mortarul și cari permit astfel și un amestec uniform.

In fine să fie economic și să permită și o impermeabilizare de mortare mai slabe, adică de 400—450 kg. ciment la mc.

Erori ce trebuesc evitate:

Dar și cel mai bun adaus nu este eficace, dacă nu se ține seama de dozajul indicat de fabricant. Se fac uneori economii acolo unde nu trebue, ceeace nu compromite numai materialul, ci în primul rând lucrarea. Intrebuințarea de mortare mai slabe de 400 kg. ciment/mc. este de asemenea o eroare care se face des, cu toate că este un lucru cunoscut că nu există până astăzi nici un adaus care să impermeabilizeze un asemenea mortar.

Alte erori, cu cele mai desagreabile urmări, sunt reaua executare a racordurilor, continuarea defectuoasă a porțiunilor executate în zilele călduroase de vară, etc.

Și la turnarea de betoane impermeabile se fac greșeli, prin faptul că deseori nu se fac cofrajele destul de etanșe și se scurge zeama de ciment care conține adausul, nu se bate suficient betonul și rămân goluri de aer, legăturile dintre porțiunile unde s'a întrerupt lucrarea n'au fost bine curățite de zeama de ciment uscată, etc. etc.

Rezultă deci că în afară de alegerea unui bun impermeabilizant, este foarte important ca instrucțiunile firmei producătoare să fie urmate cu strictețe, atât în privința dozajului cât și în privința felului executării.

Lucrările de izolare greșit executate pot da naștere la neplăceri din cele mai mari. Din această cauză este foarte indicat, ca ele să fie în de aproape supravegheate și executate exclusiv de lucrători cari cunosc asemenea izolări.

Izolări elastice

Incă din timpuri străvechi s'a întrebuințat pentru izolarea construcțiilor bitum sau asfalt.

„Bitum" este un cuvânt din Sanscrit, preluat mai târziu și de romani, iar „asfalt" este un cuvânt grecesc, ambele având însă aceiași semnificație de „neschimbător", indestructibil.

Urme de izolări contra umidității se găsesc și în scrierile din vechime și nenumărați scriitori greci și romani menționează întrebuințarea asfaltului resp. a bitumului, care pe acele vremuri se găsea într'un lac de lângă Babylon, în Marea Moartă, etc.

Scriitorul roman Plinius stabilea chiar calitățile pe cari trebue să le îndeplinească un bitum, zicând: Bitumul veritabil trebue să fie lucitor și negru, altfel este contrafăcut cu smoală.

In diferite pasagii ale vechiului testament se vorbește despre întrebuințarea bitumului pentru izolarea a diferite construcțiuni ca turnul din Babylon, Arca lui Noe, tunelul Reginei Semiramis de sub Eufrat, etc.

Puterea de conservare a bitumului reese din faptul că mumiile, țesăturile de bumbac cari le înveleau și chiar foile de palmier s'au putut conserva grație lui vreme de 4000 ani.

Bitumul a fost apoi uitat până în secolul al 18-lea când s'au descoperit în Europa diferite zăcăminte. De atunci și până astăzi, întrebuințarea lui devine din ce în ce mai mare.

Calitățile inferioare își găsesc o nesfârșită aplicare în construcțiunile de șosele.

Calitățile superioare, adică bitumul curat este materia primă din care industria chimică, a realizat o gamă impresionantă de materiale elastice, cari rezolvă în cele mai desăvârșite condițiuni problemele ce se pun astăzi în domeniul izolărilor hidrofuge.

Erori destul de grave s'au făcut până la apariția pe piață a acestor produse, prin aplicarea pe o scară întinsă a unor materiale cunoscute sub denumirea de bitum.

Nu este de exemplu suficient să vopsești o fundație cu un produs negru intitulat „bituminos", după cum nu este indicat să se facă o izolare cu asfalt pe o suprafață de beton care nu este încă complect uscată.

Un material bituminos de proastă calitate sau mai bine zis nepreparat își pierde după scurt timp materiile grase, ce-i sunt extrase de ciment, sau se volatilizează, rămânând o zgură fără nici-o valoare hidrofugă.

Asfaltul fierbinte aplicat pe suprafețe de beton umede (înainte de 4 săptămâni dela turnare) are 2 mari inconveniente:

1) aderența pe suprafețe umede nu este perfectă,

2) aplicațiunea asfaltului fierbinte pe o suprafață umedă provoacă vapori care fisurează asfaltul, făcându-l poros și grăbind astfel desagregarea lui.

Izolări de acoperișuri de beton de iută și bitum la cald, sau cu câteva straturi de carton sau hârtie cu așa zisa pastă de holtzciment, nu pot da satisfacție, deoarece de cele mai multe ori iuta resp. cartonul sunt complect carbonizate de bitumul fierbinte, astfel că nu mai corespund scopului căruia trebuie să-i servească, adică augmentării elasticității bitumului.

Să mai relevăm scurgerea bitumului și astuparea jghiaburilor, pătrunderea apei prin locurile rămase neizolate, sau necesitatea de-a schimba complect învelitoarea de carton după 2-3 ani, etc. ar fi inutil, deoarece sunt lucruri prea cunoscute.

Toate aceste inconveniente cu urmări din cele mai grave sunt de mult rezolvate de industria chimică germană, care, cercetând în mod minuțios toate influențele ce se pot exercita asupra produselor bituminoase, fie în pământ, ca umezeală, acizi, ape agresive, fie în atmosferă, ca intemperii, fum, căldură, gaze, etc. și ținând seamă de marile inconveniente ale aplicațiunilor la cald, a reușit să pună la punct diferite materiale — cea mai mare parte aplicabile la rece — cari să servească în mod cât mai complect scopului căruia le sunt destinate.

Un produs bituminos care trebue să izoleze o fundație, trebue să corespundă altor condițiuni decât acele care servesc izolării unei terase, sau acelea care trebue să servească la izolarea unei construcțiuni metalice, etc.

După natura întrebuințării lor distingem următoarele fabricate bituminoase, a căror aplicațiune se face la rece și cari sunt atât de ușor de manipulat, încât nu pot da loc la nici o eroare de aplicațiune:

a) Emulsiunile bituminoase.

Există nenumărate produse. Cele de calitate sunt în formă de pastă, adică cu un conținut maxim de bitum. Avantajul lor cel mai mare este că pot fi aplicate chiar pe suprafețe umede. După evaporarea apei din emulsiune, rămâne un strat omogen de bitum, care nu poate fi dizolvat de apă și care este elastic, etanș și rezistent la agenții agresivi din pământ.

Prin faptul că emulsiunile se aplică și pe suprafețe umede, ele pot fi întrebuințate imediat după decofrarea fundațiilor, ceea ce nu este cazul cu bitumul cald. Se obține astfel o accelerare sensibilă a lucrărilor.

Emulsiunile își găsesc o vastă întrebuințare nu numai la izolări de fundații, ci și ca strat de protecție hidrofugă pentru orice suprafață de beton sau mortar, fie la interior fie la exterior, izolarea lucrărilor de artă, rezervoare de apă potabilă, canalizări, etc.

Amestecate cu ciment, nisip, rumeguș sau plută, se obțin blindaje hidrofuge de-o rezistență excepțională, izolări termice, etc.

Ca material de lipit plăci de faianță, gresie, sticlă chiar și pe suprafețe umede este neîntrecut.

b) Masse elastice.

Scopul cărora servesc aceste masse este în primul rând izolarea de terase, acoperișuri de beton, carton, tablă, etc. și de aceea un material de calitate trebue:

1) să permită realizarea unei izolări hidrofuge durabile,
2) să nu se scurgă sub influența razelor solare chiar de pe suprafețe verticale,
3) să urmeze mișcările betonului, tablei sau cartonului fără a se rupe și fără a se crăpa la ger,
4) să nu fie distrus de acizi, intemperii, fum, gaze, etc.,
5) aplicațiunea să fie simplă.

Avantajele pe cari le prezintă aceste masse bituminoase nu numai pentru izolarea teraselor, balcoanelor, etc. ci mai ales pentru protecția și reparația acoperișurilor de tablă și carton — protecție care la noi se face încă pe o scară foarte redusă, cu toate că neîngrijirea acoperișurilor provoacă anual cheltueli imense atât industriașilor cât și particularilor — vor forma obiectul unui viitor articol.

c) Șapa sau pielea izolantă elastică este fabricată din bitum special preparat și presat pe ambele părți ale unei iute impregnate.

Servește la cele mai grele izolări hidrofuge cum sunt izolările de tuneluri sub albiile râurilor, metropolitane, fundații în apă, izolări de poduri, canale de navigație, terase, etc. din care cauză trebue să îndeplinească foarte multe condițiuni, printre cari: să aibe putere mare de întindere, minimum 6% în ambele direcțiuni, să fie foarte maleabilă și totuși să aibe rezistența pielei, bitumul să nu conțină catran, să nu aibe un conținut mai mare de 2½% parafină, să fie rezistent la agenții chimici, să fie solubil până la 99% în cloroform sau sulfură de carbon, iar iuta să aibe o greutate de minimum 300 gr/mp, neimpregnată sau minimum 500 gr/mp. impregnată, materialul de impregnare să fie la rândul lui de calitate, etc. etc.

Șapele izolante se fabrică în grosimi de 2—5 mm și se pun în comerț în suluri. Nu trebuesc confundate cu cartonul asfaltat, sau cu produse inferioare cărora fabricanți puțin scrupuloși le dau denumiri asemănătoare denumirilor produselor de calitate ale firmelor renumite.

Aplicațiunea șapelor se face fie sudându-se suprapunerile, fie lipindu-se cu un material de lipit la rece sau la cald, după genul lucrărilor.

d) Masticurile pentru lipit servesc pentru lipirea la rece a șapelor izolante, a cartonului asfaltat, etc. pe suprafețe orizontale sau puțin înclinate. Nu se pot întrebuința pentru suprafețe prea înclinate, deoarece nu fac imediat priză.

Puterea de lipire este însă foarte mare și nu produce deranjamentele cauzate de lipirea la cald. Fiind aplicabile la race li se dă o mare preferință la lucrări mai mici, la izolări de terase, etc.

e) Chiturile bituminoase reprezintă un real progres față de cele fabricate pe bază de ulei de in.

Rezistente la intemperii, gaze etc. ele permit o chituire perfect etanșă. Chiturile bituminoase nu se usucă complect niciodată, rămânând în permanență elastice. Geamurile industriale așezate cu chit bituminos nu se sparg ca celelalte, chiar dacă sunt supuse la trepidațiuni.

Chiturile bituminoase își găsesc însă o aplicațiune foarte mare și la etanșarea rosturilor de dilatație ale teraselor, acoperișurilor și altor construcții de beton, trecerile de țevi și conducte prin ziduri, etanșarea de mufe, etc.

Fabricatele bituminoase aplicabile la cald servesc în general pentru lipitul cartonului, șapelor izolante, etc. Se întrebuințează de asemenea ca strat de protecție hidrofugă sau amestecate cu pietriș și praf calcar: așa zisul asfalt.

Un material de lipit sau izolare de calitate trebue să îndeplinească unele condițiuni minimale.

In primul rând bitumul nu trebue să conțină mai mult de 2,5% parafină. Punctul său de topire să nu fie sub 60-70°, nu trebue să crape sub influența gerului, ci să rămână elastic, etc.

Topirea bitumului trebue să se facă cu băgare de seamă, în mod uniform, amestecându-se în continuu. Temperatura nu trebue să treacă de 200° C, iar aplicațiunea trebue să se facă în condițiuni technice perfecte.

Chestiunile de izolare, chiar cele în aparență foarte simple, trebuesc tratate întotdeauna cu cea mai mare atențiune, spre a evita ulterior neplăceri și reparații costisitoare.

După cum s'a văzut mai sus, alegerea unei izolări rigide sau elastice trebue să se facă cu multă atențiune.

In general problema izolărilor a fost și va rămâne o chestiune de pură încredere.

Nu vom greși deci niciodată dacă vom da prioritate produselor fabricate de case de specialitate cu reputația bine stabilită, evitând întrebuințarea produselor în aparență eftine, însă în majoritatea cazurilor ineficace.

Pentru o diferență de preț de cele mai multe ori fără importanță riscăm să periclităm întreaga construcție, provocându-ne mari dezagramente și pagube.

A. D.

De toate

SEMICENTENARUL S. A. R.

La 26 Februarie 1941 Societatea Arhitecților Români împlinește 50 de ani de existență.

Cu acest prilej „ARHITECTURA" va apare într'un număr festiv.

Iată temele ce se vor trata în acest număr :

1. Articole în legătură cu activitatea Societății și manifestări arhitecturale în cei 50 de ani.
2. Membrii fondatori cu note despre activitatea lor.
3. Arhitecții decedați și lucrările lor mai de seamă.
4. Galeria Președinților în cei 50 de ani.
   Comitetele Societății din cei 50 de ani.
5. Prima manifestare de arhitectură românească : Expoziția din 1906.
7. Istoricul și rezultatele serviciilor publice de arhitectură.
8. Invățământul arhitectural : Prima școală până la facultatea de azi.
9. Arhitectura românească veche și cea nouă a ultimilor 22 ani din provinciile cedate.
10. Arhitectura rurală și evoluția din cei 50 de ani.
11. Istoricul reglementării profesiunii de arhitect, Corpul tehnic, Corpul Arhitecților, Decizii ale Municipiului Capitalei.
12. Despre colaborarea arhitectului cu inginerul, sculptorul și pictorul.
13. Pavilioanele României la expozițiile internaționale.

Facem un stăruitor apel către toți colegii și prietenii noștri, să colaboreze atât la strângerea materialului documentar cât și la desvoltarea subiectelor propuse.

DELA S. A. R.

Comitetul Societății Arhitecților Români, discutând în ședința sa ținută la 14 Noembrie situația creată clădirilor din București în urma cutremurului din 10.XI, a dat comunicatul următor :

Societatea Arhitecților Români în dorința de a sprijini acțiunea autorităților, cu privire la lucrările și măsurile necesare refacerii stricăciunilor cauzate de cutremur, își îngădue a aduce la cunoștință următoarele propuneri :

a) Aduce la cunoștință celor în drept că, în afară de arhitecții concentrați, care își fac datoria de ostași și specialiști la unitățile respective, toți ceilalți arhitecți vizitează zilnic clădirile avariate de cutremur, dând avizele technice cu sfaturile necesare și controlând lucrările de reparațiuni și consolidări. Pentru eventuale însărcinări speciale autoritățile au tablourile arhitecților, cu adresele fiecăruia.

b) Să se intervină la Ministerul Afacerilor Interne și Primăria Municipiului Capitalei, cu rugămintea ca organele de control ale clădirilor avariate să examineze cu atenție clădirile propuse spre evacuare. Cele mai multe din aceste organe caută să-și acopere răspunderea la un coeficient de siguranță atât de exagerat încât dispare cu totul priceperea specialistului.

c) Deasemenea Societatea Arhitecților Români roagă Ministerele respective a dispune aprovizionarea capitalei cu materiale de construcții, varul, ipsos, cuie, tablă, țiglă lipsind cu totul, ca și mijloacele de transportat aceste materiale, în special nisipul. In ce privește mâna de lucru se simte o lipsă îngrijorătoare, mai ales că unele lucrări de siguranță cer urgență, și de aci și prețurile extrem de exagerate pretinse atât de lucrătorii calificați, cât și de salahori. Se știe că cel puțin jumătate din meseriași sunt încă concentrați. In această direcție Ministerul Apărării Naționale ar putea ajuta efectiv lucrările de refacere și consolidare, acordând măcar concedii meseriașilor concentrați.

d) Să nu se permită astuparea de către meșteri sau zidari, a crăpăturilor provenite de cutremur, dacă nu au fost în prealabil verificate de specialiști calificați.

e) Să se verifice atent lucrările de beton armat, la clădirile în construcție și care erau în curs de priză în momentul cutremurului.

f) Societatea Arhitecților Români roagă pe domnul Primar General să dispue revizuirea regulamentului de construcții și criteriile de autorizare și dacă nu ar fi cazul, dată fiind natura solului nostru, cu straturi de nisip și apă la 5—6 metri adâncime, să se limiteze înălțimea clădirilor la 5—6 etaje. Se știe că turnurile exagerate, inestetice și fără siguranță de stabilitate, eșite cu mult peste linia generală a înălțimii celorlalte case, au fost autorizate trecându-se peste avizele organelor technice. Tocmai aceste turnuri au căzut sau sunt astăzi crăpate, ori dislocate.

Comunicatul a fost publicat în ziarele din Capitală, intervenindu-se în sensul lui și la Ministerul de Interne, precum și la Primăria Capitalei.

NOUA CONDUCERE A CORPULUI ARHITECȚILOR.

In urma demisiunii consiliului și la decizia Ministerului Educației Naționale, la 25 Noembrie a fost instalată o comisie interimară însărcinată cu conducerea Corpului.

In locul vechiului consiliu a fost numită o comisie interimară în frunte cu D-l arhitect Cristofi Cerchez, urmat de o echipă de arhitecți legionari : Const. Jojea, Ilie Teodorescu, Niculae Goga, Valeriu Stănescu și Dan Iovănescu.

Cu ocazia predării, fostul decan, D-l prof. arh. St. Ciortan a rostit câteva cuvinte despre trecutul Corpului și despre năzuințele lui de totdeauna.

In răspunsul său D-l arh. C. Cerchez, a mulțumit fostului decan pentru munca și idealismul depus în slujba gândului spre mai bine, asigurând că tineretul crescut în credința legionară va ști să ridice acest corp la adevăratul său sens de existență, ca pe lângă funcțiunea de reprezentant al in-

tereselor arhitecților să împlinească o mare lacună de cultură, fără de care orice profesie nu poate fi numită „profesie" ci oricum altfel.

STUDII ȘI REALIZĂRI DE ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ se numește, subintitulată modest „Din activitatea unui profesionist", bogata și frumoasa culegere de lucrări, publicată recent de D-l prof. arh. Statie Ciortan.

Personalitatea fostului decan al Corpului Arhitecților, prea bine cunoscută și apreciată în cercurile noastre, ne scutește de a mai recomanda eleganta publicație.

◆

Furia dărâmărilor, cu care nenumărați specialiști — răsăriți ca ciupercile după ploaie — s'au grăbit a pune sută la sută la adăpost de alte stricăciuni clădirile bucureștene avariate de cutremur, a atins culmi nebănuite.

Nu putem trece astfel cu vederea modul cu totul barbar cum au fost coborîte, cu o grabă demnă de alte cauze mai bune, statuile ce decorau frontispiciul Poștei centrale, prin simplă răsturnare dela 10 metri înălțime pe caldarâmul străzii. Lăsând la o parte că s'ar fi putut foarte ușor imobiliza prin ancorări aproape invizibile, aceste statui, care oricum reprezintă opere de artă meritând altă soartă, puteau fi date jos cu grijă și strânse în grădina vreunuia din muzeele Capitalei.

◆

Prăbușirea blocului Carlton, pricinuită de cutremurul din 10 Noembrie, cu sute de morți, a fost una din acele groaznice lovituri ce cad, din când în când asupra oamenilor, lovituri aduse uneori de fatalitate, alteori de un complex de greșeli individuale sau colective.

Și cu acest prilej, oamenii în general, se arată mai prejos de orice omenie, de orice sentiment de echitate în suferință și răspundere. Indivizi, colectivități caută să arunce asupra altora toată vina celor întâmplate.

Astfel din cazul blocului Carlton și al celor câteva construcțiuni înalte serios avariate de cutremur — din cele 900 construite în ultima vreme —, cazuri datorite fie inexistenței unor regulamente oficiale românești pentru construcțiunile de beton armat, fie unor neglijențe sau motive de rea credință izolate, se caută a se trage concluziuni defavorabile asupra unui întreg corp de specialiști, al arhitecților.

In Gazeta Municipală din 22 Decembrie, apreciatul constructor, D-l Ing. Gh. Ignat scrie într'altele:

„După regulamentele primăriei, planurile prezentate pentru obținerea autorizației de construcție, trebue să fie semnate de un arhitect.

„In mod logic, răspunzător față de primărie nu poate fi decât semnatarul planurilor.

„In realitate, ce se întâmplă? Planurile de beton armat la construcțiile înalte, se încredințează fie de proprietar, fie arhitectul proectant, atunci când s'a prevăzut acest lucru în contract, unui inginer ales de multe ori la întâmplare, sau care lucrează mai eftin.

„Planurile de beton armat care reprezintă partea esențială a construcției, nu mai sunt prezentate primăriei și nici arhitectul diriginte sau proprietarul care construește nu sunt în stare să se convingă personal că aceste planuri sunt bine calculate. (Ce zice — nota red. — D-l Prof. Ing. Borneanu, profesor de Rezistența materialelor și de beton armat la Facultatea de Arhitectură, la această acuzație gratuită că ar scoate numai analfabeți în materie de pe băncile școalei?)

„Și atunci, cine răspunde?

„Arhitectul care nu cunoaște calculele de rezistență, se găsește în fața justiției ca un iresponsabil.

„Vinovat e acela care a pus un iresponsabil să-și ia răspunderea unei construcțiuni atât de mari, pentru un lucru cu consecințe atât de grave în caz de eșuare".

E simplu și explicit: Cazul e lămurit din nou cu pretinsa incapacitate a arhitecților și cu universala capacitate a inginerilor, puțini dintre ei cu adevărat constructori, cei mulți doar de o restrânsă și specializată specialitate.

◆

Lucrări publicate de arhitecții noștrii

Arh. I. D. ENESCU: STATUL IN FAȚA PROBLEMELOR VREMII. ARHITECTURA ȘI RENAȘTEREA NAȚIONALĂ . . . .

Arh. GRIGORE IONESCU: ISTORIA ARHITECTUREI, Lucrare premiată de Soc. Arh. Români. Tipografia „Cartea Românească" . . . . LEI 400.—
GHIDUL BUCUREȘTILOR. Editura Fundațiilor Regale . . . . „ 200.—
CURTEA DE ARGEȘ. Istoria orașului prin monumentele ei. Edit. Fund. Reg. . . . . „ 120.—

Arh. IOAN D. TRAIANESCU: TRATAT DE PERSPECTIVĂ „ 500.—

Arh. FLOREA STĂNCULESCU: CASE ȘI GOSPODĂRII LA ȚARĂ . . . . „ 150.—

Arh. VICTOR SMIGELSCHI: PRINCIPIILE IZOLĂRII ACUSTICE . . . . „ 30.—
BAZELE ȘTIINȚIFICE ALE CONDIȚIONĂRII AERULUI . . . . „ 30.—

Arh. G. M. CANTACUZINO: ISVOARE ȘI POPASURI. Editura Fundațiilor Regale . . . . „ 60.—
ARCADE, FIRIDE ȘI LESPEZI. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 100.—
PĂTRAR DE VEGHE. Edit. „Cartea Românească" „ 100.—

Arh. ALEX. ZAMFIROPOL: UNE CITÉ DU PÉTROL. Editura Blamon, Kahane & C-nie, Paris . . . . „ 70.—

Arh. VICTOR ASQUINI: INDICATOR TEHNIC IN CONSTRUCȚII. Lucrare premiată de Soc. Arh. Români. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 300.—
DIRECTIVE IN CONSTRUCȚII. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 250.—
DOSAR-DEVIZ de construcție. Editura „Cartea Românească" . . . . „ 60.—

Aceste cărți se pot procura prin Secretariatul revistei „ARHITECTURA".

ARHITECTVRA

1891-1941

SEMICENTENARVL SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI

IANVARIE
MARTIE 1941

ARHITECTURA

ANUL VIII NR. I • IANUARIE-MARTIE 1941

CUPRINSUL

Arh. I. D. ENESCU: După o jumătate de veac . . . 5
Arh. P. ANTONESCU: La Societatea Arhitecților Români . 23
Arh. Cr. CERCHEZ: Din trecutul Societății Arhitecților Români 24
Arh. Sp. CEGĂNEANU: Al. Orăscu. I. Mincu 26
Arh. S. VASILESCU: Mincu, văzut de un fost elev al său 36
———: Galeria arhitecților ce nu mai sunt în viață 48
———: Comitetele S. A. R. dela înființare până azi 95
———: Prima manifestare de arhitectură românească: Expoziția din 1906 (Sp. C.) 99
Arh. I. TRAIANESCU: Fresca înaintașilor 107
Arh. P. ȘERBĂNESCU: Invățământul tehnic mediu în România 113
Arh. V. RĂDULESCU: Istoricul și realizările arhitecturale în serviciciile publice 116
———: Opera de creație și construcție românească în teritoriile pierdute (Arh. G. L.) 125
Un arhitect roman la Celei (Sp. C.) 154
———: Colaboratorii arhitectului (I. D. E.) 155
Arh. Fl. STĂNCULESCU: Arhitectura rurală 157
Arh. G. M. CANTACUZINO: Pavilionul oficial la Expoziția din New-York 166
Arh. I. DAVIDESCU: Istoricul urbanismului în România . 170
———: Primul manual de arhitectură în românește (Sp. C.) 176
Arh. G. NEGOESCU: Profesia de arhitect 178
Victor BRĂTULESCU: Comisiunea Monumentelor Istorice . 179
———: Cincizeci de ani de arhitectură în imagini (V. S.) 181
Arh. C. NĂNESCU: Insemnări din evoluția construcției clădirilor 188
Arh. V. SMIGELSCHI: Despre influența materialelor asupra formelor arhitecturale 191
———: Note: Arhitectură nouă (Sp. C.). Casa (Sp. C.). Opaxitul (Red.) . 211

Desenuri și acuarele de Arh. T. T. SOCOLESCU, Arh. G. SIMOTTA, Arh. Const. N. POPESCU, Gabriel POPESCU, Elena MOISESCU, S. FLORIAN.

Fotografiii de Arh. Eugen Th. Petit și W. Weiss.

ACEST CAIET JUBILIAR
EDITAT PRIN INGRIJIREA COMITETULUI
SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
REDACTAT DE
ARHITECT VICTOR SMIGELSCHI
S'A TERMINAT DE IMPRIMAT LA 28 MARTIE
1941, IN PRESELE INSTITUTULUI DE ARTE
GRAFICE „MARVAN" S. A. R. IN BUCUREȘTI

Se dă adesea arhitecturii o definiție: „Arta de a construi și de a decora clădirile". Această definiție, ca toate definițiile de altfel, nu este completă și nici măcar suficientă. Ea restrânge câmpul arhitecturii numai la clădiri — case și monumente — când în realitate acest câmp este cu mult mai vast, extinzându-se asupra majorității operelor construite de mâna omenească.

Proiectarea și construirea edificiilor și monumentelor publice sau particulare, a podurilor, digurilor, clădirilor economice și industriale, trasarea orașelor și grădinilor, fac toate parte din domeniul de activitate al arhitecturii și cer fiecare, unele în total, altele cel puțin în parte, intervenția arhitectului. De altă parte apoi mobilierul cu toate accesoriile lui, vehicolele cu caroseriile lor, uneltele de muncă, adică tot ce este legat de viața organizată și face parte din decorul ei, intră în raza de influență a arhitecturii și nu-i pot fi străine. Arhitectura creeând vieții organizate cadrele exterioare în care ea se mișcă, nu poate să rămână refractară nici unuia din multiplele chipuri prin care sub o formă echilibrată, artistică și armonioasă omul caută să dăltuiască, să modeleze materia.

Privită apoi pe un plan mai abstract, arhitectura ne înfățișează istoria însăși a popoarelor, scrisă în limbajul concret al pietrei, iar formele ce se urmează și în care se îmbracă operele realizate, sunt fiecare expresiunea nemijlocită a unor epoci ale ei ; epoci care pot fi de pregătire, cu inerentele dibuiri, tatonări și experiențe, precum și de înflorire sau dimpotrivă de decadență.

Omul are nevoie să se înconjoare de lucruri care îi concretizează ideea stabilității și continuității sale dincolo de trecătoarea lui viață. El caută pretutindeni dovezile materiale ale acestui sentiment. De aceea arhitectura a dat întotdeauna o fizionomie civilizațiilor, exprimând valabil epocile istorice. Căci monumentele arhitecturale sunt adesea singurele mărturii mai controlabile și singurele documente necontestate ale civilizațiilor trecute.

Icoană reală a tuturor simbolurilor, fie ele familiare, religioase sau războinice, arhitectura le-a exprimat întotdeauna, cu o egală măestrie și cu aceeași fidelitate.

Răsfoind aceste pagini, în care am căutat să rezumăm deodată cu cei cincizeci de ani de existență ai Societății Arhitecților Români și o jumătate de veac de arhitectură românească, jumătate de veac care coincide cu epoca de pregătire și închegare a României moderne, se desprinde fățiș contribuția de frunte pe care arhitecții noștri au fost chemați să o dea operei de organizare și de înzestrare a țării.

Lucrările prezentate, diverse din ele importante și de o autentică valoare artistică, chiar dacă în concepția și execuția lor n'ar mai corespunde în întregime gusturilor noastre, nu trebuesc disprețuite. Căci în ele recunoaștem evoluția acestor gusturi, adică expresiunea fidelă a civilizației noastre, oglindind astfel ceva din personalitatea noastră, din caracterul vremurilor prin care au trecut înaintașii noștri.

In proporțiile sale lipsite de orgoliu, opera de creație românească înfățișată în aceste pagini constitue și un examen de maturitate și în acelaș timp un îndreptar reconfortant, o anticipare și o dovadă mai mult a rolului civilizator pe care Societatea românească este nu numai chemată, dar și îndreptățită de a-l împlini în acest colț al Europei.

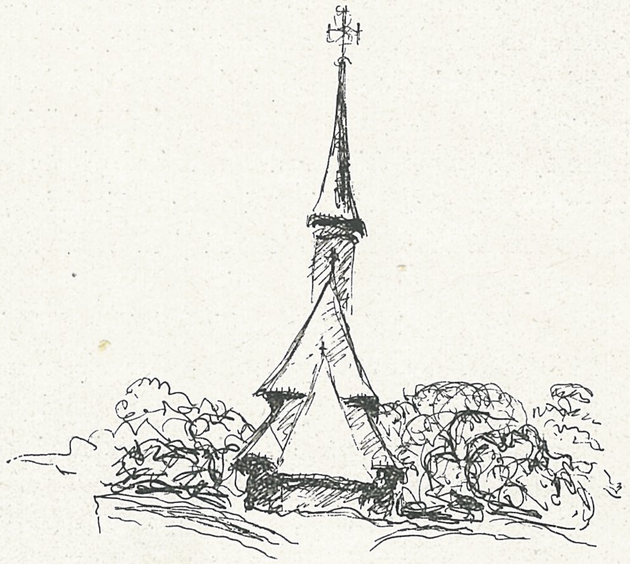

Arhitect I. D. ENESCU

DUPĂ O JUMĂTATE DE VEAC

A privi şi a merge înainte înseamnă a păşi spre progres. Adică spre mai bine, spre mai sus decât ceea ce a fost. Pentru a ne da însă seama de acest mai bine este nevoie de a privi, din când în când, spre ceea ce a fost, spre trecut. Din această privire putem culege învăţăminte, ca să nu rătăcim drumul, şi mai ales să ne putem controla dacă drumul pe care mergem suie sau coboară.

Iată de ce, cu prilejul celor 50 ani, pe care Societatea Arhitecţilor Români îi împlineşte la 26 Februarie 1941, socotim de folos, în toate privinţele, să aruncăm o privire peste activitatea şi rezultatele acestei jumătăţi de veac a Societăţii.

După cum se va vedea, în această activitate se oglindeşte, cum e şi firesc, nu numai continua preocupare de tot ceea ce a interesat arhitectura şi pe arhitecţi, dar tot ceea ce se referă la viaţa statului în general şi a neamului românesc în special. Mai ales că arhitectura înfăţişează spaţial etapele de desvoltare ale unui popor şi progresul unui stat.

Unirea Principatelor, Independenţa şi Regatul au însemnat aşezarea definitivă a României şi a Românilor pe plan internaţional, dar mai ales un început de puternică închegare şi afirmare pe plan naţional. Un început de creaţie proprie în toate domeniile de manifestare ale spiritului omenesc, începând cu cel al arhitecturei.

Domnia Regelui Carol I a fost pentru România început de reconstrucţie în toate direcţiile, între cari, cum era şi firesc, arhitectura a ţinut loc de frunte. Clădirile publice, ridicate în cei 48 ani de rodnică domnie, reprezintă nu numai un admirabil efort material, moral şi spiritual, pentru climatul politic şi mijloacele de înfăptuire din acea vreme, dar mai ales o mândrie a trecutului, o lecţie a prezentului şi un stimulent al viitorului.

Palatul Cotroceni, Palatul Ateneului Român, Banca Naţională, Facultatea de Medicină, Palatul de Justiţie, Palatul Poştei, al Casei de Depuneri, Ministerul Domeniilor, Institutul Botanic Cotroceni, Fundaţia Carol I, Palatul Funcţionarilor Publici, Muzeele pe Şoseaua Kiseleff, Palatul Ministerului Lucrărilor Publice, Palatul Ad-tiv Iaşi, Palatul Cultural Severin, Palatul Cantacuzino (fosta Preşidenţie), Palatul Bursei, Palatul Cercului Militar, Palatul Artelor (Muzeul Militar), Palatul Camerei Deputaţilor, Arenele Romane, Palatul Sf. Sinod, Palatul Casei Şcoalelor, Palatul Ad-tiv Craiova, Palatul Universităţii Iaşi, Ad-tiv Galaţi, Cazinul Municip. Constanţa, Comunal Constanţa, clădiri de licee, şcoli, spitale, cazărmi, primării, bufetul dela Şosea, Şcoala Centrală, Castelul Peleş, Castelul Zamora şi altele, s'au ridicat în decursul acestei domnii.

MONUMENTE ISTORICE.

Odată cu noile şi monumentalele construcţii publice de clădiri, şosele, căi ferate, poduri, porturi, ş. a. preocuparea marelui Rege a fost să îngrijească, să întărească şi să păstreze moştenirea trecutului, punând la adăpost de distrugerea vremii şi a oamenilor monumentele noastre vechi, cari reprezentau trecutul, adică istoria scrisă în piatră a neamului românesc.

Arhitecţii francezi Viollet le Duc şi de Baudot, consultaţi de Regele Carol I asupra restaurării monumentelor noastre istorice, printre cari în primul rând Biserica Episcopală Curtea de Argeş, prezentară în 1875 un raport asupra chipului cum înţelegeau restaurarea şi recomandară, spre a se ocupa de aproape de lucrările de restaurare, pe arhitectul A. Lecomte du Noüy. Regele Carol, în înţelepciunea sa, socotise operaţia destul de delicată pentru a se adresa unui specialist de reputaţia lui Viollet le Duc, marele maestru al restaurării monumentelor din Franţa, mai ales că puţinii arhitecţi români erau ocupaţi cu importante lucrări în toată ţara.

Se pare însă că arhitectul Lecomte du Noüy nu a prea ţinut seamă nici de indicaţiile raportului Viollet - Baudot, nici de principiile fundamentale în materie de restaurări; ceea ce a determinat o vie reacţiune din partea arhitecţilor români, la cari s'au alăturat pictori, sculptori şi oameni de ştiinţă din acea vreme.

O întâmpinare asupra chipului cum se restauraseră parte din monumentele istorice, fusese adresată guvernului în Aprilie 1890 şi semnată de: T. Aman, Alpar, Carcaleţeanu, Mirea, Pompilian, Stăncescu, Stoicescu, Tătărescu, pictori; Georgescu, Stork, Valbudea, sculptori şi Băicoianu, Beniş, Călinescu, Ciocârlan, Constantinescu, Gabrielescu, Mincu, Mandrea, Maimarolu, Orăscu, Petricu, Săvulescu, Socolescu, Sterian, arhitecţi.

In această întâmpinare se spunea, printre altele: „fără nici un control, o mare parte din monumentele noastre istorice, au suferit transformări regretabile, din punct de vedere al istoriei artelor, astfel: Biserica lui Ştefan cel Mare, Sf. Niculae din Iaşi, Sf. Dumitru din Craiova au fost rase din temelii. Din frumoasa Mitropolie din Târgovişte, datorită lui Matei Basarab, n'a mai rămas decât o mică parte din ziduri, iar bisericile lui Neagoe (Curtea de Argeş) şi Vasile Lupu (Iaşi) au fost transformate în aşa chip că nu mai reprezintă vechile monumente. Picturile vechi au fost şi ele ridicate şi înlocuite cu zugrăveli noi, — fără valoare. Tot aşa şi cu parte din sculpturi".

Intâmpinarea cerea guvernului ca, până la promulgarea unei legi de protecție a monumentelor istorice, să se pună în aplicare regulamentul din 1874, numind o comisiune arhitecto-arheologică să cerceteze ce s'a făcut și ce este de făcut [1]).

Chipul cum se făcea restaurarea monumentelor noastre istorice, de către arhitectul Lecomte du Noüy, stârnise o vie agitație în presă și în Parlament. Arhitectul N. Gabrielescu, care 13 ani, în calitatea sa de inspector al restaurărilor, cunoscuse de aproape felul cum se făceau restaurările, publicase în 1890 o broșură memoriu de 78 pagini, din care extragem ca încheere la capitolul VIII : „Dacă schițează cineva istoricul acestor restaurări, de la început până azi, îi pare înaintea ochilor un tablou trist și o nemulțumire îl cuprinde că cele mai importante tipuri ale arhitecturii noastre, Curtea de Argeș, Trei-Erarhi, Sf. Niculae Domnesc, Mitropolia din Târgoviște și Sf. Dumitru din Craiova, au fost unele alterate iar altele distruse până la temelie".

In „Analele Arhitecturei", care apăreau din 1890 sub direcția arhitectului I. Socolescu, Gh. Sterian și alții duceau o susținută campanie în această chestiune. Citând pe savantul francez Anthyme de St. Paul, directorul jurnalului „L'année Archéologique", Sterian scria : „Lumea crede că arheologia este mulțumită când pe locul unui vechi monument ruinat se ridică o copie exactă a lui. Aceasta este o neertată greșeală. Reproducțiile acestea jignesc arta, arheologia și istoria. O operă de arhitectură, pictură și sculptură există numai o singură dată. Și trebue păstrată numai ca atare".

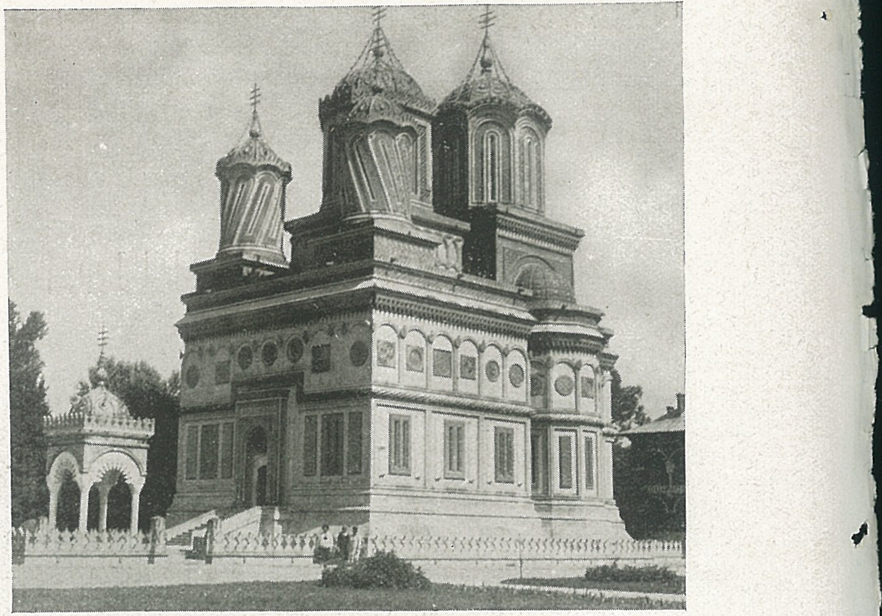

Biserica Episcopală Curtea de Argeș.

Raportul arhitecților Viollet - Baudot, asupra restaurărilor cuprindea trei capitole : I) Lucrări necesare spre a pune în stare bună părțile existente ale edificiului, II) Lucrări necesare pentru restabilirea părților distruse complect, dar asupra existenței cărora nu mai poate fi nici o bănuială și III) Lucrări relative la decorațiuni și mobilier.

Se pare că acest raport fusese precedat de un raport al arhitectului român Dumitru Berindei [2]), care privea problema restaurărilor ca și Viollet - Baudot.

Acțiunea hotărîtă a arhitecților români a determinat aducerea în Parlament a unui proect de lege pentru „Conservarea monumentelor naționale" (1892) alcătuit de V. A. Ureche, fost ministru la 1881-1882, când mai adusese la Cameră un astfel de proect.

Acțiunea aceasta a avut un minunat rezultat, atrăgând atenția asupra tuturor monumentelor noastre de artă și desvoltând în opinia publică un deosebit interes pentru trecutul românesc.

Biserica Sf. Dumitru, Craiova.

---

[1]) Incă din 1864, ministru al Instrucțiunii Publice fiind N. Crețulescu, se instituise un „COMITET ACADEMIC DE BELLE-ARTE" din 7 persoane speciale, spre a-și da avizul asupra lucrărilor de artă executate de stat și chiar de particulari ; iar mai târziu se institue la 1874 o Comisie a monumentelor publice, și un regulament pentru a clasa și conserva monumentele noastre publice, având ca președinte pe ministrul Instrucției și Cultelor.

[2]) Berindei era primul arhitect diplomat de la Paris și fusese în 1845 - 1850 coleg de atelier cu maestrul Gaudet. A fondat împreună cu Fălcoianu și Odobescu „REVISTA ROMÂNĂ". A scris „BUCUREȘTII STUDIU ISTORIC", „STUDII ARTISTICE ASUPRA ROMEI ANTICE", „ARTELE ȘI CULTURA LOR IN ȚARA ROMÂNEASCĂ" și altele.

Vechiul local al Școalei de Arhitectură.

S., Balaban N., Mihăilescu Z., Udrescu N., Cegăneanu Sp. și Niculescu Anghel.

Secția de arhitectură dela Bellearte nu era, din punct de vedere al programei analitice, ceea ce trebuia pentru învățământul arhitecturei. Profesorii de la început: Gr. Cerchez, E. Pangrati, Kirilov și I. Georgescu nu erau, nici unul, profesori de arhitectură; ceea ce elevii au arătat directorului Mirea, după care a fost numit apoi Mincu, profesor de proecte. Curând însă școala s'a separat, cu organizație proprie, sub direcția lui E. Pangrati, ca Școală Superioară de Arhitectură și cu program mai amplificat (1904).

Datorită lui Pangrati, ca organizator, și lui Mincu, ca mare maestru și mare cunoscător al izvoarelor de inspirație și creație românească în materie de arhitectură, Școala superioară de arhitectură s'a ridicat curând la nivelul școalelor similare din apus, ca pregătire generală pentru absolvenții săi și la înălțimea marei acțiuni de renaștere națională, ce se manifestă în țară, în toate domeniile.

Mai târziu școala s'a transformat în Academie de Arhitectură, până în toamna anului 1939, când a fost înglobată Politehnicei ca Facultate de arhitectură. Primul rector al Academiei de Arhitectură a fost, în continuare, Ermil Pangrati, apoi arhitectul P. Antonescu. Iar decani, de la 1939 până în prezent, arhitecții P. Smărăndescu și C. Iotzu.

EXPOZIȚIA DIN 1906

In 1906 împlinindu-se patru zeci ani de rodnică domnie, a Regelui Carol I, guvernul a hotărît să organizeze, sub dealul Filaretului, între străzile Șerban-Vodă, 11 Iunie, Cuțitul de argint, azi Parcul Carol, o expoziție, care să oglindească realizările, în toate domeniile, pe care țara și neamul românesc le înregistraseră în cei 40 ani.

Realizările acestea trebuiau prezentate într'un cadru care să nu fie cu nimic mai prejos de ele. Și această prezentare, această înfățișare generală, care cuprindea roadele muncii și priceperii românești din cei 40 ani, revenea arhitecților. Era deci primul mare prilej, oferit arhitecților și în special școalei românești, să arate dacă și în domeniul arhitecturei România a pășit în acelaș ritm și cu aceleași rezultate pe drumul progresului și renașterii românești.

Școala românească de arhitectură, ale cărei baze fuseseră puse, cu admirabilă intuiție, de Societatea arhitecților români, n'avea decât 14 ani de existență și aceasta cu peripețiile cunoscute. Totuși examenul pe care l'a dat, cu prilejul acelei expoziții, a fost strălucit.

Să transformi într'un timp scurt (un an și ceva) un teren plin de mlaștini și un deal care nu promitea mare lucru, într'un parc de cea mai occidentală înfățișare, și să populezi acest parc cu clădiri și palate de cea mai autentică ar[illegible] tură românească, constitue nu numai un record [illegible] vadă strălucită a geniului și puterii de creație, cu care este înzestrat neamul nostru.

Pe lângă înțelegerea de mare român a d-rului Istrati, organizatorul acestei expoziții, în această manifestare atât de reușită a arhitecților români, care se păstrează și azi ca o lecție pentru ceeace s'a putut face, își au marele merit cei ce au știut să pregătească și profesional și sufletește și național pe primii arhitecți de școală românească. Mincu, împreună cu toți ceilalți, veniți dela școalele din Paris, Berlin și Roma, grupați în Societatea Arhitecților Români, au îndreptat primul gând și primul pas către ceea ce constituia trecutul nostru, tradiția noastră, istoria noastră, sufletul și gusturile poporului nostru. Și n'au folosit știința căpătată, în afară de țară, pentru a exercita numai o profesiune cu cât mai mult folos pecuniar, ci pentru a pune în valoare ceea ce vitregia vremurilor acoperise cu uitare, cu ruină și cu indiferență.

Mare artist, împăcându-se mai mult cu lumea ideală decât cu lumea prea reală, Mincu n'a lucrat direct la Expoziție. A lucrat însă concepția sa, învățătura sa, sufletul său, prin elevii săi: Hârjeu, Lupu, Zagoritz, Ilie Popescu, Traianescu, Radu Ștefan, și alții, sub conducerea lui I. D. Berindei, St. Burcuș și Victor Ștefănescu.

Manifestația aceasta atât de reușită de arhitectură românească, a avut o influență covârșitoare asupra desvoltării arhitecturii și a gustului publicului nostru. Pretutindeni, în orașe, sate, pe plaiuri, și pe șesuri, la curțile și conacurile marilor și micilor proprietari, case particulare, și clădiri de instituții publice au îmbrăcat forme și decorații românești, în căutarea, creearea și complectarea acelui specific românesc, sprijinit pe trecut, pe care să-l prezentăm lumii în general și celor ce ne vizitează țara în special. Și prin care să justificăm vechimea și drepturile neamului românesc în această parte a Europei.

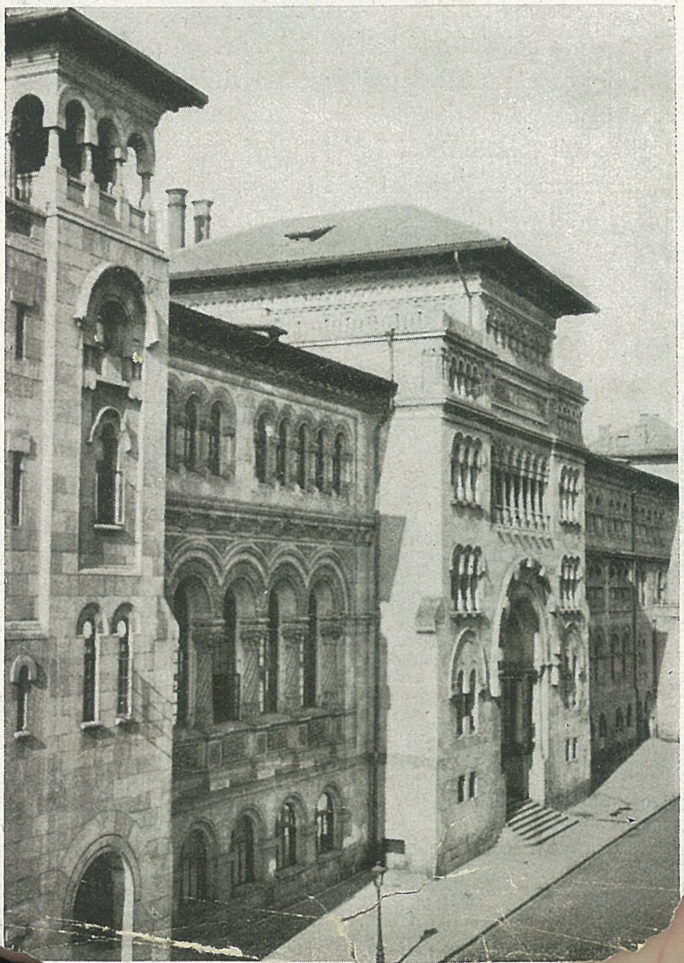

[illegible]ocal al Facultății de Arhitectur[illegible]

SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI

Pe de o parte gruparea în jurul „ANALELOR ARHITECTUREI", pe de alta necesitatea tot mai simțită, prin numărul sporit al arhitecților români, de a-și alcătui o familie profesională, de a lupta cu puteri unite, a dus la constituirea Societății Arhitecților Români, în seara de 26 Februarie 1891.

Această constituire fusese precedată de un banchet, pe care arhitecții români îl oferiseră în cinstea arhitecților Wallot din Berlin și Joly din Paris, chemați în juriul de examinare a concursului de proiecte pentru palatele Camerei și Senatului.

Rezultatul acestui concurs fusese mai mult decât îmbucurător, din toate punctele de vedere. Pentru palatul Camerei Deputaților se prezentaseră 37 proecte, dintre cari 5 din București, 6 din Viena, 4 din Berlin, 2 din Londra, 8 din Paris, 8 din Roma, 2 din Bruxel, 1 din Stuttgart, 1 din Munich.

Comisia formată din : G. Gr. Cantacuzino, președintele Camerii, Ed. de Joly arhitectul Camerii deputaților din Paris, Paul Wallot, Kaiserl Baurat, arhitect Al. Orăscu senator, G. Duca deputat și Gr. Cerchez inginer-arhitect, a decernat următoarele premii :

Premiul I proectului cu motto „România" al arhitectului român D. Maimarolu, premiul II cu motto „Patrie et travail" al arhitectului italian Giulio Magni din Roma, premiul III cu motto „Iza" al arhitecților români Mincu și Băicoianu, mai obținând mențiuni onorabile trei proecte, „Aurora", „Nov. 1890" și „Mens agitat molem".

La concursul pentru Palatul Senatului au obținut premiul I arhitectul A. Marcel din Paris, premiul II arhitectul Ballu din Paris și premiul III arhitectul I. Soclescu român. Rezultatul acestui concurs constituia un strălucit succes pentru arhitecții români, fapt ce a fost relevat de către arhitecții Wallot și Joly, în cuvântările de la banchet. In atmosfera de caldă colegialitate cei doi arhitecți străini au rugat pe colegii români să-i socotească membrii onorifici ai Societății Arhitecților Români, a cărei constituire se hotărîse.

Iată actul constitutiv al Societății :

„Subsemnații arhitecți întruniți în seara de 26 Februarie 1891 am luat în discuție chestiunea înființării unei societăți de arhitecți români, și după ce s'a discutat pe de o parte, rolul ce ar putea să-l aibe o atare societate, punând întrucâtva la adăpost interesele ce decurg zilnic din lucrările ce iau din ce în ce mai întinsă propășire, iar pe de alta, de a da impulsiune, de a da viață corpului nostru de arhitecți, ce astăzi se găsește risipit, s'a hotărît înființarea unei societăți de arhitecți.

„Toate specialitățile, medici, ingineri , advocați, silvicultori, etc., au societățile, au cercurile lor, care progresează pe fiecare zi și văd cu mulțumire, crescându-le numărul membrilor. Arhitecții s'au aflat întotdeauna izolați, deși în diferite rânduri au încercat să se grupeze ; cu toate acestea, împrejurări neprevăzute au pus piedică dorințelor lor de mult exprimate.

„Astăzi însă arhitecții sunt într'un cerc mai întins, numărul lor s'a mărit și încep să simtă și mai mult trebuința de asociare.

„Dintr'o asemenea societatea, ca aceea ce constituim nu se poate trage decât foloase, ce fiecare din noi vom ...utea pricepe, în scurt timp.

...zintele proces-verbal ia act de întrunirea făcută ... ar... 1891, hotărăște înființ...

Societății Arhitecților Români, și din adâncul inimei lor, su... scrișii — ei cei dintâiu — îi urează bun succes și trai lung...

„Alex. ORĂSCU, C. BENIȘ, M. CAPUȚINEANU, G. DUCA, Alex. SĂVULESCU, I. SOCOLESCU, M. MAIMAROLU, G. MANDREA, I. MINCU, Gr. CERCHEZ, St. CIOCÂRLAN, N. CERCHEZ, T. SOCOLESCU, Gr. CĂLINESCU, N. STRAVOLCA, F. MONTAUREANU, F. XENOPOL, N. GABRIELESCU, G. STERIAN, I. CONSTANTINESCU, P. PETRICU, R. NEDELESCU, F. THYR, C. STRAVOLCA".

In seara de 4 Martie 1891 Societatea, convocată în adunare, a votat statutele și a ales primul comitet compus din : Al. Orăscu președinte, C. Beniș vice-președinte, St. Ciocârlan scretar, I. Socolescu casier și Al. Săvulescu, Mandrea, Maimarolu, membri. Toți aceștia nu mai trăesc azi decât în amintirea vie, pe care le-o vor păstra arhitecții, din generație în generație.

Primele chestiuni, puse la ordinea zilei au fost :

1) Recunoașterea Societății ca persoană morală.
2) Localul Societății.
3) Inființarea unei Școale de Arhitectură.
4) Consiliul tehnic al Ahitecturii.

Recunoașterea Societății ca persoană morală s'a făcut prin Parlament, la 7 Martie 1903.

ȘCOALA DE ARHITECTURĂ

Invățământul arhitecturei în România a fost introdus odată cu înființarea Școalei de Arte Frumoase, (1863) căreia i se prevăzuse patru secții: pictură, sculptură, gravură și arhitectură. Peripețiile de organizare, ba chiar de suprimare, cum s'a îmtâmplat între 1866-1867, au lăsat școala de Bellearte numai cu secțiile de pictură și sculptură. Secția de arhitectură abia reușise să dea o serie de câțiva absolvenți, printre cari pe Toma Socolescu fratele lui I. Socolescu și tatăl lui Toma T. Socolescu. In 1872 ministrul Tell încercă, fără să isbutească, a creea pe lângă Facultatea de științe o secție de Arhitectură. Nevoia tot mai simțită a unei școli de arhitectură, care să pregătească elemente de care țara, în plină desvoltare constructivă, avea nevoie, a determinat Societatea Arhitecților Români să ia asupra-și înființarea și întreținerea unei școale de arhitectură. Așa încât în 1892 arhitecții : Mincu, Negrescu, Ciocârlan, Maimarolu, Socolescu, Săvulescu, Sterian, Dobrescu, Mihăescu, Beneș și Orăscu, cărora se alăturaseră P. Pașcanu, V. Pleșoianu, Giulini, Atanasiu, pictor Pompilian, deschid școala și cursurile, în condițiuni de instalare modestă, dar de multă bunăvoință și cu o stăruință de admirat. Profesorii predau pe cât de gratuit pe atât de regulat ; iar cheltuelile : material, chirie, căldură sunt suportate de Societate, respectiv de cei 20-24 membri cari formau Societatea. Școala avea două secții : arhitecți și conductori.

Școala aceasta a durat cinci ani, scoțând prima serie de arhitecți. După cinci ani, ministru al Instrucțiunii fiind Spiru Haret, s'a hotărît (1897) reînființarea secției de arhitectură pe lângă școala de Bellearte, așa cum o proectase predecesorul său G. Mârzescu. Luând ființă o școală de Stat, școala Societății nu mai avea rost, elevii acesteia trecând la școala Statului. Iată numele arhitecților, foști elevi ai școalei Societății : Burcuș St., Hârjeu G., Hârjeu D., Ioanid M., Luca T., Manea C., Maxențian M., Mayer I. G., Mihăilescu ...ihăilescu Iamandi, Nicolau Gr., Petculescu Sc. Radu ... V., Ștefănescu V. V., Traianescu I., Vasilescu

XII Congres Internațional al Arhitecților, Budapesta 1930. Ședința în sala Academiei Ungare de Științe.

CONGRESE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

Societatea a organizat și ținut trei congrese, în care s'au desbătut probleme de interes general, în legătură cu arhitectura și funcția arhitectului în viața socială, economică și națională a Statului. La aceste congrese au luat parte, pe lângă arhitecții veniți din toate părțile țării, și reprezentanții autorităților noastre publice. Congresul din 1916, cu prilejul a 25 ani de la înființarea Societății, ținut în palatul Camerii de Comerț, a discutat și cerut, printre altele, Corpul tehnic al Arhitecților funcționari și Corpul arhitecților profesioniști.

După congresul din 1916, din ajunul războiului de întregire, congresul din 1924 a adunat laolaltă pe arhitecții din toate provinciile românești, integrate României. Congresul s'a deschis în ziua de 10 Martie 1924, în Palatul Camerii de Comerț, sub președinția de onoare a lui Ermil Pangrati, directorul Școalei Superioare de Arhitectură și președenția activă a arhitectului profesor Gr. Cerchez, fost director general al Poștelor, președinte al Societății fiind Ștefan Burcuș.

Biroul congresului s'a complectat cu arhitecții: Sterian, N. Mihăescu, I. Berindei, I. Vlad prof. Politehnica din Temișoara, Șt. Burcuș, S. Vasilescu, I. Călinescu și Șt. Ciortan ca vice președinți, având ca secretari și delegați în biroul presei pe arhitecții: V. Rădulescu, St. Baloșin, E. Doneaud, I. Traianescu și C. Nănescu.

Ordinea de zi cuprindea: Legea corpului arhitecților, Ingrădirea titlului de arhitect, Consiliul superior de arhitectură, Criza de locuințe, Problema sistematizărilor urbanistice, Invățământul mediu tehnic, Restaurarea monumentelor istorice, Camera arbitrală, Intreținerea clădirilor și monumentelor, Onorariile arhitecților. După expunerile raportorilor respectivi și discuțiile, la cari au luat parte, pe lângă arhitecți, personalități politice, foști miniștri, reprezentanți ai autorităților, printre cari primarul Capitalei, concluziile au fost concretizate în moțiunile ce s'au votat de congres.

Al treilea congres, din 1928, al arhitecților români, s'a ținut în localul Școalei superioare de arhitectură, sub președinția lui Ermil Pangrati, directorul Școalei, cu care prilej a fost proclamat președinte de onoare al Societății. Biroul congresului s'a complectat cu arhitecții: Negrescu, Berindei, Antonescu și Burcuș, ca vice președinți, iar ca secretari arhitecții: Silion, Roșu, Negoescu, Teodoru, Berindei-junior și Gr. Ionescu.

Chestiunile desbătute în congres au fost: Ingrădirea titlului de arhitect, Legea Corpului Arhitecților, Expertizele, Onorariile, Arhitectul și antreprenorul, Reglementarea concursurilor publice. Sistematizarea orașelor, Problema locuințelor, Camerele arbitrale, Rezoluțiile congresului internațional de arhitectură de la Amsterdam din 1927.

In afară de arhitecți au luat parte la congres: prof. I. Nistor, ministrul lucrărilor publice, reprezentând guvernul, av. Stelian Popescu, ministrul justiției, prof. I. Petrovici și Trancu-Iași foști miniștrii, Ilie Radu președintele Cons. Tehnic Superior, N. Ștefănescu ing. insp. gl., președintele Soc. Politecnice, N. Romanescu fost deputat, senator și primar al orașului Craiova, N. Dumitrescu președ. Soc. Tinerimea română, și profesorii Școalei de Arhitectură.

Pe lângă Congresele din țară, arhitecții români au mai participat, cu lucrări și cu reprezentanții lor, la Congresele Internaționale de Arhitectură. Inainte de război, la Congresul internațional al artei publice, (15-21 Sept. 1906 la Liège) prin arhitect G. Sterian; apoi la congresul internațional de arhitectură de la Viena, prin arhitect I. D. Berindei, delegați în comitetul de patronaj, din partea S. A. R. fiind I. Mincu președinte, P. Antonescu și I. Socolescu vice-președinți. Al X Congres de la Roma din 1911, a avut, de asemenea participare de arhitecți români. Al. XI, ce se hotărîse la Petersburg, nu s'a mai ținut în 1915, din cauza războiului.

După război participarea a fost și mai activă: la congresul dela Amsterdam - Haga 1927 (al XI) a participat un grup numeros de arhitecți, în frunte cu arh. prof. P. Anto-

Interiorul Localului — Sala de ședințe.

nescu, Țărușanu, Irineu, ș. a., luând parte și la desbateri. La cel de la Budapesta, din 1930 (al XII congres), participarea arhitecților români a numărat 30 arhitecți, printre cari St. Ciortan, C. Iotzu, I. D. Enescu, S. Vasilescu, și D. Renard au luat parte ca raportori. Iar arhitecții P. Antonescu și N. Ghica-Budești fiind aleși în Comitetul permanent internațional.

La Budapesta Românii au participat, în condițiuni excelente, la o expoziție de arhitectură, organizată cu prilejul congresului.

La al XIII Congres internațional de la Roma, din Septembrie 1935, au participat 18 arhitecți români printre cari P. Antonescu, Nenciulescu, Rădulescu, Haret, Irineu, Aprihăneanu.

La al XIV congres internațional de la Paris, din 19-25 Iulie 1937, au luat parte mai mulți arhitecți români, printre cari delegați oficiali P. Antonescu, V. Rădulescu, I. Davidescu. La acest congres s'au discutat următoarele teme : a) Profesionale : despre condițiile în care arhitecții și antreprenorii pot avea o însărcinare comună, b) Tehnice : influența întrebuințării materialelor naționale, asupra formei, economiei și înfățișării construcțiilor, c) Educative : formația prescolară. formația școlară și post-școlară a arhitectului, d) Urbanis-

Timbre emise pentru fondul localului.

tice : însănătoșirea vechilor orașe și reîntregirea proprietății urbane ; apoi evoluția profesiunii și responsabilitatea arhitecților. Al XV Congres internațional de arhitectură, din 24—30 Septembrie 1939 la Washington, nu s'a mai ținut din cauza războiului deși se înscriseseră mai mulți arhitecți.

Arhitecții români au mai luat parte activă și la Reuniunile Internaționale de Arhitectură (R. I. A.), precum au fost acele din Praga la 1935 și Paris 1937, prin P. Antonescu, delegat al Academiei de Arhitectură.

In 1936 a fost o Expoziție internațională la Milano, comisar al guvernului român fiind colegul arh. prf. Duiliu Marcu, Expoziția a fost vizitată de câțiva arhitecți români.

Arhitecții români au mai luat parte la congresele internaționale ale Locuinței și Urbanismului, dela Roma, Paris, Londra și Stockholm, precum și la Expozițiile internaționale, păstrând mereu contactul cu noile realizări, în toate domeniile, în general, în acel al arhitecturei, profesiunilor și industriilor anexe, în special.

LOCALUL SOCIETĂȚII

Ideea unui local propriu al Societății a animat și preocupat, încă de la constituirea ei, toate comitele. In 1907-1908, președintele Societății I. Mincu, luase inițiativa lansării unor liste de subscripție printre arhitecți, pentru realizarea fondului de construcție al localului. Bolnav, în ultimul timp, Mincu nu s'a putut ocupa așa cum ar fi dorit, iar moartea sa, la 1912, a întrerupt această inițiativă. Au venit apoi războaiele din 1913-1914-1916-1918, cu urmările lor, cari au întârziat acțiunea pentru local.

Excursie pe Dunăre la localitatea Estergom.
Arh. francezi : Maigrot, A. Defrasse și Ing. Gustave Lyon.
Arh. români : Iotzu, Enescu și Ciortan.

In 1920 Societatea a reluat iarăși chestiunea localului, însărcinând special pe colegii S. Vasilescu, St. Ciortan și I. D. Enescu cu ducerea la rezultat practic a acestei chestiuni. Rezultat practic însemna teren și fonduri pentru construit. Pentru teren ne gândeam că Primăria, care mai dăduse terenuri și altor societăți, nu va refuza un teren Societății Arhitecților. Pentru fonduri ne-am gândit la înființarea unei societăți de construcții, din al cărei beneficiu să se afecteze o parte pentru localul societății. Am expus această idee protectorului și sfătuitorului nostru Ermil Pangrati, care a găsit-o bună. Așa a luat ființă societatea „Construcția Modernă", sub președinția lui Pangrati și cu un consiliu format, în majoritate, de arhitecți. Am avut la subscriere cât și ulterior, pentru finanțarea lucrărilor, concursul Băncii Românești, reprezintată în consiliu prin directorul I. Săvescu.

Societatea Arhitecților a primit, la subscriere, 400 acțiuni

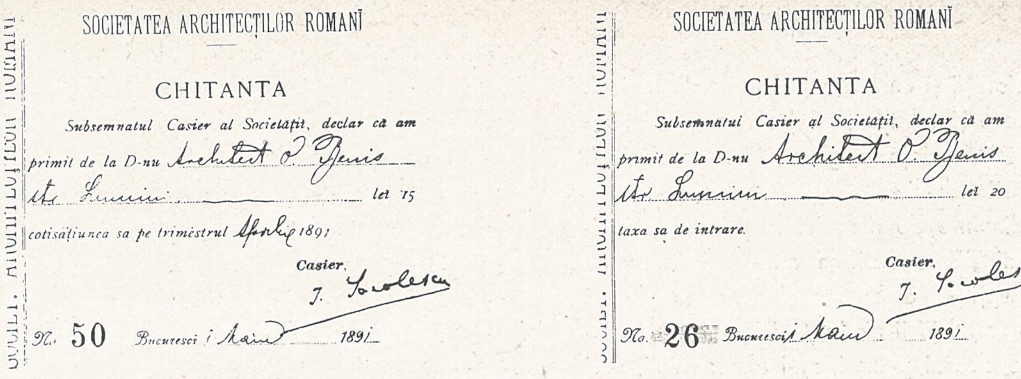

SOCIETATEA ARCHITECȚILOR ROMANĪ

CHITANTA

Subsemnatul Casier al Societății, declar că am primit de la D-nu Architect [illegible] [illegible] lei 15 cotisațiunea sa pe trimestrul [illegible] 1891

Casier, [illegible]

N. 50 Bucurescī [illegible] 1891

SOCIETATEA ARCHITECȚILOR ROMANĪ

CHITANTA

Subsemnatul Casier al Societății, declar că am primit de la D-nu Architect [illegible] [illegible] lei 20 taxa sa de intrare.

Casier, [illegible]

No. 26 Bucurescī [illegible] 1891

Dintre primele chitanțe după constituirea Societății Arhitecților Români.

și prin statut un procent de 3% din beneficiul net. Pentru a avea suma necesară mai curând se cerea o mare activitate constructivă din partea „Construcției Moderne", pe care nu i-o îngăduiau nici împrejurările, nici capitalul său. Așa că Societatea Arhitecților ar fi trebuit să aștepte prea mulți ani pentru a realiza localul.

Pe de altă parte, cu toate solicitările, Primăria nu a putut găsi un teren convenabil pentru Societatea noastră. Și atunci, profitând că societatea „Constr. Modernă" clădea lângă Ateneu un bloc, am tratat și cumpărat un apartament la etajul I, amenajat după necesitățile Societății. Costul a fost destul de ridicat, pentru mijloacele ei reduse, (2.150.000 lei fără taxele de timbru și înregistrare) cu toată reducerea de 10%, obținută de la S. C. M. Plata aceasta s'a făcut în rate semestriale, după ce se scăzuse suma de circa un milion lei, ca acont, cât reprezenta cota statutară de 3%, însumată pe 10 ani. Ratele s'au împlinit din donațiile colegilor.

La 26 Februarie 1930 Societatea Arhitecților Români și-a inaugurat localul, în prezența membrilor, a prietenilor și a reprezentanților asociațiilor de profesioniști intelectuali; local care ne-a fost de mult folos, dar, pe care-l socotim ca o fază de tranziție, către un local într'o casă proprie, care prin închirierea celorlalte părți să producă veniturile necesare, fie unei activități publiciste mai intense, fie alimentării unei Case de pensiuni pentru arhitecți fără mijloace și ajunși la vârsta de a nu mai putea lucra.

Cum viața oamenilor și a societăților este legată de legea progresului, nu ne îndoim că noi sau cei ce ne vor urma, vor împlini această cerință și dorință a tuturor arhitecților.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ - BIBLIOTECA

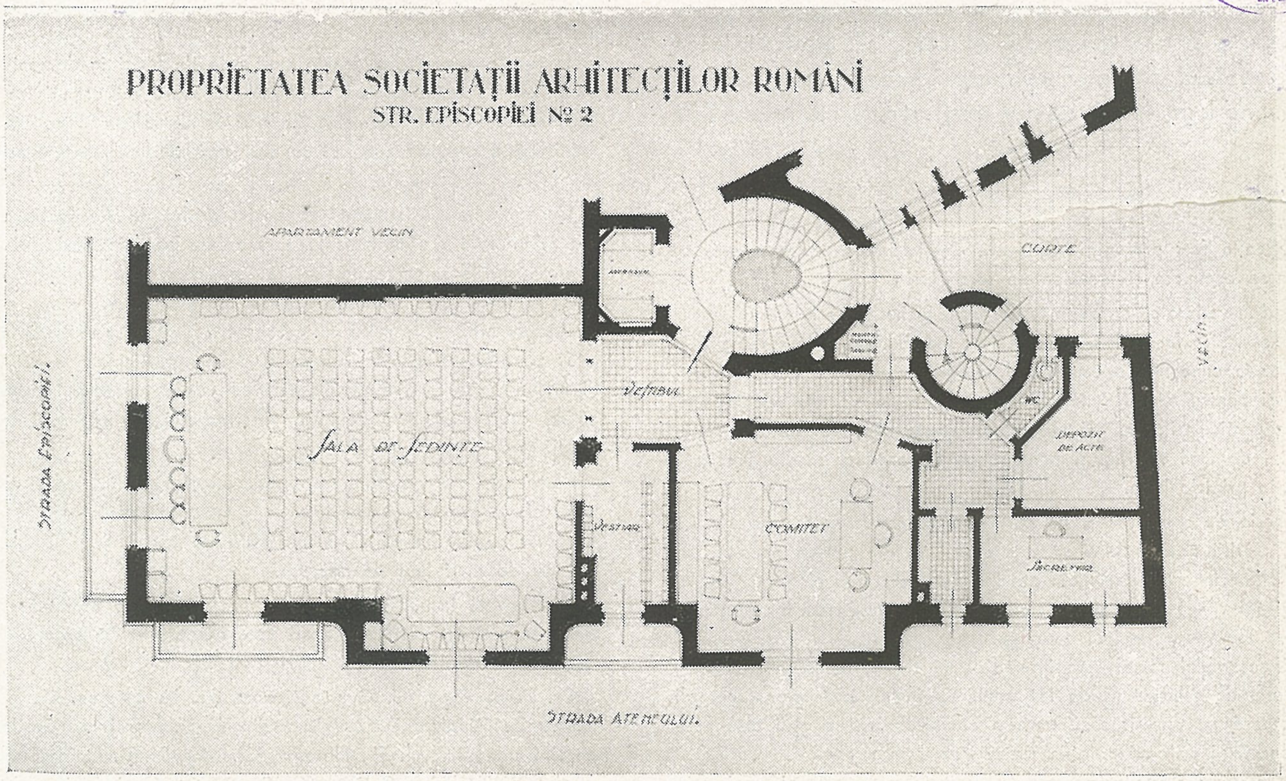

LEGEA CORPULUI ARHITECȚILOR

Dela înființarea Societății și cu toate prilejurile, în revistă, în publicații, în congrese și adrese forurilor hotărîtoare, arhitecții își manifestaseră dorința reglementării profesiunii de arhitect și a purtării titlului.

Se obținuse, încă dinainte de războiu, la primăria Capitalei o „Comisie tehnică" ce verifica actele și întocmea tablourile celor autorizați să elaboreze și semneze planuri de arhitectură. Dar în restul țării nimic. Oricine se putea intitula arhitect și putea alcătui planuri, mai ales străinii, cari speculau mentalitatea naivă a multor români.

In 1906 arhitectul I. D. Berindei prezintă, fără rezultat, forurilor hotărîtoare un proect de 8 articole și semnat de peste 50 arhitecți, prin care se cerea îngrădirea titlului și se instituia un Consiliu tehnic superior de arhitectură, care să controleze exercițiul profesiunii. Proectul acesta a fost susținut de Berindei și în parlamentul din 1918 din care a făcut parte.

Chestiunea a mai fost reluată și de colegul V. Secară în Parlamentul din 1921 ca deputat și ca mandatar al arhitecților, pentru cele hotărîte în congresul dela 1916, relativ la „Legea Corpului Arhitecților".

In 1921 s'a obținut, la stăruințele Societății și prin bunavoință și deosebita înțelegere a D-lui prof. I. Petrovici, ministru de Lucrări Publice, o lege a Corpului tehnic pentru arhitecții funcționari, asimilându-se gradelor, salariilor și condițiilor de avansare ale Corpului tehnic ingineresc. Prin aceastä lege se realiza unul din principalele deziderate formulate în congresul de la 1916.

Congresul din 1928 a pus din nou chestiunea reglementării profesiunii de arhitect și a purtării titlului, cu demersurile cuvenite. Abia în 1932 s'a putut înfăptui și această veche dorință a arhitecților, care era și o netăgăduită cerință de ordine publică.

Arhitecții au găsit în guvernul și parlamentul de la 1931-1932 mai multă înțelegere pentru o lege a Corpului Arhitecților. Profitând de acest fapt Societatea Arhitecților, care studiase și prezentase, de atâtea ori, proiecte de lege pentru îngrădirea titlului și reglementarea exercițiului profesiunii de arhitect, a prezentat guvernului, prin șeful său prof. N. Iorga și parlamentului, prin prof. D. Pompei, președintele Camerei, proectul de lege, însușit de mai mulți deputați [1]), care a fost votat de Corpurile Legiuitoare; legea a fost promulgată cu I. D. R. Nr. 1607, publicat în Monitorul Ofical Nr. 108 din 12 Mai 1932. Un concurs neprețuit în trecerea acestei legi ne-au dat colegii parlamentari P. Antonescu senator și C. Iotzu, Toma Socolescu deputați.

La 15 Decembrie 1932 arhitecții, convocați în adunare generală conform legii, au ales primul consiliu, în persoana colegilor: State Ciortan decan, I. D. Enescu pro-decan, președintele și vice președintele Societății Arhitecților, Prof. P. Antonescu, fost președinte al Societății, arhitecții C. Iotzu, A. Culina, L. Silion și N. Georgescu, toți membri ai Societății, consilieri; prof. Sc. Petculescu preș. Comsiei de disciplină cu arhitecții C. Dobrescu, Fl. Stănculescu, I. D. Traianescu și E. Guneș ca membri ai Comisiunii, toți membri ai Soc. Arhitecților.

Adunarea de constituire a Corpului s'a ținut în Palatul Academiei de Arhitectură, sub prezidenția D-lui prof. D. Gusti ministrul Instrucției Publice.

O vie acțiune a trebuit să ducă Corpul de o parte și Societatea de alta pentru deparazitarea câmpului arhitecturii de elementele străine. Străine și ca pregătire și ca origine. Conform legii nu mai pot profesa arhitectura decât cetățenii români. Or multe elemente dubioase, cu pașapoarte străine și uneori cu concursuri binevoitoare, continuau să profeseze, în dauna elementelor românești. A trebuit persistente intervenții la Ministerul de Interne, la Externe, la Muncă, la Prefectura Poliției, cu descinderi la domicilul celor vizați, ca abia după 3-4 ani să scăpăm de acești intruși.

---

[1]) Legea a fost prezentată Camerii, din inițiativă parlamentară, cu următoarea expunere și următoarele semnături:

„Având în vedere că aproape toate profesiunile libere intelectuale, ca: medici, avocați, farmaciști, etc., cărora se adresează marele public încrezător în cunoștințele ce natural trebuie să decurgă din titlul cel poartă, și pentru a apăra mai bine interesele, în această specialitate, atât ale particularilor cât și ale Statului, este neapărat nevoie, ca în momentul de față și titlul și profesiunea de arhitect să fie precizate și apărate printr'o lege.

Categoria de specialitate, pe care prin legea de față vrem s'o îngrădim, merită o deosebită grijă și atențiune din partea noastră, întru cât o foarte bună parte din patrimoniul Statului și al particularilor, clădit și întreținut după proectele și sub supravegherea lor, depinde deci de pregătirea specială ce o au.

Insuși ansamblul social este influențat, în desfășurarea sa evolutivă, de operele de arhitectură de tot felul, ele imprimând celor cărora li se adresează un anumit sentiment, o anumită viață și mai ales anumite condițiuni determinante în propășirea unui popor.

Priviți sub prisma idealistă arhitecții sunt exponenți ai unei arte complexe și mult cuprinzătoare, întrucât valoarea artistică a operelor arhitecturale caracterizează, în modul cel mai fidel, epoca, transmițând astfel viitorimei sentimentele și concepțiile timpului.

Locuințele private, individuale și colective, școlile, locașurile de cult, localurile industriale și comerciale, spitalele, cazărmile, localurile autorităților de tot felul, ansamblurile sportive, monumentele comemorative, precum și planurile de orânduire și creștere organizată ale comunelor, etc., sunt operele lor, perfecțiunea realizărilor depinzând numai de pregătirea ce arhitecții o au și de posibilitatea de a se desvolta siguri pe titlul și profesia ce o au, neturburați de elemente nepregătite.

In țara noastră, unde foarte mult este de făcut în domeniul arhitecturei, prin sistematizarea preconizată în legea de organizare locală și prin ridicarea de monumente impuse de desvoltarea economică și urbanistică a orașelor noastre, cu atât mai mult se impune nevoia legii de față.

Cu tot numărul însemnat de arhitecți dat de Academia superioară de arhitectură din București, ca și școlile similare din streinătate, cu toate lucrările remarcabile, cari au schimbat fața Capitalei și a orașelor noastre, prin frumoase opere de arhitectură, mare parte executate de arhitecți români, nu a existat o lege, care să pună la adăpost atât pe arhitecți pentru liniștea și demna participare a artei lor, cât și mai ales pe marele public, ferindu-l de numeroase încurcături, pagube, cauzate de pseudo-arhitecți strecurați de nepreciziunea legilor în vigoare.

Starea de azi, păgubitoare publicului și țării, împiedică propășirea arhitecturii noastre și constitue o mare nedreptate pentru arhitecți, ai căror auxiliari, maeștri și specialiști de tot felul, puși sub ordinele lor, au de mult legi de apărare.

O lege de îngrădirea titlului și profesiunei de arhitect se impune deci ca o necesitate și în acest scop vă prezentăm spre aprobare acest proect de lege.

Dr. Petru Topa, C. Constantinescu, Pr. N. Fuierea, Pr. Gh. Cotenescu, G. Giuglea, Eug. Chirnoagă, N. Constantinescu-Bordeeni, General Cantacuzino, I. Th. Florescu, C. Iotzu, N. D. Chirițescu, Gh. Sofronie, C. N. Ifrim, Colonel G. Vizante, M. Gazi, Victor Iamandi, C. Spânișteanu, N. Mareș, Dr. Titus Malai, Leon Sculy, Ion Gruia.

ISTORIA ARHITECTURII ROMÂNEŞTI

Meşteşugul sau arta de a construi la Români nu-şi avea încă închegare unitară, într'o lucrare tipărită, cu documentare complectă a fazelor principale, prin care a trecut, în decursurile veacurilor, această artă. Scrieri fragmentare sau parţiale, ale istoricilor, arheologilor, arhitecţilor [1]) sau amatorilor noştri, se găseau, dar o lucrare complectă, metodic aranjată, în care amatorul, cercetătorul sau elevul Academiei de arhitectură să poată găsi o sinteză a ceea ce a fost arhitectura pentru români, nu aveam. Profesorul sau profesorii respectivi, dela Academia de arhitectură, îşi făceau cursul acesta, cu destulă competinţă şi suficientă documentare. Insă, în afară de notele pe care studenţii le luau din explicaţiile şi schiţele profesorilor, ceva temeinic, care să rămână, să poată fi consultat şi folosit oricând de oricine, nu se găsta. Pentru noi ca Români, cu ţară mărită şi uneori cu nevoia de a justifica şi pe această cale, oricui, vechimea, tradiţia şi puterea de creaţie a poporului român, sprijinite pe monumentele trecutului, trebuinţa unei Istorii a arhitecturii româneşti se făcea tot mai simţită.

Problema aceasta a fost de multe ori ridicată şi discutată în Consiliile Societăţii arhitecţilor români, până în 1931 când colegul nostru arhitect Arta Cerchez a propus Societăţii instituirea unui concurs pentru întocmirea unei Istorii a arhitecturii româneşti, oferind în acest scop şi suma de 100.000 lei. La această sumă s'a mai adăogat apoi 50.000 lei oferiţi de către Preşedintele Societăţii I. D. Enescu şi 30.000 lei de către arhitectul St. Ciortan, decanul Corpului Arhitecţilor.

S'au prezentat la concurs trei lucrări, din care juriul, întrunit în 1934 la S. A. R. şi format din Gh. Balş, membru al Academiei Române, arhitect profesor N. Ghika-Budeşti şi preşedintele Societăţii, a acordat premiul I lucrării colegului Grigore Ionescu, fost membru al Şcoalei Române din Roma. Lucrarea a fost apoi revăzută şi complectată după indicaţiile juriului şi cu materialul documentar, pe care autorul reuşise să-l mai adune.

Pentru tipărirea acestei preţioase şi atât de necesare lucrări, Societatea Arhitecţilor a mai contribuit, plătind anticipat un număr de volume în valoare de 65.000 lei.

Lucrarea, prefaţată elogios de prof. N. Iorga, cuprinde 500 pagini format 8, text şi desenuri, tipărită de „Cartea Românească" în condiţiuni tehnice cu totul occidentale, complectând locul rezervat şi atât de important în publicistica de documentare românească.

CONCURSURI PUBLICE DE ARHITECTURĂ

Pentru clădirile publice, cari trebuie să fie şi monumente de artă, deci de educaţie artistică şi să exprime, pe lângă prestigiul autorităţii de Stat şi pe cel de demnitate naţională, obţinerea proiectului cel mai bun a constituit, în toate vremurile şi la toţi oamenii de răspundere, o serioasă preocupare.

Calea concursului public, între arhitecţi, a fost socotită cea mai potrivită şi cea mai ferită de critici. De aceea arhitecţii, prin Societatea lor, au cerut totdeauna concurs public, pentru planurile unor astfel de lucrări.

Adesea pentru lucrări importante, epocale, concursul public a fost internaţional. Concursul internaţional este uneori şi un mijloc de verificare a valorilor naţionale, şi de stimulare, de ambiţionare, mai accentuată a puterilor de creaţie, pentru arhitecţii naţionali.

Reuşita sau nereuşita unui concurs public de arhitectură depinde şi de condiţiunile, respectiv de programul concursului. Deaceea Societatea Arhitecţilor s'a ocupat totdeauna şi atent de programul concursurilor, propunând şi obţinând, de multe ori, îmbunătăţiri esenţiale, cari au dus la rezultate satisfăcătoare.

Spre a se vedea cum a evoluat această chestiune, vom face un scurt rezumat al publicării şi rezultatelor concursurilor publice de arhitectură.

In 1889 Direcţia C. F. R. publică concurs internaţional pentru Palatul Ad-ţiei sale, cu predare la 8-II/1890. Arhitectul Socolescu I, face asupra acestui concurs o serie de observaţii, în revista „Analele Arhitecturei" cu privire la programul publicat. La acest concurs s'au prezentat 13 proecte din ţară şi străinătate, arhitectul român Xenopol luând premiul al III-lea.

In 1890 se publică concurs pentru clădirea Teatrului Naţional din Iaşi, cu predare 1 Octombrie 1890. Tot în 1890 — 1 Aprilie, se predau proectele concursului pentru Palatul Ad-tiv Brăila. Concursul neavând rezultat satisfăcător din cauza programului.

Prefectura Tulcea publică concurs pentru proectul Palatului său administrativ cu predare la 1/II/1891.

Pentru palatul Justiţiei din Capitală, încă din 1859 se pusese problema construirii, pe terenul din piaţa Constantin Vodă. Organizându-se un concurs internaţional, proectul admis a fost al arhitectului român Al. Orăscu, autorul Palatului Universităţii. Lucrările n'au putut însă începe din lipsă de fonduri, Prefectura de Ilfov neputând vărsa cota sa.

In 1878 se reia chestiunea construirei palatului şi o comisie de magistraţi alcătueşte programul pentru un alt concurs internaţional, terenul destinat fiind cel din faţa Bisericei Domniţa Bălaşa. Ideea concursului căzu însă şi fu însărcinat cu proiectul palatului arhitectul Montaureanu.

Proectul Montaureanu fu însă criticat şi ministrul de Justiţie însărcină pe arhitectul Ballu-fiul, din Paris, cu facerea proiectului, care s'a şi executat.

Pentru a duce la bun sfârşit construcţia ministerul, prin decizia din 26 Martie 1890, însărcină pe arhitectul I. Mincu, cu direcţia lucrărilor, asistat de o comisiune. Mincu n'a fost numai diriginte, ci pentru unele părţi, cum sunt frumoasele plafoane din sălile de şedinţă, şi arhitect conceptant.

Problema clădirii palatului Parlamentului a avut, de asemenea, peripeţiile ei. In 1879 se ţine un concurs internaţional pentru palatul Camerei, proiectul arhitectului Săvulescu luând premiul II, premiul I neacordându-se.

Apoi se hotărî un singur palat, pentru Cameră şi Senat, pe locul de pe bulevard lângă Imprimerie (azi Ministerul Lucrărilor Publice). Se şi votă, în 1883, un credit de 5 milioane lei. După câtva timp se reveni însă la ideea de a avea fiecare Corp legiuitor palatul său, hotărîndu-se a se clădi Camera pe locul din bulevard şi Senatul în piaţa Constantin Vodă.

Se hotărî concurs internaţional, cu predarea la 1/3/1890. Printre condiţiile concursului se specifică: „întocmirea proiectului definitiv şi dirijarea lucrărilor o va avea arhitectul

---

[1]) Studii de contribuţie la istoria arhitecturii româneşti au mai publicat arhitecţii: D. Berindei, Gh. Sterian, N. Gabrielescu, Al. Orăscu, Mandrea, P. Antonescu, N. Ghika-Budeşti şi alţii, printre cari trebue amintit în primul rând G. Balş.

român care, luând parte la concurs, va fi clasat mai sus între români".

Rezultatul concursului a întrecut toate așteptările: s'au depus 53 proecte, dintre cari 37 pentru Camera Deputaților și 16 pentru Senat. După o expoziție publică de 8 zile s'au judecat, după cum s'a mai arătat, arhitecții români obținând frumos succes. Pentru proiectul palatului Camerii obținând premiul I (Maimarolu) și premiul III (Mincu-Băicoianu); iar pentru Senat premiul III (I. Socolescu). Din 12 proecte alese pentru Cameră și Senat 7 au fost ale românilor. Arhitecții români au fost felicitați de profesorul I. Gaudet din Paris.

Succesul a fost sărbătorit cu un banchet, la care s'a hotărît constituirea Societății Arhitecților Români (26.II/1891).

Inceperea lucrărilor pentru aceste două palate, s'a tot amânat, din diferite cauze, printre cari și nestatornicirea regimurilor politice. Totuși în vremea aceia (1890—1900) se clădesc un mare număr de edificii publice: Școala Normală Câmpulung, Liceul Ploești, Seminar Central și Școli comunale București, Palatul Poștelor, Palatul Justiției, Banca Națională. La Iași Universitatea, Teatrul, Liceul externat și internat, Școala Normală, Institute științifice (anatomie, fisiologie); la Călărași cazărmi și palatul ad-tiv; Tulcea penitenciar; la Constanța școli, Cazino, magazine, port; la Craiova palatul de Justiție, la Brăila palatul Ad-tiv și judecătoresc, la Târgoviște spitalul, gimnaziu, școala comunală. Ministerele de interne și instrucție, clădesc spitale, penitenciare, primării, școli, etc.

Pentru palatul Senatului, s'a mai ținut un concurs restrâns, prin care s'au angajat arhitecții Doneaud și Maimarolu cu lucrările de realizare.

Pentru Palatul Bursei și al Camerii de Comerț-București, s'a ținut în 1907 concurs internațional, prezentându-se 14 proiecte și luând premiul I arhit. St. Burcuș, care a executat lucrările. Pentru Catedrala din Galați concursul a premiat pe arhitecții St. Burcuș și P. Antonescu, ale căror planuri s'au executat.

Problema concursurilor publice de arhitectură a constituit o permanentă preocupare a Societății Arhitecților și după războiul de întregire. Nu era destul să se obțină, în principiu, concurs public pentru cutare lucrare de seamă. O chestiune principală o constituiau, după cum s'a mai arătat, condițiile concursului; și asupra acestor condiții intervențiile Societății se produceau de cele mai multe ori.

In Congresul de la 1916, prin moțiunea V-a, Societatea este însărcinată a întocmi un regulament de modul cum trebuiesc ținute concursurile publice, care regulament să devină obligator și pentru arhitecți.

Regulamentul a fost întocmit și tipărit, primul în 1920, iar al doilea revăzut în 1921 după ce fusese votat de Societate, în adunarea dela 4/II/1921.

Și am putea spune că acest regulament a fost de mare folos, fiindu-ne cerut de multe din instituțiile publice, cari instituiau concurs public, pentru clădirile lor, și de care multe au ținut seama.

După războiul nostru de întregire s'au ținut mai multe concursuri publice și s'au ridicat o seamă de clădiri, între cari multe construite după planurile obținute la concurs, de către arhitecți.

Printre aceste concursuri și realizări putem cita: Mausoleul de la Mărășești, Catedrala dela Cluj, de la Bălți, Bisericile ortodoxe de la Satu Mare, Mediaș, Temișoara, Turda Madona Dudu Craiova, Spirea Nouă și Sf. Mihail și Gavril București, Parcul Domeniilor. Apoi localul Asociației Inginerilor și Tehnicienilor Minieri, al Corpului Didactic, al Medicilor Veterinari, palatul Municipiului Craiova, Cultural al Dobrogei, al Academiei Române, al Creditului Urban, al Institutului de Igienă, al Fundației Ferdinand Iași, al Băncii Olteniei, al primăriei Făgăraș, al Camerelor de Comerț Iași și Timișoara, al Soc. Distribuția, ș. a.

Apoi pentru Mausoleul Neamului Chișinău, pentru palatele diferitelor prefecturi, concursul Ministerului Sănătății pentru 3 sanatorii de tuberculoși, alt concurs fără rezultat, din cauza programului, pentru palatul C. F. R., pentru piețele Victoriei și Romei, pentru Piața 8 Iunie azi 6 Septembrie, pentru piața Gării de Nord, pentru un hotel la Balcic, pentru pavilionul României la Expoziția din 1937 de la Paris, pentru sanatorii ale inspectoratului jandarmeriei la Techirghiol, pentru plan de sistematizare al orașului Cluj, ș. a., ș. a.

Unele din acestea s'au executat, după planurile premiantului, altele au rămas și azi în stare de proiect. In stare de proiect a rămas și Palatul municipal al Capitalei, după un concurs în 1925 la care s'au prezentat 23 proecte, după cel din 1936 cu două probe, prezentându-se la prima probă 13 lucrări din care au trecut 10 la a doua probă.

La un concurs internațional pentru amenajarea orașului Belgrad, s'au distins și arhitecții români (Davidescu, Bolomey).

Rezultatele concursurilor publice de arhitectură ar fi fost și mai îmbucurătoare dacă moravurile noastre, în general, ar fi fost altele. Totuși intervențiile persistente ale Societății, pentru concursuri, au dat prilej tinerilor arhitecți să se poată manifesta și pune în valoare aptitudinile și pregătirea.

COLABORAREA SOCIETĂȚII CU CELELALTE ASOCIAȚII DE INTELECTUALI

După războiul nostru de întregire s'a pus, neamului nostru și conducătorilor săi, atâtea probleme care interesau de aproape nu numai viața statului, ci și viața și putința de manifestare profesională. Concepția democratică a timpului îngăduia, în toate sectoarele profesionale, o libertate îngrijorătoare și păgubitoare, păgubitoare atât pentru controlul și nivelul profesional în genere, cât și din punct de vedere național.

Toate profesiunile intelectuale, ca și cele manuale, au simțit nevoia unei reglementări a exercițiului profesiunii, cu anumite măsuri de pregătire și calificare, dar mai ales cu măsuri de protecție a elementului național. Era deci firesc ca în aceste probleme, comune principial tuturor profesiunilor, reprezentanțele acestor profesiuni, respectiv Asociațiile, să se sprijine reciproc și să ducă împreună acțiunea de lămurire și intervenire, către forurile hotărîtoare.

Arhitecții au fost alături cu toți colaboratorii lor: ingineri, antreprenori, industriași, meseriași, în acțiunea pentru încurajarea construirii de locuințe. Societatea arhitecților, cu asociațiile respective ale acestor profesiuni de colaborare, s'a prezentat primilor miniștri și ministerelor de finanțe și muncă, arătându-le greșala ce se face cu abrogarea legii încurajării construcțiilor, cu nerespectarea legilor de la un regim la altul, mai ales a legilor cu caracter economic și fiscal. Acțiunea aeasta a fost foarte vie între anii 1929 și 1935.

De asemenea Societatea, alături de A. G. I. R. și Sindicatul antreprenorilor a făcut demersuri pe lângă Minist. Industriei și Comerțului (Economiei naționale) și Finanțe, cu referire la prețul materialelor de construcție și a cauzelor de scumpete.

Dar acțiunea constantă, pe care S. A. R. a dus-o, alături de toate Asociațiile de intelectuali, a fost pentru „primatul muncii românești". Aci e cazul să arătăm că, indiferent de credințele politice ale membrilor diferitelor asociațiuni, Asociațiile toate, cu unanimitatea membrilor lor români, au făcut numai naționalism, au dus aceeași acțiune de repunere în drepturile cuvenite elementului românesc.

Această acțiune a determinat constituirea Confederației Asociațiilor de Profesioniști Intelectuali Români (C. A. P. I. R.) la 13 Februarie 1933, obținând personalitatea juridică la 4 Aprilie 1933. Confederația grupează 19 Asociații de intelectuali și S. A. R. a fost printre asociațiile fundatoare, având totdeauna reprezentantul său în Comitetul de direcție; iar din 1938 președintele S. A. R. a fost ales vice președinte al Confederației.

Delegații S. A. R. în Confederație au fost: I. D. Enescu, Gh. Negoescu, Țărușanu și Zamfiropol. Confederația a studiat mai cu deosebire „problema socială și etnică a profesioniștilor intelectuali", documentându-se, prin asociațiile componente, asupra „utilizării intelectualilor în raport cu nevoile țării" și „a proporției elementului românesc în diferite etape ale învățământului". Congresul din 16 Mai 1937, al profesioniștilor intelectuali, a votat următoarea moțiune:

„Profesioniștii intelectuali, din întreaga țară, reuniți prin asociațiile lor, în congresul general, solicită tuturor factorilor de răspundere ai acestei țări, ca printr'o străduință unitară și continuă, să asigure înfăptuirea, cât mai grabnică, a următoarelor deziderate:

1) Aplicarea principiului romanizării profesiunilor intelectuale și stabilirea mijloacelor pentru promovarea și propășirea elementului etnic-național.

2) Românizarea capitalurilor și în special a capitalului marei finante și al marei industrii, prin efortul combinat al Statului și al Băncii Naționale.

3) Revizuirea tuturor împământenirilor, atât a celor privitoare la streinii ce s'au stabilit în țară după data armistițiului și a păcii generale, cât și a celor dobândite prin optare, în legătură cu tratatele de pace de la Versailles și Saint-Germain.

4) Revizuirea tuturor diplomelor și echivalărilor, cari au servit de bază aprobărilor de liberă practică, date după armistițiu și pacea generală.

5) Creiarea unui oficiu al muncii intelectuale, care să se ocupe atât cu problemele de orientare și pregătire profesională, cât și cu cele de îndrumare, ajutorare și plasare.

6) Congresul dă împuternicire deplină Consiliului Confederației să urmărească, pe toate căile, aducerea la îndeplinire a acestor deziderate".

Datorită acestei mișcări, acestor documentări și a intervențiilor pe lângă forurile conducătoare, s'a adus „legea utilzării personalului românesc în întreprinderi", s'a început revizuirea diplomelor de medici. Și tot datorită Confederației, care-și avea reprezentantul său în comisiunea respectivă, de pe lângă Ministerul Muncii, s'a aplicat, cât îngăduiau împrejurările, dispozițiile acestei legi și al controlului streinilor, pregătind astfel atmosfera de integrală epurație de mai târziu.

Tot Confederația, cu concursul asociațiilor componente, a studiat și prezentat celor în drept, un proect de organizare generală a profesiunilor și de posibilitate pentru reprezentanții acestor profesiuni de a-și spune cuvântul asupra legilor și măsurilor privind viața profesională. In legea electorală, care prevedea reprezentanța profesională în parlament, s'a ținut seamă de acest proiect al Confederației.

Pe lângă participarea activă a Societății Arhitecților la aceste lucrări, Societatea, prin delegații săi, a răspuns invitațiilor participând la Congresele Uniunii Avocaților, A. G. I. R.-ului, Asoc. Medicilor veterinari, Asoc. Agronomilor, Inginerilor silvici, păstrând și pe această cale contactul cu celelalte profesiuni intelectuale și cu problemele respective.

COLABORAREA SOCIETĂȚII CU INSTITUȚIILE PUBLICE

Una din principalele preocupări ale arhitecților, după războiul de întregire, a fost problema planurilor de sistematizare. Orașele noastre, ca și celelalte așezări de viață socială, satele, nu se mai puteau desvolta la întâmplare, ci după anumite norme urbanistice.

In primul rând Capitala țării, — care reprezenta nu numai cea mai mare concentrare de viață în comun și de instituții publice, dar și centrul de comandă și direcțiune, în toate domeniile, pentru toată țara, — trebuia să aibă un plan de sistematizare.

In acest sens Societatea Arhitecților a făcut dese intervenții pe lângă toți primarii Capitalei și pe lângă Ministerul de Interne. S'a cerut concurs pentru planul de sistematizare, s'au alcătuit proiecte de unii dintre colegi, s'au instituit comisii și comitete de lucru, pe lângă Municipiu, din care au făcut parte și delegați ai Societății. Rezultatele n'au fost însă cele așteptate. Cu fiecare schimbare de regim sau de primar se schimba și concepția în materie de sistematizare. Dacă un plan definitiv de sistematizare s'ar fi alcătuit la vreme, n'am fi ajuns la situația ca pe unele străzi circulația să fie tot mai anevoioasă.

In 1935-1936 s'a pus la punct un plan director de sistematizare, ce trebuia apoi lucrat în detaliu, pentru a se da putința de aplicare. Până a fi însă pus la punct s'a și trecut la modificări: schimbări de traseuri, de zone verzi în zone de construcții și invers. Regulamentul de construcții în formă de proiect, a fost trimis Societății Arhitecților, spre a fi examinat. Ceea ce s'a făcut de un comitet delegat de Societate și apoi adus în discuția mai multor adunări, în care s'au formulat și precizat observațiile arhitecților.

Dintre arhitecții cari au lucrat în diferite Comisiuni ale Municipiului Capitalei citām: I) La comitetul planului de sistematizare și regulament arhitecții: P. Antonescu, Duiliu Marcu, Smărăndescu, Doneaud, Negoescu, Iotzu, Bolomey, Zamfiropol, Berindey; II) La comisia specială: P. Antonescu, St. Ciortan, Iotzu, Smărăndescu, Marcu D.; III) La comisia verificării titlurilor: Ciortan, Enescu, S. Vasilescu. Au lucrat și realizat însă ce au putut, nu ceea ce ar fi dorit și corespuns cerințelor de ordin general.

Intervențiile Societății pe lângă Ministerul de Interne, cu prilejul legii ad-țiilor locale, a avut ca rezultat prevederea Comisiilor de sistematizare și rolul cuvenit arhitecților în aceste comisiuni. Comisiunea centrală de sistematizare este prezidată de fostul președinte al S. A. R. și rector al Academiei de Arhitectură P. Antonescu. Prin legea Municip. Capitalei s'a prevăzut că decanul Facultății de Arhitectură să facă parte de drept din Consiliul Central al Municipiului.

Societatea a mai intervenit și obținut oare care norme mai raționale, în ce privește autorizațiile și regulamentele de construcții și alinieri, raporturile cu publicul, obligația arhitectului de a conduce și supraveghea lucrările proectate, ș. a., pentru mai toate primăriile din țară.

De asemenea Societatea a stat la dispoziția municipiilor și orașelor din toată țara, cu indicațiile și lămuririle ce i

s'au cerut, cu privire la planurile de sistematizare sau ale regimului de construcții. La dispoziția prefecturilor, a parohiilor sau comitetelor de construcții de biserici, școli ș. a., dându-le lămuririle necesare pentru alcătuirea planurilor, pentru organizarea concursurilor publice.

Nu se poate tăgădui azi de nimeni contribuția arhitecților la înlăturarea anarhiei edilitare, la stabilirea normelor raționale de construcție și control, la păstrarea și desvoltarea patrimoniului național, în domeniul arhitecturei.

Prezentarea realizărilor românești la Expozițiile internaționale a avut de asemenea concursul și colaborarea arhitecților. Pavilionul României de la Expoziția Internațională de la Lipsca, din 1913, este opera arh-ului S. Vasilescu, care a avut un frumos succes. La Barcelona, în 1928, frumosul pavilion în stil românesc al României, care a fost mult apreciat, este opera arhitectului Duiliu Marcu, ca și pavilionul României la Expoziția internațională de la Paris, din 1937.

Pentru Expoziția internațională din Polonia, la 1930, de Comunicații, comisar al guvernului român a fost arhitect D. Marcu, arhitectul pavilionului H. Creangă, iar pentru aranjament, din partea C. F. R. d-ra arhitect Irineu. S'a obținut medalie de aur pentru pavilion și secțiuni.

Pavilionul României, de la Expoziția din Bruxel (1935) este opera arhitectului Moșinschi. Iar pavilionul României la Expoziția din 1939, de la Washington, este opera arhitecților Cantacuzino și Doicescu.

Pavilionul României la Expoziția-târg de mostre permanentă din Belgrad 1937, este opera arhitectului Smigelschi.

Colaborarea arhitecților a fost necesară și la aranjarea decorarea și prezentarea secțiilor, ce trebuiau să pună în valoare munca, priceperea și producția românească.

SERVICII ȘI DEMNITĂȚI PUBLICE

Arhitectura este poate cea dintâi dintre îndeletniciri a cărei necesitate este reclamată de o normală alcătuire și funcționare a vieții sociale. Cadrul unei așezări de viață socială, satul sau orașul, cu străzile, piețele, grădinile, perspectivele, orientarea, este operă de arhitectură. Apoi celulele de viață socială, locuințele, ce se ridică pe liniile acestui cadru, dimpreună cu edificiile și monumentele publice, sunt iarăși operă de arhitect. Este firesc dar ca arhitectura și arhitecții să fie integrați vieții organismului de stat, după importanța funcției sociale pe care o îndeplinesc. Ceea ce Societatea a căutat să arate totdeauna și să pretindă decâte ori se părea că nu găsește înțelegerea cuvenită.

Datorită acestor insistențe și explicații, treptat, treptat, au luat ființă Servicii sau Direcții de arhitectură, pe lângă fie care departament, pe lângă municipii și primării de orașe, pe lângă prefecturi și case autonome, cu cele mai bune rezultate, din toate punctele de vedere. Servicii și direcții conduse de arhitecți cari au înțeles și dovedit, cu prisosință, atât importanța serviciului, din punct de vedere profesional, cât și din punct de vedere social.

Arhitectura n'a fost mai prejos decât celelalte profesiuni intelectuale nici în privința valorilor sociale recrutate dintre arhitecți. Arhitectul D. Berindei era un reputat savant și a fost ministru al Lucrărilor Publice. Primul președinte al Societății arhitecților români, arhitectul Al. Orăscu, om de știință, de mare cultură și de recunoscută autoritate, a fost rector al Universității din București, senator și ministru al Instrucției Publice. Arhitectul M. Capuțineanu a fost secretar general și director general al Ministerului de Lucrări Publice. D. Maimarolu și Al. Săvulescu arhitecți ai Ministerelor de Interne, Instrucție și Culte ; N. Gabrielescu arhitect inspector pentru restaurări, Gh. Sterian director general al Casei Artelor, Gr. Cerchez senator și director general al Poștelor ; Mandrea, Nedelcu, Călinescu, N. Mihăescu, Ghica Budești, P. Antonescu, Pompilian, arhitecți șefi de ministere și inspectori generali, I. D. Berindei inspector general al lucrărilor expoziției din 1906. Din generația mai nouă găsim pe D. Hârjeu, P. Smărăndescu, St. Ciortan, I. D. Enescu, Duiliu Marcu, Radu St., Ciocoiu, Nenciulescu, Fl. Stănculescu, Baloșin, V. Rădulescu, Davidescu, Bolomey, Roșu, Negoescu, Nădejde, Dragu, Dudescu, Silion, V. Simionescu, E. Grosu, Dinulescu, Viecelli, Cantacuzino, Costescu, Stănescu, Guneș, I. Ionescu, Aprihăneanu, Cherenbach, Ciogolea, Creangă, Culina, Fonescu, Pomponiu, Teodorescu ș. a. conducători de servicii și direcții de arhitectură.

Membrii ai Consiliului tecnic superior au fost : P. Antonescu, D. Marcu, E. Doneaud, Smărăndescu, Nenciulescu, Iotzu, Cristofi Cerchez și Nănescu, Prof. arhitect P. Antonescu fiind și membru al Academiei Române.

Pe plan politic arhitecții au avut următorii parlamentari, deputați și senatori : D. Berindei, Al. Orăscu, Gr. Cerchez, I. Mincu, I. D. Berindei, V. Secară, P. Antonescu, C. Iotzu, T. Socolescu, Gh. M. Cantacuzino, Simota, I. Roșu și I. D. Enescu, care a fost, în două rânduri, Subsecretar de Stat la Finanțe ; apoi St. Burcuș consilier și prim ajutor de primar al Capitalei, Sc. Petculescu, Moroianu, Mucichescu N., Pandele Șerbănescu, consifieri comunali ; N. Georgescu, C. Dobrescu, Simota, consifieri technici ; Toma Dobrescu președinte al Camerei de Comerț din Capitală.

Pe plan spiritual, alături de marile valori literare și științifice ale neamului românesc, s'au manifestat : D. Berindei, Al. Orăscu, N. Gabrielescu, Gh. Sterian, I. Mincu, I. Socolescu, Mandrea și alții, prin lucrări, prin reviste de specialitate și prin revista „LITERATURA ȘI ARTA ROMÂNEASCĂ", ce apărea încă înainte de 1900.

In generațiile mai noui de arhitecți găsim iarăși o seamă de colegi cari pe lângă distinși profesioniști s'au dovedit și pricepuți mânuitori ai condeiului, cunoscători și cercetători ai problemelor de tot felul, ce au interesat și frământat viața lumii în general și a românilor în special, în ultimii 20-25 ani.

ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ

Tiparul, publicitatea, constituesc mijlocul cel mai practic și cel mai eficace pentru difuzarea ideilor, pentru prezentarea problemelor și soluțiilor potrivite, pentru lămurirea pozițiilor fiecărei profesiuni. Ceea ce Societatea Arhitecților a înțeles chiar din ajunul constituirei sale formale.

„ANALELE ARHITECTUREI", de sub direcția energicului I. Socolescu, au ocupat, timp de patru ani, un loc de frunte pe terenul publicisticei de la 1890—1895, tratând cu competință, prin condeele lui Orăscu, Berindei, Socolescu, Sterian, Gabrielescu, Mandrea, Ciocârlan, Săvulescu, I. Roșca, prof. Mureșanu, ș. a. toate problemele în legătură cu arta și arhitectura, privite prin prisma necesităților de viață românească.

In 1906, sub direcțiunea arhitectului G. Sterian apare revista „ARHITECTURA", prin care, în afară de alte propleme, proecte și lucrări, se pune cu hotărîre, necesitatea unei legi pentru îngrădirea titlului de arhitect, calificare profesională și Consiliul superior de Arhitectură. Expunerea de

motive și proectul de lege poartă semnătura a 50 de arhitecți.

In 1912 apare un buletin informativ al Societății, cu discuțiile și hotărîrile Comitetului. In 1916 apare revista „ARHITECTURA", întreruptă după două numere, de intrarea României în război. Reapare în 1919 și 1920, cu lucrări, proecte, articole și cu mențiune pentru arhitecții căzuți în războiul de întregire, printre cari figurile distinse ale lui Zagoritz și Gh. Lupu.

In 1922—1923 apare, sub patronajul „Cercului Ion Mincu" — din Societate, revista „ARTELE FRUMOASE", sub direcția arhitecților I. Traianescu și St. Ciortan.

In 1924, 1925, 1926, 1927 Societatea editează „ARHITECTURA" sub formă de album anual, cu lucrările arhitecților, proecte, concursuri, articole de specialitate, dări de seamă, intervenții, ș. a.

Efortul Societății pentru local a împiedecat apariția revistei până în 1930, de când și-a reluat apariția; iar din 1935 apare regulat, trimestrial, în condițiuni technice și redacționale dintre cele mai satisfăcătoare, prezentând pe lângă un bogat material de lucrări, articole și informațiuni asupra tuturor chestiunilor ce interesează lumea în general și pe arhitecți în special.

In afară de colaborarea la revistele și buletinele editate de Societate, arhitecții au avut o însemnată activitate publicistică. Mandrea a alcătuit și tipărit monografia bisericii Sf. Niculae Domnesc din Curtea de Argeș și monografiile mănăstirilor Snagov și Brebu. Dumitru Berindei a publicat, printre alte lucrări de seamă, studii asupra Artelor în România; N. Gabrielescu studii asupra câtorva biserici, mănăstiri și studii critice relativ la restaurări; Mincu studii critice în revista de „LITERATURĂ ȘI ARTĂ ROMÂNĂ" și „CONVORBIRI LITERARE", Sterian o seamă de articole de specialitate, ca și Ciocârlan; P. Antonescu studii istorice asupra monumentelor noastre, N. Ghica-Budești a tipărit în patru volume „EVOLUȚIA ARHITECTUREI MUNTENE" și altele în colaborare cu Gh. Balș și Tzigara-Samurcaș.

Apoi Sp. Cegăneanu diferite broșuri, reprezentând studii de „Obiecte bisericești" și critice despre Palatul Senatului, Comunal, Lucrări Publice, concursul pentru palatul Camerii de Comerț și o lucrare despre Gospodăria Țărănească; I. D. Traianescu „Tratat de perspectivă" și diferite articole, T. Socolescu „Arhitectura Ploeștilor" și „Tratate de urbanism" traducere; Duiliu Marcu o broșură studiu despre Sistematizări și altele, I. D. Enescu broșuri despre „Problema locuințelor", „Arhitectura și Renașterea Națională", „Statul în fața problemelor vremii", „Naționalism istoric și naționalism constructiv", pe „Drumul Românismului", „Corporatism", „Organizarea profesiunilor, ș. a.; Radu Ștefan despre locuințe și alte studii, Fl. Stănculescu un volum cu case și gospodării la țară, V. Asquini mai multe volume despre „Directive în construcție", „Dosar-Deviz", „Indicator technic"; V. Smigelschi „Principiile izolării acustice", „Principiile și tehnica condiționării aerului", G. M. Cantacuzino, „Isvoare și popasuri", „Arcade, firide, lespezi", Gr. Ionescu „Istoria arhitecturii românești", „Ghidul Bucureștilor" și „Curtea de Argeș" istoricul monumentelor sale, Zamfiropol, studii urbanistice.

DIFERITE CURENTE IN ARHITECTURA ULTIMILOR 50 ANI

Pentru arhitectura românească, epoca lui Brâncoveanu a reprezentat o adevărată renaștere. Specificul românesc al ceardacurilor și coloanelor a căpătat în această epocă, un nivel academic pe care cu greu îl ating popoare de mai mare tradiție artistică. Simțul artistic robust și rafinat, ce se degajează din originalitatea formelor și bogăția decorațiilor Palatului de la Mogoșoaia și Mănăstirii Hurezi, așează neamul românesc printre neamurile de puternică creație artistică.

Epocii lui Brâncoveanu i-a urmat, pe aceiași linie de concepție și prestigiu, în materie de arhitectură, epoca Mavrocordaților, care ne-a lăsat frumoasa biserică a Mănăstirii Văcărești, bisericile Antim, Crețulescu și Stavropoleos. După aceasta a urmat o stagnare, determinată de pregătirea unor așezări politice, sociale și naționale, în toată Europa, provocate de revoluția franceză din 1789 și următoarele.

Inceputul de închegare națională, prin unirea Moldovei cu Muntenia, subt Domnitorul Alex. Cuza și consolidarea politică, prin proclamarea Regatului sub Regele Carol I, a în-

Mânăstirea Hurezi.

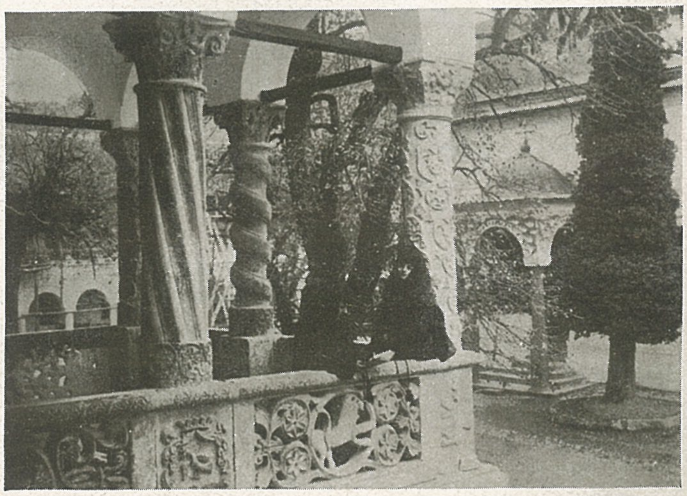

Mânăstirea Hurezi.

semnat și un nou impuls de viață și creație, pe toate tărâmurile. Era doar atâta de refăcut și de făcut [1]).

Arhitecții români, de la 1850 până la 1900, mare parte cu o serioasă pregătire profesională și cu aleasă cultură occidentală, la care mai adăogăm și alți colegi ai lor străini, s'au resimțit, cum era și natural, în operile și lucrările lor, de influența școalelor și mediul în care se pregătiseră. Așa se explică cum cele mai multe clădiri, din această epocă, sunt concepute în acelaș stil cu clădirile similare din străinătate. Mai ales că multe din aceste clădiri (Ateneul, Cassa de Depuneri, Fundația Carol, Facultatea de Medicină, Banca Națională ș. a., au fost făcute de arhitecți streini : Galleron, Cassien Bernard, Gottereau, Blanc).

Biserica Stavropoleos.
Restaurată de I. Mincu.

Incă înainte de 1900 începe însă reacțiunea arhitecților români ; și poate tocmai această situație, în care oficialitatea și chiar publicul, din pătura superioară, acorda, uneori cu ușurință, prea mare încredere streinilor și modelelor streine, a făcut că această reacțiune să fie mai vie, mai stăruitoare, mai documentată și deci mai încununată de succes.

Arhitecții români nu s'au mulțumit numai să critice, ci și să cerceteze, să studieze, să pună în lumină vie trecutul nostru, cu toată bogăția de creație originală și cu toate evenimentele, din care se țese istoria neamului nostru și cari ne-au lăsat ca mărturie monumentele noastre de arhitectură. Dacă unii dintre arhitecții români au combătut cu energie tendința streinistă, alții în frunte cu Mincu, au lucrat tot cu aceeași energie să creeze elemente pe care să sprijine temeinic mișcarea naționalistă în arhitectură. Și Expoziția din 1906, cât și lucrările ulterioare, fac dovada că au reușit.

Războiul din 1914-1918 întrerupe însă acest curent în arhitectura noastră. Nouile curente de viață, nouile concepții politice, cu tendințe de standardizare, universalizare și internaționalism, lăsate de război, turbură și apele arhitecturii. Progresele tehnice vin și ele să sprijine aceste tendințe.

Din moment ce betonul armat este acelaș pretutindeni, de ce n'ar fi la fel, ori unde, și casa, clădirea, palatul ?, își spun unii. Iar alții, poate tot aceștia, s'au grăbit să facă,.. să fie. Și așa s'a ajuns la cutii sau magazii de locuit, de un confort relativ și de o înfățișare straniu de uniformă, de universală și internațională, încât oricine poate confunda casa vecinului, mai apropiat sau mai depărtat, cu a sa.

Edificiile publice au devenit și ele un fel de uzine de lucru, în care nu se lucrează însă nici mai bine nici mai mult, ca altă dată.

Așa încât Societatea Arhitecților și arhitecții români, au trebuit să lupte, ultimii 20 ani, cu acest curent în arhitectură, curent reprezentat mai mult de străini și înstrăinați. Și oarecum sprijinit de unii constructori, cari nu pot vedea în arhitectură decât stâlpul, grinda și placa de închidere. Adică de cei cari fac din elementele de realizare toată valoarea unei opere arhitectonice ; așa cum unii turnători, în gips sau bronz, ar face din meșteșugul lor, pentru operile de sculptură.

Stâlpi, grinzi și tavane au avut și templele Greciei antice, fără să semene cu templele Egiptului Faraonilor sau cu ale Romanilor de mai târziu. Stâlpi, grinzi și bolte au și Catedralele gotice, fără să semene cu Sf. Petru și celelalte biserici ale Renașterii italiene. După cum stâlpi, grinzi și tavane au Palatele Versailles, Luvru, fără să semene cu cele ale Spaniei, Germaniei sau cu cele de la Petersburg, Moscova - Cremlin, ori cu cele de pe malurile Bosforului sau ale prinților, sultanilor și împăraților din Orientul mai îndepărtat.

Lemnul, piatra, cărămida, varul, fierul, sticla, au constituit pretutindeni aceleași materiale de construcție, fără însă să dea aceiași arhitectură. Elemente noui științifice ? Dar nici arhitecții Antichității, ai Evului Mediu, ai Renașterii, n'au așteptat betonul armat și specialiștii de azi, ca să ridice clădiri ce sfidează, — prin proporțiile lor și prin capacitatea lor, mergând până la a cuprinde 100.000 oameni, — toată știința constructivă de azi. Atunci ? Un curent, ca atâtea curente ce au străbătut lumea, în decursul veacurilor. O abatere de la calea cea bună, o concepție greșită sau interesată, a cărei experimentare este uneori necesară, ca să i se poată dovedi mai bine netemeinicia sau absurditatea.

Arhitectura nu este stâlp, grindă, placă, ci ceva mai mult. Este oglinda orânduirilor de viață ale unui popor. Este înfățișarea spațială a sufletului unei națiuni, cu credințele și obiceiurile sale, cu trecutul său, cu climatul și pământul țării sale. Chiar dacă credințele și obiceiurile s'ar universaliza, internaționaliza, — și nu credem în această utopie, — rămân ceilalți factori, de ordin local, cari se opun uniformismului arhitectural.

---

[1]) La sosirea în țară a Prințului Carol de Hohenzollern, starea economică, financiară și politică a țării era disperată.

Incă de la suirea sa în poștalionul ce avea să-l aducă de la T. Severin la București, la 8 Mai 1866, Prințul a înțeles situația gravă economică a țării și munca titanică, pe care avea să o desfășoare. Trăsura mergea pe drumuri nepetruite, adeseori nu existau deloc drumuri și trăsura mergea prin mijlocul câmpiei.

Când ajunse la apa Jiului trebui să aștepte vreme îndelungată până să se pregătească pluta, pe care aveau să treacă trăsura de poștă, caii și călătorii. Pluta era șubredă și numai grație îndemânării plutașilor și norocului a rezistat furiei apelor. Și mai mare greutate la apele Oltului, unde din cauza ploilor râul se umflase. De la T. Severin până la București nici un pod.

Aceeași lipsă de drumuri și poduri de la București la Iași. In călătoria făcută în August 1866 pentru vizitarea Capitalei Moldovei, Domnitorul a trecut apele prin vaduri aproape nepracticabile. Este adevărat că Domnitorul Cuza însărcinase o Societate engleză cu facerea de poduri de fer, peste râurile mai mari, în drumul ce leagă Capitala de Iași ; dar lucrările nu începuseră încă.

Pe valea Oltului aceiași situație, iar porturile Brăila - Galați erau într'o stare primitivă, ca și celelalte de pe întinsul Dunării (prof. Gh. Tașcă. G. G.).

Arhitectura este deci o profesiune ceva mai complexă, decât și-o închipuie unii. Și arhitectul este mai mult decât un specialist, care știe să facă locuințe, după acelaș tipic. El este un interpret al sensibilității neamului său, al complexității sufletești care leagă un popor de trecut, de pământ, de climat, și care-l așează în prezent cu ceea ce se chiamă specificul său. Arhitectul trebuie întâi să vadă, să cunoască, să interpreteze și apoi să calculeze. Calculul standardizează, concepția diferențiază. Și ceea ce constituie unitatea, viața și siguranța de viitor, pentru un neam este tocmai această diferențiere. Diferențierea păstrează și stimulează, uniformizarea pierde și paralizează.

După amăgirea stearpă a internaționalismului lumea se întoarce, pretutindeni, la naționalism. Adică la ceea ce constituie viața și puterile de creație ale fiecărei națiuni, cu aportul care-l aduce fiecare popor în acțiunea și opera de progres a omenirei.

*

* *

Incheind această scurtă privire, peste cei cincizeci de ani de neîntreruptă activitate a Societății Arhitecților Români, activitate care, la un popor de curând chemat la viață proprie reprezintă un fapt îmbucurător pentru prestigiul său intelectual, credem că vom putea păși mai departe, pe un teren mai desțelenit și într'un climat mai prielnic creațiilor și valorificărilor naționale, în toate domeniile, și deci și în arhitectură.

Arh. I. D. ENESCU

EIN HALBES JAHRHUNDERT

In diesem kurzen Rückblick, über die Vergangenheit der Zeitspanne von 50 Jahren, welche am 26. Februar 1941 seit der Gründung des Vereins der romänischen Architekten abläuft, wollen wir versuchen die hauptsächlichsten Verwirklichungen aufzuzählen und und die von unserer Architektur in diesem halben Jahrhundert zurückgelegten Etappen wieder zu geben.

Die 48 Jahre der Herrschaft Konig's Carol I, waren eir Zeitabschnitt des Auf-und Wiederaufbaues in allen Betätigungsbegieten. In jenen der Bankunst, wurde das Hauptaugenmerk auf die Wiederherstellung unserer historischen Denkmäler gerichtet. Mit deren Ausführung wurde über Anraten von Viollet le Duc, der französische Architekt Lecomte du Noüy betraut.

Die Art und Weise wie Lecomte die Wiederherstellung durch Niederreissen und Wiederaufrichtung von Grund aus der historischer Denkmäler durchführte, hat den Einspruch der romänischen Architekten hervorgerufen. Der internationale Wettbewerb, für die Erbauung der Gebäude des Parlamentes und des Senates (Oberhaus), war für die romänischen Architekten ein grosser. Erfolg. Die Jury die aus den Architekten Joly aus Paris und Wallot aus Berlin bestand, prämierte vor 53 eingereichten Entwürfe 7, von welchen 3, unter diesen auch der erste Preis, von romänischen Architekten entworfen waren.

Bei der Feierung dieses Erfolges, wurde die Gründung des Vereines der romänischen Architekten beschlossen, dessen Konstituirung am Abend des 26. Februar 1891 laut Sitzungsprotokoll stattgefunden hat.

Der Verein betrachtete die Errichtung eines eigenen Heimes und die Gründung der Hochschule für Architektur als seine unmittelbarsten und wichtigsten Aufgaben.

Das im Jahre 1892 erlassene Gesetz, zum Schutze der historischen Denkmäler ist das Ergebnis der von den romänischen Achitekten angeregten und durchgeführten Aktion.

Die Architekturschule, gegründet im Jahre 1892 und erhalten vom Vereine der romänischen Architekten, wurde nach 5 Jahren durch Einverleibung in die Kunstakademie als selbständige Abteilung verstaatlicht ; im Jahre 1904 von dieser abgesondert als selbständige Anstalt trug sie die Benennung „Höhere Schule für Architektur" (Școala Superioară de Arhitectură), hierauf Architekturakademie und besteht heute eingegliedert in die Technische Hochschule București, als Fakultät für Architektur.

Die romänische Baukunst, unter der künstlerischen Leitung des romänischen Architekten I. Mincu, bemühte sich die bodenständige Bauweise zu verwerten und zur Geltung zu bringen.

Die Ausstellung im Jahre 1906 im Gelände des Parkes „Konig Carol I", war für die romänische Architektur eine Glanzleistung in der Verwertung dieser spezifischen Architektur und für den Meister I. Mincu eine grosse Genügtuung

Die in dieser Ausstellung errichteten Gebäude gaben der nationalen Architekturrichtung einen grossen Aufschwung. Eine grosse Reihe von öffentlichen und privaten Gebäuden, wurde vom Jahre 1906 bis zur Gegenwart, im romänischen Styl errichtet.

Die in den Jahren 1916, 1924, 1926 von unserem Verein veranstalteten und abgehaltenen Architektenkongresse behandelten folgende Fragen :

Qualifizierung der Architektenberufes, Schutz des Architektentitels, Wohnungsmangel, öffentliche Wettbewerbe, Sistemisierungspläne, u. a. Romänische Architekten beteiligten sich vor dem Jahre 1914 an den internationalen Architektenkongressen zu Wien und Rom, nachher an jenen die im Jahre 1927 in Holland, im Jahre 1930 in Budapest, im Jahre 1935 in Rom und im Jahre 1937 in Paris abgehalten wurden.

Das Heim unseres Vereines wurde mit Zuhilfenahme der Gesellschaft „Construcția Modernă" die auch eine Schöpfung unseres Vereines ist, im Jahre 1930 errichtet.

Die Architektenkammer welche in den Entschlüssen unserer Kongresse verlangt wurde, wurde durch ein spezielles Gesetz im Mai 1932 errichtet. Durch dieses Gesetz wird für die romänischen Staatsbürger, mit einschlägigen Fachstudien die von unserer früheren Akademie und gegenwärti-

gen Fakultät für Architektur anerkannt sein müssen, die Ausübung des Architektenberufes sowie der Schutz des Architektentitels geregelt.

Die Geschichte der romänischen Architektur, eine Abhandlung von 500 Seiten in einwandfreiem Druck, das Werk des Architekten Grigore Ionescu, ist das Ergebnis eines Wettbewerbes, der von unserem Verein veranlasst wurde.

Das Problem der öffentlichen Wettbewerbe, für die Projektierung bedeutender Gebäude, war und ist anhaltend eine Tagesfrage unseres Vereines. Dank unserer Bemühungen konnten auf diese Weise jüngere und ältere Architekten ihre Fähigkeiten zur Geltung bringen und so Aufträge für die Ausführung der Entwürfe wie der Bauleitung erhalten.

Die Mitarbeit unseres Vereines mit den anderen Fachvereinen fand stets sobald gemeinsame Interessenfragen zur Sprache kommen statt insbesondere jedoch bei der Besprechung der Vorherrschaft des nationalen Elementes in allen Berufszweigen.

Der Verein ist gründendes Mitglied der Confederation der romänischen geistigen Fachvereinigungen (C. A. P. I. R.).

Die Mitarbeit unseres Vereines mit den öffentlichen Dienststellen, war eine beständige und innige insbesondere mit den Stadtgemeinden und besonders mit der Gemeinde unserer Hauptstadt betreffs der Ausarbeitung der Bauordnungen und der Sistemisierungspläne.

Die öffentlichen Architurdienstzweige, der verschiedenen Ministerien und der autonomen Aemter, wurden zum grössten Teile, von Mitgliedern unseres Vereines organisiert.

Mitglieder unseres Vereines standen nicht nur an der Spitze der verschiedenen Dienststellen, sondern wurden auch mit besonderen Missionen betraut wie : Regierungskommissäre von Ausstellungen und Generalsekretäre von Ministerien.

Mitglieder unseres Vereines wurden wiederholt in das Parlament gewählt.

Drei unserer Mitglieder, D. Berindei, Al. Orăscu der erste und I. D. Enescu der gegenwärtige Präsident unserer Vereines, bekleideten die Würde eines Ministers.

In den letzten 50 Jahren waren in Romänien folgende Architekturrichtungen : Bis zum Jahre 1900 kommt die Architektur die im Abendlande gepflegt wurde, Dank den in den Schulen von Paris, Rom un Berlin erzogenen romänischen Architekten zur Geltung, hierauf bis zum Weltkriege 1914-1918 die kräftige Bejahung der nationalen Richtung.

Nach dem Kriege zwei Strömungen : Die nationale und die internationale moderne Architektur. Die heutige politische Einstellung wird jedoch sicherlich die nationale Richtung bevorzugen.

APRÈS UN DEMI-SIÈCLE

Dans ce bref coup d'oeil jeté sur le passé, sur ces 50 ans que la Société des Architectes Roumains accomplit le 26 février 1941, nous tâcherons de résumer ce que l'on a pû réaliser d'important en essayant aussi de marquer les étapes que notre architecture a franchies pendant ce demi-siècle.

Pendant les 48 ans du règne du Roi Carol I, on a surtout bâti et reconstruit spécialement dans le domaine de l'architecture appliquée à la restauration de nos monuments historiques. Ce travail a été confié d'après les conseils de Viollet le Duc à un architecte français, A Lecomte du Noüy.

Celui-ci conçut les restaurations des monuments en démolissant complètement pour rebâtir ensuite, ce qui à l'époque a suscité les protestations energiques des architectes roumains.

Le concours international pour les projets du Palais de la Chambre et du Sénat de Bucarest et dont le jury comprenait un architecte français de Paris, Joly, ainsi qu'un architecte de Berlin, Wallot, fut à l'époque un grand succès pour les architectes roumains du fait que parmi les 7 projets retenus sur les 53 présentés, 3 projets étaient l'oeuvre d'architectes roumains .C'est à l'occasion d'un banquet offert pour fêter ce succès que naquit la Société des Architectes Roumains, S. A. R., act consigné dans un procès verbal signé par tous les assistants le soir du 26 février 1891.

La Société eut par la suite parmi différentes questions à résoudre deux buts : avoir sa propre maison et créer une Ecole d'architecture.

La loi votée en 1892 pour la sauvegarde des monuments historiques est due aussi à la persévérence des architectes roumains.

L'Ecole d'Architecture fut créée et entretenue par la S. A. R. la même année de 1892 et pendant 5 ans elle dut sa vie à la Société, pour passer ensuite à l'Etat. Elle fut, au début, une section de l'Ecole des Beaux-Arts, pour se séparer en 1904 et devenir indépendante sous le nom d'École Supérieure d'Architecture, aujourd'hui Faculté d'Architecture.

L'Etude de l'architecture roumaine se poursuit sous la direction artistique du maître J. Mincu qui sut faire utiliser et mettre en valeur tous les trésors d'éléments nationaux cueillis dans le pays.

L'exposition du Parc Carol en 1906 a permis de montrer d'une façon éclatante ce qu'on pouvait tirer de l'étude du style national. I. Mincu y trouva la récompense artistique de ses efforts.

Les projets des pavillons réalisés à l'exposition ont contribué à encourager et à donner un essor nouveau aux récherches d'architecture nationale, comme le témoigne le grand nombre de maisons particulières et de monuments publics que l'on a construit en style roumain de 1906 à nos jours.

Les congrès nationaux d'Architecture en 1916, 1924 et 1928 organisés par la Société, ont permis de discuter et de résoudre les problèmes professionaux concernant le droit au titre d'architecte, la crise des logements, les concours publics, l'urbanisme, etc.

Les architectes roumains ont pris part aux congrès internationaux notamment à Vienne et Rome avant 1914, en Hollande en 1927, à Buda-Pest en 1930, à Rome en 1935 et à Paris en 1937.

La Société a enfin acquis sa propre maison en 1930 grâce au concours de la Soc. des Constructions Modernes créée elle aussi grâce à l'initiative de la S. A. R.

Le Corps des Architectes dont la création fut maintes fois demandée aux congrès, fut constitué par la loi de 1932. Cette loi réglemente le droit de professer l'architecture et de porter le titre d'architecte pour tout citoyen roumain ayant fait des études spéciales, études réconnues par l'Académie, soit aujourd'hui la Faculté d'Architecture.

L'Histoire de l'Architecture Roumaine, un ovrage de 500 pages édité d'une façon irréprochable, oeuvre de l'architecte Gr. Ionescu, est due également à l'initiative de la S. A. R. qui en 1933-34 avait déjà créé un concours doté de prix.

Le problème des concours publics pour les constructions importantes a toujours préoccupé la S. A. R. qui grâce à ses interventions a souvent permis aux jeunes architectes ainsi qu'aux plus âgés, à mettre en valeur leur talent et d'obtenir d'importants travaux.

La collaboration de la S. A. R. avec les associations similaires d'intelectuels s'est toujours manifestée d'une façon heureuse surtout en ce qui concerne les efforts pour la mise en valeur de l'élément national. La S. A. R. est l'un des membres fondateurs du C. A. P. I. R. (Conféderation des Professionnels Intellectuels Roumains).

La collaboration de la S. A. R. avec les autorités s'est manifestée surtout d'une façon continue dans le Capitale en ce qui concerne l'urbanisme et les règlements de construction élaborés.

Les Services Publics d'Architecture, travaillant auprès des Ministères et des Maisons Autonomes ont été créés et organisés la pluspart par des membres de la S. A. R.

Parmi les architectes ayant occupé des situations importantes, à part les Directeurs de Services, membres du Conseil Technique Supérieur, inspecteurs généraux ou secrétaires généraux, les architectes comptent plusieurs parlementaires et 3 ministres : Demètre Berindey, Alexandre Orescu (qui fut le premier président de la S. A. R.) et I. D. Enescu, l'actuel président.

Les différents courants en ce qui concerne le genre d'architecture qui s'est manifesté en Roumanie, pendant ce dernier demi-siècle, peuvent se résumer ainsi :

Jusqu'en 1900 c'est surtout l'architecture occidentale qui domine, conçue par les premiers architectes ayant étudié à Paris, Rome et Berlin. Plus tard, jusqu'à la guerre de 1914—18 beaucoup d'éssais d'architecture nationale.

Après la guerre deux tendances : la première, nationale et la seconde internationale dite moderne. Le climat politique actuel ne peut être qu'en faveur du courant national.

DOPO MEZZO SECOLO DI VITA

Lanciando uno sguardo restrospettivo ai 50 anni di vita che la nostra Società compie il 28 febbraio 1941, possiamo, parallelamente alle tappe della sua storia, riassumere lo svolgimento dell'architettura nazionale in questo periodo di tempo.

I 48 anni di regno di Re Carol I hanno costituito un periodo di vitalità in tutti i campi, sia nelle costruzioni che nelle ricostruzioni. Nel campo dell'Architettura, in particolare, una speciale attenzione fu accordata al restauro delle vecchie opere d'arte, monumenti storici lasciatici dal passato. Di questo fu incaricato, dietro consiglio di Viollet le Duc, l'architetto francese Lecomte du Noüy che destò però grande scalpore fra gli architetti romeni col sul metodo, egli abbatteva e poi ricostruiva al completo quello che doveva restaurare.

La prima affermazione degli architetti romeni fu quella data in occasione del concorso internazionale per il palazzo della Camera e del Senato ; la commissione composta dagli architetti Joly di Parigi e Wallot di Berlino, premiò 7 dei 53 progetti presentati, di questi 7 premi, 3, fra i quali il primo, furono assegnati ad architetti romeni. Fu precisamente in occassione dei festeggiamenti fatti in questa circostanza, che si decise la fondazione della Società degli Architetti Romeni (S. A. R.) constituita con processo verbale la sera del 26 febbraio 1891.

Fra i primi progetti da porre in alto la Società si proponeva la costruzione di un locale suo proprio, e la creazione di una Scuola di Architettura.

La Scuola di Architettura si aprì nel 1892. Essa funzionò 5 anni mantenuta dalla S. A. R. per passare poi allo Stato come sezione della Scuola di Belle Arti prima, e poi indipendentemente come scuola superiore di Architettura (1904), Accademia di Architettura ed oggi Facoltà di Architettura.

Sempre nel 1892 e come risposta ai restauri del Lecomte, una energica azione condotta dagli architetti romeni otteneva che fosse votata una legge per la difesa dei Monumenti Storici.

L'esposizione del 1906 (Parcul Carol I) costituì una magnifica affermazione per gli architetti della Scuola di Architettura che, sotto le direttive artistiche di I. Mincu avevano cercato di mettere in valore lo specifico romeno. I lavori architettonici di questa esposizione diedero un sempre più forte impulso alla corrente nazionalista nell'architettura, e una grande massa di costruzioni pubbliche e particolari in stile romeno si elevarono dal 1906 fino al giorno d'oggi.

Nei Congressi Nazionali di Architettura degli anni 1916, 1924, 1928, indetti ed organizzati dalla Società, furono discussi i problemi riguardanti la professione e la limitazione dell'uso del titolo di architetto, la crisi di abitazioni, i concorsi pubblici, l'urbanistica, ecc. Gli architetti romeni participarono pure ai congressi internazionali di Vienna e di Roma di prima del 1914, poi a quelli del 1927 in Olanda, 1930 a Budapest, 1935 a Roma, 1937 a Parigi.

La costruzione di un locale proprio per la Società si potè effettuare grazie al concorso dato dalla Società „Construcţia Modernă" fondata essa pure in seguito ad un'iniziativa della S. A. R.

Il Corpo degli architetti, richiesto nelle decisioni dei congressi, fu istituito con legge nel maggio 1932. Con questa legge si regola l'esercizio della professione di architetto e l'uso del titolo, limitandone il diritto ai cittadini romeni, aventi studi speciali, riconosciuti dalla nostra Facoltà di Architettura.

Altra iniziativa della S. A. R. fu il concorso per la Storia dell'Architettura romena quadagnato dall'arch. Gr. Ionescu, il cui lavoro, di 500 pagine, fu stampato in eccellenti condizioni sempre a cura della Società.

Il problema dei concorsi pubblici fu una delle principali preoccupazioni della S. A. R. e le sue insistenze in merito dettero occasione a molti architetti sconosciuti di mettere in valore e far conoscere i loro meriti, ottenendo degli importanti lavori.

La S. A. R. ha sempre collaborato con le altre associazioni di intellettuali, specialmente per quando riguarda l'avvaloramento del lavoro nazionale, e fa parte, come Socia fondatrice, della C. A. P. I. R. (Confederația Asociațiilor de Profesioniști Intelectuali Români).

La collaborazione della S. A. R. con gli Istituti Pubblici fu continua e molto attiva, specialmente con i municipi delle varie città e della Capitale in particolar modo, per la soluzione dei principali problemi urbanistici.

Furono create ed organizzate in gran parte da membri della S. A. R. i Servizi pubblici di architettura presso ogni Ministero e Cassa Autonoma.

Fra i dignitari, oltre ai direttori di servizi, membri del Consiglio Tecn. Superiore, presidenti di consigli, commissari ed ispettori generali di esposizioni, segretari generali, abbiamo avuti molti rappresentanti nel Parlamento e nel Senato e tre Ministri, (D. Berindei, Al. Orăscu, primo presidente della S. A. R. e I. D. Enescu, attuale presidente).

Durante questi 50 anni di vita la nostra architettura si evolse secondo diverse correnti : fino al 1900 l'ispirazione venne dall'architettura occidentale, qui portata dai primi architetti foggiati alle scuole di Parigi, Roma e Berlino, poi fino alla guerra del 1914-18 si manifestò una forte corrente nazionale. Dopo la guerra due correnti furono in continua lotta : quella nazionale e quelle internazionale detta dell'architettura moderna. Oggi, la politica di avvaloramento di tutto quanto è nazionale svolta dai nostri capi, favorizzerà certamente, anche nell'architettura, la corrente nazionalista.

Arh. PETRE ANTONESCU
Noul Local al Facultății de Drept.

LA SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI

— INTORCÂND FILELE —

Pe răbojul cronicei noastre bătrâne de cincizeci de ani, Societatea Arhitecților Români își crestează un punct adânc la răscrucea zilelor grele și mari pe cari le trăim.

Iar puntea și firul între ce a fost mai până ieri și între ceea ce stă gata să fie azi, îl face *lupta permanentă pentru mai bine,* care, dacă și în lumea noastră a artiștilor va fi fost umbrită când-va de unele îndoeli, a putut totuși să aibă puterea să răzbească până la suișul de azi al înălțărilor pe culmi.

Cu deosebire aci, în cuibul frământat de vrednice neodihne, care a fost o jumătate de veac Societatea Arhitecților Români, deosebim grija permanentă a conducătorilor de a dărui vieței românești o artă națională reîndătinată cu prospețime din suflul unui glorios trecut bogat de preînoiri.

Aici, conducătorii au ținut mereu aprinsă candela românismului, iar când vreunii dintre luptători au pornit să-și mute corturile aiurea, a fost numai ca să slujească aceleași țintiri și să militeze spre acelaș obiectiv din alte metereze și cu alte metode.

Astfel, *Soc. Arh. Români, Soc. Arh. Diplomați, Cercul Ion Mincu,* și altele, au putut să aibă în vremea și în luptele lor atitudinea de franc-tireuri cari asaltând aceeași redută din locuri liber și răzleț alese, să-și fi rătăcit săgețile printre rândurile fraților de peste linie, dar nu se va putea nicicând nega celor mulți și înțelegători că au iubit în deosebi pe aceia dintre ei, cari într'o lume devastată de ideologii nefirești și streine, purtau cu îndărătnicie pe la pragurile vrăjmașilor sau indiferenților, steaua românismului.

S'a spus de unii prooroci cu graiu peltic și inimă de ceară, că mișcarea *„a eșuat"* la umbra unui blok sfredelitor de cer și că în țara asta n'ar mai fi trebuit să fie loc decât pentru moderniștii cubismului, constructiviștii uzinelor sau cel mult „florentinii" de sezon; dar iată „mișcarea" a rămas *mișcare* în plină devenire și ascensiune, cu altoiu de preînoire din propria-i vie cenușă, iar azi la vatra ei voinicii noui găsesc loc bun de mers mai înainte.

Și bătrânica quinquagenară *S. A. R.*, cu cosița-i argintie le întinde torța cu nădejdi de mult purtate și puteri mai oțelite.

Iar de acum, va fi cu adevărat vremea lor. Căci din haosul din care nu se putea cristaliza o disciplină și o metodă unitară de creație, ne aflăm azi suind pe linia unui echilibru interior de vieață națională și de fecundă omogeneitate ideologică care ne va ajuta și *în artă* la împlinirea destinului național sub lumina celor două valori permanente și absolute : Neamul și Dumnezeul.

P. ANTONESCU

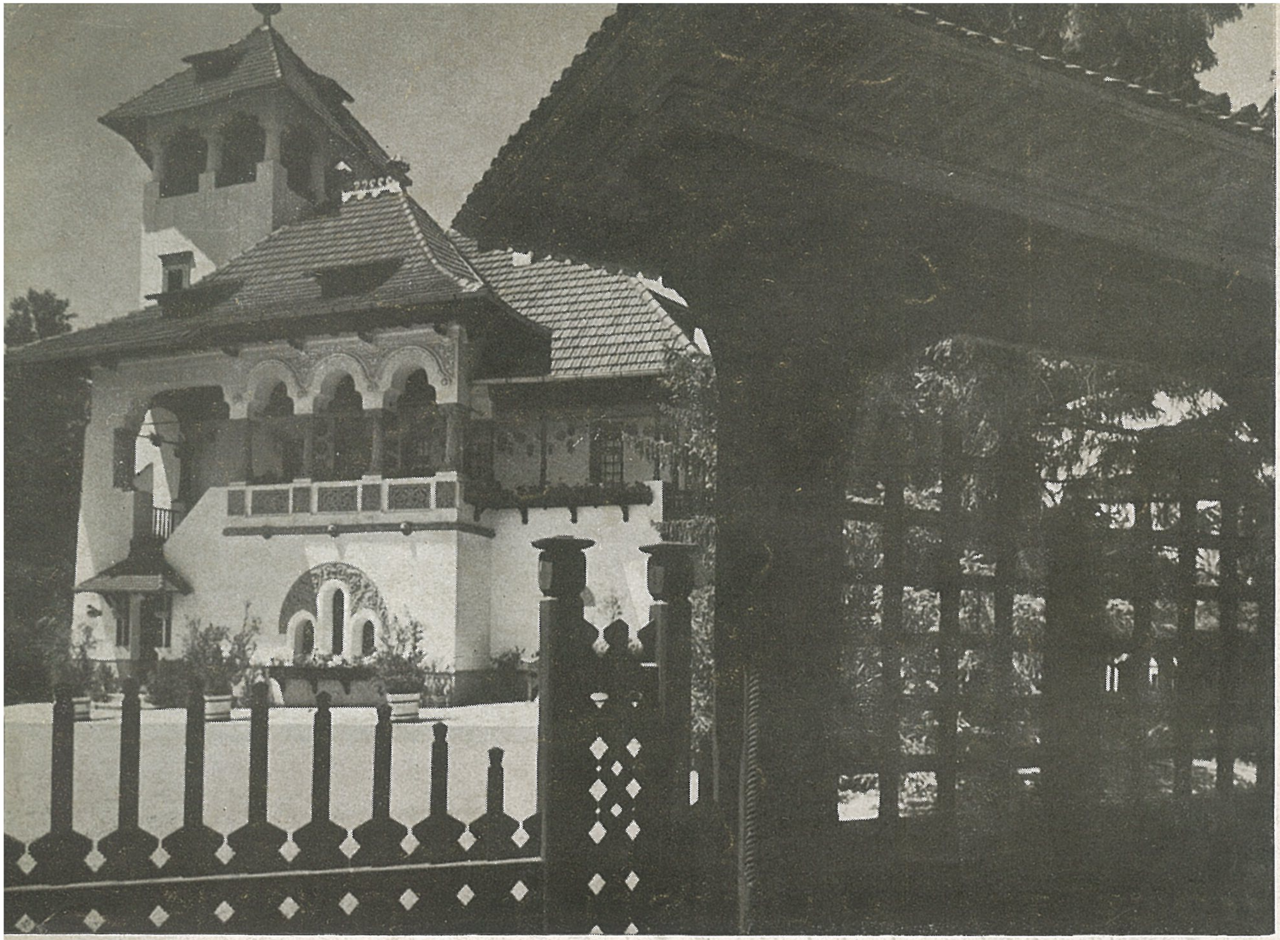

Vila Prof. Dr. N. Minovici. Arh. Cr. CERCHEZ

DIN TRECUTUL SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI

...Se petrecea în toamna anului 1900. Deabia venisem din străinătate și odată cu mine sosise și Burcuș, Petculescu și alții. Eu purtam pălărie mare după obiceiul italienesc, ei joben.

De arhitecți în țara românească nu prea auzisem, câteva nume și atâta tot.

De străini în țară, berechet; francezi, germani, italieni, chiar unguri ș. a.

Dintre francezi se remarcau Gottereau care a făcut Casa de Depuneri, Blank a făcut Ministerul de Domenii, Galeron a făcut Ateneul și a. m. d.

Dintre italieni cel care a lucrat mai mult a fost Iuliu Magni, adus de Nicolae Filipescu pentru ca să facă Palatul Primăriei București. Dela el ne-au rămas seminarul Central (Bragadiru), școala primară dela șosea, casa Ing. Mironescu, ș. a.

Obicinuit ca prin străinătate ca arhitecții să se adune și ei să-și comunice idei, păreri și altele, neștiind că în București trăia o mică Societate a arhitecților români, împreună cu câțiva colegi ne hotărîm să înființăm noi un club al arhitecților aflați în țară, indiferent de naționalitate; în definitiv eram arhitecți și natural că la adunări nu s'ar fi discutat lucruri, în afară de domeniul profesional.

Nu pierd vremea și după o înțelegere avută cu câțiva colegi tipărim și convocăm o adunare a tuturor arhitecților din țara românească, într'o seară pe la orele 9 în sala Edison, unde e Mircea astăzi.

Au răspuns și au luat parte la Adunare peste 100 arhitecți; între ei am remarcat pe cei mai sus pomeniți și alții.

Când ne găseam în toiul discuțiunilor și puneam la cale viitorul, mă pomenesc tras de haină de Burcuș, care-mi spune să retez cu întrunirea, pentru că sunt așteptat în casele d-lui arhitect Ion Socolescu, la Rosetti.

Mai spun câteva cuvinte adunării, amânând pentru o nouă dată, și împreună cu Burcuș, Petculescu, Chiriachide și alții pornim la locul indicat.

In ușa biuroului ne așteptau persoanele necunoscute mie: Ion Socolescu, Alexandru Săvulescu, Toma Dobrescu, Mandrea, Ciocârlan, Nedelescu și alții — cam vreo 12 la număr.

Erau membri ai Societății arhitecților români, de cari eu nu aveam cunoștință, puțini la număr în cap cu Alexandru Săvulescu, care a făcut Palatul Poștelor.

Câteva cuvinte foarte edificatoare m'au făcut să renunț la proectul Clubului arhitecților, pe care-l preconizam și să intru cu dragoste în această Societate.

Și era frumos în această Societate. Odată pe săptămână — vinerea — ne adunam cu toții și se discutau lucruri frumoase.

Un fel de cenacol, ca acel al convorbirilor Literare dela Iași (Bolta rece). Cu deosebire că Adunările dela Iași se făceau în atmosfera Bolții reci, care pe urmă îi încălzeau, pe câtă vreme la noi într'o cameră modestă fără nici un fel de pretențiuni.

Și mai era și altă deosebire; la Bolta rece se discuta literatură și politică. In schimb la noi se discutau chestiuni de arhitectură, de înfrumusețarea orașelor, lucruri de technică și altele.

Natural că nu lipseau și glumele, peripețiile.

...oate imob... că-l văd pe Toma Dobrescu cu o căciulă țuguiată în cap, venea, se așeza pe un scaun, bătea cu trabucul în biurou și striga: Zaario! fă-mi o cafea. Maimarolu, care a făcut Cercul Militar, spunea glume; așa bună oară ne povestea cum a plecat el cu încă doi inși la Constanța, s'a îmbarcat pe vaporul Principesa Maria și a pornit să vadă Constantinopolul. Cum s'au așezat în vapor au început să joace cărți, și le-au jucat tot drumul, tot timpul cât a stat în port la Constantinopol, toată vremea cât s'au întors din Port la Constanța și.... Constantinopolul nu l'au văzut.

Ca lucruri mai interesante ne spunea Socolescu, cum a făcut o casă cu două etaje la Ploești și cum în primăvară vede casa cu etajul de sus pornit după zidurile parterului. S'a tot gândit, ce-o fi asta? Temelia bună, învelitoarea bună, când ce era? parchetarul bătuse parchetele foarte dese și foarte lipite de zidurile odăilor... — fără „luft". A venit iarna, casa nu avea ferestre, s'au umflat parchetele și au dat zidurile afară.

Se discutau și lucruri profesionale și cea mai profesională a fost piatra de care s'au isbit mai puternic arhitecții, piatra de încercare a curajului.

Regele Carol I, iubitor de țară încă dela început, conștient de trecutul Voevozilor noștrii, al căror scaun îl ocupa, se hotărăște să repare vechile mănăstiri, ca Mănăstirea Argeșului, Sfântul Nicolae Domnesc dela Iași, Trei Ierarhi dela Iași și altele.

Necunoscând calitățile arhitecților români, se adresează lui Revoil, Președintele Academiei franceze, ca să să-i recomande un arhitect priceput în restaurarea monumentelor, și Revoil îi recomandă pe arhitectul Lecomte du Noüy, ca fiind capabil în asemenea lucrări. Lucrările încep, se termină frumos, totuși arhitecții nemulțumiți duc o campanie feroce contra restaurărilor făcute de străini și... chiar contra regelui, de și regele fusese perfect intenționat; poate că sugestia pornise după la vre-un politician.

Mai ales că arhitecții noștri dăduseră dovadă de competință: Băicoianu restaurase frumos câteva Biserici în Moldova, Gabrielescu restaurase Turnul Goliei dela Iași.

Dar cum Grigore Alexandrescu, poetul, trăia pe vremea aceia și având nenorocita inspirație să născocească poezia toporul și pădurea, imediat s'au găsit cozile de topor și soaarta unor arhitecți a fost pecetluită.

Parcă i-aud: Mă Iancule! — lui Socolescu, — vrei să faci școală de arhitectură în București. Bă! mai las-o să ne aranjăm noi întâi — vre-o 10—20 ani, și pe urmă s'o facem; că ăștia o să ne mănânce... Da de unde, cu Socolescu nu se putea vorbi... și școala a fost înființată; profesori, ei, bătrânii — fără leafă fără nimic; localul îl plăteau tot ei, încălzitul și toate cheltuelile le susțineau tot ei.

Și erau și inițiați în arhitectura românească: Socolescu făcuse un tip aparte, și care prinsese și în popor: îi zicea „stilul Socolescu". In tot cazul cuvânt mai corect decât stilul florentin de azi, care nu are aface cu Florența cum nu am eu a face cu China.

Săvulescu a produs și el câteva opere, Dobrescu a făcut casa lui Hagi Tudorache dela Șosea, Mincu a făcut Bufetul, școala centrală de fete și altele. Străinii s'au amorezat și ei de stilul românesc și Magni a făcut școala primară dela Șosea.

Ei bine?! Acești oameni, apostoli în adevăratul înțeles al cuvântului, ei cari s'au lăsat pe ei pentru țară și neam, ei cari au avut un caracter d... toată frumusețea, când Delavrancea l'a însărcinat pe ... facerea proectului Primăriei București, în loc să bârfească după cum se obicinuește, s'au adunat în corpore și s'au prezentat primarului, aducându-i mulțumiri pentru frumoasă inițiativă pe care a avut-o primarul, ca să-i încredințeze planurile lui Mincu.

Ei bine acești oameni cari cum spusei au înființat școala, n'au avut nici unul din ei nici un acces în școală. Nici un profesor n'a fost afară de Mincu, care nici nu prea a fost combativ în chestiunea monumentelor istorice.

Dar e un Dumnezeu sus, marile lor figuri, cât va trăi un român pe pământul românesc, amintirile lor nu vor fi uitate.

Societatea a mers mai departe, școala la fel.

Ce îndurerat am fost când la un banchet (o agapă a Societății) unul dintre cei mai buni, fost coleg din cei noui, astăzi mort de curând, sub impresiunea unei „cozi", el care nu-i intra în caracter, în plină masă se adresează cu cuvinte grele lui Ion Socolescu, care aproape ostracizat de noua generație, produsul lui în definitiv, căutând să-l umilească.

Temperament de revoluționar, în fața dreptății mă scol, îi adresez câteva cuvinte frumoase lui Socolescu, iar colegului care se vede că nu cunoștea în adevăratul sens pe Socolescu îi spun și lui câteva cuvinte destul de frumoase, neumilitoare, terminând cu vorba: Ei! Domnule C.!... munții nu se cunosc de aproape, se cunosc dela distanță... Poate-l vei cunoaște mai târziu pe Socolescu...

Din seara aceia ne-am înțeles cu toții, iar cu amicul C., am rămas cei mai buni prieteni, până în ceasul morții lui.

Arhitect CRISTOFI P. CERCHEZ

ACADEMIA DE ARHIT... BIBL...

Arhivele Statului — Intrarea.

SP. CEGĂNEANU

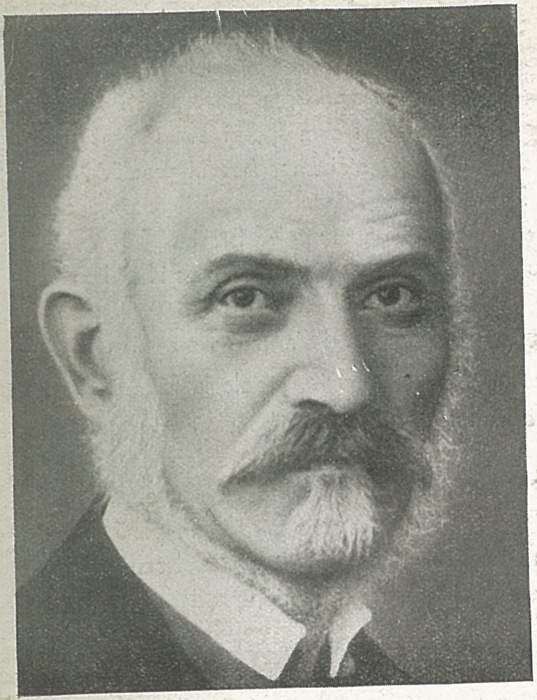

AL. ORĂSCU

(1817 - 1894)

In prima jumătate a Sec. XIX, cu toate că un arhitect avea o slabă perspectivă în Principatele Române, totuși se remarcă o serie de tineri care se dedică studiilor arhitecturale și ajung arhitecți cu vază, nu numai prin legăturile lor de familie, ci și prin serioasa pregătire căpătată în școli străine. Care sunt acești tineri și ce i-a îndemnat să se consacre acestor studii.

Arh. C. BENIȘ și AL. ORĂSCU. Biserica Domnița Bălașa.

In Muntenia se găsea la Colegiul Sf. Sava un om cu mare pregătire artistică technică și culturală, pictorul Wallștein. Acesta la 1837 publică un manual de desemn și construcție care a fost de sigur foarte folositor maeștrilor constructori din vremea aceea, și care va fi dat chiar și pe unii din arhitecții empirici ai epocei. Deoarece în el se găsesc desemnuri foarte deslușite și explicațiuni foarte clare pentru toate elementele unei construcțiuni, din cărămidă, piatră și lemn, materialele epocei.

Din prefața manualului se vede că Wallștein avea și o serioasă cultură estetică și filosofică, deoarece redă magistral într'o limbă bogată și mlădioasă, noțiunile abstracte ale esteticei. Dacă admitem că va fi conceput această prefață în limba germană nu văd pentru vremea aceea cine ar fi putut-o transpune așa de bine în românește. Odobescu al cărui stil și pregătire artistică s'ar cam apropia de stilul acestei prefațe avea atunci 3 ani, iar Ion Ghica, care grație studiilor sale de inginerie, culturei generale ce avea și stilului său mlădios, ar fi putut da așa ceva, se găsea în străinătate la studii și încă destul de tânăr pentru o operă care denotă maturitate și experiență. Poate însă că Wallștein învățase bine românește direct de la popor în timpul cât a lucrat la țară pictură bisericească, înainte de a ajunge profesor.

Acest Wallștein, om excepțional și așa de folositor nouă, a fost de sigur profesorul lui Orăscu la colegiul Sf. Sava și-l va fi sfătuit, după talentul de care a dat dovadă, să se consacre arhitecturei, după cum cu 13 ani mai târziu, descopere în Aman talent pentru pictură și-l sfătuește să se desăvârșească. Poate tot lui Wallștein se datorează faptul că Orăscu pleacă la Berlin pentru studii și nu la Paris cum obicinuiau tinerii români pe vremea aceea.

In vremea plecărei lui Orăscu la studii care trebue să fi fost cam prin 1837, țara era destul de prost utilată de vreme ce până la Brașov de unde urma să ia trenul, a călătorit în carul cu boi [1]). Nu pentru că familia lui de oameni înstăriți — numai el, a moștenit din ,,Mahalaua Orăștilor''

---

1) Detali[illegible] esta[illegible]seau și [illegible]t de nepotul său D-l Scarlat Orăscu.

toate imobilele dintre strada Sf. Ionică și biserica Calvină — nu i-ar fi putut pune la dispoziție cai, ci pentru că drumurile noroioase și desfundate, nu permiteau o călătorie sigură pe o asemenea distanță.

Studiile de la Berlin le desăvârșește la München și Paris, ultimul lui popas de studii.

In vremea studiilor lui, lumea intelectuală și mai ales cea artistică se găsea subt influența clasicismului reînviat de cercetările științifice ale monumentelor antice întreprinse de Winckelman (1717—1768). In toate școalele de artă, pedagogia și teoria scolastică se bazau pe clasicism. Orăscu este produsul unui asemenea mediu.

Lucrările lui sunt o imitație servilă și corectă nu a clasicismului pur ci a clasicismului format în școli și viața practică în raport cu problemele ce se puneau.

De această manieră țin toate lucrările lui ca : Universitatea din București, inaugurată în 1869, Hotel Bulevard, Hotel Carol din Constanța, restaurarea Mitropoliei din Iași, din temelie spune inscripția, etc.

In 1684 la înființarea Universității este numit profesor de Geometria descriptivă, pe lângă facultatea de științe, iar în 1876 este ministru de Culte și Instrucție Publică. Ca profesor universitar se impune atât de mult colegilor săi încât de la 1885 și până la 1894 anul morței sale, figurează continuu ca rector al universității.

Ca rezultat al activității sale didactice avem un manual de Geometrie descriptivă al cărui text este tipărit cu litere cirilice, iar notațiile din figuri cu litere latine.

Ca arhitect este utilizat în diferite comisii și capătă diferite însărcinări de încredere. Impreună cu Burelli [2]), un arhitect despre care știm foarte puțin, Beniș, Dimitrie Berindei și Odobescu este pus, în diferite rânduri, să se pronunțe în chestiunea vecinic desbătută și iritantă, a restaurărilor lui Lecomte du Noüy și ca oameni de cultură serioasă, deci obiectivi, îi dau dreptate acestuia.

Face de asemenea parte din toate comisiunile pentru judecarea proectelor prezentate la concursuri publice.

In mișcarea arhitecților ia parte activă, participă la înființarea Societății al cărei jubileu de 50 ani îl serbăm acuma și este ales președinte, calitate pe care o păstrează până la moarte.

A fost un om de caracter, spirit conservativ și tradiționalist. Episodul următor din viața lui ne poate lămuri. Regele Carol I vroia să cumpere toate proprietățile de pe Str. Câmpineanu partea dinspre Palatul Regal care în cea mai mare parte erau proprietatea lui Orăscu. Chemat în audiență în acest scop a spus regelui : Majestate este moștenirea de la părinți. Aici m'am născut eu și cei 15 copii ai mei din care nouă trăesc. Cât trăesc vreau să trăesc aici și să nu înstrăinez nimic. Insă după moartea mea, o veți avea, căci, împărțită la atâția copii tot se fărămițează. După mulți ani, în ultimul an al vieței, simțind că sfârșitul se apropie a făcut vânzarea către M. S. Regele Carol I.

---

[2]) Din însărcinarea lui Odobescu probabil, face împreună cu sculptorul Storck, macheta în lemn a Bis. M-rei C. de Argeș care se află la Muzeul Eclesiastic.

Arh. Al. **ORĂSCU**

Vechiul local al Universității din București, inaugurat în anul 1869.

SP. CEGĂNEANU

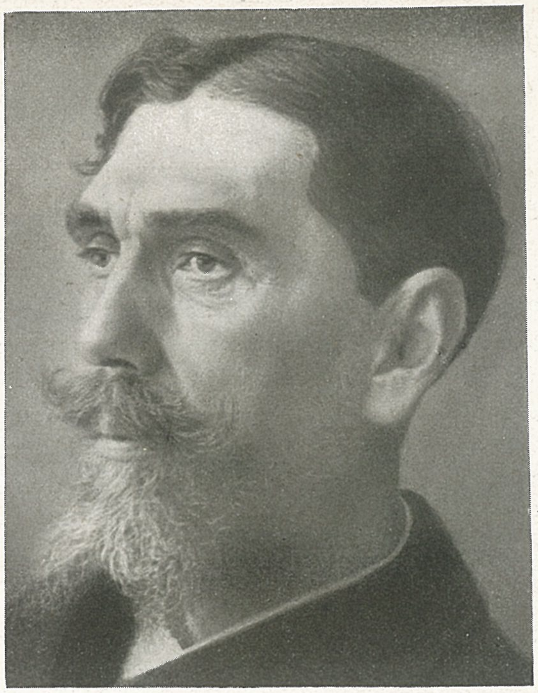

ION MINCU

(1851 - 1912)

S'a născut în anul 1851, după N. Petrașcu în 1852. Un an sau doi după Eminescu.

Deci la o epocă când începuse să se plămădească și chiar să dea roade „Renașterea Națională Românească". Maiorescu era cu 10 respectiv 11 ani mai în vârstă. Cred însă că estetismul abstract și logica rece a acestuia n'a avut nici o influență în determinarea unei înflăcărate iubiri de neam, de care în toate manifestările lor, au dat dovadă acești doi distinși fii ai neamului. De altfel cu cei câțiva ani de activitate în plus și până la apariția Convorbirilor Literare, cu mijloace de difuzare foarte restrânse, nu putea provoca un curent general ci numai unul mărginit la un grup restrâns de persoane, de care Eminescu nici n'a știut de cât la trei ani după apariția Convorbirilor. Și acesta nici nu era un curent naționalist propriu zis. Maiorescu de abia cu ocazia recepției lui Octavian Goga la Academia Română, a fost nevoit să recunoască că patriotismul poate da o impulsiune artistică superioară, ceea ce până atunci tăgăduise. Iar pentru artele plastice n'a avut nici o înțelegere. Se zice că n'a vizitat nici o expoziție. După o întrevedere târzie mijlocită de N. Petrașcu, Mincu a rămas decepționat de răceala care se degaja din vorbă, din gesturi, din toată ființa lui.

Curentul naționalist avea nevoe de altfel de oameni și de o perioadă mai lungă de acțiune, pe care au început-o protagoniști ca Asachi și Negruzzi în Moldova, Gheorghe Lazăr în Muntenia, Gh. Șincai în Ardeal, și au continuat-o urmașii lor spirituali care până la 1867, când apar „Convorbirile Literare", desvoltaseră o foarte mare activitate, ca intensitate, timp și întindere geografică. Prin Albina Românească (1829), Dacia Literară (1838), Arhiva Română (1841), Foaia Științifică și Literară (1841), Magazinul istoric pentru Dacia (1845), România Literară (1861), Revista Română (1861), Familia (1865), era descoperit trecutul românesc și desvoltată mândria națională, pe care o îndreptățea o origine nobilă. Apoi în afară de periodice avem atâtea publicații dintre care, mai determinante sunt lucrările istorice ale lui Bălcescu și Kogălniceanu, în ceea ce privește trecutul nostru. La 1897 apare vol. I din „Histoire de la Valachie de Kogălniceanu) și edițiile din 1852 și 1853 în care apar baladele populare culese și editate de Alexandri, care în 1866 dă ediția definitivă cu tot ce a cules ca poezie populară. Anterior prin traduceri în limbile franceză engleză și germană a acestora atrăsese admirația și interesul științific al străinătății pentru calitățile sufletești și manifestările estetice ale poporului român.

Deci acest curent naționalist, bazat pe cultură și înfăptuiri estetice a coincidat cu adolescența lui Mincu, vârstă când se plămădesc și se precizează înclinările întregei noastre existențe. La apariția ediției din 1866 a poeziilor populare, Mincu avea 15 ani. Dacă până la terminarea liceului acest curent nu l'a cucerit într'atâta în cât să fie determinant în alegerea unei cariere, mai apoi trebue să-l fi impresionat foarte mult, de vreme ce după ce a terminat „Școala de Poduri și Șosele" și a funcționat un an ca inginer al Jud. Putna, renunță la o carieră cu mai mult prestigiu pe vremea aceea, de cât arhitectura, preferând viața de muncă încordată a școalei și strâmtorarea materială a celor 12 galbeni pe lună ce-i putea da un părinte înstărit întrucâtva însă dăruit de D-zeu cu mulți copii, care trebuiau căpătuiți după situația socială a familiei.

Ingineria însă nu-i oferea un câmp de activitate în sensul aspirațiunilor lui. „O șosea, un pod, în România sau aiurea este acelaș lucru. Eu urmăream altceva". Deci cu cei 12 galbeni pe lună la drum!

Cam prin 1909 vara l'am întâlnit în fața casei sale privind la lucrătorii care-i tencuiau fațada. Spunându-mi diferite lucruri, a ajuns la tineretul din vremea aceea — de altfel ce greu se schimbă moravurile — care în goana după câștig nu-și mai lăsa răgaz pentru contemplație și preocupări intelectuale pe care le credea de absolută necesitate pentru un arhitect. Cu un aer de melancolie — avea atunci 58 de ani — mi-a mărturisit textual: „Timpul studiilor — destul de lungi la el — ca și mai toată tinerețea mea mi-am petrecut-o cu cei 12 galbeni pe lună pe care mi-i trimetea tata. Căci n'am înțeles, ca imediat ce mi-am luat diploma să pornesc în țară, în goană după clienți. Invățătura căpătată, trebuia fixată bine și cu discernământ în minte, prin studii, prin lungi perioade de meditație, și prin contemplarea până te pierzi cu gândul a monumentelor de artă". Ceea ce în adevăr a și făcut. Cu cei 2000 franci premiu pentru proectul „Jardin d'Hivèr", cu 3000 lei trimeși de ministrul Câmpineanu, încântat de distincția acordată, cea mai mare la care putea aspira un străin, și cu cei 12 galbeni pe lună, a vizitat pe îndelete, cercetând și schițând monumentele de artă respective, Spania, Italia, Grecia și Constantinopolul, unde Sf. Sofia i-a făcut o impresie covârșitoare.

Proiect pentru
Palatul Comunal.

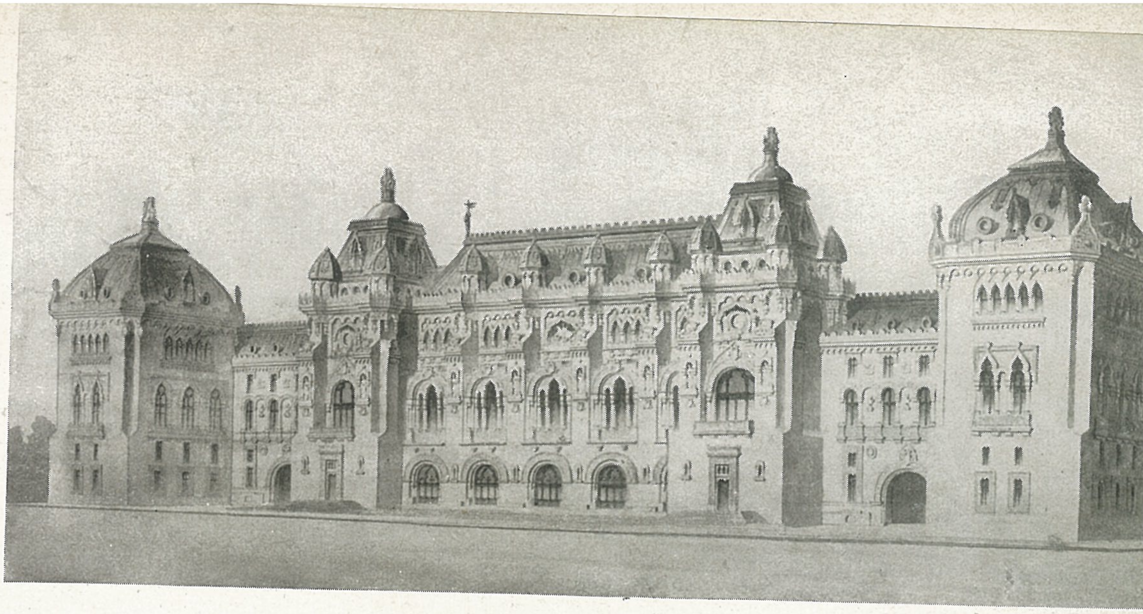

Aceste studii l-au făcut să se desbrace de orice prejudecată artistică și de orice scheme de atelier. Nu l-am văzut nimeni, din cei ce au fost în apropierea lui, înconjurându-se de cărți și planșe atunci când lucra ceva.

Și nici nu a pus vreo îngrădire, la școală, în corecturile ce făcea, manierei în care înțelegea elevul să lucreze. Il urmărea pe drumul ales, călăuzindu-i pașii către desăvârșirea artistică. De altfel el nu credea în canoane, în reguli, în scheme. Stilul, pentru el, nu era arhitectura însăși ci numai forma pe care aceasta o lua la un moment dat. Arhitectura era pentru el de domeniul abstracțiunilor a căror mânuire poate duce la o formă materială, sau alta, după calitatea celui chemat să mânuiască aceste abstracțiuni.

N. Petrașcu care a trăit peste un pătrar de veac în intimitatea lui ne redă, în monografia sa, părerea lui Mincu, pus în fața Palatului Dogilor, și care confirmă cele de mai sus:

„Stil venețian, dar e frumos înainte de orice și original. Apoi frumusețea lui este realizată cu înlăturarea regulelor celui mai elementar bun simț; zid plin răzimat pe coloane, coloane pe arcuri, ferestre neegale, ici mari și nu la mijlocul zidului, dincolo mici și aduse de nevoi interioare de lumină, fără să ție seamă de ordonanta cerută de ochiu. Dar regulile sunt făcute pentru cei ce nu pot face de cât după reguli. Cine are pe dracul într'ânsul trece peste ele.

Cel care a făcut Palatul Dogilor a trecut peste reguli fiindcă a putut să-l facă așa și nu s'a sinchisit de ele.

Și câte alte calități, câtă putere, câtă cutezanță câtă originalitate. Luat în întregime este unic în lume".

De altfel monumentele au fost mai întâi și pe urmă regulile, stabilite de grămăticii artei, după care, și cu ajutorul cărora, a urmat decadența.

Corectând la școală unui elev, care avea o soluție disi-

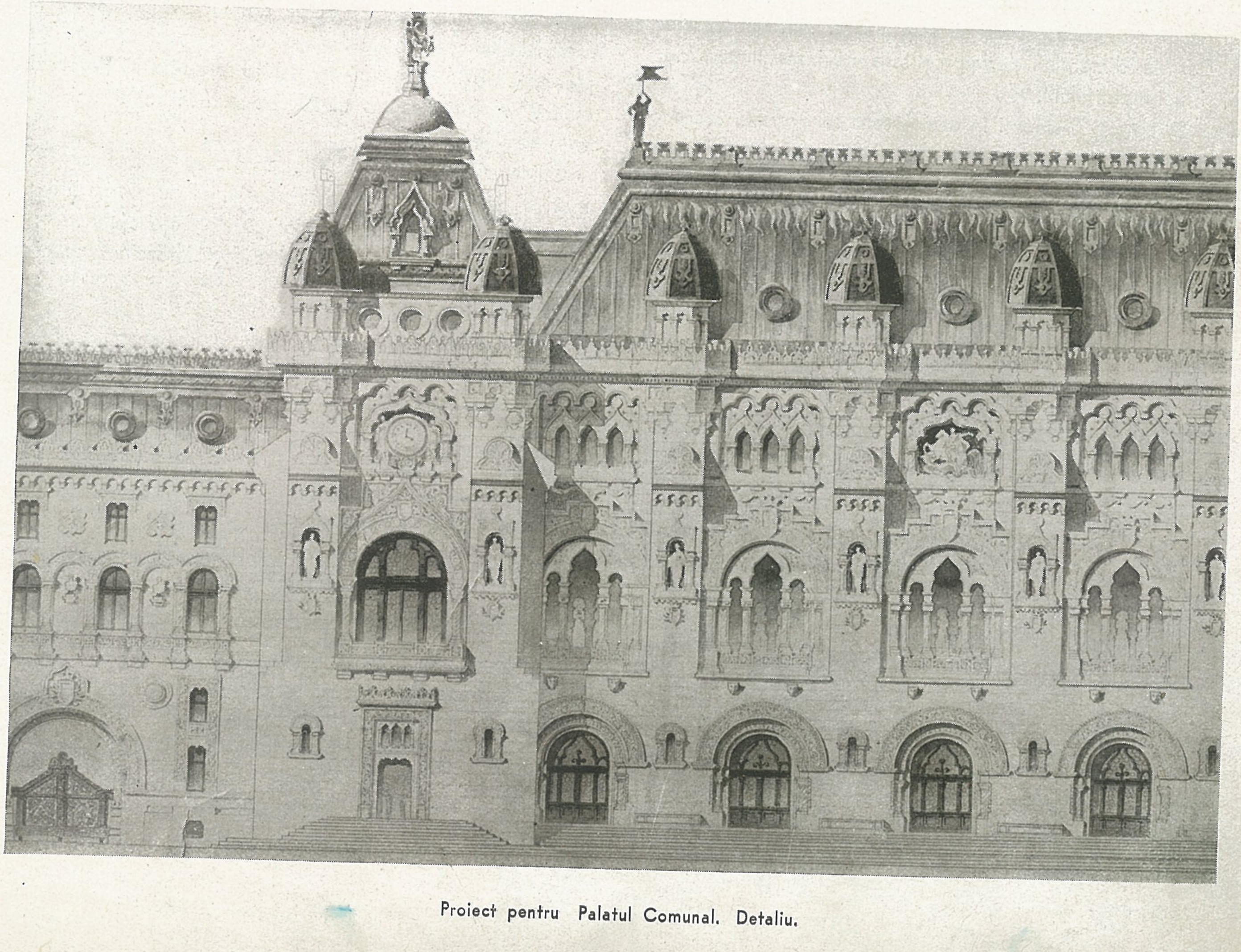

Proiect pentru Palatul Comunal. Detaliu.

Cavoul familiei Gheorghieff.

metrică, s'a avântat în cercetarea și slăvirea Acropolei din Atena, la care monumentele nu fac decât să ajute la forma și monumentalitatea înălțimei pe care sunt așezate, fără a căuta s'o domine. Apoi deodată s'a oprit la un mic monument de pe Acropole. „Crezi că este mare ? Nu. Este foarte mic. Dar nu dimensiunile dau calitate unui monument de artă, și nici materialul".

Cam în aceeaș vreme și în acelaș sens se exprima într'un foileton din „Epoca" prin care răspundea cam așa unui critic de artă care a avut după aceea o activitate interesantă și folositoare, dar care atunci afirma că dimensiunile prea reduse și ornamentația de stucatură ar răpi bisericei Stavropoleos, calitățile artistice ce i-se atribue : „Opera de artă nu este în funcție de dimensiuni și nici de material, ci de suflul de viață idealizată, pe care creatorul nostru, prin inspiratul său, artistul, a pus-o în operă.

Inaintea unei statuete de Tanagra, cine se mai gândește la lutul inform din care este făcută" ?

Avea mai presus de orice puterea caracterizărilor lapidare și plastice. In câteva cuvinte sintetiza, ceea ce o erudiție întreagă n'ar putea să dea atât de clar.

Fiind la Veneția tot cu prietenul său N. Petrașcu, acesta îl duce pe nesimțite în fața altui monument. „Cà d'Oro ! spuse el. Stil venețian, tras din gotic și renaissance cu adaosuri bizantine și mauresci. Este mai presus de toate un stil al lor. Și e frumos".

Lucram la școală primul proect, după anul pregătitor. Era un mic post de pompieri. La corectură, după critica liniilor generale, începe discutarea amănuntelor, stabilind legătura și raportul dintre ele, uneori cu o bogată desvoltare logică, alteori cu o frază scurtă și tăioasă.. Așa, observând că rezervasem cabinetelor o încăpere prea mare, în care băgasem câte cabine încăpuse, se uită peste ochelari la mine, în vreme ce le număra cu creionul, și-mi spune zâmbind aproape imperceptibil : „Nu cumva ai făcut și pentru cai ?" Observația suficientă ca până a doua zi să cunosc toată teoria necesară.

Nu era însă nimic răutăcios la el subt aparența aceea serioasă, mândră și reținută. Și nici invidios nu era. Simțea o bucurie sinceră de câte ori vedea un lucru bine făcut, de un coleg, sau o străduință dezinteresată din partea unui elev.

Grație sugestiei lui, am deprins din școală obiceiul să am la mine un carnet mai mic pentru extrase din cărți și unul mai mare pentru schițe după natură. Pe când lucram la Stavropoleos, de fiecare dată răsfoia carnetul mare și simția o bucurie ce se vedea limpede din ochii lui mari și așa de duioși, de câteori izbuteam să fac o schiță bună. „Da, are haz" spunea, cu expresia lui obicinuită.

Odată am desenat prost un detaliu pentru cavoul generalului Lahovary. Mi-a observat, arătându-mi carnetul de pe planșetă. „D-ta care faci așa schițe se poate să desenezi așa ceva ?" A fost deajuns ca după aceea să nu-mi mai îngădui vreo neglijență.

Chiar când, într'o situație oarecare, oricine ar fi avut motive de nemulțumire nestăpânită, el nu și-o arăta pe a lui, iar dacă avea ocazie, chiar putea fi de ajutor.

Astfel, când doctorul Istrati a fost însărcinat cu organi-

Cavoul familiei Eugeniu Stătescu.

Cavoul familiei Gheorghieff.

zarea expoziției din 1906, acesta de și își propusese să facă ceva românesc, lui Mincu, care se manifestase așa de serios până atunci, nu i-a dat nici un pavilion spre executare, și nici nu l-a consultat.

L-a chemat totuși odată, poate cu intenția de a admira, ca să-i arate planul Palatului Artelor care era gata de pus în execuție. La etaj, coloanele de la aripile laterale erau de lemn, cu un sistem de cosoroabe și grinzi din ferăstrău peste ele, ca pentru urcat plantele agățătoare. Mincu l-a privit cu oarecare interes și a spus doar atâta : „E frumos, însă la vie !" A doua zi erau desființate.

Avea o durere sinceră de câteori speranțele puse în cineva erau desmințite. Și târziu de tot, își mai amintea cu durere. Mi-a spus odată : „Pe vremea mea era la Paris o serie de studenți așa de strălucită în cât credeam că odată aceștia veniți în țară vor creia un focar de știință, care să ducă faima noastră peste graniță. Nimic din toate acestea. Au ajuns, au făcut carieră. Unul general, altul bun medic internist. Dar atâta tot. Nimic care să ducă știința mai departe". Apoi, după o pauză de privire în gol, adăoga, cu o expresie de regret. „Se vede că n'au avut focul sacru în ei, totul a fost efectul mediului. Iar dragostea de țară în capul lor trebue să fi fost foarte confuză. Nu forma crezul existenței lor".

El înțelegea cultura și dragostea de țară într'o legătură inseparabilă în felul lui Kogălniceanu, care era cel al generației premergătoare lui Mincu. In ce privește cultura K. scrie surorei sale : Mais vous me direz à quoi me servira mon instruction ? A quoi ? D'abord l'instruction me tiendra lieu du monde ; elle m'éloignera de la cabale, m'accoutumera à me contenter de peu, à être modeste dans mes gouts et à être libre au milieu des esclaves. (1836).

Despre civilizație : Le vraie civilisation consiste dans l'amour de la patrie, et de son prochain, dans le respecte pour les lois, dans l'abolition de l'eslavage, qui subsiste encore dans notre pays, à nôtre honte, dans l'égalité des personnes, sans distinctions de rang et de naissance. (1837).

Iar despre patrie : Vous me demandez comment je me plais en France. Mal. C'est un pays beau, riche, policé, puissant ; mais comme je ne suis pas Francais, je préfère ma patrie. Je ne changerez pas la pauvre Moldavie pour le première thrône du monde. Je suis né Moldave, je veux mourir Moldave.

Iată, destul de palid, recunosc, redat, ideile și aspirațiunile epocii în care a crescut și s'a format ființa morală a lui Mincu.

Cu acest bagaj pornește la înfăptuirile carierei sale. Inceputul îl povestea singur ; „Când a venit la mine generalul Lahovary și mi-a cerut să-i fac o locuință în stil românesc, după cum acuma, pentru cavou mi-a cerut o mică biserică românească — ce mult s'a identificat cu neamul românesc acest om cu origină străină — în mintea mea era ceva vag în ce privea materialul deoarece de abia sosisem în țară. Câteva mânăstiri văzute, ceva case de munte, ceva fotografii luate de pictorul Alpar și atâta tot. Am căutat s'o aduc la cea mai tipică și mai simplă expresie, mai ales că dimensiunile reduse permiteau așa ceva. Am întrebuințat policromia, care este în firea românului și pentru aceasta am recurs, din motive de durabilitate și frumusețe, la faianță. Cred că se degajează din ea o atmosferă românească".

Cu el se întâmplă ceea ce s'a întâmplat cu marile idei sau sisteme filosofice, care au uimit lumea și au revoluționat gândirea omenească în vremea emiterii lor. Apoi s'au vulgarizat, au devenit idei curente, la îndemâna oricui, fără ca omul simplu să mai știe de protagoniștii lor. Când, întâmplător află ce vâlvă au făcut, la vremea lor, și de ce origi-

Cavoul familiei Ghika.

nalitate s'a bucurat, rămâne surprinși, că o asemenea banalitate a putut fi luată în considerație.

Dacă ne gândim că arhitecți cu oarecare studii pe vremea aceea nu puteau desemna în spiritul nostru un arc trilobat, dovadă ,,Casa Vârlova'' sau stilul arab al atâtor case făcute cu 50 ani în urmă pe care le credeau în mod sincer românești, numai atunci ne dăm seama de ce fel de pregătire are nevoe cineva, ca să poată judeca și pătrunde o asemenea problemă de artă, după esența ei intimă și nu după vagi asemănări formale, care asemănări o prezintă fără suflul care o animează și-i dă farmecul originalității.

Trece apoi la Bufetul de la Șosea mutilat mai târziu de Casa Grădinilor cu consimțământul arhitecților din consiliul de administrație spre a satisface necesitatea unui grătar pentru fleici și mititei.

O transpunere evoluată scânteind de lumină și culoare, a foișoarelor domnești sau boerești. In vremea aceea cunoștea mai bine țara și izbutise să găsească înrudiri esențiale de amănunt, care ajutau, fără să denatureze, fondul de simțire românească.

La Școala Centrală problema se schimbă. Un subiect ce nu-și găsea corespondent în vechea arhitectură românească. Săli de clasă, deci ferestre largi. Un altul ar fi grupat patru-cinci ferestruici trilobate, împedecând lumina și nedând ideea unei săli de cursuri. iȘ nici un singur arc trilobat pe o asemenea lărgime n'ar fi mers. Din cosoroabele de lemn crestate din ferăstrău și larg sprijinite pe stâlpi a imaginat pragul superior al golului, cărui prag prin lățimea decorațiunei de faianță îi dă impresia de soliditate. Iar viața închisă și tristă de internat, a căutat s'o înveselească prin admirabila curte interioară, înconjurată de galeria cu stâlpi delicați pe care se sprijină arcaturi trilobate, și totul îmbrăcat în ornamentație de faianță policromă — o armonie de verde și albastru — și destul de mare această curte, ca să se poată aranja o grădină de flori și arbuști care să se îmbine cu arhitectură într'un tot feeric.

Din acest moment drumul este hotărît. De câte ori are libertate din partea clientului el urmează această cale. Ocaziunile sunt rari. In 1905—1906 execută Prefectura din Galați ; prima lucrare cu caracter administrativ ce i s'a dat cu care ocazie a lărgit cercul elementelor încetățenite în artă românească. In urmă execută mica locuință a prietenului său N. Petrașcu, Muzeul Stavropoleos și renovarea casei sale, cu care ocazie dă un exemplu admirabil de modul cum se poate îmbogăți un stil.

Coronamentul baroc al ferestrelor, sub influența meșterilor locali, cu 40-50 ani în urmă, mai ales la mahala, ajunsese la forme foarte variate și evoluate aș de mult în cât se apropiau de un arc trilobat. Mincu departe de a disprețui un efort național de originalitate, întocmai ca un compozitor muzical, a reluat tema a trecut-o prin prizma temperamentului său, și a dat interesantele coronamente de la cele două lucrări pomenite mai sus. Cam în acelaș timp este însărcinat

Cavoul familiei Cantacuzino.

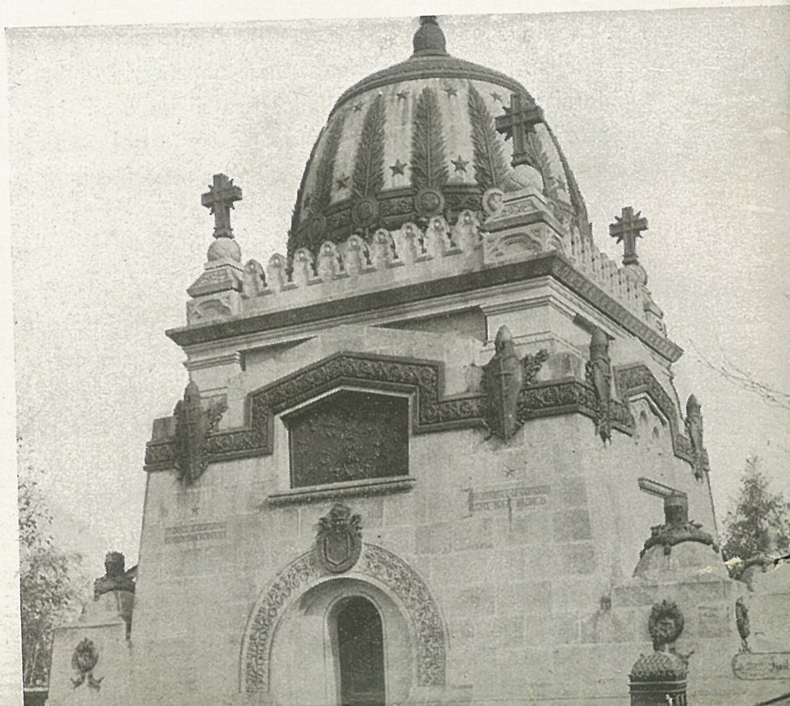

cu efectuarea planurilor „Băncei Comerțului" din Craiova în care scop face un voiaj la Berlin, unde, însoțit de nepotul său, cunoscutul critic și istoric de artă, Marin Simionescu Râmniceanu care se afla acolo la studii, vizitează principalele localuri de bancă. Curând după executarea planurilor, boala începe și face progrese repezi, cu toate îngrijirile date așa că în timpul execuției are nevoe de ajutorul tinerilor săi elevi Zagoritz și Iotzu, după ce cel dintâi îi servise ca desenator al acestui proiect.

Acestea sunt lucrările executate în stilul românesc așa cum și-l imaginase el.

A mai executat și patru proecte în acest sens. Cel pentru concursul „Camerei Deputaților", în asociație cu prietenul său Băicoianu, care nu știu cu ce va fi contribuit de vreme ce comisia de judecată compusă din Cerkez, Joly și Wallot spune în raportul prin care-i distinge cu premiul al III-a că „fațada cam simplă, are reminiscențe de arhitectură românească de vreme ce el singur n'a încercat niciodată așa ceva". Această lucrare a dispărut, și n'am putut afla nici o indicație asupra felului cum era concepută fațada.

Proectul pentru biserica Silivestru expus, până la clădirea nouei biserici de Petricu, în vechea biserică și dispărut după aceea.

Un proect pentru ministerul de război, care a existat la minister până în ajunul războiului și nici unul din arhitecții acestui departament nu s'au gândit să-l pue la adăpost, sau cel puțin să-l fotografieze. Am văzut la birou printre calcuri, fragmente din fațadă. Era cred, problema cea mai interesantă și mai grea ce-și propusese. Mlădierea elementelor arhitecturei românești și amplificarea lor spre a da impresia de forță, inerentă armatei. Forța reeșea din liniile generale ale lucrărei, din masivitate, din legătura solidă cu pământul iar identificarea precisă, din utilizarea în scop decorativ a elementelor de armament, munițiuni și mijloace de campament, simplificate până la o vagă asemănare, spre a deveni simple motive decorative.

Corpul de flanc îmi aduc aminte că avea o vagă asemănare cu corturile medievale ale comandanților de oștiri.

Și în fine proectul „Primăriei Capitalei" opera lui de maturitate, care urma să închee o activitate și să statornicească drumul unei renașteri.

A rămas un simplu anteproect, căruia spunea că trebue să-i aducă unele modificări de detaliu și unele simplificări. Trebuia să constitue un exemplu, de modul cum legenda întemeerii unui oraș în mâna unui om abil poate constitui elementul director al unei compoziții de arhitectură. Proectul acesta a făcut multe victime, în afară că lui însuși, i-a amărît ultimile zile ale vieței.

Neînțelegându-i-se fondul de gândire din care a eșit și care era specific acestei lucrări, el a dat naștere din cauza aceasta la acea aglomerație dezordonată de detalii și ornamentație, fatală atâtor lucrări așa zise românești.

Dar Mincu are încă două categorii de lucrări, în care avea toată libertatea și la îndemână întreg patrimoniul arhitectural al omenirei : Monumentele funerare și o serie de lucrări civile.

Pentru monumentele funerare nu putea găsi nimic corespunzător în trecutul românesc pentru o concepție monumentală. Voevozii și boerii se mulțumeau cu o piatră de mormât mai mult sau mai puțin decorată, așezată în biserica de ctitorie. Lumea de rând își găsea odihna de veci în cimitir, cu o simplă cruce la căpătâi.

Trebuia deci altă orientare care să corespundă vanității inerente firei omenești. Născute din credința unei reveniri la viața actuală, monumentele funerare s'au conceput cu o durabilitate vecinică. Piramidele Egiptului, mausoleele arabe, dintre care cel al lui Mariah din Crimeea este cel mai apropiat de concepția lui, și mausoleul lui Teodoric, erau monumentele indicate ca motiv de inspirație pentru dorința de perpetuare a memoriei unui Cantacuzin, descendent al Byzanțului opulent, a unui burghez înstărit ca Gheorghief sau a unui principe autentic ca Dimitrie Ghica. Se vede clar o legătură strânsă între atmosfera exterioară a fiecăruia din ele și pașnicul și vecinicul adăpostit. Mincu a știut însă să dea o formă originală și o distincție care le depărtează enorm de corespondentele lor....

Clădirile cu caracter civil mai importante sunt : Casa Vernescu și Monteoru, care există și casa Dr. Vitzu dărâmată prin deschiderea B-dului I. C. Brătianu a cărei amintire se păstrează doar prin fotografia publicată în Analele Arhitecturei.

Dacă cercetăm arhitectura din trecut și activitatea arhitecților la noi vom constata că fiecare arhitect a rămas pe toată viața robul manierei din școală. Insuși Negrescu care după Mincu a avut cele mai multe medalii de aur în școală și era în general un arhitect cu serioasă pregătire, n'a putut toată viața eși din maniera pariziană care se formase în vremea aceea subt influența covârșitoare a lui Ch. Garnier.

Mincu însă, după cum am mai spus, nu era omul care poate

I. MINCU.
B-ca Comerțului Craiova.

Școala Centrală de fete. Intrarea principală.

fi dus de curent. Pentru casa D-rului Vitza întrebuințează renașterea franceză, stil neîntrebuințat în școală pe vremea lui și într'o interpretare cu totul personală. Eșită direct din pământ, fără intermediul unui soclu, cea ce la mulți provoca mirarea, cu un parter redus la un plan alb, cu golurile strict necesare, se îmbogățea prodigios la etaj și mansardă dând impresia unui copac cu rădăcina înfiptă solid în pământ, cu un trunchiu robust și cu o desfășurare bogată a coroanei.

La celelalte două locuințe problema se punea astfel:

Doi oameni bogați dintre care unul și intelectual distins, cu întinse legături în societatea înaltă a țărei, deci situații care cereu o casă cu fast și largă ospitalitate. Era ceva în mic din ceea ce a dat naștere splendidelor palate ale renașterei italiene. Către această renaștere s'a dus cu gândul și Mincu, mai ales către plafoanele Palatului Pitti pentru care el avea o deosebită admirație și din inspirația cărora avem bogatele plafoane, pline totuși de noblețe ale celor două locuințe de burghezi, inobilați în ochii posterității ce nu-i cunoaște ca atare, prin arta superioară a lui Mincu.

Arhitectul Ballu fiind însărcinat cu facerea planurilor Palatului de Justiție, cunoscut pentru lucrările sale anterioare de acest gen, a executat planul general de construcție, detaliile exterioare și decorațiunea sălei pașilor pierduți. Cu conducerea biroului de execuție și control a fost însărcinat Mincu, poate după recomandația însăși a lui Ballu. In timpul lucrărei, Ballu moare. Mincu prin această întâmplare are norocul a dota arta cu admirabilele plafoane ale sălilor de ședință și cu mobilierul așa de adequat subiectului și de o execuție ireproșabilă.

In afară de activitatea strict profesională, Mincu a mai avut în viața sa două ramuri de activitate, izvorâte din calitatea de arhitect însă nu de neînlăturat. Activitatea ca profesor, și activitatea ca membru și președinte al Soc. Arhitecților Români. Mincu din dorința de a-și servi țara nu precupețea ocazia de a fi folositor. Nici la școala înființată de „Societate" și nici mai târziu la Școala Statului n'a fost chemat din primul an. N'a refuzat însă să facă la Școala de Meserii un curs de technologia lemnului, unde execută cu elevii mobilierul Catedralei din Constanța și multe alte obiecte de mobilier și decorațiuni interioare cărora, adânca cunoaștere a îmbinărilor în lemn a fost așa de mult folositoare elevilor din acea vreme. Se păstrează caetul de sarcini pentru mobilierul Palatului de Justiție, tipic, pentru astfel de lucrări.

La înființarea Secțiunei de Arhitectură pe lângă școala de Belle-Arte cum i se spunea atunci, Sp. Haret fiind Ministru al Cultelor, Mincu nu este numit profesor. Și nici n'ar fi fost profesor dacă liberalii ar fi stat la putere încă 2-3 ani și tot Haret ar fi completat corpul profesoral. Căci liberalii n'au avut niciodată înțelegere pentru artă. Emil Costinescu, fiind invitat pe când era ministru de finanțe, la un banchet anual al Societății, dat în sala Capșa, în toastul său ca răspuns la sfioasele cereri de sprijin în revendicările profesionale, a declarat că „arta este o poliță cu scadență îndepărtată".

Numai venirei imediate a conservatorilor la putere și poate în special prietenului său Delavrancea, școala a avut norocul să-l aibă profesor. Profesoratul lui însă n'a putut da roadele pe care le-ar fi putut da în alte împrejurări. Școala era prost dotată. Fără bibliotecă și aproape fără profesori. Iar elevilor, liceele de pe vremea aceea le dădeau o

Școala Centrală de fete. Curtea interioară

foarte slabă pregătire artistică. Dacă n'ar fi fost elevii veniți de la Școala Societății, cu care să se poată începe școala deodată cu toate secțiunile și să se formeze mai din vreme o atmosferă de atelier, care prinde așa de bine începătorului, Mincu ar fi perdut cinci ani de profesorat, deci până la începutul boalei numai 5-6 ani cu adevărat fecunzi.

Dar elevii vechei școale aveau, în afară de ușurința desemnului și ceva noțiuni de construcție, o destul de slabă cultură generală. De aceia era nevoit să insiste așa de mult în corecturile lui, să refacă migălos explicând mereu logica lucrurilor, în întregime, proectul, storcându-și creerul să școală dintr'o schiță nenorocită un proect acceptabil. Era o deosebire enormă între schiță și proect. Cu metoda aceasta s'au executat în școală unele proecte care au făcut vâlvă.

In capul concurentului din loje nu era însă nimic din ceia ce prezida pe urmă la desvoltarea proectului. Deabia după prima corectură se făcea în creer lumina cea adevărată. Erau diferențe între schițe și proect așa ca între o gură de cuptor și un arc de triumf. Acești elevi când scapă de subt conducerea maestrului, nu mai văd fondul lucrurilor, ci numai forma și aceea nu în liniile generale ci numai în amănunte și în joc de linii și siluete pe care le cred că au valoare prin ele însile. De aceea nu se mai vede o casă Lahovary, o Școală Centrală, un Bufet, etc.

Și din cauza acestora, critici neînțelegători sau neisprăviți au tras concluzia că arhitectura lui Mincu era miniaturistică.

Activitatea lui Mincu ca membru al Societății Arhitecților anterior președinției sale, n'a fost activă. S'a alăturat mișcării contra lui Lecomte du Noüy dar n'a inițiat-o. Ca președinte a fost rugat să vie atunci când I. N. Socolescu a crezut că nu mai poate rămâne. A fost contrariat când a văzut că trebue să lupte ca să fie ales. A eșit la limită grație primei serii de arhitecți eșiți din mâna sa, mi se pare șapte la număr. Altfel ar fi căzut. Căci ce conta marele lui prestigiu ca arhitect, corectitudinea lui, nobleța lui de caracter, față de interese și ambițiuni nemăsurate!

Epoca de președenție a fost o continuă luptă care mergea uneori până la intempestive propuneri pentru vot de blam. Și pe ce motive aparente carageleşti!

Dar boala se agravează și puțina activitate de care era capabilă Societatea pe vremea acceea, nu o mai poate îndeplini. I se dă președenția de onoare și cu aceasta odihna, dacă odihnă se poate numi cele câteva luni ce mai avea de trăit. In noaptea de 9 spre 10 Decembrie, cam pe la 3 din noapte în anul 1912 o telegramă din partea Societății, vestea că în fine odihna cea deplină și vecinică a sosit.

Imi amintesc de la înmormântare o scenă care m'a impresionat și care nu este din cele protocolare. Așezat pe pământ în cosciug, lângă mormânt lumea făcând cerc în jurul cosciugului, și nepotul său poetul Duiliu Zamfirescu cu prestanța lui de colonel dând ordine groparilor. De undeva din spate, se strecoară aplecată înainte, servitoarea care-l îngrijise cu devotament, și-l urmărea discret din umbră prin casă să nu i-se întâmple ceva, îngenunche în fața cosciugului, își făcu cruce, sărută icoana apoi mâna rece, cu degete lungi acea mână care însuflețise atâtea opere de artă, și ridicând icoana s'a strecurat discret în umbră. A fost singura îndeplinire a datinilor la care el ținea așa de mult.

SP. CEGĂNEANU

Arh. SIMION VASILESCU

MINCU
văzut de un fost elev al său

Apostol al artei româneşti, Ioan Mincu întruchipa un caracter de bronz, cu o fire delicată şi sensibilă de artist.

L-am cunoscut în anul 1898, la judecata lucrărilor elevilor şcoalei Naţionale de Arhitectură, după primul an de studii dela înfiinţare — mai bine zis, după un an dela trecerea şcoalei particulare a Soc. Arhitecţilor Români la Ministerul Instrucţiunei Publice, Cultelor şi Artelor, ca secţie a şcoalei de Belle-Arte. La trecerea şcolii la Minister, s'a ţinut un concurs de admitere, între elevii fostei şcoli de Arhitectură, absolvenţii Liceului fără bacalaureat — bacalaureaţii au fost admişi în şcoală, fără concurs — şi absolvenţii a 6 clase de Liceu. Intre toţi aceşti concurenţi, în număr de 150, au reuşit 46 candidaţi din cari 18 admişi provizoriu.

Cu aceşti 46 de reuşiţi la concursul de admitere, plus 14 bacalaureaţi, s'au început cursurile Şcoalei de Arhitectură, în toamna anului 1897, cu profesorii Ermil Pangrati, Kirilov, arh. N. Mihăescu, sculptorul Georgescu, Director fiind pictorul Mirea.

Prin conferinţele ce se ţineau la matematici, şi în deosebi la cursul de geometrie-descriptivă, predat de regretatul şi iubitul profesor Ermil Pangrati, care ţinea fişe individuale, s'a putut face o selecţie riguroasă a meritului şi aptitudinilor fiecărui elev. Această scrupuloasă procedare, a avut ca urmare, retragerea celor mai slabi, aşa că la finele primului an şcolar, al şcoalei oficiale, din 60 elevi cari au început cursurile, au rămas numai vreo 40.

Trebuia o examinare tot aşa de riguroasă şi a lucrărilor arhitecturale, conduse de regretatul profesor-arhitect N. Mihescu şi desemnului ornamental, de sub conducerea sculptorului Georgescu.

Pentru judecarea acestor lucrări, aranjate într'o expoziţie pur şcolară, a fost ales arhitectul I. Mincu.

După impresia ce o citeam în atitudinea profesorilor noştri, Mincu se bucura de un prestigiu deosebit şi părea a fi tot atât de sever şi scrupulos în judecata sa, ca şi profesorul Pangrati. Toţi aşteptau cu nerăbdare şi eu, mărturisesc, cu o oare care teamă, rezultatul acestei judecăţi, mai ales, că era vorba şi de o clasare a elevilor. Se judecau lucrările vechilor elevi ai şcoalei Arhitecţitlor Români, cu 1-5 ani de studii, plus acest prim an al şcolii oficiale, cari aşteptau o clasare superioară celorlalţi elevi; se judecau lucrările Bacalaureaţilor şi a unor elevi cu un an sau doi de facultate; deci, din această diversitate de pregătire, se căuta o clasificare justă şi echitabilă.

Iată de ce, emoţia ne stăpânea pe toţi, în aşteptarea „verdictului".

Judecata s'a făcut, dreaptă şi echitabilă şi spre marea noastră mulţumire, am aflat, că Mincu, care urma a ne fi profesor de arhitectură, s'a arătat mulţumit de ce constatase în lucrările noastre, mulţumire pe care a exprimat-o aşa de bine în fraza de atâtea ori, citată de foştii lui elevi:

„Cu băeţii ăştia, fac treabă!"

Era cuvântul de îmbărbătare, de care aveam nevoe, în momentele acestea de confuzie a meritelor, a stilurilor ce întrebuinţam în compoziţiile noastre şi diversitatea pregătirei noastre, la intrarea în şcoala oficială.

* * *

Mincu avea nevoe de un desenator, lucra pe atunci cavourile Ghica, pe terminate, Eugen Stătescu şi altele; m'a ales pe mine, probabil, pentru că eram cel mai bun elev al cursurilor predate de Pangrati, geometria-descriptivă, teoria umbrelor, stereotomia şi perspectiva, pe care o pusesem în aplicare la unul din proiectele judecate de Mincu.

Am fost prezintat lui Mincu şi propunerea ce mi-a făcut, am primit-o ca o onoare, şi cu o vădită emoţie.

Mi-am zis, noroc! probabil că mai era şi altceva decât noroc, era ochiul maestrului care citea bine în modestele mele proecte — n'am fost niciodată mare desenator — din cari se citea un spirit pozitiv, raţional, studiind şi desenând corect fără prea multă fantezie. Talent avea el, de la mine se cerea să-l înţeleg şi să-l secondez bine. L-am secondat 7 ani şi 9 luni, 3 ani ca elev şi restul ca arhitect-diplomat.

Trăind în apropierea lui aproape 8 ani, am prins ceva din viaţa lui Mincu şi din maniera lui de lucru.

Sunt unii oameni, cari impresionează de la prima vedere şi nu-i mai poţi uita; pe Mincu, l-am iubit şi adorat tot timpul şi nu m'am despărţit de el toată viaţa.

Mincu avea biroul în palatul Justiţiei la antresolul dinspre Biserica Domniţa Bălaşa.

Rămăsese aci, după terminarea lucrărilor palatului Justiţiei, ale căror director a fost şi a continuat până în anul 1904 când, înfiinţându-se secţia IV a Curţii de Apel, a fost nevoe de antresol.

Ne-am mutat cu biuroul pe Str. Franclin într'o prăvălie.

In altă parte voi descrie perioada aceasta din viaţa lui Mincu şi lucrările făcute în acest timp.

Un studiu asupra profesorului - arhitect Ion Mincu, fondatorul temeinic al şcoalei de Arhitectură românească, tre-

bue să cuprindă viața și operile sale. Viața lui Ioan Mincu se oglindește în opera distinsului său prieten, om de litere, Nicolae Petrașcu : „M a r i n G e l e a". Contemporan, tovarăș de călătorii, el însuși un admirator al Maestrului. Ca orice adevărat artist, Petrașcu, înțelegea superioritatea sufletească a acestui mare artist și cu multă evlavie l-a zugrăvit în romanul său „Marin Gelea" care nu e altul decât Ion Mincu. Citind pe Marin Gelea înțelegi din ce aluat era plăzmuit Mincu.

Despre viața lui Mincu, se mai poate scri multe și elevii lui au încercat și încearcă încă, să adaoge cele ce știu despre el, din viața de atelier, din contactul cu el și din auzite.

Nimeni nu va putea vedea pe Mincu într'o icoană sublimă ca cea zugrăvită de Petrașcu în „M a r i n G e l e a" al său. De aceea, cred că se impune să trecem dela viața anecdotică și să intrăm în analiza operei lui Mincu.

Se înțelege, că această latură a studierei lui Mincu, este mai grea, și spre a fi redată, trebuesc adevărate monografii a fiecărei lucrări ; iar publicarea acestor monografii, este costisitoare și trec peste puterile unui singur om.

Credinciosul și devotatul său prieten, Nic. Petrașcu, în lucrarea sa „I o a n M i n c u", pe lângă descrierea vieței personale a artistului — descriere care trece dela nota veselă și amuzantă a vieței lui Mincu în tinerețe, la nota tristă a sfârșitului vieței sale, — a strâns și publicat o parte însemnată din lucrările sale.

In rândurile ce urmează, voi încerca să prezint pe Mincu ca arhitect la lucru.

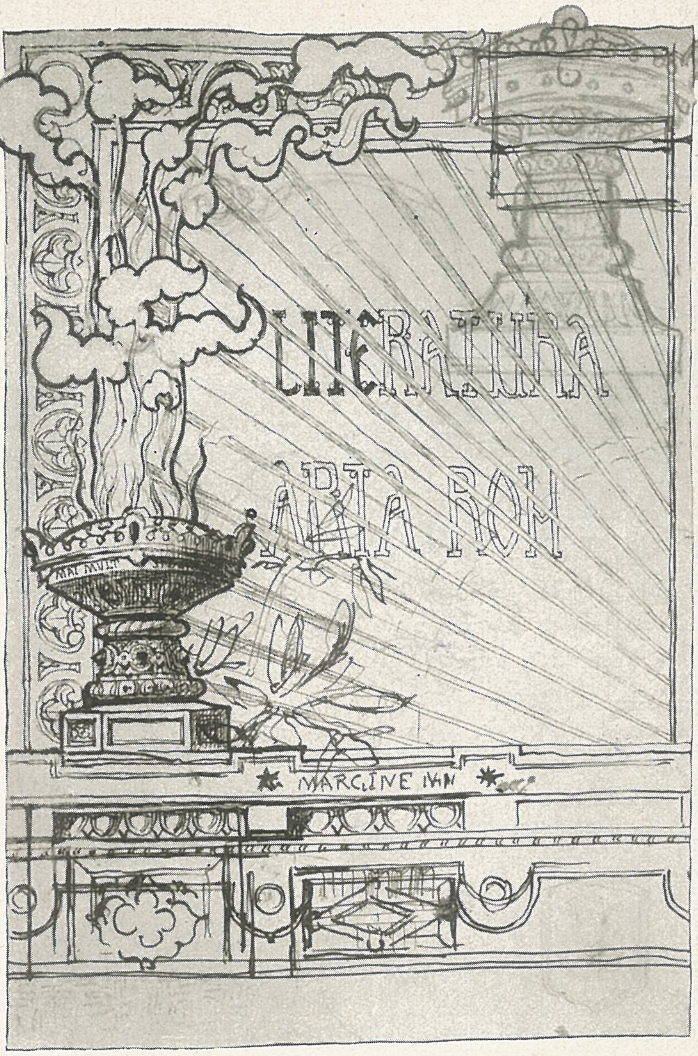

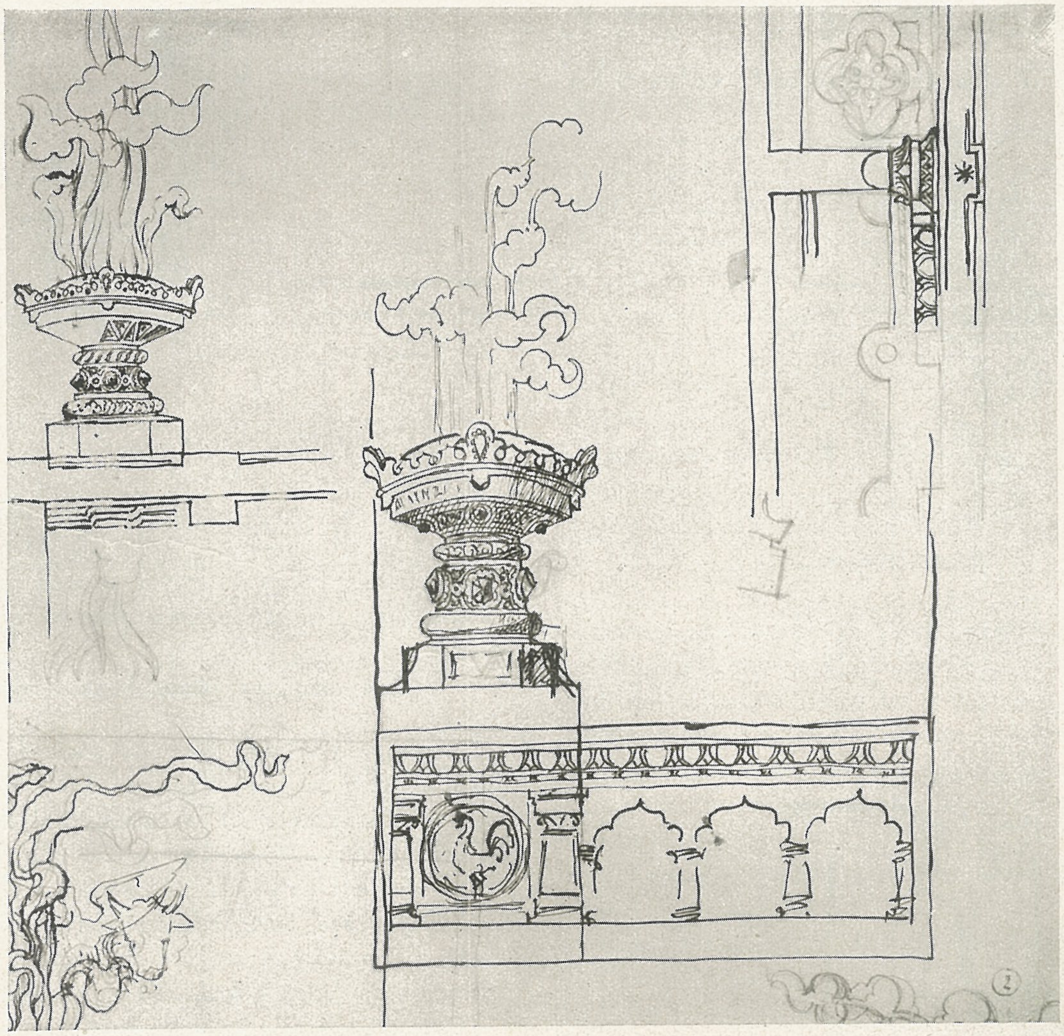

Schițe coperta revistei Arta și Literatura Română.

Cum lucra Mincu ?

Intre lucrările executate de Mincu, în prima perioadă, de când am intrat în biuroul său, la cari am lucrat și eu, figurează :

Releveul Bisericei Stavropoleos, 14 planșe mari, lucrate în peniță.

Cavourile din Cimitirul Belu, al Familiei Ghica, care era pe sfârșite, afară de bronzurile decorative, atributele, etc., cari la intrarea mea în biuroul lui Mincu, erau puse în lucru.

Cavoul Eugen Stătescu,

Cavoul Evloghie Gheorghieff,

Cavoul Familiei Cantacuzino,

Cavoul Familiei Simionescu-Râmniceanu, în Cimitirul sudic din Focșani,

Palatul Prefecturei Covurlui,

Fațada Ministerului de Războі,

Casele sale proprii din Str. Mercur, azi Dimitrie Sturdza, — transformări și adăogiri, și

Primăria Capitalei.

Mincu, era în plină vigoare, era încă tânăr, în deplină putere de creație inspirată.

Il văd, în biroul lui din Palatul Justiției, suflecându-și mânecile, cântând sau fluerând arii și crâmpee de arii din operele clasice.

Mincu, cânta când compunea, ceea ce confirmă și Petrașcu. Adesea, în discuțiile despre artă, avute cu Clavel și Van-Saanen care, înainte de a pleca la Paris, a trecut puțin prin biroul lui Mincu, dela Palatul Justiției, susținea că liniile de arhitectură, cari ar imita ritmul muzical al unei arii frumoase, ar da profilele cele mai proporționate, cele mai reușite ca valori de umbră și lumină.

Mincu lucra cu toată ardoarea artistului amorezat de arta lui.

Când se așeza la lucru, nu-i plăcea să fie întrerupt. Era

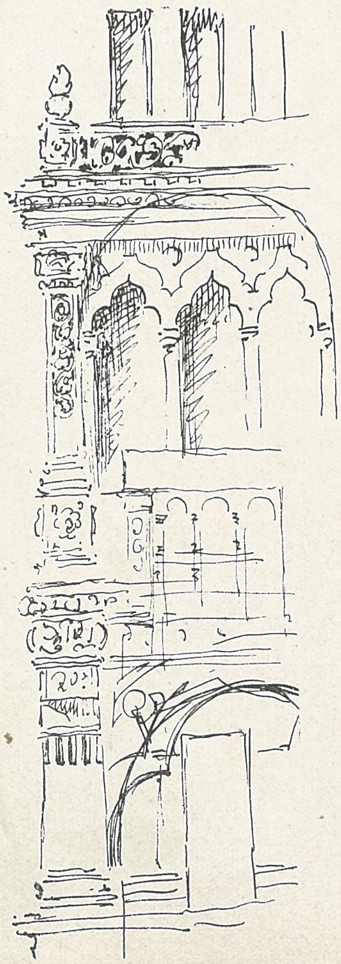

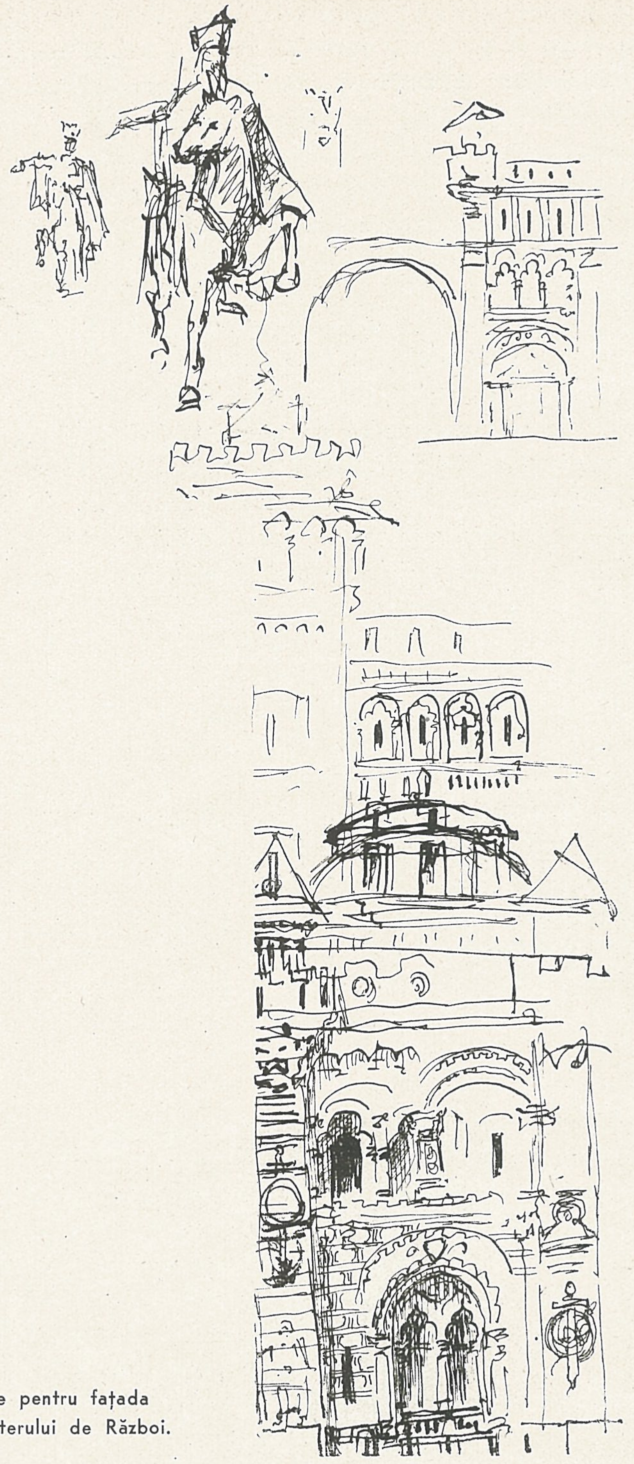

Schițe pentru fațada Ministerului de Războі.

foarte plictisit, când primea vreo vizită la biurou, chiar când D-na Mincu, — pe care alții, au văzut-o urcată pe planșeta maestrului pe când lucra, — venea cu vreun neam, Mincu plictisit de a fi întrerupt, îi invita plin de amabilitate, vis-a-vis, la bufetul Palatului Justiției, și după ce-i trata cu ceva, îi abandona, și se reîntorcea la planșeta sa.

Cum compunea Mincu. Izvoare de inspirație.

In compozițiile sale, Mincu se documenta, pleca adesea dela un lucru cunoscut și ajungea prin interpretare, stilizare și armonizarea detaliilor la compozițiuni admirabile.

Friza Palatului Prefecturei de Covurlui, din Galați, care rupe complect cu regula clasicismului, suprimând arhitrava, nu este altceva, decât interpretarea artistică, bine armonizată, a diferitelor decorațiuni ce se găsesc în frizele caselor țărănești din județele Buzău, Vâlcea și altele.

Decorațiuni executate în tencueli, de o grosime de 1½-2½ cm. aplicate pe fondul format de suprafața peretelui. A-

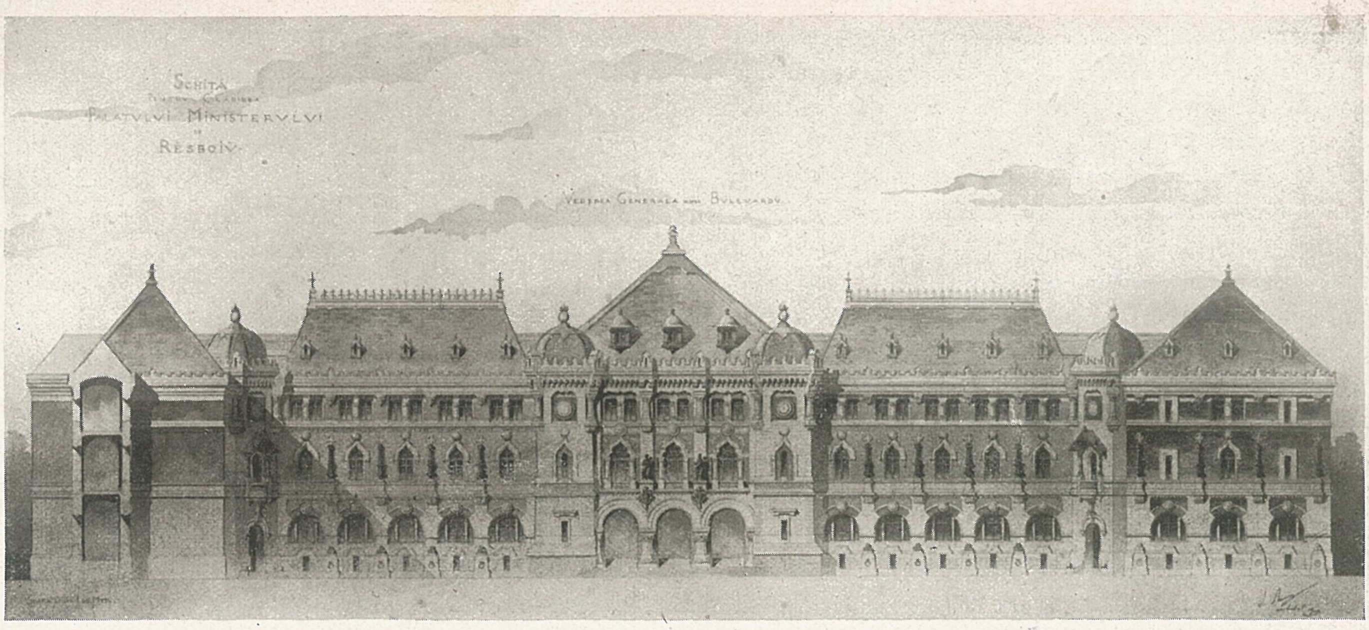

Schiță pentru fațada Ministerului de Războiu.

desea, încadramentele ferestrelor și ușilor sunt executate în acelaș mod.

Ornamentele geometrice, astfel tăiate în tencuială, formează o adevărată sculptură, plină de gust, văruită alb, lăsând jocul umbrei și luminei, sau policromată sau numai colorată simplu.

Mincu a interpretat în piatră această friză țărănească; punctul de plecare era simplă documentare, dar cât de distinsă interpretare și aplicare și mai ales cât curaj, să aplici la un palat o simplă friză a unei case țărănești!

Floronii Palatului Administrativ din Galați, reamintesc floronii palatului Dogilor din Veneția, dar cu o altă formă și valoare.

Artiștii, când compun, se stimulează în diferite chipuri.

Pentru Mincu, muzica și fumatul erau stimulente când compunea și își chema muza... inspirația.

In compoziții, valoarea umbrelor era secretul cel mare al reușitei lucrărilor lui Mincu.

In primul rând, îngrijea ansamblul, apoi părțile principale, masele, golurile, apoi venea cu detaliile decorative, pe cari le trata așa fel, ca să nu se confunde cu motivul din care făceau parte și căruia și erau subordonate ca valoare de umbră.

Incadrarea, apoi reîncadrarea cu valori de umbre mai slabe în bogăția dulce, masa. Nu fugea de masele albe, și punea în mare opoziție golurile, spre a da scară lucrărilor sale.

Candelabrele împărătești [1]) dela catedrala din Constanța, o splendoare de bogăție bizantină, cu decorațiuni în email și pietre scumpe, au ca punct de plecare — după părerea mea, — un sfeșnic împărătesc roman din secolul al XII. (vezi Henri Mayeux, Composition Decorative, pag. 235 figura 177).

Ospelul Comunal are cele 2 intrări în curte — ganguri — ca la Hotel de Ville din Paris și pilonii din fațada principală — după părerea mea — având ca punct de plecare fațada catedralei din Pavia, lângă Milano. Dacă acestea sunt punctele de plecare, câtă deosebire este între aceste și opera executată prin interpretarea și stilizarea motivelor adoptate.

[1]) Analele arhitecturei, anul III No. 9 și 10, publică aceste sfeșnice împărătești iar mobilierul catedralei din Constanța, s'a publicat în anul III, Nr. 5 și 6, 7 și 8, 9 și 10.

Armonizarea, proporțiile, originalitatea detaliilor, fac de nerecunoscut motivele dela cari și-a luat inspirația și dau lucrărei întreaga originalitate.

Ca reguli de compoziție, am observat cu câtă grije Mincu își alegea „partiul", apoi cum menaja spațiile albe, masele, ca apoi prin contrast, între suprafețele plane și goluri, să în pună valoare o fereastră, o intrare, etc.

Prin contrast, între simplitatea câmpurilor și bogăția detaliilor unui motiv principal de portal, fereastră, etc. reușea să scoată tocmai efectul necesar.

Adesea, pentru a da scară compozițiilor sale, punea în contrast motive de mici proporții, alături de goluri mari. Incadrarea și opoziția felului de încadrare, adâncimea diferitelor planuri, dau valoare diferitelor motive prin umbrele ce le proiectează.

Cu aceste reguli de compoziție, lucrările lui Mincu, pline de amploare și armonie, nu mai au nici o asemănare cu motivele ce i-au servit la origine ca documentare, și pe cari abia ți le reamintesc în mod discret și aceasta numai unui fin observator și cunoscător.

Interpretarea documentelor artei noastre, este un apanagiu al firilor distinse ale artiștilor născuți, iar nu făcuți fie pentru muzică sau pictură, fie pentru arhitectură sau artă decorativă.

Lipsa de interpretare pricepută, duce la copierea fidelă a motivelor.

Cum schița Mincu?

Mincu avea respect de foaia de hârtie albă, el creiona și schița cu mâna liberă, primele contururi pe hârtie mototolită, pe petice de hârtie de împachetat, pe plicuri, etc. Câteva exemplare, destinate coșului, le-am strâns și le-am păstrat cu sfințenie, în așteptarea momentului, de a le da la lumină, însoțite de gândul și aprecierea mea. Le reproducem.

Din ele se poate vedea punctul de plecare al câtorva lucrări importante:

Coperta Revistei Literatura și Arta Română;
Cavoul Ghica;
Cavoul Gheorghieff;
Cavoul Cantacuzino;

Ministerul de Război, (transformare) și adaptare a clădirei unde era Marele Stat Major, și mai apoi școala superioară de Război) din B-dul I. C. Brătianu, (azi Ministerul Aerului și Marinei).

Palatul Ospelului Comunei București.

Palatul Prefecturei Covurlui și altele.

Adesea, după ce creiona, contura cu creionul sau cerneală și fixa formele mai reușite, apoi când totul era trecut prin prizma imaginației lui, și exteriorizat prin diferite crochiuri și schițe, începea să execute schița la scară, adesea 5 mm. pe carton bristol sau calc ; atunci intra în funcție teul și echerul, făcând chiar proiecțiuni parțiale, pentru a fi real.

In urmă, lucra câteva detalii și trecea schițele și studiile desenatorului să le pună la scară.

Cum studia Mincu proiectele ?

Mincu, după ce-și făcea schițele, după prealabile creionări, căuta desenatori pentru studiul proiectului. Așa că munca de planșetă, o lăsa pe seama altora ; totuși, îi ținea de scurt, căci desenatorii forțau adesea linia, nefăcând proiecțiunea justă a planului, procedare, care, în lucrările de cavouri, în special, unde sunt cupole și aplicele lor, dacă nu se proiectează just fiecare parte, se poate ajunge la fațade neexecutabile.

Intre acești desenatori, pomenesc aci pe Clavel, plin de talent ș iinspirație, care a lucrat la cavoul Gheorghieff; pe Sarvasy, care a lucrat puțin la cavoul Gheorghieff și mi se pare la Primăria București. Eu l-am secondat, dela venirea mea în biroul lui, la toate lucrările, d,ar mai cu seamă, la cavoul lui Eugen Stătescu, Cantacuzino, Palatul Prefecturei Covurlui, și altele.

Releveul Bisericei Stavreopoleos, a fost executat în întregime numai de mine, sub supravegherea și îndrumarea Maestrului. Sub direcția lui Mincu, am studiat planurile stereotomice la următoarele lucrări :

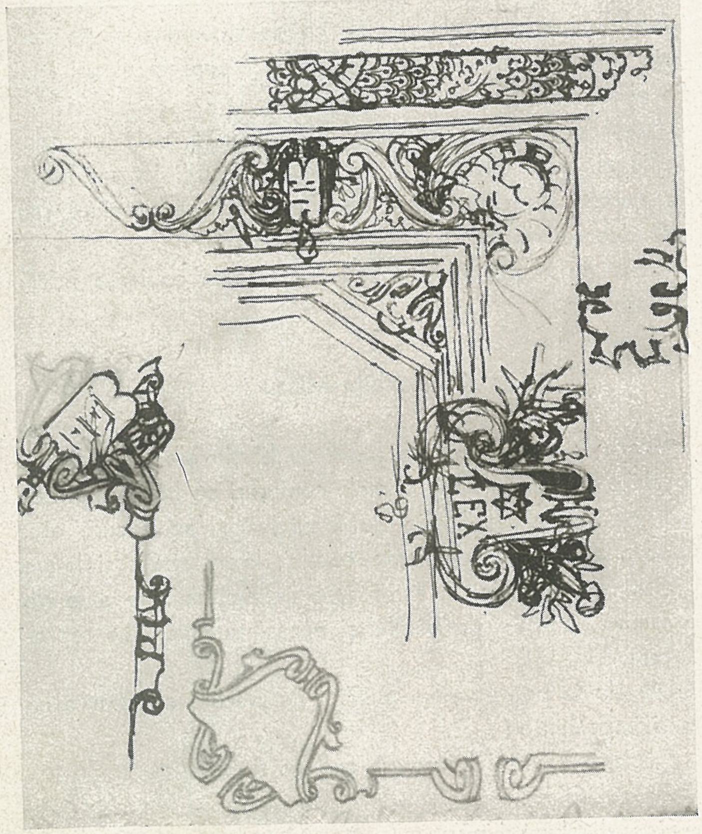

Schiță cu tavanul dela Palatul Justiției.

Cavoul Eugen Stătescu, Evloghie Gheorghieff, Cantacuzino, Simionescu-Râmniceanu și Palatul Prefecturei Covurlui.

Stereotomia învățată în școală, cu regretatul Pangrati, care m'a distins cu media cea mai mare, m'a făcut apt pentru a face față stereotomiei lucrărilor în piatră, proectate de Mincu, care cunoștea bine stereotomia și adesea, în discuțiile ce aveam, el avea dreptate ; vedea bine în spațiu.

In special la cavourile lui Mincu, cele mai grele pietre de tăiat, erau cele dela îmbinarea cupoiei Bizantine pe trunchiul de piramidă, — grele de tăiat și executat, erau pietrele de la trigoane și cupolă, sau cele de la întâlnirea arcurilor bolței. Mincu, participa, cu multă competință la studierea amănunțită a detaliilor stereotomice.

Devizele și antemăsurătoarele, le lăsa pe seama unui Metreor, în special arhitectului I. Seewald, fostul Arhitect-ajutor, la Palatul de Justiție — lăsat apoi cu arhitectul Palatului Justiției, (Seewald, mai funcționa și ca arh. al Palatului B. N. R. cumnat cu constructorul Schmitz, tatăl colegului nostru, Arh. Schmitz).

Cum studia Mincu detaliile.

După scara 1-2 cm. la detalii de 5-10 cm. și apoi în mărime naturală pe planșetă sau pe arie, la șantier.

Arhitectura noastră funerară, nu va depăși multă vreme cele 5 monumente funerare din Cimitirul Belu și cel dela Focșani, operele lui Mincu ; compozițiile acestea sunt neîntrecute. Nu cunosc în alte cimitire celebre din Europa, ca cimitirul Central din Viena, Père Lachese din Paris, cimitirul monumental din Milano și altele, cavouri de valoarea cavourilor lui Mincu. Monumentul Ghica, prin liniile sale sobre, exprimă liniște și așezare veșnică.

Alfa și Omega „Inceputul și sfârșitul", făclierele cari dau impresia că ard neîncetat smirnă și tămâe, a căror miresme se înalță la cer ,odată cu sufletul și gândul nostru cucernic. Macul simbolul somnului de veci, odihna de totdeauna și alte simboluri, căci Mincu, gândea, simțea și prin forme și simboluri, dădeau viață și expresie materiei din care clădea operile sale.

Cei patru evangheliști dela cavoul - capela Evloghie Gheorghieff, executați de sculptorii Storck și Späthe, au fost toți executați sub corecturile directe ale lui Mincu. Vizitând pe Storck în atelierul său, în timpul modelării celor 2 evangheliști atribuiți lui, mi-a spus : „E greu să-l mulțumești, dar cunoaște bine epoca în care își așează compozițiile lui. Cu Mincu faci școală. Cei 4 evangheliști sunt reușiți".

Modenatura.

Arta profilelor, ciubucelor, era cultivată cu deosebită grije de Mincu ; fiecare ciubuc juca un rol și după rolul și locul ce-l ocupa, în compoziție, era mai puternic sau mai ușor. Jocul umbrelor era preocuparea lui Mincu. Dovada unor îndelungi studii și observații.

Mincu dădea valoarea, fiecărui profil, și nu se găsește în compozițiile lui, ca ciubucele să nu aibe importanța lor, cum se întâlnește des la alte arhitecturi. Apoi întâlnirea ciubucelor de alt profil, nu se făcea decât pe aceleași linii.

Mincu, pentru a forma un ciubuc, trăgea o serie de linii orizontale, de depărtări variate și apoi încerca pe ele profilele ; apăsa creionul pe linia ce trebuia să dea umbră, și astfel determina profilele.

Mincu antreprenor.

Mincu a fost și antreprenor. Ca și alți arhitecți tineri, a fost și el silit să urmeze „obiceiul locului" și a primit să execute și antrepriza clădirei Dr. Vițu, cu ale cărei planuri a fost însărcinat. Dar tot după obiceiul locului, pe care Mincu probabil nu-l cunoștea bine, Dr. Vițu nu-i plăti ultimele 2 rate, așa că urmă de aci o pagubă, care îl înspăimântă pe Mincu, și îl făcu să se ferească de antreprize. Când Eugen Stătescu, îi ceru să execute cavoul Stătescu, cu toate insistențele lui Mincu de a scăpa de această „nenorocire" veni la mine — eram în primul an în biroul său — și îmi spuse că trebue să fac situație, etc., căci n'a putut scăpa de Stătescu. In realitate, a fost o executare în regie.

Mai apoi, când eu silit de vitregia vremurilor, apucai drumul antreprizei, Mincu mă deplângea pe la toți câți mă cunoșteau, că sunt un om pierdut, că voi pierde bani, ce mă pricep eu la antreprize, că mă voi nenoroci, și e păcat.

Adevărul este că Mincu nu avea de lucru în acea epocă, altfel nu l-ași fi părăsit.

Mincu și antreprenorii.

Cu toate aceste, Mincu era foarte avar cu antreprenorii, din spirit de economie aplicat la însărcinările ce avea, ca și la viața sa particulară. In schimb, antreprenorilor li se dădeau detalii studiate în cele mai mici amănunte de construcție, detalii de execuție în mărime naturală.

Li se dădeau liste de comandă pentru lemnărie, fierărie, pietrărie, etc. așa că antrepriza nu avea decât grija de a comanda materialele prevăzute de proiect, a angaja meșterii și lucrătorii necesari, a căror conducere pe șantier o făcea tot Mincu sau ajutorii săi ; rămânea antreprizei numai supravegherea și plata.

Era culant în facerea și plata situațiilor, și când se convingea că antreprenorul are dreptate, n'o precupețea. E de prisos să mai spun că era de o cinste exemplară, apoi devizele lui Mincu, nu erau întrecute nici cu 10%. Palatul Prefecturei Jud. Covurlui din Galați, n'a trecut devizul nici cu 4%.

Cea mai mare greutate de care se lovea Mincu în execuția lucrărilor, era lipsa de maiștri capabili. Din această cauză, stătea personal și arăta lucrătorilor, nu fără a se enevra, fiecare formă, culoare, etc. Sculptorii Storck, Späthe statuari și Ditz ornamentist, primeau cu plăcere și interes corecturile lui Mincu. Plafonul sălei de serbări al Palatului Prefecturei Covurlui, a fost zugrăvit după ce modelul în natură a fost colorat sub indicațiile personale ale lui Mincu.

Mincu judecându-și propriile sale lucrări.

Când a terminat Palatul Prefecturei Covurlui, în ziua inaugurărei de către Prinții Moștenitori, 27 Aprilie 1906, foștii noștri suverani iubiți, Regele Ferdinand și Regina Maria. Mincu, trecându-și în revistă lucrarea, atât interioarele cât și fațadele, a exclamat : „Nu e așa de rea !" La mirarea mea care eram mulțumit de reușita completă a lucrărei, la care cu mărinimie, Mincu m'a trecut pe documente și placa comemorativă ca Arhitect-Ajutor, el îmi replică :

„E greu arhitectule, când vrei să faci ceva original ! Prefer o lucrare originală slabă, decât o copie distinsă". Acesta este un principiu de creator de școală !

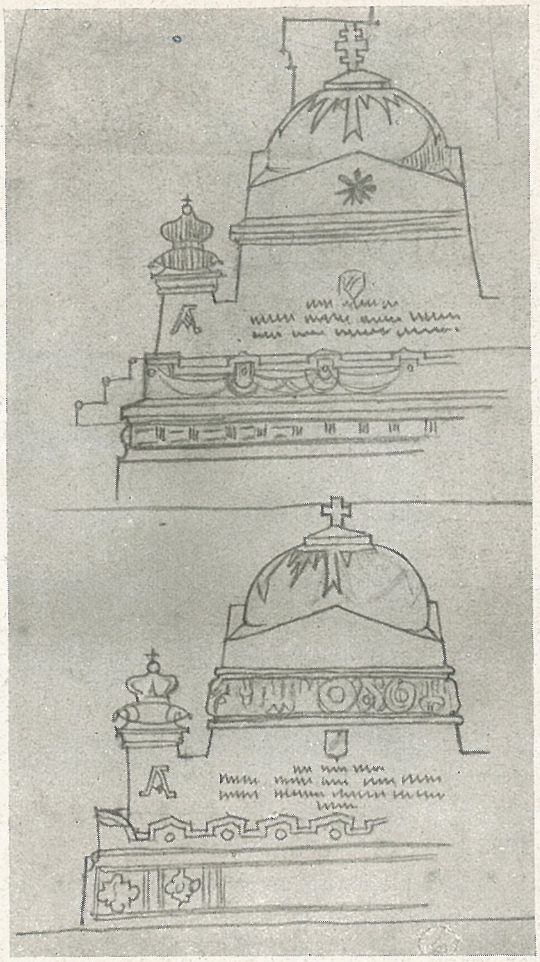

Schițe pentru Cavoul Cantacuzino.

Mincu profesor.

La primul banchet aniversar al Soc. Arhitecților Români din 27 Februarie 1892, la care au luat parte 29 membri, activi asociați și onorifici (vezi analele Arhitecturei anu III, pag. 44), banchet prezidat de Arhitectul Alex. Orăscu — avea 75 ani, pe atunci — Mincu, în cuvântarea ținută, marca sufletul și menirea sa, concretizate în următorul scurt toast : „Azi nu se vorbește decât de școala franceză și germană,

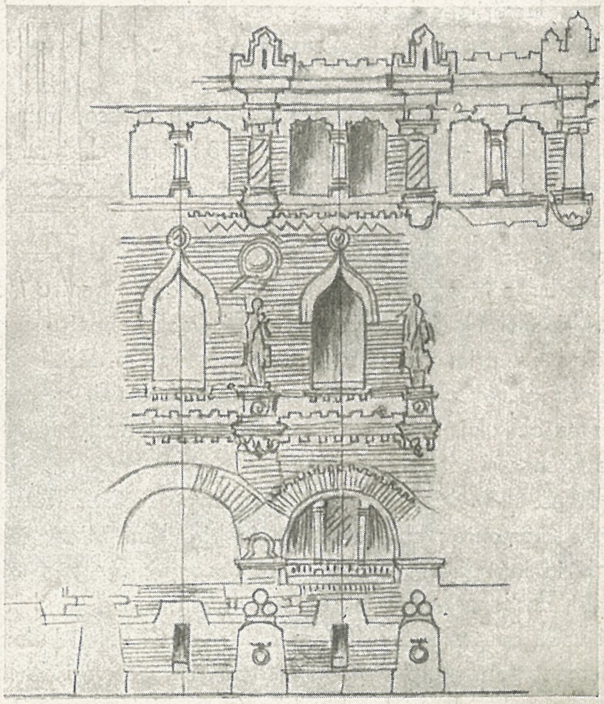

Schiță pentru fațada Ministerului de Războiu.

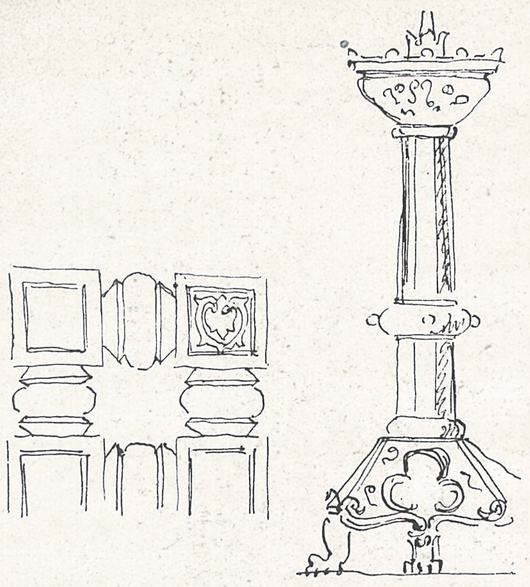

Schița unui sfeșnic pentru Catedrala din Constanța.

deci închin pentru arhitecții viitorului nostru, cari vor vorbi, numai de Școala românească".

Vorbe profetice ! In acelaș an, toamna, s'a înființat școala de Arhitectură a Soc. Arhitecților Români, care a funcționat 5 ani, 1892-1897, când a fost trecută la stat, sub denumirea de : „Școala Națională de Arhitectură" atașată ca secție școalei de belle-arte din București.

Despre acest act al Societății Arhitecților Români, s'a scris și se va mai scrie, formând un punct de onoare pentru arhitecții români, cari au susținut școala din propriile lor resurse. Numele arhitecțlior Socolescu, Sterian, Dobrescu, Ing. Pașcanu și alți profesori și susținători ai școalei vor sta cu cinste pe postamentul acestui monument, de inițiativă privată românească.

In anul 1989, Mincu a judecat lucrările elevilor, executate în primul an al școalei oficiale sub profesorii : arhitect N. Mihăescu pentru proecte și sculptorul I. Georgescu, pentru desemnul ornamental ; iar pentru proectele de stereotomie, teoria umbrelor și perspectivă, profesorul inginer Ermil Pangrati, pentru matematici, profesorul Kirilov și alții.

In introducerea acestei descrieri, am arătat cum a judecat Mincu lucrările executate în acest prim an al școalei oficiale, când ca concluzie a esclamat : „Cu băeții ăștia, fac treabă !"

Numit profesor de arhitectură, Mincu a început lucrările cu elevii săi, în toamna anului 1898 ; după clasificare, făceam parte, împreună cu alții din anul al III-lea, ținându-se seama și de anul făcut de mine la școala Societăței Arh. Români.

Mincu a început cu ordinele după Vignola pentru începători și anul II și cu aplicațiunile ordinelor, pentru anul III, având ca prim program, „Un corp de gardă" în Doric. Mincu punea mult temei pe studiul clasicului, pentru formarea ochiului, învățarea proporțiilor și desvoltarea gustului de frumos și real.

Personal, în cursul studierei acestui proect, am trecut prin grele momente ; abia intrasem în biroul lui Mincu — cum arăt în introducere — în cursul vacanței, făcusem mici lucrări, de care Mincu se arăta mulțumit, acum când trebuia să vadă ce pot, mă stăpânea o teamă, că voi fi judecat ca element slab. Mulți din colegi, erau aspru certați de Mincu, și adesea le adresa drept calificative, cuvinte grele, dar pentru că punea mâna pe creion și le arăta cu folos, toți elevii, sufereau acest regim ucenicesc. Corpul de gardă proectul meu, fu menționat, eu răsuflai ușurat, trecusem Rubiconul.

Citez din Universul Literar No. 29 din 15 Iulie 1928, în care a fost comemorat Mincu, pentru a ilustra opera lui Mincu ca profesor.

„In al 2-lea an al școalei, primul an de profesorat al lui Mincu, concepția arhitecturală a proiectelor noastre a luat o nouă înfățișare, multe din deprinderile naive ale elevilor fură pe rând — când cu bunătate, când cu strășnicie — înlăturate și înlocuite cu un spirit serios de auto-critică, atât de greu de posedat și atât de necesar artiștilor, cari înainte de a fi judecați de alții, trebuie să se poată judeca ei înșiși". Pentru a obține aceste rezultate, i-a trebuit muncă și metodă.

Dela clasic trecurăm la compoziții în alte stiluri mai ales românesc, utilizând motive de pe monumentele vechi și vechile palate voivodale, case și motive țărănești.

Dintre concursurile interesante menționăm „Arcul de Triumf" din Piața Victoriei, la care unsprezece proiecte, nu semănau unul cu altul. Interesant în acest concurs, este faptul că de unde arcurile de triumf se concepeau numai în clasic, atelierul lui Mincu a conceput schițele în stil romanic și românesc. Cele mai slabe schițe, sub îndrumarea maestrului și talentul elevilor, au dat cele mai originale proiecte.

Sunt dator să relevez că Mincu, ținea să iau parte la toate concursurile, și când absentam dela vreunul, cu gândul să vin la curent cu cursurile teoretice și mă găsea la biurou în zi de schiță, eram părintește mustrat. Concluziile acestui gest, le las în seama cetitorului.

Cu toată asprimea profesorului în timpul corecturilor, el își iubea elevii, iar elevii l-au divinizat, l-au adorat ca pe un apostol ; mai târziu, au luptat, apărând drepturile maestrului lor, a cărui moarte fizică au plâns-o cum puțini profesori au fost plânși, ridicându-i pe mormânt o troiță.

Prin directivele date, s'a creiat o adevărată școală românească de arhitectură. Elevii lui, printre care citez pe Ciortan, Socolescu, Zagoritz, Iotzu, Traianescu, Cegăneanu și atâția alții, l-au continuat în stilul lui, au desvoltat mai departe gustul pentru arhitectura națională.

Ce păcat, că firul tradiției, cu începuturile renașterei arhitecturei românești, abia înodat de Mincu și continuat de elevii lui, a fost rupt de o tendință nouă, mercantilă, adaptată mediului și — recunosc — unor necesități technice și financiare.

Technica ar fi putut fi adaptată stilului național, — un neo-românesc, manifestat cu timiditate, pe ici pe colo ; dar mercantilismul care comanda, eșea din sfera preocupărilor românești și a scăpat de sub influența arhitecților români, continuatorii lui Mincu.

Atât de puternică a fost influența lui Mincu și a școalei lui, în cât arhitecții români, cu școli străine din Franța și mai puțini din Germania și Italia, cari la început au compus în stilurile școlilor lor, sub a căror influență se găseau, au sfârșit prin a lucra în stilul românesc al școalei inițiate de Mincu.

Despre această influență, de care elevii lui Mincu — desenatorii acestor arhitecți, nu sunt cu totul străini o analiză se impune, asupra operelor astfel concepute și poate voi putea arăta cândva, constatările mele documentare, analizând operele fiecărui maestru, în ordinea cronologică a creerii lor.

I. MINCU. Cavoul G-ral Lahovary (Bellu).

O călătorie de studii a lui Mincu.

Pentru a studia și înțelege operile lui Mincu, trebuesc cercetate isvoarele de inspirație de la cari a plecat în compunerea lucrărilor sale.

N. Petrașcu, în lucrarea sa, IOAN MINCU, mai cunoscător al trecutului lui Mincu, în apropierea căruia a trăit ca prieten devotat, ne arată că în vara anului 1883 ministrul afacerilor străine, din acea vreme, Ion Câmpineanu, a vizitat expoziția școalei de Bele-Arte din Paris, unde dădu de numele lui Mincu, pus pe una din lucrările medaliate.

„El — ministrul — nu ridicase încă capul deasupra lucrărei, când auzi de la spate, pe directorul școalei, zicându-i :

„Priviți un frumos concurs al unui străin distins". Câmpineanu, încălzit de cuvintele directorului, cum ajunse în țară, expedie trei mii lei, pe adresa lui Mincu, la Școala de Bele-Arte, în scop de a-i înlesni o călătorie de studii arhitectonice. Mincu, pe atunci un tânăr foarte modest, la primirea scrisorii, fu mai mult de cât încântat, și părăsind Parisul în toamna aceluiaș an (1883), Mincu văzu Spania, Italia, Grecia, și se întoarse prin Constantinopol în țară, după o călătorie de aproape un an".

Nu cunoaștem planul călătoriei în Spania, presupunem că Mincu, a avut un plan, judecând după minuțiozitatea cu care și-a întocmit planul călătoriei sale în Italia ; dar, în lucrarea sa, Nicolae Petrașcu, arată că Mincu a vizitat în Spania Toledo și Sevila, care i-a lăsat impresii puternice: tot așa po-

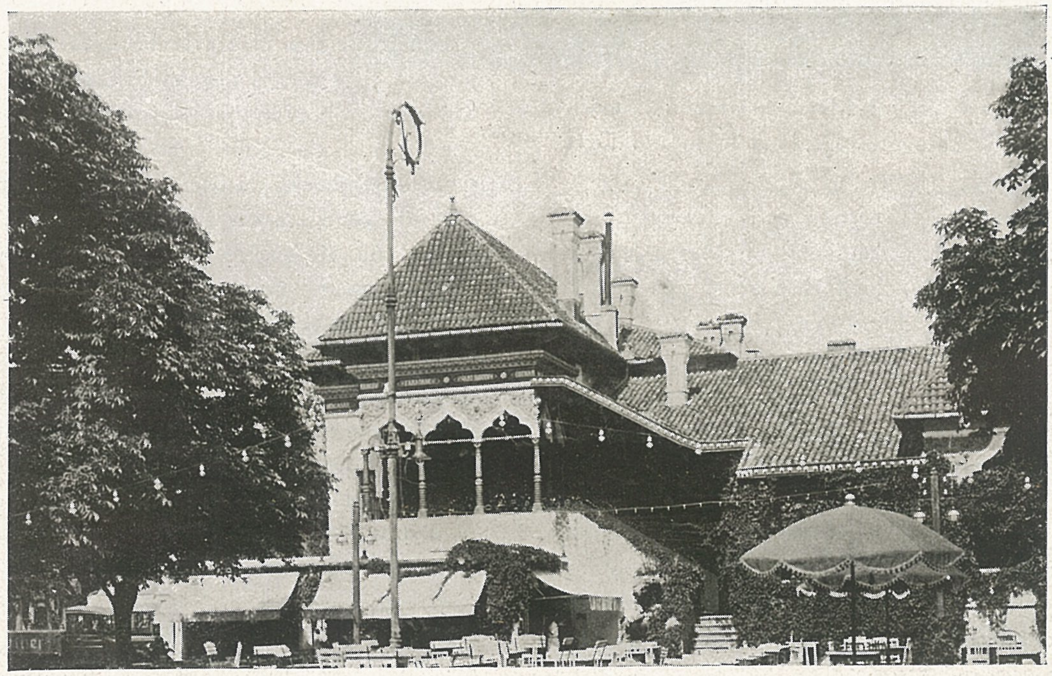

I. MINCU. Bufetul dela Șosea.

menește de Saragoza și Valadolid. Despre Grecia nu găsim nimic, dar tot Petrașcu arată că Constantinopolul l-a vizitat în grabă — din lipsă de bani, — fondul său epuizându-se în călătoria făcută în Spania și Italia.

Călătoria sa în Italia, începe cu Sicilia, în jumătatea lui Aprilie—Mai, (a sosit aci, probabil cu vaporul din sudul Spaniei).

Deducem, că din toamna anului 1883 până în jumătatea lui Aprilie, a anului următor, (1884), Mincu a petrecut-o în Spania.

Iată planul-program pentru Italia:

Jumătatea Aprilie—Mai, în Sicilia:

Palermo, Monreale, Segesta, Agrigento, Messina, Taormina, Catania, Etna, Siracusa.

Apoi dela Monreale la Roma, tot în jumătatea lui Aprilie, Mai, Iunie.

Dela Roma la Florența, prin Assisi, Arezzo, cu oprire între două trenuri în diverse locuri ca: Terni, Folgno etc. Această rută a fost modificată, trecând la Neapoli și apoi la Genua-Florența, făcând călătoria în Octombrie-Noembrie.

Dela Roma la Neapoli, în Iulie-August.

In Septembrie: Nord.

Genua, Pavia, Lacurile, Milano, Como, Bergamo.

Veneția, Verona, Padua, Vicenza.

Bologna, Rimini.

In Octombrie-Noembrie, dela Veneția în Toscana.

Florența, Siena, Prato, Orvieto, Pistoja, Pisa, Lucca.

După care probabil Mincu a plecat spre Grecia și Constantinopol.

Programul are o prima formă scrisă cu cerneală și apoi corecturi cu creionul prin săgețile făcute, ceiace dovedește un studiu și o consultare cu persoane cunoscătoare. O notiță, pusă cu creionul pe acest plan, arată:

„Pentru Roma și Neapoli, se va citi Jurnalul L'Italie pentru deslușiri asupra museelor și galeriilor de vizitat".

Menționez în treacăt câteva opere văzute de Mincu în acest voiaj, de a căror influență se resimte în lucrările sale.

C e r t o s a d i P a v i a:

La 28 klm. de Milano, monument național, este fondat de G i a n G a l e a z z o V i s c o n t i, în 1396, același care a început construcția Domului din Milano la 1386, — are o fațadă în stilul primei renașteri, cu piloni, iar interiorul cu 3 sânuri și 14 capele, în stil gotic. In capele altarele sunt remarcabile prin varietatea stilurilor și bogăția lor.

De aci, presupun, s'a inspirat Mincu în fațada Primăriei Municipiului București, care are piloni ca în fațada Catedralei.

V e n e z i a:

Piața S. Marco cu Campanilul și Bis. Sf. Marcu, cu mozaicurile murale, remarcabile, după care acest gen de mozaic poartă denumirea de „Mozaic-venețian".

Palatul Dogilor (Palazzo Ducale).

Porta dela Carta, cu frumoase încadramente, — care între altele, a inspirat lui Mincu, principiul de compoziție al încadramentelor, aplicat cu atâta gust în fațada Primăriei București.

Scara giganților, denumită după două statui colosale, Marte și Neptun, operele sculptorului Sansovino, — a fost construită pe la 1485, de Antonio-Rizzo II, de Verona, care era și sculptor, după cum și Sansovino era arhitect și sculptor. Sansovino a construit scara de aur (Scara d'oro) pe la 1556-58.

Tavane și decorațiuni de Andrea Palladio 1575, plafoane de Sansovino, picturi de Tintoret, Paul Veronese (Plafonul în sala Busolei. Plafonul sălei Marelui Consiliu).

Aceste plafoane, precum și cele de la Luvru și Versailles, a influențat compunerea bogatelor plafoane executate de Mincu în Palatul Justiției din București, printre cari plafoanele Casației și Curților de Apel sunt remarcabile.

La plafoanele casei Monteoru, casei Vernescu, și altele se resimte aceeași influență.

Galeria Academiei de Belle-Arte unde sunt expuse renumitele tablouri de Tizian și Veronese, Bellini, Tintoret și schițele de Raffael pe cari văzându-le la vizita mea, am luat și reținut ideea socotind util să păstrez schițele și creionările lui Mincu, pe cari le voi publica într'un studiu separat: „Cum compunea Mincu".

Palatele de pe Canalazzo: Cantarini-Fasan, — locuit de Desdemona (Otelo).

Podurile Rialto și al Suspinelor.

Cà d'Oro, unul din cele mai frumoase palate gotice, pe care l-am văzut într'un asfințit de soare;

Palatul Foscari și altele. Cimitirul San Michele al cărui campanil desemnat de arhitectul Sterian a fost publicat în Analele Arhitecturei (anul II/891, pag. 62-63).

G e n u a: cu Campo-Santo și sculpturile sale funerare mișcătoare prin simbolismul ce exprimă asupra vieței și vieței veșnice ce o urmează.

Fațada Domului din Florența a putut inspira pe Mincu, ca și Catedrala din Pavia, ca ordonanță pentru pilonii din fațada Primăriei Municip. București. Nișele pentru statui din acești piloni au putut influența pe Mincu în nișele puse în pilonii Primăriei pentru statuile proectate.

Mănăstirea Sf. Laurențiu, prin curtea sa interioară, a putut inspira pe Mincu, în compoziția curței interioare a Școalei Centrale de la Grădina Icoanei, dar cu ce minunată interpretare și stilizare!

Urmărind pe Mincu în voiajul său, putem găsi multe puncte de plecare în compozițiile operilor sale, dar cu câtă amploare le-a desvoltat și îmbogățit Mincu și în ce armonie de linii și valori de umbre le-a studiat, încât compozițiile lui, adevărate simfonii, abea reamintesc — pentru fini cunoscători — motivele cari i-a servit ca inspirație. In această privință, voi încerca în alt studiu, analizarea operilor lui Mincu.

Mincu, care a învățat totdeauna bine, primul în școala primară și în clasele liceului Sf. Sava din București, unde a fost primul în promoție; cu diploma de inginer al vechei noastre Școli de Poduri și Șosele — se pretinde că a urmat și cursurile Școalei de Bele-Arte din București — desemnând bine, de când era elev, probabil, desemnul l-a învățat dela fratele său Ștefan Mincu, fost profesor de desemn la Liceul Unirea din Focșani, trăind într'un mediu de artiști — în familia sa se făcea muzică — fratele său Ștefan cânta din mai multe instrumente și făcea muzică cu surorile lui Duiliu Zamfirescu, care îi era nepot de soră; cu viața dusă în acest mediu artistic și fină pregătire sufletească, cu pregătirea sa superioară și suflul primit dela Dumnezeu — artist prin naștere — Mincu intră în școala de Bele-Arte din Paris, una din cele mai bine organizate pentru învățământul artistic al arhitecturei. In școală obține cele mai multe recompense — medalii, pentru care Mincu este înscris în cartea de aur a școalei, apoi călătoria sa de studii în Spania și Italia, timp de aproape un an, trăind în mijlocul operilor marilor maiștri arhitecți, pictori și sculptori, sorbind cu

Casa N. Pătrașcu în Piața Romană.
Casa lui Mincu în Str. D. Sturdza.

nesaț, pe îndelete, atmosfera caldă, parfumată ca la Flo-rența ; cuprins de fiorul artei, adâncind tot mai mult secretul frumosului în artă, prin comparația produsului atâtor școli și epoci, Mincu și-a desăvârșit nu numai gustul, dar și-a format și spiritul său critic, atât de apreciat în judecarea operelor de artă în arhitectură, sculptură, pictură, cât și în artele decorative, mobilier, etc.

Cu o asemenea pregătire profesională și sufletească, și cu o astfel de bogată documentare, Mincu a fost ceea ce s'a văzut, mare Arhitect, Cap de Școală, Creiator de Școală, Promotorul Renașterei Arhitecturei Românești !

* * *

,,E ușor a scrie versuri, când nu ai de spus nimic'' a scris Eminescu. Tot așa, e ușor a face arhitectură, dacă nu urmărești o ideie, un gând ; Mincu, gândea mult înainte de a concretiza și exterioriza în linii și forme, concepția imaginației sale bogate.

Mincu mi-a spus adesea, că vede altfel ,,Primăria'' de cum a redat-o în anteproiectul admirat de toți, pe care Mincu îl considera ca o schiță. Nu știu dacă mai are alte studii decât anteproectul cunoscut, dar tot timpul s'a gândit la opera ce credea că va încorona viața sa de artist.

Ca să poată gândi, se izola, iubea viața solitară, era un visător, contemplativ ; poet, scria poezia în linii, forme și culori ; era un muzicant, compozițiile lui cântau și încântau privirea.

Pe postamentul compoziției sale, coperta Revistei Literatura și Arta Română, stă scris : I d e i, s i m ț i r e, f o r m ă, ceea ce lapidar exprimă principiile călăuzitoare ale marelui maestru.

Imaginea lui de apostol ne-a rămas adânc întipărită în minte. Avea în privire o maestate, în cuvinte o cumpătare, impunea.

Sfârșitul aproape tragic al profesorului nostru ne-a mâhnit adânc, pierdeam un suflet mare și un sprijin moral ; iar Țara pierdea un mare artist, care nu și-a dat încă toată măsura talentului său și puterei sale de creație.

Elevii săi, din cercul ,,Ioan Mincu'', în semn de recunoștință, iau ridicat o troiță, pe mormântul său, din Cimitirul Belu, acolo unde Mincu, își pusese sufletul său, în cele mai neperitoare monumente de arhitectură funerară.

Această troiță, a fost sfințită în ziua de 4 Aprilie 1920, Duminica Floriilor, în asistența elevilor, colegilor, profesori și ai admiratorilor lui.

Mincu a murit fizicește, el trăește spiritualicește prin operele lui în slava celor ce l-au înțeles și urmat !

Arh. VASILESCU

Iacob I. Melic

arhitect

Din ceea ce s'a scris până acuma asupra arhitectului Melic persistă o confuzie de date. Dr. N. Vătămanu scriind în Universul din 13 Februarie 1940 un foileton după date și cercetări în familie spune că în 1822 casa din Str. Spătarului No. 22 intră în posesia arhitectului Iacob Melic care-i face reparațiuni radicale. Tot d-sa spune că arhitectul Melic studiase la Paris, ceea ce rezultă și din alte documente, era prieten cu toți pașoptiștii, a luat parte activă la revoluția de la 1848 în timpul căreia ca arhitect oficial ridică două arcuri de triumf ocazionale, fiind numit o dată „architecton" și altădată „așitect" [1]) și după revoluție ea drumul exilului cu ceilalți.

Revoluționarii de la 1848 însă erau toți cu puțin subt sau peste 30 de ani. Numai așa se poate explica unitatea de vederi, energia și entusiasmul unanim ce se observă la această mișcare. Eliade, care era trecut de 40 ani și avea temperament revoluționar, de și alături de ei la mișcare și în exil, totuși a avut adesea cu ei fricțiuni și nemulțumiri.

Dacă arhitectul Melic cel care la 1822 cumpără casa mai sus pomenită, ar fi avut la 1848 peste cincizeci de ani, ar fi greu să n'il închipuim revoluționar.

Or se știe că Melic a studiat la Paris. In afară de moldoveanul Bogdan care la 1803 se găsea la studii acolo fără a mai atrage și pe alții după el, deabia în 1820 Mitropolitul Dionisie și cu Banul Câmpineanu trimete mai întâi la Pisa și mai apoi la Paris pe tinerii din popor dar cu darul învățăturii, Eufrosin Poteca, Ion Pandele mort în timpul studiilor, Constantin Moroiu, Simion Marcovici și Petrache Poenaru care studiază până la 1825. In urmă pleacă Petru Manega, Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei ca odrasle ale marei boerimi, și astfel se formează curentul pentru studii în străinătate. Așa dar Melic, cel de la 1822 nu putea fi arhitect.

Tot D-l Dr. Vătămanu pomenește de o corespondență din „Allgemeine Zeitung" din Augsburg (16.XII.1848) primită din București în care vorbește de înființarea unui club democrat în București care are pe Al. Golescu vicepreședinte și secretar pe arhitectul Melic, un armean care a studiat la Paris".

Al. Golescu era inginer, avea 27 de ani și studiase la Paris. De sigur că prietenie dintre ei se datora conviețuirei ca studenți la Paris, fapt căruia Melic datorează și secretariatul. De altfel un om trecut de 50 de ani nu prea este posibil ca la 1849 la trecerea spre Paris în exil să acuareleze după monumentele Italiei. Confuzia a provenit din faptul că pe tatăl arhitectului Melic cel care cumpără casa din str. Spătarului îl cheamă tot Iacob.

Pe Iacob Melic tatăl, îl găsim consilier comunal semnând I. Melic în procesul-verbal de ședință din 9 Decembrie 1860, alături de M. Bățcoveanu, A. I. Arion, A. Gugiu și K. Păltineanu. Deci casa din Str. Spătarului n'a fost părăsită cum spune D-l Dr. Vătămanu, de la 1848—1857 cât ar fi durat exilul deoarece tatăl arhitectului Melic trăia. Fusese poate neîngrijită.

Activitatea arhitectului Melic odată venit din exil, ne este oarecum cunoscută, și s'ar putea stabili și mai bine, cercetând presa vremei și unele arhive administrative. In 1855 face pavilionul Turciei de la expoziția din Paris, epocă când se afla în exil, iar în București face cazarma Malmaison.

Desvoltă o oarecare activitate publicistică în favoarea unei serii de lucrări technice de interes național cum este, canalizarea Dâmboviței, Studii de nivelement între Argeș — Sabar — Dâmbovița și Ialomița — Dâmbovița spre a putea lega navigabil București cu Oltenița, diferite șosele naționale și căi ferate, puțuri arteziene, etc. etc. Pomenește de această activitate el însuși în broșura „Hoția de 60.000 galbeni la Șoseaua Flămânzeni—Harlău", publicată la 24 Octombrie 1867. Dim această broșură vedem că a și pornit la înfăptuirea celor propovăduite în scris, la 1866 — 1867 când ajunge a doua oară director general în Ministerul Lucrărilor Publice.

Din activitatea lui Melic s'ar putea naște întrebarea, era arhitect sau inginer? Din toate mărturiile rămase era cunoscut ca arhitect. Pe vremea aceea însă nu era o precisă demarcație între sfera de activitate a inginerului și arhitectului, cu încălcare, se pare, din partea acestuia din urmă. Sau mai precis, căpătau în școală cunoștinți care-i făceau apți pentru ambele specialități. Doctoratul în filosofie al lui Gh. Asachi căpătat la Lemberg la vârsta de 17 ani îl face apt să ridice planul acestui oraș, să clădească o casă în Haliciu și casele principesei Elena Sturza din Iași lângă Sf. Nicolae, încă înainte de 1805 când pleacă la Viena unde studiază matematicile, pictura și clasicismul până în 1809 când pleacă la Roma unde studiază până în 1813.

Arhitectul Burelli în 1855, în calitate de arhitect al primăriei, studiază un plan pentru rectificarea canalului de pe podul Mogoșoaia cu o derivație care să meargă până la

1) După cultura greacă sau franțuzească a respectivului gazetar.

Galeriile Capelei Sixtine.
După o aquarelă de I. MELIC
(Colecția Prof. N. Ionescu).

„băltagurile icoanei". Iar arhitectul Chachyowschi care înlocueşte pe Burelli la primărie, prin încheerea consiliului comunal din 9 Dec. 1860 primeşte însărcinarea „să facă planurile parțiale ale fiecărei străzi cu sinuozitățile lor actuale pe o scară de 0.005 pe metru, pentru ca să poată fixa într'un mod invariabil" (nefixat până în ziua de astăzi !) alinierile străzilor, să nu mai fie la discreția conducătorilor darea alinierilor, şi totodată, să se ridice şi nivelația generală între limitele bulevardului de centru, cum este fixată prin viitorul proect".

Consiliul comunal simte nevoia unei comisiuni pentru cercetarea şi aprobarea acestor planuri, şi cum nu aveau fonduri în buget „spre a retribui cu demnitate persoanele de specialități, de a căror cunoştinţe are nevoe, hotărăşte să se facă apel la patriotismul arhitecţiilor Burelli şi Berindei, inginerii St. Lespezeanu şi K. Râmniceanu şi la D-rii Turnescu, Grindeanu şi Iatropol".

Față de modul de învățătură al epocei şi cu fixarea noţiunilor în mentalitatea vremei, nu poate surprinde deci ca arhitectul Iacob I. Melic, strein identificat cu aspirațiunile neamului şi afiliat partidului liberal, a putut în timpul guvernărei acestuia să conducă lucrările technice ale Ministerului Lucrărilor Publice în calitate de director general.

SP. C.

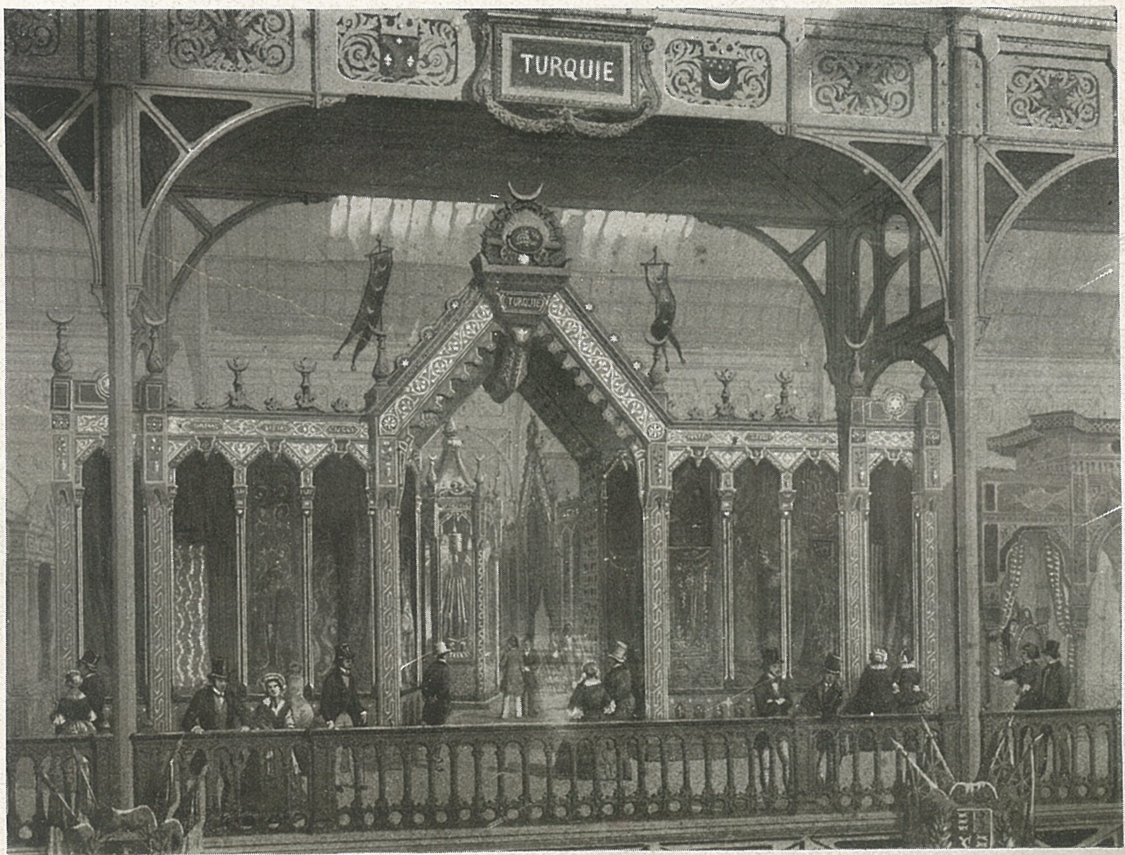

Pavilionul Turciei la Expoz. din Paris 1855. După o aquarelă de I. Melic. (Colecț. Prof. N. Ionescu).

Carol Beniș

† 1896

Vechea biserică Domnița Bălașa.

Arh. C. BENIȘ

Biserica Domnița Bălașa.

Născut în Silezia, a fost adus în țară de Principele Nicolae Bibescu Brâncoveanu în anul 1847.

In țară mai erau arhitecții streini Schleter și Villacros. Câteși trei au fost întrebuințați la reparațiunea mănăstirilor din țară, care grație venalității și indolenții călugărilor greci, ajunseseră în stare de ruină. A fost o măsură gospodărească bună izvorâtă din măsurile impuse de Regulamentul Organic. Din punct de vedere artistic a fost un rău de oarece vechea arhitectură românească a fost ascunsă subt o îmbrăcăminte streină ceea ce a împedecat foarte mult cercetările arheologice asupra acestor monumente.

Beniș în afară de aceasta a avut o întinsă activitate ca arhitect din care se dovedește că era un arhitect cu studii serioase.

Biserica și spitalul D-na Bălașa, Castelul Peleș și Catedrala Sf. Iosif dovedesc cu prisosință calitățile serioase și pregătirea solidă a lui Carol Beniș.

Catedrala Sf. Iosif dovedesc cu prisosință calitățile serioase și pregătirea solidă a lui Carol Beniș.

Pentru Sf. Iosif a fost decorat de Papă cu ordinul Sf. Grigorie.

A fost și arhitect al orașului București cu care ocazie probabil, se ocupă de canalizarea Dâmboviței.

Era, alături de Orăscu, Burelli și Dumitru Berindei utilizați în diverse comisiuni în perioada de după 1848. A decedat în anul 1896, fiind încetățenit în 1875.

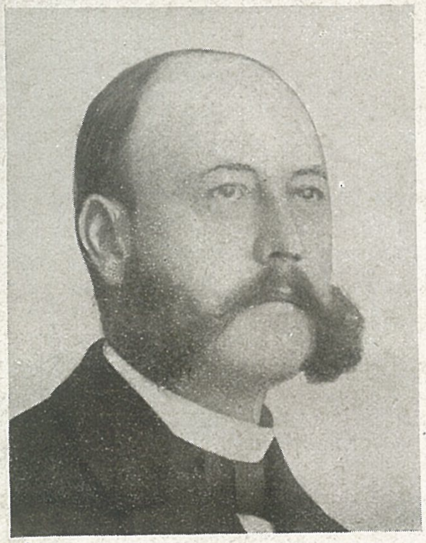

George Rosnovanu

1851—1896

Din lucrările lui mai importante se remarcă clădirea Hotelului de France (azi Lafayette) și Inchisoarea de la Craiova.

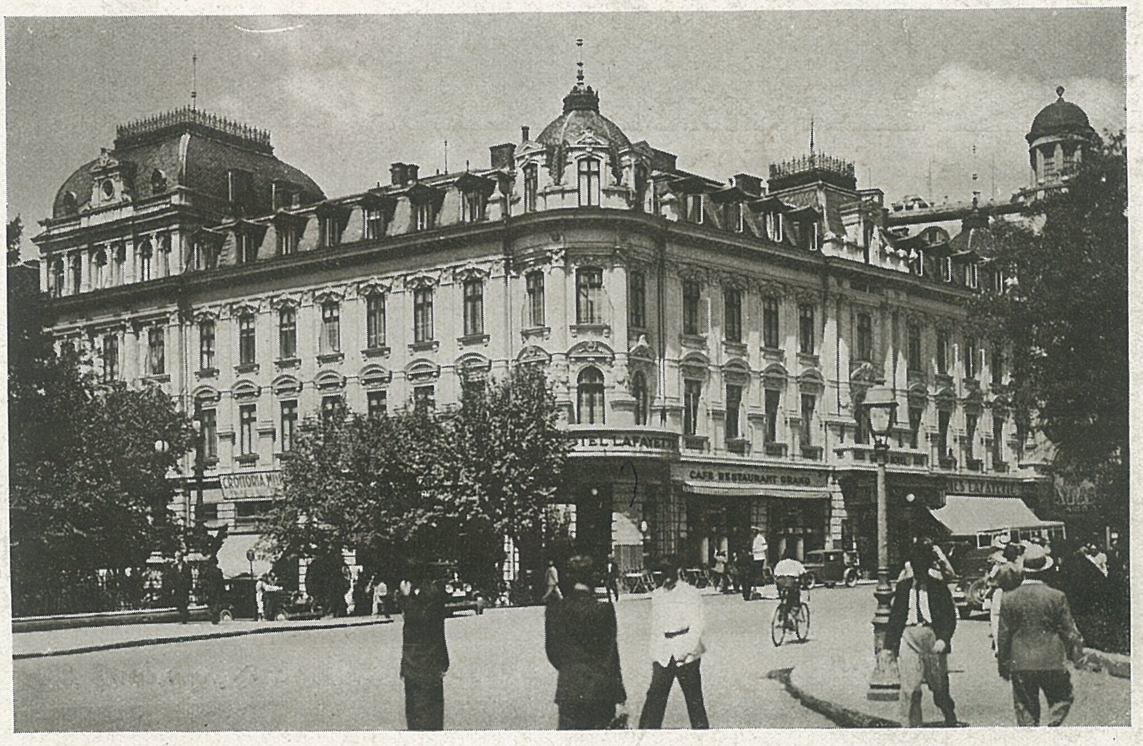

Arh. G. ROSNOVANU
Hotel de France (azi Lafayette), București.

Printre cei cari nu mai sunt în viață și cari s'au distins printr'o activitate publică, în domeniul profesiunii, în perioada de constituire a Societății Arhitecților cităm pe:

M. Caputineanu, născut în 1834 și întors de la studiu în

George Rosnovanu

1851—1896

Din lucrările lui mai importante se remarcă clădirea Hotelului de France (azi Lafayette) și Inchisoarea de la Craiova.

Arh. G. ROSNOVANU
Hotel de France (azi Lafayette), București.

Printre cei cari nu mai sunt în viață și cari s'au distins printr'o activitate publică, în domeniul profesiunii, în perioada de constituire a Societății Arhitecților citām pe :

M. Caputineanu, născut în 1834 și întors de la studiu în

1850, fost arhitect și secretar general al Ministerului Lucrărilor Publice.

C. A. Băicoianu, născut în 1859, promoție arhitecți din 1880.

Radu Nedelescu, fost arhitect șef al Ministerului Instrucției, din promoția 1885.

N. Stravolca, promoție cu I. Mincu și N. Mihăescu (1886-1888).

F. Montaureanu, membru fondator al Societății Arhitecților, autorul primului proiect pentru Palatul Justiției din București și al clădirii Liceului „Gh. Lazăr" din Capitală.

O. Maugsch.

Leonida Negrescu, din prima serie de diplomați de la Paris, născut la 1862 și venit dela studii în 1887, autorul Palatului Jockey-Clubului (Corso), azi dărâmat, din Piața Palatului Regal.

Membrii fondatori ai Societății au mai fost: **N. Cerchez, G. Duca, I. Constantinescu, C. Stravolca** și **F. Thyr.**

Singurul supraviețuitor dintre membrii fondatori este d. **Gr. Calinescu.**

Arh. O. MAUGSCH.
Palatul Soc. „Generala", Piața Universității
Palatul Băncii Națiunii (azi dărâmat),
Piața Palatului Regal.

Arh. LEONIDA NEGRESCU
Palatul Jockey - Clubului (Corso), azi dărâmat. Piața Palatului Regal, București.

Arh. F. MONTAUREANU
Liceul „Gheorghe Lazăr", București.

L. P. Blanc

1860—1903

Elvețian de origină, face parte din grupul de arhitecți streini cari între anii 1850—1900 au executat importante lucrări în țară.

Dintre aceștia (Cassien Bernard, Galleron, Ballu, Gottereau), singurul Blanc a rămas în țară, identificându-se cu necesitățile și aspirațiile noastre.

Printre operele sale cităm : Facultatea de Medicină, Institutul Babeș, Ministerul de Agricultură și Domenii, Universitatea din Iași.

Arh. L. P. BLANC — Universitatea Iași.

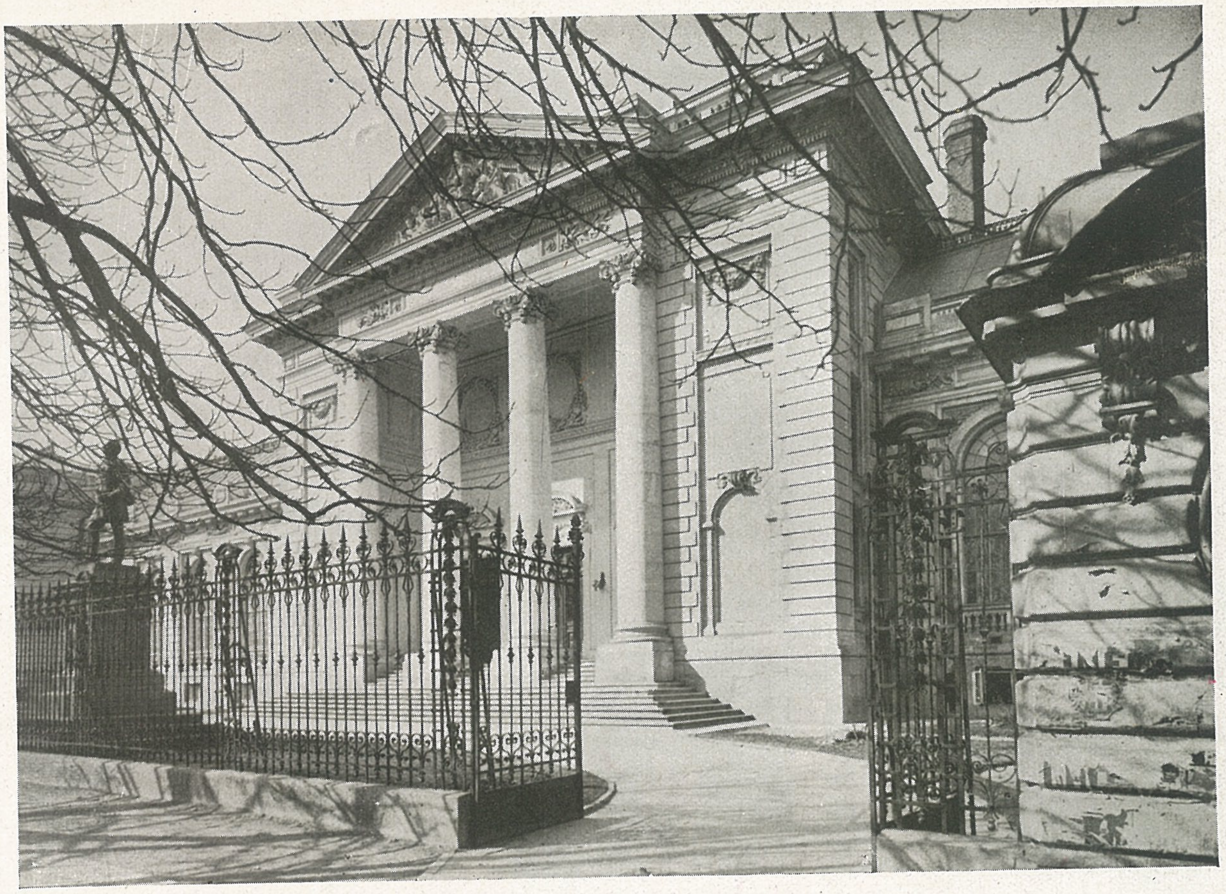

Arh. L. P. BLANC

Facultatea de Medicină, București

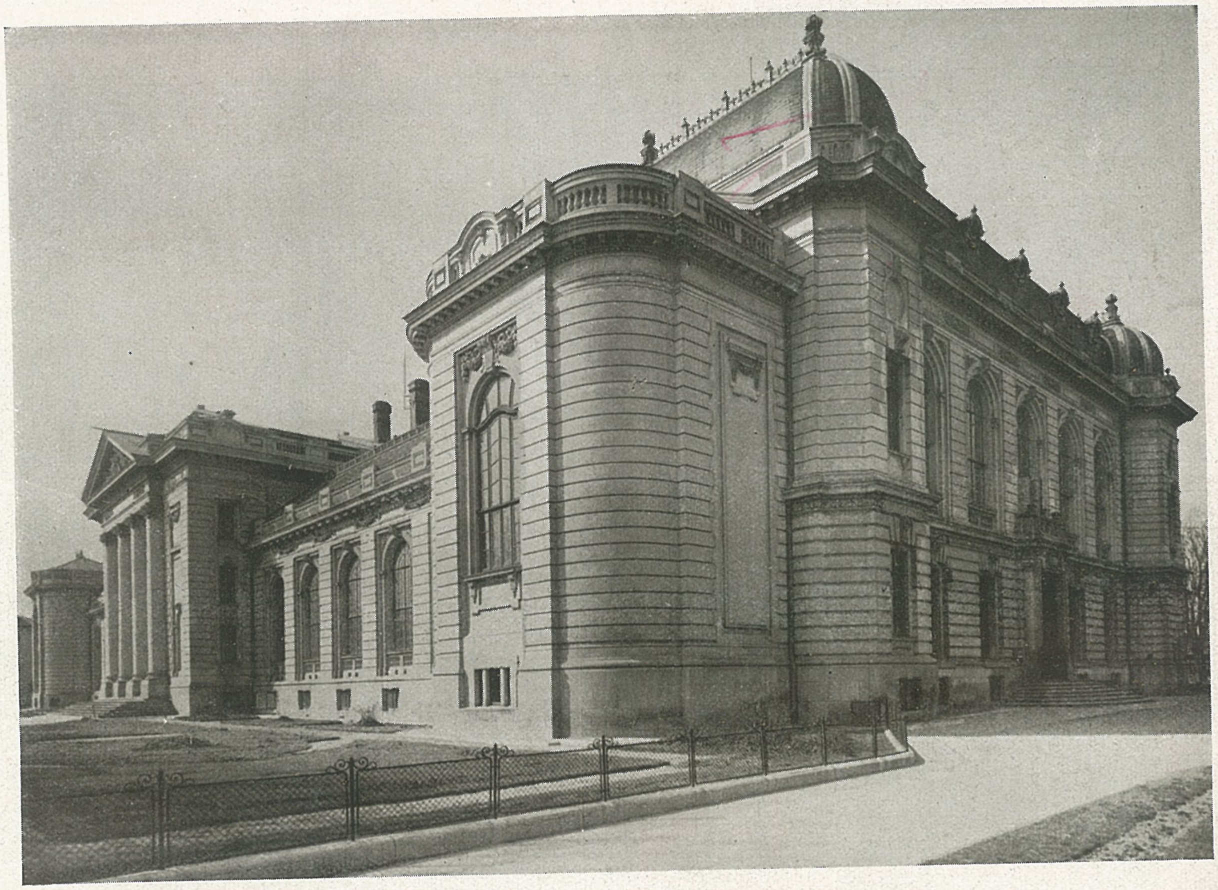

P. Petricu

1846—1910

A fost arhitect al primăriei Capitalei, membru fondator al Societății Arhitecților, desfășurând o vie activitate profesională, atât pe terenul realizărilor cât și pe cel al solidarizărilor cu colegii săi.

Biserica Silvestru, București.
Biserica Sf. Voevozi, București.

George Sterian

1860—1936

Artist cu însușiri multilaterale, iubitor de țară, îndrăgostit de artă și meseria lui, a fost pătruns de dorința ca în cadrul celor învățate să aducă și contribuția lui de muncă celor câțiva, puțini la număr atunci, care luptau pentru crearea la noi în țară a unor cadre pregătitoare profesionale de grade diverse, școli de desen industrial, școli de arte decorative, școala de arhitectură, cu scopul de a redeștepta și desvolta arta românească ; care luptau pentru apărarea trecutului nostru artistic, dat pradă, în mâini străine, tututor nepriceperilor sau cu interese personale ; care luptau pentru apărarea și recunoașterea drepturilor unor profesioniști — arhitecți — mereu puși în cumpănă și întrecuți, din cauza xenofiliei și neîncrederea în cazurile importante, de nepriceperea sau indiferența în cazurile mai mici.

Venind în țară după doi ani de studii a monumentelor istorice din Franța și Italia, ca specializare după terminarea Școalei de Bellearte din Paris, în anul 1887, lucrează la întocmirea releveurilor următoarelor monumente istorice din țară :

Biserica Sf. Neculai din Iași, Stavropoleos din București, Domnească din Curtea de Argeș, Sf. Dumitru din Craiova, Biserica din Dorohoi (zidită de Ștefan cel Mare), Biserica Popăuți din Botoșani, Sf. Ion din P. Neamț și Mânăstirea Neamț.

In urma acestor lucrări, și văzând modul cu totul straniu, cum unii arhitecți străini, chemați pentru restaurarea monumentelor noastre, înțelegeau să execute aceste lucrări — dărâmare și refacere, uneori, — publică mai întâi în 1889 un studiu documentat asupra modului de restaurare a monumentelor în România, iar în 1890, un studiu asupra modului cum au fost restaurate bisericile : Episcopală din Curtea de Argeș, Trei Erarchi și Sf. Neculai din Iași.

In anul 1891 face parte din primii fondatori ai Societății Arhitecților români, fiind ales mai târziu, în 1901 ca vice președinte al Societății.

In anul 1892 este ales membru al Comitetului teatral, membru al Comisiunei Monumentelor publice din țară pe

Casa românească la expoz. intern. din Paris, Petit Palais, 1917.

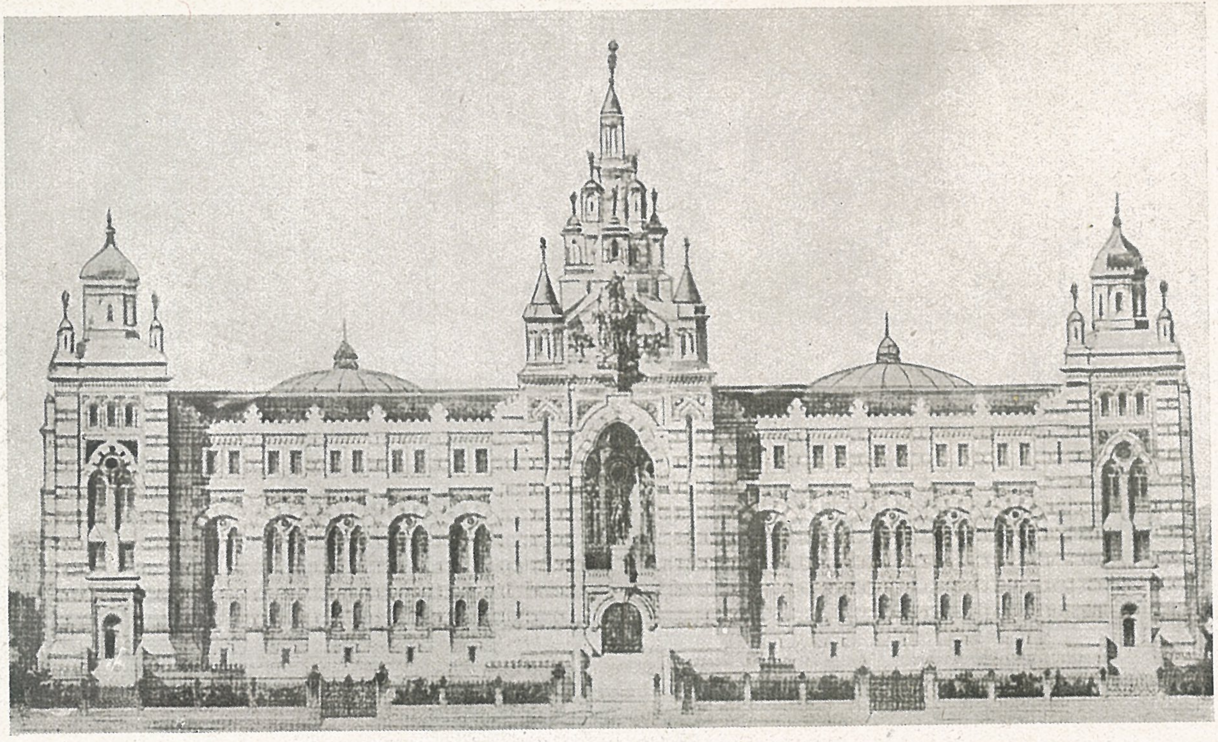

Proiect pentru Palatul Comunal al Capitalei.

lângă Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, publicând tot atunci, diverse observațiuni asupra proectului de lege a monumentelor istorice. In acelaș an este directorul studiilor în direcțiunea școalei de arhitectură din București.

In anul următor, ales deputat de Bacău, este însărcinat de Ministerul Instrucțiunii Publice cu studierea în străinătate a stabilimentelor de instrucțiune publică, muzee, teatre, școli de arte decorative, publicând tot atunci un raport asupra învățământului artelor decorative în străinătate, cum și modalitatea de aplicare la noi.

Reîntors în țară în acelaș an, ia parte la primul concurs pentru construirea palatului municipal din București.

In anul 1894 este însărcinat să execute după proectele sale, lucrările de restaurare a bisericii Cuțitul de Argint din București, întocmește și execută Cazinoul și un hotel la Sianic Moldova pentru Epitropia Sf. Spiridon din Iași, iar la 1895 studiază mai întâi în diverse capitale din străinătate și pe urmă execută lucrările de restaurare ale Teatrului Național din București.

In anul 1896 este membru în Comisiunea Technică a Monumentelor istorice de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice, și în anul următor face parte din comisiile pentru revizuirea legilor, regulamentelor și dispozițiunilor privitoare la teatre, conservatoii de muzică, declamații și școlile de Bellearte.

Doi ani mai târziu adică la 1898, este numit în Comisiunea centrală consultativă pentru participarea României la Expoziția Universală din Paris, la care a participat în calitate de comisar delegat al guvernului român.

In anul 1902 este autorizat de Ministerul Instrucțiunii Publice să facă un curs liber și gratuit de arhitectură la Facultatea din Iași, iar la Liceul internat, la externatul secundar de fete și la Școala technică de arte și meserii tot din Iași, să înființeze un curs de desen normal superior și un curs gratuit de artă decorativă la școala de arte și meserii.

In anul 1904 este numit profesor de artă decorativă la Școala de Bellearte din București, post pe care l-a ocupat

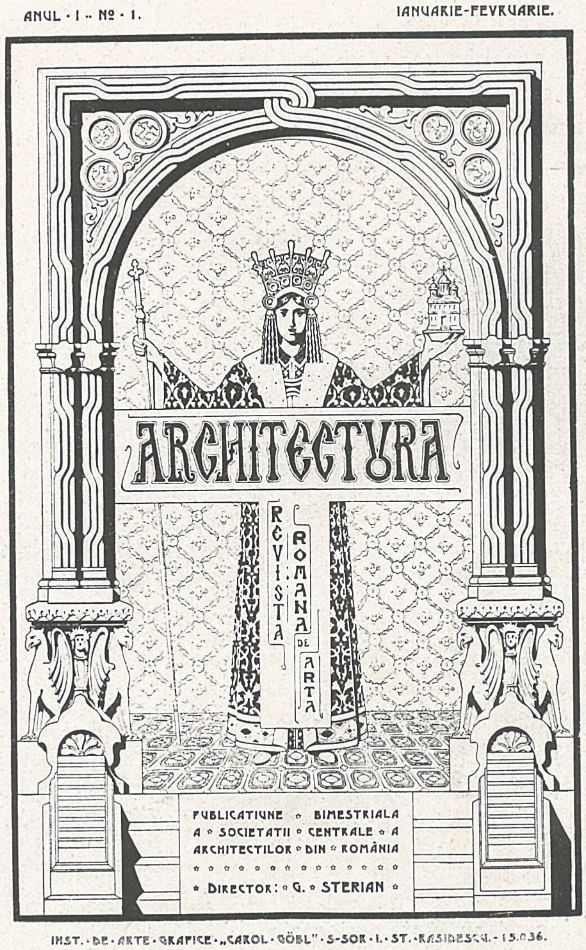

Coperta primului număr al revistei Arhitectura
Editată de G. Sterian

GEORGE STERIAN
Ateneul cultural din Bacău.
Casa lui Sterian în Bacău.
Biserica Cuțitul de Argint, din Parcul Carol.

ACADEMIA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

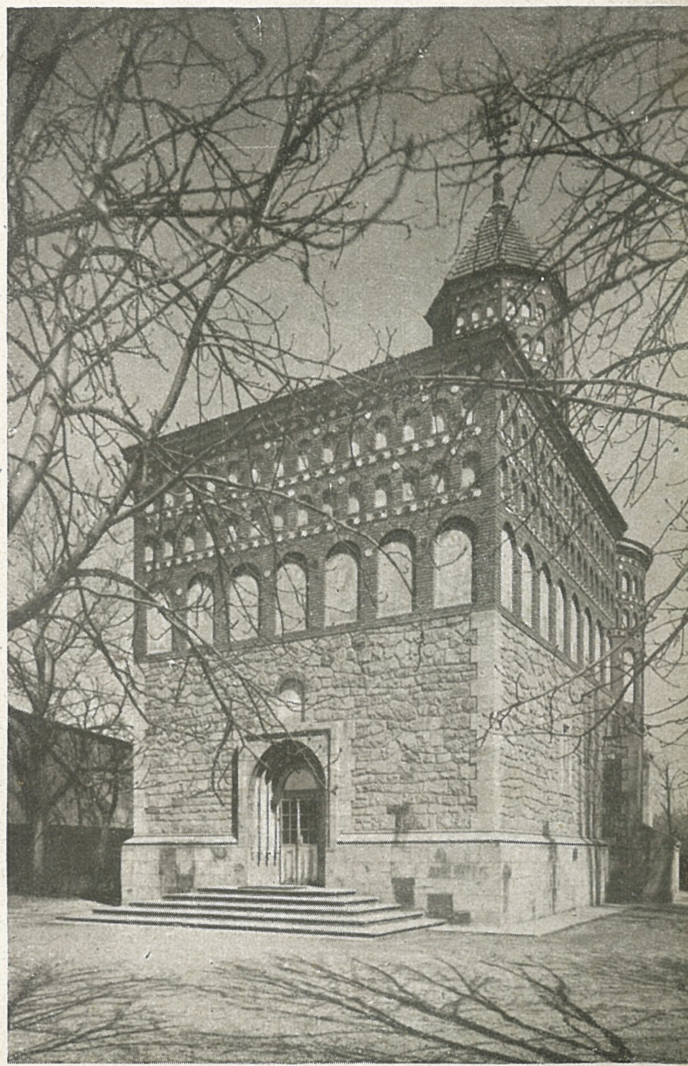

până în anul 1911, demisionând, iar pe urmă fiind reintegrat din nou trei ani mai târziu, dar numai până în anul 1915, anul când a renunțat definitiv la profesorat. In acest interval de timp a fost delegat de Ministerul Instrucțiunii Publice pentru a vizita și cerceta în toate localitățile din țară, toate lucrările și obiectele de artă de orice natură spre a da relațiuni ; a fost însărcinat cu întocmirea unei broșuri cu instrucțiuni pentru maestrii de desen în școlile secundare, normale și seminarii, a restaurat Biserica Bucur din Capitală iar timp de doi ani, 1905-1907, a ocupat postul de Inspector General al Artelor și Clădirilor.

In anul 1906 este numit directorul secției de artă națională și decorativă pe lângă școala de Arte Frumoase din București cât și administrator al Casei artelor. In același an cu concursul domnilor Berindey și R. Iliescu, ș. a., G. Sterian fiind director, editează prima revistă românească de specialitate „ARHITECTURA" precursoarea revistei de astăzi, și execută Ateneul Comunal din Bacău.

In anul 1908 întocmește un proect de regulament pentru administrarea interioară a școalelor de arte frumoase, cât și, un an mai târziu, o pedagogie a desenului pentru aceleași școli, înființând tot atunci și școala de artă decorativă „Domnița Maria" din București.

In războiul mondial, găsindu-se la Paris, a organizat diverse expoziții pentru a face cunoscută țara noastră, iar în anul 1920 este numit consilier technic pentru materiale de construcție și obiecte de artă pe lângă comisiunea de reparațiuni a daunelor de război.

Revenind în țară, a lucrat la restaurarea Mânăstirei Cașin, Bisericii Sf. Ion din Piatra Neamț și Bisericii Precista din Bacău, fiind însărcinat în anul 1925 de către Primăria Orașului Tg. Mureș cu studierea Planului de sistematizare a acestui oraș, iar un an mai târziu este numit Arhitect Șef al Primăriei Bacău, post pe care l-a ocupat până în anul 1932, data la care a încetat de a mai profesa după aproape o jumătate de veac de muncă idealistă și desinteresată.

Toma N. Socolescu

1848—1896

Toma N. Socolescu arhitect diplomat al secției de arhitectură de sub direcția arhitectului Al. Orăscu, fost rector al universității din București. A fost fiul arhitectului N. G. Socol, originar din ținutul Făgărașului, cu diplomă de la Viena.

Toma N. Socolescu a fost în bună parte un fel de „maître de l'oeuvre" de oare ce întocmea planurile clădirilor pe cari le și executa ca antreprenor în foarte bune condițiuni tehnice, fabricând și materialele cele mai importante ale clădirilor : cărămida, varul, lemnăria, ornamentele în pământ ars, ca și sobele de teracotă smălțuită, cunoscând bine toate meseriile legate de clădiri.

A construit următoarele clădiri mai importante : bisericile Sf. Vineri și Sf. Împărați din Ploești, aceasta din urmă în stilul Bis. Episcopale Domnești din Curtea de Argeș; biserica din orășelul Urlați ; capela cimitirului Viișoara din Ploești ; Tribunalul vechi ; clădirea fostului Hotel Bulevard din Piața Unirii ; Școala de meserii ; Școala primară de băeți din Str. Târgșor ; Baia Municipală ; majoritatea prăvăliilor depe Str. Lipscani și nenumărate case de locuit pe Bulevard și în restul orașului, ca și în județ, — etc., — având și o mare activitate de antreprenor. A fost unul din cei câțiva arhitecți cari au înființat Soc. Arhitecților Români.

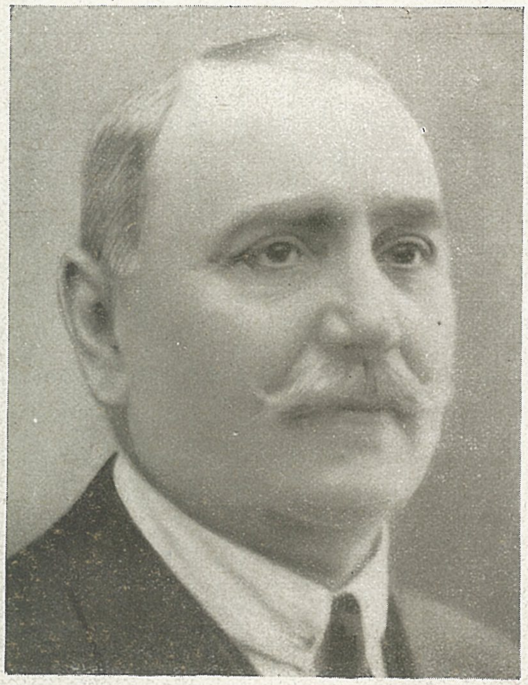

Ion N. Socolescu

1859—1924

I. N. Socolescu inginer și arhitect, diplomat al școalei de poduri și șosele, și al secției de arhitectură de la Beaux-arts din Paris. A înființat cu G. Sterian și câțiva colegi Societatea Arhitecților Români, prima școală de conductori desenatori arhitecți, a dirijat prima revistă de arhitectură, „Analele arhitecturii", timp de patru ani, ducând o vie campanie contra felului greșit cum se restaurau monumentele istorice ; a fost de mai multe ori președintele societății, care a avut sediul mult timp în casa sa din Bulev. Carol I No. 14.

A construit foarte multe case de locuit, liceul de fete Despina Doamna din Ploești, Școlile normale de băeți din Câmpulung și Iași, Cavoul Fam. Naumescu din Ploești, casele proprii din Bulev. Carol I, etc. întrun stil creație a sa care îi poartă numele. De asemeni Palatul Justiției din Craiova, Bis. Sf. Vineri din Pitești, proiectul pentru palatul Senatului din București la un concurs internațional luând premiul al III-lea și execuția lucrării. A făcut și mari antreprize între cari Palatul Casei de Depuneri, un model de bună execuție tehnică. A fost un om de inițiativă și de mare și variată activitate pentru arhitectura românească și profesiunea de arhitect ; deasemenea om de cultură, bun vorbitor și polemist, ducând multe campanii de presă și prin conferințe publice, cari au avut mult răsunet în deosebi în chestia primului proiect întocmit pentru Palatul de Justiție din București de către arhitectul Montaureanu, determinând înlocuirea acestuia printrun mare arhitect francez. De asemeni în chestia concursului pentru Gara Centrală din București, dovedind că proiectul premiat fusese copiat, etc.

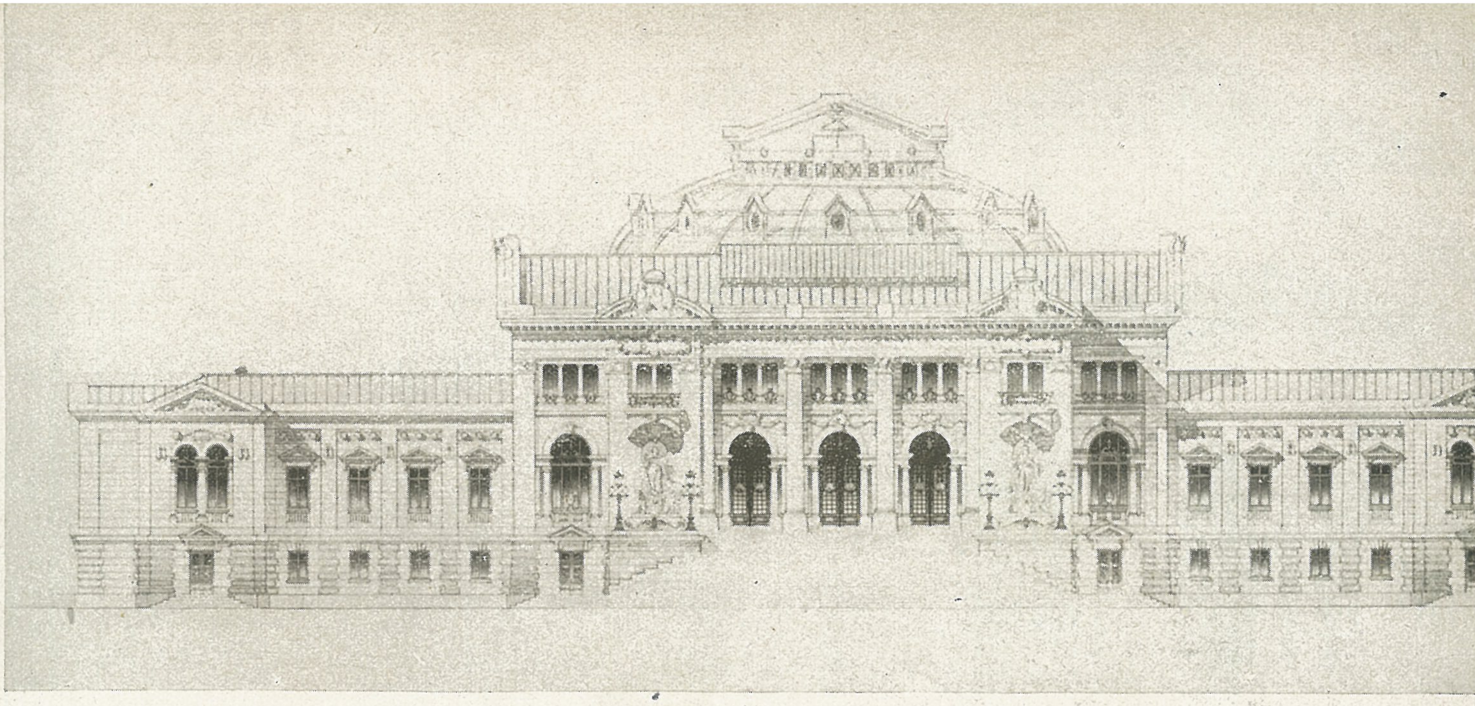

Fațada principală.

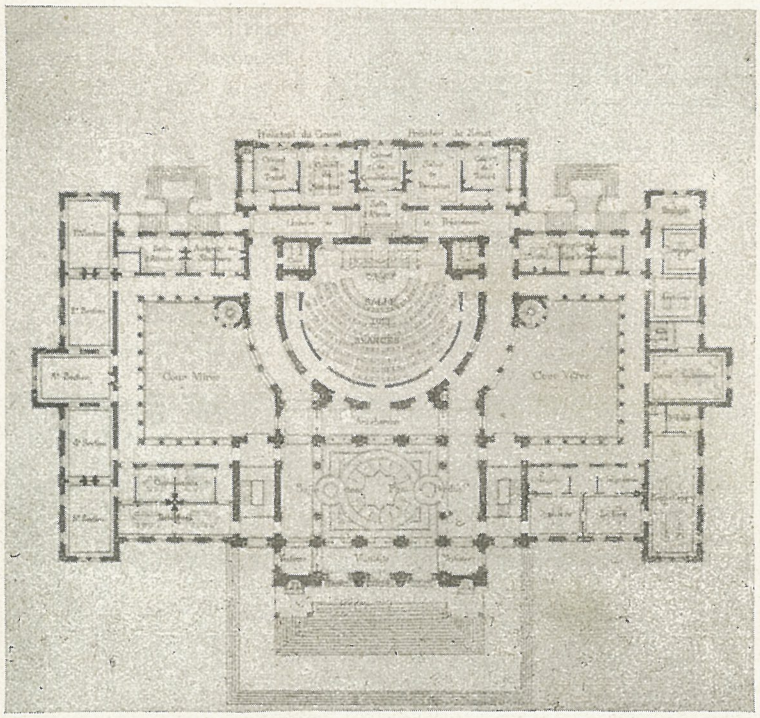

Planurile parterului și etajului.

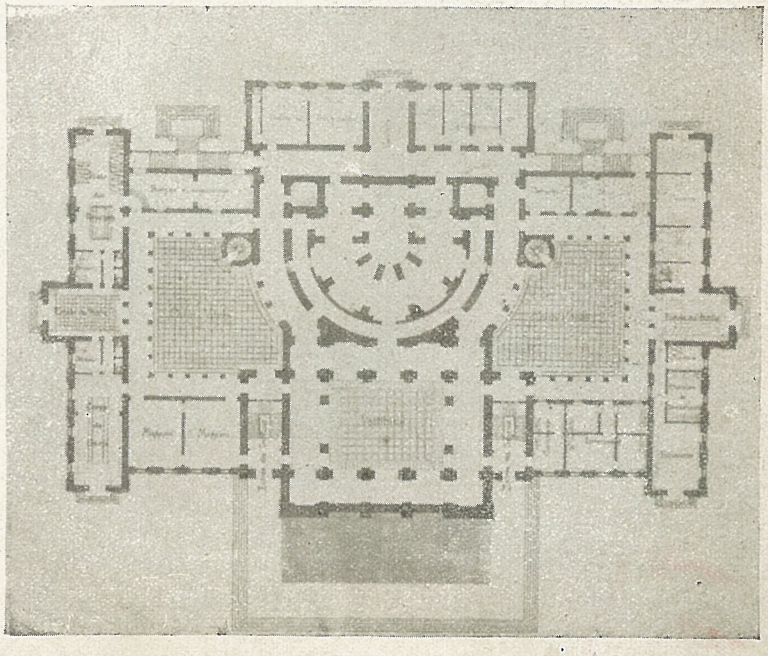

Concurs internațional pentru palatele Camerii și Senatului.
Proiect pentru Palatul Senatului.
Premiul III-lea.

I. N. SOCOLESCU

Ion N. SOCOLESCU
Casa Prof. Ionescu-Gion,
București

Ion N. SOCOLESCU

Palatul Justiției, Craiova.

Al. Săvulescu

1847—1902

Născut la 1847, venit dela studii din Paris în 1874. Fost președinte al Societății Arhitecților Români, și unul din întemeietorii primei Școale de Arhitectură, ale cărei sacrificii pentru întreținere le-a împărtășit cu I. N. Socolescu.

Palatul Poștelor, București.

Biserica Bradu-Boteanu.

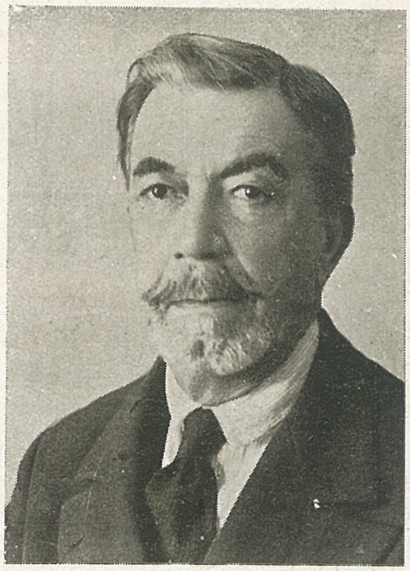

N. C. Mihăescu

1863—1934

A absolvit şcoala de poduri şi şosele în anul 1887, luând diploma de inginer. Trimis de Stat la Paris, a intrat în „Ecole des Beaux-Arts", secţia de arhitectură, atelierul maestrului I. Gaudet.

Reîntors în ţară ia parte activă la mişcarea pentru apărarea monumentelor naţionale şi îndrumarea către o arhitectură românească.

Profesor de mecanică la Academia de Arhitectură, din anul 1898 până la 20 Decembrie 1934, când a decedat.

Palatul Soc. Funcţionarilor Publici.

Arhitect şef la diferite departamente şi în special la Casa Bisericii, unde restaurează numeroase monumente religioase.

Printre diferitele lucrări mai importante, civile şi religioase, putem cita: Palatul funcţionarilor publici, Tribunalul din Târgovişte, Şcoala Comercială din Târgovişte, Palatul Sfântului Sinod, Palatul Ministerului Cultelor (fost Casa Bisericii azi casa Şcoalelor), Biserica Bradu-Boteanu, Catedrala din Sulina, Catedrala din Drăgăşani (neterminată), case particulare, şcoli, primării, etc.

In toate lucrările sale a căutat să utilizeze elementele arhitecturii pământene, contribuind la promovarea stilului românesc.

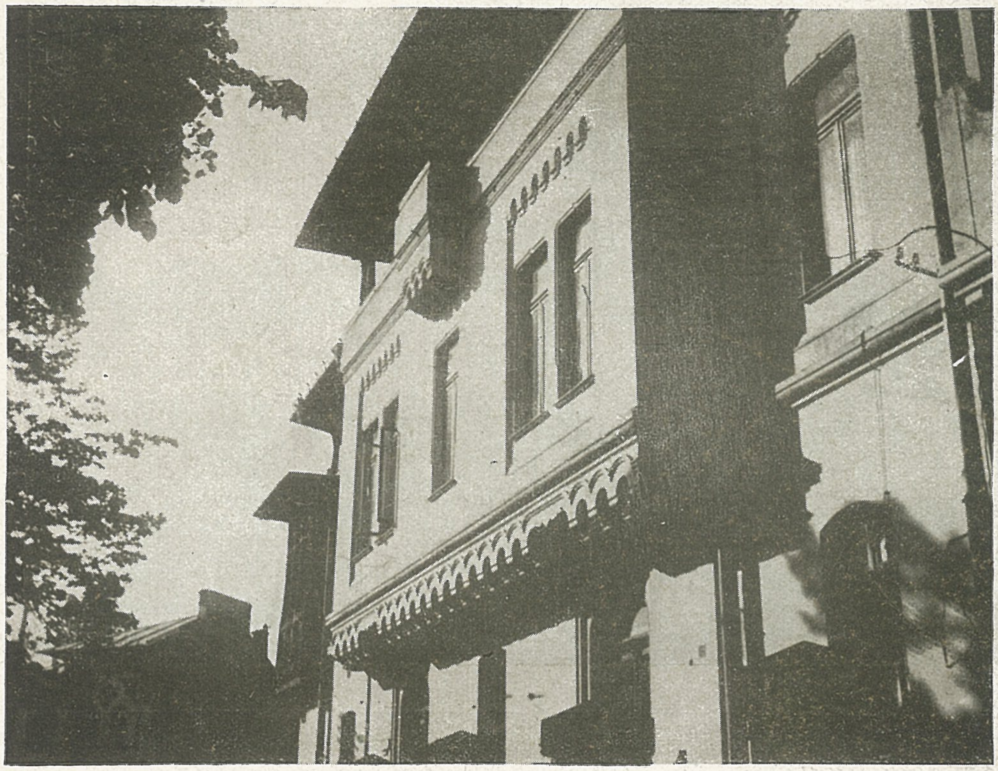

Casa Stoenescu, Bd. Lascăr Catargi.

Palatul Casei Şcoalelor, Bucureşti.

Arhivele Statului, București.

Nicolae Gabrielescu

1854—1926

A avut o activitate remarcabilă atât pe teren profesional, cât și pe cel publicistic.

S'a ocupat în special cu problema restaurărilor, în care devenise un reputut specialist.

Printre lucrări ce-i aparțin notăm: Liceul național din Iași, Institutul Botanic Cotroceni, parte din Arhivele Statului, ș. a.

In ultimul timp trăia izolat ocupându-se de podgoria sa de la Panciu și de linia ferată Mărășești-Panciu, al cărei proprietar efectiv era și despre care a scris un interesant studiu.

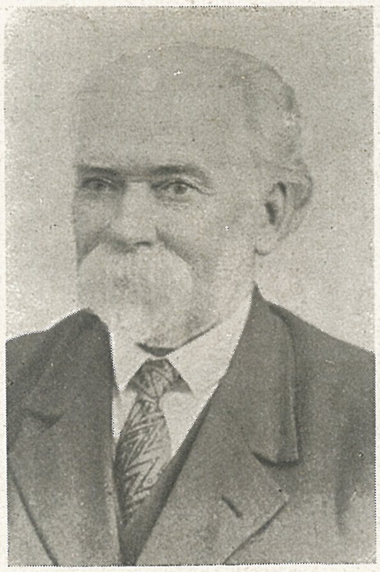

Ștefan Ciocârlan

1856—1937

Născut în București în 1856. Familia originară din Târgoviște.

Bacalaureat în 1875 la Liceul Matei Basarab.

Doi ani Științele naturale, Universitatea din București.

Intre anii 1880—1887 la școala de Bele Arte din Paris, specializat în artă decorativă.

Nepot al lui Costache Ciocârlan, fost prefect al Jud. Ilfov, la detronarea lui Vodă-Cuza în 1866 și prefect al poliției Capitalei timp de 10 ani sub Domnitorul Carol I și al colonelului Scarlat Ciocârlan, unul dintre primii coloneli de artilerie din armata română, care a luptat în armata rusă în războiul din Crimea (18554—1856).

Membru fondator al Societății Arhitecților (26 Februarie 1891), rămânând unul dintre ultimii supraviețuitori.

A fost unul dintre fondatorii revistei „Analele Arhitecturii", al revistei „Ileana" (a cărui apariție a încetat după câțiva ani) și al „Școlii de Constructori".

Intre anii 1887—1897 a luat lucrări în antrepriză în asociație.

A construit între altele, în București: Școala primară „General Adrian", actualmente localul Primăriei Sectorului II Negru; în provincie: Spitalul din Com. Balaci (Teleorman); Spitalul din com. Cocioc (Ilfov), Hotelul Ștefănescu-Govora.

In toamna anului 1896 cu ocazia vizitei Impăratului Francisc Iosif al Austro-Ungariei a decorat Gara de Nord.

Intrat în Primăria Capitalei în Iunie 1897, pe timpul când era primar C. F. Robescu, a ajuns Șeful Serviciului Alinierilor, funcționând în această calitate, cu o întrerupere între anii 1908-1913, până în anul 1925, când iese la pensie în etate de aproape 70 ani. Continuă să lucreze pe cont propriu în mod activ până în Februarie 1935, când boala îl imobilizează în casă. Bolnav fiind nu renunță la controlul planurilor și semnarea autorizațiilor. A semnat ultimul plan cu 48 ore înaintea morții sale, întâmplate la 8 Noembrie 1937, în etate de 81 ani. Nu lăsă nici-o avere, văduva lui rămânând cu o pensie modestă.

George Mandrea

1855—1916

Arhitect cu școala dela Dresda. Fost arhitect șef al Primăriei Capitalei, și al Eforiei Spitalelor Civile.

A desvoltat o însemnată activitate publicistică, referitor la unele monumente ale trecutului nostru, precum și studii de urbanism, etc.

Printre lucrările executate: Piața Bibescu Vodă, Biserica Sinaia, Biserica Delea Veche, Foișorul de foc.

Vechea Piață Bibescu București

Mânăstirea Sinaia.

Toma Dobrescu

1862—1934

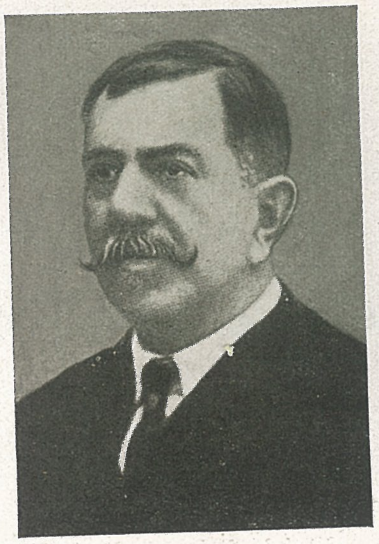

Arhitectul Toma Dobrescu s'a născut în Bucureşti unde, după ce a luat balacaureatul, a urmat cursurile şcoalei Beaux-Arts din Paris, în atelierul Pascal, în care calitate a lucrat la Expoziţia Universală din 1889. A fost admis şi medaliat la Salonul Artiştilor din Paris 1892.

Intors în ţară a activat ca arhitect al Ministerului de Instrucţie Publică şi al Cultelor, dela 1891—1896, de unde se retrage spre a continua biroul de construcţiuni şi arhitectură al tatălui său D o b r e N i c o l a u, birou fundat în 1842, dar mai ales să lupte cu ceilalţi înaintaşi români ai arhitecturei din România, contra străinilor cari acaparaseră lucrările şi fundaseră birouri de arhitectură în România (Blanc, Lecomte du Noüy, Galeron, etc.).

Este licenţiat în drept cu teza „Responsabilitatea arhitecţilor şi antreprenorilor, după art. 1483 şi 1902 din Codul Civil".

A contribuit, ca şi ceilalţi înaintaşi, la întemeierea Şcoalei de Arhitectură a S. A. R. din Bucureşti, la fundarea Soc. Arhitecţilor Români, la publicaţii periodice cari au ridicat pe timpuri, când toţi erau contra numelui de arhitect român profesiunea de arhitect.

A luat parte la concursuri publice obţinând premii la :

Concursul Palatului Administrativ Craiova, în colaborare cu arhitectul Burcuş.

Concursul Catedralei din Galaţi, în colaborare cu arhitecţii P. Antonescu şi Burcuş.

Din cele mai importante lucrări executate cităm :

Iaşi : Şcoala şi atelierele de Bele-Arte ; terminarea Institutului Anatomic.

Galaţi : Palatul Episcopal ; Catedrala în colaboraţiune.

Brăila : Biserica Sf. Ion Botezătorul.

Buşteni : Vila N. Săvulescu.

T. DOBRESCU. Colegiul Carol, Craiova.

Sinaia : Vila Take Ionescu ; Vila Dobre Nicolau.

Chirculeşti : Moara pe apa Neajlovului (Hagi Theodoraky); Casele conacului (Hagi Theodoraky).

Predeal : Sanatoriu — Valea Rajnovi.

Câmpina : Castelul Hajdeu.

Tulcea : Celik Dere, Biserica-Mănăstire ; Chilii ; Parcul staţie climaterică.

Tulcea Cocoş : Biserica ; Chilii.

Brăneşti : Şcoala de Silvicultură a Ministerului de Domenii.

Bucureştii-Noi : Fabrica de cărămidă ; Fabrica de bere.

Constanţa : Şcoala Normală.

Craiova : Liceul Carol I; Hotel Minerva; Casele Popp ; Casele Căzănescu ; Casele Gârleşteanu.

Caracal : Administraţia Financiară.

Tg.-Jiu : Liceul ; Primăria ; casele Titu Frumuşanu.

Ploeşti : Liceul Sf. Petru şi Pavel.

Ulmeni : Colonie completă agricolă-Calomfirescu.

Bucureşti : casele D. Dobrescu ; casele Frideric Damé ; casele General Constantinescu ; casele Teodor Popescu ; casele Nicolae Fundescu ; casele Al. Juca ; casele Benedict Martin ; casele Take Ionescu; Manolescu Romniceanu; casele Hagi Theodoraky ; casele Dr. Ţ. Tomescu ; casele G. Raicovicianu ; casele Dr. Gheorghiu ; casele Josefina Protopopescu-Pake ; Pavilionul Camerei de Comerţ, Expoziţia 1906; casele Hagiopol.

T. DOBRESCU.

Casa Mironescu, B-dul Colţei.

T. DOBRESCU.

Colonia agricolă Calomfirescu, Ilfov.

Dumitru Berindey

1832—1884

Dumitru Berindey s'a născut la 1832 în Roșiorii-de-Vede și a murit la 28 Maiu 1884. După ce termină liceul în București, pleacă la Paris și intră în școala de Bele Arte, secția arhitectură, în care direcție se deosebi ajungând a fi cel mai distins elev al lui Labrouste (1859).

Dumitru Berindey a fost un intelectual de seamă care a luptat pentru izbânda frumuseței artistice și literare.

El a fost unul din colaboratorii vrednici ai publicațiunii Revista Română (1861), alături de N. Bălcescu, G. Crețianu, M. G. Racoviță, Al. Odobescu, Gr. Alexandrescu, I. Văcărescu, Vasile Alexandri, Ion Ghica, A. Donici, etc.

Acolo a scris un documentat studiu „Bucureștii", de asemenea s'a distins prin studii artistice asupra antichităței dintre care se citează „Roma".

Intre anii 1870—1871 a fost numit în ministerul Ion Ghica ca ministru de Lucrări Publice, iar mai târziu, membru al Parlamentului în calitate de deputat, fiind unul din deputații proclamărei independenței.

A activat de asemenea prin diferite comisiuni de ordin edilitar, asemenea a ajutat la realizarea Muzeului Național.

Pe teren economic și financiar îl găsim printre fondatorii Creditului Funciar Rural.

In anul 1883 a fost reales deputat. Moartea îl surprinde la 1884 ocupând această demnitate cetățenească.

I. I. B.

Ion D. Berindey

1871—1928

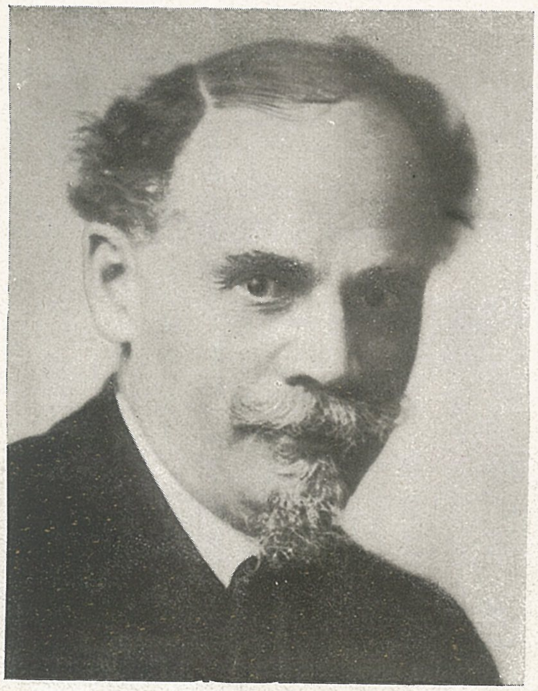

Ion D. Berindey, fiul arhitectului Dumitru Berindey, s'a născut la 28 Iunie 1871 în București.

Studiile prime Berindey și le-a terminat în București; la 1887 se duse în Franța ca să studieze acolo la Școala Superioară în secția de arhitectură. Studiind timp de șapte ani cu profesori iluștri ca Girault, Baumet și Esquié, a fost diplomat în 1897 de guvernul francez.

Cât timp a stat la Paris Berindey s'a ocupat și cu mișcarea națională atât în colonia română, cât și printre studenții români de acolo; astfel, prin o vie activitate ajunse să fie reprezentantul tinerimei românești din Paris, să i se încredințeze președinția secțiunei pariziene a Ligii Culturale Române, înființând în urmă și un curs de limba română la școala de adulți din suburbia a II-a din Paris, curs pe care-l predă cu multă pricepere și folos lăsând frumoase amintiri printre elevii săi.

Arhitectul Ion D. Berindey întorcându-se în țară găsi un bun câmp de lucru, căci în arhitectura modernă introducerile străine erau până atunci făcute fără nicio condiție de artă bine stabilită.

Prin lucrări monumentale a știut să dea forme noi și consecvente realizărilor arhitecturale punând, arhitectura la locul ei de artă și știință.

El execută astfel casa generalului Arion din B-dul Lascăr Catargiu în stil Ludovic al XV-lea, iar pe urmă alte clădiri dintre care mai de seamă sunt: casa generalului Candiano Popescu, casa Gr. Olănescu, palatul Gr. Cantacuzino, casa d-lui Al. G. Florescu, casa d-lui Solacolu, casa d-lui Amiral Urseanu, a d-lui Poenaru (în Craiova), a d-lui N. N. Popp (în Padea), galeria particulară I. Kalinderu, casa d-lui Crețulescu, casa d-lui Cămărășescu, casa Toma Stelian, Sindicatul Ziariștilor, etc. etc.

In aceste clădiri Berindey a întrunit toate caracterele arhitecturei franceze.

Mai putem cita alte genuri de arhitectură interesante, cum sunt clădirile: Leagănul Sf-ta Ecaterina, Vila Costinescu, Azilul Regina Elisabeta, Biserica din Miroși (Jud. Teleorman), capela familiei Toma Stelian.

La expoziția din 1906 D-sa a construit Palatul Comisiunei Dunărene și pavilionul Staadeker. In anul 1905 Berindey a făcut Hipodromul Băneasa în a cărui construcție și distribuție a pus originalitatea unei concepții personale și îndrăznețe, la acea epocă nelucrându-se ca azi cu beton armat care permite asemenea îndrăzneli.

A luat parte la concursul pentru palatul Curții internaționale de Justiție din Haga, proiect care a fost reținut.

In anul 1898 a fost numit arhitect șef al Ministerului de Interne, unde rămase timp de 3 ani până la 1901.

La 1900, C. C. Arion pe atunci Ministru al Instrucțiunei Publice îl însărcină să se ocupe ca profesor de secția arhitecturei dela Școala de Bele-Arte; aceasta i-a înlesnit să-și pue în practică concepția sa despre învățământul arhitecturei și ajunse să facă din această școală, împreună cu alți însemnați colegi, un factor de mâna întâia pentru formarea și îndrumarea talentelor tinere, creind o pleiadă de elevi din cei mai distinși.

Berindey fu însărcinat împreună cu alți colegi la 1904, cu

Palatul Administrativ Iași.
Arh. I. D. BERINDEY

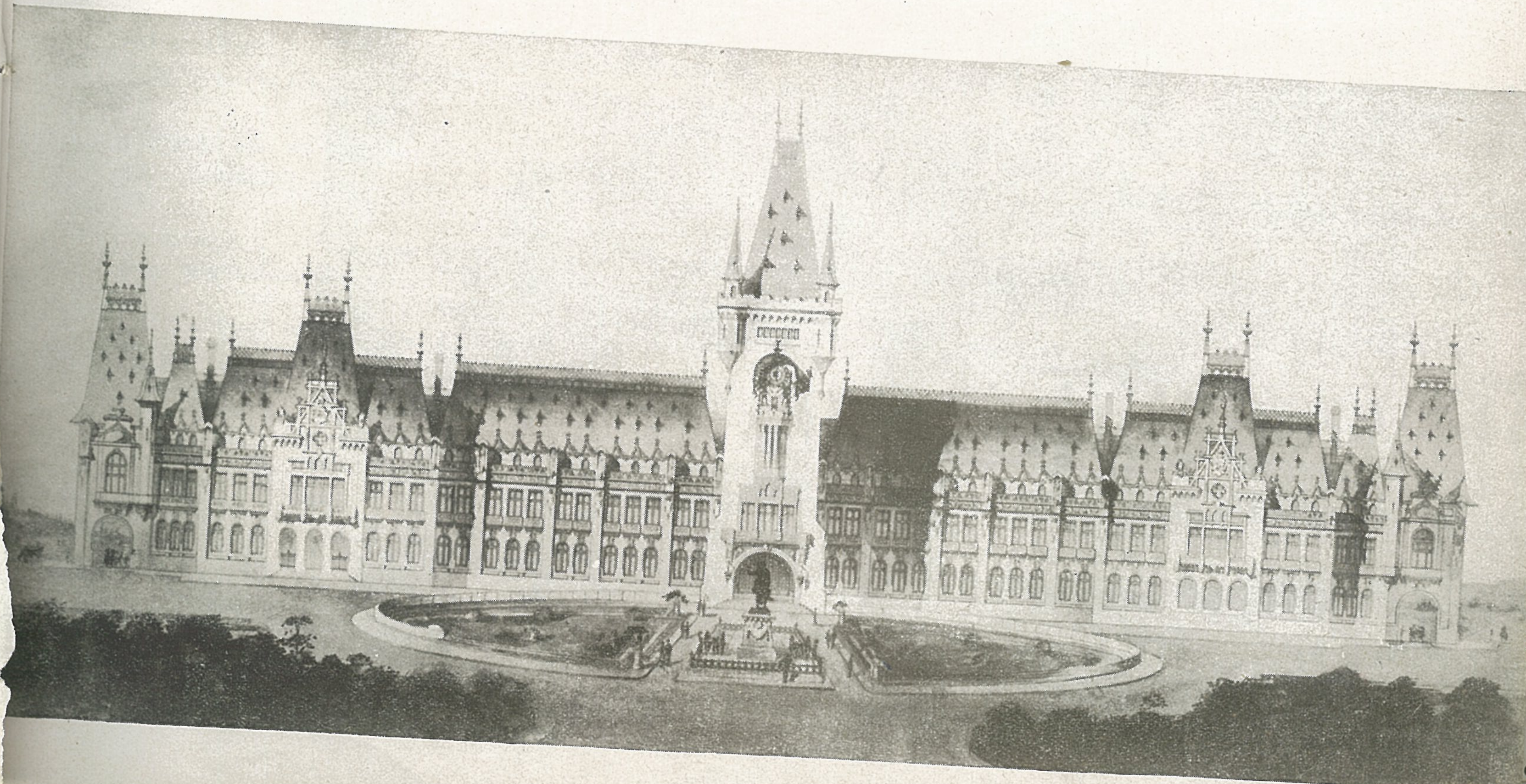

I. D. BERINDEY
Palatul Cantacuzino.
Fosta Preşidenţie
a Consiliului.

elaborarea unui program definitiv al şcoalei de arhitectură. Tot în acest timp îl vedem chemat în Consiliul Permanent la Ministerul Instrucţiunei şi în Consiliul Superior Tehnic la Ministerul Lucrărilor Publice ; iar în anii de preparare 1904 şi 1905 pentru Expoziţia Jubiliară, îl găsim ca Inspector General al lucrărilor acestei Expoziţiuni.

Lui i se datoreşte determinarea locului unde a rămas până azi frumosul Parc Carol.

Berindey merge în anul 1908 ca delegat la congresul Arhitecţilor la Viena luând o parte activă şi ţinând trei discursuri [1]) pentru creiarea unui Minister al Artelor Frumoase.

După 17 ani lucrul s'a realizat, guvernul înţelegând necesitatea creerii Ministerului Artelor.

In domeniul edilitar şi urbanistic a voit a da oraşului o îndrumare către înfrumuseţare precum şi în direcţia sistematizării planului general al Capitalei, însărcinat de fostul primar al Comunei Bucureşti d. Vintilă Brătianu să alcătuiască acel plan.

In această calitate de arhitect consultant, a expus comisiunei compusă pentru acest scop şi al cărui preşedinte a fost, părerile sale la care a ajuns cu formarea planului general. Din lipsă de mijloace, Comuna n'a putut aplica planul de atunci.

Lui i se datoreşte Parcul Ioanid unde construi : vila Costinescu, casele Procopiu, Hugo Staadeker, G. Stoicescu, Tărtăşescu, Teodor Cincu, vila Ioanid, casa Leonida şi Săbăreanu.

Tot el a fost iniţiatorul şoselei Jianu, Parcului Filipescu şi Parcului Bonaparte, asemenea proiectării viitorului Parc Naţional.

A executat de asemenea Palatul Justiţiei şi Administrativ din Iaşi, lucrare în stil gotic studiată în amănunt, atât ca exterior cât şi interior.

I. I. B.

Olănescu.
BERINDEY

[1]) Bericht über den VIII Internationalen Architecten Kongress Wien 1908, pag. 171-179.

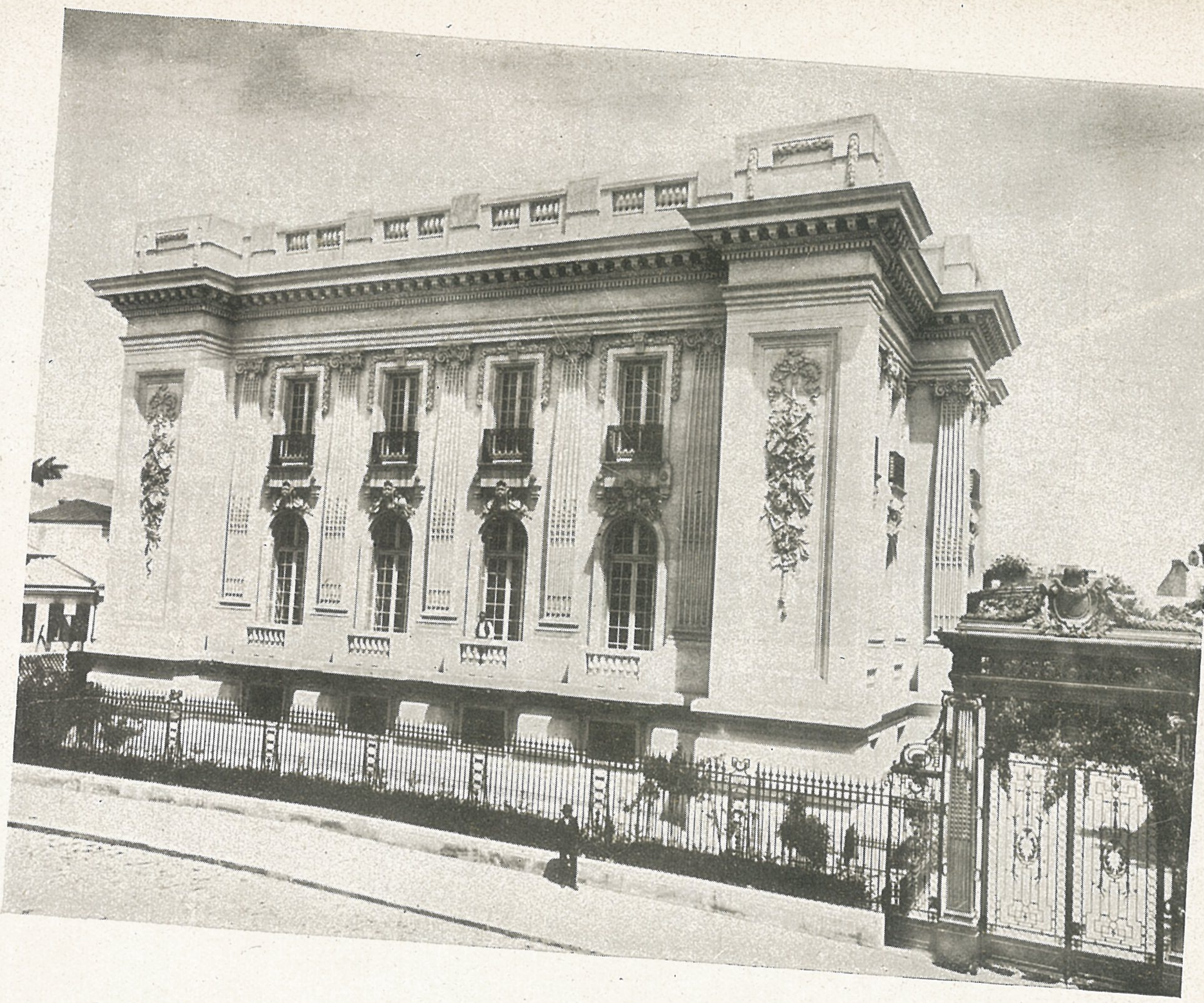

Ion D. BERINDEY
Casa G-ral Florescu.
Casa Dr. Costinescu.
București

Dumitru Maimarolu

1859—1926

A studiat arhitectura la Paris.

Printre lucrările executate notăm : Palatul Camerei Deputaților, Cercul Militar, Biserica Armenească, Palatul Senatului, împreună cu arhitectul Doneaud.

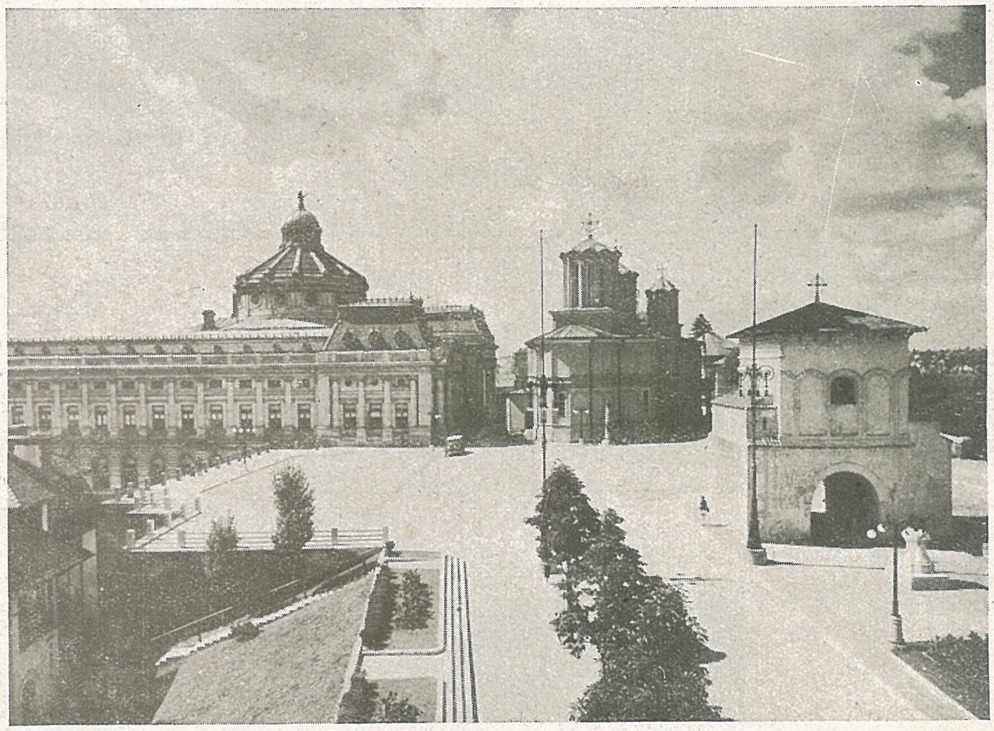

Palatul Adunării Deputaților.

Palatul Cercului Militar.

AKKERMAN

Grigore Cerchez

1851—1927

A fost un pasionat cercetător al monumentelor din trecutul artistic românesc.

A restaurat biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș și biserica Sfinților, din București.

A complectat palatul Cotroceni în cea mai curată arhitectură românească.

A ocupat diferite demnități publice, printre care și pe aceea de director general al Poștelor, înzestrând țara cu localuri noui de poștă, de o arhitectură aleasă.

A fost, încă de la început profesor de construcție la Școala de Arhitectură și la Școala de poduri și șosele, azi Politecnica.

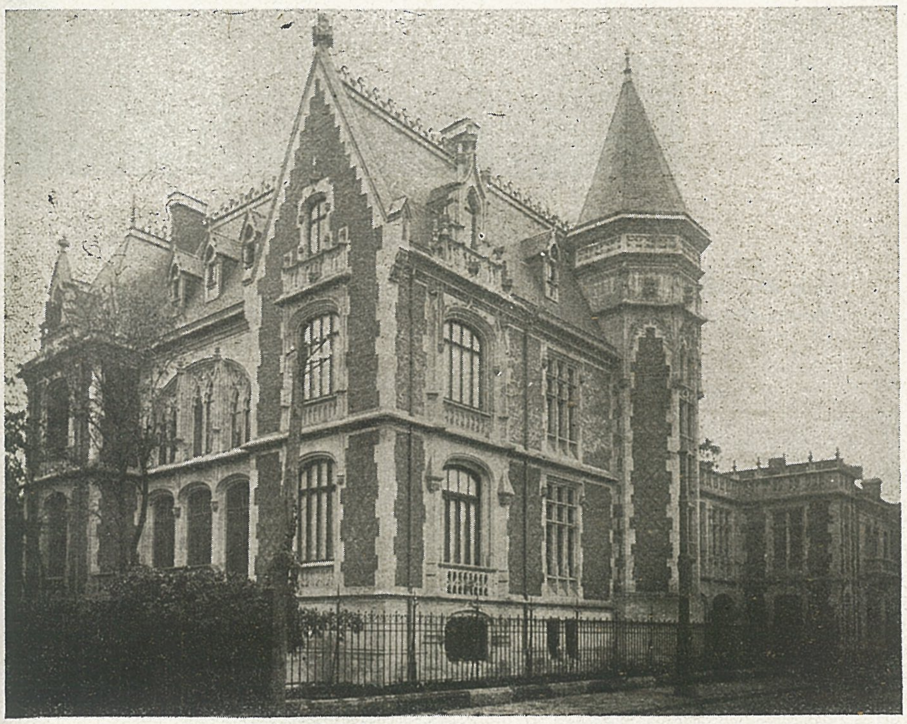

Casa I. Niculescu-Dorobanțu.
Str. G-ral Manu.

Casa B. Niculescu-Dorobanțu.
B-dul L. Catargiu.

Arh. Gr. CERCHEZ.
Palatul Cotroceni. Detalii.

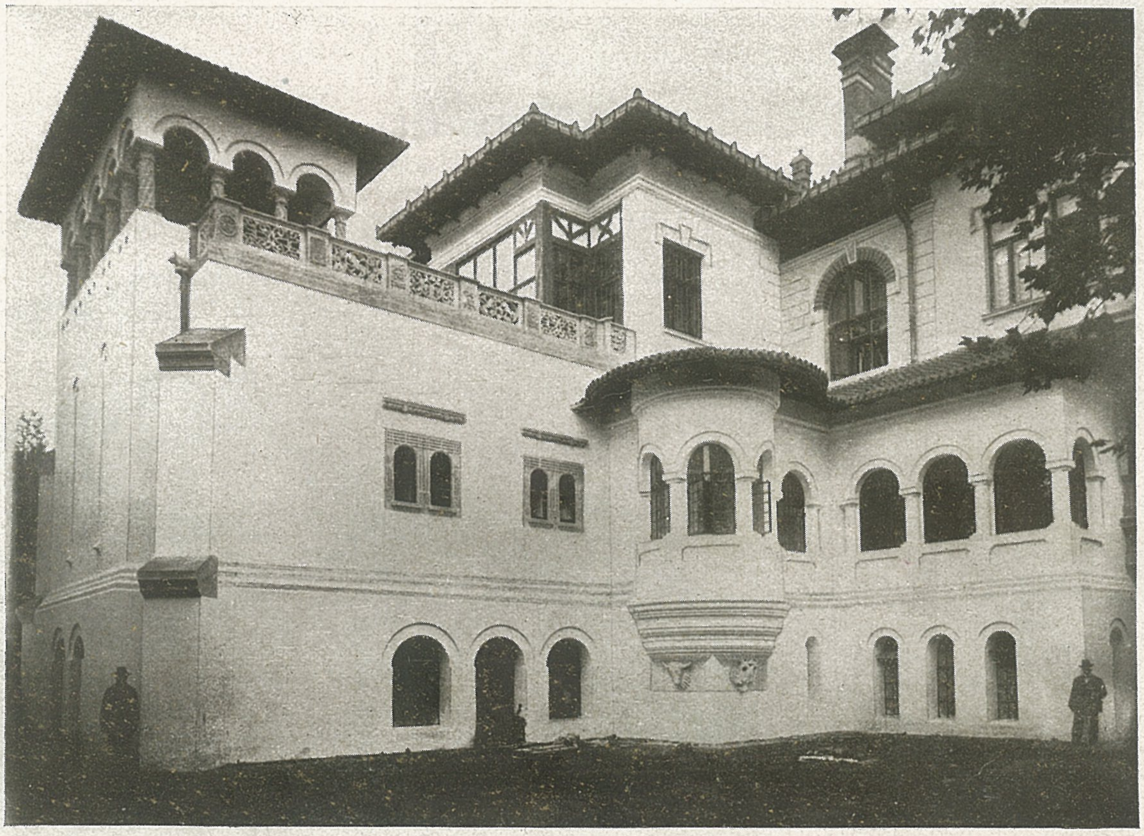

Arh. Gr. CERCHEZ. Casa Dissescu. Calea Victoriei.

A. Clavel

1877—1916

Cavoul Stolojan, Bellu.

A studiat, fără a termina însă școala, la München. Venit în țară a continuat ucenicia în atelierul lui Galeron autorul Ateneului Român.

A lucrat multă vreme ca desenator la arhitectul Magni, de la care a deprins maniera acuarelistică, și punerea direct în perspectivă, pe care o folosea așa de mult în studiile sale.

Magni a avut de altfel mare influență asupra personalității artistice a lui Clavel, mai ales latura decorativă, pentru care avea o foarte mare aplicație. Pornit pe linia lui Magni, a căutat să folosească cât mai mult elementele artei decorative populare, cu ajutorul cărora a izbutit să dea un caracter personal lucrărilor sale de acest gen. La acest rezultat a putut ajunge mai ales grație culturei, pe care și-o însușise, începând-o subt conducerea tatălui său profesor particular de limba franceză și continuată ca autodidact.

Ceea ce face meritul lui Clavel este că fără disciplina unui învățământ complet și ordonat, a izbutit totuși să dea lucrări remarcabile.

Cavoul Cazzavillan. Detaliu.

Cavoul Cazavilan.

ı. Venit
autorul

Magni,
a direct
iile sale.
ersonali-
vă, pen-
linia lui
ele artei
dea un
ıcest re-
care şi-o
profesor
dact.
lisciplina
i să dea

Marca [illegible], desenată de Clavel.

Casă în Str. Eroului.

ACADEMIA

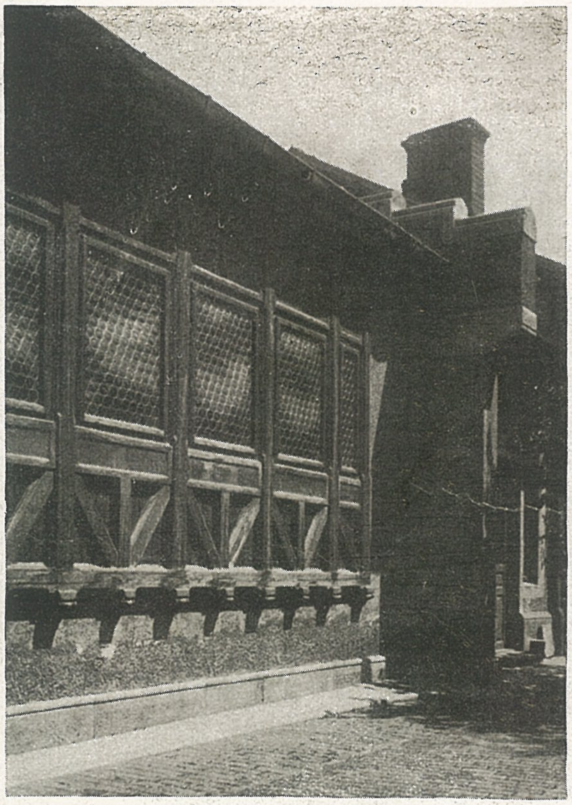
Casa F. Storck. Atelierul.

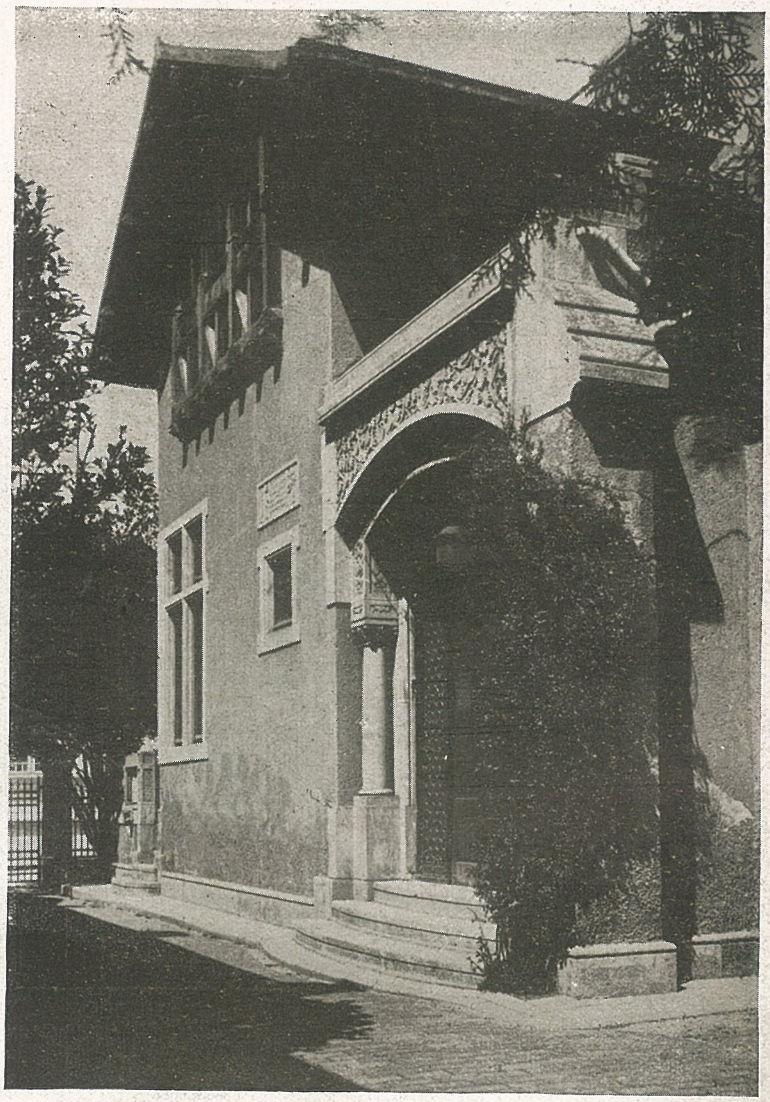
Casa F. Storck.

Arh. A. CLAVEL.

Palatul Poștelor, Târgoviște.

Casa Gabriel Popescu, Dâmbovița.

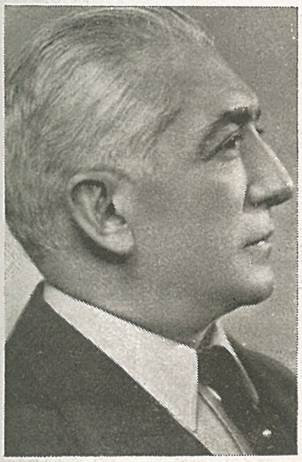

Edmond Van-Saanen Algy

1882—1938

Descendent al familiei Edmond Van-Saanen fost ministru de externe al Principatului Munteniei și pe urmă al Principatelor-Unite.

Arhitect, pictor și muzicant, s'a manifestat în toate aceste arte cu deosebit talent.

A participat la planurile și execuția lucrărilor palatelor Academiei de comerț și Telefoanelor. A avut mai multe și reușite expoziții de schițe și picturi ale sale.

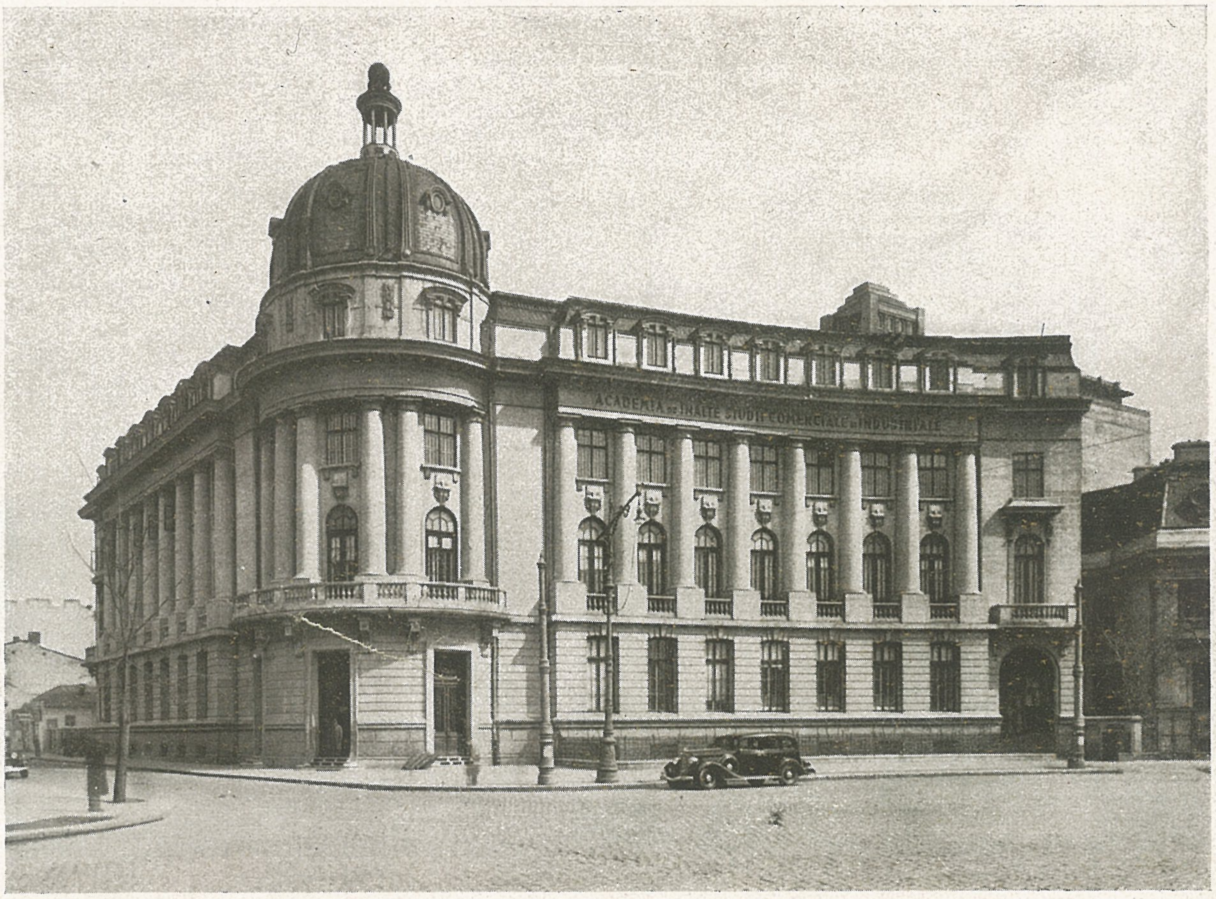

Palatul Academiei de Comerț.

Dimitrie Hârjeu

1869—1926

Născut la Călugăreni, Jud. Neamț, a urmat liceul la Piatra Neamț.

Intrat la Școala de arhitectură din București, obține diploma cu No. 12, în anul 1903.

Arhitect șef la Primăria București, în anii 1910-1916.

Director al Arhitecturii Municipiului București în anii 1920—1925.

Fondator și administrator delegat al Soc. „Construcția Modernă".

Casa Zoe Manu, Parcul Ioanid.

Numit profesor la Şcoala Sup. de Arhitectură în anul 1920.

Lucrări mai importante :

1. Cinematograful Zaharia astăzi Roxy, Lipscani.
2. Casa Gen. Manu, str. Dumbrava Roşie.
3. Casa Gen. Florescu, Şoseaua Jianu.
4. Casa Moruzzi astăzi Osiceanu, Aleea Alexandru.
5. Casa Lucasievici, Str. Dumbrava Roşie.
6. Casa Mavrodin, Str. Boteanu.
7. Casa Ionescu (Cronos), strada Academiei.
8. Casa Neniţescu, str. Şcoalei.
9. Casa Popovici, Bd. Elisabeta.
10. Subcentrala uzinei electrice, Bd. Carol.
11. Casa Gen. Văleanu, strada Londra.
12. Casa Dr. Bogdanovici, str. Vasile Lascăr.
13. Hala de Flori, Piaţa Sf. Anton.
14. Fabrica Zamfirescu Ciocolată.
15. Conac la Leordeni. — Prop. Lahovary.
16. Villa la Buşteni, prop. Ignat Mircea.

Centrala electrică din Bd. Carol.

Casa G-ral Florescu, Şos. Jianu.

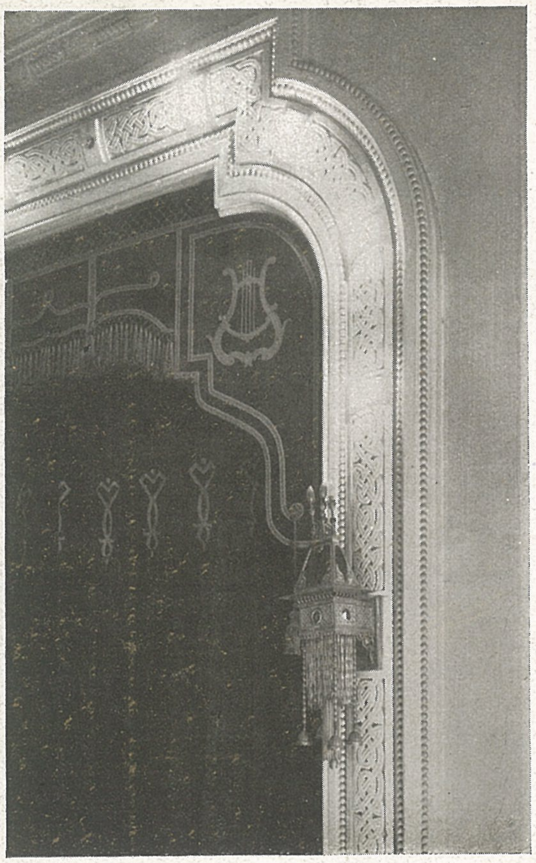

Arh. D. HÂRJEU
Cinematograful Roxy
Str. Lipscani.
Interioare

Arh. D. HÂRJEU
Cinematograful Roxy
Str. Lipscani.
Interioare

ACADEMIA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

Vila Ignat Mircea, Bușteni.

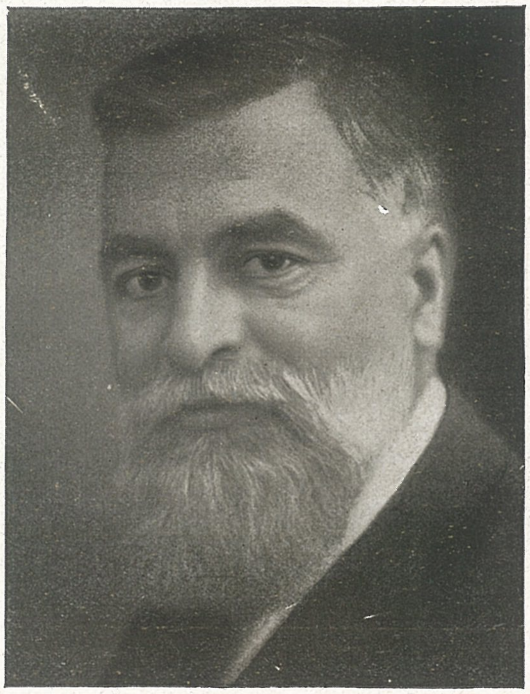

Jean Pompilian

1872—1938

A obținut diploma de arhitect de la Paris în 1899. A fost arhitect șef al Eforiei Spitalelor Civile, al Ministerului de interne, al Direcției Poștelor, Casei Școalelor, al Ministerului Instrucțiunii.

Numit profesor de „Teoria Arhitecturii" la Academia de arhitectură din București, a ocupat această catedră până la 1938.

Printre lucrările executate remarcăm : Clinica de boli nervoase, Muzeul anatomic, Inst. de chimie Dr. Minovici, Pavilionul de boli contagioase de pe lângă spitalul de copii, Pavilionul de primire Spitalul Colentina, amenajarea fabricei tutun Belvedere, idem fabrica Chibrituri Filaret, Biserica Zlătari, interiorul bisericii Sinaia, Complectarea palatului Universității Iași, Pavilionul ad-ției Domeniilor Coroanei, Periș, Pavilionul băilor de nămol Techirghiol și numeroase școli, pe tot cuprinsul țării.

A fost președinte al Societății arhitecților români și de nenumărate ori membru în comitetul Societății.

Proiect pentru mărirea Universității din Iași (executată din roșu), Antrepriza C. și Arh. G. Ursescu-Galați).

99. A
erului
Minis-

ia de
până

li ner-
i, Pa-
copii,
abricei
iserica
latului
oanei,
eroase

și de

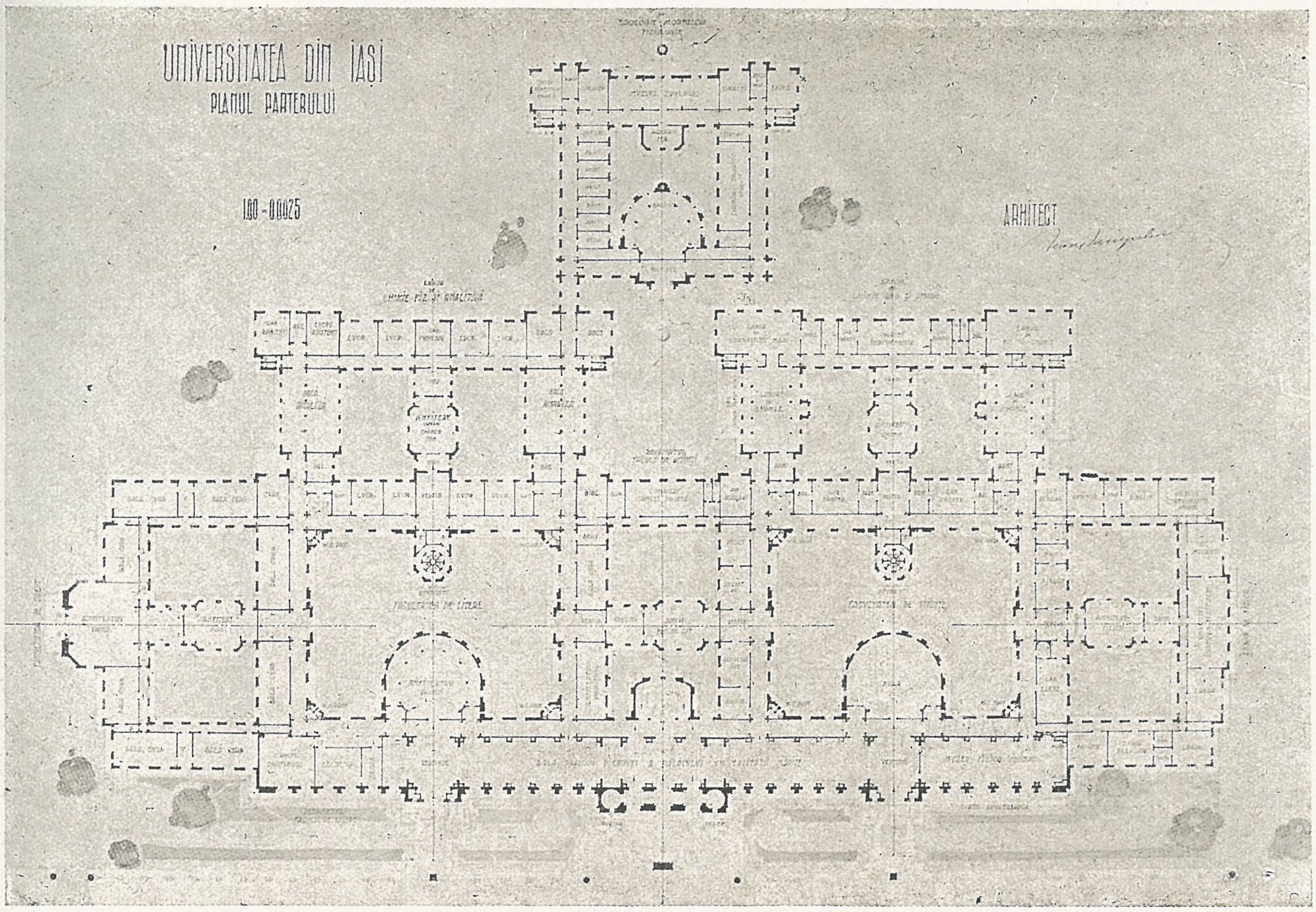

Proiectul măririi Universității din Iași. Planul Parterului.

Fațada principală.

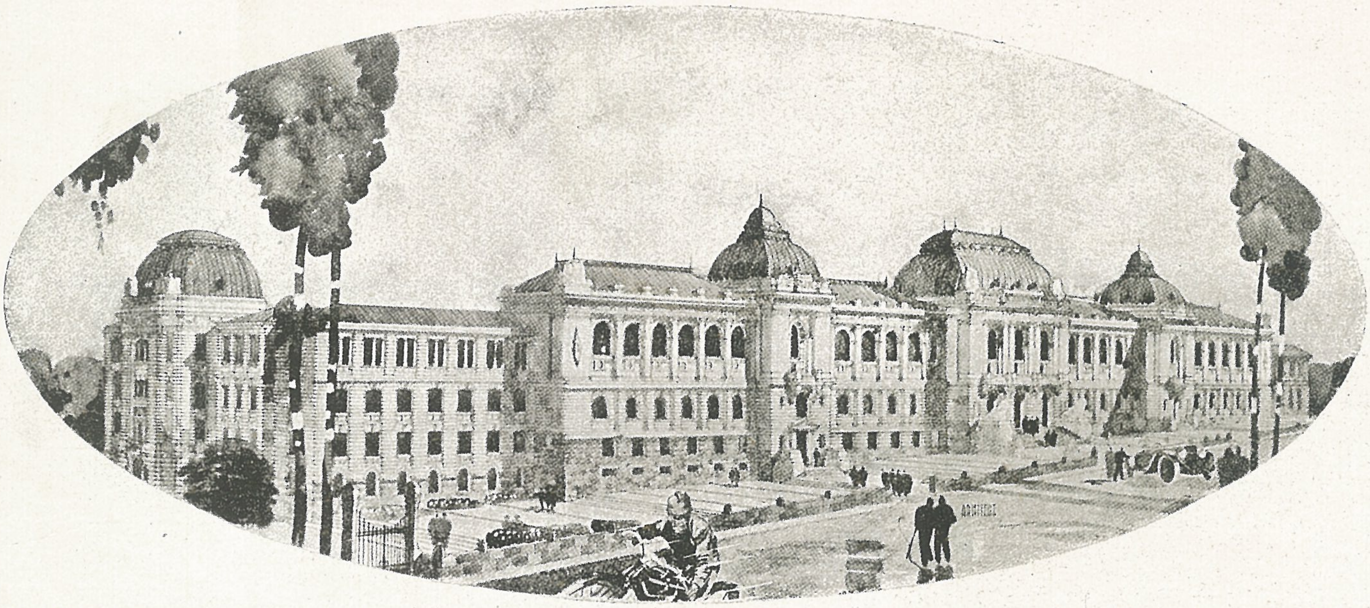

Arh. J. POMPILIAN. Perspectiva Universității din Iași.

Eracle Lăzărescu

1868—1937

De fel din comuna Suhaia-Teleorman, absolvent al liceului Sf. Sava din București, licențiat în fizico-chimice, fost preparator de fizică la liceul Lazăr, a plecat la Paris absolvind școala specială de arhitectură, obținând diploma de arhitect salubrist.

A ocupat catedra de salubritate, igienă și instalații la Academia de arhitectură din București.

Printre lucrările sale citâm : palatul Soc. Progresul Silvic, Imobiliara în colaborare, ș. a.

Absolvent al școalei superioare de arte și meserii, al școalei de conductori de la Poduri și Șosele, al școalei de arhitectură a Societății. Apoi diplomat al Școalei de Arhitectură (Beaux-Arts) Paris.

A fost președinte al Societății Arhitecților și profesor al Școalei superioare de arhitectură, Fondator și ad-tor delegat al Soc. Construcției Modernă.

Ștefan Burcuș

1871—1928

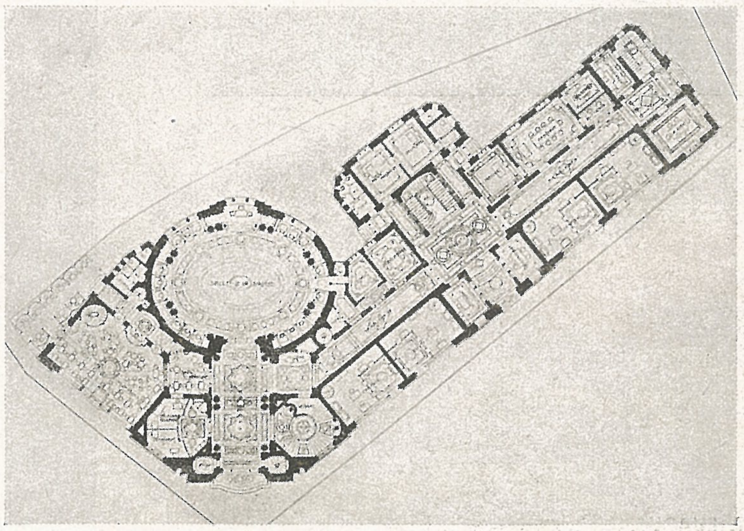

**Palatul Camerei de Comerț (Bursa) din București.
Planul parterului.**

Sala Bursei.

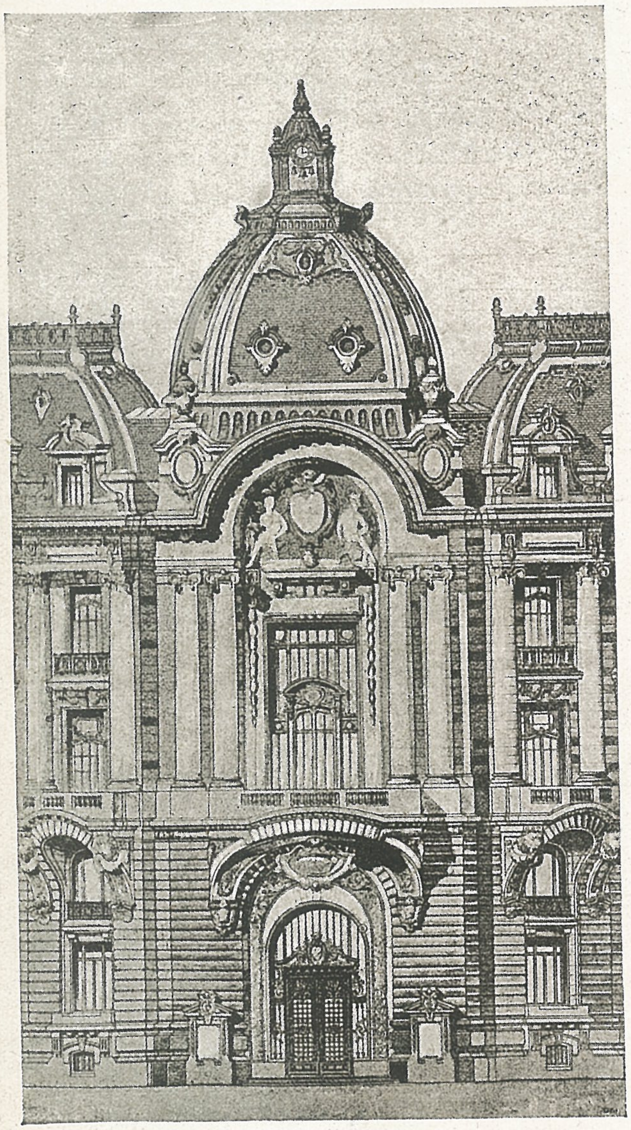

Detaliu de colț, cu intrarea principală.

Arh. ȘT. BURCUȘ.
Palatul Camerei de Comerț,
București.

Vederea fațadei din Str. Smârdan.

Arhitecți ȘT. BURCUȘ
și P. ANTONESCU.
Catedrala din Galați.

Arh. ȘT. BURCUȘ.
Casă în Str. V. Alexandri.

Alex. M. Zagoritz

1881—1916

Diplomat al Școalei superioare de Arhitectură din țară, a fost un talentat interpret al arhitecturei naționale.

A căzut în războiul pentru întregirea neamului românesc în primele lupte din 1916.

Casa N. Cincu, Str. Popa Tatu.

Proprietatea M. Zagoritz, Splaiul Cogălniceanu.

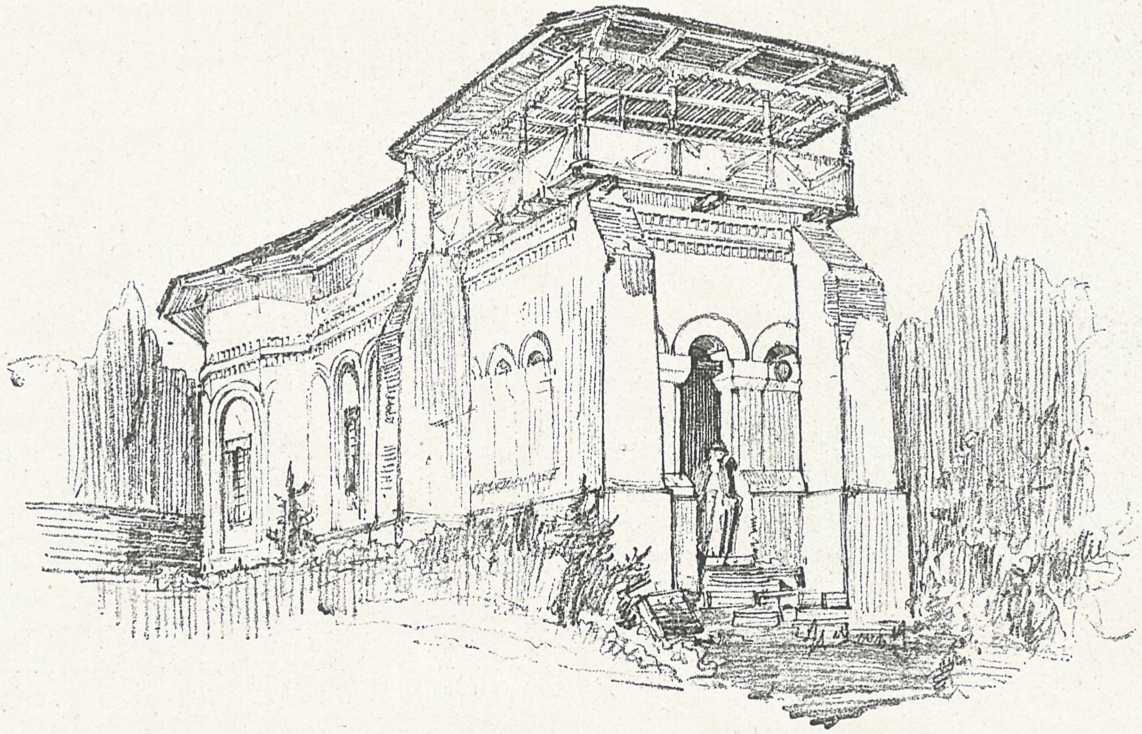

Desen de Zagoritz, 1906. Mânăstirea Vărbila.

ACADEMIA DE ARHIT... BIBLIO...

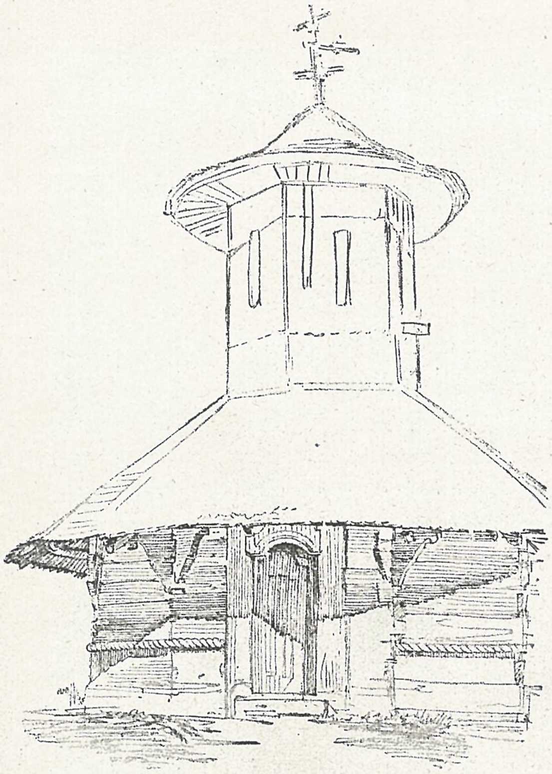

Bis. Valea lui Seman. Desen de Zagoritz, 1906.

Gh. Lupu

1882—1916

Diplomat al Școalei Superioare de arhitectură din țară.

A participat la proiectele lucrărilor Expoziției din 1906.

A căzut în războiul de întregire (1916-1918).

Statie Ciortan

1876—1940

Arhitectul Statie Ciortan a fost director general al Serv. arhitecturei din Minist. de Finanțe. Serviciu pe care l-a creiat și organizat și prin care a înzestrat cu noui localuri toate instituțiile pendinte de acest minister.

A fost președinte al Soc. Arhitecților și primul Decan al Corpului. Iar ca profesor la Școala de arhitectură, azi Facultate, a cultivat stilul românesc printre viitorii arhitecți.

Local de percepție — București. Arh. ST. CIORTAN

Localul Percepției VII fiscală — București. Arh. ST. CIORTAN

Proprietatea Gr. Petrescu — București. Arh. ST. CIORTAN

Casa de odihnă a funcționarilor M. F. Predeal. Arh. ST. CIORTAN

TABLOUL COMITETELOR SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI DELA INFIINȚARE

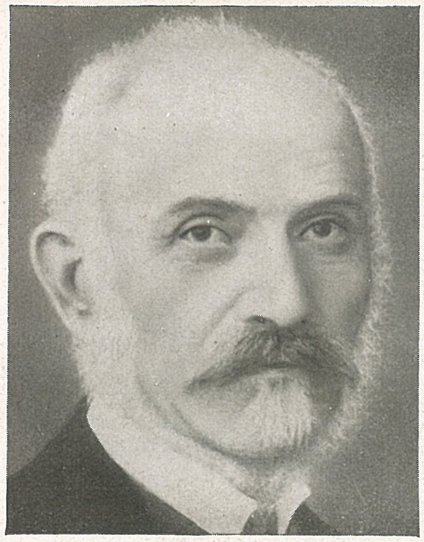

AL. ORĂSCU

1891 — 1894

Președinte . . . . . . ORĂSCU AL.
Vice-Președinte . . . . Beniș C.
Secretar . . . . Ciocârlan St.
Casier . . . . Socolescu I.
Membri : . . . . Mandrea G.
Maimarolu P.

1895 — 1898

Președinte . . . . . . SĂVULESCU AL.
Vice-Președinte . . . . Socolescu I.
Secretar . . . . Ciocârlan St.
Casier . . . . Mandrea G.
Membri : . . . . Maimarolu P.
Dobrescu Toma
Negrescu L.

1899 — 1900

Președinte . . . . . . SĂVULESCU AL.
Vice-Președinte . . . . Socolescu I.
Secretari : . . . . . . Dobrescu Toma
Burcuș St.
Casier . . . . Ciocârlan St.
Membri : . . . . Berindei I.
Nedelescu R.
Pompilian I.
Mihăescu N. C.
Călinescu Gr.

1901 — 1902

Președinte de onoare . . SĂVULESCU AL.
Președinte . . . . . . SOCOLESCU I.
Vice-Președinți : . . . . Mandrea G.
Berindei I.
Secretar-Casier . . . . Burcuș St.
Membri : . . . . Dobrescu Toma
Mihăescu N.
Ciocârlan St.
Negrescu L.
Nedelescu R.

1903 — 1904

Președinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Președinți : . . . . Berindei I.
Mandrea G.
Secretar . . . . Burcuș St.
Casier . . . . Petculescu Sc.
Cenzor . . . . Negrescu L.
Membri : . . . . Ciocârlan St.
Stork I.
Călinescu Gr.
Mihăescu N.

1905 — 1908

Președinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Președinți : . . . . Mandrea G.
Antonescu P.
Secretar . . . . Nicolescu Anghel
Casier . . . . Constantinescu M.
Cenzor . . . . Mihăescu N.
Membri : . . . . George Sterian
Ștefănescu Victor
Stork I.
Iliescu Remus

1909 — 1911

Președinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Președinți : . . . . Dobrescu Toma
Antonescu P.
Secretar . . . . Ciortan St.
Casier . . . . Vasilescu S.
Cenzor . . . . Mihăescu N.
Membri : . . . . Socolescu I.
Hârjeu D.
Smărăndescu P.
Nicolau Gr.

3 Martie 1912 — 29 Septembrie 1912

Președinte de onoare . . MINCU I.
Președinte . . . . . . ANTONESCU P.
Vice-Președinți : . . . . Dobrescu Toma
Lăzărescu Er.
Secretar . . . . Ciortan St.
Casier . . . . Nicolescu Anghel
Cenzor . . . . Smărăndescu P.
Membri : . . . . Hârjeu D.
Mihăescu N. C.
Simionescu I.
Vulcan I.

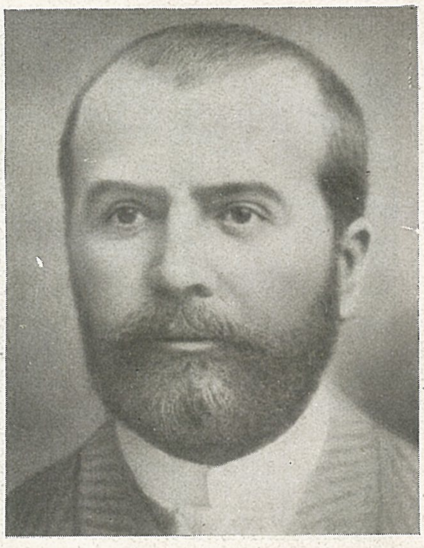

AL. SĂVULESCU

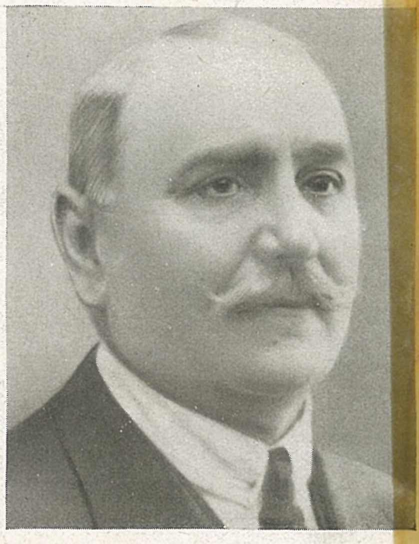

I. N. SOCOLESCU

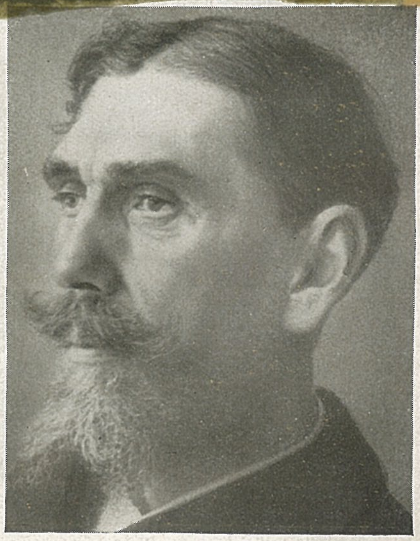

ION MINCU

29 Septembrie 1912 — 16 Februarie 1913

La conducerea Societății . SOCOLESCU I.
DOBRESCU T.
HÂRJEU D.

Secretar . . . . Traianescu I.
Casier . . . . Nicolau Gr.
Cenzor . . . . Smărăndescu P.
Membri : . . . . Lăzărescu Er.
Negrescu L.
Nicolescu Anghel
Ciortan St.

1913 — 1915

Preşedinte . . . . . . CERCHEZ GR.
Vice-Preşedinţi : . . . . Ghica Nicolae
Petculescu Sc.
Secretari : . . . . Traianescu I.
Cegăneanu Sp.
Casier . . . . Nicolau Gr.
Cenzor . . . . Smărăndescu P.
Bibliotecar . . . . . . Hârjeu D.

1916 — 1918

Preşedinte . . . . . . CERCHEZ GR.
Vice-Preşedinţi : . . . . Antonescu P.
Berindei I.
Secretari : . . . . Stănescu N.
Stănculescu Fl.
Casier . . . . Traianescu I.
Cenzor . . . . Ciortan St.
Bibliotecar . . . . . . Smărăndescu P.
Membri : . . . . Dobrescu Toma
Burcuş St.
Renard D.
Petculescu Sc.

1919 — 9 Martie 1921

Preşedinte . . . . . . ANTONESCU P.
Vice-Preşedinţi : . . . . Ciortan St.
Smărăndescu P.
Secretar . . . . Stănescu N.
Casier . . . . Vasilescu S.
Cenzor . . . . Socolescu I.
Bibliotecar . . . . . . Traianescu I.
Membri : . . . . Berindei I.
Burcuş St.
Renard D.
Hârjeu D.

1922 — 1924

Preşedinte . . . . . . BURCUŞ ST.
Vice-Preşedinţi : . . . . Ciortan St.
Traianescu I.
Secretari : . . . . Stănculescu Fl.
Rădulescu Vasile

Casier . . . . Vasilescu S.
Cenzor . . . . Enescu D. I.
Bibliotecar . . . . . . Stănescu N.
Membri : . . . . Berindei I.
Nănescu C.
Simotta G.
Bolomey R.

1925 — 1926

Preşedinte . . . . . . CEGĂNEANU SP.
Vice-Presedinţi : . . . . Traianescu I.
Enescu D. I.
Secretari : . . . . Pomponiu C.
Cananău C.
Casier . . . . Vasilescu S.
Cenzor . . . . Socolescu Toma
Bibliotecar . . . . . . Grosu Eugen
Membri : . . . . Burcuş St.
Berindei I.
Ciortan St.
Iotzu C.

1926 — 1927

Preşedinte . . . . . . POMPILIAN I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Vasilescu S.
Enescu D. I.
Secretari : . . . . Pomponiu C.
Silion L.
Casier . . . . Grosu Eugen
Cenzor . . . . Socolescu Toma
Bibliotecar . . . . . . Nănescu C.
Membri : . . . . Burcuş St.
Ciortan St.
Cegăneanu I.
Popescu I.

8 Martie 1928 — 21 August 1928

Preşedinte . . . . . . BURCUŞ ŞT.
Vice-Preşedinţi : . . . . Vasilescu S.
Ciortan St.
Secretari : . . . . Silion L.
Roşu I.
Casier . . . . Constantinescu I.
Cenzor . . . . Grosu Eugen
Bibliotecar . . . . . . Georgescu N.
Membri : . . . . Pompilian I.
Enescu D. I.
Rădulescu Vasile
Iliescu Al.

Dela 21 August 1928, data decesului *Preşedintelui Burcuş Şt.*, a girat până la 26 Februarie 1929, d-l *Arhitect Vasilescu S.*, Vice-Preşedinte al Societăţii.

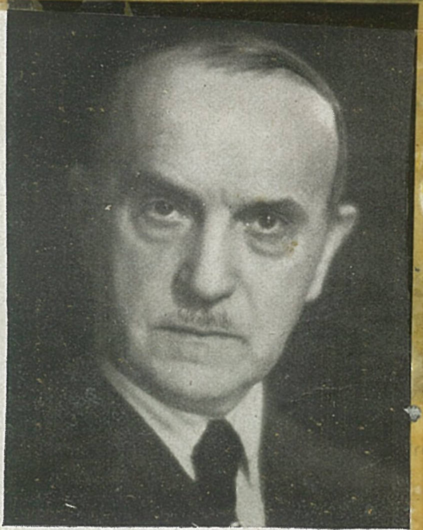

P. ANTONESCU

GR. CERCHEZ

ŞT. BURCUŞ

PI36 1940 p 96

1929 — 1930

Preşedinte . . . . . . CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi : . . . . Vasilescu S.
Enescu D. I.
Secretari : . . . . Silion L.
Burcuş I.
Casier . . . . Constantinescu Jean
Cenzor . . . . Grosu Eugen
Bibliotecar . . . . . . Georgescu N.
Membri : . . . . Renard D.
Nănescu C.
Rădulescu Vasile
Roşu I.

1931

Preşedinte . . . . . . CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi : . . . . Iotzu C.
Enescu D. I.
Secretari : . . . . Silion L.
Negoescu G.
Casier . . . . Roşu I.
Cenzor . . . . Stănculescu Fl.
Bibliotecar . . . . . . Iliescu Al.
Membri : . . . . Vasilescu S.
Renard D.
Petculescu Sc.
Burcuş I.

1932

Preşedinte . . . . . . CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi : . . . . Iotzu C.
Enescu D. I.
Secretari : . . . . Silion L.
Negoescu G.
Casier . . . . Roşu I.
Cenzor . . . . Stănculescu Fl.
Bibliotecar . . . . . . Iliescu Al.
Membri : . . . . Vasilescu S.
Renard D.
Petculescu Sc.
Burcuş I.

1933

Preşedinte . . . . . . ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Petculescu Sc.
Vasilescu S.
Secretari : . . . . Silion L.
Negoescu G.
Casier . . . . Roşu I.
Cenzor . . . . Stănculescu Fl.
Bibliotecar . . . . . . Iliescu Al.
Membri : . . . . Iotzu C.
Renard D.
Burcuş J.
Ghiaciu A.

1934

Preşedinte . . . . . . ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Vasilescu S.
Renard D.
Secretari : . . . . Negoescu G.
Tăruşanu I.
Casier . . . . Dobrescu C.
Cenzor . . . . Rădulescu V.
Bibliotecar . . . . . . Iliescu Al.
Membri : . . . . Ghiaciu A.
Petculescu Sc.
Roşu I.
Cristinel Gh.

1935

Preşedinte . . . . . . ENESCU D. I.
Vice-Preşedinte . . . . Vasilescu S.
Vice-Preşedinte . . . . Renard D.
Negoescu G.
Tăruşanu I.
Casier . . . . Dobrescu C.
Cenzor . . . . Rădulescu V.
Bibliotecar . . . . . . Iliescu Al.
Membri : . . . . Ghiaciu A.
Petculescu Sc.
Roşu I.
Zamfiropol Al.

1936

Preşedinte . . . . . . ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Vasilescu S.
Petculescu Sc.
Secretari : . . . . Ţăruşanu I.
Berindei I.
Casier . . . . Dobrescu C.
Cenzor . . . . Marinescu T.
Bibliotecar . . . . . . Ghiaciu A.
Membri : . . . . Zamfiropol Al.
Roşu I.
Şerbănescu P.
Nădejde E.

1937

Preşedinte . . . . . . ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Roşu I.
Zamfiropol Al.
Secretari : . . . . Opari St.
Hârjeu C.
Casier . . . . Dobrescu C.
Cenzor . . . . Ţăruşanu I.
Bibliotecar . . . . . . Minescu C.
Membri : . . . . Şerbănescu P.
Petculescu Sc.
Berindey I.
Vasilescu S.

SP. CEGĂNEANU

ST. CIORTAN

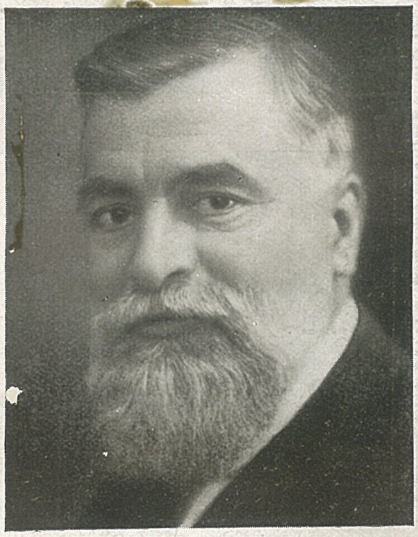

J. POMPILIAN

ION D. ENESCU
Preşedintele actual al Societăţii.

1938

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Roşu I.
	Zamfiropol Al.
Secretari :	Opari St.
	Hârjeu C.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Ţăruşanu I.
Bibliotecar	Minescu C.
Membri :	Petculescu Sc.
	Vasilescu S.
	Berindey I.
	Şerbănescu P.

1939

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Roşu I.
	Rădulescu V.
Secretari :	Opari St.
	Hârjeu C.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Ţăruşanu I.
Bibliotecar	Minescu C.
Membri :	Berindey I.
	Smigelschi V.
	Marinescu T.
	Evolceanu T.

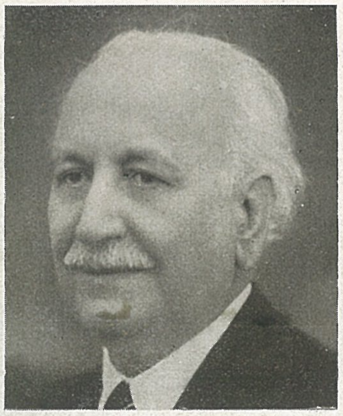

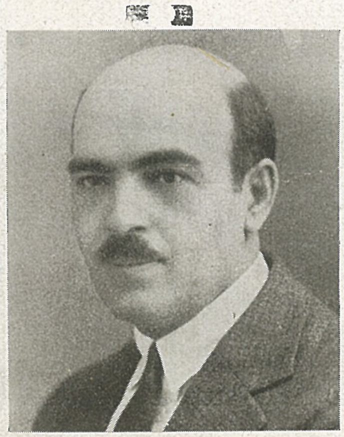

MEMBRII COMITETULUI ACTUAL

V.-Preşedinţi :	S. VASILESCU
	V. RĂDULESCU
Secretari :	P. ŞERBĂNESCU
	ST. H. OPARI
Casier	C. DOBRESCU
Cenzor	I. ŢĂRUŞANU
Bibliotecar	V. SMIGELSCHI
Membri :	I. C. ROŞU
	G. NEGOESCU
	C. POMPONIU
	I. I. BERINDEY

PACIURIEA Titanul (Parcul Carol)

PRIMA MANIFESTARE DE ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ
EXPOZIȚIA DIN 1906

Vedere panorami[c] Expo[ziției]

Intrarea Principală.
Ospătăria expoziției.

In anul 1906 Statul Român se găsea într'o stare destul de înfloritoare din punct de vedere economic, cultural și moral.

Desvoltarea, fără sguduiri sociale, a țărei subt conducerea Regelui Carol I secondat de oameni, întotdeauna la înălțimea împrejurărilor, produsese această stare de înflorire. Prin diferite participări la expozițiile internaționale de la Paris, o parte din această prosperitate fusese adusă la cunoștința străinătăței. Nu avusesem însă nici o manifestare de mare importanță aici în țară, pentru noi și pentru străinătate în care să ne prezentăm cu plenitudinea mijloacelor noastre de stat modern : Expoziția cooperatorilor inițiată de Butculescu în grădina Cișmigiu, un protagonist mai mult utopic al cooperației acum cinci zeci de ani, era de mici proporții și nu era propriu zis o manifestare a țărei.

S'a hotărît deci să se serbeze prin această expoziție cei 40 ani de domnie fericită ai Regelui Carol I, subt care prosperitatea la care ajunsesem era invidiată de vecini. Așa, un gazetar sârb, luând un interview lui Petre Carp, ministru de finanțe, acesta i-a declarat că România în viitor trebue să se gândească la o degrevare fiscală, de oarece impozitele din vremea aceea produc peste necesități. Și exclama gazetarul : Fericită țară !

In 1906 se găsea la cârma țărei guvernul prezidat de Gh. Gr. Cantacuzino, emanație a partidului conservator. S'a hotărît ca organizarea

edere panoramică expoziției din 1906,

expoziției și clădirea pavilioanlor să revie Ministerului de Domenii al cărui titular era Ion Lahovary, un bun gospodar și fin intelectual, ale cărui studii de literatură franceză erau așa de apreciate. Comisar al guvernului a fost D-rul Istrati care pe lângă specialitatea sa științifică era și un cunscător al vieței românești subt toate aspectele ei și mai ales subt cele artistice.

S'a ales pentru această expoziție terenul de subt dealul Filaret, mlăștinos pe vremea aceea și străbătut, pe subt deal de o șosea țărmurită de copaci bătrâni, cu umbră deasă, care șosea trecea prin fața fântânei cu renumita „apă de Filaret'', și urca spre cimitirul Belu.

Aici era locul de petrecere pe iarbă verde al bucurștenilor veacului trecut. Fântâna în stil clasic, restaurată cu ocazia expoziției, este opera inginerului Cantacuzino, constructorul și proprietarul de mai târziu al fabricei de ciment din Brăila, atunci însă inginer al primăriei, în colaborare cu Gr. Cerchez.

Pentru planul general al expoziției a fost însărcinat francezul Redon, arhitect peisagist, care mai lucrase în țară diferite parcuri orășenești și care în acel moment se găsea chiar în țară. El a participat, în acea epocă și la concursu pentru planul de sistematizare al Capitalei ; cu care ocazie a alcătuit un proect interesant ca urbanistică abstractă însă

Cetatea lui Țepeș.

Geamia

inaplicabil în speță, deoarece trebuia să se dărâme cele mai monumentale lucrări ale noastre. Și pe vremea aceea nu se concepea așa ceva. Truda noastră, banul muncii și trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat erau respectate.

Redon s'a achitat convenabil de însărcinarea ce i s'a dat. Peluza mediană flancată de pavilioanele diferitelor instituții dă o perspectivă fericită palatului artelor.

Pentru arhitectura propriu zisă s'a alcătuit un birou adhoc pus subt conducerea arhitecților Ștefan Burcuș și Victor Gh. Ștefănescu, având și un inspector technic în persoana arhitectului I. D. Berindey.

EXPOZIȚIA 1906
Pavilionul regal.

Deşi conducerea acestui birou o aveau arhitecţi care îşi făcuseră studiile în străinătate, unanimitatea personalului ajutător, arhitecţii şi desenatorii erau fructul şcoalei noastre, fii spirituali ai lui Mincu.

De aceea se şi resimte aşa de mult influenţa acestuia, fără ca personal să fi participat la această înfăptuire de artă românească.

Măsura în care a reuşit, şi în bună parte a reuşit această manifestare naţională din punct de vedere artistic, se poate vedea din ilustraţiunile ce dăm odată cu aceasta.

Folosul naţional însă a fost şi mai important. Pentru prima dată în viaţa poporului nostru, luau contact

EXPOZIŢIA 1906
Cula.
Arenele Romane.

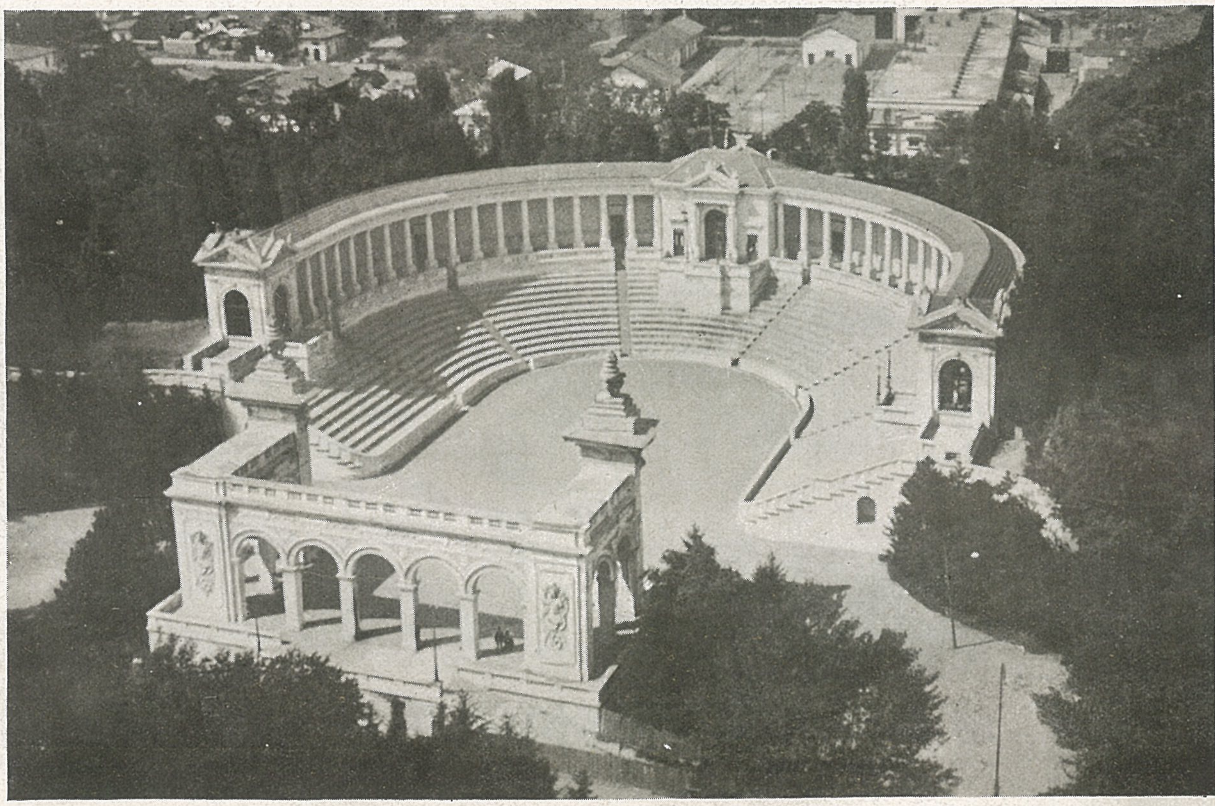

direct în mase mari, românii diverselor provincii, multe din ele subjugate, între ei și cu forța și măreția țării mame de care au rămas încântați. Aceasta a făcut ca după aceea dorința de unire să fie mai vie și ritmul mișcărei de desrobire mai accelerat.

Numai basarabenii n'au putut participa decât izolat și cu riscuri, țarismul nepermițând o participare în masă. De altfel mai prevăzător ca Austro-Ungaria, țarismul n'a participat nici la expoziție, așa că i-a fost ușor să împiedice o venire în masă a basarabenilor.

Sp. C.

EXPOZIȚIA 1906
Palatul Artelor, azi Muzeul Militar. Interioare.

EXPOZIȚIA 1906

Palatul Artelor, azi Muzeul Militar.

Casa Transilvaniei

Casa Macedoniei

Pavilionul Primăriei Capitalei.

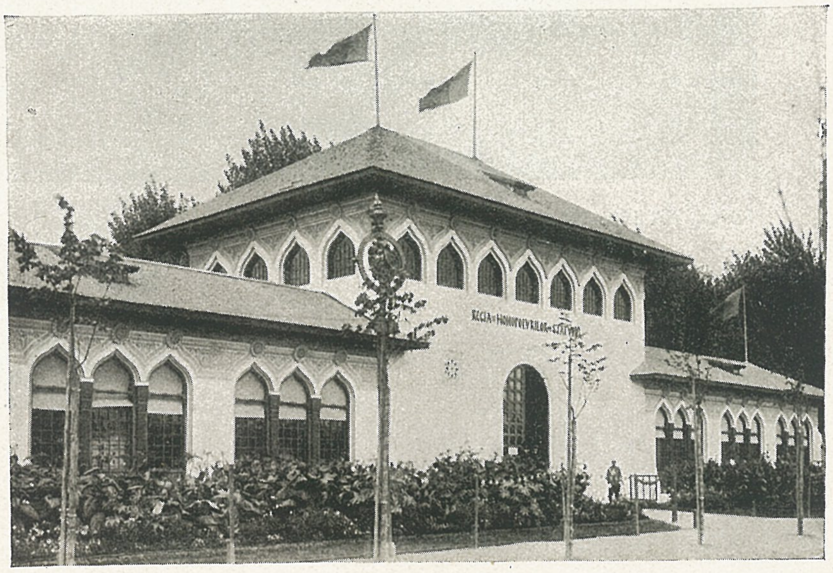

Pavilionul Regiei Monopolurilor.

Pavilionul Agriculturii.

Arh. Prof. I. D. TRAIANESCU

FRESCA INAINTAŞILOR NOŞTRI

Era prin toamna anului 1892, când Soc. Arhitecţilor Români, înfiinţată la 26 Februarie 1891, abia de un an, deschidea cursurile primei şcoale de Arhitectură din ţară. Anastase Cristoloveanu, coleg de liceu, îmi arătase de cu vară, pe o bancă în Cişmigiu, prospectul publicat prin ziare pentru deschiderea nouei şcoli, şi cum ne găseam amândoi la răscruce de drumuri, — încotro s'o luăm? — după lungi desbateri de „pro" şi „contra", isbuti argumentaţia lui „pro", pentru motivul binecuvântat, cum că „Arhitectura este o artă frumoasă şi bănoasă!"... şi punând în cumpănă, când prima parte a acestor calificative — căci amândoi avuseserăm note mari la desen — când partea doua — căci amândoi eram lipsiţi de mijloace de acasă, — ascultarăm de chemarea prospectului, şi pornirăm pe poteca nebătătorită ce ducea la porţile primei şcoli de Arhitectură.

Aci găsirăm un mănunchiu de tineri ca şi noi, cu feţe şi suflete deschise, şi după frigurile unui examen destul de sever, intrarăm în şcoală, cu inima strânsă, că apucasem pe o cale nouă, să deprindem un meşteşug ale cărui taine le deţinea o mână de streini, cunoscuţi sub porecla de „meşteri de binale", sau mai pe scurt „Talieni".

Căci, aşa era cunoscută pe atunci profesiunea de arhitect, confundându-se, aproape ca şi azi, autorul planurilor cu executorul lor, mai ales în lucrări obişnuite, când proprietarul încheia învoiala cu meşterul, „cu ghiotora", după planuri trasate direct pe teren, iar ca înfăţişare ca la casa „cutare", după un lung sfat cu întreaga familie.

Cristoloveanu auzise de Meşterul Dobre, care în 1886 „făcuse" Ateneul român, fără să audă şi de Arhitectul Galeron, care făcuse planurile; el ştia de faima de care se bucura Meşterul Dobre, zis şi „Maimarbaşa", ca staroste al meşterilor de binale, om cu vază şi bogat, aşa că, în argumentaţia lui de pro, luase o fizionomie măreaţă, când se gândea că într'o bună zi, vom călca şi noi, cât de cât, pe urmele lui.

Dar toate aceste dibuiri se topiră când luarăm contact cu nouii noştri colegi, şi mai ales cu învăţătorii noştrii, la cursuri şi mai cu seamă în ateliere, unde se înfiripa o viaţă nouă, necunoscută în liceu.

Aci, în ateliere, vedeam cum ni se luminează calea pe care apucasem, prin noua învăţătură şi mai cu seamă prin desenele, schiţele şi planurile ce eşeau din mâinile noastre, însufleţiţi la gândul că într'o zi, vor fi înfăptuite, aevea.

Abia aşteptam să se termine orele de cursuri, ca să năpădim prin ateliere, unde într'o voioşie tinerească se plămădeau firile noastre diferite, contopindu-se într'un avânt plin de însufleţire, cu glume şi cântece, într'o înfrăţire de muncă şi nădejdi, până noaptea târziu, la lumina lumânărilor sau a lămpilor cu petrol.

Şcoala era instalată la etajul I al clădirei din bulevardul Elisabeta, pe colţul rotondei (azi cu statuia lui Kogălniceanu), deasupra cofetăriei Bresson, peste drum de Farmacia Türingher; şi, deşi localul închiriat nu era propriu pentru o şcoală, şi cu ateliere de desen, totuşi, în freamătul de muncă ce trăiam, ne bucuram, că de acolo de sus puteam privi frumoasa privelişte ce se desfăşura în lungul bulevardului, până departe spre Dealul Cotrocenilor.

Aci, în atelierele de desen, modelaj, şi proecte, am primit botezul creionului şi cărbunelui, dela maeştrii sculptori *Georgescu* şi *Valbudea*, şi „botezul Planşetei", dela maeştrii de ateliere: Arhitecţii *Sterian*, *Socolescu*, *Mandrea* şi *Ciocârlan*.

După „Predarea" şi „Judecarea" de către „Juriul" profesorilor, ne grămădeam cu toţii la uşa cancelariei, ca să ne citim numele pe listele celor cu „Menţiuni", sau să ascultăm cu sufletul la gură, glasul de stentor al lui *Urzică Ovanes*, cum citea listele pe rând şi numele nostru apărea, când pe listele „Desenului ornamental" sau „Modelaj", când pe lista „Proectelor de Arhitectură", cari obţinuseră câte o „Menţiune": *Ştefan Burcuş !.. Petculescu Sc. !.. Monkton !.. Petrescu I. !.. Isbăşescu !.. Petrescu Costin !.. Hârjeu Const. !.. Urzică !... Vârnav Gh. !.. Georgescu !.. Vasilache !.. Borcea !.. Dobrescu I. !.. Trajanescu !.. Stelian Galatis !.. Popescu Teodor !.. Popescu Vasile !.. Popescu Toma !.. Brezeanu Gh. !.. Maxenţian Gh. !.. Constantinescu N. !.. Toma Scarlat !.. Negoescu Ath. !.. Dumitrescu A. !.. Manea C. !.. Drăgoi Sava !.. Balaban N. !.. Erlich I. !.. Adolf Stein !.. Cristoloveanu Athanasie !.. Iamandi C. !.. Goräneanu St. !.. Pepi H. !.. Grigorescu Gh. !.. Lehliu C. !..* Urale nesfârşite încheiau citania, continuate şi'n ateliere, cu cântece şi explozii de veselie, ca după o izbândă.

In această atmosferă de voioşie şi muncă, se desfăşura mai departe firul lucrărilor de atelier şi cursuri, predate de profesorii noştri, arhitecţi şi ingineri: *Gheorghe Sterian*, ca şef de atelier, corecta proectele şi preda „Estetica, Istoria şi Teoria Arhitecturei", în prelegeri luminoase şi ilustrate cu impresii şi note din lungile lui

călătorii, în lumea apuseană artistică; *Ion N. Socolescu*, ca şef la al doilea atelier, corecta proectele, preda „Edilitatea şi Higiena clădirilor", îndeplinind şi însărcinarea de „Director" al şcoalei; Inginerul *Petre Paşcanu*, preda „Construcţia, Mecanica şi Rezistenţa materialelor"; Inginerul *N. Cutzarida*, preda „Technologia", cu vizitarea diferitelor fabrici de materiale de construcţie; Căpitanul de Geniu *I. Atanasiu*, care mai târziu a studiat Arhitectura, preda „Matematicile, trigonometria şi Topografia"; Arhitectul *Giulini*, preda „Geometria descriptivă" cu aplicaţiile ei: „Teoria umbrelor, Stereotomia şi Perspectiva"; arhitectul *Toma Dobrescu*, având şi licenţa în Drept, preda „Legislaţia clădirilor"; Expertul Contabil *Nacian*, preda „Contabilitatea"; iar „Devizele şi Analizele de preţuri, cu Arhitectul *Ştefan Ciocârlan*.

Din această galerie a primilor noştri profesori, se desprind figurile trinităţii: *Sterian-Socolescu-Ciocârlan*, cari erau sufletul primei şcoli de arhitectură din ţară.

Gheorghe Sterian, fire de artist, boem şi visător, colindă Franţa, Italia, Spania, cu carnetul de crochiuri, cu care a ilustrat paginele „Analelor Arhitecturei", între anii 1890—1894, cât a durat această publicaţie epocală.

La Paris, face literatură dramatică, şi decoruri teatrale, apoi, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, montează „Visul unei nopţi de vară" a lui Shakespeare. Mecena Societăţii Arh. Români, şi al şcoalei de Arhitectură, îşi deschide larg sufletul şi punga, pentru îndestularea lor.

Găseşte timp să ia parte la primul concurs pentru Palatul Primăriei Bucureşti, face proectul monumentului lui Cuza-Vodă dela Iaşi, Primăria şi Ateneul din oraşul său de origină, Bacău, cum şi Cazinoul din Băile Slănic-Moldova. Dar acolo unde Sterian devine o figură centrală, crescând în perspectiva timpului, este în lupta dusă pentru respectarea adevărului istoric, cu ocazia restaurărei monumentelor istorice din ţară, de către arhitectul francez Lecomte du Noüy, chemat de Regele Carol I, prin anul 1875. In paginile Analelor Arhitecturei (1890—1894) se vede lupta eroică dusă de Sterian, înconjurat de arhitecţii: N. Gabrielescu, Ion Mincu, Beniş, Ion Socolescu, Mandrea, Ciocârlan, Stravolca, Dobrescu, T. Socolescu, fondatori ai Soc. Arh. Români.

Ion N. Scolescu şi *Ştefan Ciocârlan*, apar pe ecranul amintirilor, nedespărţiţi, ca promotori şi iniţiatori ai Societăţii şi Şcoalei arhitecţlor români: Inteligenţa sclipitoare, spiritul de iniţiativă, şi de organizator al unuia, complectate, însufleţite, înaripate, de inima, entuziasmul şi avântul celuilalt.

Ca arhitect, *Socolescu* a înfăptuit cu elemente din arta moldovenească, Casa Gion din Str. Lucaci, Casa Dr. Anghelescu (Str. C. A. Rosetti), Casa din str. Teilor (lângă Min. Domeniilor), Casa proprie din B-dul Carol; iar în stil clasic, Palatul de Justiţie Craiova.

In provincie: Vechea primărie din Constanţa (azi Poşta), Biserica Sf. Vineri din Piteşti, Şcoala sec. de fete din Ploeşti, şi Şcolile normale din Iaşi (Vasile Lupu), şi din C.-Lung.

Ca antreprenor, a executat printre altele: Palatul Casei de depuneri, Palatul Poştelor, şi Ospiciul de alienaţi (Văcăreşti), din Capitală.

Ştefan Ciocârlan a fost şi a rămas până la moarte „arhitectul popular", în biroul căruia îşi găsea asistenţa profesională o clientelă cu mijloace restrânse; totuşi, în Hotelul Bruxel şi în vechea Casă a ziarului „Adevărul" (azi transformată), a realizat interpretări din arhitectura franceză, modernizată.

Dar, acolo, unde Ciocârlan apare în adevărata sa lumină de „animator şi coseur", întemeiat pe o profundă cultură literară şi artistică, este în Paginele „Analelor Arhitecturei", unde, în „Notele fugitive", ale lui, îşi deschide sufletul său mare, prin entusiasmul şi avântul lui tineresc.

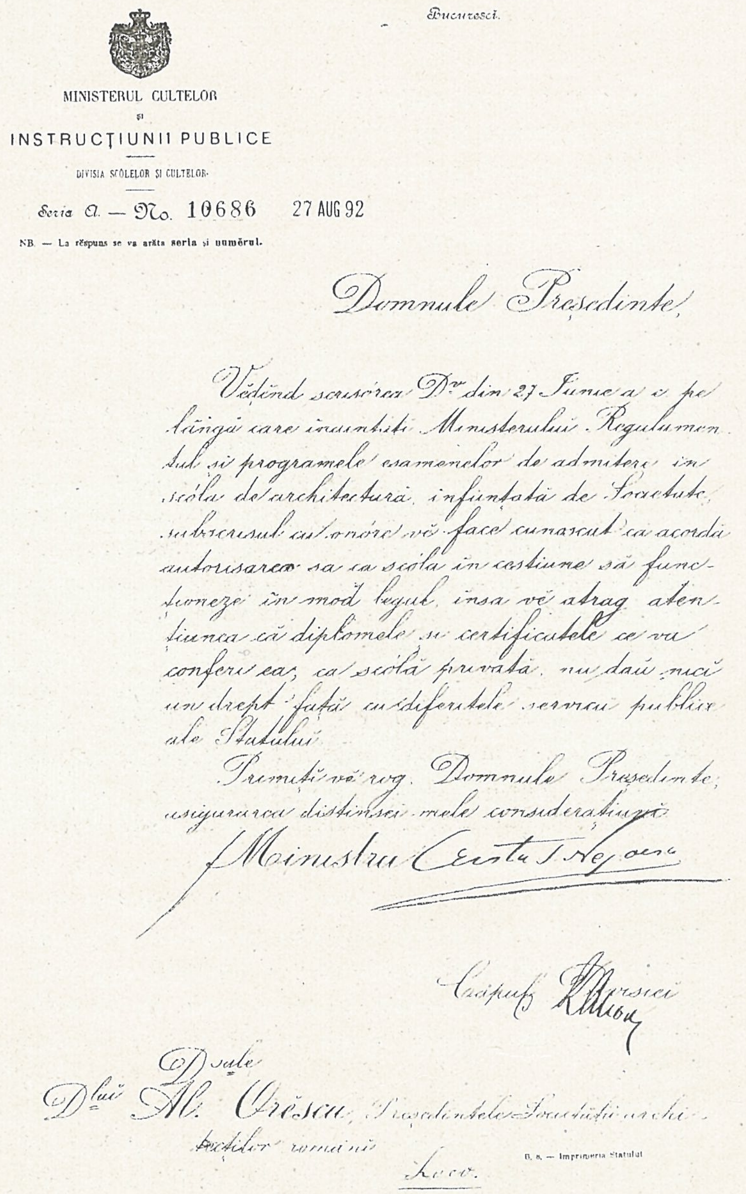
Bucurescí.

MINISTERUL CULTELOR
şi
INSTRUCŢIUNII PUBLICE
DIVISIA SCÓLELOR ŞI CULTELOR

Seria a. — No. 10686 27 AUG 92

NB. — La răspuns se va arăta seria şi numărul.

Domnule Preşedinte,

Vădend scrisórea D-v. din 27 Iunie a. c. pe lîngă care înaintaţi Ministerului Regulamentul şi programele esamenelor de admitere în scóla de architectură înfiinţată de Societate, subscrisul are onóre a vă face cunoscut că acordă autorisarea ca ca scóla în cestiune să funcţioneze în mod legal, însă vă atrag atenţiunea că diplomele şi certificatele ce va conferi ea, ca scólă privată, nu dau nici un drept faţă cu diferitele servicii publice ale Statului.

Primiţi vă rog, Domnule Preşedinte, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

p. Ministru

Şeful

D-sale D-lui Al. Orăscu, Preşedintele Societăţii architecţilor români

Loco.

Facsimile după autorizaţia de funcţionare a Şcoalei de Arhitectură a Soc. Arhitecţilor Români.

Numărul elevilor crescând în fiecare an, Soc. arh. români este nevoită să-şi mute şcoala în diferite localuri din ce în ce mai încăpătoare, astfel, în 1894, trece în Str. Scaune (azi N. Filipescu), într'o veche casă boerească cu Parter şi etaj, (azi transformată); apoi, în 1895, în Str. Teilor No. 3 (azi Str. Scaune), peste drum de vechea biserică istorică „Scaune", o casă cu subsol înalt şi parter, care există şi azi; iar pentru anul şcolar 1896—97, în vechea casă din Str. Banul Mărăcine No. 1 (fost Israelită).

Aci, ne găseam vre-o 25-30 elevi, în parte dintre pri-

mele serii cari au urmat mai departe evoluţia şcoalei, mai sus amintiţi, în parte din cei veniţi în urmă, printre carii îmi reamintesc de: *Simion Vasilescu, I. G. Mayer, C. Simionescu-Piteşti, Mitică Hêrjeu, Zamfir Michăilescu, Nicolau Grigore, Petre Demetrescu, N. Dumitrescu (D'Asty), Anghel Niculescu (Maurul), Jean Michăilescu (Creştinul), Secară Vasile, Radu Ştefan, V. Ştefănescu (Tilică), I. Pârvănescu, Bileţki, Mandache Ilie, L. Scărlătescu,* şi alţii, puţini cari îmi scapă, din cei retraşi mai târziu.

In acest interval de timp 5 ani, (1892—1897), parte din primii profesori s'au schimbat, venind ca şef de atelier arhitectul *Nicolae Mihăescu,* (nenea Nae, cum ne obicinuisem să-i spunem între noi, pentru firea lui bună, şi prietenoasă), care da subiectele şi ne corecta proectele în ateliere. La desenul ornamental, apare arhitectul veneţian *Lardel,* care ne-a deprins să lucrăm cu „Treştia şi şepia", cum pronunţa el, autorul porticului grec din fondalul scenei Ateneului român (azi acoperit de orgă), cum şi scării monumentală din sala sculpturilor a Ateneului, precum şi Biserica greacă şi Legaţia din B-dul Pake. Pentru modelaj, apare sculptorul *Filip Marin;* pentru matematici, profesorul *Kirilov;* celelalte cursuri făcându-se de vechii profesori rămaşi.

Din anul 1897, începe o nouă fază a şcoalei de arhitectură a Soc. Arh. Români, căci numărul tot crescând al elevilor, şi progresele făcute în decursul celor 5 ani, au atras atenţiunea organelor de Stat, şi în toamna anului 1897, înfiinţează o „Secţiune de Arhitectură" pe lângă Şcoala de Bele-Arte, din Bucureşti, prevăzută în programul acestei şcoli, încă din anul 1864, dar nerealizată până acum din lipsă de elevi.

Aşa dar, abia după un răstimp de 33 ani, lua fiinţă prima şcoală de arhitectură de Stat, cu elementele pregătite cinci ani, în Şcoala de Arhitectură, particulară, a Soc. Arh. Români.

Fiind încă găzduiţi în vechiul local din Str. Banul Mărăcine No. I (fostă Israelită), ca să putem intra în noua şcoală, a trebuit să trecem prin purgatoriul unui examen, care consta din facerea „Unui proect", după examinarea căruia, de către un Juriu în frunte cu *Ioan Mincu,* urma să fim admişi în noua şcoală, „Secţia Arhitecţilor", iar celor nesatisfăcători ai acestui examen, să li se dea Certificate de absolvire drept „Conducători-desenatori", după Regulamentul vechei şcoale.

Ne găseam deci, la o grea răspântie de drumuri, şi la o grea încercare a luptei şi muncii noastre de până acum!... Era pentru prima oară, când noi, elevii Maestrului Mihăescu, luam contact cu „marele Mincu" însărcinat cu examinarea noastră.

Statura lui înaltă, figura lui de Christ, ochii lui mari, albaştri, vii, sub sprincene stufoase, ne-a dat fiori de groază, celor vre-o 20 de elevi, cari „îndrăzneam" să înfruntăm acest examen, ceilalţi retrăgându-se de bună voe, sau ne fiind admişi la examen, faţă de situaţia lor şcolară anterioară.

Parcă-l văd, cum ne citea programul „Unui spital", cu glas domol, melodios, cu ridicări din sprincene pe alocuri, ca o subliniere a textului; apoi, figura lui se luminează ca o încurajare, iar la despărţire, ne linişteşte cu făgăduiala că în timpul lucrului ne va cerceta.

Un „Spital" cu Mincu!... două noţiuni, cari împerechiate, ne înbolnăveau de-abinelea!... Peste o lună, în care timp Mincu ne uitase cu totul, lucrările erau expuse pentru „judecată", în Atelierul cel mare.

Cuprinşi de înfrigurare, aşteptam pe sală sentinţa Marelui Judecător, după un răstimp de frământări cumplite, uşa atelierului se deschide larg, ca să fim chemaţi în sala de expoziţie, şi ca să aflăm din gura Maestrului, că suntem admişi!...

Nu ne venea să credem minunea!... şi totuşi... parcă ascultam aevea critica obiectivă făcută fiecărui proect în parte... şi cu respiraţia oprită, răspundeam întrebărilor puse, pentru susţinerea „partiului" admis de fiecare, în „schiţele de schiţă", şi desvoltate în proecte expuse, cu totul diferite între ele.

Când cel din urmă şi-a susţinut lucrarea, Mincu, convins că fiecare concurent îşi făcuse lucrarea lui, fără a se copia între ei, deci, lucrări originale, după concepţiuni proprii fiecăruia, se adresă mulţumit juriului: — Domnilor, cu băeţii ăştia, voi face treabă!...

Noua Secţiune de Arhitectură a Şcoalei de Bele-Arte, al cărei Director era pictorul *Gh. Mirea,* s'a instalat în vechiul local din str. Biserica Enei, devenit proprietatea Statului, ocupat până atunci de laboratorul D-rului Viţu, dela Facultatea de Ştiinţe. Cursurile se ţineau în Corpul principal cu Parter şi Etaj, vre-o 4-5 încăperi, unde se aflau şi Cancelaria cu Secretariatul. Desenul şi Modelajul, la Parterul unor dependinţe alăturate de corpul principal, cu ciment pe jos, unde D-rul Viţu îşi ţinea micile animale pentru experienţe, umede şi întunecoase, foste grajduri şi remize ale primului proprietar.

Sălile de proecte erau instalate la etajul acestor dependinţe, în formă de „L", amenajate de circumstanţă, în două ateliere cu o scară la capătul liber, şi cu o uşe de comunicaţie cu corpul principal.

Vechea şcoală de Arhitectură, eliberase absolvenţilor ei, în anul de lichidare, 1897, „Diploma de Conductori de lucrări", semnată de Preşedinte al Soc. Arh. Români, *Al. Săvulescu;* Director al şcoalei, *I. N. Socolescu;* Consiliul şcoalei şi delegaţi ai Societăţii, *N. C. Mihăescu, Toma Dobrescu, I. Nacian, A. Lardel, Giulini, Ciocârlan* şi *Paşcanu.*

Mulţi dintre vechii noştri colegi, s'au mulţumit cu această diplomă, renunţând la continuarea cursurilor nouei şcoli, încă 4-5 ani, aşa că din vechea pleiadă au rămas numai: *Anghel Niculescu, Cristoloveanu Anastase, Hêrjeu Dumitru, I. G. Mayer, Simion Vasilescu, Mihail Ioanid, Grigore Nicolau, Simionescu-Piteşti, Zamfir Michăilescu, Ion Trajanescu, Goldman* şi *Sonenfeld* (deveniţi mai târziu, Galia şi Câmpeanu), *Radu Ştefan, Herjeu Const., Maxenţian Gh., Steinbach, Vulcan I.,* şi *Michăilescu V. Ion.*

Câţiva dintre vechii noştri colegi: *Ştefan Burcuş, Scarlat Petculescu, Petrescu Constantin,* au plecat la Paris pentru desăvârşirea studiilor arhitecturale, iar ceilalţi s'au plasat prin diferite servicii publice sau particulare, ori s'au dedicat Antreprizei.

In intervalul de timp dela 1897-1902/03, când a eşit prima serie de Arhitecţi Diplomaţi ai Şcoalei de Stat, grupul nostru de mai sus, s'a mai mărit în fiecare an cu alţi colegi, dintre cari îmi reamintesc de: *Ciocoiu Th., State Ciortan, Moroianu P., Simionescu Victor, Simio-*

nescu Jean, Luca Th., cum şi de alte serii mai noui, cu: A. Culina, C. Iotzu, Stănescu N., Socolescu Toma, Spiridon Popescu-Cegăneanu, Zagoritz şi Lupu, unii intrând în şcoală, pe când alţii erau gata de absolvire, dar contopiţi într'o singură familie, plămădită în viaţa de muncă a atelierelor, sub ochi maestrului Mincu.

In entuziasmul nostru tineresc, nu luam în seamă lipsurile unui local de şcoală improvizat în grabă, ci eram fericiţi că puteam lucra serile până mai târziu, la lumina lumânărilor şi a lămpilor cu petrol, ca în vechea şcoală, ba încă, contribuiam alături de Stat, cu bucăţi de lemne aduse dimineaţa în serviete, ca să putem prelungi orele de lucru în ateliere până după miezul nopţii.

Neuitatele glume şi farse de atelier, se împleteau cu coruri nesfârşite, şi din această voioşie studenţească, şi din această frăţie de muncă şi de artă, izvorau inspiraţii şi lucruri nebănuite.

Şi cum putea fi altfel, când în mijlocul nostru aveam pe cele trei mari figuri de profesori, cari au pus temelia solidă a învăţământului arhitectural: *M i n c u, P a n g r a t i, C e r c h e z.*

M i n c u, om dintr'o bucată, neclintit întru respectarea cu sfinţenie a „frumosului clasic", maestru desăvârşit al compoziţiei şi desenului.

P a n g r a t i, omul ştiinţelor matematice, care cu o scrupulozitate unică, ne disciplina avânturile noastre artistice, prin logica lui de fer.

C e r c h e z, fire blândă, cumpănită, care ne îndruma după ani de experienţă, în arta construcţiei.

Dacă în această aleasă trinitate, Cerchez reprezenta „Trupul" învăţământului nostru, Pangrati, „Mintea", apoi, lui Mincu îi revenea cu drept cuvânt „Sufletul", care dă viaţă lucrărilor noastre.

Era pentru prima dată, când în preocupările noastre artistice ne-a fost dat, să auzim prevestirile profetice ale lui Mincu, în lungile ore de atelier, despre un „Stil românesc" în arhitectură, după cum pe vremea lui Eliade Rădulescu se făceau primele începuturi de literatură românească. Dacă în prima fază a învăţământului nostru în vechea şcoală, el era îndrumat spre partea practică a „artei de a clădi", ,spre a deveni buni constructori de care se simţia lipsă, apoi, în această nouă fază a şcoalei, orizontul se lărgeşte tot mai mult, şi tot mai mult se face lumină asupra comorilor de artă străbună, păstrată de veacuri, din belşug, în tot cuprinsul ţării, prin sate şi mănăstiri.

Mincu însuşi, colindase munţii şi vâlcelele ţării, în dorul de a descoperi tezaurele părăsite şi ruinate de urgia veacurilor.

In „Bufetul" dela Şosea, în Şcoala centrală de fete, din Bucureşti, în Casa generalului Lahovary, în Bisericuţa din Valea Călugărească, în Mobilierul Catedralei din Constanţa, Cavourile dela Bellu şi Focşani, a pus elemente izvorîte din geniul poporului român, grefate pe creaţiunile geniului său.

Noi, cari am avut norocul să-i fim elevi, simţiam oră de oră, zi de zi, cum marea lui învăţătură ne întărea sufleteşte, şi ne pregătea pe nesimţite, pentru epoca cea mare a „Renaşterei arhitecturei româneşti".

Ne sunt încă neuitate acele ore de atelier, când în timpul corecturilor ne făceam ciucure în jurul lui, şi ascultam cu evlavie cuvintele lui apostolice. Cu glas domol, iluminat, ne purta prin frumuseţile artei clasice, văzute de el, în lungi peregrinări artistice, prin Franţa, Italia, Spania, Grecia, Constantinopole, ca apoi să se pogoare pe plaiurile româneşti, ca să ne arate moştenirea de artă lăsată nouă de la Voivozii, boerii, şi ţăranii noştri.

Cu câtă evlavie ne vorbea de vre-o căsuţă dela munte, de vre-o poartă, sau troiţă, ori de vre-un schit retras, sau vre-un jeţ domnesc, şi cât de fericit era, când vedea că vreunul din noi, se inspira „fără să copieze", dela vre-un monument istoric al ţării, sau din arta populară. Cu câtă modestie ne oprea să întrebuinţăm în lucrările noastre elemente din lucrările lui, cărora le spunea „fleacuri" sau „simple încercări". Fire de boem, era duşmanul lucrărilor „urgente", şi, deşi lucrările noastre erau cu „termen fix" de predare, adeseori ne spunea: „După ce ai făcut schiţa, dute de te plimbă, las-o să se coacă, şi după trei zile revede-o cu ochi proaspeţi". Combătea cu o fină ironie tendinţa unora dintre noi, de a copia aidoma unele elemente consacrate în arhitectura noastră istorică, şi încuraja tendinţa spre originalitate şi spre desvoltarea propriei personalităţi a fiecăruia.

La 6 Decembrie 1912, Maestrul închide ochii întru Domnul... elevii şi admiratorii lui, îl petrec cu suflete cernite, la lăcaşul lui de veci din Cimitirul Bellu, unde-şi doarme somnul etern, printre capodoperile lui nepieritoare, turnate în piatră şi bronz.

La 20 Aprilie 1920, de ziua Floriilor, într'un pios pelerinaj, ca o mărturisire a credinţei lor, în marea lui învăţătură, foştii lui elevi i-au pus la căpăti o troiţă de lemn, după datina străbună, pe braţele căreia stă săpat, ca o pagină de evanghelie, cu litere croite de el, după vechile izvoade, crezul vieţei lui: *„Eu m'am crezut totdeauna singur... Şi mi-am zis... Fie şi singur, dacă soarta vrea aşa... Azi, văd că nu sunt singur... Şi vă mulţumesc... Puţinul, foarte puţinul ce ştiu, l-am învăţat prin lume departe... Când m'am reîntors în ţară, singur cum mă simţiam, am răscolit şi am cercetat... O bisericuţă, o casă veche, fleacuri de-astea... Şi am crezut că se poate face ceva cu ele... Nu bani... Ele erau în ochii mei, ca nişte rădăcini seculare ale unui arbore rupt de furtună... şi am încercat să pun altoiul meu pe ele... Astăzi, văd că altoiul s'a prins... Şi că ele vor ajunge departe"...*

*
* *

PROGRAMUL DE STUDII ŞI LUCRĂRI
al

Şcoalei de arhitectură a Soc. Arhitecţilor Români, care a funcţionat dela 1892 până la 1897, când a trecut pe seama Statului.

Extras din regulamentul pus în aplicare la Octombrie 1893 (anulând pe cel din anul 1892) publicat în Analele Arhitecturii din 1893, pag. 68-71.

I. *Cursuri.*

1) Topografia, nivelment şi trigonometria plană.
2) Technologia şi chimia generală.
3) Geometria descriptivă cu aplicaţiuni la umbre şi perspectivă.
4) Stereotomia.
5) Curs de lucrări de edilitate comunală.
6) Curs de construcţii: cuprinzând mecanica gene-

rală, rezistența materialelor, modul de întrebuințare și higiena clădirilor.

7) Comptabilitatea și economia politică.

8) Teoria arhitecturii.

9) Estetica.

10) Legislația clădirilor.

II. *Lucrări de atelier* :

1) Desen ornamental și arhitectural.

2) Proecte de arhitectură și construcții.

3) Schițe de proecte.

4) Proecte de decorațiuni.

III. *Clasarea elevilor pe secțiuni* :

a) Secțuinea preparatoare.

Elevii din secțiunea preparatoare ca să poată intra în secțiunea de conductori desenatori trebuie să aibă valorile :

1) 2 mențiuni la desen ornamental.

2) Două mențiuni în studii de ordine de arhitectură.

3) Media 7 la un examen oral la următoarele materii:

a) Istoria generală;

b) Aritmetica rațională;

c) Algebra elementară;

d) Geometria plană și în spațiu; ;

e) Fizica elementară (cât se predă în 4 clase de gimnaziu).

b) Secția de conductori desenatori :

Elevii din această secțiune ca să poată intra în secția arhitecților, trebuie să aibă valorile:

1) Trei mențiuni în desen ornamental.

2) Cinci mențiuni în proecte de arhitectură.

3) Două mențiuni în schițe de arhitectură.

4) O mențiune în proect aplicat la cursul de construcții.

5) O mențiune în lucrări de șantier.

6) Media 7 la examenul trecut asupra următoarelor

Unire, au prevăzut dispozițiuni care aveau de obiect studiile pregătitoare pentru meserii.

La Iași funcționează la 1835 în baza art. 418 din regulamentul organic, un institut tehnic, și tot în Moldova prin regulamentul școlar din 1851 pentru organizarea școalelor reale, la art. 44 alin. c. găsim în programă, arhitectura, desemnul și cele atingătoare. In Muntenia în urma ofisului Nr. 1480/1850 dat de Domnul Barbu Știrbey, ia ființă în 1852 prima școală de arte și meserii, în București. Dar toate legiuirile de mai sus se ocupau numai de învățământul meseriilor fără să fi creeat vreo școală specială a învățământului mediu pentru construcții. Această lipsă este foarte resimțită de arhitecții și constructorii români. Aceștia din urmă, în anul 1873, pun în București bazele societății Unirea Constructorilor Români al cărui scop principal a fost răspândirea învățământului technic al construcțiilor. In acest scop la 1874 au înființat a școală de construc tori, căutând pe cât posibil să înlăture lipsurile resimțite. Școala a fost susținută din fondurile societății, durata cursurilor fiind de cinci ani a câte 6 luni pentru partea teoretică, iar în restul anului elevii fiind obligați să facă practcă pe șantiere pentru complectarea cunoștințelor technice. Invățământul era gratuit și nu se primeau decât fii de meșteșugari români.

a) Topografia, nivelment și trigonometria plană;

b) Technologia și chimia generală;

c) Geometria descriptivă cu aplicațiuni la umbre și perspectivă;

d) Stereotomia;

e) Lucrări de edilitate comunală.

7) Cursul de construcții.

g) Contabilitatea și economia politică;

h) Noțiuni de istoria și teoria arhitecturii.

c) Secția arhitecților :

Elevii cari au obținut certificatul de conductor desenator vor obține certificatul de absolvenți ai școlii de arhitectură dacă vor obține următoarele valori :

a) Două mențiuni în desen ornamental;

b) Șapte mențiuni la proecte de arhitectură;

c) Trei mențiuni la concurs de schițe;

d) O mențiune la concurs de decorațiuni;

e) Două mențiuni în lucrări de șantier;

f) Media șapte la următoarele concursuri : Istoria și teoria arhitecturii, estetica, legislația clădirilor.

Condițiuni de admitere.

Absolvenții de gimnaziu sau echivalentul lor (școala de meserii București și Iași, școala sup. normală, șc. sup. comerț) având etatea dela 15—25 ani.

Pentru secția preparatoare : un desen ornamental în timp de 4 zile câte 4 ore pe zi.

Elevii cari până la etatea de 30 ani împliniți nu vor reuși să obțină valorile prescrise în acest regulament vor fi concediați din școală, liberându-se un certificat de studiile făcute.

Notă. — Școala de arhitectură a Soc. Arhitecților Români a eliberat absolvenților ei diplome de conductori de matlucrări în anii 1896-1897. Dintre acei cari au urmat această școală de arhitectură, au obținut diploma de arhitect. Numai elevii Burcuș, Petculescu, au obținut certificatul de absolvenți ai secției de arhitectură cu cari au urmat studiile la Paris, ei având la bază școala de conductori de pe lângă școala de poduri și șosele din București.

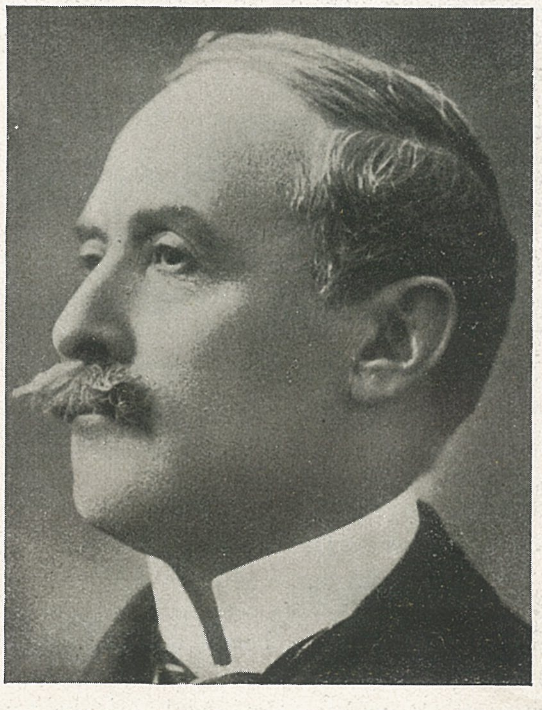

GEORGE DEMETRESCU-MIREA (1852—1934)
primul director al Școalei de Arhitectură

Prof. PETRE ANTONESCU
fost Rector al Academiei de Arhitectură

Prof. PAUL SMĂRĂNDESCU
fost Decan al Facultății de Arhitectură

Prof. CONST. IOTZU
actualul Decan al Facultății de Arhitectură

PROGRAMUL CURSURILOR ȘI LUCRĂRILOR DELA FACULTATEA DE ARHITECTURĂ DIN BUCUREȘTI
în anul 1940—1941

a) Cursul pregătitor. (durata un an).

Un examen de admitere cu diploma de bacalaureat.

Cursuri teoretice.

1) Matematica generală (Conf. Sudan).
2) Geometria descriptivă (Prof. Gh. Nichifor).
3) Mecanica și statistica grafică (Conf. Teodorescu).
4) Technologia materialelor (Prof. Gh. Capșa).
5) Teoria arhitecturii partea I (Prof. Toma Socolescu).

Arhitectura.

6) Studiul elementar de arhitectură clasică — 1 mențiune, repartizat în cele trei ateliere ale Prof. Iotzu, Smărăndescu și N. Nenciulescu.
7) Concursuri de mici comp. clasice (repartizat ca mai sus) 1 mențiune.
8) Concursul de fine de an pentru promovare: o mică compoziție clasică cu durata de 12 ore în loge — 1 valoare.

Desen.

9) Desen ornamental: 2 valori (Conf. Supl. Gh. Simotta).

Modelaj

10) Modelaj după ornament (Prof. Sculptor Călinescu).

Memoriu de șantiere.

11) Memoriu de șantier și carnet făcute în vacanță: 1 valoare (Prof. Capșa).

b) Cursul mediu (durata 2 ani).

Cursuri teoretice. Ciclul I.

1) Rezis. materialelor și beton armat (Prof. Borneanu).
2) Stereotomia, umbre (Prof. supl. A. Gheorghiu).
3) Instalații part. I. (Conf. Supl. Minoniu).
4) Construcții part. I (Prof. Supl. Nănescu).
5) Teoria arhitecturii partea II (Prof. Socolescu Toma).
6) Arhitectura rurală (Conf. Supl. I. Ghika-Budești).

Ciclul II.

7) Construcții partea II (Prof. Supl. C. Nănescu).
8) Instalații partea II (Conf. Supl. Minoniu).
9) Devize - Topografie (Conf. Supl. Fratostițeanu).
10) Istoria arhitecturii part. I (Prof. D. Marcu).

Arhitectură.

11) Proecte analitice (3 valori Prof. C. Iotzu, P. Smărăndescu și N. Nenciulescu).
12) Proecte 3 valori (aceiași șefi de atelier).
13) Schițe de schițe. 1 vaolare (12 ore în loje).

Desen ornamental.

14) Trei mențiuni (Conf. supl. Gh. Simotta).
15) Două mențiuni modelaj (Prof. Călinescu).
16) 1 mențiune memoriu de șantier (Prof. Supl. C. Nănescu).

c) Cursul superior.

Cursuri teoretice.

1) Urbanism și edilitate (Prof. Sfințescu)

că se poate face ceva cu ele... Nu bani... Ele erau în ochii mei, ca niște rădăcini seculare ale unui arbore rupt de furtună... și am încercat să pun altoiul meu pe ele... Astăzi, văd că altoiul s'a prins... Și că ele vor ajunge departe"...

*
* *

PROGRAMUL DE STUDII ȘI LUCRĂRI
al

Școalei de arhitectură a Soc. Arhitecților Români, care a funcționat dela 1892 până la 1897, când a trecut pe seama Statului.

Extras din regulamentul pus în aplicare la Octombrie 1893 (anulând pe cel din anul 1892) publicat în Analele Arhitecturii din 1893, pag. 68-71.

I. *Cursuri.*

1) Topografia, nivelment și trigonometria plană.
2) Technologia și chimia generală.
3) Geometria descriptivă cu aplicațiuni la umbre și perspectivă.
4) Stereotomia.
5) Curs de lucrări de edilitate comunală.
6) Curs de construcții: cuprinzând mecanica gene-

Arh. P. ŞERBĂNESCU

Invăţământul tehnic mediu în ROMÂNIA

Incercări pentru un învăţământ special tehnic, fără consistenţă însă, găsim şi în secolul al XVIII-lea, cuprinse în programa Academiei dela Mitropolia din Iaşi; studiul geometriei organizat de Principele Grigore Ghica, iar mai târziu, la 1828, pe lângă Mănăstirea Trei Erarhi din Iaşi funcţiona o şcoală de desemn-ornamental. La Bucureşti, Gheorghe Lazăr a înfiinţat în 1816 la Colegiul Sf. Sava cursuri speciale pentru geometrie şi desen, completate apoi la 1832, cu un curs de desemn şi perspectivă. La 1836 profesorul Carol Wallştein, dela Colegiul Sft. Sava din Bucureşti, publică o lucrare asupra elementelor desemnului şi arhitecturei.

In mişcarea de regenerare a ţărilor române ce s'a manifestat chiar dela începutul secolului precedent, nu putea să fie trecută cu vederea împrejurarea că diferitele ramuri de meserii, care îşi au şi ele de îndeplinit un rol social de o importanţă netăgăduită, nu numai că nu prezentau o desvoltare în raport cu trebuinţele ţării, dar chiar şi aşa cum se găseau erau practicate mai mult de străini.

Preocupate de aceste stări guvernele ambelor ţări prin diferitele legi şi regulamente şcolare, dela 1832 şi până la Unire, au prevăzut dispoziţiuni care aveau de obiect studiile pregătitoare pentru meserii.

La Iaşi funcţionează la 1835 în baza art. 418 din regulamentul organic, un institut tehnic, şi tot în Moldova prin regulamentul şcolar din 1851 pentru organizarea şcoalelor reale, la art. 44 alin. c. găsim în programă, arhitectura, desemnul şi cele atingătoare. In Muntenia în urma ofisului Nr. 1480/1850 dat de Domnul Barbu Ştirbey, ia fiinţă în 1852 prima şcoală de arte şi meserii, în Bucureşti. Dar toate legiuirile de mai sus se ocupau numai de învăţământul meseriilor fără să fi creeat vreo şcoală specială a învăţământului mediu pentru construcţii. Această lipsă este foarte resimţită de arhitecţii şi constructorii români. Aceştia din urmă, în anul 1873, pun în Bucureşti bazele societăţii Unirea Constructorilor Români al cărui scop principal a fost răspândirea învăţământului technic al construcţiilor. In acest scop la 1874 au înfiinţat a şcoală de constructori, căutând pe cât posibil să înlăture lipsurile resimţite. Şcoala a fost susţinută din fondurile societăţii, durata cursurilor fiind de cinci ani a câte 6 luni pentru partea teoretică, iar în restul anului elevii fiind obligaţi să facă practcă pe şantiere pentru complectarea cunoştinţelor technice. Invăţământul era gratuit şi nu se primeau decât fii de meşteşugari români.

Intre anii 1874 şi 1900 această şcoală a fost foarte frecventată. Programa cuprindea: elemente de construcţie, ordine de arhitectură, desemn ornamental, matematici, geometrie, devize, etc.

La conducerea acestei şcoli s'au găsit arhitecţii Stravolca, Ioan Socolescu, Petricu, Ştefan Ciocârlan, Ioanid, Vulcan, N. Stănescu, Zagoritz, Constantin Dobrescu, P. P. Moroianu, Ştefan Radu şi pictorul Pompilian, cari din conştiinţă profesională şi din înalt simţământ patriotic au căutat să românizeze această profesiune, scoţându-o din mâinile străine, care imprimau lucrărilor de construcţie, pe care le executau, caracterul şi tehnica originei lor. Din această cauză greu se poate determina puterea de execuţie a înaintaşilor noştri. Sbuciumul acestor artişti români, îl găsim la fiecare pas, în fiecare lucrare unde armonia dintre creatorul artist (arhitectul) şi ziditorul constructor (antreprenorul) se găsesc în luptă de suprapunere. Pentru aceste motive, arhitecţii din aceste vremuri pun la dispoziţia acestor şcoli ştiinţa lor şi caută a înfiinţa cât mai multe pentru acest învăţământ.

Rezultatele n'au întârziat să se facă simţite prin dispariţia străinilor din antrepriza construcţiilor şi prin imprimarea unui nou suflu de tehnică românească.

Regulamentul Şcoalei de Arhitectură din Bucureşti nou înfiinţată în anul 1893 prevedea şi o secţiune de conductori-desenatori, care a continuat să funcţioneze pe lângă Academia de Architectură până în anul 1936.

Scopul acestei secţiuni era să formeze conductori-desenatori care să lucreze sub ordinele arhitecţilor, fie în calitate de conductori de şantiere, fie în calitate de desenatori în birouri, atât în serviciile de arhitectură publice, cât şi în cele particulare. Deasemenea puteau face antrepriză de lucrări de o anumită importanţă. Aceşti conductori-desenatori mai erau meniţi să ocupe funcţiunile bugetare în mai toate oraşele şi târgurile, private şi astăzi lipsite aproape complect de asemenea practicieni, cu cunoştinţe în tehnica de a clădi. In felul acesta s'a tins la dispariţia tuturor inepţiilor în concepţie şi execuţie a acestor lucrări, uneori de valori foarte importante, lăsate în sarcina unor meşteşugari lipsiţi complect de orice noţiuni în arta de a planifica şi de a clădi.

Această şcoală a fost condusă şi îndrumată cu mult suflet de arhitectul profesor Toma Socolescu.

De sub ocupaţia austriacă a rămas la Cernăuţi o şcoală

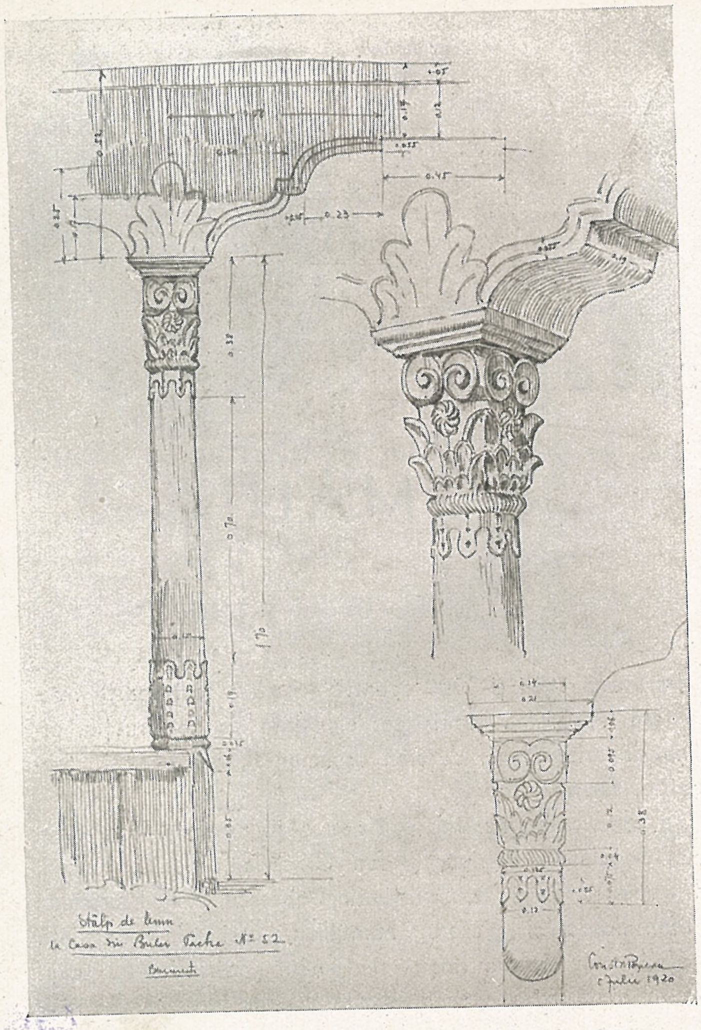

Stâlp de lemn la casa din Bd. Pache 52, Bucureşti.

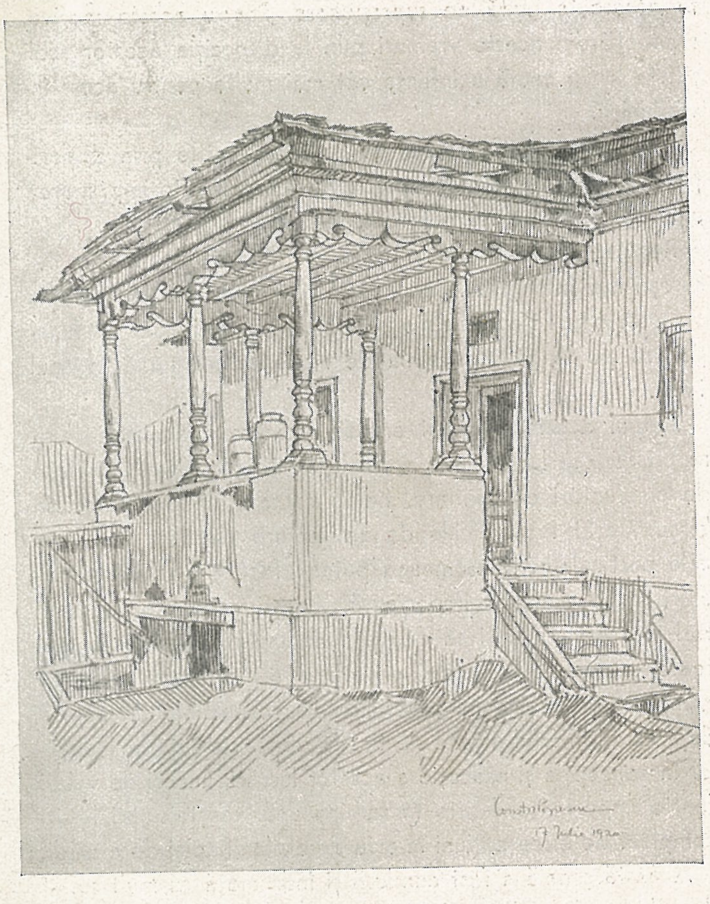

Pridvor cu stâlpi la o casă veche din Str. Orfeu,, azi dărâmată.
Desenuri de Arh. Const. N. POPESCU

de stat înfiinţată la 1873 care avea o secţiune a construcţiilor.

La conducerea acestei şcoli găsim în anul 1895—1906 pe arhitectul Romstorfer, un bun cunoscător al tehnicei şi mai ales al arhitecturii bisericilor noastre din Bucovina, despre a căror frumuseţe a scris. Imediat după alipirea Bucovinei la Patria Mamă, şcoala dela Cernăuţi îşi reia cursurile tot sub controlul statului având o secţiune pentru conductori de arhitectură, primindu-se absolvenţii gimnaziilor, cursurile fiind de patru ani. Programa cuprindea materiile în legătură cu tehnica construcţiilor. La conducerea acestei şcoli, dela 1921 şi până în momentul evacuării Bucovinei, se găseşte d-l Inginer inspector general I. Procopovici, un foarte bun cunoscător al problemelor în legătură cu acest învăţământ şi un mare suflet în educarea-tineretului, care caută să pună la îndemâna arhitecţilor şi inginerilor, elemente bine pregătite în ajutorarea lor. Se mai găsesc aci ca profesori, arhitecţii Iosif Lehrner şi Adam Appenzeller.

In anii de după războiul cel mare guvernele noastre au căutat să dea Statului forme noui de viaţă politică, economică şi socială. In acest scop s'a pornit în direcţia învăţământului „ofensiva culturală", care deşi bine intenţionată era totuşi greşită, fiindcă împingea prea mult spre cultura teoretică în dauna celei practice. Ilustrarea acestei afirmări e din nefericire foarte uşoară, întrucât bugetele Ministerului Instrucţiunei publice până la anul 1920 şi chiar după această dată, aveau cota cea mai mică prevăzută pentru învăţământul practic. Iar rezultatele „ofensivei culturale" ni-o arată strigătul de alarmă dat de d-l Prof. I. Gabrea, care într'un articol publicat sub titlul semnificativ „Trei sferturi teoreticieni şi un sfert practicieni" prezintă datele culese la anul 1933 din publicaţia elveţiană „Annuaire de L'Instruction" din Geneva, comparându-le cu ceea ce s'a întâmplat la noi.

In Belgia, şcoalele teoretice erau frecventate de 23,3% iar cele practice de 77,7%, din populaţia scolară, iar în Bulgaria şcolile teoretice de 18,7% pe când cele practice de 81,30%. In Olanda şcoalele teoretice erau frecventate de 25,9% iar, cele practice de 74,10%. In Ungaria şcoalele teoretice cu 18,10% iar cele practice cu 81,90%. In general aşa dar un sfert numai, urmează învăţământul teoretic, iar trei sferturi se consacră învăţământului practic şi numai un mic număr de oameni cu o înzestrare sufletească superioară sau chiar excepţională se consacră studiilor teoretice superioare.

Constatarea foarte impresionantă pe care o fac cifrele amănunţite ale articolului menţionat este că la noi, din 1921 s'au orientat în proporţia de 76,40% către studiile teoretice şi numai în proporţie de 23,60% în spre cele practice.

Un contrast izbitor cu cele ce se petrec în alte ţări europene, ceea ce însemnează că cea mai mare parte din tinerimea noastră pe cale de a se cultiva îşi aşteaptă întreţinerea dela stat şi numai o mică parte se pregăteşte să şi-o caute în munca ei independentă.

O bună organizare a statului trebuia să pună capăt acestei stări şi să stimuleze printr'o legiuire nouă îndrumarea tineretului spre învăţământul practic.

Deci în anul 1936 d-l Dr. C. Angelescu, Ministrul Educaţiei Naţionale, dă o importanţă mai mare învăţământului profesional şi prin legea pentru organizarea şi funcţionarea învăţământului secundar industrial, publicată în Mon. Oficial Nr. 88/1936, cele două şcoli de constructori, cea dela

Cernăuți, precum și cea dela București, sunt transformate în licee industriale pentru construcțiuni civile și edilitare. Liceul dela Cernăuți funcționează numai cu cursul superior de patru ani, iar liceul din București cu un curs complect de 8 ani.

In București, pe lângă acest liceu mai ia ființă și o școală specială tehnică de construcțiuni civile și edilitare primindu-se în ea absolvenții liceelor industriale. Scopul acestei școli este de a forma sub-ingineri în construcțiuni civile și edilitare. Liceele și școala specială astfel organizate caută să dea buni constructori, bine pregătiți din toate punctele de vedere pentru a fi ajutoare arhitecților și inginerilor în construcții. Legea mai dă posibilitate elevilor, care vor absolvi liceul industrial ca printr'un examen de selecționare să poată păși la învățământul universitar al arhitecturii.

In desvoltarea cu caracter tehnic atât al instituțiunilor publice cât și al celor particulare la care se mai adaugă și modul cu totul înapoiat cum erau clădite la jumătatea veacului trecut încă orașele noastre, ceea ce reclama firește un personal de ajutor tehnic considerabil, legiuirea din 1936 cade ca o mană binefăcătoare pentru înviorarea și organizarea acestui fel de învățământ tehnic mediu la noi.

Mai târziu noua lege publicată în Mon. Oficial Nr. 22 din 1939 reglementează purtarea și exercitarea profesiunei de conductor-arhitect în specialitatea construcțiuni civile și edilitare, luând ființă Colegiul Sub-inginerilor și Conductorilor.

Dar în anul 1940 acest învățământ profesional și în special cel mediu tehnic suferă o modificare prin legea publicată în M. Of. Nr. 97 fiind îndrumat pe alte baze și urmând ca în toamna anului 1940 această lege să fie pusă în aplicare și pentru liceele de construcțiuni civile și edilitare. Prin noua organizare acestea capătă titlul de școli practice și școală tehnică specială în construcțiuni civile și edilitare reducându-se anii de studii, iar recrutarea elementelor în aceste licee făcându-se pe noui baze.

Avându-se în vedere că prin aplicarea acestor reforme liceele de construcțiuni civile și edilitare nu ar mai fi fost așa de atrăgătoare pentru tineretul nostru, Ministerul Educației Naționale hotărăște ca în anul școlar 1940-1941 acestea să continue a funcționa și mai departe ca licee de construcțiuni civile și edilitare și edilitare și cu școala specială tehnică care oferea tinerilor mai multe avantaje pentru viitorul lor, avantaje micșorate de noua lege din 1940.

Rezultatele atinse de liceele de construcțiuni civile și edilitare s'au putut constata cu ocaziunea examenelor de selecționare din toamna anului 1940, când toți candidații înscriși la acest examen, îl trec cu succes, în capul listei înscriindu-se absolvenții liceului de construcțiuni civile și edilitare din București.

Din cele descrise până aci se poate constata că în ultimii ani, mai toate guvernele țării au dat o mare importanță învățământului mediu tehnic și au căutat ca prin legiuirile făcute să dea avantagii cât mai multe tinerilor absolvenți, asigurând în acest fel și românizarea complectă a acestei ramure de activitate economică-națională.

Tehnica românească își va imprima caracterul creatorilor ei, deacum înainte inspirată și concepută pe baze noui, iar profitul individului va trece în propășirea interesului colectivităților. Avem deci speranța că bogățiile neamului vor fi puse în justa lor valoare de cei chemați să asigure propășirea neamului românesc în concernul popoarelor din sud-estul Europei.

Etichete desenate de Arh. Const. N. POPESCU

Arhitect VASILE RĂDULESCU

ISTORICUL ŞI REALIZĂRILE ARHITECTURALE IN SERVICIILE PUBLICE

Serviciile publice de arhitectură în ţara noastră, ca şi aiurea de altfel, sunt de dată recentă.

Aruncând o privire asupra organizărei sociale din toate ţările şi de la noi, vedem o mare asemănare.

Inainte de revoluţia franceză puterile statului erau concentrate în mâna unui singur om. Domnul dispunea de tot. Deasemenea de averi, dispunea de supuşii săi. Era natural deci ca toate realizările cu toate iniţiativele să pornească de la el, fie că acesta reprezenta puterea laică, puterea bisericească sau şi una şi alta. Şi ca dovadă că este aşa, să examinăm puţin monumentele arhitecturale rămase încă din antichitate, — cari nu reprezintă altceva de cât, istoria scrisă în piatră a popoarelor, monumente cari, în toate timpurile au arătat starea de prosperitate sau de decadenţă a unei ţări — şi vom vedea că : giganticele piramide reprezentau puterea absolută a faraonilor, că elegantele şi majestoasele temple greceşti reprezentau puterea pământească a zeilor, că urmele de arhitectură ciclopeană, lăsate de romani, reprezentau puterea cezarilor, că mândrele şi monumentalele catedrale reprezentau puterea papilor, că frumoasele şi puternicele castele reprezentau puterea regilor şi a seniorilor.

Odată cu revoluţia franceză toate aceste puteri intră în mâinile poporului, rămânând ca urmaşii vechilor potentaţi să păstreze numai puterea mistico-divină, cu puterea aşa zisă spirituală asupra supuşilor lor, putere stabilită şi stăvilită prin legi întocmite şi recunoscute de popor.

Intrăm deci în epoca democrată, în epoca domniei poporului.

Odată cu această epocă, cu această nouă organizare, se schimbă şi felul de viaţă. Individul începe să conteze ca element constitutiv în stat. Noile legiuiri au tendinţa de a-i da instrucţia şi protecţia necesară, de a-i recunoaşte drepturile în proporţie cu aportul de muncă al fiecăruia, în beneficiul colectivităţii. Selecţionarea şi erarhia valorilor se face pe alte baze de cât pe cele din trecut : Dreptul celui mai tare sau dreptul moştenit prin sânge. Selecţionarea se face pe baza valorii individului.

In istoria Românilor această epocă a fost marcată prin marele eveniment al Unirei.

După sute de ani de zbucium şi de lupte între fraţi, s'a ajuns la 1859 să se strângă la olaltă principatele româneşti, să închegăm o singură ţară.

Ţara românească, nou constituită, avea nevoe de o altă organizare, cerută de noua sa aşezare politică şi de influenţele suferite din afară.

Odată strânşi la un loc, prima grije a conducătorilor noştri a fost de a aduce o bună rânduealä în trebile publice, de a face o bună gospodărie.

Moşteneam bunuri, din două provincii, de o valoare artistică necontestată. Moşteneam bisericile lui Ştefan cel Mare, Vasile Lupu, Mircea cel Bătrân, Brâncoveanu... locaşuri de închinare şi de creştinească înfrăţire ; moşteneam mănăstirile, altare de cultură ; moşteneam palate domneşti şi cule boereşti, mărturii ale vremurilor de prosperitate şi de restrişte.

Toate acestea trebuiau păstrate şi restaurate pentru a duce mai departe flacăra ne stinsă a geniului românesc.

Şi atunci, încă din 1860 ministrul Golescu înfiinţează prima „Comisiune a monumentelor istorice" care avea însărcinarea de a restaura şi a pune în lumină aceste pietre scumpe ale neamului.

An cu an, zi cu zi, această comisiune a lucrat sub directiva oamenilor luminaţi începând cu Alexandru Odobescu, Cezar Boliac, arhitecţii D. Berindey şi Alex. Orăscu, pictorul Teodor Aman şi alţii, scoţând la lumină opere de artă îngropate de vicisitudinile vremurilor.

S'a început în anul 1875 cu restaurarea catedralei Episcopale din Curtea de Argeş, — opera meşterului Manole, — şi cu biserica Trei Ierarhi din Iaşi, încredinţându-se lucrările arhitectului francez Lecomte du Noüy. Cu tot regretul trebue să arăt însă aci, că monumentele de mai sus, poate cele mai importante, n'au fost restaurate cu destulă fidelitate, arhitectul ne având înţelegerea şi sentimentul necesar pentru o astfel de chemare.

El a socotit că este bine să înlocuiască adevărul prin elemente străine, presupuse a avantaja monumentul.

Restaurarea, prin însăşi intuiţia cuvântului, înseamnează refacere cum a mai fost, fără simplificări şi fără adăogiri, chiar dacă acestea ar înfrumuseţa monumentul.

Acest principiu nu l'a respectat.

S'a protestat la vreme de către arhitecţii români, arătându-se greşelile cari se fac şi din acel moment până astăzi n'au mai fost solicitaţi arhitecţi străini pentru astfel de lucrări.

S'au restaurat apoi, rând pe rând, cu arhitecţi români biserica Domnească din Curtea de Argeş, biserica Sf. Ni-

culae Domnesc din Iași, Mitropolia de la Târgoviște, biserica Sf. Dumitru de la Craiova, Mânăstirea Hurezi-Vâlcea, biserica Sf. Anton din București și multe alte monumente, lucrări cu cari ne putem mândri și cari constituesc adevărate podoabe ale arhitecturei românești.

Arhitecții noștrii s'au arătat perfect înțelegători ai misiunei lor. Ei și-au asimilat mai întâi cunoștințele necesare de arheologie. Apoi stăpâni fiind pe tehnica trecutului, cunoscând istoria politică și socială a țării, relațiile cu strănătatea și influențele suferiite din afară, în sfârșit cunoscând întreg ansamblul de viață al timpului în care s'a ridicat monumentul, s'au putut identifica cu trecutul nostru și au putut astfel să redea monumentul în toată corectitudinea lui.

Grație culturii și priceperii lor, arhitecții români și-au câștigat posturile de comandă, la cari aveau dreptul și astfel se înființează în anul 1908 serviciul technic al Comisiunei monumentelor istorice, serviciu format și condus de arhitecți, cari au însărcinarea de a întocmi releveuri, planuri și devize atât pentru restaurarea monumentelor, proprietatea statului, cât și a ctitoriilor particulare.

In afară de aceasta furnizează material documentar pentru: „Buletinul comisiei monumentelor istorice" publicație oficială, în care se arată toate studiile și cercetările făcute până astăzi cu examinarea monumentelor.

Problema restaurărilor fiind de o importanță capitală pentru afirmarea noastră națională și pentru ca arhitecții cari lucrează în acest domeniu să fie cât mai bine documentați, s'au creat recent burse pentru elementele de valoare, cari să-și desăvârșească studiile de specialitate la Roma.

Paralel cu conservarea monumentelor s'a mers și cu protejarea bisericilor de proveniență mai nouă înființându-se în anul 1903 serviciul de arhitectură pe lângă „Casa Bisercii", care avea însărcinarea de a întreține vechile biserici, de a elabora planuri tip pentru cele noi și a da îndrumări tehnice și artistice inițiativei particulare pentru locașurile sfinte ce aveau să se construească, îndepărtându-se astfel pentru totdeauna nepregătiții cari-și făcuseră o specialitate din a mutila așezămintele sacre.

Astfel s'a rezolvat problema monumentelor cultului.

A doua preocupare, care avea de scop ridicarea nivelului cultural și unitatea de credință națională, a fost școala.

Incă din anul 1838 se statornicise învățământul primar obligativ. Treceam de la epoca învățământului din mânăstiri, după cărți slavone și dascăli nepregătiți, la epoca învățământului reglementat, după o carte nouă și un corp de dascăli pregătiți în acest scop.

Ne trebuiau deci școli și pentru dascăli și pentru cei ce aveau să primească învățătura de la dascăli.

Opera de îndestulare a țării cu școlile necesare a întâmpinat destule dificultăți. La început nu aveam arhitecți și atunci s'a recurs la ajutorul diferiților constructori, majoritatea străini veniți de la Viena, cari ne-au importat barocul specific lor și interpretat după gradul de cultură al fiecăruia. Ce ne-a lăsat ca moștenire această epocă, nu insistăm.

Rămâne concludent doar faptul că, după 5 ani de la Unire adică la 1864 Domnitorul Cuza întocmește „Regulamentul pentru organizarea corpului de arhitectură al bastimentelor civile" prin care se statorniceau și drepturile dar și îndatoririle arhitectului.

De sigur că acest regulament nu s'a făcut din pofta de a legifera ci a eșit dintr'o necesitate. A eșit din necesitatea de a crea un corp de elită care să se ocupe de construcția bastimentelor civile, iar urmarea logică n'a întârziat să se arate.

In toate domeniile și deci și în acesta al construcției școlilor, au fost întrebuințați arhitecți români, elemente de valoare, cu o cultură profesională temeinică, oameni de răspundere și cu reputație.

La început fiind arhitecți puțini nu s'a putut crea un serviciu de arhitectură al ministerului și atunci s'au dat diferite însărcinări arhitecților timpului ca: Orăscu, Săvulescu, Sterian, Ciocârlan și alții, de la cari ne-a rămas universitatea din București și câteva școli.

In fine la 1889 se înființează primul serviciu de arhitectură la ministerul Instrucțiunei, spre a desăvârși această operă de care aveam atâta nevoe.

Ce a realizat acest serviciu în 60 de ani de funcționare întrece orice așteptare. Enumăr în mare: 11.000 școli primare, 755 școli normale, 82 școli profesionale, 160 școli secundare, universitatea din Iași, institutul de anatomie și institutul botanic, institutul de chimie organică, institutul de morfologie, institutul de istorie naturală din Bucureși, clinicile universitare din Cluj, mărirea universității din Cernăuți, biblioteca și laboratoarele din Cernăuți, institutul Cultural din Chișinău, etc., etc.

A treia problemă era problema sanitară. Trebuiau reparate vechile spitale și construite altele noi după principiile moderne.

La început această grije era lăsată în seama județelor și comunelor precum și a așezămintelor domnești și boerești, așezăminte ce au fost înzestrate cu averi considerabile pentru îndeplinirea înaltului scop umanitar de alinare a suferințelor.

Acest fel de organizare, moștenit de la înaintașii înaintașilor noștrii, organizare care pe lângă aportul statului se baza într'o largă măsură pe obolul și inițiativa particulară, trebuiau coordonate și completate. Țara avea nevoe de noi spitale și de o nouă organizare sanitară. Astfel în 1908 se înființează primul serviciu technic sanitar.

De la început campania de construcții sanitare a fost cât se poate de intensă. In primii trei ani de la înființarea acestui serviciu s'a realizat un vast program de construcții sanitare noi în special la sate și s'au pus în funcțiune toate spitalele din țară.

Pentru a ilustra cele de mai sus este suficient să arăt că numai în acest scurt interval s'au construit 32 spitale jubiliare Regele Carol I, 9 spitale de orașe, 4 laboratoare de igienă, plus dispensare, infirmerii, băi comunale, servicii de observație veterinară etc.

Munca și cunoștințele arhitecților, în acest domeniu, începe să dea roade. Serviciul de arhitectură la început foarte redus, capătă treptat, treptat, desvoltarea cerută de necesități ajungând astăzi la o desvoltare și organizare completă, serviciul cuprinzând 50 tehnicieni de toate ramurile plus personal administrativ, toți sub conducerea arhitectului, director al serviciului de geniu sanitar.

In fine a patra preocupare a fost de a se înzestra toate celelalte autorități cu localuri adequate scopului, începând cu armata, primăriile, ministerele și sfârșind cu așezămintele de cultură, așezămintele sociale și monumentele de artă.

Astfel rând pe rând s'au înființat serviciile de arhitectură la primăria Capitalei (la 1880) la primăriile de provincie, la ministere (Interne, Lucrări Publice, Finanțe, Domenii, Război, etc.), toate lucrând sub spiritul de coordonare al Consi-

liului tehnic superior ilustrat prin arhitecţi de elită, cari în colaborare cu inginerii, au dat directive de ordin technic şi artistic în toate ramurile de activitate constructivă.

Nu a lipsit apoi cuvenita atenţiune ce trebuia dată bunei stări a muncitorilor de toate categoriile, creindu-se servicii de arhitectură, cari au realizat, mai ales în ultimul timp, un program monumental de lucrări, cuprinzând locuinţe şi şcoli muncitoreşti, spitale, dispensare, depozite de medicamente, etc. Sunt serviciile de arhitectură ale Ministerului Muncii, Casa Muncii C. F. R., Asigurărilor Sociale şi altele cari au rezolvat într'o măsură permisă de posibilităţi această problemă de construcţie.

Nu a lipsit nici preocuparea de a se înzestra patrimoniul statului cu localuri pentru instituţiunile de credit, serviciul de arhitectură al Băncii Naţionale având această însărcinare.

In toate aceste instituţiuni serviciile de arhitectură au dat directive noi în materie de artă construcţie şi organizare.

Astfel, la primării au avut sarcina de a reglementa construcţiile şi a sistematiza oraşele.

Moşteneam oraşe medievale sau mai bine zis orientale, cu străzi înguste şi întortochiate, cu case aşezate după bunul plac, cu periferii insalubre.

Aceste oraşe trebuiau modernizate, străzile aliniate şi în mod judicios dispuse, iar proprietăţile clădite astfel aşezate ca să nu se incomodeze una pe alta.

Se creiau cartiere noi industriale şi de locuit cari trebuiau să răspundă unui anumit scop şi cărora trebuie să li se dea forma, dimensiunile şi amploarea necesară scopului urmărit. Se creiau noi sisteme de aprovizionare, se cerea asanarea şi înfrumuseţarea oraşelor scoţând în evidenţă pitorescul şi monumentele lor.

Se creia în fine o viaţă nouă, cu mijloace de locomoţie rapidă, cu aglomerări mari, cu cerinţe de igienă şi agrement conform invenţiunilor timpului. La toate acestea a trebuit să răspundă serviciile de arhitectură ale oraşelor. Şi au răspuns cu prisosinţă în special în Capitală.

Bucureştii au fost întotdeauna centrul de pulsaţie al ţării. Mai ales după războiul de întregire, odată cu mărirea populaţiei stabile şi marele aflux de populaţie flotantă problema urbanistică — locaţiune ,aprovizionare, higienă şi locomoţiune — devenise acută. Atunci serviciul de arhitectură a fost chemat să creeze cartiere noi, să le sistematizeze pe cele vechi, să clădească în locuri potrivite abatoare şi hale de desfacere a alimentelor, să asaneze lacurile, să deschidă noi pieţe de circulaţie, să înfrumuseţeze oraşul. Şi le-a făcut, în măsura posibilităţilor financiare ale oraşului, cu chibzuinţă şi pricepere.

La început şi aci ca şi la celelalte autorităţi, serviciul de arhitectură era foarte restrâns. Astăzi, acest serviciu împreună cu serviciile de la sectoare numără peste 15 arhitecţi repartizaţi pe diferite secţiuni : Arhitectură, Lucrări noi, Control, Decoraţiuni, Intreţinere şi înfrumuseţare, etc.

Paralele cu oraşele s'a depus toată străduinţa să se ridice şi nivelul gospodăresc la sate. Problemele ce se puneau aci erau aproape asemănătoare cu cele de la oraşe cu mici deosebiri.

In primul rând locuinţa şi gospodăria.

Incă de pe vremea năvălirilor barbare, ţăranul român, în special cel de la şes, dădea foarte puţină atenţie gospodăriei lui, care veşnic era expusă prădăciunilor. Când prin buciume şi clopote se dădea alarma, el îşi încărca familia şi tot avutul şi pornea să se ascundă în păduri şi văgăunile munţilor.

Era natural deci ca tot, ce nu putea să ridice, tot ce lăsa în voia întâmplărei, să nu reprezinte o avere prea mare. Şi atunci el îşi făcea o căsuţă rudimentară, joasă, cu ferestre mici, căsuţă de lemn, lipită cu pământ şi acoperită cu pae. La fel şi grajdul şi pătulul.

Odată cu renaşterea României trebuia soluţionată şi problema bunei stări a ţăranului. Trebuia să i se ridice standardul de viaţă, să i se dea îndrumări pentru a avea o locuinţă bună şi higienică, iar satul o podoabă.

Această sarcină revenea serviciului de arhitectură şi geniu rural din Ministerul Agriculturei şi Domeniilor, care pe lângă problemele arătate mai sus trebuia să rezolve şi pe acea provenită ca o consecinţă logică din reforma agrară şi a colonizărilor.

Prin reforma agrară se expropriaseră moşiile şi se împărţiră ţăranilor. Dar populaţia nu era uniform repartizată pe suprafaţa ţării şi atunci s'a ivit problema colonizărilor adică problema transplantării ţăranilor din regiunile cu populaţie mai deasă în regiuni cu populaţie mai rară unde se găseau şi loturi de pământ disponibile.

Aceste familii, cari părăseau căminurile lor, trebuiau să-şi creeze căminuri noi, formând aşezări noi, colectivităţi separate de sine stătătoare.

Deci sate noi.

Dar aceste colectivităţi nu trebuiau lăsate să se întemeeze la voia întâmplărei ci după un plan bine studiat, după un plan care avea să arate unde să se aşeze autorităţile (centrul civic), biserica, şcoala, locuinţele sătenilor etc. Probleme asemănătoare cu cele urbanistice se iveau şi aci. In primul rând alegerea locului. Satele trebuiau aşezate pe locuri sănătoase, cu apă din abundenţă, ferite de vânturi puternice.

In al doilea rând trebuia avut în vedere faptul că aceste noi colectivităţi strângeau laolaltă săteni din diferite regiuni ale ţării cu obiceiuri şi fel de viaţă caracterstic lor, deci gospodăriile trebuiau să fie astfel proectate ca omul să nu se simtă străin în casa lui.

In fine o serie întreagă de probleme la care serviciul de arhitectură şi geniu rural a răspuns cu promptitudine şi cu succes. Dovadă despre aceasta avem colonizările din Dobrogea, Cadrilater şi graniţa de Vest, precum şi proectele pentru satele noi înfiinţate în urma reformei agrare.

Evident că pentru rezolvarea acestor probleme a trebuit mai întâi o bună documentare, o specializare pe care arhitecţii din această instituţie au căpătat-o prin studii şi călătorii în ţară şi străinătate de unde au cules tot ceea ce gospodăria rurală a realizat mai bun.

Dar serviciul de arhitectură al Ministerului nu s'a mărginit numai aci. Câmpul său de activitate cuprinde un vast program de realizări arhitecturale cu caracter agricol, zootehnic, viticol şi învăţământ profesional, realizări cari fac cinste conducătorului serviciului, colaboratorilor săi şi corpului arhitecţilor în genere.

Enumăr în mare :

a) Institutul de cercetări agronomice din Bucureşti, cu staţiunile anexe din Cluj, Iaşi, Tg. Frumos, Bărăgan, Valul lui Traian şi Băneasa.

b) Academia agricolă din Cluj.

c) Palatul agriculturei din Brăila.

d) Căminul studenţilor în agronomie din Bucureşti.

e) Institutul de sero-vaccinuri Giuleşti.

f) Abatoarele de export de la Burdujeni, T. Severin și Constanța.

g) Școli de agricultură, horticultură, sericicultură, ferme, pepiniere, cantoane, etc. etc.

Nu a lipsit din preocuparea acestui serviciu nici propaganda care trebuia făcută pentru educarea maselor, propagandă care prin publicațiunea „Construcțiuni rurale" a dat directive foarte prețioase atât pentru specialiști cât și pentru laici, arătând ce este și cum trebuie concepută și executată o gospodărie rurală.

In fine printre multele realizări arătate mai sus, acest serviciu a avut și cinstea de a elabora planurile și a construi Palatul Regal, inima României întregite.

Ca organizare, acest serviciu a pornit la început, prin anul 1900, în mic. Mai târziu s'a desvoltat, ajungând ca astăzi să numere 10 arhitecți 3 conductori plus personalul administrativ.

Ca o completare a serviciilor de care ministerul are nevoie s'a creiat în anul 1924 și serviciul de arhitectură al Casei Pădurilor care are însărcinarea de a se ocupa de construcțiunile de geniu forestier, ocoale cantoane, fabrici de cherestea, învățământ profesional, etc., un nou câmp de activitate în plină desvoltare.

O mențiune importantă a acestei expuneri trebue să cuprindă fără îndoială și realizările arhitecturale ale C. F. R. Această autoritate, constituită eminamente din ingineri, și-a realizat la început localurile de cari avea nevoe, (gări, cantoane, etc.) cu personal recrutat din marea lor familie. De aceea, toate aceste construcții, poartă pecetea sobră și caracteristică instrucției lor pur technice, construcții cari adesea contrastează cu peisagiul atât de variat și de frumos al țării noastre.

Mai târziu arhitecții încep să-și ocupe locurile la cari aveau dreptul și astfel s'au putut realiza și în acest cadru lucrări de o valoare artistică necontestată ca de pildă: gările Râmnicu-Sărat, Obor, Sinaia, Burdujeni precum și pitoreștile gări de pe linia Adjud-Comănești, Pitești-Curtea de Argeș și altele.

După războiul de întregire se creiază în fine și la C. F. R. serviciul de arhitectură, care ființează până astăzi și căruia i se datoresc frumoasele realizări dealungul liniilor noi construite (Căinari-Recea, Brașov-Intorsura-Buzăului, Constanța Eforie-C. Sylva, etc.), unde utilul rigid comandat de necesitățile serviciului a fost atât de fericit îmbrăcat în haina potrivită coloritului și mediului înconjurător.

Făcând bilanțul realizărilor arhitecturale de la Unire, până astăzi, constatăm că s'a lucrat mult, și în toate domeniile. La marea operă constructivă a țării arhitecții din serviciile publice au colaborat modești, anonimi, fără reclamă, pentru ridicarea prestigiului autorității unde au fost chemați, au colaborat însuflețiți de ideal și de patriotism pus totdeauna în slujba țării, au colaborat cu râvnă și pricepere pentru afirmarea artei românești.

Evident mai este încă mult de făcut.

Trebue însă timp.

Pentru marea ofensivă a construcțiilor ce va să vie serviciile publice de arhitectură sunt pregătite.

Examenul de capacitate l-au dat.

Și au reușit cu succes.

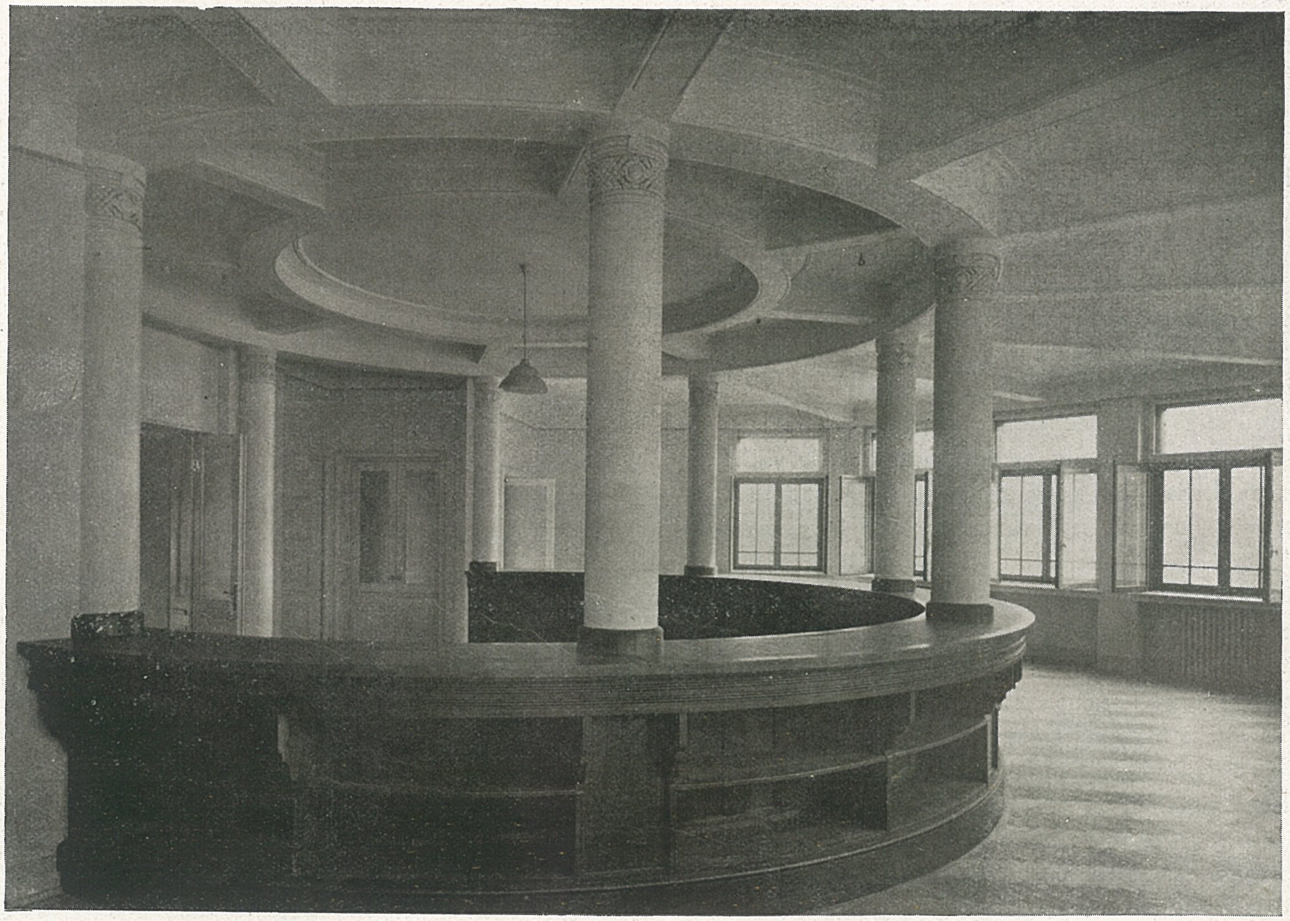

Hallul unei percepții din Capitală. — Arh. ST. CIORTAN

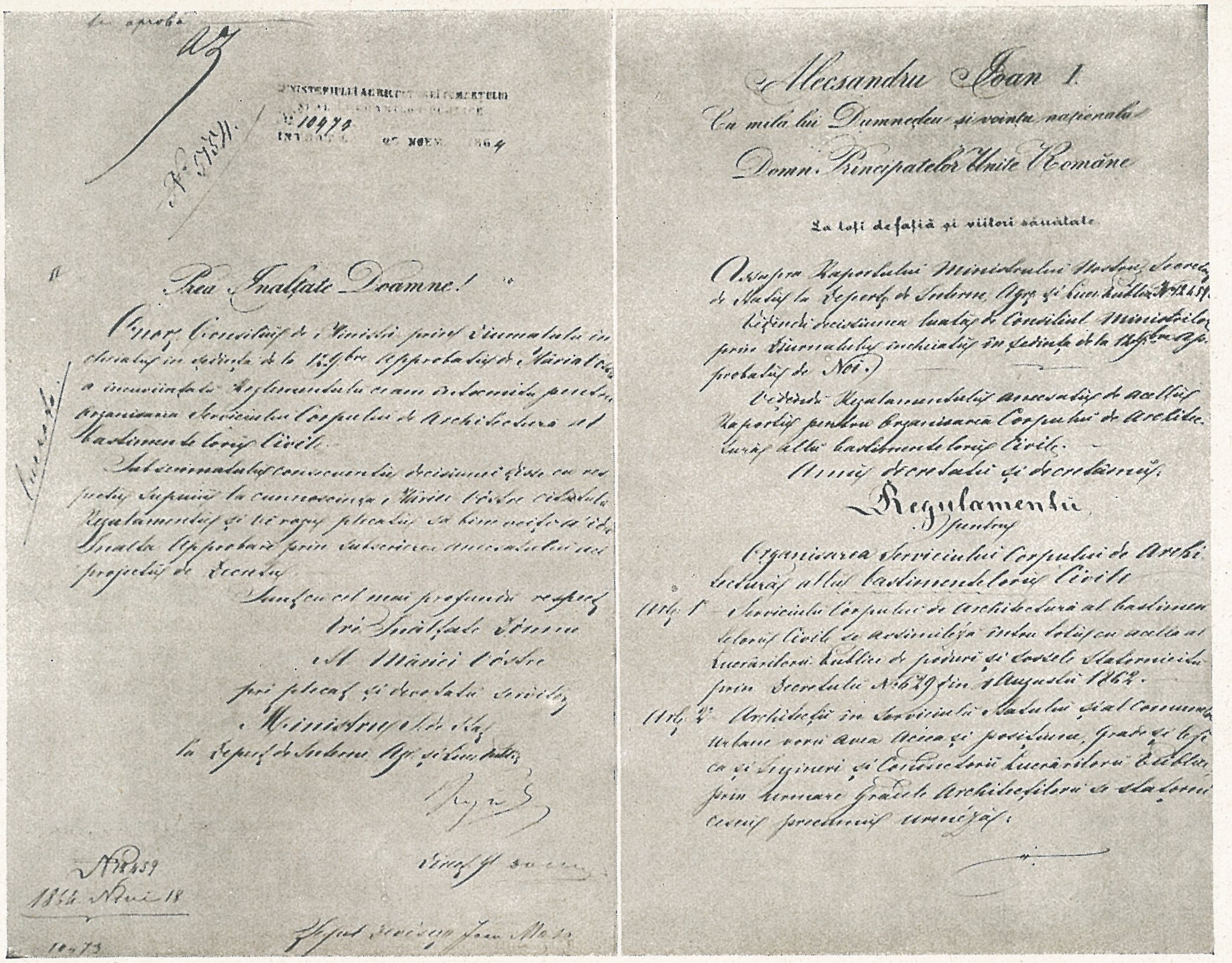

Prea Înălțate Doamne!

Alecsandru Ioan I.

Cu mila lui Dumnedeu și voința națională

Domn Principatelor Unite Române

La toți de față și viitori sănătate

Regulamentu pentru

Organisarea serviciului Corpului de Archi-tectură al bastimentelor Civile

Ctitoria noastră dintâi

Era prin 1935. Ministerul Lucrărilor Publice, fie urmând un vechi obicei, fie din spirit de înoire, a găsit că o seamă de dosare vechi nu mai sunt bune la nimic.

Inevitabila licitație a adjudecat arhiva socotită de prisos, dar în paginele căreia se închidea modest însă cu precizie, câte odată supărătoare, un trecut adeseori uitat și în orice caz necercetat, unui oarecare roșcovan pistruiat pentru care operațiunea trebuia să fie o afacere rentabilă.

Un ochiu migălos de arhivar, o mână cu degete lungi și uscate, și un suflet evlavios pentru fiecare hârtie veche în care numai el știe câtă trudă, cât gând și cât rost sunt închise, a privit lung, cu pios regret, imensul iureș dat prin draga lui arhivă, până ce privirea lui s'a oprit pe o filă îngălbenită unde a zărit o semnătură care l'a cutremurat : era apostila Domnitorului român, care a început să dea ființă statului.

Alecsandru Ioan I semna acel act.

L'a ridicat din maldărul aruncat în curte, l'a îndreptat cu evlavie și l'a dus în cămăruța lui săracă cu cinstirea cuvenită unei relicve sfinte.

Timpul a trecut, vara cu arșița ei neînduplecată a început să dogorească caldarâmul Bucureștilor, făcând viață de cuptor celor pe cari soarta vitregă îi țintuia locului.

Rândurile colegilor de birou ai slujbașului nostru se răreau, fiecare plecând să guste din binefacerile odihnei lunei de concediu, cari încotro puteau.

Medicul instituției, care iscodește cu pătrundere toate ascunzișurile bietului trup omenesc, fără a-i cântări și punga, ordonă acestui om odihnă, hrană abundentă și o anumită cură de băi.

La masa din camera sa, cu prescripția medicală în față, cu gândul la aspra-i sărăcie, și cu sufletul pustiu, ochii-i cad pe fila îngălbenită cu apostila Domnitorului, singurul și cel mai de preț obiect, după inima lui, pe care îl poseda.

O lumină îi fulgeră mintea, urmată însă de o tristețe și mai apăsătoare.

A doua zi, sfios se prezenta în biroul unui arhitect inspector general, cu actul la subțioară.

In după amiaza aceleași zile, cu vădită emoție, doi arhitecți cercetau hârtiile, aproape necrezându-și ochilor.

Câteva mii de lei au înlesnit arhivarului o biată lună de concediu iar Corpului Arhitecților Români i-au predat actul său de naștere.

Acesta este adevărul.

Reproducem aci în facsimile cele patru pagini scrise de mână, ale actului în chestiune, datat din Noemvrie 1864, adică la câteva luni după lovitura de stat din 2 Mai. Documentul este format din două părți :

Raportul ministrului de interne, agricultură și lucrări publice, Mihail Kogălniceanu și

Decretul domnesc asupra ,,Regulamentului pentru organi-

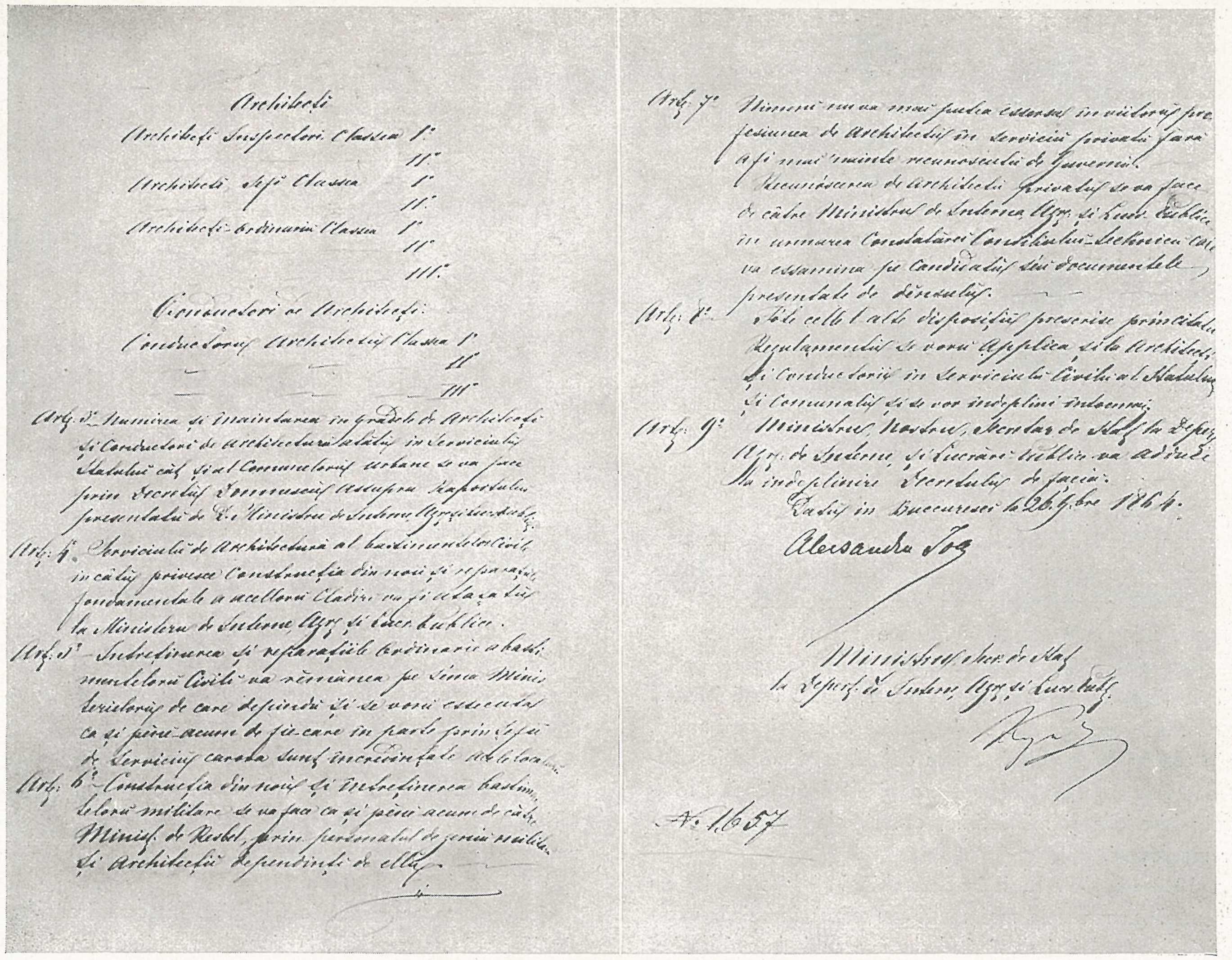

Architecţi

Architecţi Inspectori Classea I.

II.

Architecţi Şefi Classea I.

II.

Architecţi-ordinarii Classea I.

II.

III.

Conductori de Architectură:

Conductorii Architecturei Classea I.

II.

III.

Art. 3. Numirea şi înaintarea în gradele de Architecţi şi Conductori de architectură a tuturor în Serviciul Statului cât şi al Communelor urbane se va face prin Decretul Domnescu asupra Raportului presentatu de D-l Ministru de Interne, Agr. şi Lucrări publ.

Art. 4. Serviciulu de Architectură al bastimentelor Civile în câtu privesce Construcţia din nou şi reparaţiile fondamentale a acellor Cladiri, va fi ataşatu la Ministerul de Interne, Agr. şi Lucr. publice.

Art. 5. Intreţinerea şi reparaţiile ordinarie a bastimentelor Civile va rămânea pe séma Ministerelor de care depindu şi se voru essecuta ca şi pînă acum de fie-care în parte prin Şefii de Serviciu carora sunt încredinţate acele localuri.

Art. 6. Construcţia din nou şi întreţinerea bastimentelor militare se va face ca şi pînă acum de către Minist. de Resbel, prin personalul de geniu militar şi Architecţii dependinţi de ellu.

Art. 7. Nimeni nu va mai putea essersa în viitoru profesiunea de Architectu în serviciu privatu fără a fi mai 'nainte recunoscutu de Guvernu.

Recunóscerea de architectu privatu se va face de către Ministrul de Interne, Agr. şi Lucr. publice în urmarea Constatării Consiliului Technicu care va essamina pe Candidatu şi documentele presentate de dênsulu.

Art. 8. Tóte celle l'alte disposiţiuni prescrise prin citatul Regulamentu se voru applica şi la Architecţi şi Conductorii în Serviciulu Civilu al Statului şi Communelor şi se vor îndeplini întocmai.

Art. 9. Ministrul Nostru, Secretar de Stat la Depart. Agr. de Interne, şi Lucrări publice va aduce la îndeplinire Decretulu de faciă.

Datu în Bucuresci la 26 7bre 1864.

Alessandru Ioan

Ministrul Secr. de Stat la Depart. de Interne, Agr. şi Lucr. publ.

No 1657

sarea Serviciului Corpului de Architectură allu bastimenteloru Civile".

Incercând să ne situăm în frământata atmosferă a acelor timpuri de eroism civic şi de grele începuturi ale închegărei statului nostru, deabia astfel vom putea aprecia cum se cuvine, importanţa acestui act, încadrat în preocuparea superioară şi profund înţelegătoare, pentru a făuri organisme administrative şi tehnice pe cari să se poată sprijini cu temei viaţa publică.

Câtă pătrundere a fondului şi cât spirit de sinteză sunt cuprinse în cele numai nouă articole ale regulamentului, vom înţelege numai dacă ne reamintim timpul scurs şi luptele duse de generaţii de arhitecţi de atunci şi până în 1921 (Promulgarea legei Corpului arhitecţilor din serviciile publice) şi 1932 (Votarea legei pentru organizarea Corpului arhitecţilor din România).

Decretul Domnitorului Cuza îmbie cuprinzător dar concis, principiile pe cari arhitecţii le-au dobândit deabia târziu, în ultimele decenii: Infiinţarea corpului tehnic al arhitecţilor din serviciile publice şi îngrădirea practicei profesiunei de arhitect.

In anul când se înfăptuia epocalul act al împroprietăririi ţăranilor, respins de Adunarea Legislativă, care prin această opoziţie şi-a subscris propria-i dizolvare şi a împins pe Domnitor la cunoscuta lovitură de stat şi la încredinţarea puterei vrednicului sfetnic Mihail Kogălniceanu, în mintea acestor bărbaţi luminaţi au încăput cu atâta limpezime şi probleme de interes special, ca aceasta, dar care s'au dovedit deschizătoare de drumuri nouă şi alcătuind idealuri în numele cărora generaţii de-a-rândul aveau să se trudească pentru a le vedea împlinite după aproape 60 de ani.

Nu cunoaştem dacă şi cât a fost aplicat acest decret dar se pare că, urmarea actului abdicării petrecut cu 14 luni mai târziu, la 11 Fevruarie 1866, va fi fost abrogat.

Un fapt care dacă nu confirmă acest punct de vedere dă totuşi de gândit este că în colecţia de legi tipărită la 1865 de Vasile Boerescu şi intitulată: „Codicele Române Alessandru Ioan sau colecţiunea de legile Principatelor Unite Române, cuprinzând Codicele Civile, Codicele Commerciale, Codicele Penale, Procedura penală, împreună cu Constituţiunea Română în vigoare şi cu un suplimentu în care intră tòte legile, decretele, regulamentele celle mai noui şi mai usuale culese din ediţiunile officiale dela 1859 şi până acum", acest decret nu se găseşte tipărit.

S'ar putea, ca Vasile Boerescu, să nu-l fi socotit drept „usual" şi astfel, să-l fi omis din tipăritură, care, vădit îmbrăţişează legiuirile generale.

Un fapt rămâne însă cert: lipsa ulterioară de legiferare în materie până în 1921 şi ca urmare fatală lipsa de organizare legală a acestui corp de specialişti.

Studiul atent şi înţelegător al acestui regulament domnesc ni-l arată a fi încă un autentic izvor de inspiraţie pentru organizarea vieţei corpului nostru prezentând şi un admirabil exemplu de claritate de concepţie şi exprimare.

Se cuvine deci, suntem chiar datori, să înscriem pe marele domnitor şi înţeleptul său sfetnic printre ctitorii corpului nostru şi să-i cinstim ca atare.

Arh. ION C. ROŞU

Arh. TOMA T. SOCOLESCU

VECHEA ARTĂ ROMÂNEASCĂ IN BASARABIA

Nu voi face multă istorie în cele ce urmează, însă din alte puncte de vedere de cât cele istorice, etnografice și artistice, voi dovedi vechimea și continuitata noastră în Basarabia.

Am creat cu mult înainte de epoca creștină o admirabilă artă populară, completă și originală, pe tot pământul ce am ocupat până departe la Adriatica, diferențiată pe provincii, dar care totuși se vede că e plecată din acelaș trunchi, e unitară ca și limba ce vorbim, și marchează mai bine ca orice, fizionomia morală și fizică a poporului nostru.

In Basarabia, până la 1812, când a fost ocupată prima oară de Ruși, nu a existat nimic rusesc, nici o urmă istorică sau de artă, totul fiind numai moștenire dela înaintașii noștri. Toate acele falnice cetăți cari se oglindesc și astăzi în valurile domoale ale Nistrului sunt creații ale Domnitorilor Moldovei; bisericile și mănăstirile, ctitorii ale lor și ale boerilor moldoveni.

La 1812 au găsit Rușii în Basarabia 775 biserici, iar nu mult după aceea cele mai multe au căzut în ruină, unele dispărând complet și rămânând după o sută de ani de împilare, abia numai 104. Cea mai veche biserică se crede a fi Sf. Ioan din Cetatea Albă, datând depe la finele secolului al XIII-lea.

Au urmat multe ctitorii ale Domnitorilor. Astfel: dela Petru Rareș, mănăstirea Căpriana; dela Vasile Lupu, biserica Sf. Nicolae din Chilia Nouă ca și multe altele.

Locuințele ca și frumoasa artă populară casnică, așa de variată și de armonioasă ca desen și colorit, sunt opera țăranului moldovean, care forma elita locurilor acelora.

Spune undeva marele poet rus A. S. Pușchin, — care a trăit în Basarabia și are monument la Chișinău, — că „sălbăticia și ignoranța nu respectă trecutul, târându-se numai în fața prezentului. Lipsa de venerație față de strămoși este prima dovadă — zice el — a inculturii și a imoralității". Am citat acesta fragment de gândire occidentală, aparținând unui rus, fiindcă contrastează așa de straniu cu această ultimă sfărâmare a hotarelor poporului nostru, care a creat atâta istorie și atâtea vechi tradiții pe acel pământ de mai multe ori milenar al Moldovei, situat printr'o fatalitate la o extremitate a Europei și din nenorocire, în imediată vecinătate cu Asia cea mai adevărată.

Am fost la Chișinău, în 1918, curând după eliberare și am cercetat deaproape mahalalele românești, căutând urme de veche artă națională. Cu câtă bucurie auzeam într'o după amiază, la biserica Mazarachi, cum preotul român basarabean, cu băeți și fete din parohie se străduiau să învețe cântări bisericești în românește. Mijea pe atunci redeșteptarea unei conștiințe naționale adormită, dar nu ucisă, în cei peste 100 ani de ocnă rusească..

Bisericile ce am văzut în Chișinău, fuseseră transformate simțitor prin reparațiile din timpul ocupației rusești și deci mai păstrau puțin numai din forma lor originară. Altele însă, situate în locuri mai ferite, cum e și biserica dela Căușani — fost un timp capitala Tătarilor din Bugeac și mare oraș comercial, cu armată, cu palate pentru Hani și chiar cu reprezentanți diplomatici ai Statelor europene — se păstrează aproape intactă și ca formă exterioară, destul de aparte, și mai ales ca interior, unde frescele ce o împodobesc sunt aceleași ca mai peste tot la noi.

Locuințele însă, aceste modeste clădiri lipsite de multă trainicie, făcute din materiale efemere de țăranul român, aceste locuințe cari nici nu pot fi prea vechi, au în Basarabia

Casă veche boerească
din Chișinău.
Acuarelă de T. T. SOCOLESCU

Casa unui meseriaș plăpomar din Chișinău.

ca și în restul țării ceva de mare durabilitate și vechime, ceva etern pot spune, care a înfruntat secolele și care se va perpetua cât va fi o țară și un popor românesc: este așezarea ca și forma caracteristică casei românești, ,acel instinct de artă și de frumusețe care trăește în sufletul poporului nostru și care ne-a transmis din vremuri imemoriale, o artă populară completă, originală și de o rară distincție.

Am găsit în acele mahalale ale Chișinăului, multe case românești păstrând formele străvechi ca și decorația cunoscută peste tot la noi a crestăturilor în lemn și în tencuială. Am luat schițe și am desenat în acuarelă trei case din cele mai caracteristice și mai originale. Au fost reproduse într'o carte de propagandă, la încheerea păcii, când ni s'au recunoscut drepturile noastre istorice și etnice asupra acestei vechi provincii românești. De curând, a început să le publice ziarul ,,Universul'' și urma să apară de asemeni într'o carte ce prepara profesorul N. Iorga asupra Basarabiei, din partea Academiei Române.

Reprezintă trei tipuri diferite de case vechi românești: primul, o fostă casă boerească așezată în mijlocul unei ogrăzi largi și pe care am găsit-o într'o stare de vădită părăsire; tipul al doilea e casa meseriașilor și agricultorilor, formă obișnuită și în restul țării, mai ales în regiunea dealurilor, și era locuită de o familie de plăpumar român; tipul al treilea e o casă, având la parter un local de prăvălie, cu dependințele ei, iar la etaj, un foișor deasupra prăvăliei, un ceardac și mai multe camere de locuit. E tipul de casă al negustorilor și meseriașilor cu local de desfacere care, având acoperișul de olane, împrejmuirea și porțile înalte, denotă și ceva influență balcanică. E situată într'un cartier comercial și de mici meseriași.

Aceste case sunt o dovadă sigură a perpetuării poporului român în această provincie, unde chiar în capitala ei și sub stăpânire rusă, s'au construit în stilul moștenit dela strămoșii traci, care e răspândit aproape la fel pe tot cuprinsul neamului nostru [1]).

[1]) Planimetria părții moldovenești a orașului Chișinău deci a orașului vechi, cu străzi radiale ce merg la cele două piețe de aprovizionare este găsită superioară ca urbanistică chiar de profesorul de urbanistică al Academiei de Arhitectură din Petrograd, al cărui nume îmi scapă, lucru trecut și în manualul său de urbanistică.

N. R.

Casă de negustor din Chișinău.
Acuarele de T. T. SOCOLESCU

123

ă veche românească Câmpulung-Muscel.

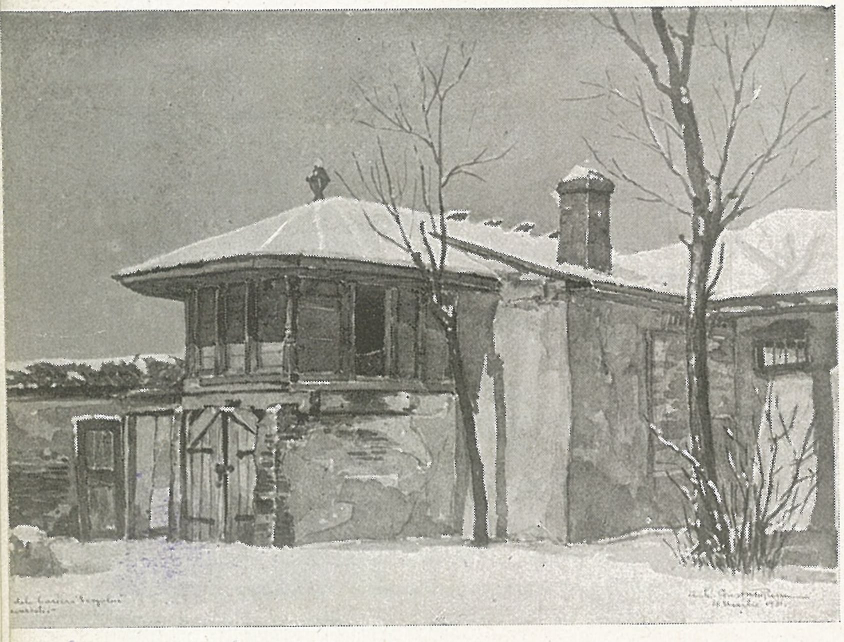

veche românească, Bucureşti.

Acuarele de Const. N. POPESCU

Meşteşugul ţesăturilor şi al covoarelor, unele de mare artă, cari înfrumuseţează azi multe din interioarele bucureştenilor şi din alte oraşe, ca şi unele muzee şi colecţii particulare, completează această veche artă populară românească, care s'a desvoltat atât de fericit în această nenorocită provincie. Este aproape inexplicabil cum acest meşteşug de artă al covoarelor a înflorit în mod excepţional la cele două extremităţi ale ţării : în Oltenia, unde este aproape exclusiv floral şi în Basarabia, unde predomină motivul geometric — deci ceva cu totul deosebit. Desigur sunt şi cazuri unde cele două sisteme se amestecă şi totuşi nimic nu se aseamănă mai puţin decât covoarele Olteneşti cu cele Basarabene. Cu toate că şi unii şi alţii iubesc florile, se vede clar însă, că pornesc dela concepţii diferite şi ajung la realizări diferite, varietatea motivelor basarabene fiind cu mult mai bogată, pe când compoziţia celor olteneşti e mult mai clasică, şi unele şi altele situându-se totuşi în rândul întâi şi aproape pe acelaş plan, în această artă a covoarelor româneşti.

Toate aceste superioare manifestări etnografice din Basarabia dovedesc continuitatea ca şi temeinicia drepturilor noastre cari, deşi nici nu pot fi discutate, au fost totuşi strivite prin ameninţarea care ne-a impresionat şi ne-a uluit poate mult mai mult decât se cădea.

Despre Bucovina, care adăposteşte atâtea mărețe ctitorii din cele mai frumoase ale ţării şi a căror faimă a trecut de mult graniţele, care poartă în pământul ei morminte de mari Domnitori ai Moldovei, ce mai putea argumenta ?... Chiar şi acel nord, în parte rutenizat, este locul de origină al Domnitorului Barnovski, iar tot ce s'a zidit acolo ca locaşuri bisericeşti, de noi au fost ridicate.

Ni s'a pretins cu brutalitate şi cu o totală lipsă de înţelegere ca „dobândă pentru ocuparea Basarabiei'' (?!)

Dar sutele de milioane aur, operele de artă, orfevreriile, giuvaerurile, documentele rare şi câte altele încredinţate guvernului ţarist în timpul marelui răsboiu, ca să nu se mai întoarcă niciodată ?

Din nenorocire însă, acum nu putem face mai mult şi nici măcar să protestăm, trebuind deci să închidem în noi durerea acestui mare doliu naţional şi să aşteptăm.

Casă veche românească, Netezeşti-Ilfov.
Acuarelă de T. T. SOCOLESCU

ACADEMIA

Opera de creație și construcție românească în teritoriile pierdute

Rumänische Beauschöpfung in den verlorenen Gebieten.

Immagini di romenità nelle provincie perdute.

Oeuvres de création roumaine dans les territoires perdus.

După îndeplinirea idealului național din 1918, pentru România-Mare, la orizont se desina un nou ideal, acel al „afirmării" în toate domeniile de activitate civilizatoare.

Printre acestea ,activitatea constructivă a fost dintre cele mai fecunde, durând mai peste tot mărețe edificii, ce vor înfrunta secole și vor mărturisi generațiilor de totdeauna prezența sufletului românesc autohton.

S'au construit nenumărate lucrări monumentale ca : palate administrative, fundațiuni culturale, aeroporturi, spitale, sanatorii, piețe publice, biserici, catedrale, etc. etc., atât în stil modern cât și românesc, în care arta și technica se iau la întrecere, cinstind deopotrivă iscusința maeștrilor planificatori români cât și competența technică a executanților.

Reamintim printre cele mai importante executate în ultimii 20 ani :

La Cluj : Catedrala Ort. Rom. de Arh. G. Cristinel și C. Pomponiu, Colegiul Universității Ferdinand I de Arh. Gh. Cristinel, Palatul Clinicelor de Arh. Ivașcu, Palatul Asig. Sociale de Arh. Tăbărcă, Aeroportul de Arh. Dragu.

La Satu Mare : Palatul Prefecturii și Bis. Gr. Cat. de Arh. V. Smigelschi, Bis. Ort. Română de Arh. Gh. Liteanu, Aeroportul de Arh. S. Mincu.

Târgul Mureș : Palatul Adm. și Spitalul de Arh. Eug. Grosu, Catedrala Ort. Rom. de Arh. V. Vlad, Aeroportul de Arh. C. Jojea.

Baia Mare : Spitalul Chirurgical Asig. Soc. Arh. Gh. Trifu.

Sf. Gheorghe : Bis. Ort. Română de Arh. D. Ionescu-Berechet.

Mercurea Ciuc : Agenția B. N. R. Arh. R. Dudescu.

Oradea : Căminul de Ucenici Min. Sănăt., Aeroportul de Arh. S. Mincu, Centrala teelfonică de Arh. C. Nănescu — Piața Reg. Ferd. I.

Bălți : Catedrala Ort. Rom. de Arh. A. Gabrielescu și C. Berechet.

Cernăuți : Palatul Cultural de Arh. H. Creangă, Aeroportul de Arh. C. Dragu, Palatul Asig. Sociale dre Arh. L. Silion, Centrala telefonică de Arh. C. Nănescu.

Chișinău : Cercul Militar de Arh. Guneș, Teatrul de Arh. E. Doneaud.

Cetatea Albă : Aeroportul de Arh. C. Dragu.

Bugaz : Sanatoriile pe litoralul mărei de Arh. A. Viecelli

Ismail : Aeroportul de Arh. C. Dragu, Casa Asig. Sociale Min. Sănăt.

Balcic : Aeroportul de Arh. C. Dragu, Palatul Reginei Maria de Arh. E. Guneș.

Bazargic : Palatul Administrativ de Arh. A. Ghiacciu și Al. Iliescu.

Ca o duioasă amintire, în paginile ce urmează, prezintăm o serie de imagini, cari fac dovada spiritului de creație și civilizație românească.

Arh. G. L.

BALCIC
Pavilionul Principelui Nicolae.
Arh. E. GUNEŞ

BALCIC
Pergola în
grădina Reginei Maria.

Nach Erfüllung des Nationalideals in 1918, begann für Grossrumänien die Aufzeichnung eines neuen Zieles am Horizont, jenes der „Behauptung" in allen Zweigen der zivilisierenden Tätigkeit.

Es wurden zahlreiche monumentale Arbeiten ausgeführt: Verwaltungsgebäude, Bildungsstiftungen, Flughäfen, Krankenhäuser, Sanatorien, öffentliche Plätze, Kirchen, Dome, etc., sowohl in modernem, als auch in rumänischem Stil, in welchen sich sowohl Kunst und Technik überholen, als auch die Geschicklichkeit der rumänischen Planmeister und die technische Fähigkeit der Ausführer ehren.

Als liebevolle Erinnerung, zeigen wir Ihnen in den folgenden Seiten eine Reihefolge von Bildern, welche den Schöpfungsgeist und die rumänische Zivilisation bestätigen.

BALCIC. Pavilionul Reginei Maria.
Arh. E. GUNEȘ

BALCIC. **„Stella Maris".**

Pavilionul Reginei Maria.
Ceardacul din dreapta.
Arh. E. GUNEȘ.

BALCICUL REGINE

CLUJ. Interioare din catedrală.

Arh. G. CRISTINEL

Raggiunto, nel 1918, l'ideale nazionale, la Grande Romania si volgeva con tutte le sue forze riunite, verso un nuovo scopo, quello di dar prova di sè e delle sue possibilità in tutti i campi dell'attività civilizzatrice.

Fra queste attività quella edilizia fu tra le più feconde, innalzando in tutte le regioni delle grandiose costruzioni che sfideranno i secoli e testimonieranno alle generazioni future la presenza fattiva della razza autoctona.

Si sono construiti innumerevoli edifici monumentali, come: palazzi della pubblica amministrazione, istituti culturali, chiese, cattedrali, aeroporti, ospedali, sanatori, mercati, ecc. in vari stili, dal romeno al moderno, in cui l'arte e la tecnica vanno a gara nel sorpassarsi, e che fanno sia all'artista progettante che alla competenza tecnica dell'esecutore.

Come un dovuto e mesto ricordo, presentiamo, nelle pagine seguenti, una collana di immagini, alcune fra quelle che rimarranno testimonianza della potenza creativa della civilità romena.

BISERICI

CLUJ. Catedrala ortodoxă.
Arh. G. CRISTINEL și C. POMPONIU

CLUJ. Biserica Sf. Nicolae.
Arh. G. CRISTINEL

SATU-MARE

Biserica Ortodoxă.

Arh. G. LITEANU

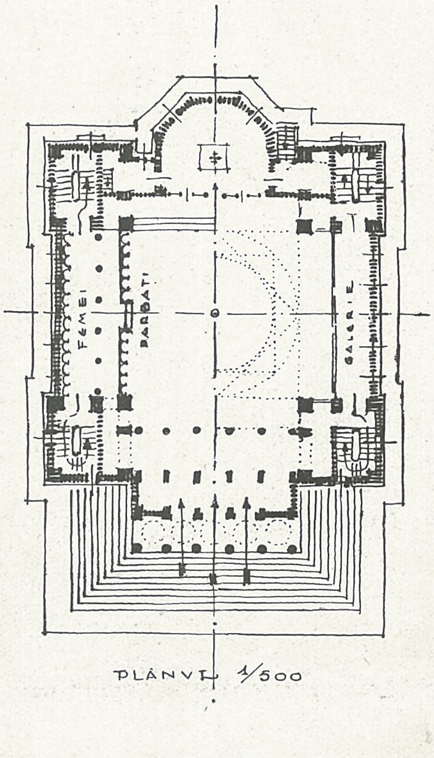

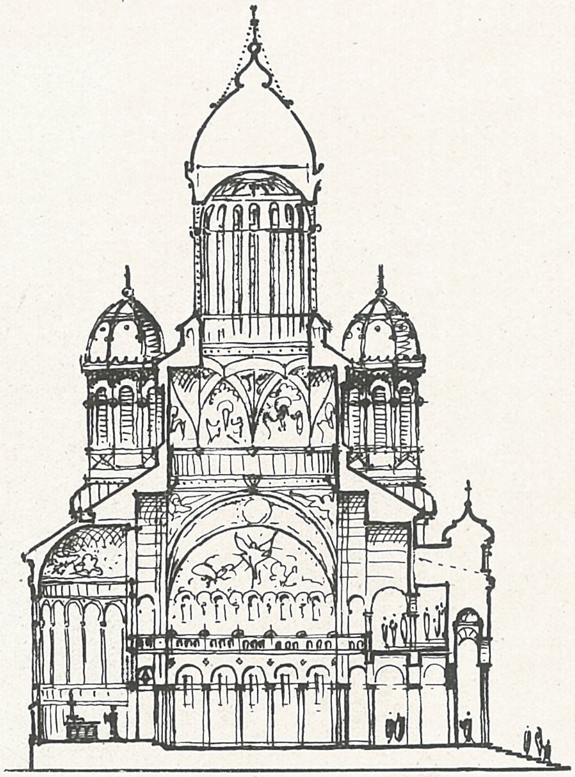

BISERICI

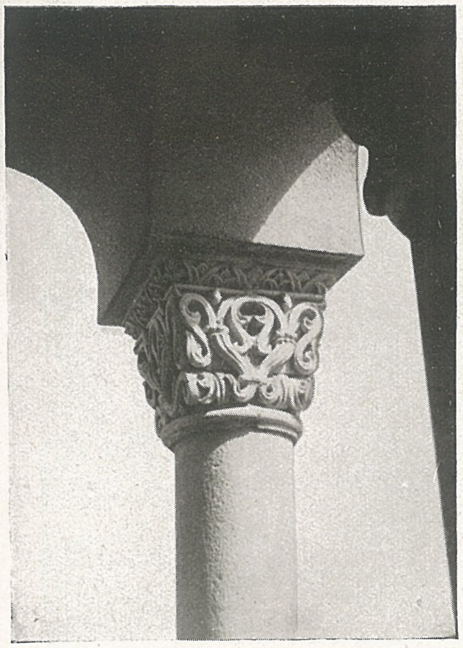

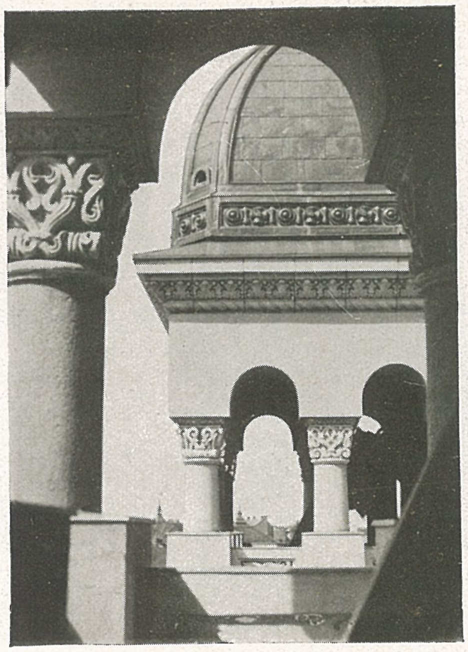

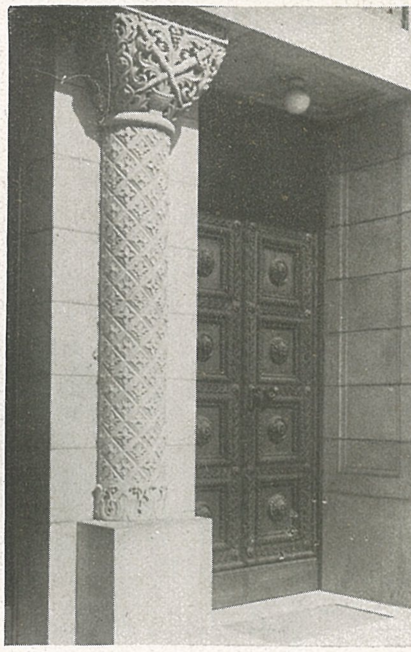

Après la réalisation de son idéal national, en 1918, la Grande Roumanie réunit toutes ses forces et se voua à un but nouveau : celui de réaliser toutes ses possibilités de création dans tous les domaines de l'activité civilisatrice.

L'activité édilitaire fut, entre toutes, la plus féconde. Partout, dans le pays, s'élevèrent des constructions grandioses qui vont défier les siècles et témoigneront aux générations futures la présence agissante de la race autochtone.

On construisit d'innombrables édifices monumentaux : des palais d'administration publique, des instituts de culture, des églises, des cathédrales, des aéroports, des hôpitaux, des sanatoriums, des halles, etc., dans les styles le plus variés, du roumain au moderne, dans lesquels l'art et la technique se surpassent, — et qui font honneur autant à l'artiste du projet qu'à la compétence technique de l'exécutant.

Nous mentionnons quelques-uns parmi les édifices les plus importants construits dans le 20 dernières années, dans les teritoires perdus.

Nous nous faisons un pieux et douloureux devoir de présenter dans les pages suivantes, une suite d'images, dont quelques-unes resteront comme un vivant témoignage de la puissance créatrice de la civilisation roumaine.

SATU-MARE
Biserica Română-Unită.
Arh. V. SMIGELSCHI

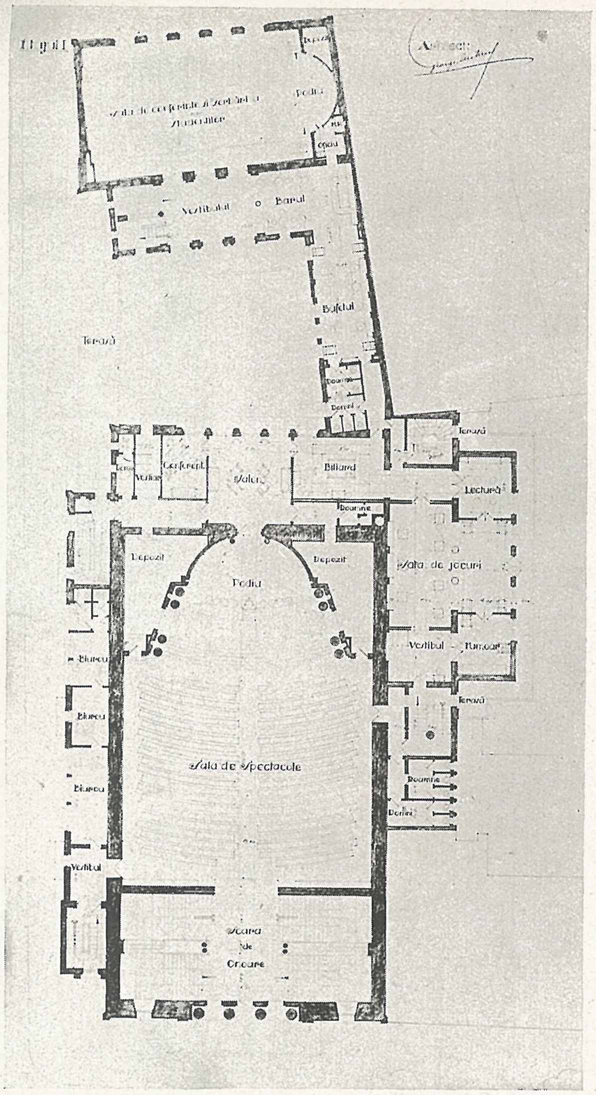

Sala de banchete.

Planul parterului.

Sala festivă.

Scara de onoare.

CLUJ. Colegiul Universității.
Arh. G. CRISTINEL

INSTITUȚII UNIVERSITARE

RE

Fațada principală.

CLUJ.
Colegiul Universității.
Arh. G. CRISTINEL

Curtea interioară.

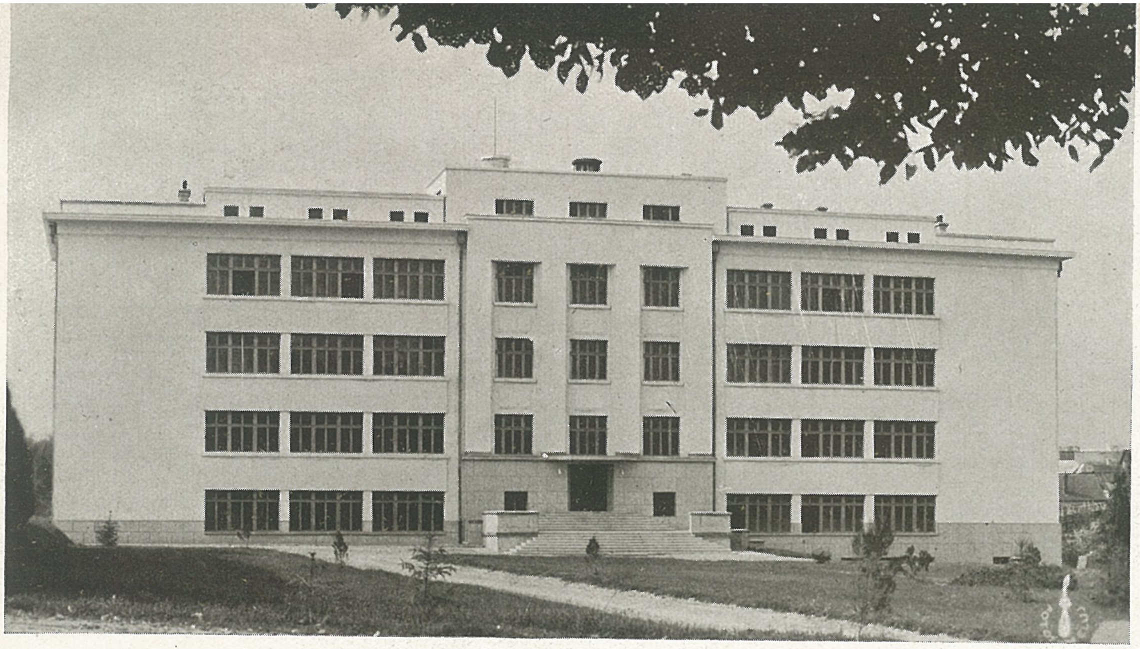

CLUJ.
Academia de Argricultură.
Serv. de Arhitectură al
Min. Domeniilor.
Arh. Fl. STĂNCULESCU,
R. UDROIU, L. PLĂMĂDEALĂ

CLUJ.
Noulle Clinici Universitare.
Arh. I. I. IVAȘCU

CLUJ. Institutul de cercetări agronomice.

CLUJ. Muzeul Botanic. Arh. I. I. IVAȘCU

Fațada principală.

Fațada posterioară.

CLUJ.
Casa Asigurărilor Sociale.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale
Arh. Ion IONESCU, Arh. TĂBÂRCĂ

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

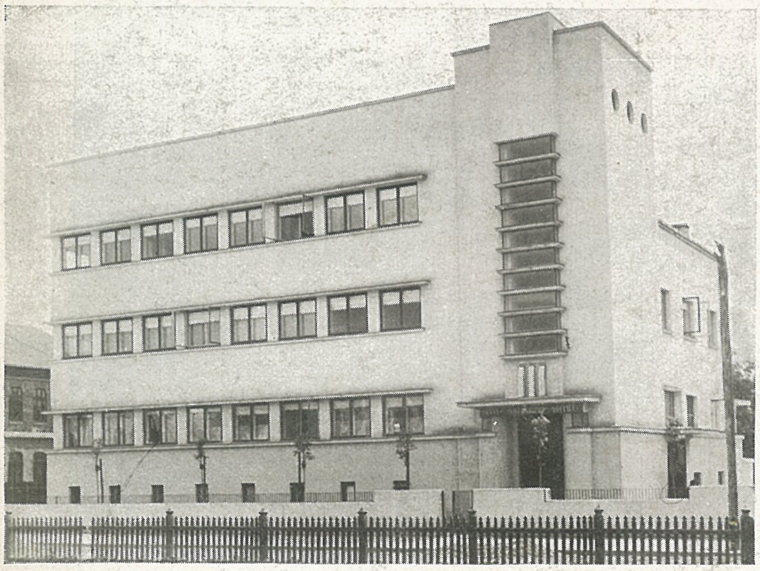

ISMAIL. Casa Asigurărilor Sociale.

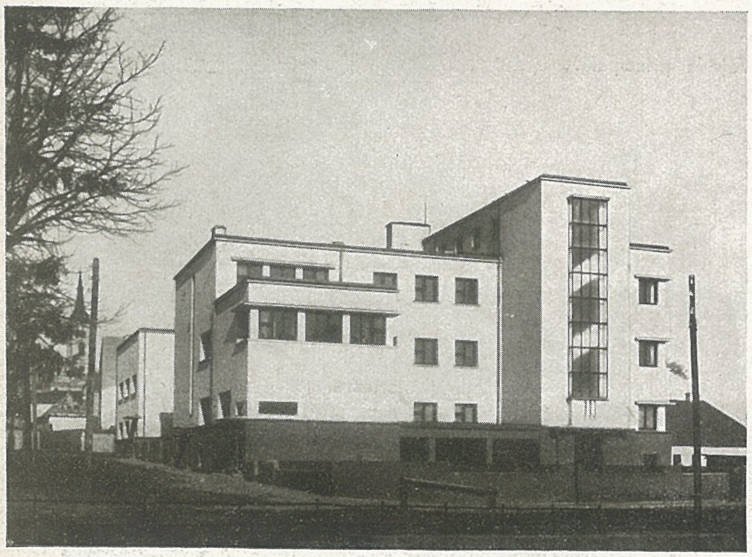

CERNĂUŢI. Casa Asigurărilor Sociale şi Dispensar.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale.
Arh. Leon SILION

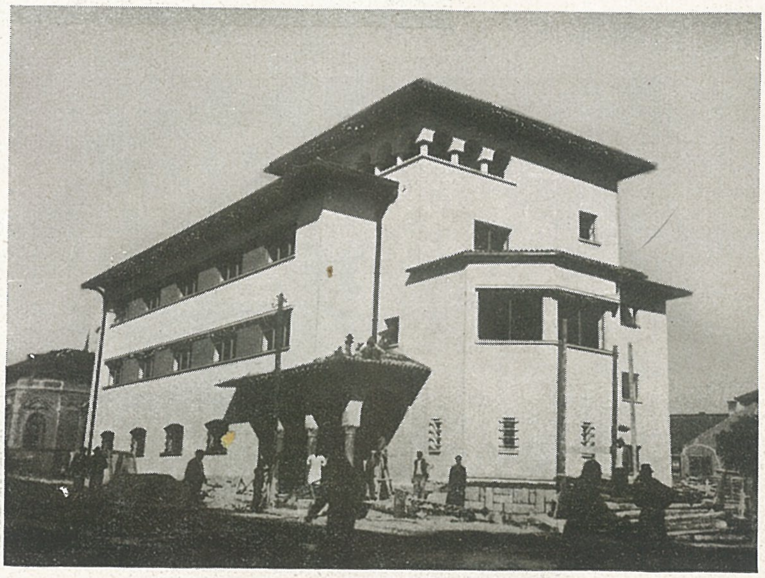

DEJ. Casa Asigurărilor Sociale.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale.
Arh. Ion IONESCU

ASISTENŢĂ SOCIALĂ

TORIA (CIUC)
Sanatoriul Crucei Roșii
Arh. Gr. IONESCU

BUGAZ (Cetatea Albă) Sanatoriu. Locuința directorului.

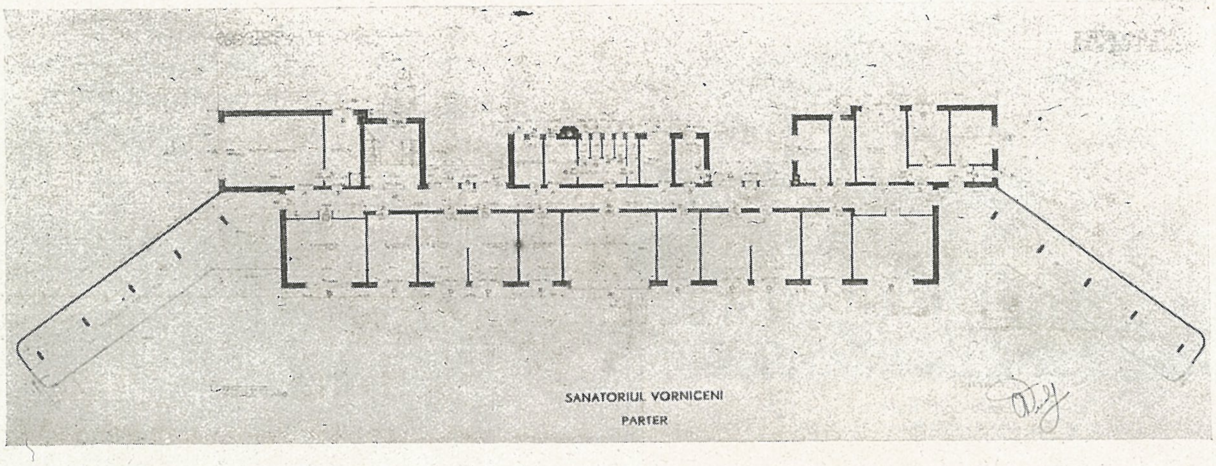

VORNICENI (Lăpușna). Planul Sanatoriului.

BUGAZ (Cetatea Albă).
Planul Sanatoriului.

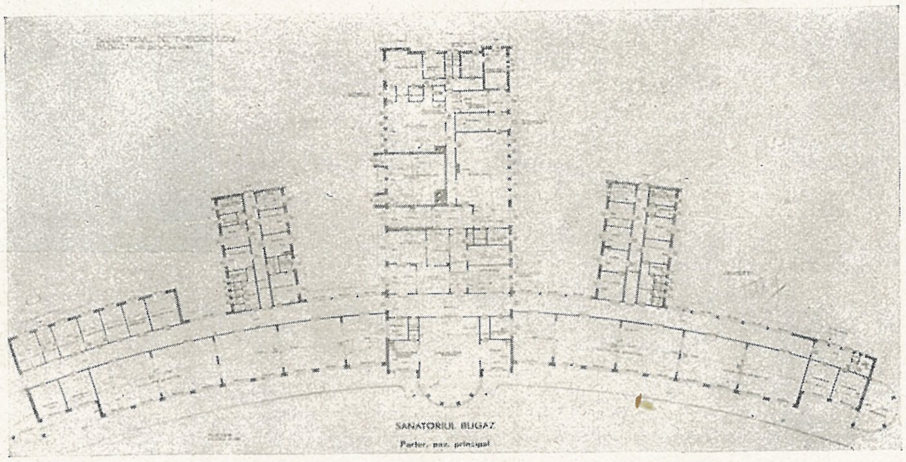

Arh. A. VIECELLI
Antrepriza M. Romașcu.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Sanatoriul VORNICENI (Lăpuşna). Faţada principală.

Sanatoriul BUGAZ (Cetatea Albă). Faţadele spre mare.

TÂRGU-MUREŞ. Spital.

Arh. E. GROSU
Antr. A. Macor

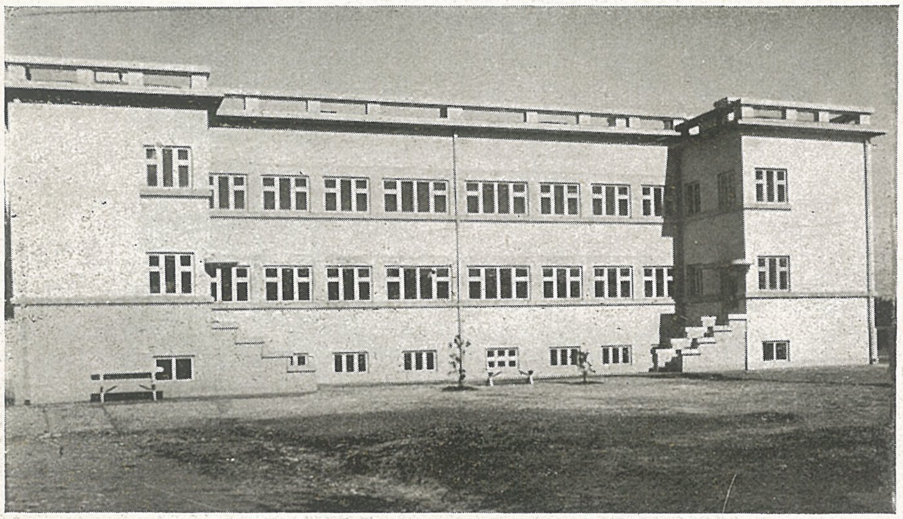

ISMAIL. Pavilionul de boli contagioase al spitalului.
Arh. N. BILARGIU

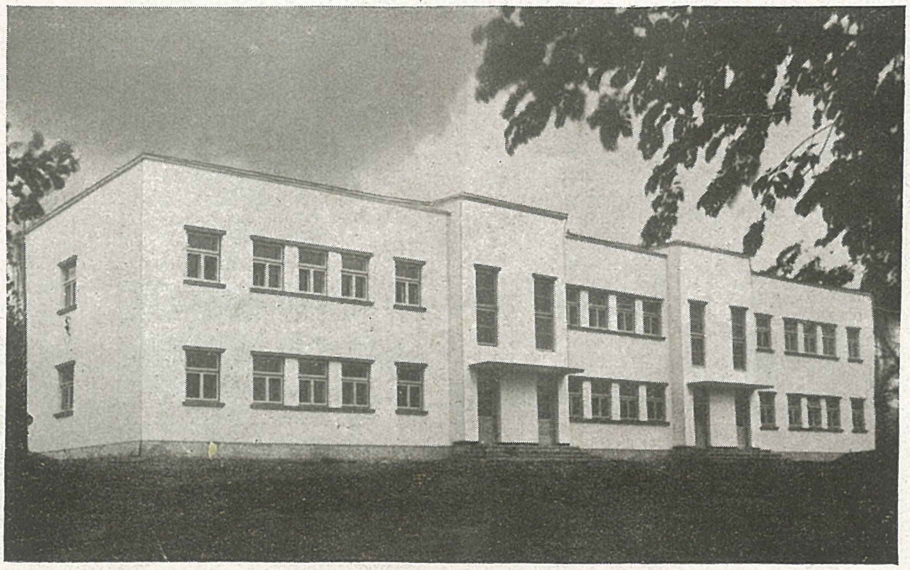

CĂLĂRAȘI (Lăpușna). Pavilionul de boli contagioase.
Arh. IRINA GEORGESCU
Antr. M. Rotaru

ASISTENȚĂ

BALCIC.
Spitalul „Regina Maria".
Arh. A. VIECELLI
Antr. A. Macor

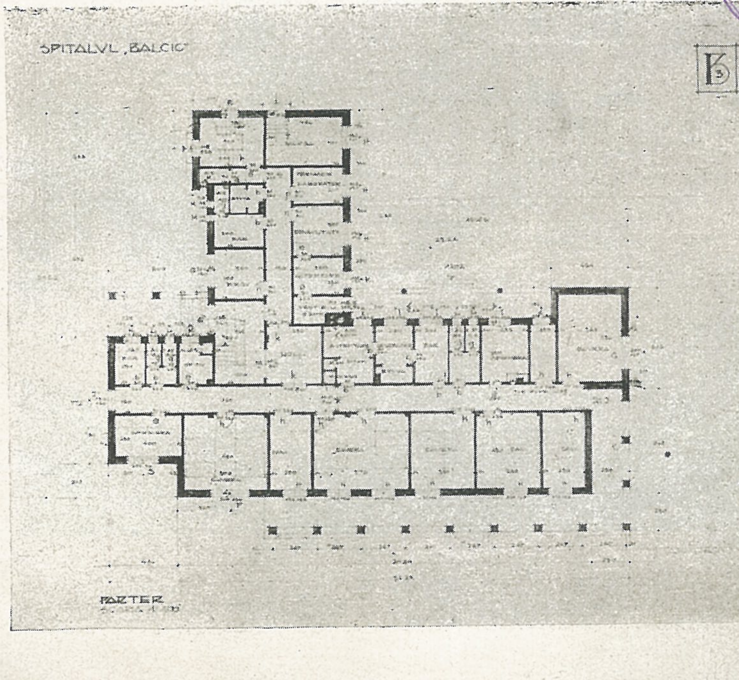

SOCIALĂ

Spitalul SF. GHEORGHE (Trei Scaune). Arh. E. GROSU

Spitalul de ortopedie „Regina" Maria", CLUJ. Arh. I. I. IVAȘCU

Pavilion Chirurgie, CAHUL.

Spitalul județean, HOTIN

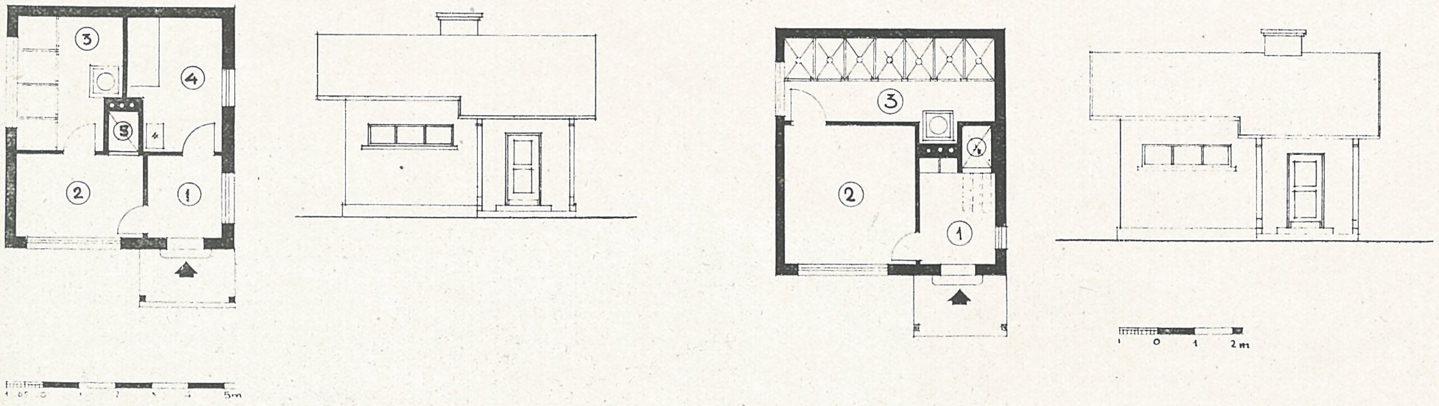

Băi populare construite în BASARABIA în aproape 100 de localități diferite.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

VAŞCU

BĂLŢI. Palatul Episcopal. Arh. A. GABRIELESCU, N. şi R. MIHĂESCU, D. IONESCU-BERECHET

Arh. A. VIACELLI
Mânăstirea RUDI (Soroca).
Restaurată de Arh. A. GABRIELESCU

SATU-MARE. Palatul Prefecturii. Arh. V. SMIGELSCHI

Prefectura Satu-Mare. Fațada laterală.

Prefectura Târgu-Mureș, construită din roșu.

Arh. E. GROSU

INSTITUȚII PUBLICE

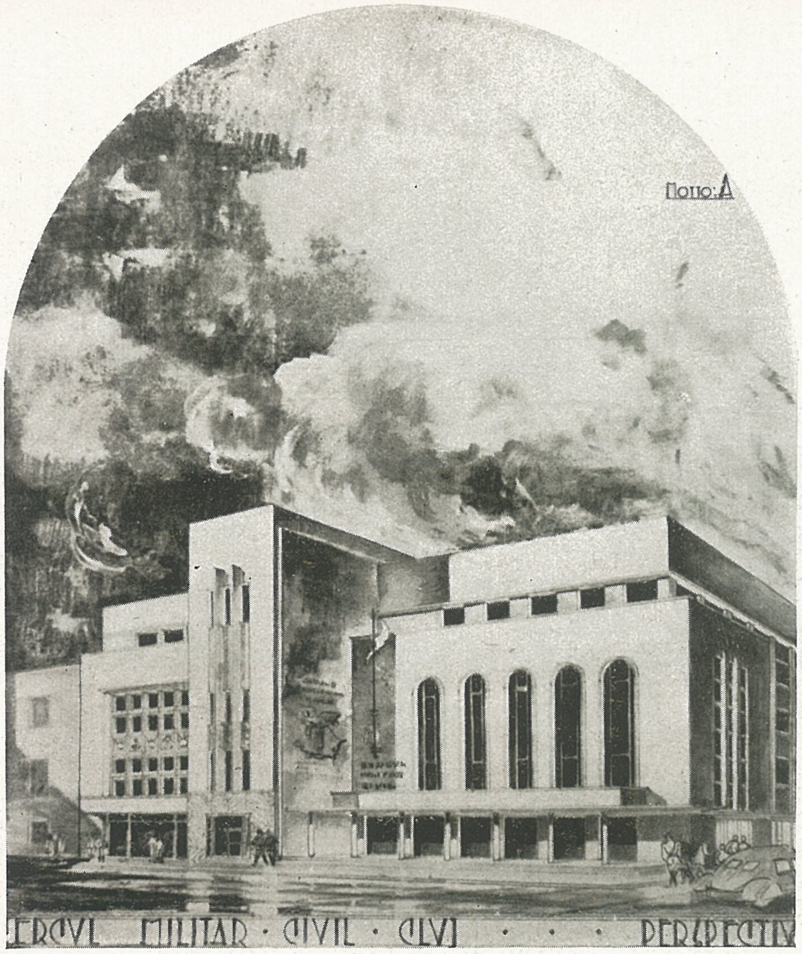

CLUJ. Cercul Militar. Arh. N. GEORGESCU

TÂRGU-MUREŞ. Palatul Prefecturii. Arh. E. GROSU

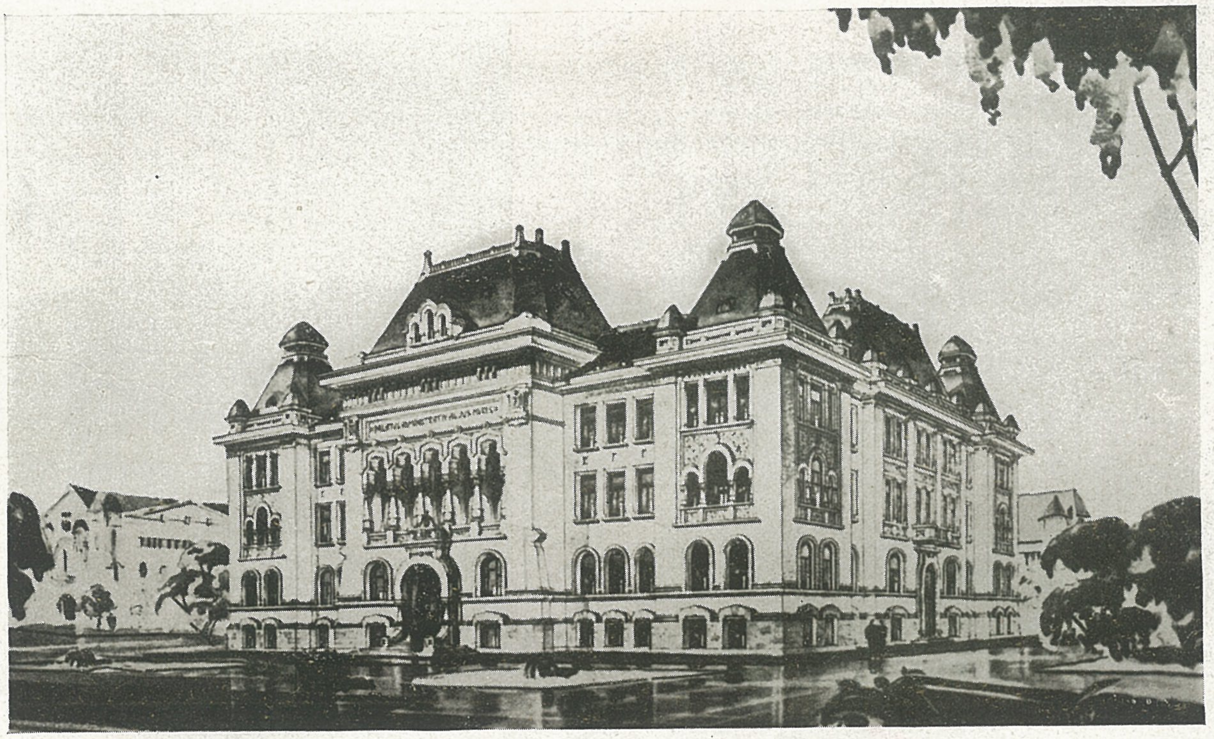

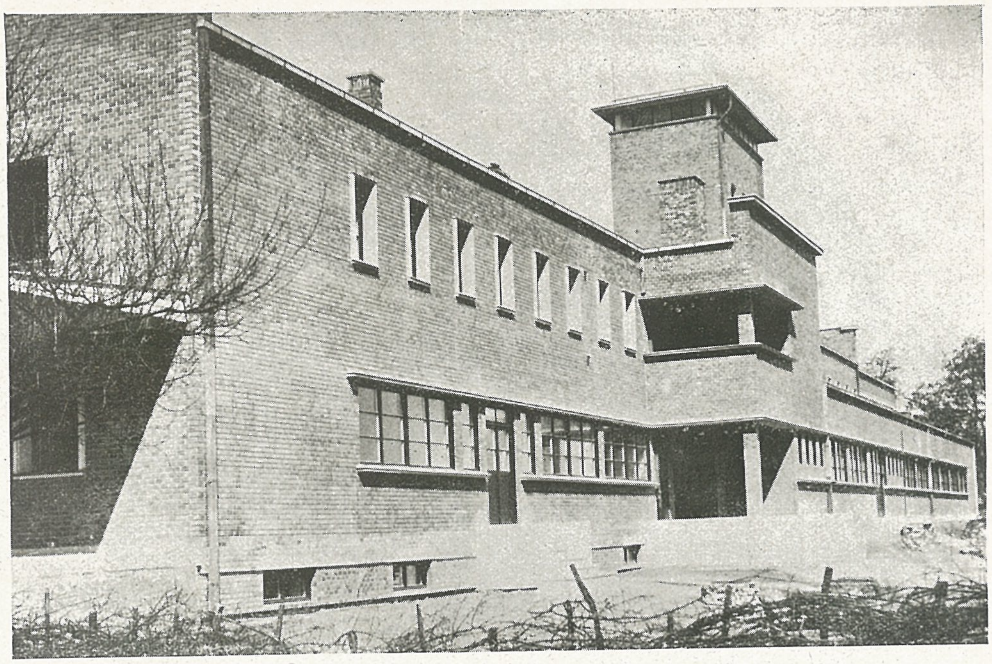

Fațada spre stradă.

G Ă R I   C. F. R.

HALMEU
Construcția gării noui.
Serviciul de Arhitectură al
Căilor Ferate Române.

Vedere spre linii.

Detaliu de colț.

INSTITUȚII PUBLICE

Palatul B. N. R.
MIERCUREA-CIUC
Arh. R. DUDESCU

ORADEA

CERNĂUŢI

CLUJ

Centrale telefonice automate, construite de Soc. A. R. de Telefoane.

Arh. C. NĂNESCU

INSTITUŢII

PUBLICE

CHIȘINĂU

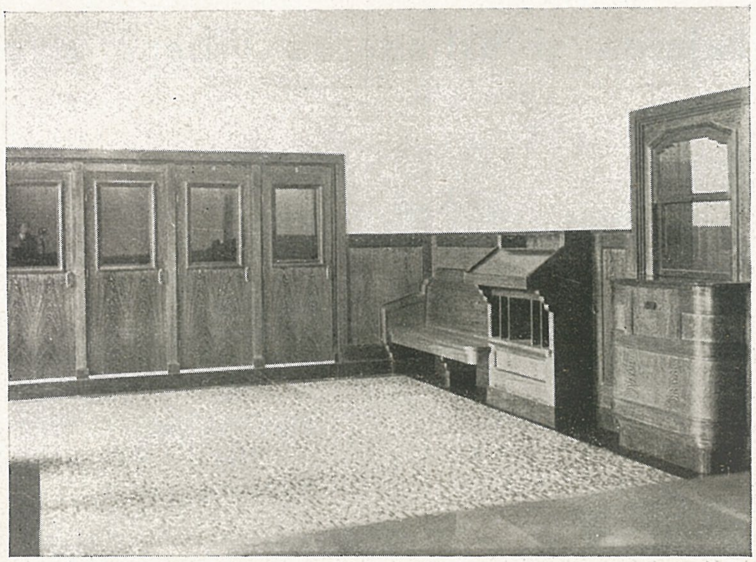

Sală pentru public.

ORADEA

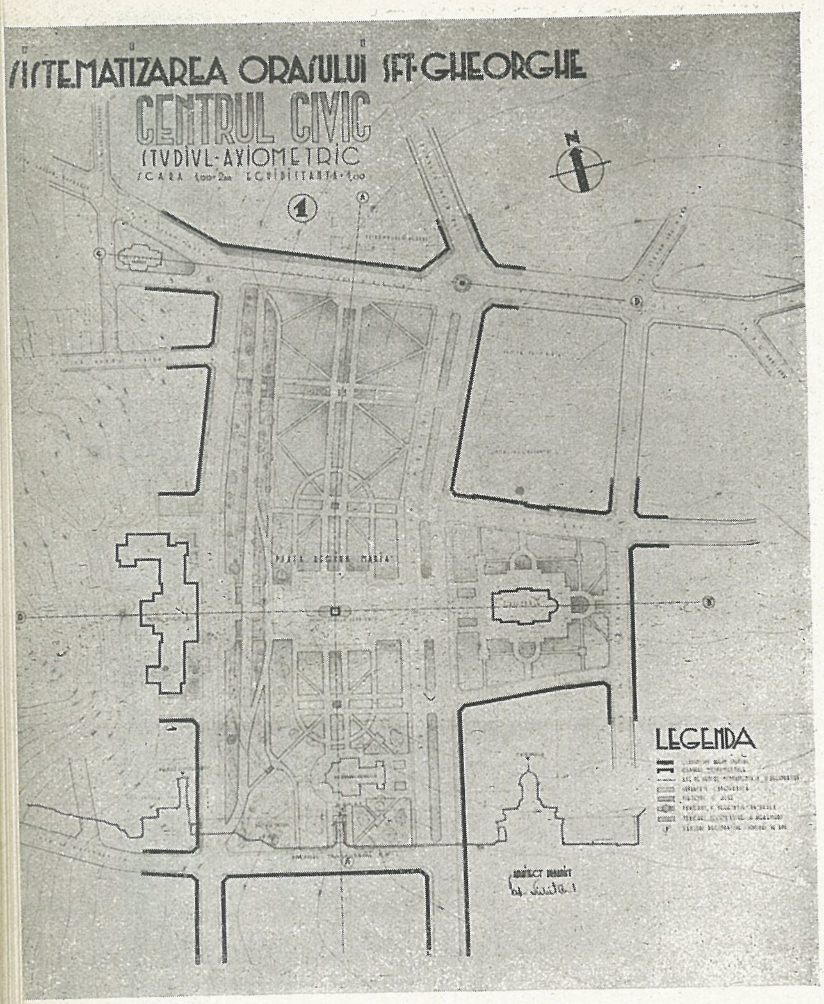

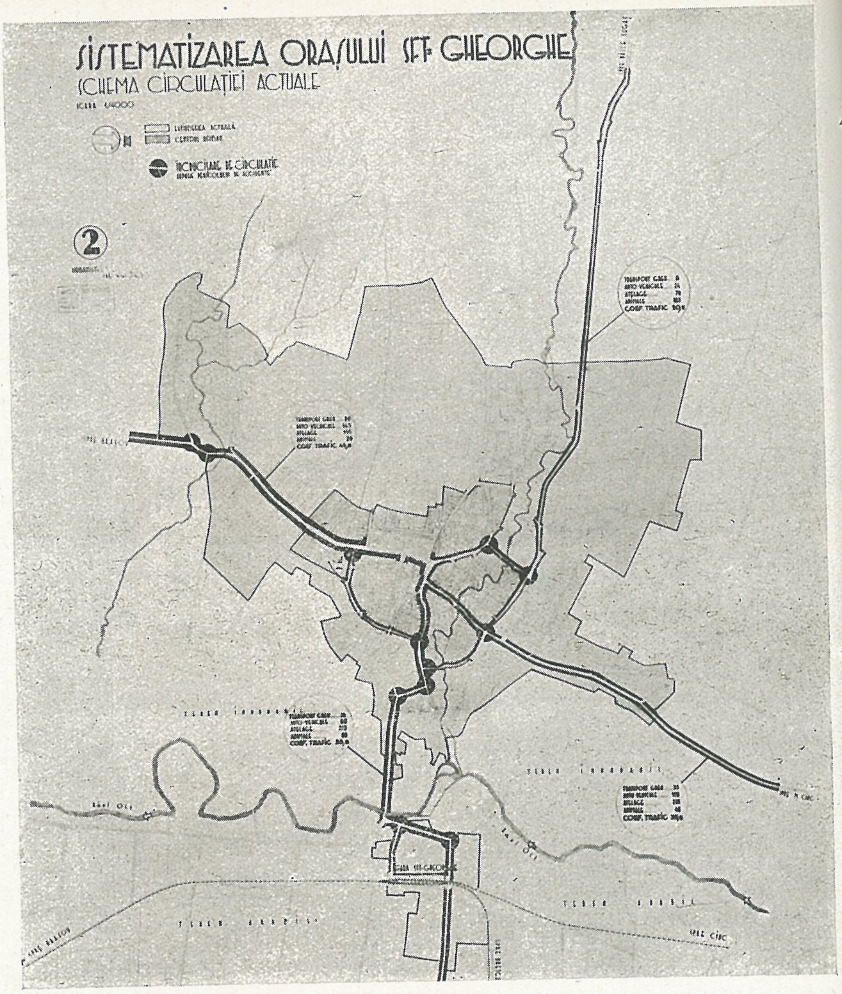

ı. G. NICHITOVICI

SF. GHEORGHE

amenajarea și extinderea urbană a orașului

Proectul de sistematizare și înfrumusețare al orașului Sft. Gheorghe făcea parte din programul marilor lucrări urbane ale României, în 1939.

Acei cari au susținut înfăptuirea lor, nu au avut alt ideal decât înălțarea spre mai bine a Patriei, fără să-și făurească din aceasta un merit personal.

* * *

Orașul Sft. Gheorghe, în plină activitate edilitară, a fost cedat Ungurilor după hotărîrea dela Viena.

Acest oraș, capitala Jud. Trei Scaune, este așezat în Valea Oltului, la răspântia drumurilor cari merg spre Miercurea-Ciuc, spre Moldova prin Pasul Oituz și spre Brașov.

Deși puternic concurat de Brașov, orașul Sft. Gheorghe a fost mult ajutat de instalarea voită a unui centru industrial în progres, cât și de apropierea lui de numeroase izvoare termale de importanță recunoscută.

Configurația terenului face limită între deal și șes, orașul fiind situat la poalele munților Baraoltului - masivul Harghita.

Sft. Gheorghe se găsește la 549 m. altitudine ; pe o terasă de cca. 20 m. alt. relativă, situată pe dreapta Oltului și tăiată de două văi afluente, în curmeziș.

Cadrul este format de „Câmpul Frumos" larg și bine cultivat, înconjurat de munții împăduriți ai Baraoltului, dela Sud-Vest la Nord ; la Nord-Est, munții Bodogului, iar spre Sud-Est, munții Intorsătura Buzăului.

O perspectivă a orașului : el pare ca un anfiteatru.

S c u r t   i s t o r i c   a l   a ș e z ă r i i. Primele așezări, amintite oficial, datează din 1332, iar locuitorii stabiliți erau Români, totuși, așezarea este mult mai veche, ea aflându-se pe locul unei așezări preistorice a cărei viață a continuat și în epoca Daco-Romană. Descoperirile făcute prin săpături în jurul orașului dovedesc că, și aci, ca peste tot ținutul Daciei-Felix, civilizația Romană și-a lăsat urmele ei.

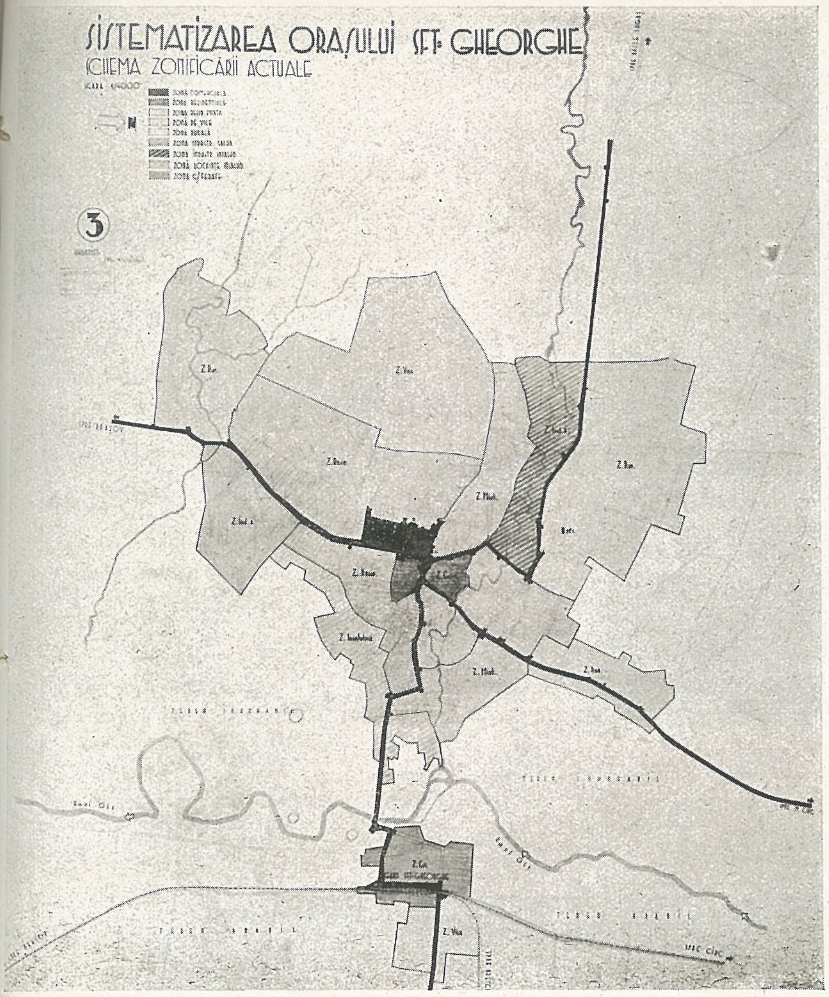

Biserica SFT. GHEORGHE (macheta). Arh. D. IONESC

Evoluția orașului Sft. Gheorghe, se desfășoară în umbra Brașovului care avea tot interesul să-l domine din toate punctele de vedere. Aceasta până la 1564, când i s'a recunoscut și întărit oficial calitatea de oraș.

Sft. Gheorghe a fost cel mai vechi scaun. Scaunele erau străvechile forme de organizare judecătorească administrativă, găsite și preluate de coloniștii secui.

La 1767, când ținuturile de graniță au fost militarizate, s'a fixat aci centrul legiunii de cavalerie secuiască care, era formată nu numai din secui și unguri ci și din români „Nec ea tota ex Siculis, sed etiam Hungaris quibusdam et Valachis constat", spun mărturiile vremii.

In decursul acesteia, începând cu a doua jumătate a secolului XVII și până la a doua jumătate a secolului XIX, Sft. Gheorghe a suferit devastări din cauza năvălirilor, cum s'a întâmplat în anii 1657 și 1658, de către tătari.

In secolul al XVIII, orașul este prada luptelor interne de sub dominația Habsburgică. Un cutremur îl distruge din temelii, la începutul secolului XIX, apoi năvălirea rușilor îi distruge toată arhiva istorică a lui și a județului.

Populația orașului Sft. Gheorghe, la 1 Ianuarie 1939, era de 11.212 locuitori (din care 3.000 români iar restul secui, evrei, unguri și alte naționalități).

In programul de reorganizare edilitară s'a ținut seamă de coordonarea tuturor eforturilor pentru ca orașul să poată progresa din toate punctele de vedere:

— Higienic.
— Economic.
— Estetic.
— Social și Administrativ.

O muncă uriașă a fost depusă fără precupețire din partea autorităților.

Paralel cu sistematizarea orașului, monumente și clădiri impozante erau în curs de proiectare și execuțiune, în special centrul civic, al cărui studiu urbanistic îi dăduse toată atențiunea cuvenită.

Asupra acestui program de lucrări, atât de vast, întrerupt prin forța împrejurărilor nefaste, vom reveni.

Avem convingerea nesdruncinată că-l vom înfăptui până la capăt și cât mai curând.

Arh. C. NICHITOVICI

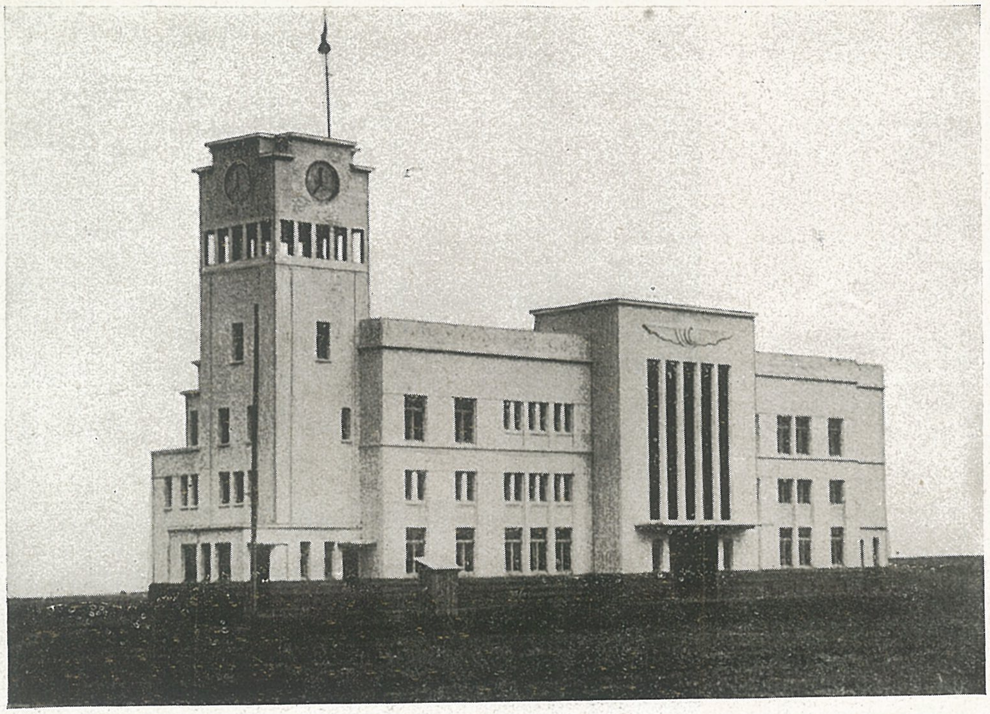

Aerogara CERNĂUȚI.
Arh. C. DRAGU

Sala pentru public.

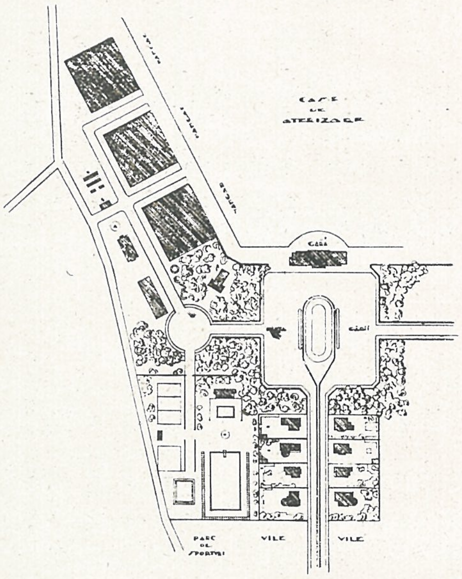

Aeroportul CERNĂUȚI.

Aeroportul CETATEA-ALBĂ.

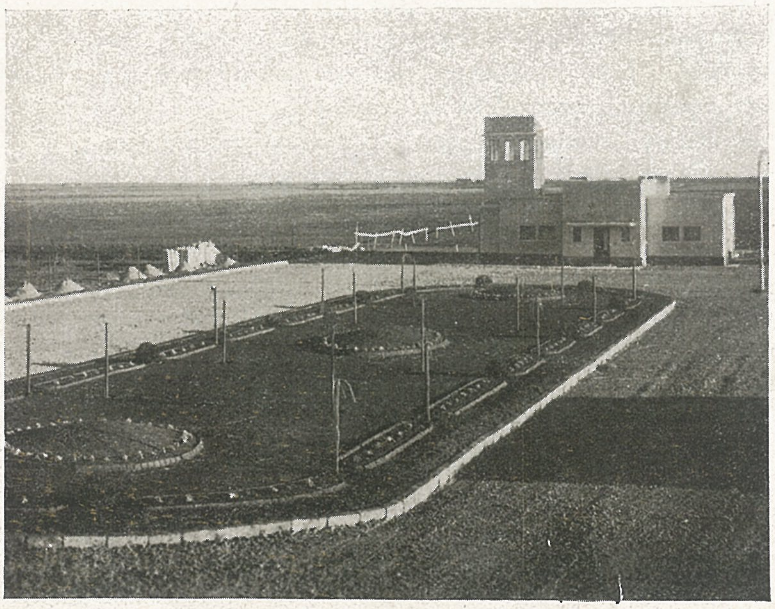

AEROPORTURI

oscută.

Aerogara **BALCIC**
Arh. C. DRAGU

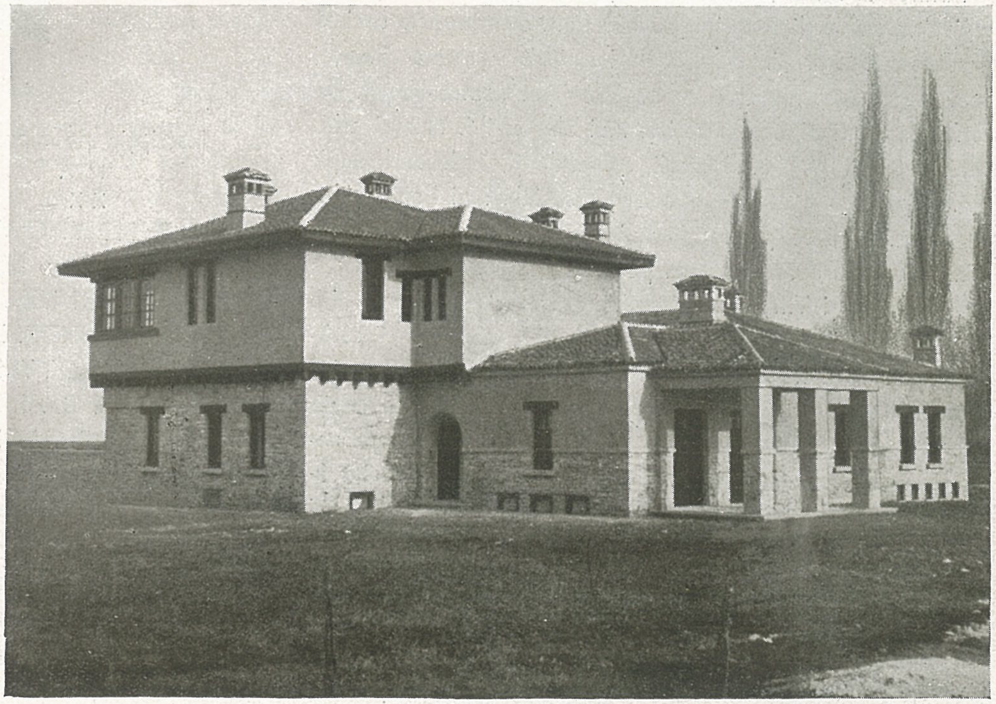

Aerogara **CETATEA-ALBĂ**
Arh. C. DRAGU

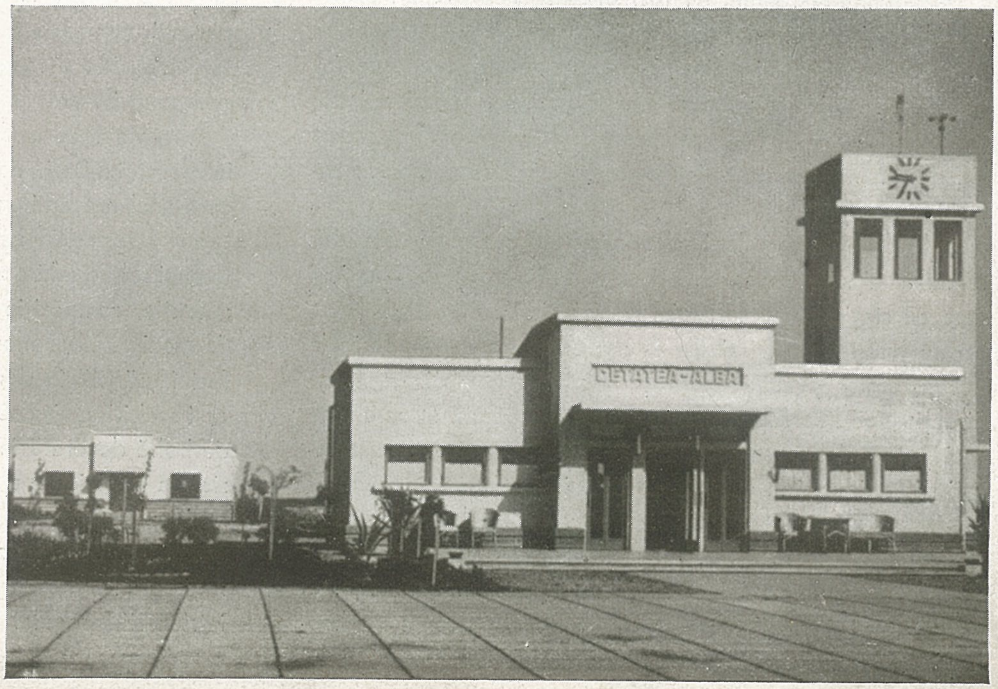

UN ARHITECT ROMAN LA CELEI.

La Romani de şi arhitectul avea o foarte mare întrebuinţare, totuşi foarte rar se găseşte menţionat un nume de arhitect. De altfel, poate şi din cauză că se bucurau de o foarte slabă consideraţie.

Astfel, în nomenclatura gradelor militare, între care se găsea arhitectul şi medicul, aceştia ocupau loc între gradele inferioare ale centuriei, ceea ce de altfel înseamnă că se găsea în fiecare centurie câte unul.

Căci, de vreme ce o centurie putea lucra izolat şi forma un castru stativ sau estiv, pe care singură trebuia să şi-l construiască, avea nevoe de un arhitect ataşat ei.

Arhitectul roman, bucurându-se de o aşa redusă consideraţie, nu putea fi recrutat de cât dintr'o categorie socială corespunzătoare. Dintre puţinele inscripţii mortuare rămase, se vede că sunt recrutaţi dintre sclavi sau dintre liberţi. De altfel ca mulţi dintre liberaţi şi mai ales scribi. Numai arhitecţii ataşaţi pe lângă marii comandanţi, judecând după Vitruvius, erau poate de o condiţie socială mai bună. Şi acestora însă li se păstrează amintirea prin surse provenite din alt loc de cât de la acei pe care i-au servit.

Astfel, de şi Vitruvius a însoţit pe Cezar în Galia şi „i-a construit maşinele de război, fortificaţiile, podurile şi corăbiile cu care a trecut în Bretania şi i-a dat de sigur pentru „Bellum Gallicum" descripţia technică a podului de peste Rin şi a zidului de fortificaţie gală, totuşi acesta nu pomeneşte nicăeri de numele şi serviciile lui, cu toate că i-a acordat o pensie viageră, pentru bătrâneţe (era mult mai în vârstă decât Cezar) pensie menţinută şi de August.

Neavând norocul să facă lucrări de importanţă monumentală ca Apolodor din Damasc, fără lucrarea sa „De Architectura" nu s'ar fi ştiut nimic de el, menţiunea cu pensia, şi activitatea din Galia fiind făcută tot de el în această lucrare.

Deci arhitecţi romani au fost oriunde s'a aflat armată şi administraţie romană. Aşa dar şi la noi. Toţi aceştia, după terminarea serviciului militar, rămâneau să lucreze pe compt propriu în regiunea unde se liberau. Timpul de 25 ani cât era serviciul militar îi desrădăcina de locul natal, fixarea pe loc determinând-o condiţiunile de trai şi noile legături contractate.

Dacă socotim că o legiune avea 50—60 centurii, este uşor să ne închipuim câţi arhitecţi se aflau în cele două legiuni care au staţionat pe teritoriul Daciei, şi să ne explicăm cum de au putut Romanii ridica în aşa scurt timp atâtea şosele cetăţi, castre şi municipii. Toţi, sau aproape toţi aceşti arhitecţi după liberare, adică la 45 de ani, vârstă la care încă mai puteau lucra, se stabileau în diferite centre ca specialişti şi de sigur şi în calitate de coloni.

Urma unuia dintre aceştia a fost găsită la Celei pe o piatră funerară a unui Signifer, inscripţie descifrată de Tocilescu şi comunicată în Corpus Inscriptionum Latinorum et Graecarum şi în „Fouilles et Nouvelles Recherches Archeologiques", pag. 190.

Inscripţia pe monument este următoarea :

M A
X X
Q. PHILPPICUS.
Q. F. MAE. EDESSA.
SIGNIER. LEG. V.
VIX. ANNOS. XXXX.
H. S. E. EX. TES. F. IVS.
HER. F. C. ARBITR.
ANTONI. ARCHITECCTI.
ET. TTI. CORIARI.

Iar în completarea lui Tocilescu :

Q(uintus) Phil(i)ppicus Q (uinti) f(ilius) Mae (cia) (tribu) Edessa signi(f)er leg(ionis) V vix(it) annos XXXX h(ic) s(itus) e(st); ex tes(tamento) f(ieri) ius(it), her(es) f(aciendum) c(uravit) arbitr(atu) Antoni(i) architeccti et T(i)ti coriari.

In traducere : A activat ani 20.

Quintus Philipicus, fiul lui Quintus din tribul Mecia, Edesa, stegar al legiunei a 5-a, a trăit 40 de ani, (şi) a fost îngropat aci. A ordonat prin testament a se face (iar) moştenitorii trebuind a face, au îngrijit să se facă, după socotinţa arhitectului Antoniu şi a tăbăcarului Titus.

Prezenţa tăbăcarului, arată că trebue să fi fost un litigiu între moştenitori, dat spre rezolvare la doi arbitri, dintre care unul era arhitect.

Din compoziţia monumentului se vede însă că Antoniu a avut şi rol de arhitect. Căci dacă sculptorul a fost stângaci în execuţie, compoziţia arhitecturală este corectă şi deosebită de maniera altor monumente funerare găsite la noi. Piatra a fost împărţită în două registre orizontale. In cel superior se află scobită o nişe care se sprijină pe doi pilaştri iar jumătatea de boltă decorată în formă de scoică. In nişe se află aşezată statuia în picioare a stegarului cu emblema caracteristică. Pe registrul inferior se află săpată inscripţia, cu prescurtările epigrafice obicinuite. Apoi totul încadrat într'o friză decorată cu un ornament din foi şi flori care se urmăresc continuu într'un ritm regulat (rinceau).

Sp. C.

COLABORATORII ARHITECTULUI

Nici o altă profesiune nu întrunește laolaltă mai multe și mai variate colaborări, decât arhitectura. S'ar putea spune, fără exagerare, că arhitectura este profesiunea profesiunilor. Și este firesc să fie așa : nevoia de adăpost la început, tendința de a organiza și înfrumuseța locuința, de a ridica altare de închinăciune, manifestate paralel cu evoluția vieții spirituale ; apoi necesitatea de a îmbunătăți, asana și desvolta cadrul adăposturilor omenești, izvorîtă din desvoltarea vieții sociale, au grupat în jurul și subt directivele arhitectului aproape totalitatea meșteșugurilor.

In componența unui edificiu intră peste o sută de diferite materiale, lucrate, prelucrate și așezate în locurile destinate, de către peste o sută de specialiști. Iar pentru marile edificii, știința și tecnica modernă adaogă tot felul de instalații : sanitare, electrice, radiofonice, de încălzire și condiționare a aerului, de circulație, ascensoare, scări mobile, ș. a. Toate acestea constituesc un complex armonic și organic, realizat sub conducerea arhitectului. O seamă de ingineri, conducători și maeștrii, în specialitățile respective, capătă îndrumările de ordin general, necesare integrării în acțiunea și opera de ansamblu a lucrărilor, de la arhitect, urmând ca fie care să aplice și execute apoi, în amănunt, lucrarea sa de specialitate.

Nouile mijloace de construcție, prin betonul armat, au lărgit și mai mult cadrul colaboratorilor în jurul arhitectului. Marile clădiri, cu deschideri largi, cu înălțimi mari, cer, cum au cerut de astfel totdeauna, (marile catedrale ale Evului Mediu și Renașterii) o deosebită atențiune în ce privește măsurile de stabilitate. Aceste măsuri erau studiate și aplicate, altă dată, de către arhitect ;; ceea ce face că toate aceste monumente ale trecutului, de proporții grandioase, să se păstreze neatinse, de nici o vijelie și nici un cutremur, cu toate sutele de ani cari au trecut peste ele.

Evident, graba cu care se lucrează azi, impune o mai mare împărțire și accentuare de specialități, specializări și răspunderi : inginerul electrician pentru rețeaua sa electrică și pentru toate măsurile de izolare și siguranța conductelor, — inginerul mecanic pentru încălzirea centrală și rețeaua de alimentare cu apă rece și caldă, inginerul constructor sau antreprenorul pentru calculele de rezistență, calitatea materialelor și respectarea normelor generale în ce privește compoziția și proporția acestor materiale.

Și azi ca și eri însă acțiunea de coordonare, a tuturor lucrărilor și a tuturor specialităților, aparține arhitectului, ca cel ce are și urmărește concepția de ansamblu, spre realizare. Nici nu s'ar putea altfel, căci nu s'ar obține decât reeditarea întâmplării cu turnul Babel, la construirea căruia s'au încurcat limbile : adică echipele de lucru n'au mai ascultat de un singur conducător.

De câte ori unitatea de conducere s'a manifestat nestingherită, opera înfăptuită a fost complectă în toate privințele. Dacă nu ne-am referi decât la exemplele ultimilor cinci zeci și ceva de ani, a marilor clădiri publice, ce s'au ridicat la noi, cum sunt : Palatul Poștelor, al Casei de Depuneri, al

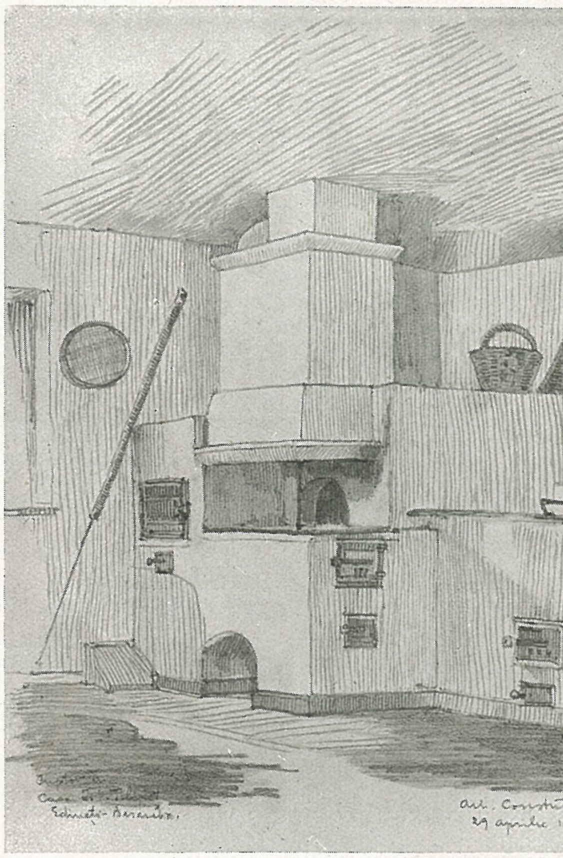

Cămin cu vatră din Edineți-Basarabia.

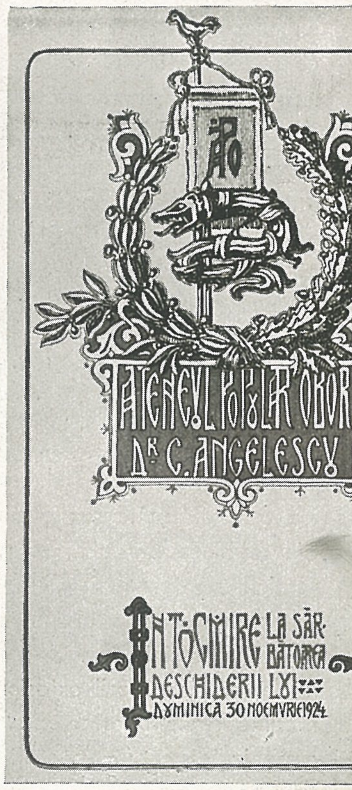

Desenuri de Arh. C. N. POPESCU.

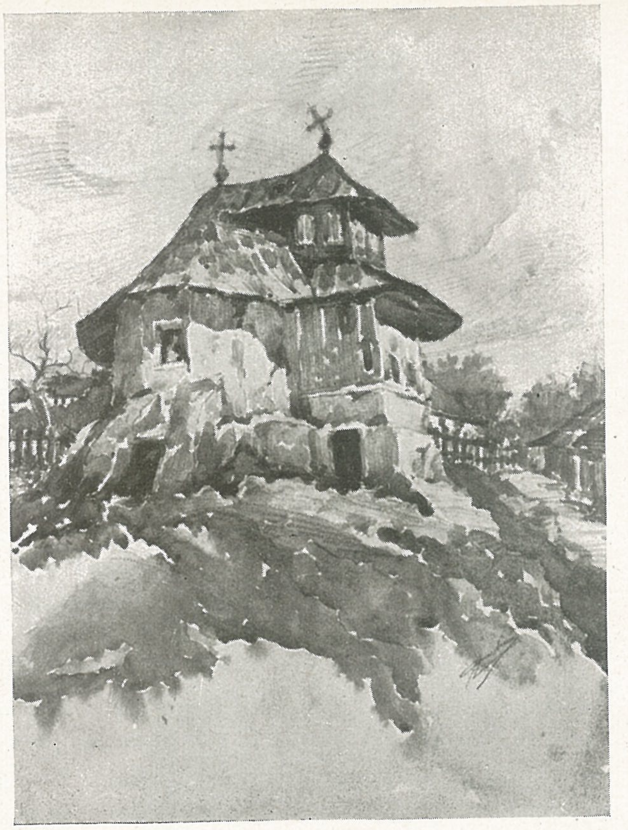

Acuarele de Arh. A. CULINA.

Tribunalului, al Atheneului Român, al Cercului Militar, al Camerii Deputaților și altele, cari au trecut, printre alte probe de rezistență și aceea a ultimului cutremur, fără alte stricăciuni, decât mici dislocări de ornamente. (Ornamente pe care technica modernă n'a găsit ceva mai bun de făcut decât să le suprime complect, în loc să le consolideze, cazul statuelor de la atica Palatului Poștelor). In concepția și execuția tuturor acestor mari clădiri cuvântul și directivele arhitectului au fost singurele hotărîtoare, de la început și până la ultimele lucrări de amănunt și terminare.

Arhitectul a fost totdeauna și va rămâne un profesionist cu cunoștințe mult mai complexe decât ale unui specialist, cu sensibilitate mai accentuată decât a unei simple specializări, cu un orizont spiritual mult mai larg decât cel mărginit de o disciplină științifică. El trebuie să reprezinte, în opera sa, nu numai un utilitarism rece, ci și oglinda vie a gradului de civilizație, cu toate caracteristicele unei națiuni. De aceea inginerul constructor, inginerii de instalații, sculptorul, pictorul, ș. a., nu pot contribui la desăvârșirea complectă și unitară a operei arhitectului, decât activând în cadrul fixat de acesta.

In formele și volumele indicate de planurile arhitectului constructorul își înscrie elementele constructive. Tecnica modernă îi pune la îndemână toate posibilitățile. Lumea nu se poate mulțumi cu urâtul pentru solid, ci cu soliditatea pentru frumos. Chiar podurile de beton armat, mai ales cele din regiunile pitorești, se pot armoniza cu frumusețea naturei. Nu este nevoie să fie urâte ca să fie solide. Sculptorul se înscrie cu decorația sa în cadrul și proporțiile indicate de arhitect și impuse de armonia ansamblului general. Statuiele, ce decorează exteriorul sau interiorul, sunt fixate, ca mărime și ca mișcare, de aceleași necesități de ansamblu armonic, conceput de arhitect. Picturile decorative sunt de asemenea înscrise în panouri, așa ca să nu altereze ci să evidențieze formele și motivele arhitecturale. Până și coloritul cel mai potrivit cu arhitectura, cu scopul, efectul și destinația pieselor, este de competința arhitectului.

Această disciplină, necesară realizărilor de ansamblu, și-o impune și arhitectul. Așezările de viață socială, orașele, sunt trasate și organizate după cerințele acestei vieți. Arhitectul urbanist proectează și trasează străzile, piețele, spațiile libere, zonele de verdeață, ș. a., în cadrul cărora și respectându-se anumite norme, se construesc locuințele, edificiile publice, monumentele decorative, parcurile. Tot în acest cadru și cu satisfacerea cerințelor de viață omenească, se trasează și așează rețeaua de alimentare cu apă, electricitate, gaz și rețeaua de canalizare. Opera de ansamblu se desăvârșește cu colaborarea tuturor, în cadrul planului general al arhitectului urbanist. Urbanismul înseamnă un complex organic de lucrări, nu numai canale, pavaje și trotuare. Inseamnă mai ales străzi și bulevarde bine orientale, cu lumină, aer, perspective frumoase, decoruri de verdeață, locuri, și proporții potrivite pentru monumentele de artă, piețe de degajare și agrement, jocuri și efecte de apă, lumină, colorit, ușurință și economie de timp în circulație.

Evident, inițiativa acestui complex de lucrări o are organul administrativ, care, la rându-i este în funcție de mijloacele de realizare și mai ales de înțelegerea sau neînțelegerea importanței acestor lucrări. Se pare că, mai ales în ce privește Capitala noastră, nu s'a găsit, la vreme, nici mijloace, nici înțelegerea cuvenită. Ceea ce ne-a adus în situația de azi, cu multe greșeli, multe urîțenii și din ce în ce mai multe greutăți pentru desvoltarea viitoare, și mai ales pentru circulația publică. O dovadă mai mult că acțiunea de elaborare și coordonare, în realizările de ansamblu, nu poate aparține decât celor cu pregătire și aptitudini pentru aceasta.

Iată rezumativ câteva aspecte și mai ales câteva adevăruri, cu privire la rolul arhitectului și al colaboratorilor săi.

I. D. E.

Arh. FL. STANCULESCU

Arhitectura rurală

Arta de a adăposti pe om, animale şi recolte, cu simplicitate, soliditate şi economie, este primul problem de deslegat în ştiinţa rurală.
(François de Neufchateaux)

Din adânc de timpuri, a avut românul un meşteşug al lui de a-şi întocmi şi clădi adăpostul pentru familie şi pentru vitele lui.

Acest meşteşug simplu, cum o fi fost el pe vremuri, a trecut din tată în fiu, generaţii întregi dealungul timpurilor, îmbunătăţindu-se, schimbându-se după felul lor de viaţă, adunând de ici de colo ceea ce credeau ei că e bun şi frumos, mai ajutând ceea ce priceperea lor producea — aşa ajunge astăzi la noi, moştenire dela ei, de atunci din vremuri.

Această moştenire noi o numim arhitectură rurală, iar modul cum ne-a fost transmisă : tradiţie.

Eu cred că, această arhitectură de tradiţie a noastră, are rădăcinile mai adânci în timp şi neam, decât arhitectura zidită, — atâta cât ne-a mai rămas din vremuri, — pentrucă românul - om este mai dinainte a acestor zidiri.

De aceea, dacă dorim să avem o închegare temenică pentru realizările noastre viitoare în arhitectură, suntem obligaţi să cercetăm şi această tradiţie, s'o cunoaştem pe ea şi viaţa ce o îmbracă, s'o simţim, s'o curăţim de gunoae streine şi apoi să ni-o apropiem, să o întrebuinţăm.

Astfel moştenirea, pe care o vom lăsa generaţiilor ce ne urmează, va fi pe linia tradiţiei şi arhitectura noastră se va lega de pământ şi neam.

Altfel, timpurile şi generaţiile ce ne urmează, vor asvârli ca netrebuitoare toată strădania noastră.

Aşa e legea firii.

Este logic ca — aşa cum studiem doi ani clasicul în Facultatea de Arhitectură pentru a ne rămâne în sânge modulul lui Vitruviu, — să ne găsim şi timpul necesar pentru a ne încălzi la vatra tradiţiei noastre.

Trebue să cunoaştem minunata tehnică a legăturii stâlpilor verticali cu grinda orizontală — alta decât cea a cărţilor, — să înţelegem cioplitura lemnului, într'un fel la stâlpul casei, într'altfel la stâlpul porţii, atfel la troiţă, la

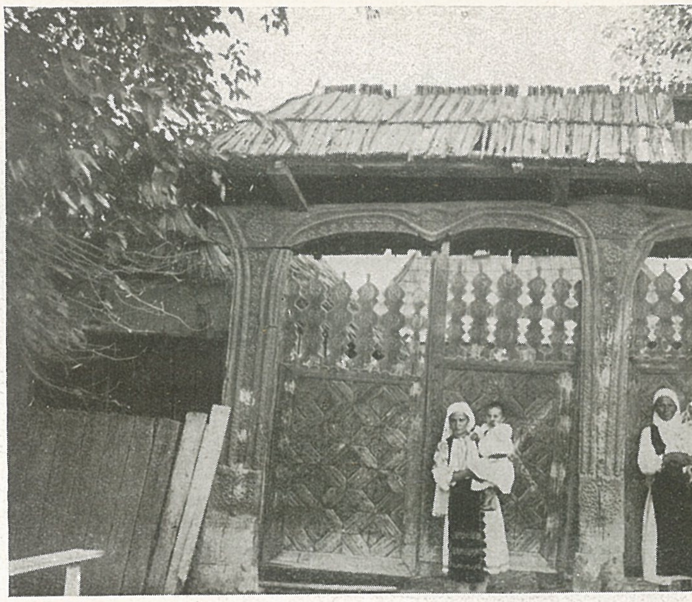

Tip de poartă, Gorj.

Fântână-troiţă, Gorj.

Biserica Domneşti - Muscel.

Casa din Runcu - Gorj.

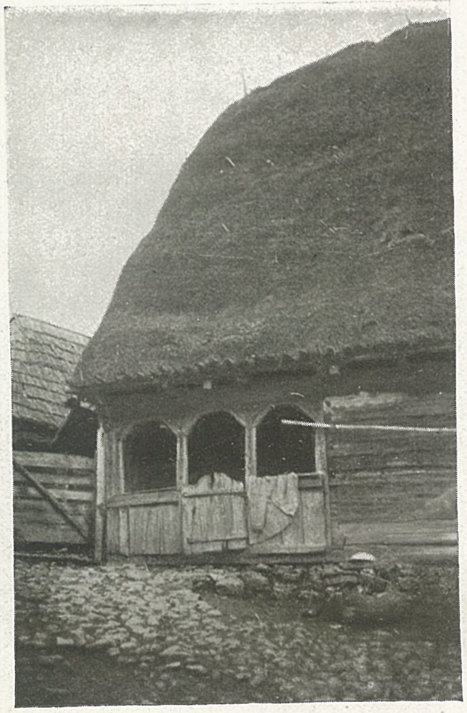

Casă din Valea Arieşului.

pod, la grindă, mărtacii bordeiului, şi altfel a românului alături de a ungurului, ruteanului sau bulgarului să ştim întrebuinţarea bardei, a cuţitoaei şi a cuiului de corn; să fim pătrunşi de rostul prispei şi al streaşinei, de proporţia căciulei de acoperiş de prin munţi cu ploi repezite; să ne apropiem de viaţa la vatră şi a încălzirii „dealături" a mişcării care se duce acolo în viaţa rurală.

Şi atuncia doar — când ne vom opri cu inima svâcnindă, în faţa unei troiţe răsărită în nimbul soarelui ce apune şi ne vom pleca genunchiul — atunci vom auzi şi înţelege glasul străbunilor coborîţi în semne pe pământ.

Această emotivitate va deslănţui vibrarea coardelor de concepţie ale Arhitectului neamului.

Să nu credem că arhitectura rurală cuprinde doar aspecte, forme şi stilizări de artă. Ea îmbracă cu o pricepere surprinzătoare necesităţi şi procură rezolvări de o neînlăturată valoare.

Socotesc că aceasta formează cea mai caracteristică însuşire a arhitecturii rurale. Iar trebuinţele vieţii noastre rurale au fost numeroase şi diferite. Numeroase după îndeletnicirile cu care şi duceau traiul, diferite după regiuni, ţinuturi şi obiceiuri locale.

Regiunile nu sunt cele fixate în hărţi şi nu vom face greşeala să trasăm despărţituri în arhitectura rurală; câmp, deal şi şes.

Pentru că altfel se va desemna regiunea arhitecturii rurale atunci când cercetarea o va contura. Deasemenea ţinuturile nu sunt cele îngrădite administrativ.

Pentru că altul este carecterul arhitecturii rurale pe Valea Jiului, altul pe a Oltului, altul pe al Argeşului şi aşa mai departe.

Se va ajunge, cred, la caracterizare pe văi de râuri şi pe fel de viaţă.

Apoi sunt ruperi de „motive" pe distanţe mari: un vârf de acoperiş cu ciocârlanii lui, complect desvoltat în masivul Gorjului, dispare în Muscel şi nu apare decât în Bucovina.

Intocmirea casei din munte o găseşti în şes, tranformată doar ca aspect, în linie coborândă (Gorj, Dolj, Vâlcea - Romanaţi, etc.) şi o găseşti schimbată trecând câteva dealuri (Gorj - Vâlcea - Argeş sau Arieş - Someş sau Sibiu - Huniedoara, etc.).

Vom căuta aceste celule de tradiţie, le vom fixa nucleul şi le vom urmări desvoltarea în timp şi suprafaţă.

Aşa avem de ex., cu văile alese: formaţia primă, cuibul tradiţiei, a fost în văile munţilor, vechimea lui probabil, dacă. S'a lăsat încet în timp pe văi în jos în jos din Gorj în Dolj, din Vâlcea în Romanaţi, din Argeş în Teleorman, până în Dunăre. Aceste linii au fost tăiate de drumurile de circulaţie Severin - Tg. Jiu - R. Vâlcea - Curtea de Argeş şi mai jos Severin - Craiova - Slatina - Piteşti. Aceste drumuri au legat tradiţiile dintre văi şi au produs ceiace se numeşte penetraţie de motive şi sisteme.

Pe aceste drumuri, s'au format noi forme şi aspecte, rezultatul amalgamului, care apoi au radiat în jos şi sus.

Tot ca exemplificăare şi pentru a fi în nota revistei jubiliare a 50 ani, să vedem în scurt ce s'a produs în arhitectura rurală în acest timp, pe care trebue să-l împărţim în două perioade: 1) dinainte de război, 2) după război.

In prima perioadă în Transilvania s'a urmat o evoluţie na-

Casă cu pătul deasupra porții. Pocruia - Gorj.

Casă de gospodar înstărit. Bălești - Gorj.

ACADEMIA BIBLIOT

turală pornită cu mult înainte pe o curbă ascendentă, sub influența mai ales a centrelor săsești în Transilvania, șvăbești în Banat.

Aceste influențe se pot determina pe valuri de suprafață și se pierd cu depărtarea, în cotloane greu de pătruns, unde s'a urmat mai încet și mai necăjit o viață mai redusă ca trebuințe.

Care sunt aceste influențe și cum le-a primit și transformat românul, e mai mult de spus și arătat. Să ne mulțumim cu enunțarea.

In a doua perioadă, după război, arhitectura rurală își continuă evoluția însă sub dominarea și influența românească. Mai timidă la început, mai accentuată mai târziu. Statul ajută formații noi, se construesc instituții de interes local : biserici, școli, cămine, centre agricole.

Chiar la clădirile particulare se stabilizează în o mai întinsă suprafață cărămida, varul, cimentul și țigla. Se schimbă chiar înfățișarea exterioară.

Sunt oarecare tendințe de influetnță inversă, dela Români la Sași și Șvabi.

In vechiul regat vom avea aceleaș două perioade și desfășurarea transformărilor se face pe regiuni de producție, de viață mai îndestulată.

Prima perioadă, anul 1900, a găsit formațiile în plină desvoltare. In câmpie se trecuse dela bordei la casă ieșită din pământ, de cele mai multe ori parcă cu frică, deoarece se păstrează aerul de bordei.

Modul de construcție rămâne tot pământul, acoperișul din lemn, trestie, pae, coceni ; pe ici pe colo apare tabla sclipitoare și țigla, ferestre mici. Apare peste tot varul ca spoiala.

La dealuri, transformările par mai grăbite în această primă perioadă, casele se ridică deasupra pământului mai țanțoșe, cu cerdace pe toată fațada, cu aspect de etaj.

Construcția în lemn le dădea această ușurință. Apare și se răspândește tencuiala de pământ sau var și spoelile cu var. Ferestrele își deschid ochii mai mari și privesc cu încredere în stradă. Se menține acoperișul de șindrilă. Aceasta în Muntenia și Oltenia, pentru că în Moldova, mai peste tot, se observă o ușoară încetineală în desvoltarea gospodăriei.

Muntele, în aceeași perioadă continuă linia tradiției, aducând și mai valoroase contribuții de aspect, de meșteșug și de întocmire a clădirilor. E poate epoca cea mai înfloritoare.

Vine 1907 și războiul.

Se prefiră oamenii prin diferite regiuni și ținuturi, își amestecă necazurile și bucuriile la un loc, văd alte întocmiri și alte moduri de viață. Apoi pentru toți, ca să le dea putința unei noi vieți, se înfăptuește împroprietărirea.

In arhitectură rurală, saltul e mare și frumos.

Se poate urmări pas cu pas, sat cu sat. Pentrucă acum apar înfățișări foarte individuale, după vrednicia și înțelegerea fie a grupului restrâns, satul, fie a individului, fie pe mai multe grupuri de sate.

De aceea e foarte greu de redat în câteva rânduri și nici voi încerca s'o fac. Doar câteva înfățișări.

In câmpie se răspândește cărămida, tabla și țigla. Ferestrele se măresc la ceea ce trebue și prin exagerare se depășesc. In schimb apar perdelele și florile la ferestre, astupându-le aproape de tot. Ecaretele în gospodării se înmulțesc și se măresc. Apare în Muntenia și Oltenia chilerul moldovenesc la case, zis însă polată atârnată, rar chiler.

Ca și în Transilvania, Statul intervine cu instituții, școli, biserici, centre agricole, cămine, etc.

Dobrogea și Cadrilaterul se schimbă aproape complect ca înfățișare. De unde înainte părea o provincie orientală, fără legătură, decât ca nație, dincoace peste Dunăre, în această a doua perioadă se construește și se muncește aci cu toate sforțările.

Casă țărănească din Valea Arieșului.

Casă țărănească din Dobrogea.

Se fac colonizări și apar sate întregi cu case ridicate din piatră, cărămidă, chirpici, acoperite cu țiglă și cu ferestre mari. Se fac centre agricole, biserici, școli, cămine culturale, fântâni.

La fel pe granița de Vest, Satu-Mare și Careii-Mari.

Moldova și Basarabia se ridică cu vigoare, afirmând o nouă viață. Se întocmesc gospodării frumoase.

Țigla și tabla ajung mai greu însă în această parte a țării. Casa se ridică mai încet dela pământ, dar varul domnește peste tot și fereastra se mărește, încăperile sunt mai încăpătoare și ecaretele se înmulțesc.

La dealuri progresul este tot atât de puternic ca și la șes. Se accentuează diferența de înfățișare față de șes și munte, ca și între ele, diferitele părți.

Se pare că, acum dealul formează linia de propagandă și de influență, în sus către munte și în jos către câmpie.

Influența e doar ca aspect al construcțiilor, pentrucă închegarea gospodăriei este alta către șes și alta către munte.

Muntele caută să se țină pe linia tradiției însă : „vremea s'a scurtat și lemnul vine din gatăr", așa cum explică Moș Anghel Stoica, lipsa ciopliturilor din timpurile noastre.

Adică nu mai este vreme de făcut cioplituri din bardă și lemnul nu-l mai tae din pădure, ci-l cumpără de la fabrică fasonat gata.

Muntele se simplifică în detalii, pierde în meșteșugul cioplirii și al îmbinărilor străvechi. Azi cuiul de fier a adus mari schimbări în technica lucrului de lemn. Chiar casele din bârne se împuținează, luându-le locul altele din stacheți, cărămidă sau paiantă. Țigla apare și la munte, ferestrele se măresc puțin mai cu greutate, pentru c ătradiția încă n'a scăpat din sângele munteanului.

Apare traforajul ușor, căutând să înlocuiască gustul ciopliturii.

Incepe să dispară troița de pretutindeni.

Este mult de spus și foarte mult de făcut pentru țară, pentru arhitectura rurală.

Căci noi, arhitecții de astăzi, suntem la începutul începutului, — suntem primii cronicari ai arhitecturii rurale, răsfirată pe tot cuprinsul neamului, din munții Pindului până în ținuturile „Crâmului".

Noi trebue să ne strângem comoara de moștenire svârlită prin cutele munților, alunecând pe văile apelor și risipindu-se în câmpie.

Așa ne putem alătura în rândul popoarelor, în istorie, cu zestrea noastră bogată, moștenită din veacuri, pe toate ținuturile pe care le stăpânește pasul nostru.

Arh. FL. STĂNCULESCU

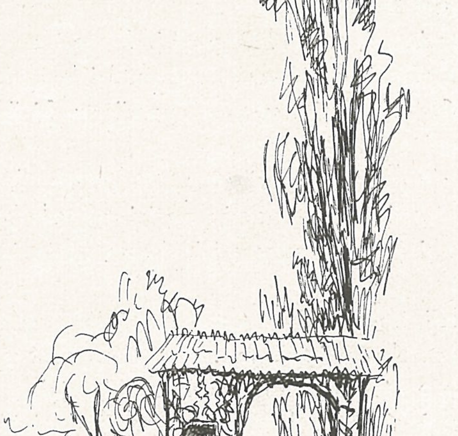

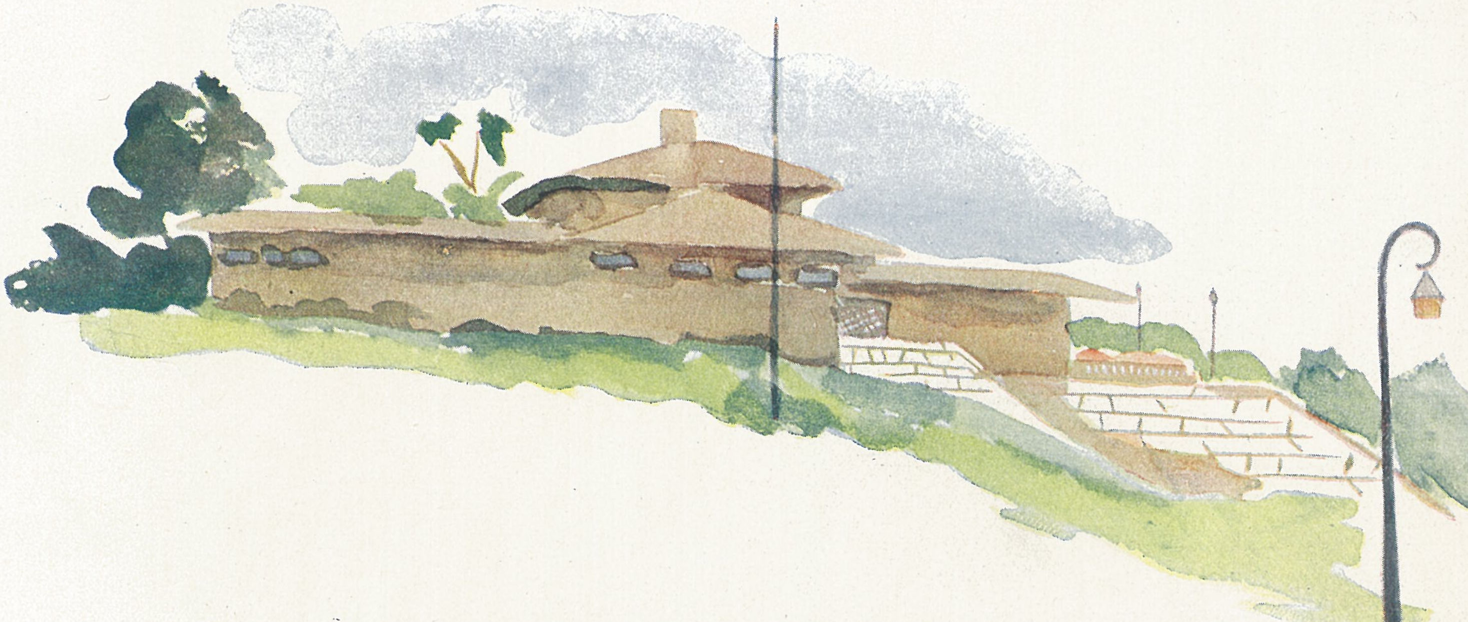

PAVILIONUL EXPOZIŢIEI
RESTAURANTUL „PESCĂRUŞ"
„LUNA BUCUREŞTILOR" 1939.

Acuarele de S. Florian.

PARTICIPĂRI ROMÂNEȘTI LA EXPOZIȚII INTERNAȚIONALE

Expoziția de construcții din Lipsca 1913.

Pavilionul României.

Arh. SIMION VASILESCU

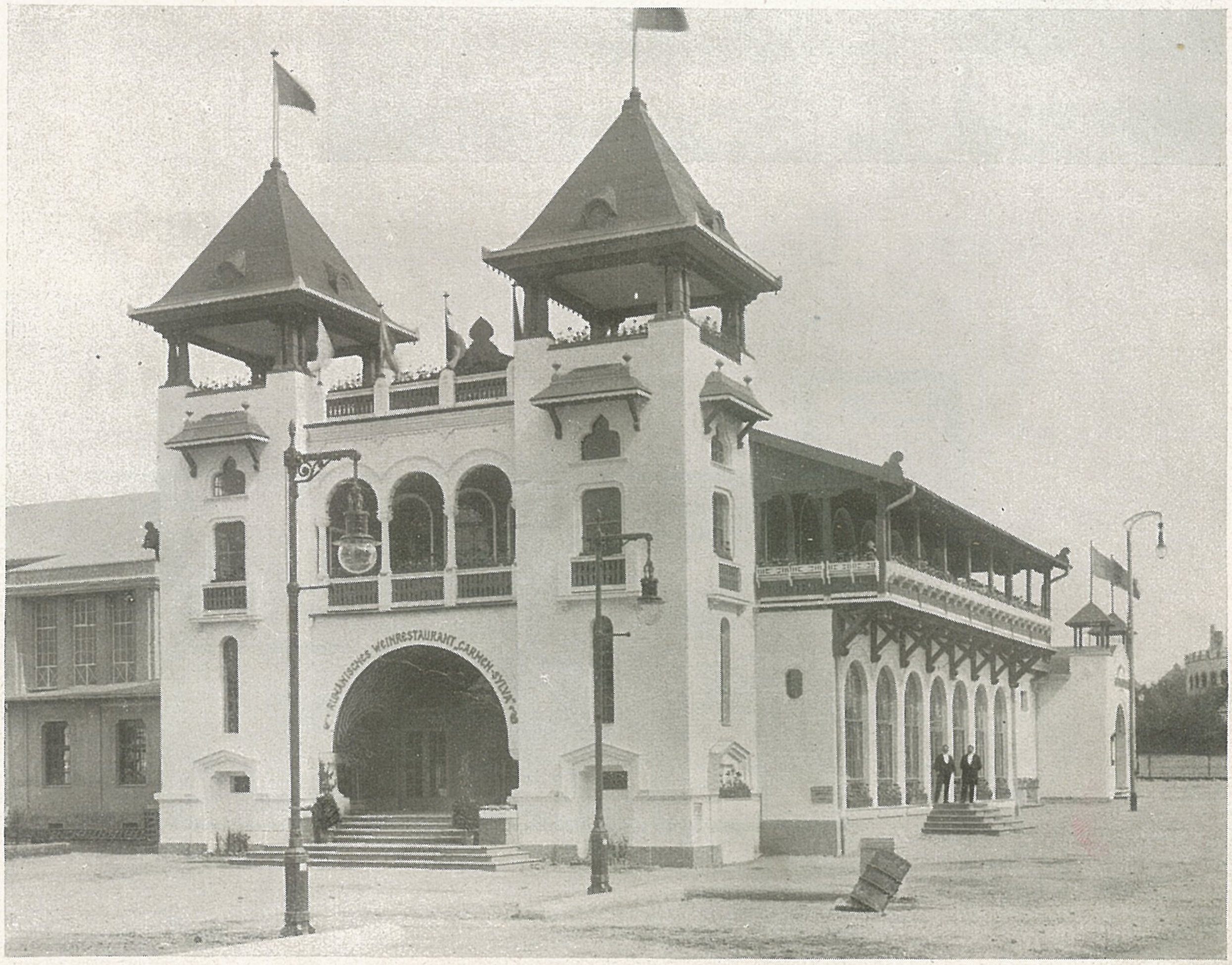

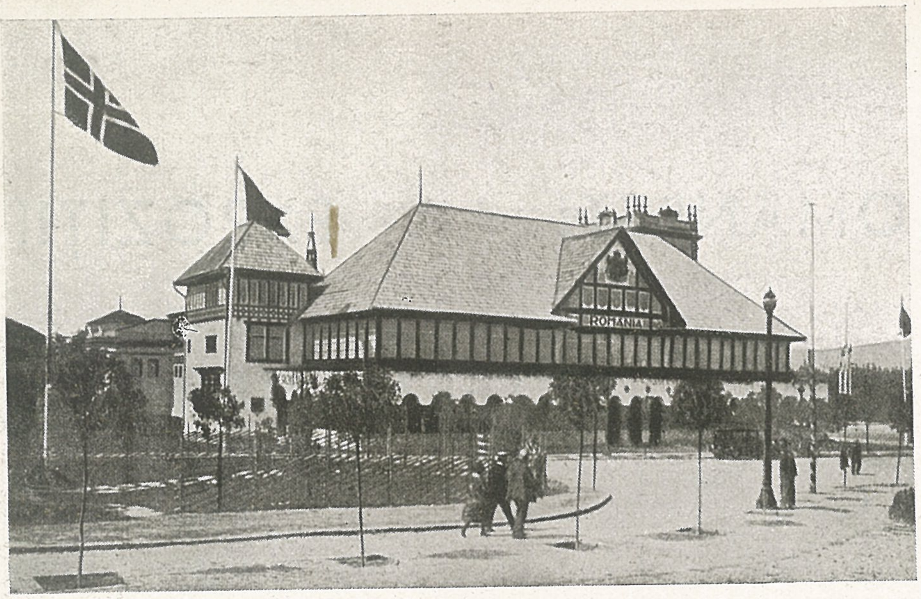

Pavilionul României la
Expoziția internațională
din Barcelona
1928

Arh. DUILIU MARCU

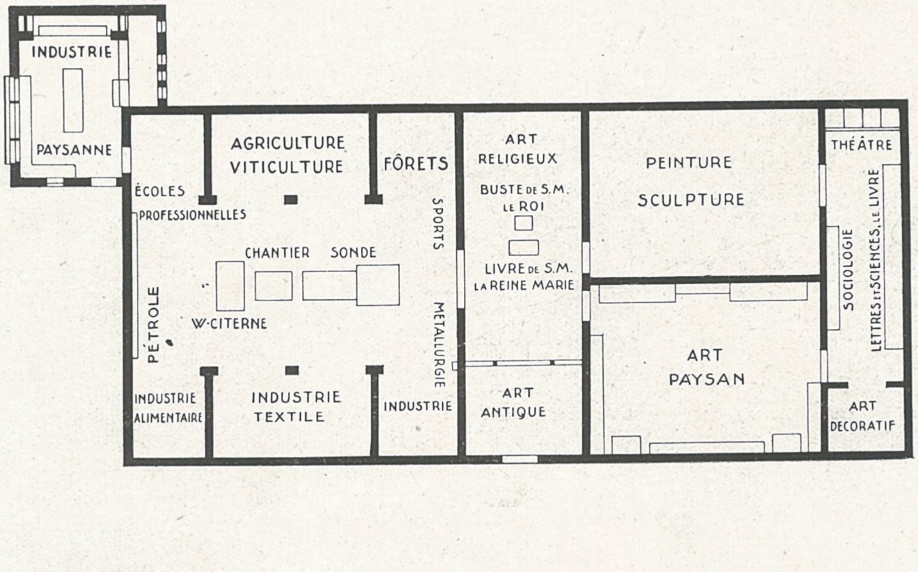

Pavilionul României
Expoziția internațională
din Paris 1939.

Arh. DUILIU MARCU

Fațada principală.

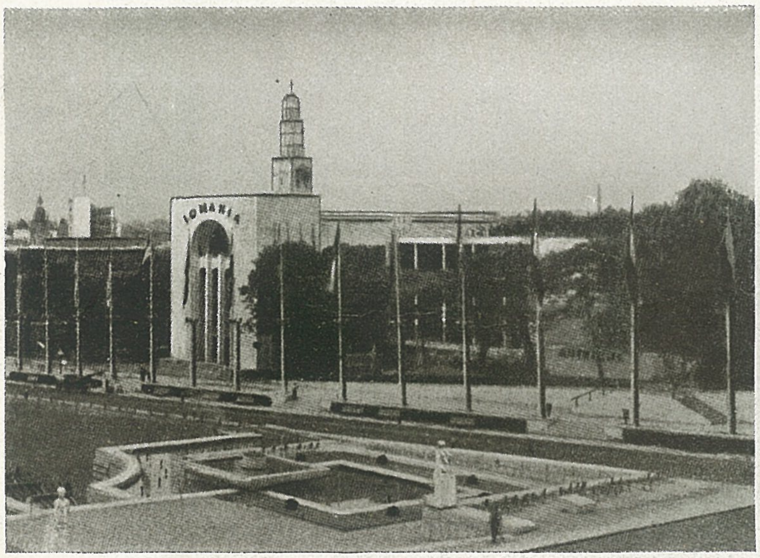

Vedere generală cu
Pavilionul României.

Pavilionul României la Expoz. din Bruxelles, 1935. Arh. C. MOŞINSCHI

Pavilionul României la Expoz.-târg. Varna, 1940. Arh. C. MOŞINSCHI

Pavilionul României la Expoz.-târg, Belgrad, 1937. Arh. V. SMIGELSCHI

Pavilionul din Belgrad văzut noaptea.

Vedere generală.

Pavilionul Oficial la Expoziția din New-York, 1939

Arh. G. M. CANTACUZINO

Interior din hall-ul de onoare.

Pavilionul Oficial al României la Expoziția internațională din New-York se găsește în fața marei lagune, opus pavilionului Franței. Fiind situat pe marea Piață a Păcii, într'un ansamblu de o rigoare modernă și de compoziție clasică, pavilionul român prezintă totuși elementele specifice ale artei românești.

Imbrăcat pe dinafară în marmură de Ruschița, el mai are darul de a prezenta în capitala progresului o technică nouă a materialelor lapidare. Marmura nu este pur și simplu placată pe zid; ea este prinsă în colțare și în cuie de bronz, dând astfel execuției o preciziune și un finit neobișnuit de prețios.

Deasemenea pentru ca marmura să nu-și piardă din efect, ea a fost mai mult gravată decât sculptată în părțile sale ornamentale. Singure marile firide cu ornamente florale de inspirație brâncovenească și portalul de intrare sunt lucrate într'un spirit mai direct tradițional.

Arhitectul a vrut să probeze că nici linia modernă, nici compoziția clasică nu se împotrivesc unei interpretări românești.

Interiorul se compune dintr'un hall mare cu o galerie la etaj, care îl înconjoară. Stâlpi de alabastru legați prin arcade din acelaș material stabilesc un ritm monumental care pune în evidență harta imagiată a României, în fața căreia se înalță coloana Regală.

Balustrada galeriei este în baso-relief de aramă bătută, reprezentând momentele mai însemnate ale istoriei românești. Și aicea alabastrul prins în colțare de metal alb este întrebuințat sub formă nouă, adică în transparență. Grație ultimelor invenții alabastrul a putut fi colorat în nuanțe aurii și albastre. Acelaș lucru pentru plafonul de sare.

Scările boltite urcă printre ziduri cu panouri de picturi, despărțite prin pilaștrii de alabastru. In această arhitectură monumentală se desfășoară ingenioasa prezentare a vieții noastre economice și culturale, dioramele, picturile și basoreliefurile explicând viața noastră socială, Serviciul Social și toată pregătirea și educarea tineretului. In unele colțuri ale pavilionului sunt aranjate și exemple de interioare țărănești.

Dar ceea cce deosebește pavilionul românesc de celelalte prezentări străine la New-York e predominanța arhitecturală. Elementele de arhitectură orhestrează ansamblul dând pavilionului multă unitate.

Arhitectura la New-York a fost întrebuințată de către noi ca simbolul constructivității românești.

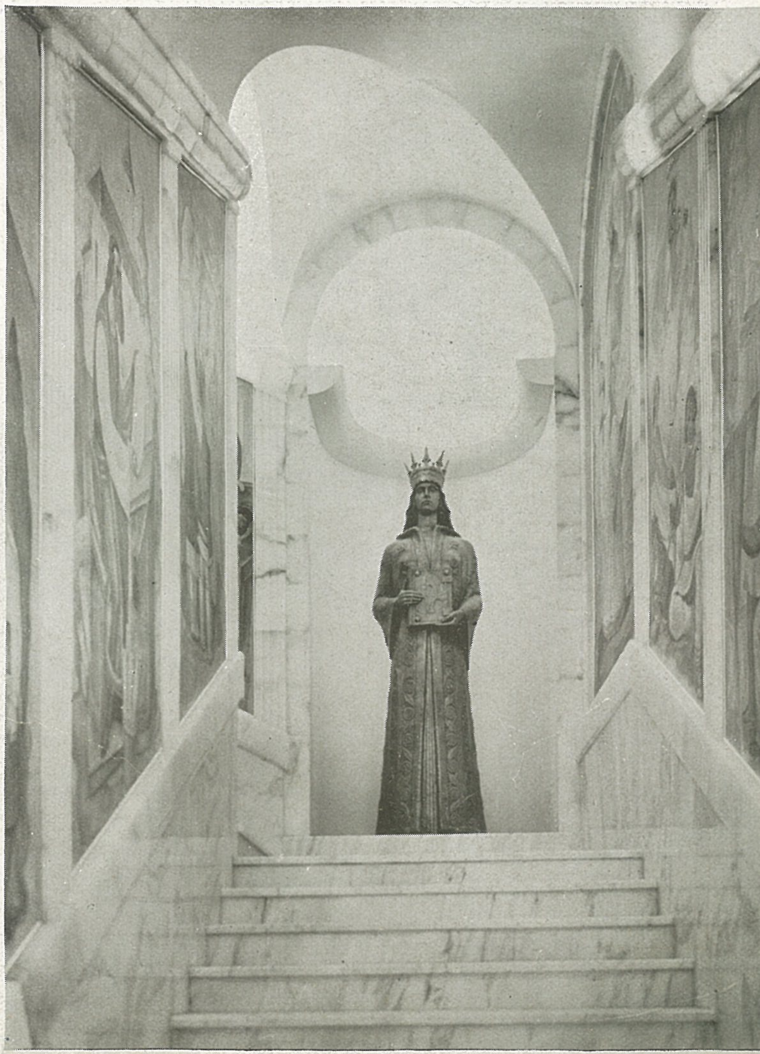

Sus: Scara Fundațiilor Regale cu statuia României de I. JALEA
Jos: Grup decorativ, Munca Românească de C. MEDREA

Casa românească la Expoziția Internațională din New-York, 1939.

Arh. OCT. DOICESCU

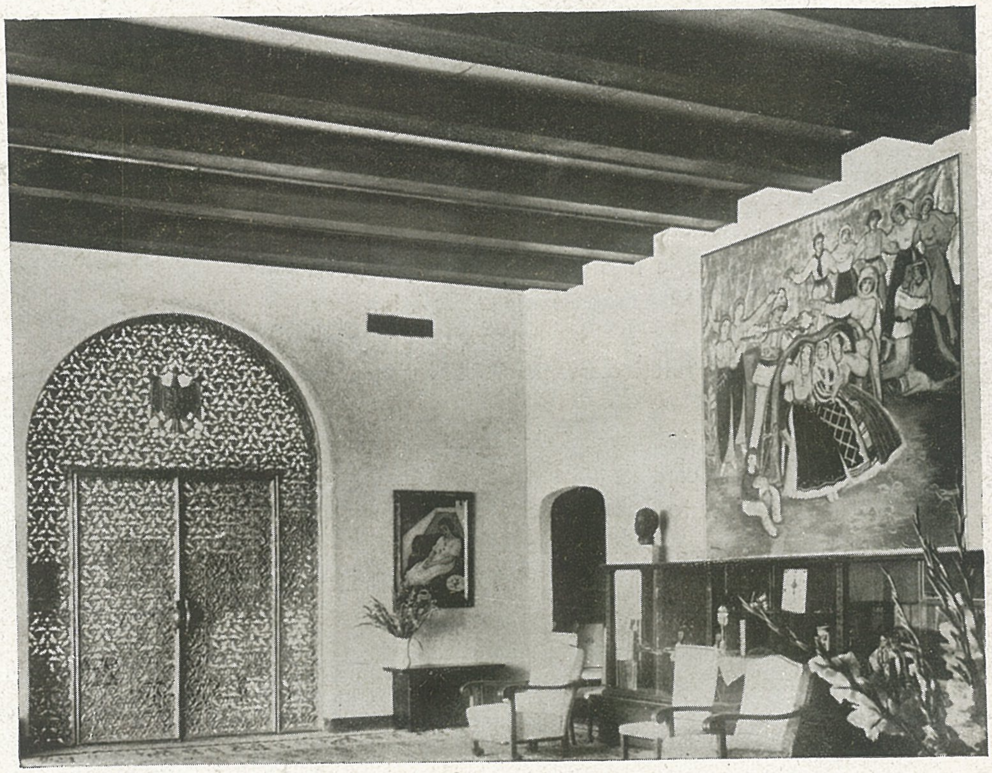

Interior.

Vedere generală.

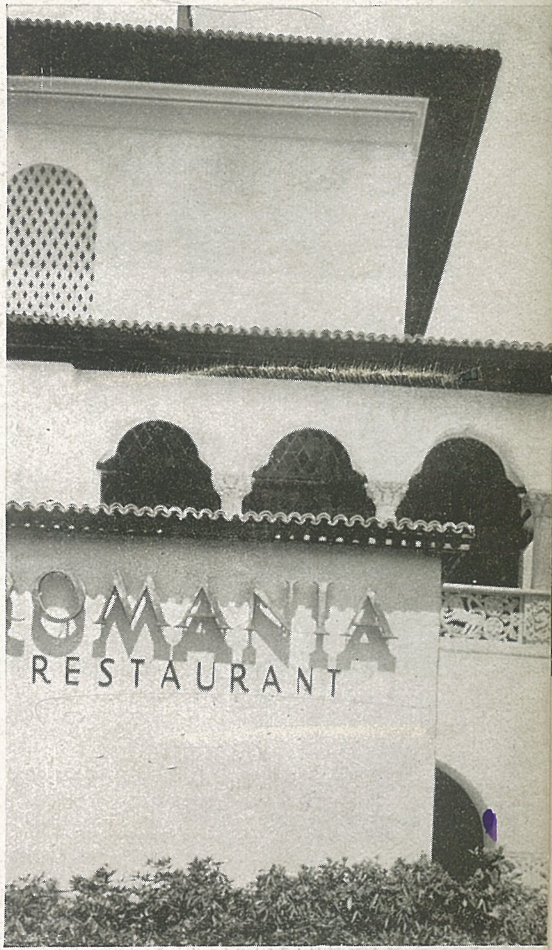

In acest cadru de cadenţe clasice Mac Constantinescu cu spiritul lui decorativ a dat arhitecturii interioare atât prin harta imagiată a României cât şi prin lunga friză a balconului în aramă bătută o somptuoasă bogăţie. Coloana regală a Militzei Petraşcu îşi ia în sobrietatea ei toată semnificaţia simbolică.

Pe scări în panouri cu lambriuri de alabastru Dem. Demetrescu şi Lena Constante au putut desvolta teme de largă decoraţiune. Dioramele lui Cornescu minuţios şi spiritual executate aduceau toată partea documentară a vieţii la ţară. Ultima operă a lui Theodorescu-Sion se întindea pe zidul opus hărţii României, iar la parter în galeriile laterale ingenioasele şi spiritualele panouri ale lui P. Grant desăvârşeau explicaţia României.

In galeria de sus sculptorul american dar de origină poloneză Korsak Ziolkousky expune măestrul portret al lui George Enescu, românul cel mai iubit şi cel mai admirat şi stimat în America.

G. M. CANTACUZINO

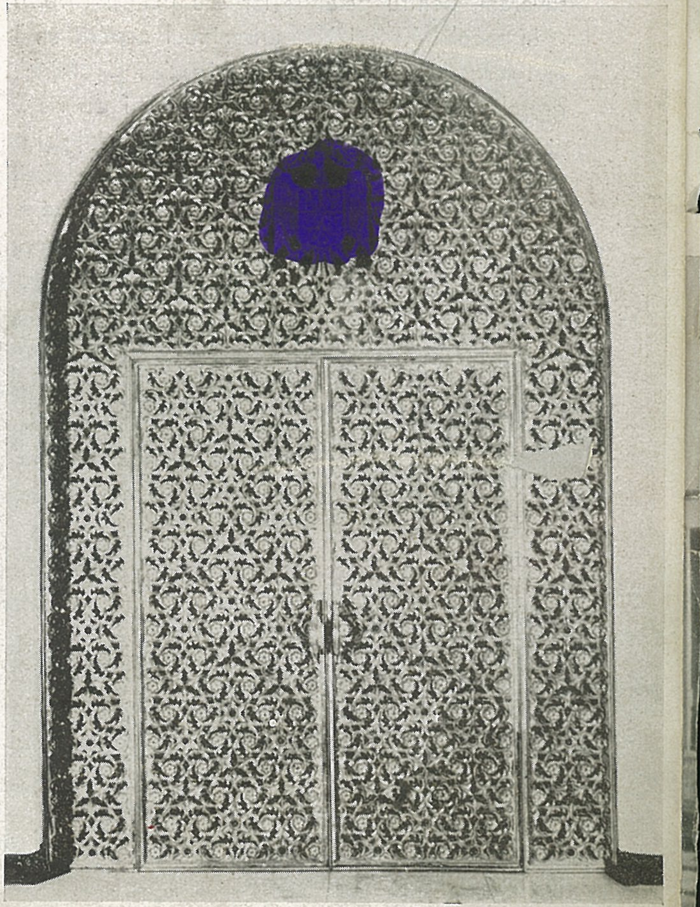

Casa românească la Expoz. din New-York 1939. Detalii şi interioare. Arh. O. DOICESCU

Arh. ION DAVIDESCU

ISTORICUL URBANISMULUI IN ROMÂNIA

U r b a n i s m u l în sensul actual al cuvântului, este o creațiune modernă. El este născut din necesitatea de a adapta enorma creștere a orașelor în secolul XIX-lea, provocată de progresele mașinismului și industriilor, la nevoile de confort, higienă și estetică de care are nevoie o populație pentru a trăi în mod decent și a lucra în bune condițiuni.

Inainte noțiunea de urbanism se aplica numai la unele compozițiuni (în general cu caracter monumental) create de suverani, pentru palatele lor sau pentru diverse autorități.

In secolul XIX și XX, urbanismul capătă un înțeles mult mai larg, cu profund substrat social, și caută, îndreptând greșelile săvârșite, să creeze condițiuni de viață mai bune.

Orașul modern cu numeroasele sale cerințe și organe, constitue un mașinism sau mai bine — după definiția profesorului arh. L. Janssely — o vastă uzină, în care toate operațiunile trebue să se realizeze armonios, fără opriri, mersuri îndărăt, și în care să se lucreze cu plăcere și cu spor.

R o m â n i a aderă destul de târziu la această mișcare. Cauza a fost o aproape totală ignorare a scopurilor și principiilor fundamentale ale acestei discipline și, poate, faptul că realizările urbanistice cer calități foarte desvoltate de [illegible]onare între activitățile oamenilor, precum și o lungă continuitate de eforturi, cari adesea se repartizează pe mai multe decenii.

Astăzi însă se poate spune că aproape toți orășenii se preocupă de problemele urbanistice ale orașelor lor, și această dispoziție crează un mediu favorabil pentru buna desvoltare a acestei arte-științe așa de utile.

Pentru a urmări șirul manifestațiilor urbanistice în România va trebui să le clasăm în 5 categorii, privind respectiv :

Legislația urbanistică,
Proiecte de urbanism,
Realizări urbanistice,
Invățământul urbanistic,
Publicațiuni urbanistice.

I. LEGISLAȚIA URBANISTICĂ

Nu poate exista urbanism practic fără o legislație adecuată, care să fixeze anumite condițiuni de lucru și să fixeze noi raporturi între particular și autorități în ce privește terenurile orășenești.

Până la 1926 nu a existat nimic în România, în această privință. Legea pentru unificarea administrativă din 1925 se ocupă de Urbanism, impunând orașelor și stațiunilor balneoclimatice obligația de a-și întocmi planuri de sistematizare și fixând câteva reguli foarte sumare. Această lege nu ține însă seama de două necesități fundamentale :

a) De a se impune și a se da mijloacele necesare ca orașele să-și întocmească sau să-și completeze planurile topografice și de nivelment.

b) De a le da mijloacele legislative și financiare pentru aplicarea planurilor.

Legea pentru organizarea administrației locale din 1929 aduce oarecari complectări și ameliorări. Se vede însă din textul uneori confuz și chiar contradictoriu, că legiuitorul s'a servit de un text mai vast și coherent, din care a eliminat unele părți.

Legea administrativă din 1936 modifică parțial dispoziții fără a face mari progrese.

Pe baza acestor legi s'au elaborat câteva planuri de sistematizare cari s'au izbit însă de mari dificultăți de aplicare.

Legea administrativă din 1938 face un mare pas înainte :

a) Prevede cotizații obligatorii din partea orașelor, pentru cheltuelile Planului de Sistematizare.

b) Prevede reguli destul de severe contra extinderilor haotice și clandestine a orașelor.

c) Prevede crearea unor Comisiuni de Sistematizare (una Superioară, centrală și altele regionale pe Ținuturi, care să dea îndrumări mai precise Administrațiilor Comunale, și care să se pronunțe asupra planurilor ce li se prezentau.

Aceste comisiuni au lucrat (cel puțin Comisia Superioară și cea a Ținutului Bucegi) în mod intens și au fixat o serie

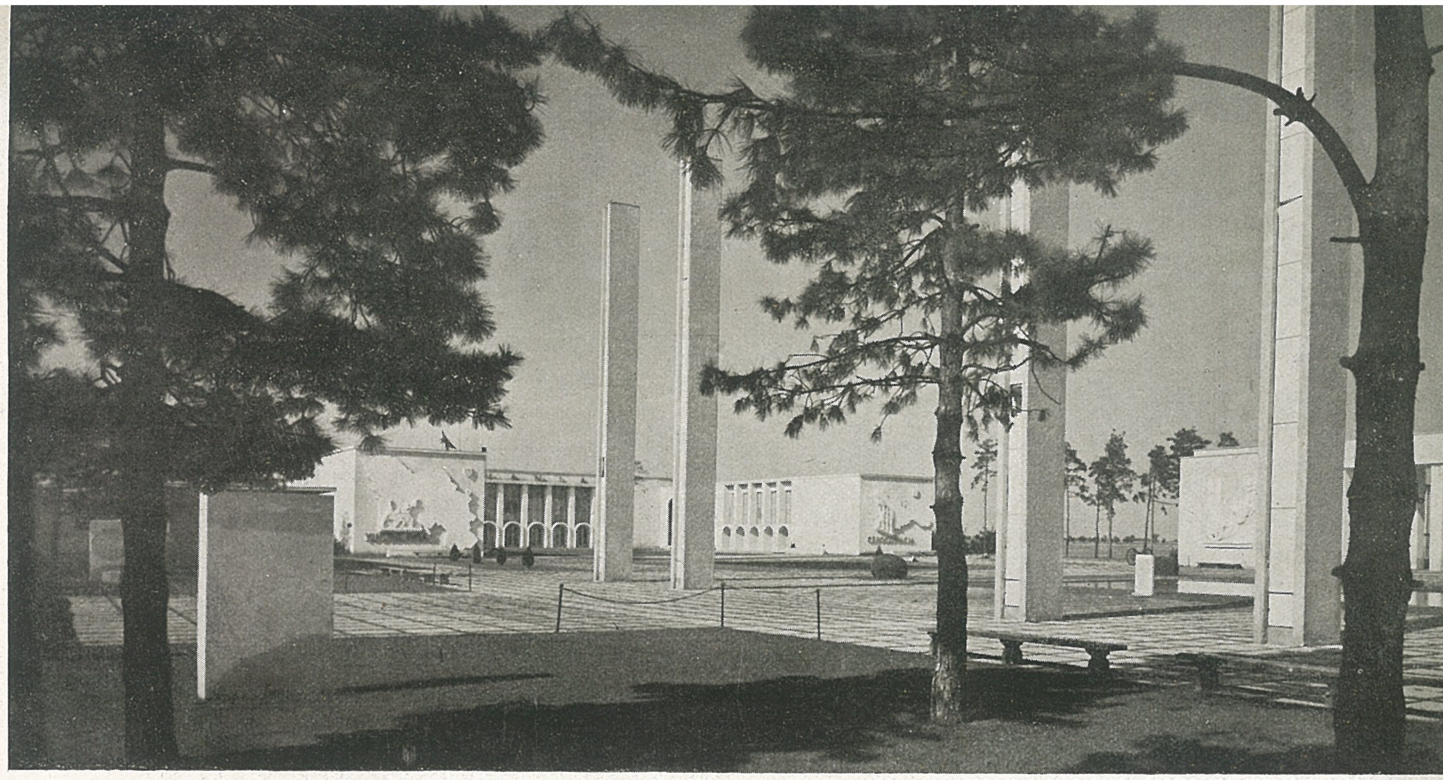

Vedere „Luna Bucureştilor„ 1938.

de norme şi reguli foarte folositoare, examinând şi un număr însemnat de proiecte prezentate.

Schimbarea de regim dela 6 Septemvrie 1940, a adus suprimarea Comisiunilor ţinutale, dar cea Superioară, va trece, probabil, sub dependenţa Ministerului Lucrărilor Publice.

Credem că acţiunea se va continua şi va fi binefăcătoare.

Legislaţia noastră urbanistică prezintă însă încă mari lipsuri printre cari cele mai importante ar fi :

a) Simplificarea şi raţionalizarea formelor de expropiere.

b) Reglementarea contribuţiunii la orice lucrare urbanistică de ordin local, a celor favorizaţi de aceste lucrări.

c) Reglementarea practică a recuperării plus-valutei provenită din lucrări de urbanism.

d) Reglementarea practică a comasării terenurilor cu forme neraţionale sau cu suprafeţe insuficiente.

e) Finanţarea lucrărilor de urbanism prin crearea unei Casse speciale şi prin emisiuni de împrumuturi pe termen lung.

Numai prin adoptarea acestor măsuri se va putea trece, şi în România, la realizări de oarecare importanţă şi se vor putea civiliza oraşele noastre.

III. PROIECTE DE URBANISM IN ROMÂNIA

Studiile şi proectele de urbanism au precedat cu mult legislaţia, graţie impulsului dat de inginerul Alexandru Davidescu, fost membru de onoare al Soc. Arhitecţilor Români, pentru dragostea cu care a îmbrăţişat totdeauna cauza Arhitecturii şi Arhitecţilor [1]).

[1]) N. R. Cu mult înainte au existat lucrări de urbanism : Deschideri de bulevarde şi străzi sub primariatul lui Pache Protopopescu şi planificarea oraşelor noi Turnu Severin, Călăraşi şi Alexandria ; deasemenea, o lucrare de mare importanţă, cu mult mai veche şi care a asanat făcând proprie pentru construcţie o întindere de teren aproape jumătate din suprafaţa municipiului : canalizarea Dâmboviţei.

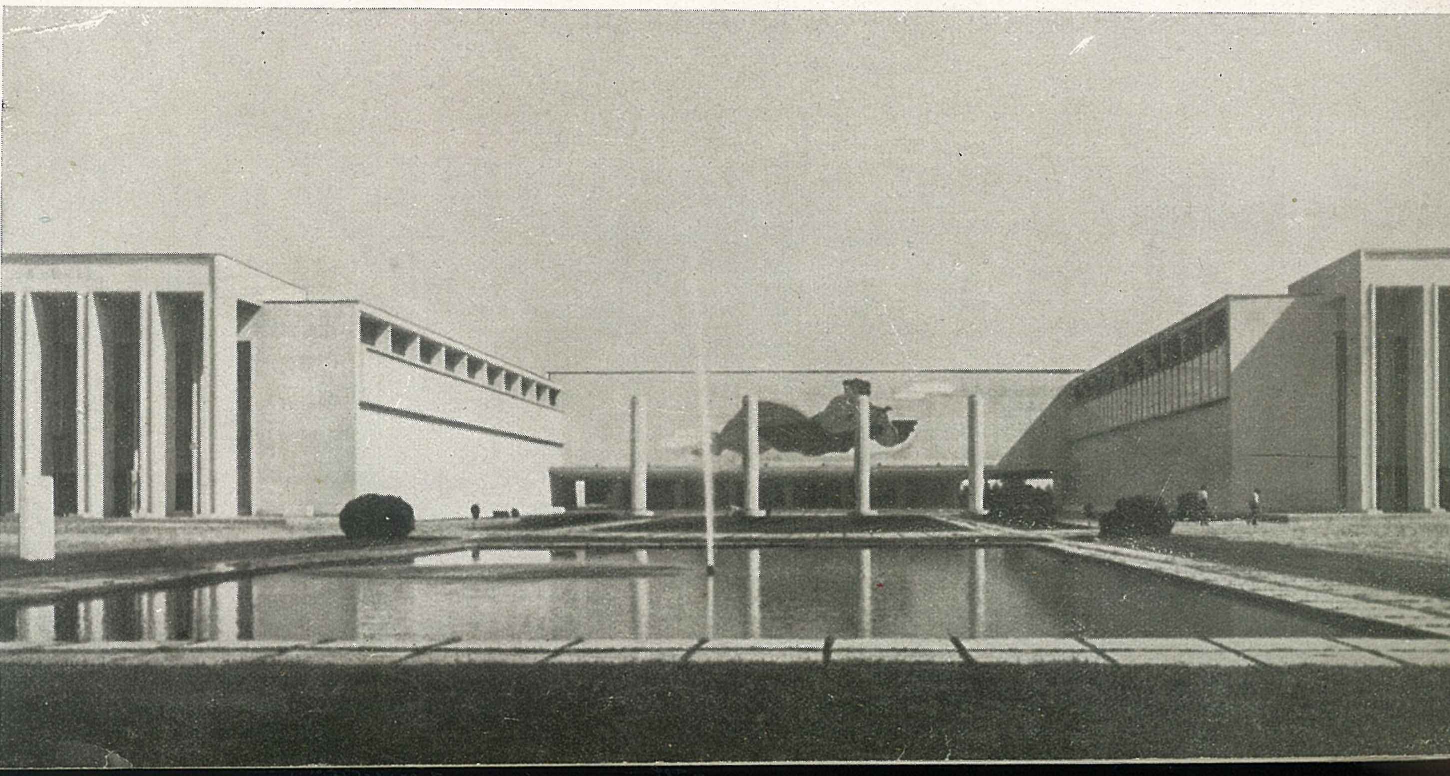

Bulevardul Carol.
Piața C. A. Rosetti.

In calitate de Director General al Lucrărilor Technice ale Primăriei București, a reușit, în anul 1906, să determine pe primarul Mihail Cantacuzino să publice un concurs pentru sistematizarea orașului.

Rezultatele, deși unele interesante, erau stângace, din lipsa de pregătire suficientă.

Este regretabil că arhiva Primăriei, care a suferit de pe vremea ocupației în 1916—18, nu mai posedă nici programul concursului, nici încheerea judecății și nici toate proiectele, ci doar câteva elemente disparate.

Concursul a rămas însă fără rezultate practice.

Tot înainte de război s'a făcut un proiect de sistematizare pentru orașul Bârlad.

După războiu noțiunile de urbanism s'au răspândit mai mult. Un număr de orașe ca Bacău, Slatina, Caracal, Bazargic, Târgoviște, Câmpulung, Curtea de Argeș, Ploești, Brașov, Câmpina, Constanța, Cernăuți, Sibiu, Buzău, Mizil, au pornit la întocmirea de planuri, din care unele au fost desăvârșite și decretate.

Acum un an, Clujul a deschis un concurs public pentru sistematizare, înzestrat cu un program foarte complect și serios și cu premii destul de importante.

Este profund regretabil că au participat foarte puțini concurenți (în total 5).

In ultimul timp Ținutul Bucegi luase inițiativa pentru studiul planurilor de sistematizare a unui mare număr de localități urbane, balneo-climatice și chiar sate ca: Sf. Gheorghe, Predeal, Azuga, Bușteni, Rucăr, satele Spătărei, Călugăreni, etc.

Dar efortul cel mai însemnat l-a făcut, desigur, Bucureștiul, deși cu o prea mare întârziere.

Dela 1906 chestiunea stagnase. In 1915 s'a început un

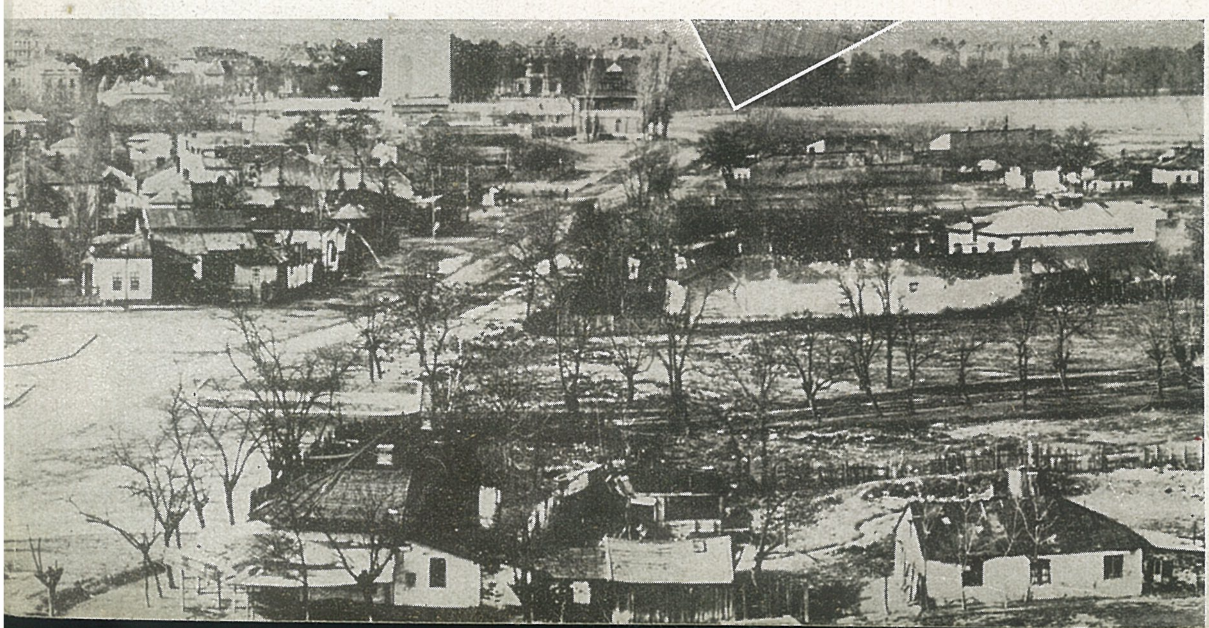

Inainte și după sistematizare.

Piața și Bulevardul Mareșal Prezan cu Arcul de Triumf.

Bulevardul
I. C. Brătianu.

studiu numai de alinieri, întrerupt de războiul pentru întregire.

In 1920, acest plan a fost reluat și terminat. Dar acest plan era cu totul insuficient și inacceptabil ; deaceea a fost respins de Consiliul Technic Superior. Totuși, spre mirarea lumii, el a fost decretat și aplicat timp de 20 ani [3]).

In 1927 Primarul de atunci, D-rul I. Costinescu, a hotărît începerea studiilor pentru un nou plan, studiat cu toată seriozitatea. El a comandat în prealabil ridicarea unui nou plan de situație pe calea aerofotogrametriei, lucrare care a costat circa 11 milioane. Apoi a vrut să organizeze un serviciu special, lucru ce a eșuat din cauza intrigilor și a schimbării de guvern.

Sub primariatul D-lui Dem. Dobrescu, s'au reînceput studii cari au lâncezit vre-o 4 ani ; în acest timp s'a adunat însă o documentare destul de serioasă deși incompectă.

D-l G. Cerkez, ginerele D-lui Dobrescu a întocmit un pseudo-plan de sistematizare, care însă n'a putut fi decretat grație unei noi schimbări de guvern.

Primarii următori, D-nii Em. Dan și Al. Donescu, pentru a grăbi lucrările, au încredințat întocmirea planului unui Comitet compus din 4 arhitecți și 1 inginer, cari au întocmit într'un an, planul director de sistematizare, decretat la 9 Mai 1935.

De atunci se lucrează la planșele de detaliu, lucrare ce a suferit din numeroase piedici de ordin technic dar mai ales politic.

Intre timp s'au publicat și unele concursuri pentru unele puncte de detaliu cum a fost pentru esplanada Gărei de Nord și pentru „Piața Națiunei" astăzi „6 Septembrie".

[3]) Trebue arătat aci că această operă nefastă nu este opera unui arhitect ci a unui inginer.

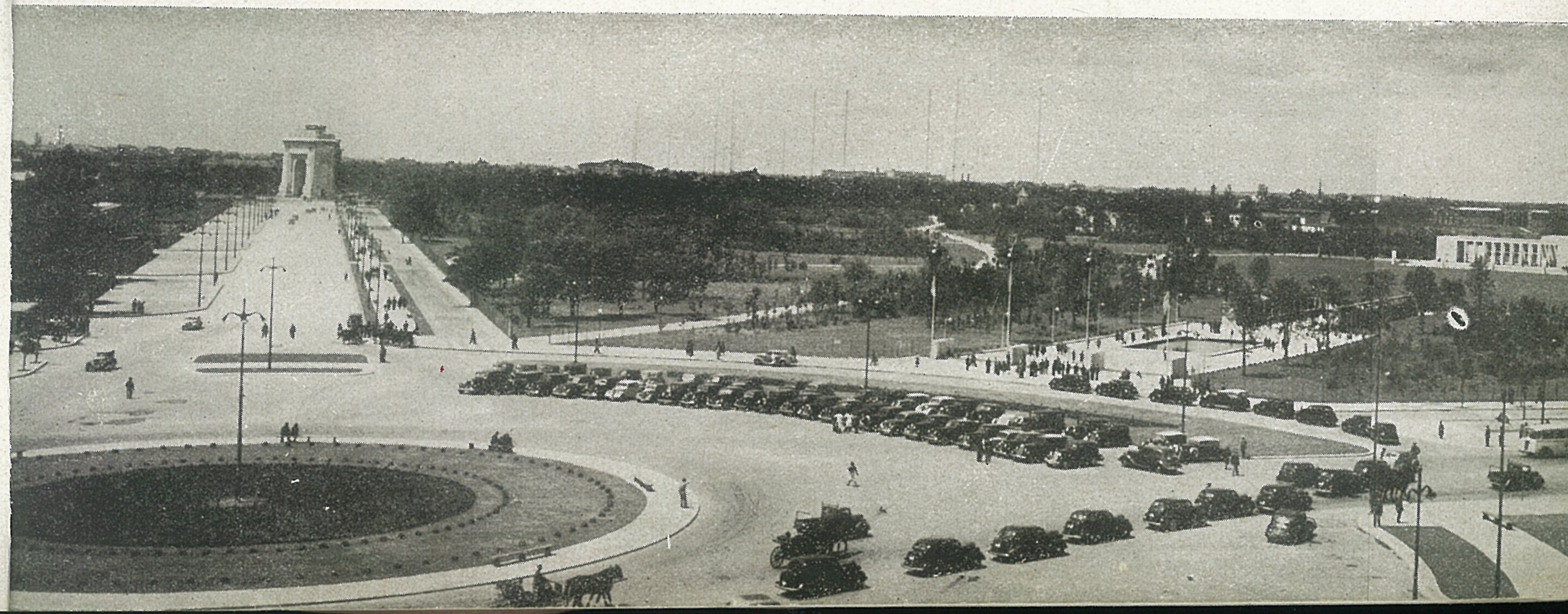

.una Bucureştilor — Vedere de lângă
erasa Restaurantului Pescăruş.

IV. REALIZĂRI URBANISTICE IN ROMÂNIA

Dacă, din punctul de vedere al proiectelor, activitatea a fost destul de rodnică, nu se poate spune acelaş lucru din punctul de vedere al realizărilor.

Dificultăţile provenite din lipsa unei legislaţii adecuate şi mai ales din lipsa de înţelegere a principiului că investiţiile urbanistice trebuesc plătite din împrumuturi cu termen lung, aşa încât costul lor să fie suportat mai ales de generaţiile viitoare, care vor profita mai deplin de aceste lucrări.

Aşa încât adeseori planurile au fost declarate — pe nedrept — inaplicabile. Dar aproape în toate oraşele au fost făcute începuturi timide, în limita posibilităţilor bugetului anual. Asemenea începuturi se pot vedea la Ploeşti, Braşov, Târgovişte, etc.

In Bucureşti se pot cita:

Parcurile din jurul lacurilor Băneasa, Herăstrău, Floreasca şi Tei,

Terminarea Bulevardului Brătianu,

Continuarea bulevardului Colţei,

Inceperea pieţei „6 Septemvrie" (Naţiunei),

Noua cale Văcăreşti, ,

B-dul Palatului Cotroceni,

Esplanada Şcolii Superioare de Războii,

Şos. Bucureşti - Ploeşti, între Arcul de Triumf şi Aeroport.

Amenajarea parcurilor Sf. Maria, Vergului, Snagov, Băneasa, Pustnicul,

Amenajarea multor squaruri din oraş.

Bulevardul Mareşal Prezan - Prelungirea Dorobanţi,

Inceperea Halelor Centrale, etc. etc.

Repetăm însă că nu se vor putea face lucrări în stil mare, decât dacă se vor adopta măsurile mai sus preconizate.

Trebue să mai adăogăm că influenţe străine de orice consideraţie urbanistică au introdus schimbări defavorabile în dispoziţiile planului, cum este cazul pentru piaţa Palatului Regal şi piaţa Victoriei.

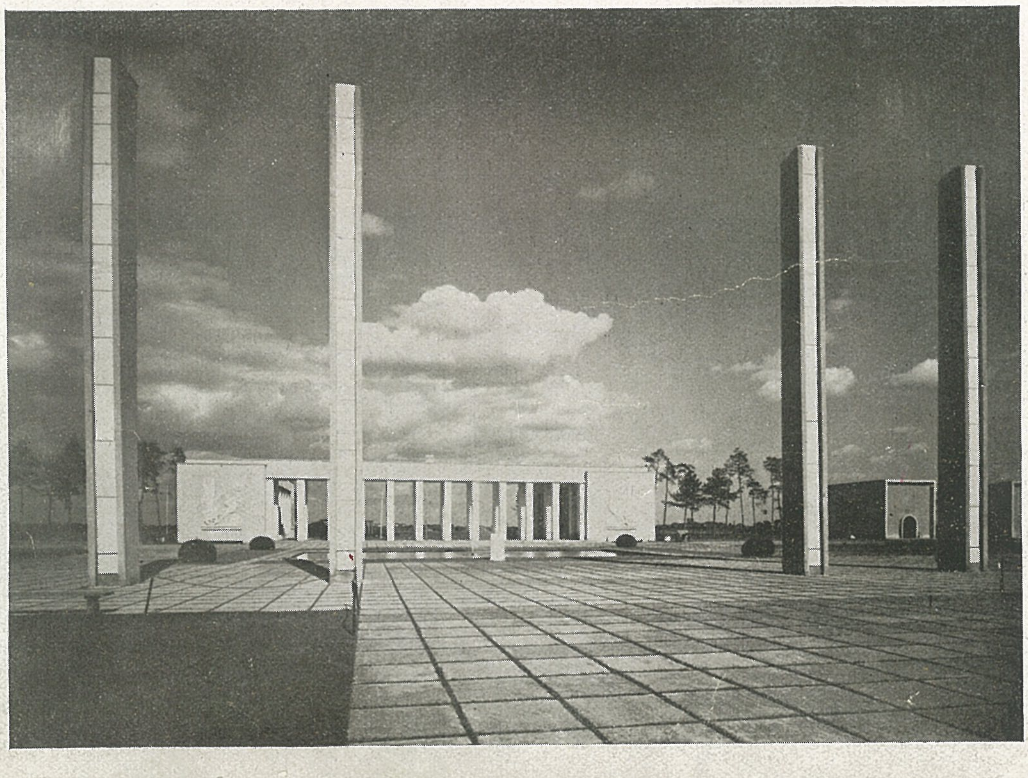

„Luna Bucureştilor".
Aleia principală.

V. URBANIȘTII ROMÂNI IN STRĂINĂTATE

In afară de activitatea internă, Românii s'au manifestat și în competițiuni internaționale.

La concursul internațional pentru orașul Belgrad, la cel pentru Split (Spalato) în Dalmația, au obținut premii importante arhitecți și ingineri români. Deasemeni a participat cu un proect interesant, la concursul pentru Anvers, un tânăr român fără diplomă recunoscută de Stat.

VI. INVĂȚĂMÂNTUL URBANISTIC IN ROMÂNIA

Prima catedră a fost înființată la Școala Politechnică din București, în 1920, sub denumirea de „Curs de Construcția Orașelor".

Primul titular a fost inginerul Alex. Davidescu, urmat la 1936 de arhitectul Ion Al. Davidescu, conferențiar. Cursul este elementar, limitându-se la 24 prelegeri anual, urmate de un proiect în 12-14 ședințe.

La 1925 s'a înființat o catedră de Urbanism la Academia de Arhitectură. Titularul este D-l inginer C. Sfințescu. Ulterior i s'a adăogat o conferință de drept urbanistic.

La Institutul Român de Științe Administrative, exista o conferință de „Urbanism Juridic" al cărui titular este D-l G. Vântu, conferențiar universitar.

Toate aceste discipline sunt sumare și nu pot forma pe deplin pe specialiștii cari, mâine, vor trebui să vegheze la buna desvoltare a orașelor. Deaceea s'a manifestat intenția de a se crea o secțiune de specializare urbanistică pentru absolvenții Facultăților de Arhitectură și de construcție de la Politechnica București. Structura a și fost stabilită dar nu s'a luat nici o decizie fermă.

VII. VEDERI DE VIITOR

După cum se poate vedea, Urbanismul s'a introdus târziu în țară; desvoltarea din ultimii ani a fost însă rapidă, și dacă se va crea un cadru de condiții prielnice, el va putea da roade frumoase. Pentru aceasta însă trebue o sforțare în comun care să dărâme ultimele obstacole sau inerții. Aceasta va fi și unul din idealurile nouii generații de arhitecți.

„Luna Bucureștilor" — Marele bazin.

Pavilioanele Lunei Bucureștilor au fost realizate de Serviciul de Arhitectură al Primăriei Bucureștilor sub direcția Arhitecților OCTAV DOICESCU (1936-38) și HORIA CREANGĂ (1939). Dintre colaboratori cităm pe Arhitecții H. GEORGESCU, Const. JOJEA, George IONESCU, St. NICULESCU, M. RICCI, M. SFETESCU, Ing. Vl. RADOVICI.

Alee principală din „Luna Bucureștilor".

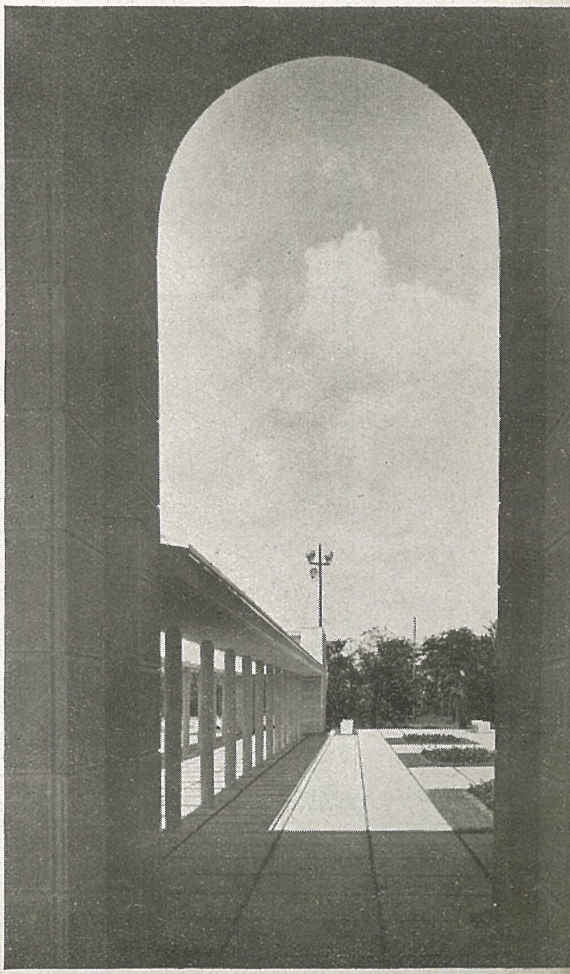

Incinta pavilioanelor.

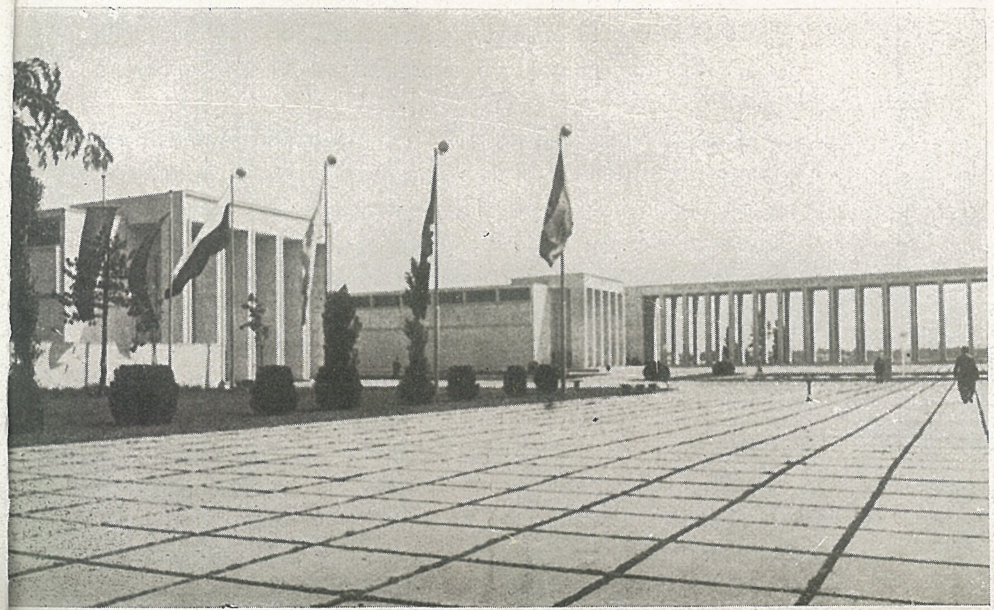

Primul manual de desen și arhitectură în românește

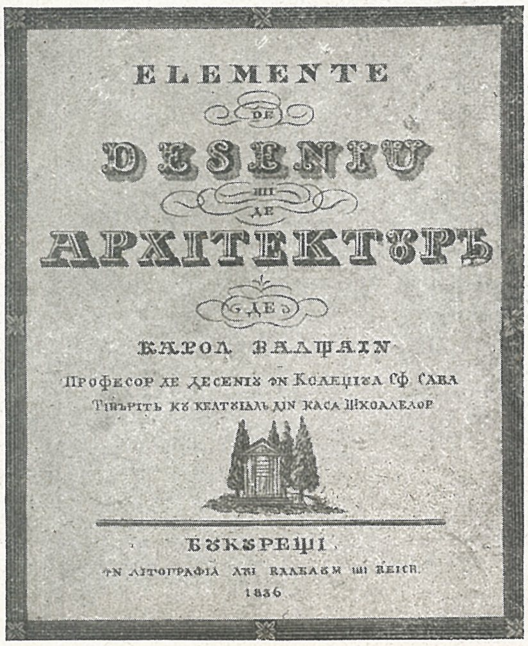

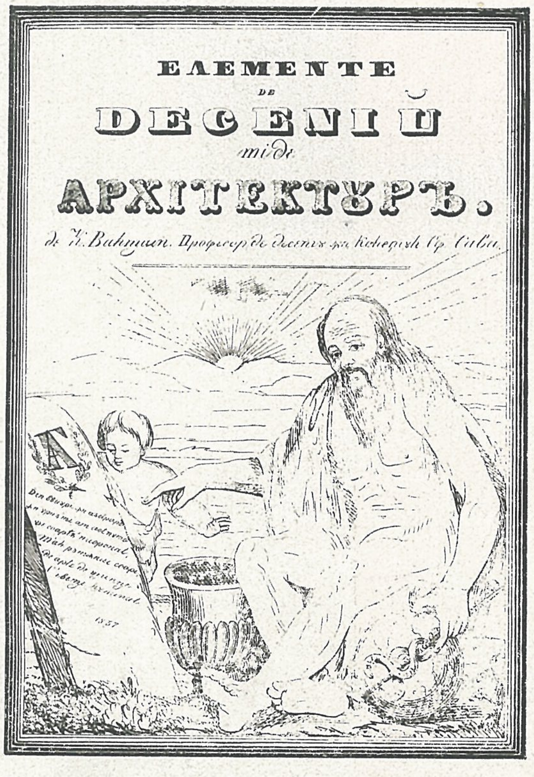

Coperta și prima pagină ale manualului lui Walștain

Manualul lui Carol Walștain „Elemente de Deseniu și de Ahitectură'' are o curiozitate de dată. Coperta tipărită în litografia lui Walbaum și Weise din București poartă data 1836. Probabil că și figurile, care sunt în afară din text sunt executate tot la această tipografie.

Pe coperta interioară de la pag. 2 se spune că „S'a tipărit în tipografia lui I. Eliade'' anul 1836. De sigur s'a tipărit doar textul la această tipografie.

Insă pe coperta alegorică de la pagina No. 3 în josul unei strofe citate după Eliade se află pus anul 1837.

Probabil că broșatul s'a făcut în 1837 când a găsit de cuviință să-i mai adaoge o copertă.

Manualul s'a tipărit cu „Cheltuiala din Casa Școalelor''. Pagina 4-a are următoarea dedicație :

Măriei Sale
Prea Inălțatului Prinț Stăpânitor a toată țara Românească
Alecsandru D. Ghica II
Cu adâncă supunere se închină
de către autor.

Este primul manual de arhitectură și desen în românește. El este de fapt cursul predat de autor la Colegiul Național, curs înființat, după cum se constată din introducerea ce publicăm mai jos, cu câțiva ani înaintea apariției acestui manual. El a fost primul profesor de desen la acest colegiu, și cred că grație propunerei lui s'a și înființat acest curs.

Sp. C.

PREGĂTIRI TREBUINCIOASE PENTRU INVĂȚĂTURA DESENIULUI.

După o pracsă de mai mulți ani ce am făcut ca zugrav în Țara Rumânească am avut îndestul prilej d'a mă încredința că nația Rumânească are deosebită râvnă pentru artele grafice.

Toate silințele unui învățător în felul acesta sânt nefolositoare daca ucenicii săi nu vor avea și ei silință, aplecare și gust, dar înaintările cele însemnătoare ce s'au făcut în clasurile de deseniu într'o vreme scurtă de când s'a așezat această învățătură în colegiu național din București, sânt dovadă îndestulătoare că părerea mea de mai sus pomenită este dreaptă.

Spre a forma dar nu numai copiatori ci și artiști care să fie în stare d'a produce un lucru după regulile hotărâte m'am îndemnat a mă lupta cu toate greutățile și neînlesnirile, și a alcătui această carte coprinzătoare de oarecare reguli și modeluri de deseniu care s'a socotit mai neapărat trebuincioase.

Partea I. Coprinde :

a'. Regulile pregătitoare pentru învăţătura deseniului.
b'. Definiţii şi construcţie a figurilor geometrice celor mai priincioase.
c'. Câteva modeluri de aplicaţia deseniului la meşteşuguri.
d'. Oarecare reguli despre lumină şi umbră.
e'. Elementuri de arhitectură.
f'. Cunoştinţă despre perspective.
g'. Cele mai trebuincioase semne de topografie.
h'. Despre alcătuirea văpselilor şi întrebuinţarea lor.

Folosul şi influenţa deseniului la lucrarea şi desăvârşirea meşteşugurilor s'a cunoscut de mare trebuinţă la toate neamurile vechi şi moderne, el este temeiul tutulor artelor grafice, şi al lucrărilor mecanice, el nu învaţă numai a măsura obiecturile în toate întâmplările şi formele în linii, surfeţe şi spaţiuri, ci şi a le modifica în deosebite relaţii.

Această trebuinţă cunoscându-se neapărat, s'a făcut obligat şi învăţătura deseniului în colegiul naţional.

Dacă cineva s'ar îndoi despre trebuinţa acestii învăţături, şi ar face întrebare precum mi s'a şi făcut de multe persoane ca ce poate folosi deseniu la un tâmplar, croitor, ferar, şi alţi asemenea meşteri, i-am răspunde că dacă cineva face o formă oricare fie cu condeiu pă hârtie, or cu ferăstrău în lemn sau cu foarficile în postav, sau cu ciocanu în fer va să zică totdeauna că acela desinează. La orce lucru de mână trebue să se facă plan, şi cine poate să desineze bine acela face şi lucuru bun. De aceea în Englitera, Franţa şi Germania, toţi ucenicii dela meşteri, când este să se facă calfe, trebue să dea probe de cunoştinţa deseniului, dar meşter nu poate fi nici unul, până nu se cercetează îndestul înaintea isnafului său, şi de către profesorul de desen.

Acesta este drumul prin care manufacturile, fabricile şi tot felul de meşteşuguri în straturile Europi cele mai luminate păşesc spre desăvârşire.

Trebuinţa deprinderii în învăţătura deseniului se simte mai cu seamă în meşteşugul arhitectonic.

Cu ajutorul compasului şi al riglei proectând linii şi surfeţe poate cineva a alcătui cele mai plăcute forme în deosebitele ramuri ale arhitecturii şi a le aduce în nişte proporţii frumoase şi potrivite.

Cunoştinţele de arhitectură sânt de neapărată trebuinţă şi folositoare fiecăruia cetăţean ; prin trânsele or care să pune în stare d'ajudeca despre tăria şi frumuseţea unii zidiri, ai cunoaşte preţul şi a se apăra de orice înşelăciune. Romanul Barozo da Vignola prin nepregetata sa strădanie în cercetarea anticelor ce se mai află încă în Roma, a întocmit-o sistemă de arhitectură în cinci feluri de ordine.

Cunoştinţa aceştii sistemi fiind de neapărată trebuinţă pentru clasurile de deseniu ce s'au deschis în colegiul naţional se adaogă la această carte de învăţătura deseniului, care tâlmăcindu-se acum în limba Rumânească se dă la lumină.

Invăţătura deseniului nu se mărgineşte numai într'aceste aplicaţii, ci are o întindere foarte variată şi cere o îndelungă deprindere nu numai în declinaţia geometrică ci mai ales în lucrarea cu mâna slobodă, adecă : la topografie, la peisajuri şi altele, căci şcolarul care desinează numai cu compasul şi cu linia, se obicinueşte a fi sfiicios şi nu îndrăsneşte să facă nici cel mai mic lucru cu mâna slobodă.

Zicerile technice într'această tâlmăcire s'au întrebuinţat, cât s'a putut mai potrivite cu duhul limbii Rumâneşti şi cu natura obiectului. Daca însă în alegerea acestor ziceri şi în desluşirea lor se vor fi făcut nescaiva greşeli, nădăjduesc că'mi va fi ertat a reclama indulgenţa pentru multele neînlesniri ce am întâmpinat într'această îndeletnicire cu totul nouă în limba Rumânească.

Pe lângă aceasta socotesc că binele obştesc atunci înaintează când fiecare face spre acest sfârşit ceea ce poate.

Aeastă lucrare a mea, de şi puţină, era de trebuinţă la clasurile de deseniu ale colegiului, şi nădăjduesc că şcolarii vor simţi folosul ce vor dobândi dintrânsa. Poate că ei cu vreme deprinzându-se la această învăţătură vor fi odată în stare a desluşi mai bine lucrul ; dar pasul cel dintâiu a fost greu, şi mă voiu socoti totdeauna norocit daca acest pas, ca cel dintâiu temeiu va înlesni din ce în ce mai mult înaintarea spre desăvârşire.

Din pasagiul ,,Cele dintâi cunoştinţe ce trebue se aibe cineva când începe a desina'' dăm primul punct care este cel mai sugestiv :

Şcolarii carii voesc să sporească la învăţara deseniului trebue să ia în deaproape băgare de seamă, regulile următoare :

Să privească mai întâiu modelul ce i se pune înainte cu mare băgare de seamă, şi să se străduiască a cunoaşte cu deamănuntul toate părţile obiectului, ca să nu iniţieze numai ca o maşină ; Numai când simte desinatorul aceea ce voeşte a închipui, atunci poate fi lucrurile lui cu înţelegere şi folositoare pentru dânsul.

P. S. — Manualul acesta se află în interesanta şi bogata colecţie de cărţi manuscrise şi tablouri vechi a d-lui profesor N. Ionescu, cel mai erudit român în materie de antiquariat, care a avut bunăvoinţa a mă autoriza să extrag din el ceea ce ar fi necesar revistei ,,Arhitectura''. Tot d-sale datorez materialul informativ asupra lui Iacob I. Melic şi cele două lucrări ale acestuia după care s'au făcut clişeele necesare.

Sp. C.

Case vechi. Desen de GABRIEL POPESCU

Arh. G. NEGOESCU

PROFESIA DE ARHITECT

Despre operele de arhitectură cât şi despre arhitecţi în calitatea lor de creatori avem o întreagă literatură, şi publicului nu-i sunt străine aceste manifestări, dar în schimb se poate spune că nu se cunoaşte îndeajuns cea ce este profesia propriu zisă a arhitectului sau mai pe larg care sunt îndatoririle şi drepturile ce le are arhitectul ca să-şi poată realiza operele sale.

Aş putea compara îndatoririle profesionale ale arhitectului cu procedura în domeniul dreptului, căci anumite reguli trebuesc avute în vedere în raporturile ce le au azi arhitecţii cu mandatarii lor clienţii, cu furnizorii şi antreprenorii.

Aceste reguli, mult simplificate dar cu efecte imediate, au fost impuse arhitecţilor în timpurile cele mai îndepărtate imediat ce societatea s'a organizat şi munca a fost împărţită pe profesiuni într'un Stat.

Serviciile ce le aduce arhitectul societăţii n'au fost în toate timpurile la fel şi nici azi nu i se cere arhitectului în toate ţările să profeseze la fel, dar ceea ce s'a urmărit în toate timpurile şi ce i s'a cerut şi i se cere şi azi de către toţi, este de a realiza opere arhitectonice în care talentul său să imortalizeze cu materiale durabile de construcţie armonii de volume satisfăcând în acelaş timp şi necesităţile utilitare ale timpului în care se construesc acele opere.

In ţara românească profesia de arhitect este îngrădită de Legea Corpului Arhitecţilor din 12 Mai 1932.

Nimeni nu poate profesa arhitectura dacă nu face parte din acest Corp, pentru a fi înscris se cere a fi diplomat al Facultăţii de Arhitectură din Bucureşti sau al unei şcoli similare din străinătate.

Profesia de arhitect, după cmu reese din Legea sus menţionată, este clasată printre profesiunile libere la fel cu profesia medicului şi avocatului, şi la fel ca şi aceşti profesionişti, arhitecţii sunt retribuiţi numai prin onorariu, conform tarifului Corpului Arhitecţilor.

Actele ce le face în cadrul profesiei nu sunt considerate acte comerciale.

Arhitectul are obligaţia faţă de clientul său să întocmească planurile şi devizele pentru lucrările ce-i sunt comandate pe baza unui contract scris, urmăreşte executarea operei sale fiind arhitectul diriginte al şantierului.

Executantul este un antreprenor de construcţie şi faţă de acest preţios colaborator tehnic are obligaţia de a-i da la timp toate planurile, indicaţiile necesare şi să încheie situaţiunile de plată faţă de client astfel ca şantierul să nu sufere în mersul său.

Voi insista asupra rolului arhitectului şi antreprenorului pentrucă sunt două profesii distincte având menirea de a fi întotdeauna în colaborare, şi multe confuzii în atribuţiile lor persistă şi astăzi.

Intocmai ca şi farmacistul şi medicul, tot astfel şi arhitectul şi antreprenorul activează în două profesii incompatibile una cu alta şi legile respective opresc de a face simultan ambele profesii : îţi pierzi calitatea şi prerogativele de medic dacă deschizi o farmacie sau viceversa, şi la fel în domeniul arhitecturii şi al antreprizei.

Cauza acestei separări în construcţie trebuie căutată în primul rând în numărul tot mai mare de tehnicieni care au provocat în mod automat o diviziune a muncii, deşi din primele timpuri arhitectul făcea şi antrepriză.

In al doilea rând diferenţiind pe arhitect de antreprenor cu care clientul contractează separat, acest client are în arhitectul său un mai independent sfătuitor şi arbitru pentru realizarea construcţiei sale, căci i se evită situaţia de a fi bănuit că urmăreşte interese materiale, ce ar rezulta din actele comerciale pe care arhitectul are nevoie să le facă, dacă ar avea şi calitatea de antreprenor.

Din această situaţie rezultă obligaţii foarte importante pentru arhitect faţă de client, de a fi la înălţimea acestui mandat, asemenea şi pentru client de a onora cu toată încrederea pe arhitectul său.

Arhitectul şi antreprenorul în legislaţia actuală sunt responsabili faţă de client, pentru orice vicii importante de construcţie ; răspunderea se stabileşte având ca punct de plecare angajamentele fiecăruia cu clientul. Arhitectul are latitudinea pe propria sa răspundere, când găseşte necesar pentru lucrări importante şi de specialitate, să facă apel la specialişti mai pregătiţi în diferite ramuri de activitate, însă toţi urmărind ideea de unitate care este condusă de arhitect.

In privinţa garanţiilor ce se cereau în timpuri mai vechi arhitecţilor şi penalităţile la care erau supuşi menţionez că se mergea până la amputarea urechilor, nasului, mâinilor, drept pedeapsă dacă nu-şi cunoşteau meseria.

Iar din tratatul de arhitectură al arhitectului Vitruviu [1]), arhitect roman din primul secol înainte de Hristos, tratat de arhitectură dedicat lui August, găsim în cartea a doua în prefaţă următoarele :

„Se spune că în Efes care este unul din cele mai mari şi mai celebre oraşe din Grecia era odată o lege foarte severă, dar foarte justă, prin care arhitectul care construia un edificiu public era ţinut să declare ceea ce va costa, să-l execute la preţul cerut şi să-şi angajeze întreaga sa avere.

Când opera era terminată era recompensat şi onorat în mod public dacă preţul era acela indicat, dacă surplusul depăşea cu un sfert din ceea ce era prevăzut diferenţa era suportată din banii Statului, dar dacă depăşirea era mai mare de acest sfert diferenţa era plătită de arhitect".

Aceasta a determinat ca numai persoane bine pregătite şi cu răspundere să se încumete a profesa arhitectura.

La noi în ţară o limită de depăşire a valorii construcţiei, este în uzanţă, a se permite până la 20% din valoarea devizului. Trecut acest procent arhitectul este responsabil faţă de clientul său care are deschisă calea justiţiei pentru daune ce eventual le-ar avea de suferit prin

1) Extras din Tratatul de Arhitectură al lui Vitruviu, editat de Auguste Choisy, Paris, Lehnre.

obligațiile ce i se creiază de a plăti mai mult decât sumele prevăzute.

Nu mai puțin adevărat este că un rol mare îl are și clientul în alegerea arhitectului, care adresându-se la cei cu o reputație bine stabilită ajută în mod indirect la selecționarea arhitecților și evitarea introducerii în profesie a celor nepregătiți.

Despre această alegere tot arhitectul Vitruviu ne spune :

„Cezar n'am căutat să scot bani din arta mea, dar am fost de părere că este mai bine să trăesc modest cu o bună reputație decât în abundență și în desonoare.

Alți arhitecți *solicită* și fac *intrigi* pentru a fi însărcinați cu lucrări.

Eu din contra, țin de la maeștrii mei această maximă : trebuie să primești o însărcinare nu în solicitator ci în solicitat, căci culoarea naturală a obrazului meu s'ar colora de rușine dacă voiu face o cerere suspectă.

Astfel predecesorii noștri, înainte de toate încredințau lucrări arhitecților care ofereau garanția nașterii lor, pe urmă se interesau dacă au primit o educație onorabilă, judecând să trebuie să te încrezi într'o sinceră modestie iar nu unei abile îndrăzneli.

Când mă gândesc că majestatea unei astfel de științe este jucăria ignoranților, nepricepuților și a celor care nu au nici o noțiune, nu numai de arhitectură dar nici de cea mai elementară practică, nu pot să nu mă opresc să laud pe acel șef de familie, care încrezător în litera cărților construește el singur judecând : că dacă este vorba să te adresezi unor nepricepuți mai bine singur să-ți întrebuințezi banii după propria voință decât după a altuia.

Prea des sunt acei care caută să profeseze greșit profesia de arhitect fără a avea un real talent".

După 2000 de ani credem că aceste concepții sunt și azi pe deplin valabile și dacă s'ar înțelege astfel profesia de arnitect nu s'ar mai vedea clienți care să vază în arhitectul său numai un om de afaceri, cerându-i să renunțe de a realiza o adevărată arhitectură și urmărind numai specula.

Nu am mai vedea arhitecți care să treacă peste aceste elementare reguli profesionale, iar atât clientul cât și profesia de arhitect nu ar avea decât de câștigat, lăsând și generațiilor ce vor urma opera de care să se poată mândri.

Avem un corp select al arhitecților cu un număr de aproape 600 de membri ; dacă toți ar fi bine întrebuințați după talentul și meritul lor s'ar putea schimba mult din aspectul monumentelor noastre. Cred deasemenea că dacă s'ar insista mai mult la Facultatea de Arhitectură asupra modului de profesare a acestei frumoase arte s'ar evita multe încurcături tinerilor arhitecți care din lipsă de practică nu-și pot pune în picioare suficient în valoare talentul lor, și ar fi o măsură foarte bună.

Cred deasemenea că a sosit timpul ca atât oficialitatea cât și particularii să se intereseze mai mult de această problemă, căci cu concursul arhitecților se investesc anual mai multe miliarde de lei și dacă nu putem fi cu totul mulțumiți de eforturile ce se fac în acest domeniu, cauza într'o mare măsură se poate găsi de cele mai multe ori că se cer arhitecților lucrări ce nu sunt în cadrul profesiunii lor, iar arhitecții nu pot avea asigurată garanția recompensii muncii ce o depun, deși sume de bani s'au găsit destule până în prezent și talente nu putem spune că ne lipsesc la noi în țară.

VICTOR BRĂTULESCU

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

Problema politică din preajma secularizării averilor mânăstirești a dat naștere la o altă problemă foarte importantă și anume aceea a păstrării odoarelor cu care fuseseră înzestrate vechile noastre ctitorii boerești și voevodale, iar mai apoi păstrarea însăși a acestor ctitorii.

De aici călătoriile lui Odobescu la mânăstirile din țară al căror fruct este bogata colecție de acuarele a pictorului elvețian Trenk, însoțitorul său și prețioasele însemnări ale lui Odobescu însuși.

Odată trezit interesul pentru asemenea lucruri, a fost ușor pentru cei cari au venit după el să identifice și să adune pentru Muzeul din București un număr de obiecte a căror valoare științifică este neprețuită. Încă nu se desvoltase gustul de a avea colecții particulare, iar cei care aveau asemenea colecții se grăbiau să le doneze muzeelor publice, unde puteu fi văzute și de alții. Vremurile au evoluat în altfel și oamenii s'au conformat lor, așa fel încât astăzi avem un număr impresionant de colecționari particulari și foarte puțini donatori pentru muzee.

A doua chestiune și cea mai grea, care privia păstrarea însăși a vechilor ctitorii, era chestiunea reparațiilor și întreținerii vechilor biserici.

Inoirile pe care le-au adus unor monumente vechi, Domnii Știrbei și Bibescu au vătămat caracterul câtorva din ctitoriile noastre, prefăcând total biserici și așezăminte ca Tismana, Bistrița, Arnota, Glavacioc, etc.

Apuseseră fericitele vremi ale voevozilor cu simț artistic și cu respect pentru tradiția moștenită și vântul de prefaceri care bătea în toată Europa, ne-a cuprins și pe noi spre a doua jumătate a secolului trecut, în paguba tradiției și a bunului simț românesc.

Am avut însă norocul apariţiei unor literaţi şi istorici de mâna întâia chiar în această vreme.

Marele Kogâlniceanu se sileşte să desgroape faptele străbune pentru a trezi conştiinţă naţională a Românilor, Grigore Alexandrescu evocă în pagini frumoase trecutul glorios al naţiei, Alecu Ruso, Asaki, Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova şi alţii au căutat să atragă atenţia asupra atâtor urme preţioase ale înaintaşilor noştri, pentruca la 1860, Al. Golescu, ministrul de atunci al Cultelor, să instituie o Comisiune *„pentru cunoaşterea şi studierea monumentelor bisericeşti ale ţării"*.

Din Comisiunea aceasta au făcut parte Al. Odobescu, Cezar Boliac, Maiorul Papazoglu şi Al. Pelimon.

Problema restaurărilor s'a precizat însă după venirea Domnitorului Carol care hotărăşte restaurarea bisericii episcopale din Curtea de Argeş chiar în anul următor venirii sale în ţară, în 1867.

In „1874 *minsitrul Cultelor B. Boerescu publică un regulament pentru instituirea unei comisiuni speciale pentru conservarea şi restaurarea monumentelor"*.

Aceasta formează baza legii din 1892, modificată în 1913 şi mai apoi în 1919, în vigoare şi astăzi.

Faţă de modul cum a înţeles arhitectul francez Lecomte du Noüy să execute restaurările, s'au ivit unele nemulţumiri şi s'au produs o seamă de proteste care au căpătat mai apoi caracterul unei campanii de presă. Această campanie a avut darul de a trezi în conştiinţa opiniei publice interesul Comisiunii Monumentelor Istorice ai cărei, cei dintâi membri sunt : *Titu Maiorescu, C. C. Arion, V. A. Urechiă, Gr. Tocilescu,* iar ca arhitect Gh. Sterian, raportorul legii din 1892.

La câţiva ani Maiorescu se retrage şi în locul lui este numit *B. P. Haşdeu.* Când în 1899, C. C. Arion ajunge ministru al Cultelor, este chemat între membrii Comisiunii arhitectul Gr. Cerchez acela căruia, în bună parte, îi datorăm salvarea Bisericii Domneşti din Curtea de Argeş, sub îndrumarea căruia se începe mai târziu restaurarea cu totul pe baza altor principii decât acelea ale lui Lecomte du Noüy.

Principiile de restaurare ale lui Cerchez formează şi astăzi îndrumarul Comisiunii. Ele constau în păstrarea a tot ce este vechi şi înlocuirea, cu elemente asemănătoare numai a acelor părţi care ar primejdui construcţia însăşi a monumentului istoric.

In 1903, odată cu înfiinţarea Casei Bisericii, restaurările intră în preocupările instituţiei datorită pe de o parte îndemnurilor celui dintâiu administrator P. Gârboviceanu iar pe de alta avântului stârnit de acela care cutreera ţările române în lung şi în lat, adunând şi făcând cunoscute tezaurele de artă românească de pretutindeni, profesorului Nicolae Iorga, mai târziu un preţios membru al Comisiunii Monumentelor Istorice, colaborator la Buletin iar în timpul din urmă preşedinte al Comisiunii.

Neavând un serviciu tehnic organizat, restaurările propuse de Comisiune se executau cu arhitecţii Casei Bisericii, în anul 1904. Din acelaş motiv şi nefiind studiate proectele de restaurare în anii următori se lucrează foarte puţin sau mai nimic.

In sfârşit abia în 1907 se organizează şi Serviciul Tehnic al Comisiunii şi cei dintâi arhitecţi sunt N. Ghika-Budeşti, D. Traianescu şi Gh. Lupu.

Odată cu acest serviciu se organizează şi serviciul Colecţiilor şi al bibliotecii, pus sub conducerea d-lui Virg. Drăghiceanu.

Cel care conduce serviciile şi păstrează legătura dintre autoritatea superioară şi Comisiune este secretarul ei şi cel dintâi secretar a fost d. Al. Lepădatu din 1904 până în 1919 când este chemat profesor la Universitatea din Cluj, mai târziu ministru al Cultelor apoi Preşedinte al Academiei Române şi al Senatului.

Din 1919 şi până în 1938 Secretar al Comisiunii a fost d. Virg. Drăghiceanu, cunoscut pentru activitatea d-sale publicistică, în legătură cu monumentele istorice, iar de la 1 Martie 1938 până astăzi cel care scrie aceste rânduri, numit mai întâi la Colecţii şi bibliotecă în Februarie 1923, încadrat director şi al Muzeului de Artă religioasă în 1936. Intre cei care au cinstit ca membri Comisiunea Monumentelor Istorice se numără D. Onciul, E. Pangrati, V. Pârvan, M. Suţu, Gh. Balş, iar în timpurile din urmă strălucita personalitate a lui Nicolae Iorga.

Fiind o instituţie de tradiţie şi singura ai cărei membri nu primesc nici măcar indemnizaţia de transport, Comisiunea noastră îşi păstrează membrii ei vechi, distinse personalităţi în domeniul ştiinţelor istorice şi al artelor, cunoscuţi în ţară şi peste hotare pentru activitatea lor.

Ii voi înşira în ordine alfabetică aşa cum se obişnuieşte de la începutul activităţii ştiinţifice a Comisiunii : I. Andriescu profesor universitar, P. Antonescu arhitect, fost rector al Şcoale de Arhitectură Virgil Drăghiceanu, fostul secretar al Comisiunii, N. Ghika-Budeşti, arhitect, fost şef al Serviciului Tehnic, Sc. Lambrino, profesor universitar, Al. Lapedatu, profesor universitar, C. Moisil fost director general al Arhivelor Statului, G. Oprescu profesor universitar, Pr. N. Popescu, profesor universitar, Aurelian Sacerdoţeanu, director general al Arhivelor Statului, Victor Ştefănescu, arhitect, Artur Verona, pictor.

Activitatea Comisiunii nu s'a mărginit numai la avizele pentru restaurări şi la îngrădirile legale pentru acei cari încearcă a le ocoli pentru a strica ceeace au făcut înaintaşii lor, ci a supraveghiat executarea întocmai a hotărîrilor luate adăugând la această o publicaţie ştiinţifică de primul rang : Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, al cărui apariţie începe în 1908. Până acum au apărut un număr de articole şi studii semnate de membrii Comisiunii şi de personalităţi din ţară şi din străinătate privind o serie de probleme de artă veche românească în toate domeniile.

In primul rând trebue să menţionăm pe regretatul profesor Nicolae Iorga şi pe domnii Al. Lăpedatu şi Virgil Drăghiceanu.

Tot în cadrul Buletinului şi în serie de câţiva ani au apărut studiile răposatului Gh. Balş asupra arhitecturii moldoveneşti iar asupra celei muntene studiile d-lui N. Ghika-Budeşti.

Descoperirile de la Curtea de Argeş ocupă un loc deosebit în Buletinul nostru, a cărui apariţie, de după războiul pentru întregire, aducea cu sine un număr de ştiri şi fapte istorice în legătură cu primii voevozi români. Căci aceşti voevozi nu erau oameni de rând, ci prinţi în toată puterea cuvântului, purtând costume şi bijuterii de modă apuseană. Curtea domnească din secolul al XIV-lea a Românilor, poate fi judecată suficient după splendoarea bijuteriilor din mormintele de la Argeş, as-

BISERICA SF. NICOLAE COASTĂ, Păușești - Măglași - Vâlcea.

Acuarelă de Elena Moisescu.
Colecția Comisiunii Monumentelor Istorice.

tăzi în Muzeul de Artă religioasă al Comisiunii Monumentelor Istorice.

In ce priveşte arta religioasă a ţinuturilor româneşti de peste munţi şi de peste Prut aceasta se oglindeşte în periodicile secţiilor regionale de la Cluj, Chişinău şi Cernăuţi, la care se adaogă un număr de studii datorate profesorului N. Iorga, ultimul fiind acela cu titlul *„Ţării româneşti în forma lor de artă populară şi religioasă"*, apărut în fascicola 104 a Buletinului.

Şi cel care semnează aceste rânduri a adus o modestă contribuţ în acest domeniu, publicând rezultatul cercetărilor sale de la diferite biserici din Transilvania şi Bucovina iar acum în urmă publicând un studiu mai întins despre Bisericile de lemn din Maramureş.

Comisiunea Monumentelor Istorice şi-a înţeles încă dintru început menirea şi a început opera de reparaţiuni şi restaurări luptând cu oamenii şi cu nevoile băneşti tot mai mari.

Datorită prestigiului membrilor şi cu deosebire ultimului ei preşedinte, Comisiunea a biruit multe greutăţi şi neajunsuri şi a isbutit să facă faţă tuturor nevoilor.

Acolo unde i s'au ascultat sfaturile şi îndemnurile şi s'a lucrat temeinic, bisericile au rezistat şi prăpădului de la 10 Noembrie 1940 iar unde s'a trecut peste aceste sfaturi şi s'a lucrat cu uşurinţă s'au prăbuşit şi părţile reparate şi s'a stricat şi vechea construcţie solidă din pricină că adausurile noi, fără prea multă rezistenţă, au antrenat întreaga construcţie în mişcările seismice.

Cu ajutorul oamenilor de bine, cu elemente formate şi capabile, cu sprijinul autorităţilor, al Şcoalei de arhitectură şi al opiniei publice înţelegătoare, misiunea Comisiunii este uşurată şi-şi poate urma drumul tras de acei cari i-au dat prestigiu, pentru binele artei româneşti adunată în jurul vechilor ctitorii, păstrătoare ale tezaurului strămoşesc.

ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ DIN ULTIMELE DECENII IN IMAGINI

In culegerea de imagini, pe care le prezentăm în paginile ce mai urmează, am căutat să completăm privirea generală asupra arhitecturii noastre din ultimii 50 de ani, cu lucrări datorite contemporanilor noştri.

Regretăm însă că timpul scurt ce am avut la dispoziţia noastră — între două concentrări — şi greutăţile de tot felul întâmpinate în urma situaţiilor excepţionale în care s'a găsit ţara în ultima vreme, nu ne-au îngăduit să dăm o icoană a evoluţiei arhitecturii româneşti, mai ales a celei mai recente, astfel cum am fi dorit.

Lipsesc diverse opere semnificative, iar altele nu sunt prezentate în cadrul mai vast ce ar fi fost necesar pentru completa lor înţelegere.

Cu toate acestea, chiar dacă unele din lucrările înfăţişate nu mai corespund din punctul de vedere al valorii lor artistice exigenţelor noastre de astăzi, ele reprezintă ceva din evoluţia gusturilor noastre şi reoglindesc ceva din personalitatea — turbure şi desorientată — a vremurilor prin care am trecut.

De aceea credem că străduinţele noastre vor fi apreciate la justa lor valoare.

V. S.

Arh. Gr. CĂLINESCU
Casă în Str. Armaşului.

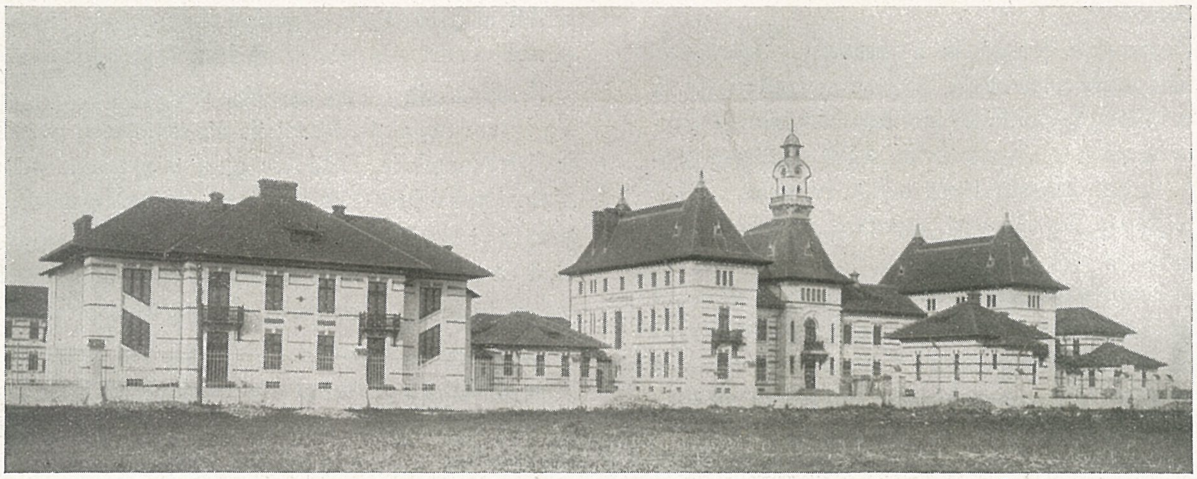

Arh. Gr. CĂLINESCU

Spitalul Berceni

Arh. D. RENARD

Hotelul Athénée-Palace înainte de transformare

Cazinoul din Constanța.

Casa Vișoianu.

Arh. Cr. P. CERCHEZ Vila Minovici.

Arh. I. D. TRAIANESCU Palatul Ligii Culturale

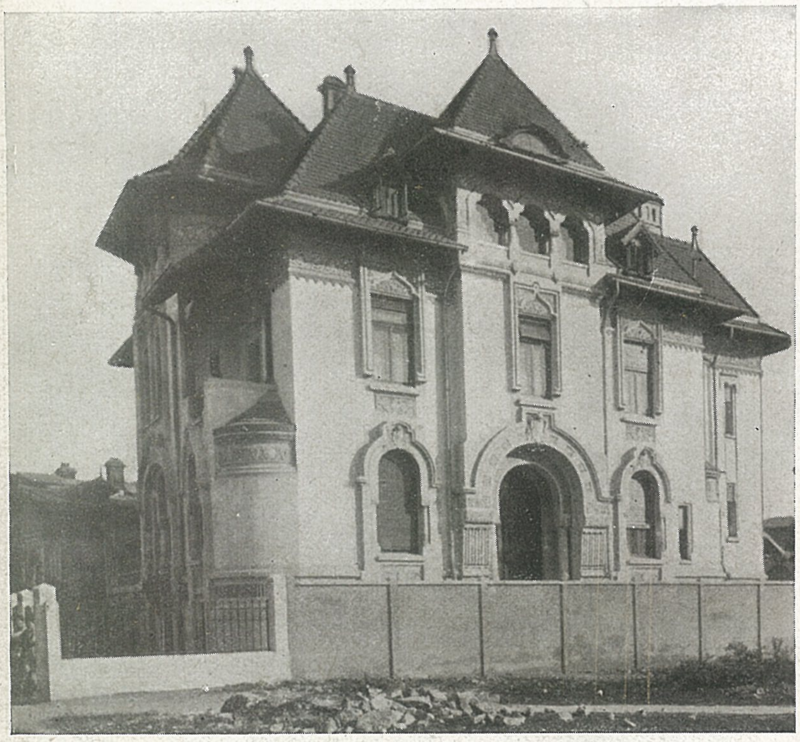

Arh. C. CIOGOLEA. Casa G-ral Miciora, Parcul Bonaparte.
Arh. A. CULINA. Casa A. D. Mincu.

Arh. C. CIOGOLEA Casa Ing. Stratilescu, Calea Dorobanți.
Casa Ing. Săpunaru, Str. Pia Brătianu.
Antrepriza Aug. Boreanis.

Arh. C. IOTZU — Casa albă, Craiova.
Arh. A. CULINA — Casa proprie, B-dul Domniței.

Arh. C. IOTZU — Casa Corpului Didactic.
Arh. † Al. REFERENDARU — Casă în Str. Frumoasă.

Arh. P. ANTONESCU
Palatul Administrativ,
Craiova.

Arh. N. GHICA - BUDEŞTI
Noul palat al Universităţii
din Bucureşti.

Arh. C. NĂNESCU

Insemnări din evoluţia construcţiei clădirilor

Acum 50 de ani, înălţimea maximă la care se zideau clădirile ajungea, în general, la aproximativ 12 metri; adică, erau compuse din parter şi cel mult două etaje.

In Bucureşti, casele particulare erau compuse din subsol şi parter, atunci când terenul pe care se zideau era slab şi numai din parter, când terenul nu obliga la o prea mare adâncire a fundaţiilor.

Din acest motiv, nici cercetarea stratificaţiei solului şi nici rezistenţa lui, nu interesau prea mult.

Era suficient ca stratul de pământ, pe care se aşeza talpa clădirei, să fie sănătos, adică virgin,, pentru ca arhitectul, sau constructorul să nu mai fie preocupat de grija unui probabil desechilibru, ce eventual s'ar putea produce în clădire, prin tasările viitoare.

Incercarea de rezistenţă a solului se făcea, deobicei, cu bastonul înfipt în săpătură, proaspăt făcută, a şanţului de fundaţie. Dacă opunea rezistenţă la înfigere, pământul era bun, dacă nu, se adâncea şanţul.

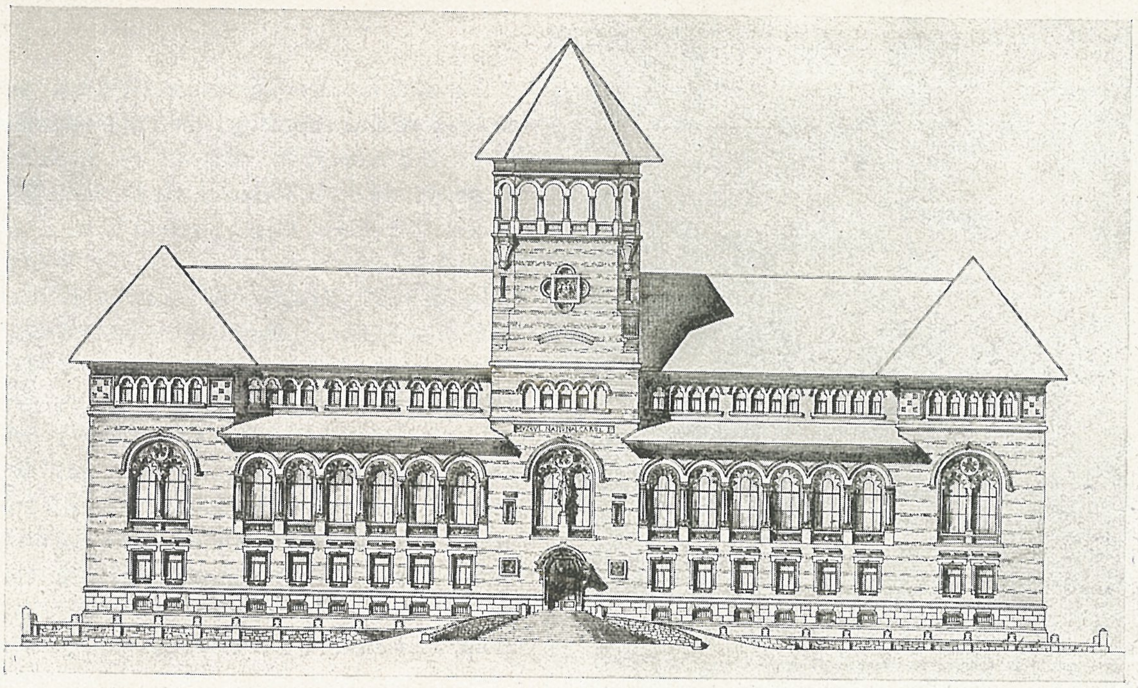

Arh. N. GHICA - BUDEŞTI. Muzeul de Artă Românească, Bucureşti. Antrepriza G. şi Arh. C. Ursescu - Galaţi.

Să nu pară de mirat acest procedeu, ale cărui rezultate depindeau de forţa musculară, sau de greutatea corpului arhitectului, sau antreprenorului, cari făceau asemenea cercetări, pentrucă chiar marele arhitect francez *Pierre Bullet* (1639—1716) recomanda următoarele:

„Se poate cunoaşte dacă terenul pe care se va funda are destulă grosime şi dacă nu sunt pământuri rele dedesubt. Se va lua o grindă groasă de lemn de aproximativ 2 metri lungime şi se va bate pământul cu capul lemnului; dacă rezistă loviturilor şi dacă sunetul pare sec şi clar, ne putem asigura că pământul este solid.

Dacă, lovind pământul, el nu opune rezistenţă şi produce un sunet surd, putem trage concluzia că nu este bun". (vezi *Planat,* L'art de bâtir, vol. I. pag. 427).

Rar se făceau fundaţii pe piloţi de lemn, sau pe puţuri de zidărie şi acestea numai la edificiile importante ale statului, cari şi acestea, în majoritatea cazurilor, nu treceau de un etaj.

Elementele principale de construcţie, cum sunt pereţii, erau executaţi din tradiţionala cărămidă, sau din piatră masivă, construind *pereţi susţinători,* atât exteriori cât şi interiori.

Izolările contra umezirei zidurilor aproape nu se făceau, de aceea vedem astăzi mare parte din clădirile acelei epoci, cu pereţii îmbibaţi de apă până aproape de straşină.

Planşeele se făceau din grinzi de lemn de brad pentru despărţiturile între etaje, şi numai peste subsol se făceau bolţi de cărămidă masivă pe toată deschiderea încăperei, sau mai târziu, se făceau bolţişoare de cărămidă pe grinzi de oţel dublu T.

Şarpanta acoperişului se executa din lemnărie brută de brad sau uneori fasonată la fierăstrău, constituind scaune şi foarte rar ferme. Invelitorile se făceau în general din tablă.

Tâmplăria se executa din *lemn masiv* de brad, molift sau stejar.

Arh. P. ANTONESCU
Banca Marmorosch Blank. Intrpr. ing. C. M. Vasilescu

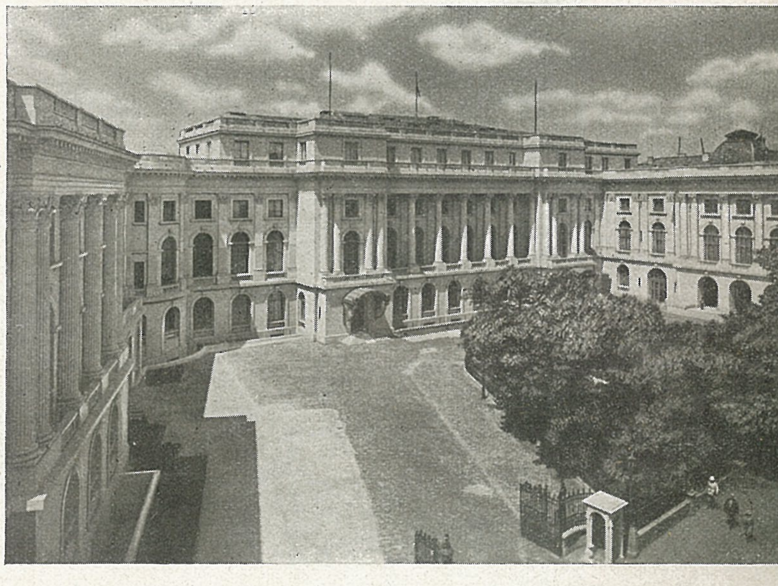

Arh. N. NENCIULESCU, C. DOBRESCU, N. LUPU
Noul palat Regal. Intrepr. Ing. Emil Prager.

Arh. P. ANTONESCU
Arcul de Triumf.
Antrepriza : Intr. G-rale Tehnice Ing. T. Eremie.
Pietrăria : Clemente Santalena.

Datorită faptului că volumul clădirei se întindea mai mult în sensul suprafeței terenului, permitea o înălțime excesivă a camerelor, care, la locuințele particulare era, de obicei, de 4—4,50 metri, iar la clădirile administrative trecea de 5 metri. (Ex. : vechiul local al Ministerului de Finanțe).

Incălzitul încăperilor se făcea prin sobe zidite cu cărămidă subțire, iar iluminatul, prin lămpi cu petrol.

Instalațiile de băi și canalizare la clădiri, aproape nu existau.

In această epocă, printre tot felul de arhitecți și constructori străini, pripășiți la noi, cari au contribuit în cea mai mare măsură la întunecarea și aproape dispariția arhitecturei noastre românești, introducând în gustul publicului tot felul de elemente ale arhitecturilor străine, rău înțelese chiar de ei înșiși, apar primii arhitecți români, cari aduc din occident nouile principii de arhitectură și construcție, ridicând în acea epocă de liniște și rodnică domnie a Regelui Carol I, aproape toate monumentele noastre publice.

Betonul armat și grinzile de oțel, deși erau cunoscute, întrebuințarea lor în construcții abia începe să se manifeste, la început numai la executarea planșeelor, iar mai târziu, în 1913—14 prin construirea hotelului *Athenée Palace* din București, se întrebuințează pentru prima oară sistemul osaturei din beton armat, care schimbă complect rolul pereților, preluându-le funcția lor principală de „susținători", reducându-i la rolul de despărțituri interioare și exterioare, formând umplutura între stâlpii și grinzile cadrelor de beton armat.

Intensificarea, din ce în ce, a întrebuințărei sistemului osaturei, care, prin caracteristica sa principală de a distanța punctele de sprijin, determină o părăsire a străduințelor pleiadei de arhitecți entuziaști, în mare parte constituită de elevii marelui *Ion Mincu*, de a readuce la viață arhitectura noastră veche românească, impunând prin noile forme ale elementelor constructive o arhitectură nouă, cu caracter internaționalist, zisă și modernă, care șterge patina de oraș românesc a Bucureștiului nostru.

Arh. P. ANTONESCU, Institutul de Istorie Națională, Șos. Jianu. Antrepriza C. și Arh. G. Ursescu - Galați.

Noul sistem de construcţie al osaturei metalice, prin întrebuinţarea grinzilor de oţel, apare în Bucureşti pentru prima oară la construcţia Palatului Telefoanelor 1932, iar astăzi la Palatul Direcţiunei Generale a C. F. R.

Aceste sisteme de osatură, fie metalică, fie din beton armat, determină o arhitectură care îşi întinde volumul ei în sensul înălţimei, din care rezultă mari presiuni asupra solului şi creiază materiale uşoare pentru zidirea pereţilor, cari să îndeplinească toate calităţile izolante ale tradiţionalei cărămizi, creiază sisteme mecanice de încălzire, ventilare şi circulaţie, amplificând şi transformând astfel vechile procedee de construcţie.

Astăzi, pentru a aşeza fundaţiile unei clădiri înalte de 5-6 etaje, sau mai mult, nu se mai încearcă terenul cu bastonul pentru a-i afla rezistenţa, ci se fac încercări în stratificaţia solului până la 40 metri adâncime, prin aparate introduse în gaura de sondă, se fac analize de laborator asupra probelor de pământ luate dela diferite adâncimi prin intermediul sondelor, se stabilesc astăzi cu precizie calităţile şi caracteristicile solului prin noua ştiinţă a *Geotehnicei.*

Materialele cari se întrebuinţează în construirea pereţilor despărţitori şi cari pe lângă greutatea lor extrem de redusă, trebue să îndeplinească calităţile de izolare termică, fonică şi anti-vibratilă, nu se mai fabrică astăzi la întâmplare, ci li se aplică concluziile celor mai aprofundate studii asupra caracteristicilor şi fenomenelor căldurei, sunetului şi vibraţiilor.

Tâmplăria a căpătat şi ea o îmbunătăţire prin creiarea panelului şi furnirului, cari prin întrebuinţarea lor evită acel joc al lemnului, cauzat de starea hygrometrică, deformând de cele mai multe ori tâmplăria executată din lemn masiv.

Prin studiul mai aprofundat asupra calităţilor şi caracteristicilor lemnului, s'au creiat noi sisteme de întrebuinţare, conducând din punct de vedere al rezistenţei şi al economiei de material, la rezultate uimitoare.

Astfel sunt: creiarea şarpantei din scânduri aşezate în reţea, sau şarpanta din scânduri suprapuse şi lipite,

Arh. V. G. ŞTEFĂNESCU
Catedrala şi Palatul Regal din Alba-Iulia.
Antrepriza: Intr. G-rale Tehnice Ing. T. Eremie.

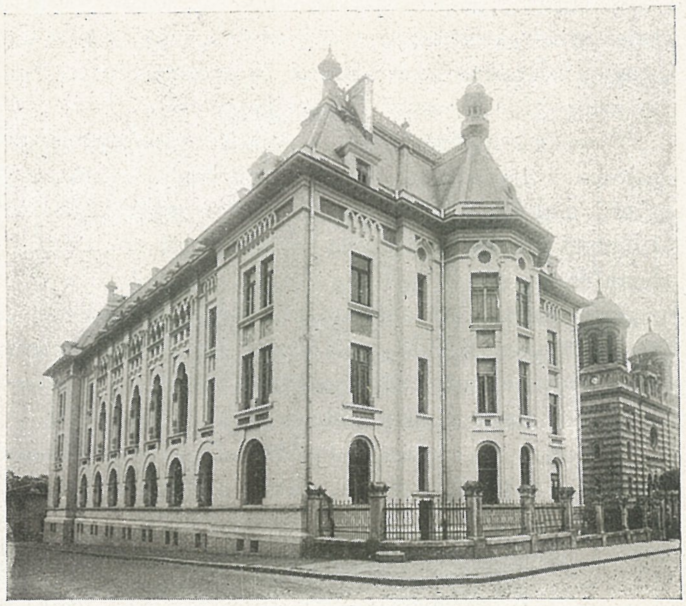

Arh. I. D. ENESCU. Casa Dr. Martinescu, Str. Orlando.

Arh. I. ȚĂRUȘANU. Casă de raport Epitropia Sf. Spiridon, Calea Șerban-Vodă.

Arh. I. D. ENESCU Casa Bardelli, B-dul Elisabeta. Palatul Episcopal, Constanța.

cum este creația germană a lui Hetzer din Weimar, sau din scânduri suprapuse pironite, sau bulonate, cum este geniala creiație franceză, manifestată la expoziția internațională din Paris (1937), prin excepționala construcție aplicată la „Porte de l'Alma".

Aceste noi concepții vor trebui să influențeze asupra vechilor sisteme de construcție în lemn, care se practică astăzi în țara noastră forestieră, și cari conduc la o mare risipă de material.

Sperăm ca generația de arhitecți cari ne urmează să dea folosință acestor realizări, cari constitue un mare progres în știința construcțiilor în lemn, precum sperăm că vor da folosință noilor elemente de construcție realizate din betonul vibrat, sau betonul de tensiune, pe cari, noi cei de azi, îl privim cu speranțele cu cari priveau acum 50 de ani, predecesorii noștri maeștri, apariția betonului armat.

CONST. NANESCU

Arh. I .D. ENESCU

Casa Dr. Al. Dersca, București

Arh. I. D. ENESCU

Palatul Episcopal Constanța. Fațada spre grădină.

Arh. V. SMIGELSCHI

Despre influența materialelor noui asupra formelor arhitecturale

In jumătatea de veac, pe care am căutat să o recapitulăm în aceste pagini, cursul evolutiv al mișcării arhitecturale europene n'a fost lin și nici lipsit de frământări.

In plin contrast cu ținuta senină a neoclasicismului din epoca postnapoleonică, jumătatea a doua a secolului XIX este caracterizată de o stare de instabilitate și nesiguranță în gândire și gusturi.

Studiile și cercetările istorice și artistice asupra tuturor popoarelor și regiunilor lumii, devenite în urma difuzării tiparului și publicațiunilor mult mai accesibile oricui decât înainte, au dus la un fel de eclectism universal și prin urmare la o artă fără unitate, fără principii intime constitutive, recunoscute de toată lumea.

Se observă totuși, cel puțin în arhitectura marilor monumente, un fir conducător, o întoarcere și o adaptare a formelor neoclasice la programele noui puse de organizarea politică a statelor în spiritul principiilor conducătoare dobândite în urma revoluției franceze.

Dar apariția fierului ca material de construcție cu caracter constitutiv turbură evoluția stilistică și înlănțuirea logică a celor mai mari opere de arhitectură realizate. (Tour Eiffel, Palais des Machines, Expoz. Paris, 1889).

„Nu trebue să mai existe minciună. Dacă monumentul este de fier, trebue să aibă și aparența fierului : nu este cazul să ne întoarcem la proiecte scolastice. Trebue să căutăm în sfârșit o arhitectură metalică absolut rațională". (Revue de l'Architecture et des Travaux publics, 1886. — Critica concursurilor și proiectelor pentru Expoz. din Paris, 1889).

Parc'am auzi discursurile de astăzi cu privire la betonul armat. Materialul e altul, teza însă identică. Nici atunci nu puteau înțelege raționaliștii intransigenți că arta este în primul rând o necesitate de ordin spiritual, iar nu o simplă aplicație — chiar dacă e făcută cu oarecare gust — a resurselor tehnicei.

Revoluția fierului dădu faliment. Puternicul material renunță la hegemonie și se rentoarse la rolul său de prețios și important element al construcției.

Arh. St. BALOȘIN

Restaurantul Monte-Carlo în
Grădina Cișmigiu.

Arh. L. SILION

Casă de raport în
Bulevardul Brătianu.

Arh. C. MINESCU și ST. NICULESCU

Ceardacul unei case
din Str. Silvestru.

Arh. T. T. SOCOLESCU

Vilă la Sinaia.
Casa Gheorghiade.

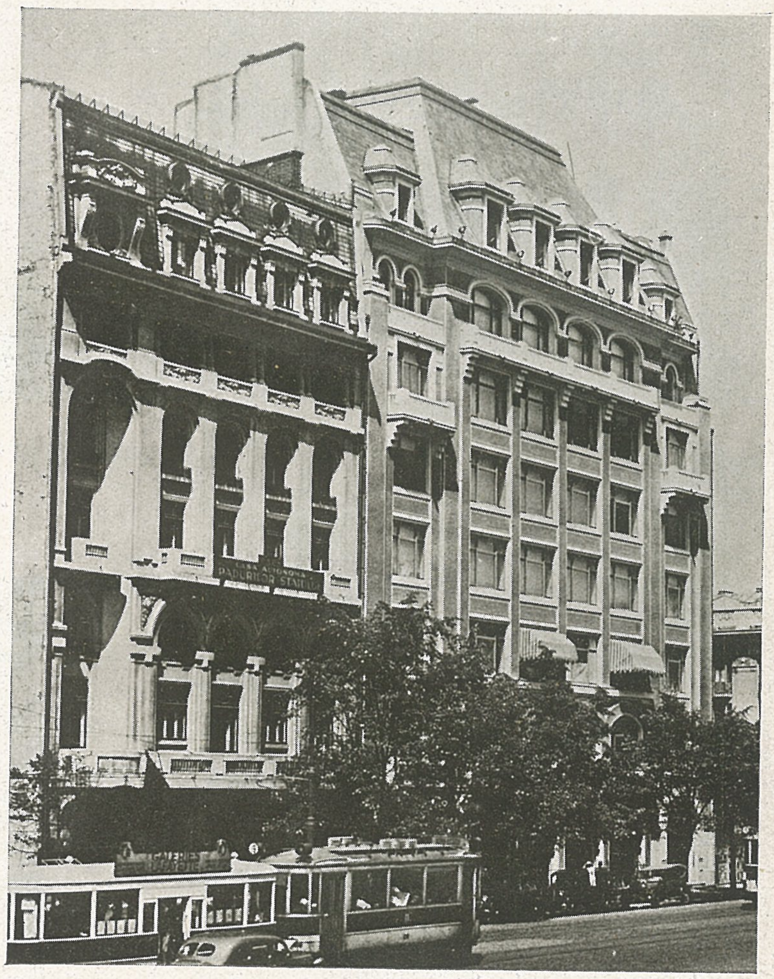

Arh. † Er. LĂZĂRESCU
Arh. P. SMĂRĂNDESCU

Palatul Soc. Progresul Silvic.
Palatul Soc. Gaz - Electricitate
B-dul Tache Ionescu.

Ivirea lui însă a ajutat totuşi ca ritmul evoluţiei să se accelereze spre o mai mare îndrăzneală, către o spontană tendinţă de eliberare de formele şi proporţiile, până atunci obişnuite.

Liberty-ul, Florealul, din primii ani ai secolului nostru, părură o clipă să devină debuşeul natural şi definitiv al artei moderne. Dar aveau germenul boalei în sine, căci se născuseră din speculaţii decorative, într'un timp când procesul evolutiv al noilor forme arhitecturale era încă în plină formaţie.

Războiul mondial din 1914-18 aduse o pauză forţată în activitatea de creaţie arhitecturală europeană şi în cursul acestor frământări.

Cu tot caracterul lor quasi-european, aceste frământări n'au deşteptat decât slabe ecouri în arhitectura noastră contemporană. Aceasta, după ce la început se menţinuse — graţie marilor lucrări înfăptuite în ţară de arhitecţi francezi şi de primii arhitecţi români de şcoală pariziană — în linia tradiţională a mişcării arhitecturale franceze, luă hotărât după succesul din 1906, calea unei arhitecturi de colorit naţional, căutând izvoarele de inspiraţie în vechile noastre monumente.

Mult mai puternic s'a integrat însă în mişcarea europeană arhitectura noastră de după războiul mondial.

Intre timp betonul armat, noul material al secolului, făcuse progrese uriaşe. Câţiva stâlpi de 30-40 cm. grosime ajung să susţină 6-10 etaje, fără alţi suporţi intermediari,

Arh. N. STĂNESCU — Liceul „Elena Cuza" Craiova.

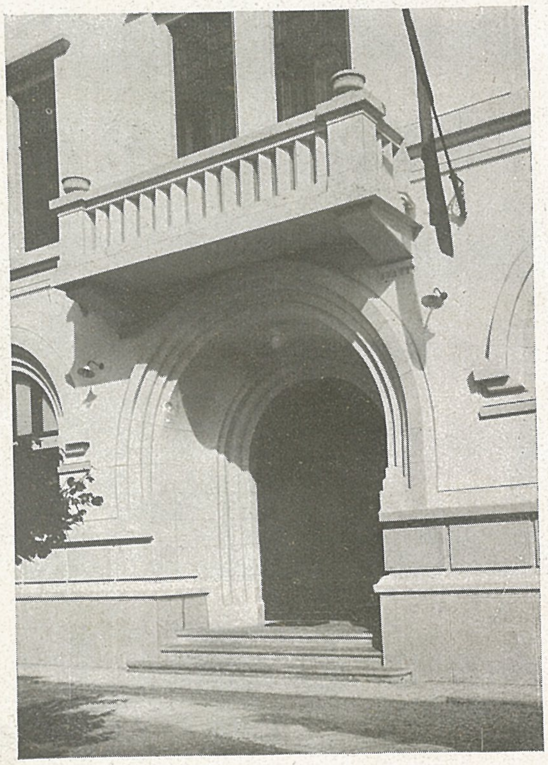

Arh. N. STĂNESCU — Școala primară Moreni. Intrarea Liceului „Elena Cuza".

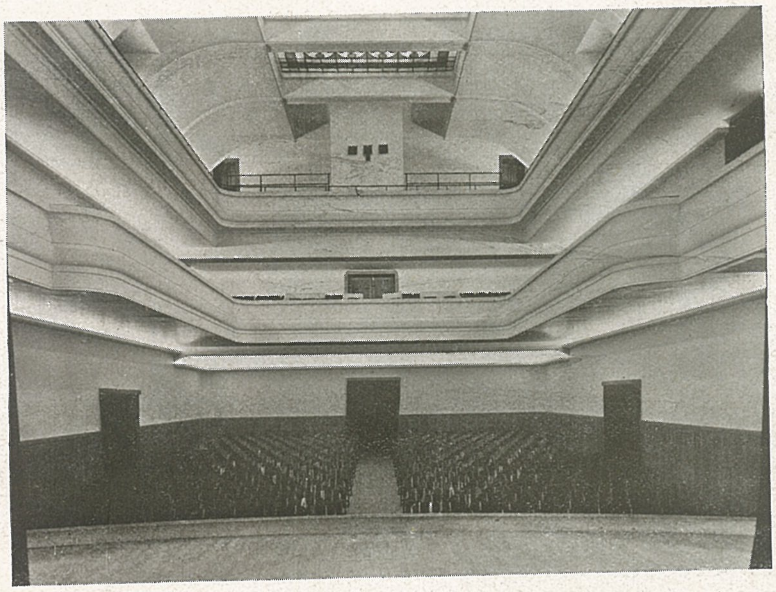

Arh. N. STĂNESCU — Amfiteatrul Liceului „Mihai Viteazul", București.

ca ziduri, pilaștri, coloane. Putem turna planșee eșite de 10 — 20 metri în gol, fără nevoie de altă susținere. Putem bolti spații imense prin cupole gigantice, extrem de subțiri. Putem acoperi deschideri de 100-120 metri cu un singur arc de 60-80 cm. grosime la cheie.

De altă parte și producția construcțiilor se organizează după tipice industriale. Mașini escavatoare, betoniere, macarale înalță construcțiile văzând cu ochii, cu câte un etaj la câte 10-15 zile.

Arhitectul nu mai prididește să pregătească la vreme desenurile; trebue să-și industrializeze și el biroul cu calculatori de beton armat, desenatori de planuri, fațadiști, proiectanți de instalațiuni sanitare, de încălzire și aerație, de electricitate, etc.

Toate se mecanizează. Materialele naturale sunt covârșite de cele artificiale: cimentul, fierul, surogatele lemnului, linoleum, materialele de zidărie noui, incombustibile și ușoare în locul cărămizilor. Piatra abea mai apare și numai în placaje subțiri. Sticla, din auxiliar, devine un material constitutiv. Pereții se subțiază, ne urcăm cu 2-4-10 etaje peste cele 5-6 dinainte de războiu. Peste Ocean se construesc zgârie-nori de 40-50-100 etaje.

Calculatorii de beton armat, din ce în ce mai îndrăzneți, ridică ziduri pe gol, case în trepte cu terase suspendate la nivelul fiecărui apartament. Ninive nu mai e legendă.

Iar artele mărunte fac aceleași progrese uriașe pe aceleași baze de industrializare și de standardizare.

Trebuințele — sufletești și materiale — ale omului se schimbă deasemenea în mod radical. Locuințele — mai mici — se construesc fără lux, fără fast, fără saloane imense și înalte, încărcate cu decorațiuni. Mai puține camere, largi și înalte numai cât trebue, cu pereții aproape cu desăvârșire goi, curate și higienice, luminoase și confortabile. Viața se organizează și ea după regulele industriale.

Evoluția formelor arhitecturale e atât de repede și se desfășoară într'un ritm atât de iute, că aproape nu ne putem

Arh. V. SMIGELSCHI
Colab. Arh. T. MARINESCU

Liceul Comercial Blaj

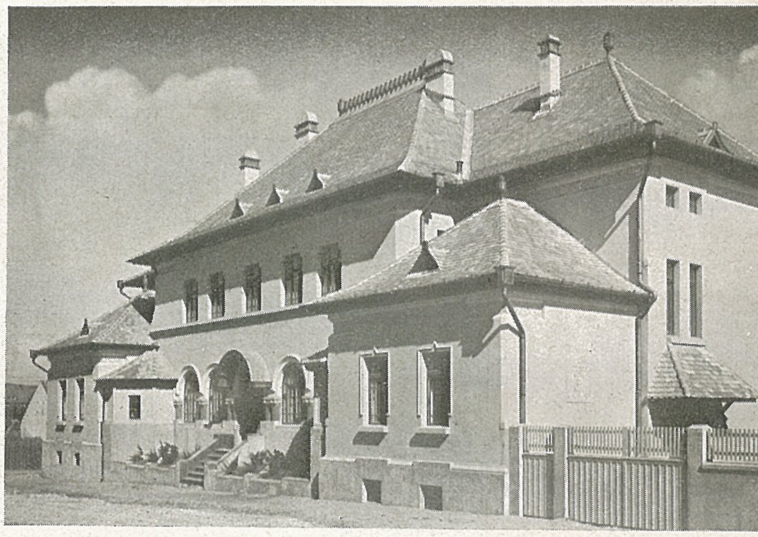

Arh. V. SMIGELSCHI

Şcoala primară „Regina Maria",

opri nici o clipă, spre a-i urmări paşii cu o viziune mai limpede şi mai cuprinzătoare.

Două sunt fenomenele esenţiale, care pe lângă rapiditatea evoluţiei au mai contribuit şi la o tipizare a ei.

1) Inlocuirea materialelor naturale prelucrate dinainte (piatra, cărămida) cu cele artificiale confecţionate în cursul lucrărilor pe şantier (beton, piatra artificială, etc.), precum şi întrebuinţarea aceloraşi metode şi sisteme de construcţie nu puteau să nu ducă peste tot la forme asemănătoare. Până ce în primul deceniu al secolului nostru mai puteau fi văzute clădiri în piatră albă la Paris, din cărămidă aparentă sau piatră cenuşie în Germania şi Olanda, cu paramente de marmoră albă în Italia, astăzi găsim aceleaşi materiale de finisaj în toată Europa.

Asemănării metodelor de construcţie şi aparenţei exterioare a clădirilor se suprapune peste tot şi restrângerea mijloacelor materiale şi lipsa sau renunţarea la marile clădiri şi palate cu caracter reprezentativ.

2) Urbanismul — destul de vechiu ca fenomen social — se ridică în anii de după războiul mondial la o mare importanţă edilitară şi deci şi arhitecturală.

Industrializării materialelor de construcţie şi a şantierelor se adaugă organizarea şi industrializarea străzii, cartierului şi a oraşului.

In această halucinantă goană după progres omul modern a fost cu totul depăşit de tehnică.

In produsele tehnicelor vechi, fie că erau din domeniul arhitecturii şi al artelor, fie că aparţineau industriilor mai mărunte, toate erau trecute prin sensibilitatea artistului sau a meşteşugarului, iar maşina, oricât ar fi fost ea de perfectă, nu întrecea rolul unei simple unelte.

In tehnica modernă omul este de faţă pe un plan abstract, intervenind mai puţin ca artizan şi aproape numai ca organizator şi dintr'un punct de vedere pur conceptual.

S'a produs astfel o disociere, o lipsă de legătură între artă şi tehnică, decretându-se, în numele acestei tehnice suverane, că toate lucrurile trebuesc apreciate numai în măsura în care ele ar corespunde utilului. Aici stă explicaţia crizei în care s'a frământat arhitectura contemporană, când s'a uitat că pe lângă legile materialismului utilitar mai există şi imperative ale vieţii spirituale. Căci pentru gândirea omenească utilul tinde totdeauna să ia cu timpul o valoare simbolică, care depăşeşte cu mult obiectul şi materialul din care este făcut.

La începutul secolului nostru, când s'au ivit noile materiale, ca betonul armat, sau la sfârşitul celui trecut, când s'a perfecţionat întrebuinţarea altora cunoscute de mai înainte, ca fierul, s'a încercat întâi să se adapteze aceste materiale vechilor forme şi calapoduri. Mai târziu apoi, reacţionând acestei erori, s'a căzut într'alta la fel de gravă, de a căuta să se creeze forme noui inspirate numai de posibilităţile de rezistenţă ale noilor materiale.

După multe dibuiri, un reviriment s'a produs în ultima vreme. Falimentul revoluţiei betonului armat este, cel puţin în rezultatele ei extreme scontate de funcţionalişti, un fapt aproape împlinit. Nu mai suntem departe deci de un echilibru mai adevărat între artă şi tehnică.

Pentru arhitectură, şi ne referim mai ales la una românească, acest echilibru va trebui să însemne o aderenţă totală la viaţa de azi, materială şi spirituală, dar şi la sensibilitatea noastră etnică. Sensibilitate care, cum rezultă din creaţiile artei noastre populare şi din operele artiştilor noştri, este de un estetism aristocratic, ce nu are nimic a face cu democratismul stilului zis funcţional. Aceasta însă nu înseamnă o reîntoarcere pedestră la vechile formule şi la arhitectura altor vremuri. Arhitectura noastră viitoare va trebui să accepte nouile proporţii permise de nouile materiale, subordonându-le însă totdeauna echilibrului şi armoniei, care sunt esenţa spiritualităţii şi tuturor manifestărilor noastre artistice.

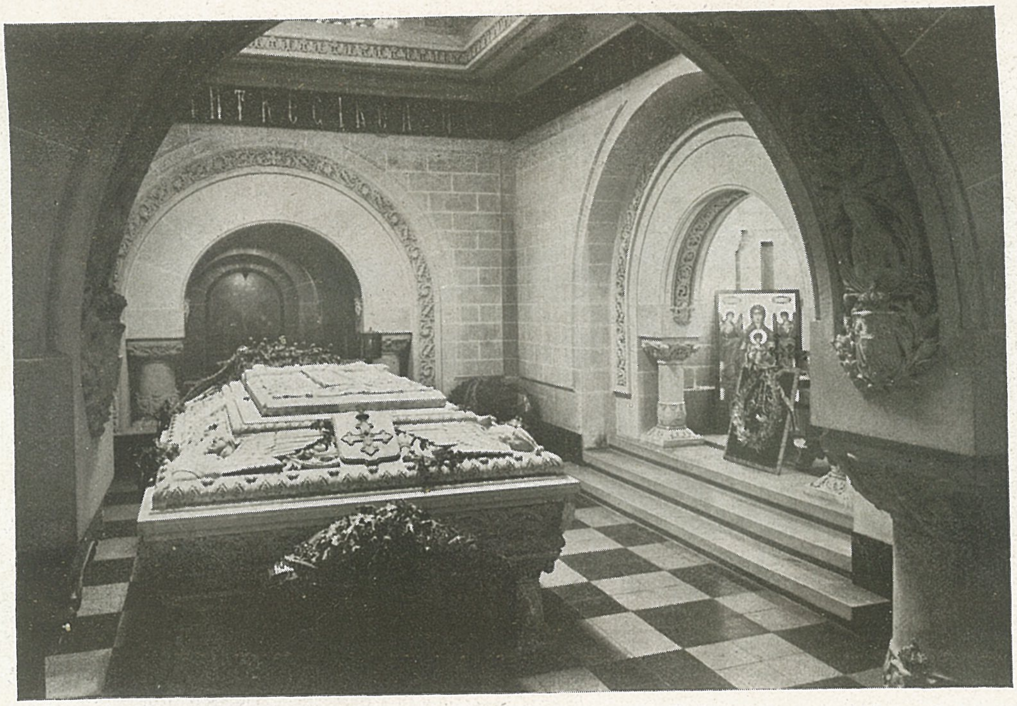

Arh. P. ŞERBĂNESCU

Cripta Mauzoleului dela Mărăşti

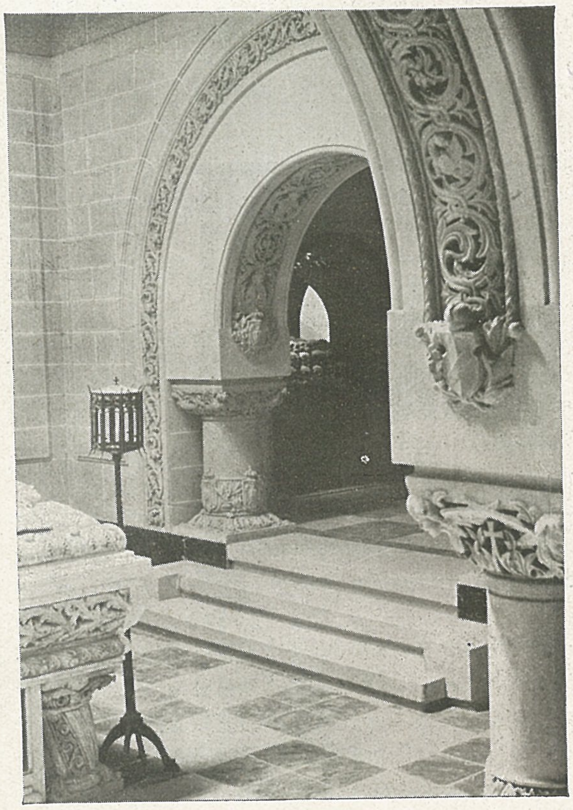

Arh. P. SERBĂNESCU
Interior din Mauzoleul dela Mărăşti.

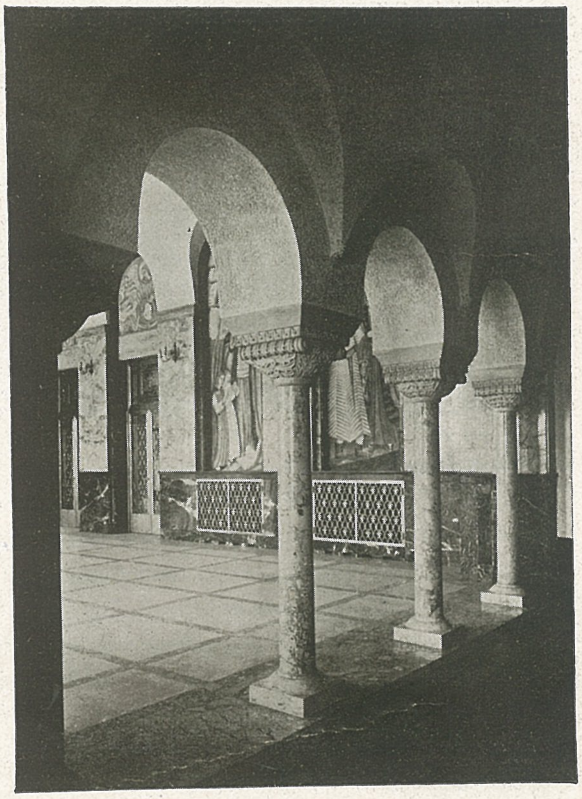

Arh. N. GEORGESCU şi G. CRISTINEL
Palatul Primăriei de Verde. Interior.

Arh. N. GEORGESCU
și G. CRISTINEL

Sala festivă a Primăriei
de Verde

Arh. N. GEORGESCU și G. CRISTINEL
Palatul Primăriei de Verde

Palatul Primăriei de Verde
Scara principală.

Arh. GEORGE SIMOTTA

Palatul Patriarhiei București.

Palatul Patriarhiei, Curtea interioară.

Arh. GEORGE SIMOTTA
Curtea interioară a unei case
în str. Blănari 22.

Arh. G. M. CANTACUZINO

Palatul Soutzo
Piața Universității

Arh. G. NEGOESCU

Casa S. D.
Șoseaua Kisselef.

Arh. G. NEGOESCU

Casa D. S.
Bulevardul Dacia

Arh. V. ASQUINI

Propr. Dr. Stănciulescu
Fața posterioară.

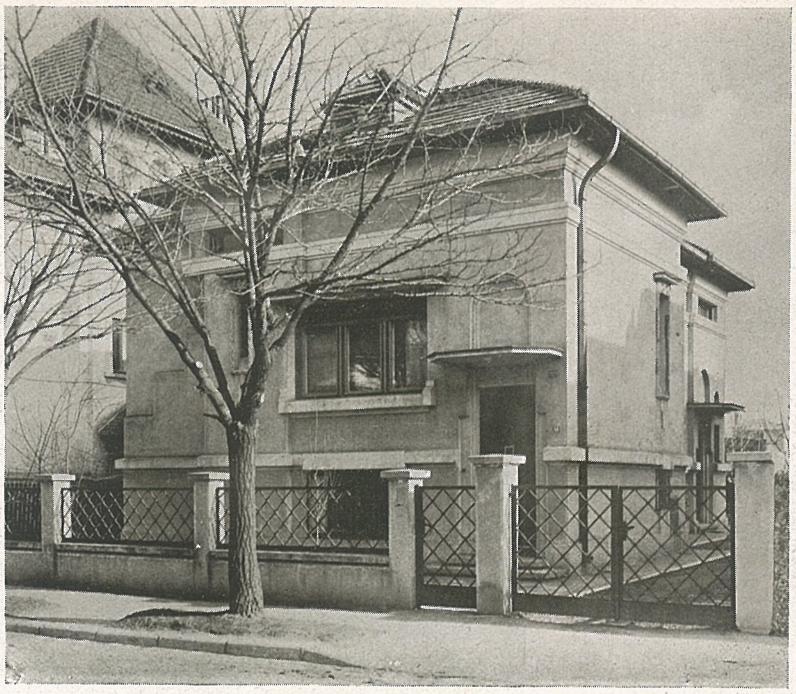

Arh. V. ASQUINI

Vila prof. Dr. Enculescu
Parcul Domeniilor

Arh. V. ASQUINI

Propr. Dr. Stănciulescu, București.

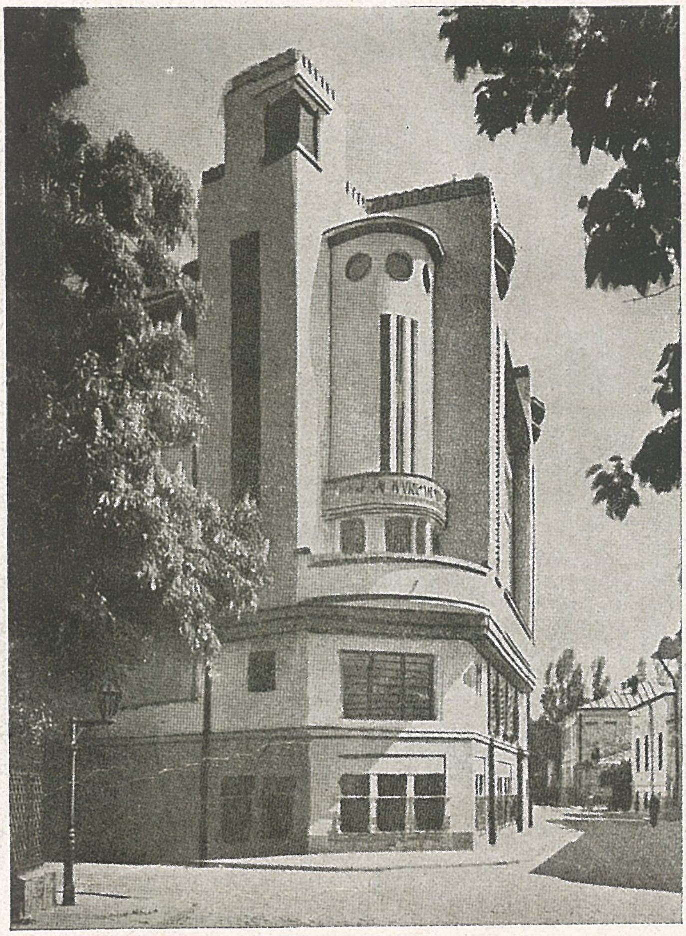

Arh. R. CULCER
și I. C. ROȘU

Palatul Asociației
Funcționarilor Municipali

Serviciul de arh. al Casei Centrale
Arh. I. IONESCU
Palatul Casei Asigurărilor Sociale
B-dul Carol

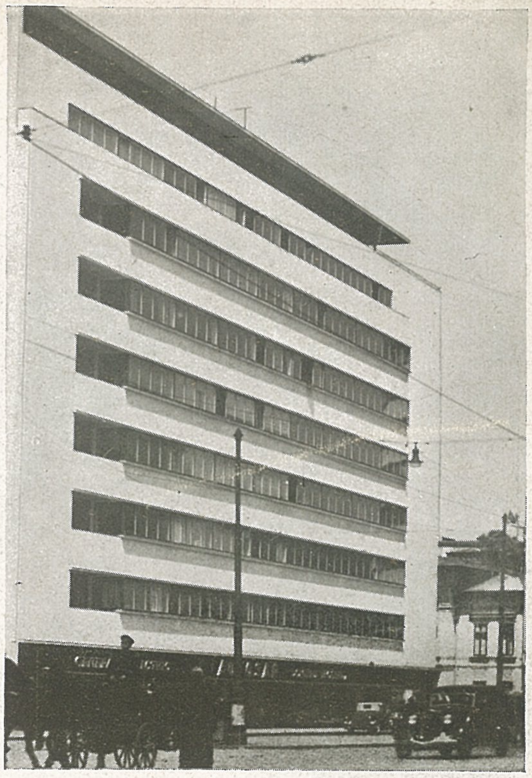

Arh. H. CREANGĂ
Casa Malaxa.
B-dul Brătianu.

Arh. I. G. MAYER
Imobilul „Scala"
B-dul Brătianu

partiment al manifestărilor sufletului omenesc. Odată zăgazul rupt, valurile au fost lăsate să se reverse pe noul plan, căutându-şi singure albia de aşezare.

De această libertate s'a folosit şi arta, care după marea revoluţie franceză, a dat atâţia iluştrii reprezentanţi care au întemeiat arta contemporană.

Arta nouă, eşită din spirit revoluţionar a crezut însă că i se cuvine să fie exclusivistă şi autoritară. Susţinută de o critică tăioasă, certată cu logica, însă intolerantă, a căutat să se impue prin tăgăduirea oricărui merit şi oricărui drept la viaţă arhitecturei trecutului. Şi pentru că simţea şi nevoia unei îndreptăţiri teoretice s'a refugiat în noile cerinţe de confort şi igienă care trebuesc satisfăcute cu noi materiale şi noi metode de construcţie. De aici o goană după nou, după senzaţional.

Aceste lucruri noi însă cer şi ele o adaptare estetică a formelor de arhitectură şi o ordonare logică a lor. Deci o metodă, veche de când lumea. Lumina şi aeraţia cereau goluri mari şi cât mai apropiate de tavan şi pardoseală, spre a trimite razele solare pe tot spaţiul încăperei, iar noul procedeu de construcţie, betonul armat reducea construcţia la cadre şi pereţii la simple umpluturi, principiul cunoscut din arhitectura gotică. Cunoscut, însă nu şi urmat în realizările lui estetice. Căci dacă la gotic fiecare element al construcţiei este evidenţiat, cu rolul său funcţional bine definit, estetica betonului armat n'a putut găsi forma necesară, şi atunci a ascuns elementele sale în dosul unui decor care n'are nici o legătură cu structura construcţiei. S'a revenit Iar la peretele drept, egiptean sau asirian. Nici cel puţin descărcarea sarcinilor prin coloană ca în grec sau roman : O arhitectură cu desăvârşire falsă. Căci peretele egiptean

Arh. St. BALOŞIN
Palatul Creditului Minier
B-dul Brădianu

sau asirian reprezenta o realitate constructivă, pe când peretele clădirei moderne este un simplu decor de teatru, menţinut vertical prin suporţi invizibili. Iar necesităţile de lumină şi aeraţie au fost uitate, golurile devenind înguste făşii orizontale de multe ori purtate continuu pe toată faţada, chiar şi peste colţuri, sprijinind zidărie masivă peste sticlă, care făşii după ce lăsau spre tavan şi spre planşee mari spaţii neluminate şi neaerisite, ele mai răpeau şi puţina lumină de care erau capabile, scoborând balcoanele printr'o construcţie falsă din rabitz şi tencuială până în marginea tocului ferestrelor. Deci principiile de la care a pornit arhitectura nouă n'au fost urmărite, ele cerând un efort care nu se putea realiza fără ajutorul trecutului.

Atunci, aceşti mari reformatori s'au refugiat în decorativ, care însă nu putea satisface bunul simţ nici cât un decor de teatru, acesta având mai multe mijloace la

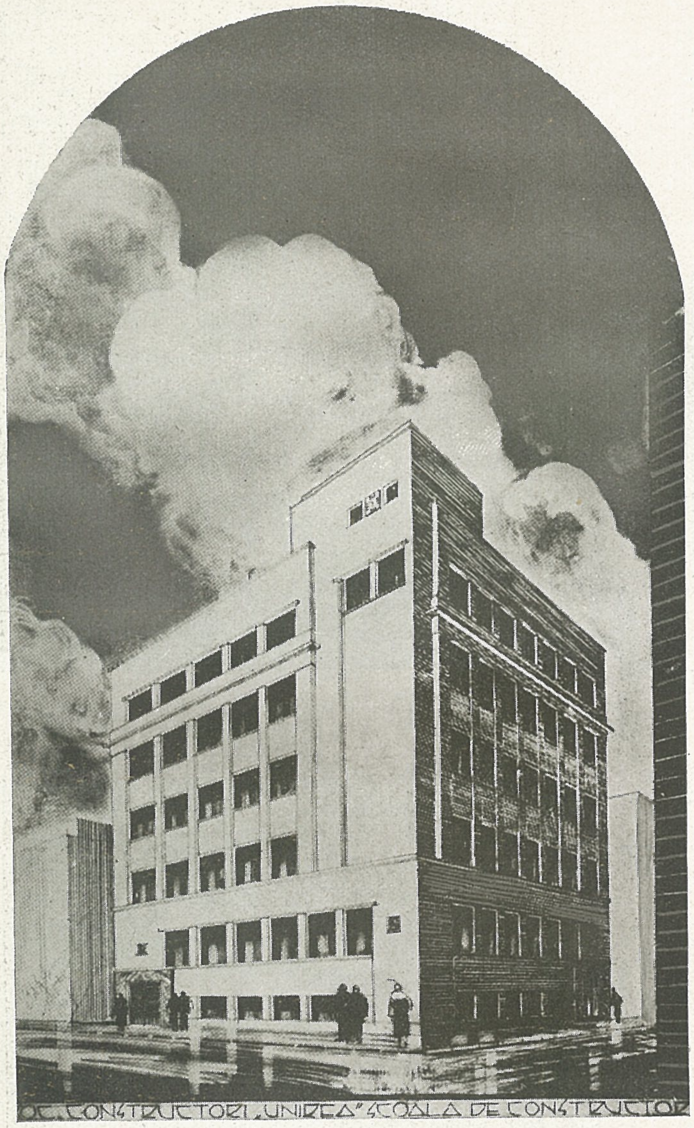

Arh. C. DOBRESCU, Liceul de Construcţii, B-dul Maria.
Antr. Soc. Unirea Constructorilor

Arh. I. I. BERINDEY
Palatul Banca Ardeleana

Arh. Al. ZAMFIROPOL
Casă de raport.

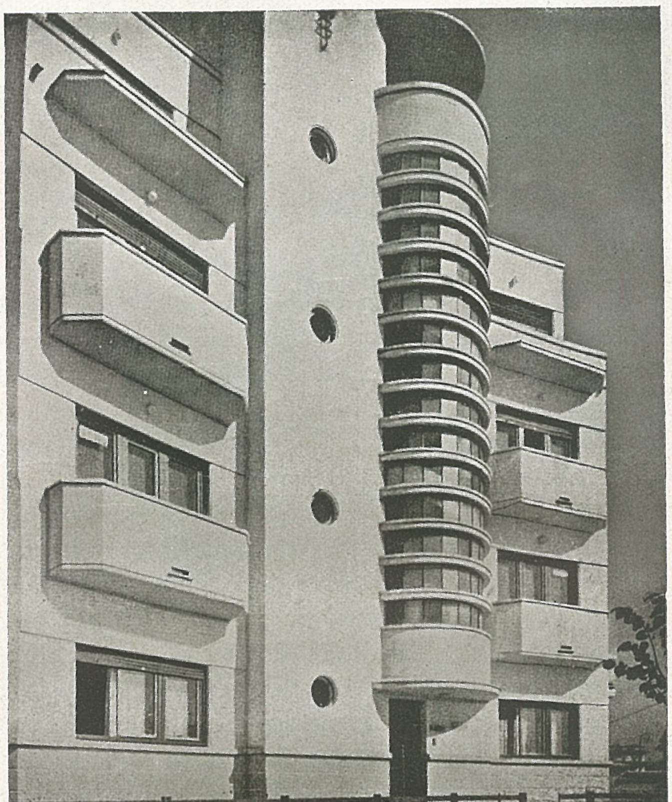

dispoziție, spre a da o iluzie voită, *pe care însă o știi că este o simplă iluzie*.

Dacă ne referim la betonul armat, ca mijloc arhitectural vom vedea că el nu poate satisface de cât în parte necesitățile plasticei arhitecturale. Fiind un element rigid, el nu poate servi de cât anume subiecte arhitecturale. Și acelea numai în măsura în care el este înțeles în cele mai intime alcătuiri ale lui, de arhitect.

Din dualismul inginerului betonist dar numai betonist, cu arhitectul numai arhitect nu poate eși o arhitectură a betonului armat.

Numai arhitectul, studiind betonul armat în cele mai intime posibilități ale lui, va putea stabili în ce măsură ar putea fi un element generator de forme arhitecturale și în ce măsură, numai un simplu element de construcție, ascuns în formele arhitecturale, ca grinda dublu T sau alt material. Deci numai ca material de construcție. Căci principiul betonului armat nu are posibilitățile principiului gotic. Goticul este infinit cu mai multe resurse estetice de cât betonul armat, el fiind o manipulare estetică și științifică a unui materal mărunt, care, dacă pe lângă știință i-se mai adaogă și oarecare imaginație, dă infinite posibilități. Apoi goticul a avut norocul că pe vremea aceea nu existau ingineri. Dacă astăzi n'ar fi existat ingineri și întâmplarea grădinarului Monier ar fi fost utilizată în mod fatal de arhitecți, până astăzi s'ar fi precizat limita de utilitate estetică a betonului armat. Căci are posibilități, însă nu este un element de construcție care să dea un nou stil, care stil să întrunească toate condițiunile estetice. Este un element ajutător într'un compartiment limitat. In special estetica clădirilor industriale folosindu-se de beton armat poate da, dacă este mânuită de un arhitect, lucruri interesante.

Falimentul arhitecturei noui putea fi prevăzut încă de mult. Cine ar fi îndrăsnit însă atunci să afirme aceasta ar fi fost acoperit de insulte. Timpul însă s'a oferit să confirme acest lucru. Palatul Cancelariatului Germaniei și încă câteva lucrări noi se inspiră din formele și principiile clasice, fără a se putea debarasa complet de erorile trecutului apropiat, iar la congresul de acum trei ani al arhitecților ruși ținut la Moscova referentul respectiv a opinat și congresul a aprobat ca pe viitor învățământul arhitectural să se bazeze pe studierea clasicismului și al vechilor monumente naționale. Aceasta fiind situația externă, pentru noi nu duc nici o grijă că nu ne vom schimba. Intotdeauna am fost simple maimuțe ale străinătății.

Sp. C.

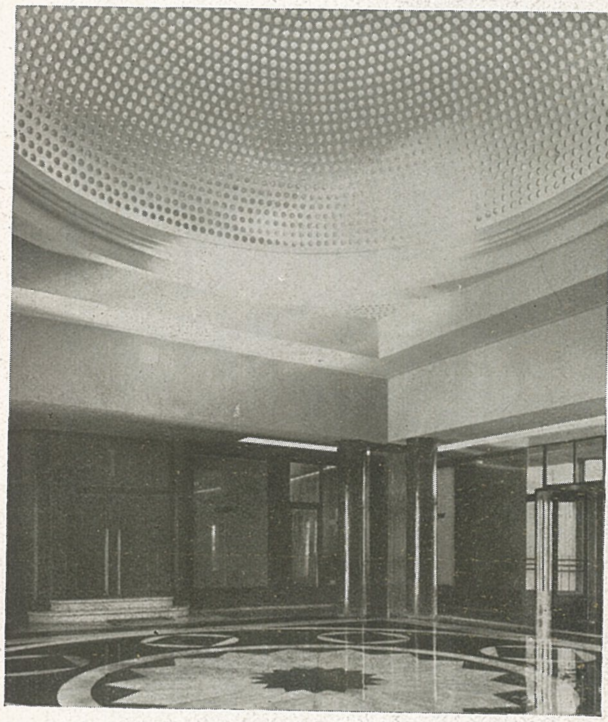

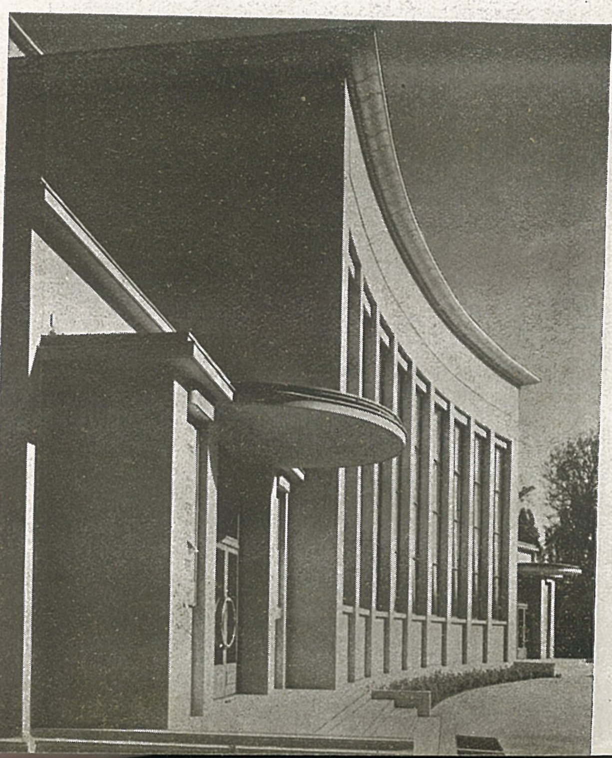

Arh. N. NENCIULESCU și G. NEGOESCU
Soc. Asig. „Generala", Calea Victoriei

Arh. G. NEGOESCU. Pasajul „Generala".

Arh. H. TEODORU. Sala Dalles.

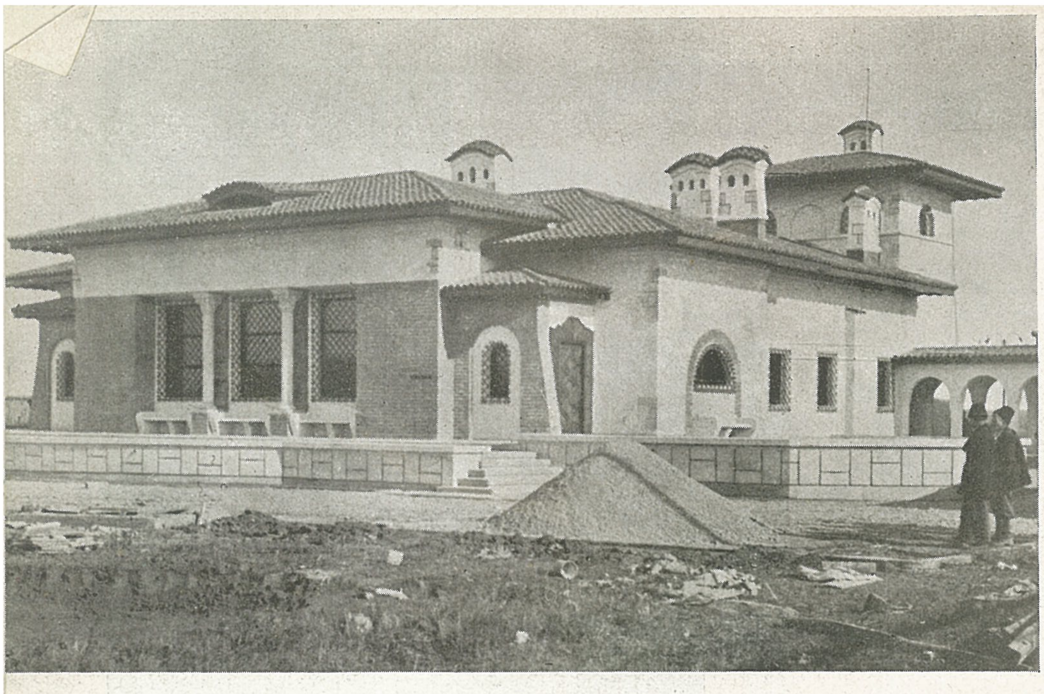

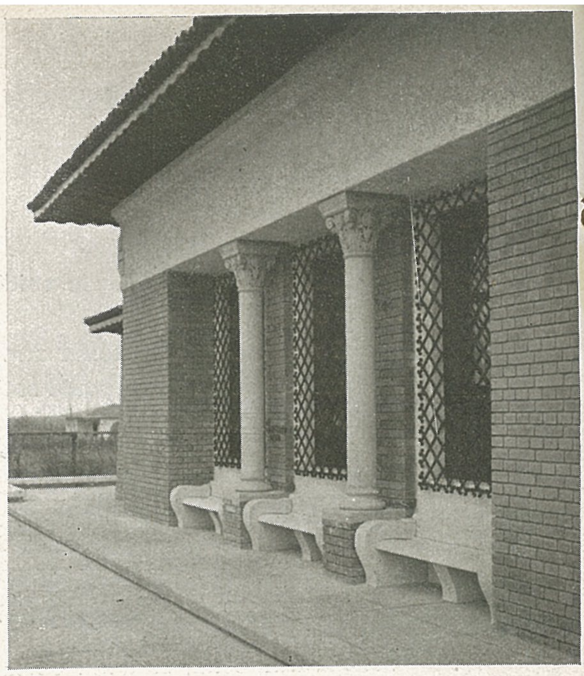

Arh. Em. CĂLINESCU. Casă la țară.

Arh. Arta CERCHEZ. Casă de raport în B-dul Elisabeta.

Casa

Cuvânt de origine curat romană. Romanii au însă acest cuvânt numai pentru locuința cea mai sărăcăcioasă, aceea cu o singură încăpere. Era așa de modestă în cât cu acelaș cuvânt, copii romani numeau jucăriile în formă de casă, pe care le făceau din lut la jocurile lor.

Cum a rămas în limba noastră, pentru locuință, un cuvânt care are o semnificație așa de modestă? Au găsit Romanii la Daci locuințe așa de modeste în cât nu le puteau numi de cât c a s a sau R o m a n i i în vicus-urile lor se simțeau așa de amenințați și de provizorii în cât nu-și construiau d o m u s ci c a s a?

Și una și alta. De altfel dovezile pe care le avem sunt suficiente ca să confirme acest lucru.

Cu acest cuvânt indică Vitruvius locuința de o singură încăpere, acoperită și construită la suprafața solului, din pământ sau bârne, la care a trecut omul primitiv de la colibă și grotă (tectum, tugurium, spelunca).

Tot cu o semnificație așa de modestă o găsim și în literatura poetică latină. Mă limitez numai la Ovidiu. Astfel, când Ceres căutând pe Proserpina (Fasti 4. Ceres et Peleus) ajunge la ograda bătrânului Peleu cel extrem de sărac, acesta îi spune „să adăpostească subt acoperământul casei sale orcât de mic ar fi" (Tecta suae subeat quantulacumque casa). Iar la ezitarea acesteia repetă „Surge, nec exiguae despice tecta casae" [Ridicăte (hotărăștete) nu disprețui adăpostul (ospitalitatea) casei mici].

Tot Ovidiu ne dă indicație și despre locuința Geto-Dacilor din Sciția Minor (Dobrogea) în Elegia X-a unde ne dă

Arh. I. C. ROȘU. Casa A. D. Mincu Calea Dorobanților

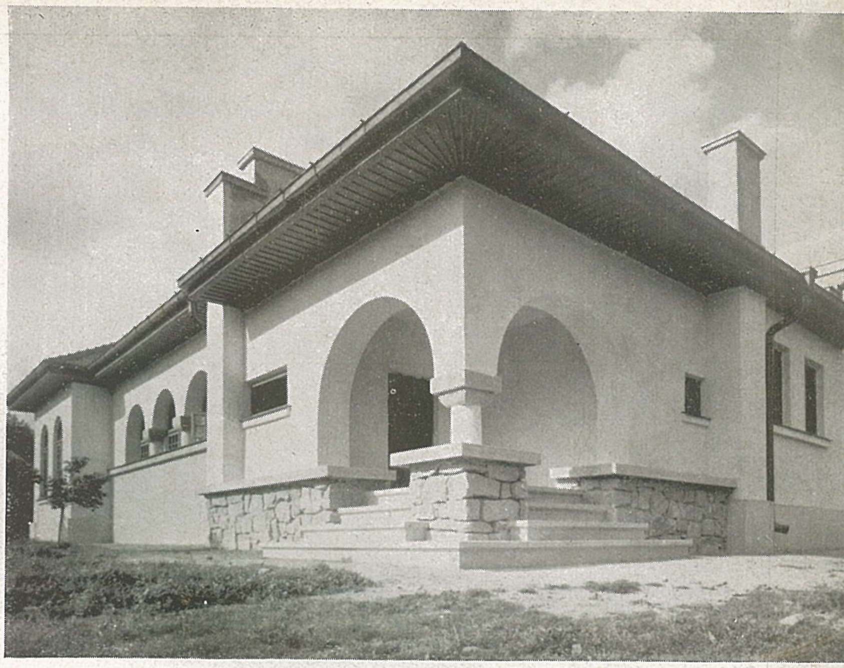

Arh. M. RICCI
Casă în Parcul Domeniilor.

Arh. I. BOCEANU
Vilă în Brebu

Arh. N. GEORGESCU
Casa proprie.

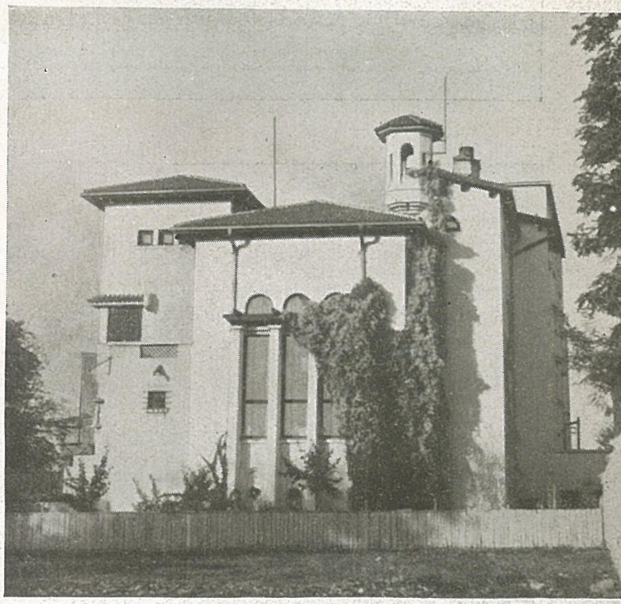

și o imagină vie a sărăciei locuitorilor cu ocazia descripției năvălirei barbarilor Sciți sau Sarmați.

Invehitur celeri barbarus hostis equo
Hostis equo polens, longeque volante sagitta
Vicinam late depoplatur humum
Diffugiunt alii nullisque tuentibus agros,
Incustodite diripiuntur opes :
Ruris opes parvae, pecus et stridentia plaustra
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis
Nam volucri ferro tinctile virus inest
Qae nequeun secum ferre, aut abducere perdunt.
Et cremat insontes hostica flamma casas.
Adică :
Năvălește barbarul dușman cu calul iute
Dușmanul cu cal vestit și săgeată departe sburătoare.
(Și) Pustiește până departe câmpia vecină.
Unii fug și din câmpul cultivat (rămas) fără nici o apărare,
Se risipesc bunurile nepăzite :
Micile bunuri țărănești, turma de vite și carele scârțâetoare
Și bruma de bogăție ce are locuitorul sărac.
Parte (din populație) dusă de învingători cu brațele legate la spate
In zadar privind înapoi (la) pământul și căminul său
Parte cade (moare) mizerabil străpunsă de săgețile dințate
Căci săgeții nu-i lipsește unsoarea otrăvită.
Ce nu pot încărca sau duce (pe jos) distrug
Și ard de flacăra dușmană nevinovatele case.
Deci acest fel de gospodării au găsit Romanii și nici ei

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

Arh. Const. JOJEA
Vilă în Parcul Ferdinand.

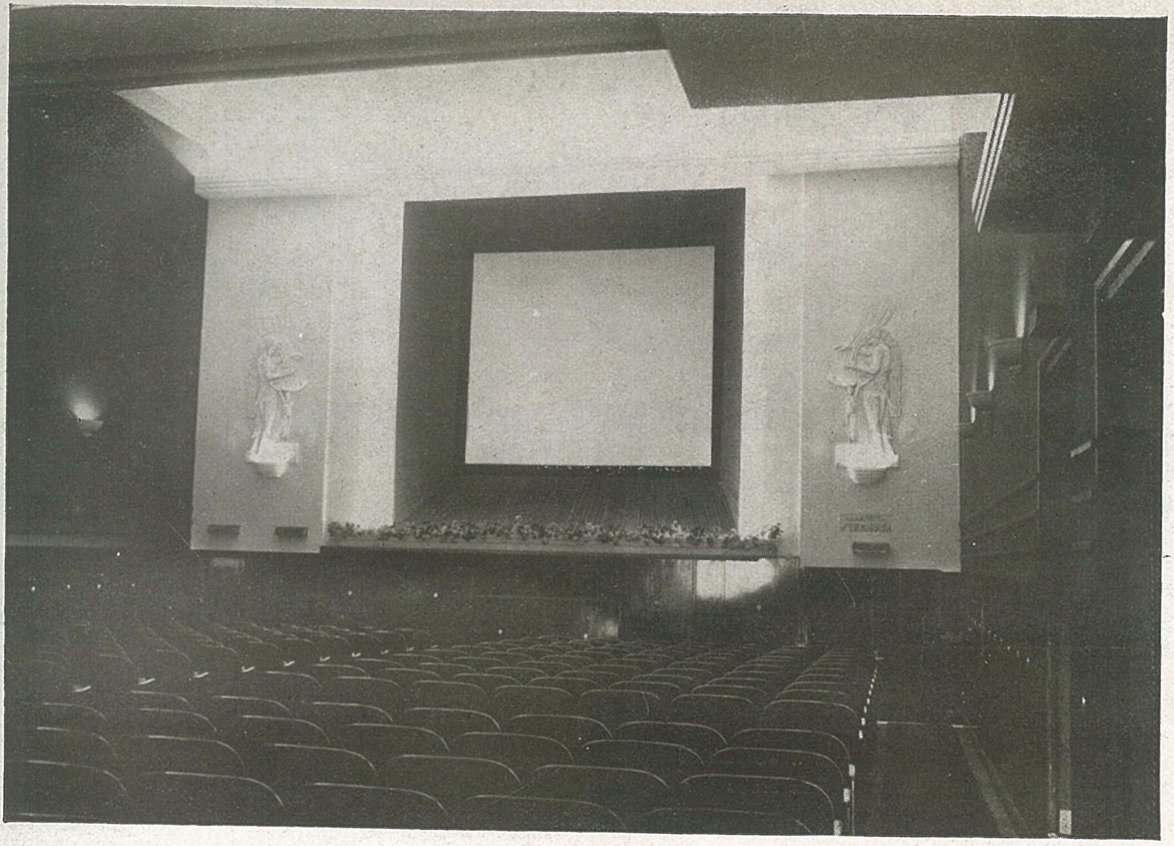

Arh. St. H. OPARI

Casa de raport și sala de cinema „Roata Lumii"

Două vile particulare.

nu au întemeiat gospodării care să se depărteze de cele ale autohtonilor. Căci dacă prin săpăturile arheologice întreprinse la noi, s'au găsit în cetăți, care erau subt paza legiunilor, clădiri militare și administrative importante, apoi în satele și cătunele deschise (Vicus și conciliabulum) nu s'a găsit nimic remarcabil.

Nu aveau siguranța metropolei, unde avem pentru locuința mare diferite denumiri ca : domus, aedis, aedificium, iar pentru hotel sau han, mansio care a dat în limba franceză cuvântul maison. Probabil că dealungul marilor drumuri comerciale și administrative ale Galiei care legau Marea Nordului cu Marea Mediterană. se găseau multe hanuri de popas (mansio de la manere, a rămâne, a poposi) ca acest cuvânt să rămână în limba franceză pentru locuință.

La Romani domus era forma de locuință cea mai complexă, de vreme ce acest cuvânt a putut să intre în com-

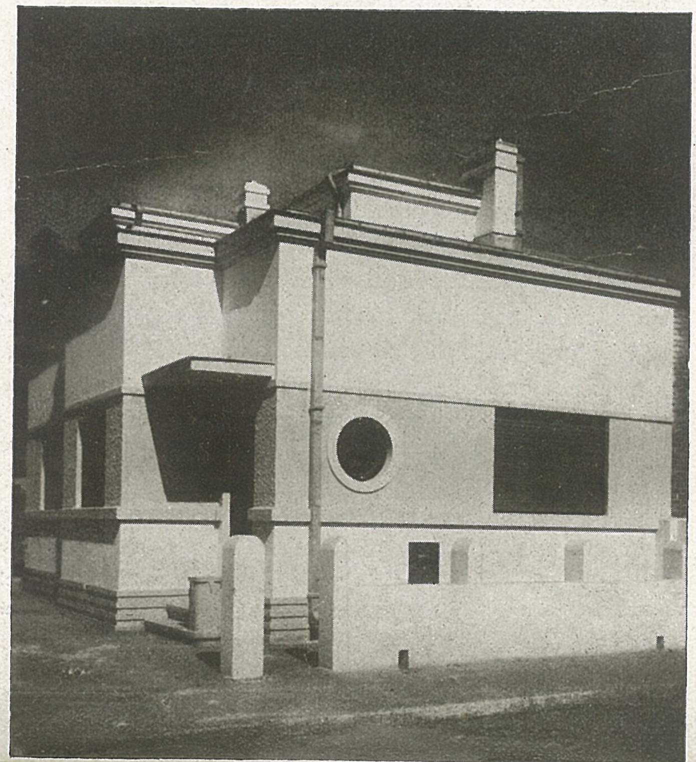

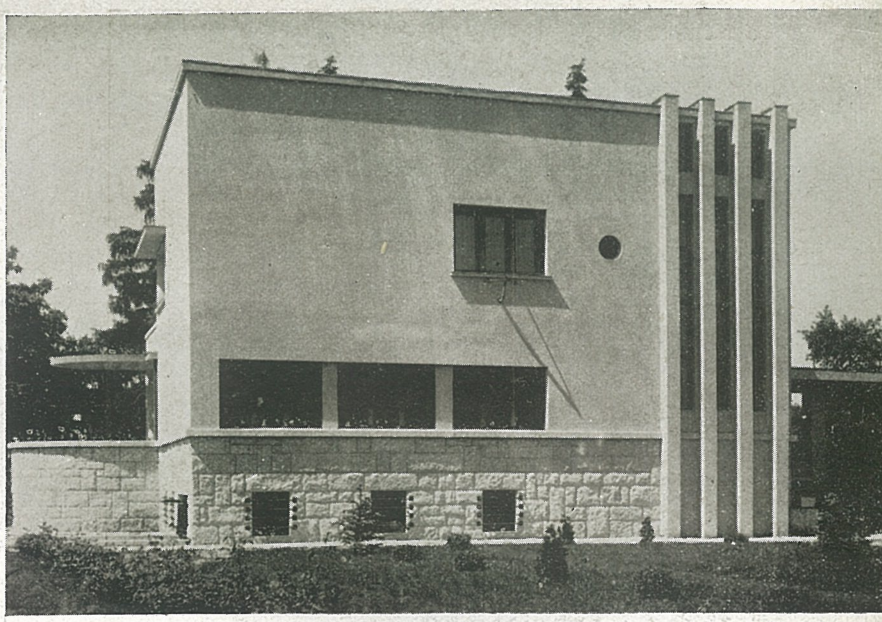

Arh. G. CRISTINEL

Vila Roșca. Cluj.

poziția unor dictoane cu înțeles de spațiu larg fie material fie ideal: Domi habere = A avea din belșug. Domi esse = A avea prea mult. Domum revocare = A cere să se judece la domiciliul său, ceea ce din imposibilitate de spațiu nu putea cere „Casam revocare".

Domi Caesaris = La Cezar. Domus error = labirintul casei. Domi non solum sed etiam Romae = Nu numai în țara sa dar chiar la Roma. Interioris domus meae = Adâncul conștiinței mele. (Sf. Augustin, Confessiones VIII).

Deci cuvântul casa corespundea destul de bine situației de atunci și aceeaș situație s'a perpetuat și după aceea, de vreme ce nu mai găsim nici un alt cuvânt exprimând o altă stare de fapt, care să se generalizeze și să-l înlocuiască sau să-l limiteze. Dacă pentru clădiri cu caracter de apărare avem cetate și castel, pentru locuință nici un alt cuvânt de origină latină nu ne-a parvenit. Târziu de tot intervin cuvinte turcești, bulgărești și mai apoi franțuzești: acaret, culă, vilă, palat.

Stilistic n'a fost o continuitate ca din casa, prin fericită evoluție socială și economică, să ajungem la domus. Deaceea este o așa mare deosebire între casa și domus și de aceea nu avem pentru locuința modernă până acuma un stil național.

Acuma, între viața modernă și trecut, interpunându-se o lungă perioadă de influențe străine pe care n'am putut să le asimilăm, din cauză că viața socială și politică s'a limitat la o pătură restrânsă a populației, ne sbatem în neputință, până când o minte genială, ne va da calea. Numai de nu l-am înțelege așa cum l-am înțeles pe Mincu.

Sp. C.

Arh. Maria COTESCU și
Ing. Al. TĂNĂSESCU
Atelierele Grivița C. F. R.
Uzina electrică.

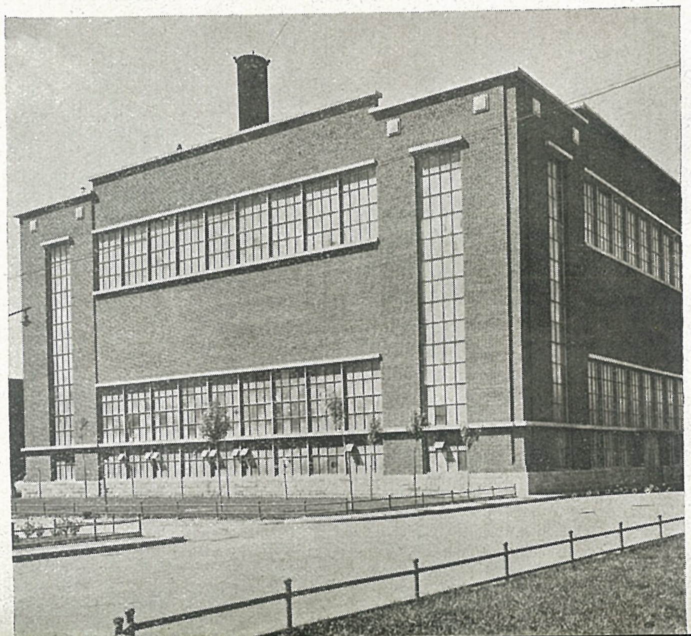

Arh. G. DAMIAN
Casă de raport
București

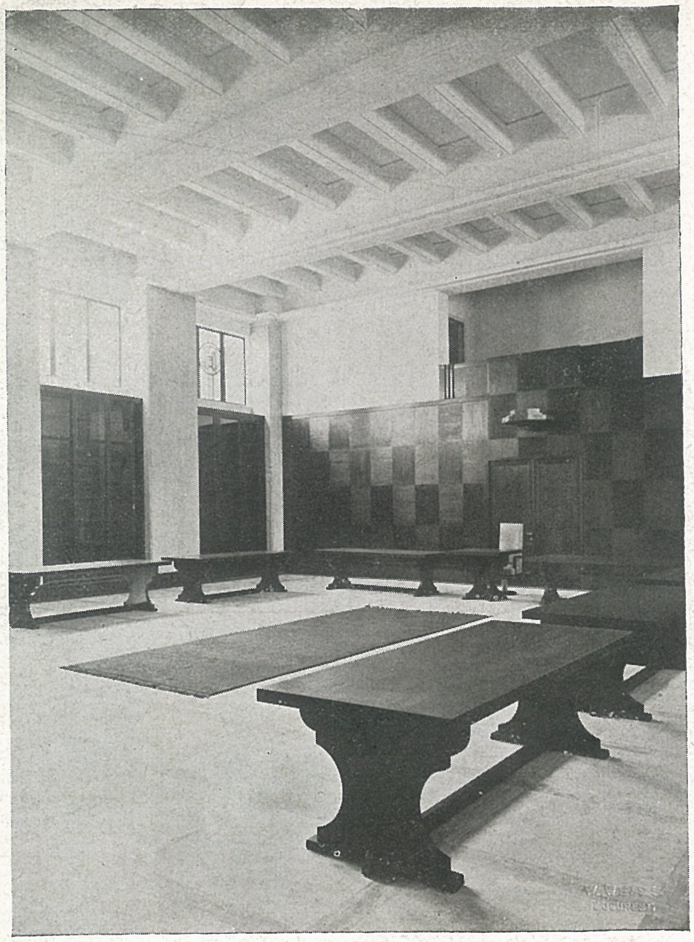

Primăria de Galben. Sala de şedinţe.

Primăria de Galben. Curte interioară.

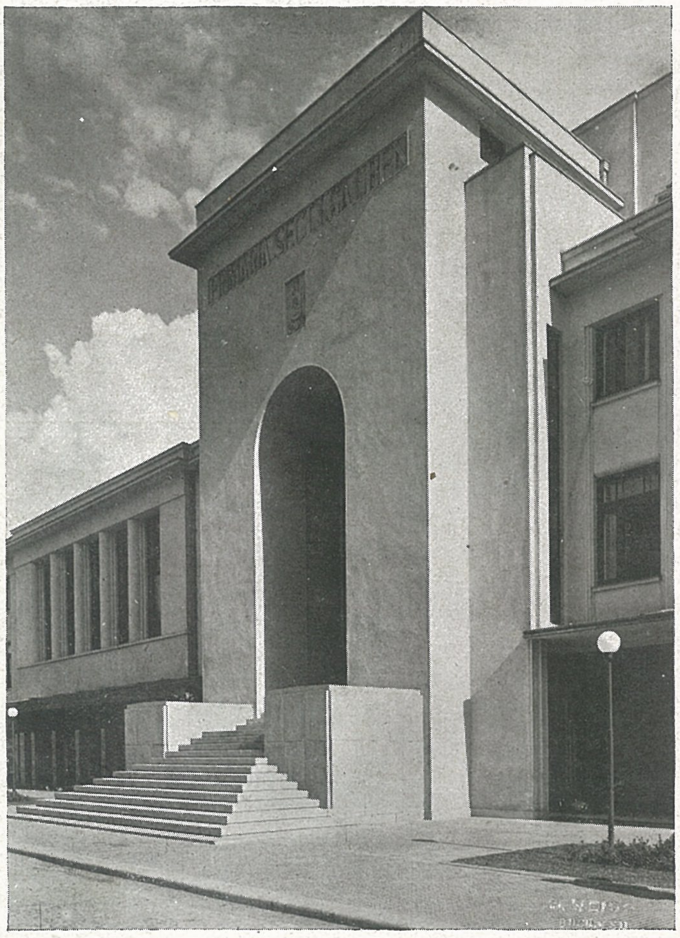

Arh. N. GEORGESCU
Noul Palat al Primăriei de Galben
Intrarea principală

Antr. Ing. C. M. Vasilescu

Arh. I. I. BERINDEY
Casă de raport în
Str. Xenopol.

Note tehnice

Materiale noui de construcție

Plăcile de sticlă „Opaxit"

Ținând pas cu desvoltarea industriilor străine, astăzi se fabrică și în țara noastră plăcile de sticlă „Opaxit" pentru îmbrăcarea pereților și pentru pardoseli mozaicate.

Plăcile de sticlă „Opaxit" sunt chemate spre a complecta un mare gol în rândul materialelor de construcții. Acest material excelent se întrebuințează ca material de îmbrăcare a pereților la spitale, săli de operații, băi, W. C.-uri, halluri, abatoare, răcitoare, restaurante, cafenele, prăvălii de alimente, bazine pentru materiale chimice, etc. etc.

Posibilitățile de întrebuințare a plăcilor „Opaxit" rezultă din excepționalele calități ale acestora. Ele au un luciu frumos, sunt absolut impermeabile, nu sunt de loc poroase și astfel rezistă contra înghețului și au rezistență excepțională împotriva acțiunilor acizilor și bazelor. Prin urmare plăcile „Opaxit" pot fi tratate cu cele mai puternice substanțe desinfectante. Aceste plăci polizate în foc, au o mare duritate, fiind foarte rezistente și împotriva acțiunilor mecanice. La toate aceste avantajii, se mai adaugă și eftinătatea lor relativă.

Cu privire la rezistența plăcilor de sticlă „Opaxit", a căror duritate este între duritatea 4 (Flussspat) și duritatea 5 (Apatit), dăm mai jos, câteva rezultate la încercări.

Plăcile „Opaxit" au fost expuse vaporilor de acid clorhidric de o greutate specială de 1,19, sub un clopot de sticlă, timp de 24 ore. Plăcile n'au prezentat nici-o schimbare. Pentru a constata rezistența plăcilor împotriva acțiunilor chimice, ele au fost scufundate pe jumătate, într'o soluție conținând 10% acid clorhidric, acid sulfuric, acid azotic, soluție de sodă caustică și sulfat de amoniu (ca derivat al urinei). După o încercare de 14 zile, au fost constatate următoarele: acțiunea acizilor și a bazelor n'au provocat nici-o schimbare.

Rezistența contra efectului mortarului de ciment a fost încercată în așa fel, că plăcile au fost legate cu un amestec de 3 volume nisip, 1 volum ciment Portland și 15% apă. După ce plăcile au fost ținute timp de 100 zile la aer umed, s'a stabilit, că nici o schimbare nu a survenit.

Pentru încercarea plăcilor contra înghețului, 10 plăci au fost așezate în apă timp de 48 ore. Plăcile n'au absorbit apă. Plăcile au fost expuse consecutiv de 20 ori unei temperaturi de — 20°C și scufundate apoi în apă, având o temperatură de + 35°C. După aceste încercări, plăcile n'au prezentat nici o schimbare.

Pentru încercarea rezistenței la eforturile mecanice, au produse pătrate de sticlă „Opaxit" de cca. 2 cm. lature și cu suprafața șlefuită. La 5 probe s'a stabilit sarcina mijlocie la care pătratele s'au zdrobit: 22.960 kgr. Rezistența prezintă deci o medie de 5430 kg./cm². Din aceasta rezultă, că plăcile „Opaxit" au o foarte mare rezistență împotriva eforturilor mecanice.

Intrucât plăcile se aplică pe pereți cu mortar, este impor-

Rezistența la încovoiere a plăcilor Opaxit.

(Incercări efectuate în laboratorul Școalei Politechnice din București)

La încercările făcute cu mașina Amsler-Laffon de 1000 kg., așezându-se plăcile respective de sticlă pe 2 reazime distanțate între ele de 13,5 cm., s'au căpătat rezultatele:

Dimensiunile plăcei cm. × cm. × cm.	Secția de încovoiere cm. × cm.	Sarcina de rupere la încovoere kg.
20,0 × 17,6 × 0,79	13,5 × 0,79	105
20,0 × 17,5 × 0,79	13,5 × 0,79	120
20,0 × 17,5 × 0,78	13,5 × 0,78	145
Total		340
Media		113

tant a cunoaște puterea de adeziune la mortar. Pentru a vedea diferența, au fost aplicate și plăci ceramice de faianță, cu acelaș mortar.

Drept mortar s'a întrebuințat un amestec de 1 volum ciment Portland și 3 volume nisip, pregătit cu o cantitate corespunzătoare de apă. Cu acest mortar au fost lipite una de cealaltă, două plăci verticale. Grosimea stratului de mortar a fost de 2 cm. Probele au fost ținute înfășurate în pânză udă, timp de 10 zile. După acest timp plăcile au fost despărțite. Efortul de desfacere a fost aplicat vertical, asupra stratului de mortar și tangențial față de plăci. Astfel la sticla „Opaxit" aderența mortarului se cifrează la 1,4 kg/cm², iar la plăcile de faianță la 0,4 kg/cm². Din aceasta reiese, că plăcile „Opaxit" aderă foarte bine la mortarul de ciment.

Aceste bune calități ale plăcilor „Opaxit", le fac foarte utile în special ca material de îmbrăcare a pereților. La aceasta se mai adaugă și că plăcile „Opaxit" se pot întrebuința — fără majorarea prețului — și în plăci cu dimensiuni mari, astfel și lungimea rosturilor se reduce.
Aceste rosturi ar fi focare de microbi și bacterii și aceasta cu atât mai mult, cu cât lungimea rosturilor pe m² este mai mare. La o suprafață de 1 m² îmbrăcată cu plăci de 50 × 50 cm., lungimea rosturilor se reduce la numai 4 m. l. Dar ceeace este încă important, la plăcile de sticlă „Opaxit" nu se pot produce crăpături de glasură (fisuri), ca la plăcile de faianță glasurate. Astfel sunt excluse neplăcutele fenomene, ca sfărâmarea glasurii, decolorarea plăcilor, cari sunt urmările faptului, că prin fisuri intră umezeala și murdăriile și înghețând le sfărâmă, sau că lichidele murdare se împrăștie în massa poroasă de sub glasură pătând plăcile. La W.C-uri se poate vedea aceasta foarte des.

Imprejurarea, că plăcile „Opaxit" se pot întrebuința în dimensiuni mari și că nu au fisuri în cari microbii și bacteriile să se poată depune, fac utile aceste plăci în special ca material de îmbrăcare a pereților la încăperi sanitare, spitale, săli de operații, băi, W.C.-uri, prăvălii de alimente, abatoare, răcitoare, bazine pentru substanțe chimice, etc. etc.

Până când la această categorie a materialului de îmbrăcare a pereților, scopul principal este curățenia și igiena, la încăperile de locuit se întrebuințează variațiunile culorilor, cu scopul ridicării aspectului decorativ. In special la restaurante și cafenele, unde în afară de aspectul decorativ al efectelor de culori, se urmărește și asigurarea ușoarei curățiri, se recomandă întrebuințarea plăcilor colorate, în diferite dimensiuni.

Fiind cunoscute proprietățile materialului cari îl fac apt pentru a suporta dese și importante variațiuni de temperatură, plăcile „Opaxit" pot fi întrebuințate la decorațiuni exterioare înlocuind cu mult succes materiale mai costisitoare.

In acest caz plăcile se fabrică în grosimi adecuate scopului urmărit.

Pentru pardoseli de băi, budoare, vestiare, coridoare, etc., se întrebuințează plăci mate de obicei în aceeași nuanță cu plăcile glazurate de pe pereți, obținându-se în acest mod efecte arhitectonice foarte plăcute.

Plăcile mate de coloane neagră și-au găsit o întrebuințare fericită pentru camere obscure, necesitate de instituții medicale la laboratoarele de raze Roentgen.

RED.

Rezistența la șoc a plăcilor „Opaxit".

(Incercări efectuate în laboratorul Școalei Politehnice din București)

S'au considerat două plăci de sticlă având dimensiunile 15 × 15 cm² în plan și grosimea respectiv de 7,6 și 7, și s'au lipit pe câte o placă de mortar de ciment având o grosime de 3 cm., și dosaj normal 1/3. După 15 zile, plăcile bine prinse de mortar (cu partea striată) s'au supus acțiunei unei bile de oțel având o greutate de ½ kg., care a fost lăsată să cadă dela 20 cm., crescându-se mereu înălțimea de cădere din 5 în 5 cm., până la sdrobirea plăcei sau crăparea ei.

S'a găsit :

Inălțimea de cădere cumulată cm.	Lucrul mecanic de sdrobire kg/cm.
20 + 25 + 30 + 35 = 110	55
20 + 25 + 30 + 35 + 40 = 150	75

Plăcile preparate de mortar și sticlă s'au așezat pe un strat gros de 20 cm., cu nisip ordinar.

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ EDIȚIE A REVISTEI
200 EXEMPLARE SPECIALE NEPUSE IN COMERȚ

ARHITECTURA

REVISTA SOCIETĂȚII
ARHITECȚILOR ROMÂNI

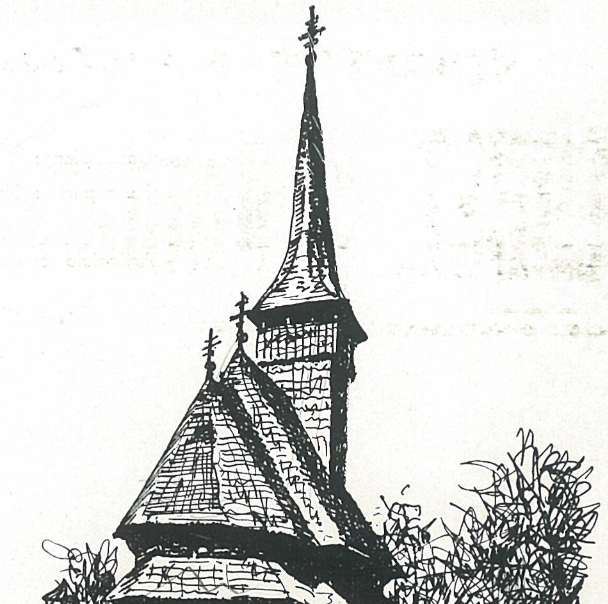

2 APRILIE IUNIE 1941

ARHITECTURA

ANUL VII NR. 2 ● APRILIE—IUNIE 1941

CUPRINSUL

Arh. I. D. ENESCU: Jocul preţurilor şi stingherirea activităţilor 4
Arh. N. GHIKA-BUDEŞTI: Muzeul de artă naţională din Bucureşti 6
Cavoul Familiei N. N. Murgăşianu. Arhitectura: Arh. Radu CULCER; Pictura: Olga GRECEANU; Sculptura: Mac CONSTANTINESCU 13
Arh. T. T. SOCOLESCU: Principii şi îndreptări 17
Arh. SP. CEGĂNEANU: Despre sate şi gospodării ţărăneşti 19
Arh. V. SMIGELSCHI: Bisericile de lemn din Ardealul de Nord 22
Transilvania şi Bizanţul (V. S.) 24
Opera de creaţie şi construcţie românească în Ardealul de Nord: Sanatoriul Toria (Ciuc) de Arh. Grigore IONESCU . 26
Arh. Victor ASQUINI: Cutremurul factor de progres 30
Sărbătorirea Semicentenarului Societăţii Arhitecţilor Români . 33
Cronici: Diverse chestiuni mărunte (Sp. C.). — Recenzii: Victor Brătulescu, Biserici din Maramureş (V. S.); „Materialele de construcţie", Revistă lunară. (AS. Q.) 40
Buletinul Corpului Arhitecţilor din România 43

Două planşe în policromie de Olga GRECEANU

Pe copertă: Biserica de lemn din Cuhea (Maramureş)

Articolele semnate de autori nu angajează redacţia.

ACEST CAIET, EDITAT PRIN INGRIJIREA
SOC. ARHITECŢILOR ROMÂNI
REDACTAT DE
ARH. VICTOR SMIGELSCHI
S'A TERMINAT DE IMPRIMAT LA 2 AUGUST
1941, IN PRESELE INSTITUTULUI DE ARTE
GRAFICE „MARVAN" S.A.R. IN BUCUREŞTI

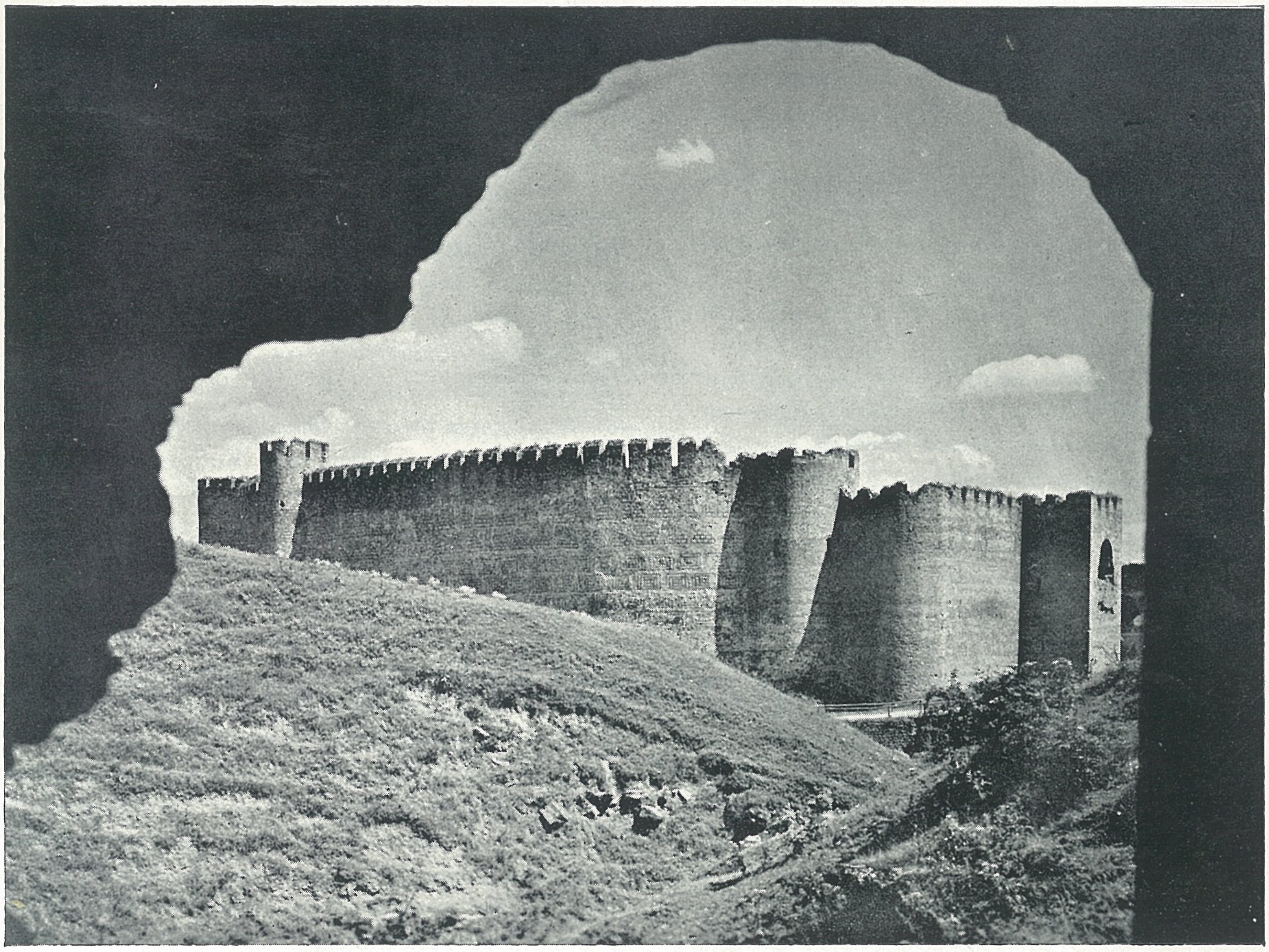

CETATEA HOTINULUI

Arh. I. D. ENESCU

Jocul prețurilor și stingherirea activităților

In operațiile de schimb mărfurile și serviciile se măsoară cantitativ și calitativ. Cantitativ cu măsurile de lungime, volum, capacitate și greutate, iar calitativ cu măsura de valori, banul. Măsurarea în bani înseamnă prețuirea mărfii sau a serviciului.

Ca schimbul de bunuri și servicii, respectiv circulația produselor, să se poată opera cât mai lesnicios, este neapărată nevoie ca măsurarea acestor produse, atât în ce privește cantitatea cât și valoarea, să se facă cu măsuri constante. Altfel nesiguranța pentru cel ce produce cât și pentru cel ce consumă stingherește toate activitățile economice, fiindcă fiecare producător într'un sector economic este consumator din celelalte sectoare.

Pentru măsurătoarea cantitativă, invariabilitatea măsurilor este unanim consimțită și practicată. Unitățile de măsurat lungimi, capacități și greutăți nu se schimbă, nici după sezoane, nici după regimurile politice. Nu tot așa se petrec însă lucrurile cu unitățile de măsurat valori, ca moneta. Moneta este prin natura ei o măsură mai relativă și deci, mai influențabilă, fie de nepriceperea unora, fie de neonestitatea altora. Apoi moneta fiind mai dependentă de politica statului, și cum această politică este ea însăși nestabilă, nici stabilitatea monetară nu se poate sprijini pe nestabilitatea regimurilor statului politic.

Nestabilitatea monetară este însă izvor de turburări și crize economice, de frământări sociale, de agitații politice și de paralizare a tuturor activităților creatoare. Așa încât stabilitatea monetară și stabilizarea prețurilor este sau ar trebui să fie preocuparea de căpetenie a conducătorilor statului. Ceea ce se pare că și este. Cum este și cu ce rezultate depinde însă de o mulțime de factori, unii de natură internă, alții de natură externă.

Se spune că a guverna înseamnă a prevedea. Simțul de prevedere nu-i însă uniform repartizat la toți oamenii. Sunt oameni foarte inteligenți și foarte neprevăzători, precum sunt oameni mai puțin inteligenți dar mult mai prevăzători. După cum sunt oameni gospodari și alții incapabili să conducă o gospodărie, să inițieze și desvolte o întreprindere. Sunt oameni inteligenți cari totuși n'au reușit să ducă decât la faliment tot ceea ce au întreprins. Se va spune poate că era vorba de o inteligență de suprafață nu de profunzime, de o inteligență unilaterală sau de o inteligență flecară, dar totuși de o inteligență care a putut să fie supraevaluată și căreia i s'au putut încredința posturi de comandă.

Gospodăriile particulare și cu atât mai mult gospodăriile publice, de care depind în mare măsură cele dintâi, nu se pot păstra și nu se pot desvolta decât subt conducerea inteligențelor creatoare. Creatoare de bunuri, de sisteme și mijloace de producție, de climat prielnic desvoltării tuturor activităților de muncă și producție. Nu creatoare de formule amăgitoare, de vorbe cu atât mai goale, cu cât sunt mai strălucitoare.

O gospodărie particulară sau publică și mai ales o gospodărie de stat reprezintă un complex de probleme, a căror rezolvare depinde de un complex de realități, cari nu pot fi nici modificate nici înlăturate cu un complex de abstracțiuni teoretice sau birocratice. Oamenii, într'o măsură oarecare, pot să se supună ordinelor sau ordonanțelor, chiar

când aceste ordine sau ordonanțe nu sunt prea raționale. Realitățile însă nu se pot frânge și supune cu ordine și ordonanțe. Ele se cer cunoscute, coordonate și rezolvate normal. Și numai omul care le cunoaște, și al căror joc îl înțelege și prevede, poate da soluțiile potrivite.

In jocul prețurilor nu se pot amesteca neștiutorii sau scamatorii, fără primejduirea vieții economice, sociale și politice a colectivității naționale. Stabilizarea prețurilor nu se poate decreta, ci numai organiza. A organiza înseamnă însă a ține seamă de toți factorii acestei stabilizări și a acționa asupra lor în chip normal și rațional.

Prețul stabil se sprijinește pe echilibrul între producție și consumație. Dacă se păstrează acest echilibru, restul nu mai interesează, căci prețurile se mențin singure. A stabili însă prețuri, fără preocuparea ca producția să acopere consumația, este o operațiune pe cât de neserioasă pe atât de primejdioasă. Și care de câte ori a fost încercată a dat aceleași rezultate dezastruoase. Mai ales când paralel cu fixarea prețurilor din birou, s'a ordonat tot din birou mărirea salariilor, mărirea tarifelor de transport, mărirea taxelor și impozitelor, înmulțirea formalităților inutile și micșorarea timpului de muncă.

Un alt suport al stabilității prețurilor este echilibrul între venituri și cheltueli. Cele mai multe gospodării particulare știu acest lucru, pe când cele mai multe gospodării publice, în cap cu gospodăria generală a statului, nu-l știu. Un gospodar, care vrea să cheltuiască mai mult, începe prin a câștiga mai mult, adică a munci și a produce mai mult, iar nu prin a-și scumpi mai mult munca și producția. Pe când gospodăriile publice și de stat își scumpesc serviciile : statul majorând impozitele, iar regiile publice prețul produselor și serviciilor. Cum însă statul și regiile publice trăesc tot aci pe pământ, cu aceiași cetățeni și cu aceleași nevoi, ajung să plătească mai scump furniturile și serviciile de cari au nevoie și la a căror scumpire au contribuit direct și indirect. Adică ceea ce iau mai mult cu o mână sunt nevoite să dea mai mult cu amândouă mâinile. Adică o gospodărie și concepție economică mai proastă decât aceea a anteriului lui Arvinte. Și totuși această concepție constitue aproape unica soluție a oamenilor de stat. Cea ce pune și va pune, din ce în ce mai categoric, problema alegerii gospodarilor publici.

Se pare că cea ce se pricepe mai greu sunt lucrurile cele mai simple, pe care inteligențele, așa zise superioare, le ignorează complect, în profitul speculațiunilor abstracte. Banul nu este prin el însuși o valoare, ci numai prin ceea ce poate reprezenta. După cum nici aurul, care constitue temelia monetară, nu este valoare absolută, ci relativă, de o relativitate foarte șubredă, când într'o regiune înfometată prețuește mai mult o bucată de pâine decât una de aur.

Ceea ce se pricepe greu este că nu înmulțirea banilor ci înmulțirea producției rezolvă toate problemele economice și financiare. Nu un buget dublu mărește puterile de creație și apărare ale statului, ci numai o producție sporită, al cărei spor acoperă sporul de cheltuieli ale statului. Pe când numai o sporire cifrică a semnelor monetare nu duce decât la o slăbire a puterii de cumpărare a banului, la nestabilitatea măsurii valorilor, deci la un joc primejdios al prețurilor, la o turburare a tuturor factorilor de producție, la o stare de enervare paralizantă pentru toate activitățile omenești.

Dintre aceste activități nu poate face excepție nici aceea legată de profesiunea noastră : arhitectura. Arhitectura este prin esența ei armonie și stabilitate. Cine mai poate construi când arhitectura vieții sociale este sdruncinată în așezările sale economice, când prețurile de la epoca proiectării se schimbă până la începerea construcției și se răstoarnă complect până la terminare ? Și dacă în astfel de condiții cei interesați mai pot întrevedea terminarea lucrărilor ?

Dacă toate activitățile sunt stingherite, pe ce se mai poate întemeia viața economică și pe ce se mai poate sprijini viața de stat ? Starea de războiu este mai mult o scuză decât o cauză. Dovadă, că alții reușesc să facă față mai bine situațiilor create de starea de războiu. Să încercăm a învăța ceva măcar de la alții.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ

Arh. N. GHIKA-BUDEŞTI

Muzeul de artă românească din Bucureşti

S'au împlinit 30 ani de când s'a început zidirea Muzeului Românesc dela Şosea şi el este încă foarte departe de a fi isprăvit, căci nu este complet nici măcar „de roşu", îi lipseşte toată partea centrală, curtea cu galeriile ei şi arcadele româneşti ale căror coloane de piatră cioplită încă din anul 1914 se ruinează şi aşteaptă şi astăzi ca să fie aşezate la locul ce li se cuvine.

Soarta acestui muzeu este ca un simbol a tot ce a fost românesc în epoca de după războiu. Acei cari au gândit şi au simţit româneşte nu au fost înţeleşi fiind chiar împiedecaţi în lucrările lor de către înstrăinaţii cari nu vedeau cu ochi buni decât ce ne venea de peste graniţe, lăudau tot ce era la „moda zilei" şi dispreţuiau tot ce este românesc ca fiind „ciobănesc", învechit, să zic „perimat".

Până acum acest muzeu încă neterminat a rămas în părăsire, ruinându-se de două ori, întâia dată în timpul războiului, a doua oară între 1926 şi 1934.

In 1937 lucrările reîncepute în 1934 au fost pentru a treia oară întrerupte, pentru a fi iar reluate în 1940.

Istoricul lucrărilor. Planurile ce le publicăm, concepute dela 1910 la 1911 de autorul acestor rânduri, au fost aprobate la 1911 de Comisia Technică a Ministerului Instrucţiunii şi al Cultelor compusă din Profesorul Ermil Pangrati, pe atunci rector al Universităţii din Bucureşti şi director al Şcoalei Superioare de Arhitectură, ca preşedinte, din profesorul arhitect şi inginer inspector general Grigore Cerkez şi din inginerul inspector general Mihail Râmniceanu, toţi trei membri ai Consiliului Technic Superior.

La 1911 Ministrul Instrucţiunii şi al Cultelor de atunci Constantin C. Arion hotărăşte începerea construcţiunii.

Până la 1914 au fost ridicate de roşu cele trei corpuri principale ale clădirei afară de părţile lor superioare şi de acoperişurile rămase neterminate.

Turnul din faţadă al clădirei a rămas întrerupt în dreptul acoperişului din faţă al clădirei.

In 1925—1926 s'au terminat în mod sumar sălile din aripa de sud a clădirei, destinate artei ţărăneşti dar exteriorul acestei aripi în ambele faţade ca şi unele săli dela parter au rămas mai departe neterminate.

In anul 1934 s'au reluat lucrările şi s'au dispus unele importante modificări în planurile clădirei, modificări ce mi-au fost impuse, fără consultarea organelor competinte, şi cari au stricat pentru totdeauna dispoziţia planului. Aceste modificări vor putea fi judecate mai târziu când vor apare tuturor, consecinţele schimbărilor nechibzuite şi pripite ce s'au făcut cu toate cererile mele formale şi repetate.

Programul pe baza căruia s'au întocmit planurile a fost dela început schiţat numai în liniile sale generale. El a fost modificat în mai multe rânduri. In afară de muzeul propriu zis şi de sălile sale de expoziţie aşezate în spre şoseaua Kiseleff, programul mai prevedea la început şi zidirea unui local pentru Şcoala de Arte Frumoase, aşezat în spre şoseaua Filantropia.

Mai târziu s'a mai vorbit şi de un Institut de Archeologie pentru care s'a întocmit de mine un plan general din iniţiativa fostului Ministru al Cultelor D-l Alexandru Lapedatu.

Dar din aceste proiecte numai prima parte a fost reţinută ; ea cuprindea numai sălile de expoziţie socotite de pe atunci necesare pentru adăpostirea diferitelor categorii de obiecte de artă românească.

Aceste săli erau destinate atât artei noastre religioase care, din toate, este cu mult cea mai importantă şi mai bogată, cât şi artei ţărăneşti ; în sfârşit picturii şi sculpturii vechi româneşti în piatră şi în lemn precum şi celorlalte ramuri secundare ale artei noastre.

La acestea se mai adugase un amfiteatru care trebuia să fie comun cu Şcoala de Arte Frumoase şi la care s'au renunţat în urmă. In sfârşit s'au mai prevăzut două săli de studii, adică o bibliotecă de specialitate şi o sală de lucrări destinate studierii obiectelor de artă făcând parte din colecţiile muzeului.

Tot pe atunci Ministrul Instrucţiunii Constantin C. Arion mi-a cerut ca să rezerv în clădirea muzeului sălile necesare expoziţiilor anuale ale „Salonului oficial" care nu avea încă localul său propriu.

Această nouă modificare a programului a cerut introducerea în plan a unei scări speciale cu o intrare suplimentară spre strada Monetăriei în aripa de nord a muzeului. Aci se găsesc şase săli mari din care trei situate la parter erau des-

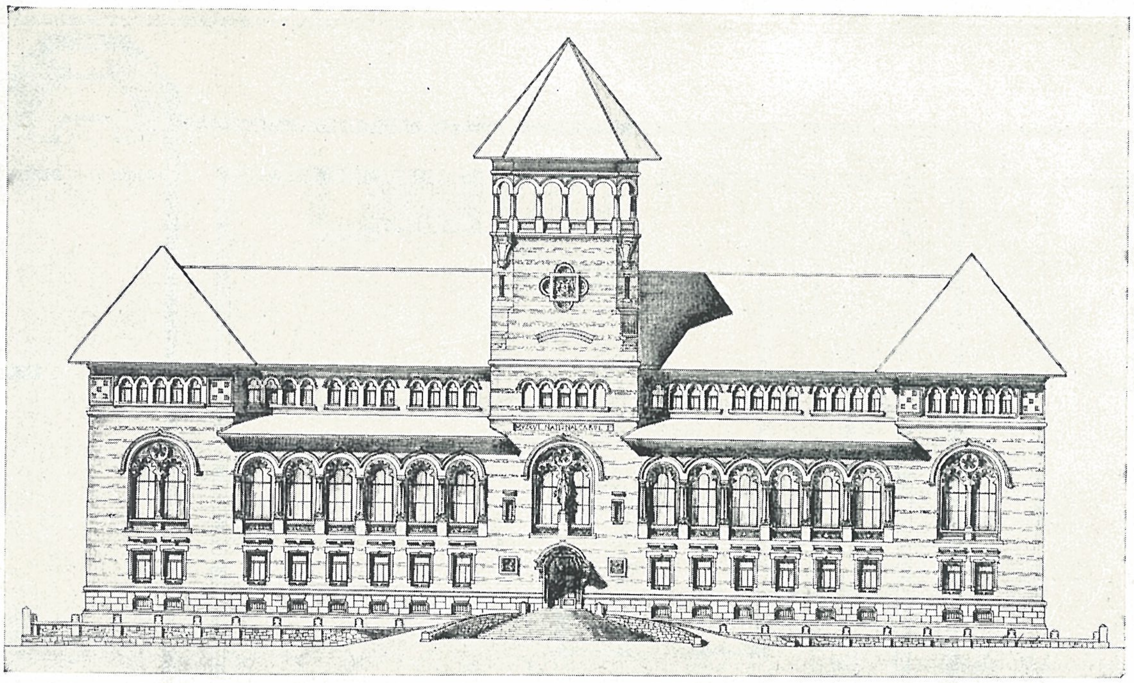

Muzeul de artă românească. București. **Fațada principală.**

tinate în principiu sculpturii și alte trei situate la etajul 2 pentru pictură.

Toată aripa de nord a muzeului urma astfel, după programul de atunci, să fie separată de celelalte părți spre a fi pusă la dispoziția „Salonului oficial".

P l a n u r i l e   c l ă d i r i i   au fost concepute spre a răspunde primei părți a programului schițat mai sus.

Aceasta era și cea mai urgentă căci de pe atunci s'a simțit nevoia de a se aduna la un loc, cu un moment mai de vreme atâtea comori de artă veche românească cari se iroseau în continuu și cari ajungeau pe mâini străine și treceau apoi granițele țării.

Pe atunci se mai găseau multe obiecte vechi de valoare, icoane, pietre frumos sculptate și tot felul de lucrări de artă românească veche împrăștiate în toate părțile țării, pe când astăzi o mare parte a acestor comori de artă au dispărut, au fost pierdute fără urmă ; risipite încă din timpul războiului o bună parte din ele au luat drumul străinătății îmbogățind probabil colecțiile particulare sau muzeele din alte țări, pe când muzeul nostru românesc din București care era destinat a le salva și adăposti, tot gol și neterminat a rămas.

Compoziția generală a planului prevedea trei corpuri de clădiri perpendiculare unul pe altul și formând trei laturi ale unui pătrat ce lasă între ele locul unei curți centrale închise înconjurate cu arcade în gen mânăstiresc pentru adăpostitul pietrelor vechi. Planul prevede un vestibul cu un vestiar, o scară principală care urcă la sălile de expoziție aflate în cea mai mare parte la etajul întâi și o scară secundară care deservește toate etajele dela subsol până la pod ; în sfârșit un ascensor spațios completează acest sistem de comunicație vertical a cărui dispoziție clasică este întrebuințată în toate clădirile mai importante din toate țările din Europa.

Importantele modificări impuse planului după cum am arătat mai sus au viciat însă acest ansamblu armonios prin introducerea unei a doua scări principale care este situată alături de cea dintâi devenită astfel inutilă. Oamenii competenți vor putea judeca.

Scara principală situată în fața intrării prezintă o dispozițiune inspirată din arta bizantină, dar bine cunoscută și în arhitectura românească veche. Planul acestei scări e un pătrat cu patru stâlpi înalți. In acești stâlpi se sprijină treptele și podestele scării, iară peste stâlpi se ridică bolți sferice ce stau rezemate pe arcuri înalte.

Am căutat pentru această scară un aspect monumental fiindcă ea duce la sălile mari și înalte destinate adăpostirii obiectelor de artă religioasă cele mai de samă. Scara secundară e în formă de spirală și este cuprinsă într'un turn rotund ; ea nu duce decât la încăperi secundare, din care cauză i-am dat dimensiuni precum și un aspect mai modest dar, totuși bine proporționat; forma ei numită pe franțuzește „vis" este cea întrebuințată în deobște de arhitectura din evul mediu și din timpul Renașterii ; asemenea scări au o înfățișare foarte caracteristică și elegantă.

Acest gen de scări de dimensiuni mai reduse au fost întrebuințate în mod constant și în arhitectura românească începând din veacul al XVII-lea la clopotnițele noastre bisericești. Ele au în principiu un sâmbure central masiv în formă de stâlp iar treptele sunt incastrate de o parte în acest stâlp și de cealaltă parte în peretele circular exterior.

Să știe că o scară este un element arhitectural din cele mai frumoase și că ea poate contribui mult la înfățișarea atât exterioară cât și interioară a clădirilor ; din această cauză am căutat să dau o deosebită atenție studiului scărilor muzeului. Scara principală este însă singura care a rămas așa cum a fost concepută de mine iar scara secundară a fost distrusă în urma modificărilor pomenite mai sus, spre a se așeza în turnul care era destinat a o cuprinde un ascensor al cărui loc era prevăzut de mine în altă parte după cum se vede în plan. Alte două scări, însă exterioare, mai sunt prevăzute în curtea muzeului ; ele sunt de piatră și destinate a servi la comunicația dintre cele două etaje de galerii cu arcade ce înconjoară curtea pe toate laturile ei. Aceste din urmă scări sunt inspirate de arhitectura mânăstirii Horez ca și foișorul de pe latura de vest a curții muzeului.

S ă l i l e   d e   e x p o z i ț i e   d i n   m u z e u   sunt dispuse după cum urmează :

A. — Pentru arta religioasă s'au studiat sălile cele mai mari și cele mai frumoase. Ele ocupă toată fațada din spre șoseaua Kiseleff și formează două galerii suprapuse lungi

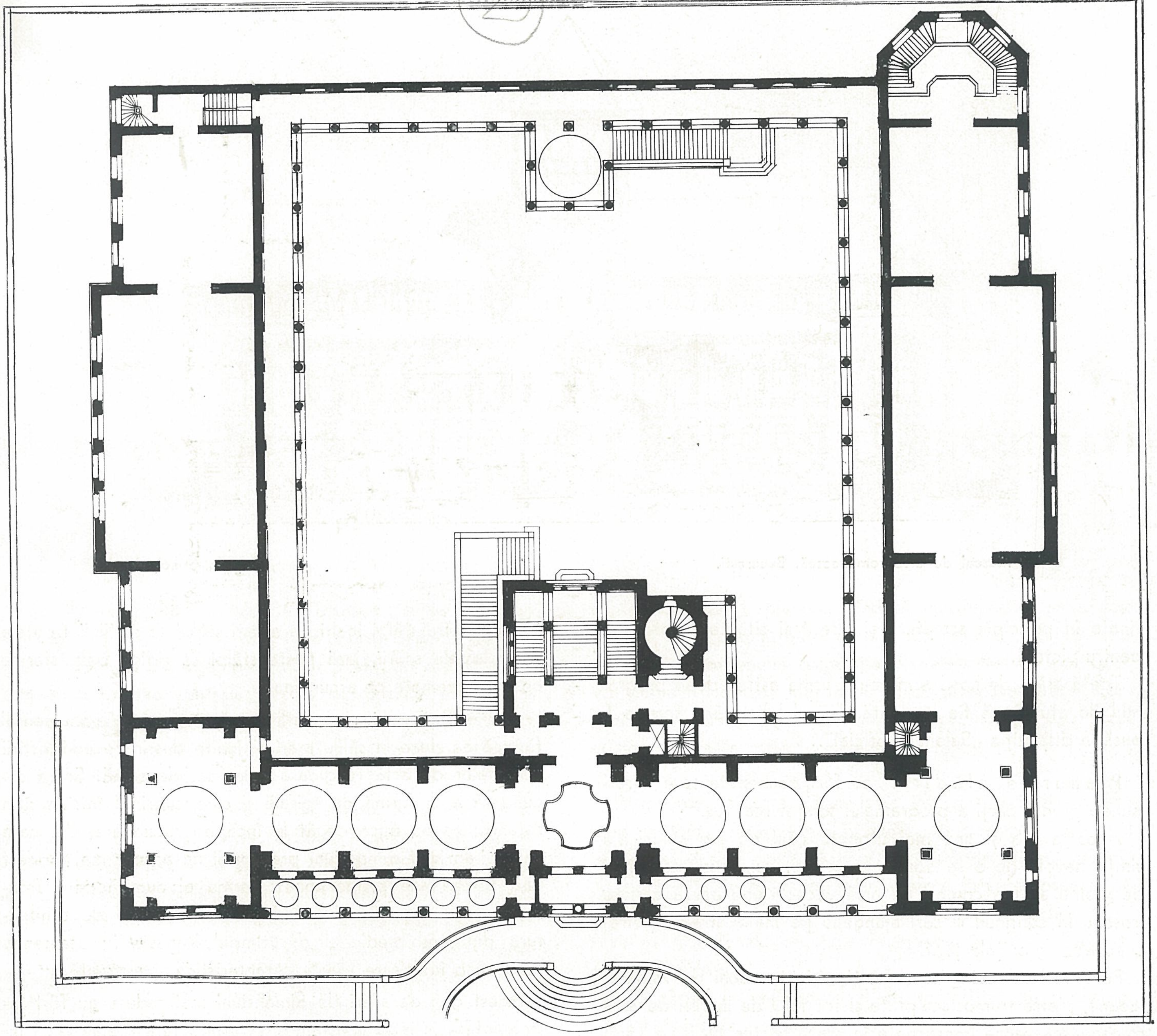

Muzeul de artă națională.
Bucureşti.

Planul etajului I.

de aproape şaptezeci de metri fiecare. Cea dela etajul I este înaltă şi monumentală, cu bolţi sferice şi destinată a primi obiectele mari, tâmplele, policandrele şi mobilele bisericii în genere. Acestea se vor găsi astfel într'un cadru cât mai asemănător cu acel pentru care au fost create. A doua galerie, aflată la etajul al doilea, are proporţii mai scunde; ea este destinată obiectelor bisericeşti de vitrină şi în genere obiectelor cultului atât de frumoase, de bogate şi de variate în arta noastră. Ambele aceste galerii sunt luminate lateral din toate direcţiunile prin ferestre proporţionate cu dimensiunile încăperilor. In modul acesta fiecare obiect va putea, prin amenajarea şi luminarea locului ce i se va alege, să capete genul de lumină ce îi convine spre a fi pus cât cât mai bine în justa sa valoare.

In centrul galeriilor rezervate artei religioase şi drept deasupra vestibuluilui am prevăzut o rotondă cu un balcon circular la etajul al doilea.

Am căutat aci să creez o vedere perspectivă interioară generală atât asupra galeriilor de expoziţie şi asupra scării principale, cât şi asupra bolţilor pentru cari am ales formele cele mai caracteristice dintre atâtea exemple admirabile ce se găsesc în arhitectura noastră veche. Partea superioară a acestei rotonde este încoronată cu o cupolă boltită inspirată din sistemul de bolţi moldoveneşti atât de originale din epoca lui Ştefan cel Mare şi a lui Petru Rareş şi anume dela biserica Mânăstirii Probota.

Această parte a compoziţiei mele a fost studiată cu multă îngrijire; aci trebuia să fie punctul principal de atracţie al arhitecturii interioare a muzeului. Aci s'ar fi expus capodoperele cele mai de preţ ale artei noastre bisericeşti. Acest efect mult căutat a fost însă nimicit prin modificările ce mi s'au impus.

B. — Pentru arta ţărănească s'au destinat cinci săli mari, în aripa de sud a muzeului; trei din ele sunt situate la etajul I şi sunt luminate atât lateral cât şi de sus; afară de acestea mai sunt încă două săli mari la parter, cu lumină laterală din ambele părţi.

C. — Pentru pictura şi sculptura românească s'au destinat cele şase săli mari din aripa de nord despre cari am vorbit la început. Cele trei săli dela parter destinate în principiu sculpturii sunt luminate din ambele laturi; cea mai mare este boltită în genul sălilor moldoveneşti dela mânăstirea Cetăţuia de lângă Iaşi şi dela mânăstirea Dragomirna din Bucovina. Sălile destinate picturii se află la etajul I al acestei

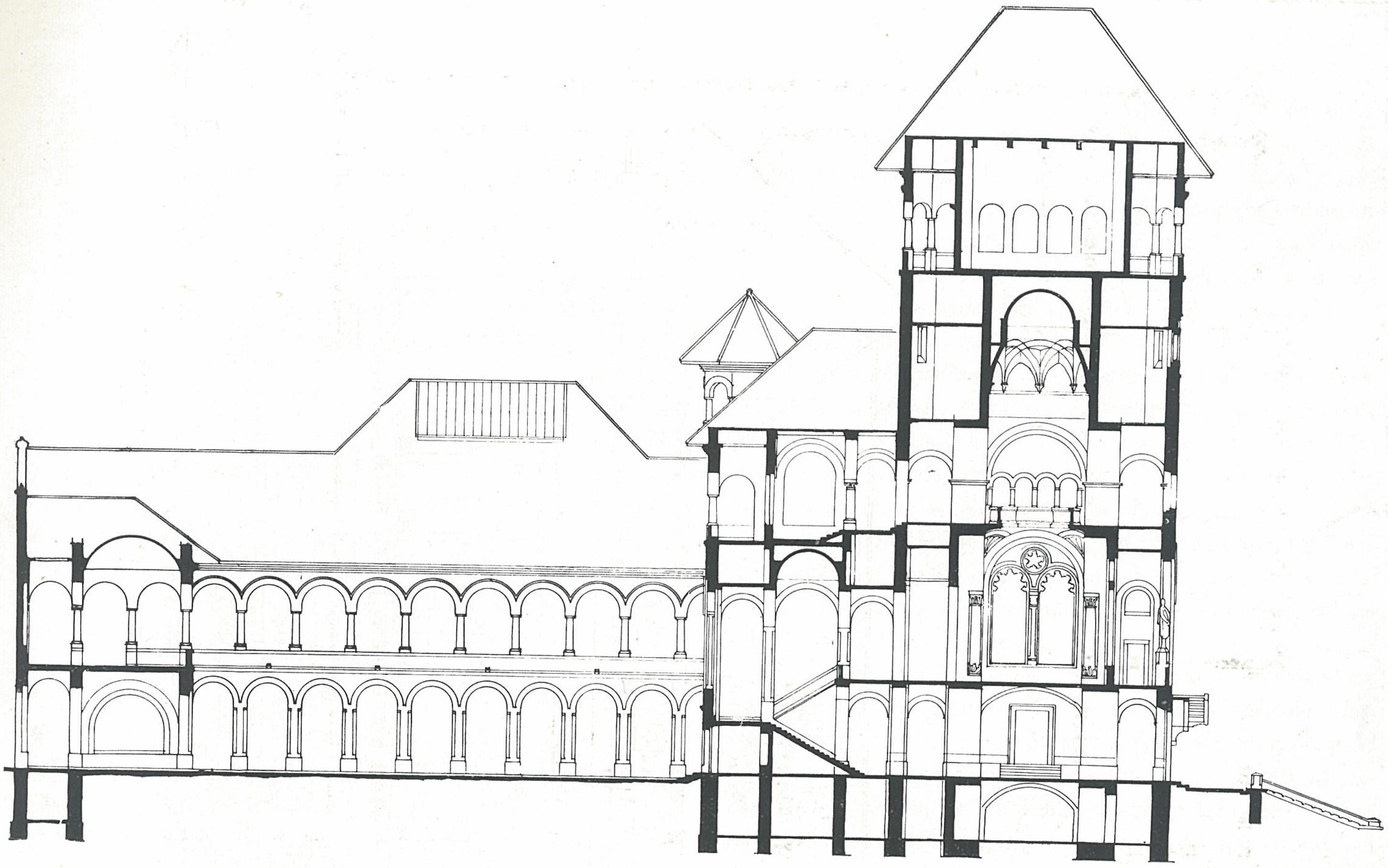

Muzeul de artă națională. București.

Secțiune prin corpul principal.

aripi ; două din ele au lumină și de sus și lateral iar a treia sală, care este destinată tablourilor încadrate, este luminată numai de sus ; astfel de lumină se cuvine tablourilor. Pentru icoanele vechi și pentru pictura noastră bisericească atât de bogată precum și pentru obiectele cultului în legătură cu pictura cari au neapărată nevoie de o lumină difuză și tainică ca și aceea a bisericilor pentru cari au fost create iară nu de lumina așa zisă „zenitală" prea crudă, care le este nu numai neprielnică dar chiar dăunătoare, s'au destinat cele două săli aflate de o parte și de alta a sălii mari, unde se va putea potrivi lumina după cerința fiecărui obiect.

D. — Curtea centrală a muzeului este menită a servi la adăpostirea pietrelor vechi atât de frumoase și atât de numeroase până mai ieri în țara noastră, unde stăteau părăsite în multe locuri și nebăgate în seamă de nimeni : lespezile de morminte cu inscripții stilizate și cu ornamente sculptate, coloanele și stâlpii cu capitelele și bazele lor frumos cioplite, crucile de piatră și de lemn, ornamentele de tot felul și atâtea altele.

Curtea muzeului are forma unui pătrat de vreo cincizeci de metri latura. Ea este prevăzută cu două rânduri de arcade rezemate pe stâlpi cari se întind de jur împrejurul ei.

Arhitectura curții cu arcadele ei în semicerc după tradiția românească este cum am mai spus inspirată dela mânăstirea Horez. Ea va constitui un cadru potrivit pentru adăpostirea sub galeriile ei a rămășițelor de artă rămase dela bisericile distruse, dela mânăstiri și conace vechi, bine înțeles dacă alte modificări de cari este amenințată și această parte caracteristic românească a muzeului nu o vor deforma.

E. — Biblioteca și sala de studii sunt situate la parter în dreapta și în stânga vestibulului spre șoseaua Kiseleff. Economia lor prevede mesele pentru citire și pentru lucru, în fața ferestrelor de o parte și de alta, partea mijlocie fiind rezervată dulapurilor, rafturilor și vitrinelor unde se păstrează cărțile de specialitate și obiectele ce sunt de studiat.

Forma sălilor și lumina lor au fost concepute de mine spre a da obiectelor expuse un cadru „tradițional" căci numai acesta poate fi în armonie cu caracterul românesc.

Lumina sălilor, venind și lateral și de sus, și dintr'o parte și dintr'alta, și direct și resfrântă de bolți, ca și în biserici, este astfel chibzuit încât ea permite cea mai mare varietate de efecte. Astfel se va putea creea obiectelor, expres și după cerințele speciale ale fiecăruia, ambianța cea mai potrivită și cea mai desăvârșită.

Am fost condus astfel a da, majorității sălilor și mai ales acelor ce sunt destinate artei religioase, forme boltite așa cum sunt cele ce împodobesc în genere monumentele noastre vechi. Am ales în acest scop dispozițiunile arhitectonice și formele românești dela bisericile și mânăstirile noastre cari urmează mai de aproape marea tradiție bizantină, „alma mater" a artei românești și ferindu-mă de cele orientale decadente. Mediul și atmosfera ce se creează astfel sunt cele mai asemănătoare și cele mai apropiate cu putință, de acele pentru cari aceste obiecte de artă au fost create dela început, adică bisericile. Cu lumina difuzată prin bolți, se formează o ambianță de semitente, de contraste îndulcite, de umbre și lumină destinate a pune în valoare toate finețele coloritului patinat de vremuri ale acestor opere de artă. Toate aceste nuanțe s'ar pierde evident într'o lumină directă și brutală.

Spre a contribui și mai mult la potolirea luminii în unele din sălile de expoziție, în special a celor ce sunt destinate artei religioase și fiindcă ferestrele unora din ele, fiind mult mai mari decât acele dela biserici, ar da o lumină prea in-

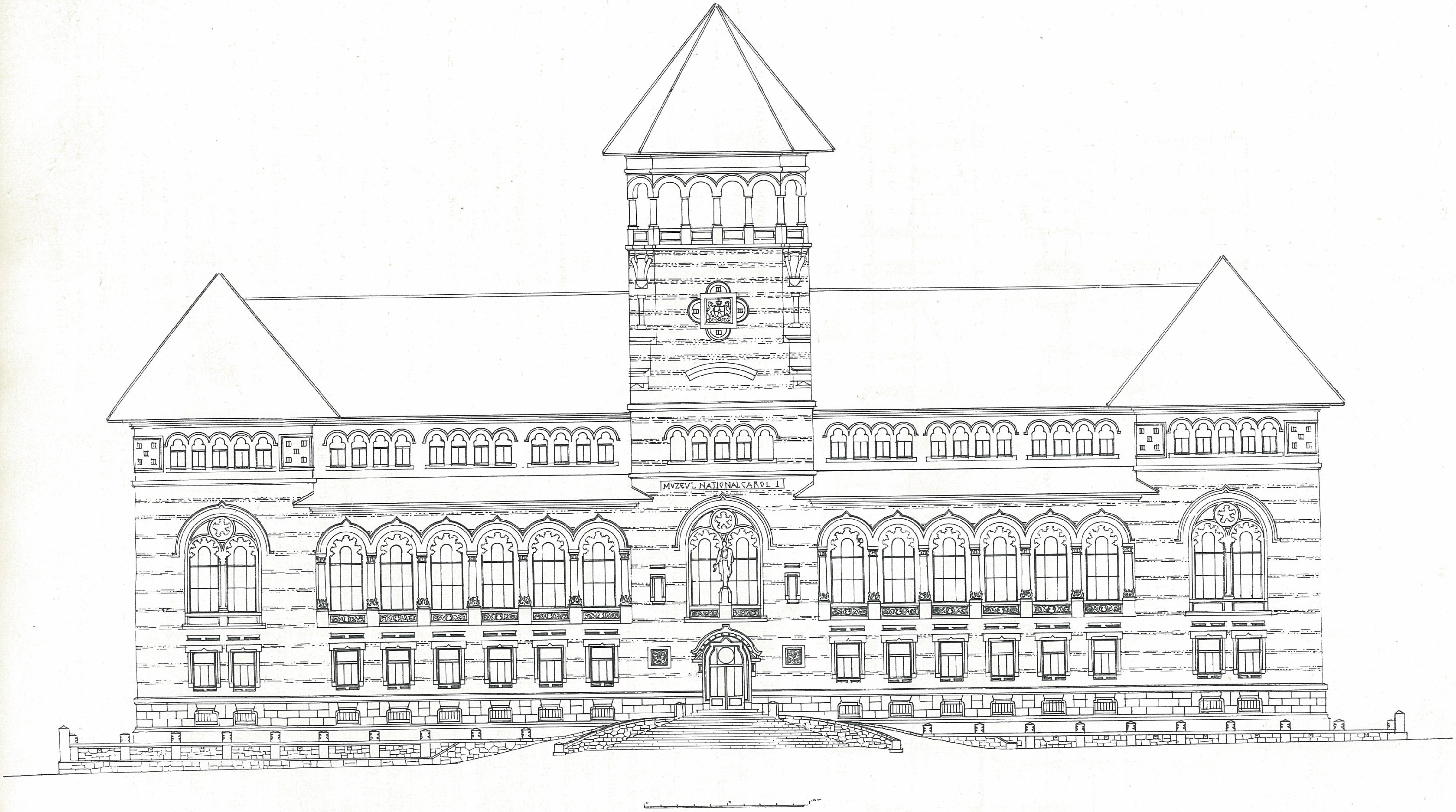

Muzeul de artă națională din București

Fațada principală

tensă, am dispus în fața acestor ferestre, logii cu arcade prevăzute cu bolți având rolul de a resfrânge și de a îndulci lumina directă care, în orientul în care se cuprinde și țara noastră, este prea puternică și chiar orbitoare într'o bună parte a anului.

O asemenea lumină directă nu s'ar putea împăca cu obiectele din arta noastră bisericească veche, cu coloritul lor potolit și șters cu poleiala lor extrem de nuanțată și tonalitățile lor patinate de vremuri, căci o asemenea lumină nu ar putea decât să nimicească jocul armonios al semitentelor ce constituesc principala valoare și farmecul deosebit de caracteristic al obiectelor ce aparțin artei noastre bisericești din vechime.

Tot pentru aceleași motive cred că nuanțarea geamurilor dela ferestre îndulcind lumina directă va putea contribui puternic la crearea unei atmosfere prielnice în interiorul sălilor muzeului. Această dispoziție ar avea și avantajul de a izola mai bine interiorul sălilor de ambianța exterioară, dând putință publicului vizitator de a se transporta cu gândul în lumea vrăjită a trecutului. Cristalele moderne din o bucată sunt bune pentru prăvălii și poate pentru expoziții internaționale dar ele ar fi, cred, nepotrivite pentru un muzeu de artă veche.

Aceeași izolare de exterior am căutat-o și în curtea centrală unde arcadele inspirate dela mânăstiri creează în jurul obiectelor de artă o atmosferă de liniște prielnică unui muzeu arheologic.

Se pare că astăzi tendința este către o izolare și mai completă prin adoptarea exclusivă a luminii artificiale ; căci ea are avantajul de a fi constantă, de a nu depinde nici de timp nici de ceas.

N'am vrut însă să mă las amăgit de rigiditatea principiilor arbitrare în multe privințe, ce tinde să le decreteze și să le impună, în mod absolut și universal, noua știință ce poartă denumirea pompoasă de „Muzeografie".

Dacă menirea arhitectului român este, după cum credem de a crea prin operile sale o legătură armonioasă între simțirea noastră românească și cadrul natural în care trăește neamul nostru de atâtea veacuri, iară nu de a copia mecanicește ceea ce se face în țări străine în cari condițiunile firești sunt cu totul altele decât în țara noastră, atunci desigur că un muzeu românesc nu poate fi nici de cum o imitație după cele ce se fac la Londra, sau la Amsterdam sau după cele ce a decretat ultima modă dela Paris sau de aiurea, ci el trebue să constitue din contra un cadru creat anume pentru obiectele de artă românească ce vor fi expuse în acel muzeu, un cadru care să fie într'o cât mai perfectă armonie, pe de o parte cu acele obiecte de artă, și pe de altă parte cu viața noastră românească pentru care ele au fost create.

Iată dar stabilită legătura strânsă și de nedistrus, legătura „sine qua non" între obiectul de artă expus și cadrul românesc ce i se cuvine. In afară de această legătură sufletească în zadar va căuta muzeografia soluțiune problemelor ce pretinde să le impună în mod teoretic căci decretele ei vor trebui mai întâiu ca să fie controlate atât prin experiențe locale cât și mai ales prin s i m ț u l n o s t r u a r t i s t i c r o m â n e s c, căci numai el are calitatea ca să le ratifice, să le modifice după cuviința lui sau să le condamne.

Arhitectura Muzeului din București rezultă din ideile expuse mai sus ; ele sunt acelea cari m'au călăuzit și pe temeiul lor mi-am statornicit elementele și compoziția planului meu. Principiile artei noastre tradiționale din vechime, cari au produs atâtea opere frumoase pe cari un român nu le poate privi decât cu o adâncă emoțiune, m'au îndrumat în tot momentul, căci ele întrunesc la un loc lecția ce se desprinde din lunga experiență a veacurilor trecute, lecție căreia în cucernicia noastră, noi cei de astăzi, ca și cei de mâine, se cuvine ca să-i dăm ascultare. Ea vorbește mai deslușit celor ce simt românește, decât tratatele streine întocmite pentru alte medii și alte condițiuni etnice și fizice decât ale noastre. Tradițiunea noastră, dacă stăm să o deslușim, ne spune limpede cari sunt materialele ce se potrivesc cu mediul nostru, și tot odată cari sunt formele ce rezultă în mod logic din technica acelor materiale ; ea ne mai spune modul cum trebuesc tratate și întrebuințate acele materiale de construcție românești cari le produce țara noastră în mod natural și cari-sunt în armonie cu mediul în care trăim. Consecvent cu cele de mai sus am căutat ca fiecare formă să fie selecționată, aleasă și cât mai de aproape inspirată după acele pe cari le găsim în momentele cele mai de preț din trecutul nostru, biserici, mânăstiri, case românești și cule de altă dată.

Am căutat a da locul de onoare formelor esențiale ale nobilei arhitecturi bizantine din cari se trag și formele noastre românești, atât unele cât și celelalte rezultând în mod logic din tehnica cărămizii, care a fost în trecut, este și astăzi și va fi și în viitor materialul curent în țara noastră, așa cum a fost și în Bizanț, pentru motivul de neînlăturat, că este cel mai răspândit și chiar singurul care este și bun și ieftin, singurul care în consecință poate fi întrebuințat în toate cazurile.

Formele ce rezultă din technica cărămizii vor rămâne în principiu aceleași în arhitectura noastră, să nu ne înșelăm asupra acestui punct, atâta timp cât cărămida va fi materialul nostru principal căci ele sunt o consecință logică a acestui material. Faptul că acest adevăr a fost prea mult nesocotit în ultimul timp nu infirmă de loc acest principiu și nu ne îndoim că rațiunea va sfârși prin a învinge erorile ce s'au făcut. Aceste forme principale sunt : arcul în semicerc devenit clasic, colonadele legate prin arcade ale arhitecturii creștine medievale din orientul apropiat cari au trecut de acolo la mânăstirile, casele și culele noastre românești. Din tehnica cărămizii decurg și jocurile meșteșugite și atât de variate cari rezultă din combinația lor, precum și din industria ceramicii și a smalțurilor atât de des întrebuințate în arhitectura noastră veche.

Tot din tehnica cărămizii rezultă și formele bolților atât de frumoase și de variate cari înobilează și dau proporțiile arhitecturale interioare.

Iată elementele de cari m'am servit, fiindcă ele dau arhitecturii noastre caracterul său propriu care este în armonie și cu obiectele de artă românească cari au fost create în mediul constituit de el și cu cari se întregesc în mod admirabil.

După ce am stabilit cu grije proporțiile am căutat a obține un „ansamblu" având un caracter unitar, astfel ca elementele interdependente să aibă fiecare locul și rostul lor constituind un „tot".

Am hotărît să urmez pilda strămoșilor noștri și să întrebuințez numai material nobil și de calitate : cărămidă presată și piatră cioplită, fără a le sulemeni ci lăsându-le înfățișarea naturală care este a lor.

Am căutat a mă feri de orice material fals sau nesigur căci rațiunea cere ca arhitectura să rezulte din felul și din

tehnica materialelor ce le avem la îndemână iară nu din falsificarea sau camuflarea lor spre a obține o arhitectură oarecare luată dela străini, fiindcă așa este moda zilei, fiindcă „așa se face" în alte țări mai civilizate decât a noastră.

Am ținut în consecință cu tot dinadinsul ca să întrebuințez cărămidă de cea mai bună calitate posibilă și am voit ca ea să rămână văzută iară nu ascunsă sub un alt material de calitate inferioară, așa cum se obișnuiește prea mult.

Aș fi dorit să întrebuințez în unele puncte ale fațadelor spre a rupe monotonia ce rezultă din întrebuințarea cărămizilor aparente, o decorație de cărămidă smălțuită de culoare verde. Voiam să urmez pilda ce o avem dela arhitectura lui Ștefan cel Mare în Moldova și a lui Matei Basarab în Muntenia, dar încercările stăruitoare ce am făcut pentru a obține cărămizi, rotocoale și butoni smălțuiți nu au reușit căci din cauza lipsei meșteșugarilor, ce de sigur s'ar fi găsit dacă am fi avut ca în timpurile vechi breasla respectivă, a trebuit să mă adresez singurului industriaș competent, un fabricant de sobe, foarte bun specialist în meseria lui, care însă din cauza necesității de a trece de două ori smalțul prin foc spre a-i da o rezistență suficientă în contra înghețului, nu mi-a putut da decât probe de un verde închis aproape negru, care ar fi întunecat și mai mult fațadele în loc de a le lumina cum doriam.

Tot deasemenea am căutat ca să întrebuințez piatra acolo unde era nevoe pentru a asigura trăinicia părților mai expuse intemperiilor. Costul ridicat al pietrii cioplite în țara noastră m'a obligat să reduc cantitatea la minimum ; formele cari m'au inspirat sunt cele românești din veacul al XVIII-lea în care a înflorit o frumoasă școală de sculptură în piatră în timpul domniei lui Constantin Vodă Brâncoveanu și apoi a lui Nicolae Vodă Mavrocordat.

Invelitorile muzeului sunt cu pantă repede și cu strașină lată fiindcă așa ne spune tradițiunea noastră veche. Rațiunea care este întotdeauna baza tradițiunei ne arată că în clima noastră pantele repezi sunt necesare ca și strașinile late, pentru a asigura scurgerea zăpezilor și a ploilor și pentru a păzi zidurile atât de ape cât și de razele soarelui arzător din timpul verii.

Astăzi din cauza spiritului de imitație care caracterizează epoca noastră s'au încercat și la noi case fără învelitori și fără strașină, ci cu terase ca în țările unde plouă puțin și unde nu ninge niciodată. Viitorul va spune, ba a și spus, întru cât această modă, luată din revistele străine, va putea da rezultatele dorite.

Invelitorile muzeului au fost prevăzute de mine din țiglă smălțuită verde spre a le deosebi de coloritul pereților exteriori ai clădirii, ferind-o astfel de monotonie. In gândul meu coloritul învelitorilor s'ar fi armonizat cu decorațiile de aceeași culoare ce voiam a răspândi în unele puncte ale fațadelor sub formă de discuri rotunde, de butoni și de linii de cărămidă smălțuită. Am artătat mai sus, pentru ce a trebuit să renunț la această idee.

Bolțile și arcurile sunt caracteristice în arhitectura noastră veche. Unele din formele ce le întâlnim în monumentele noastre din trecut sunt exclusiv românești și nu se întâlnesc în alte țări. Acei cari cunosc arhitectura noastră veche știu cât de variate și cât de pitorești sunt aceste bolți cari dau încăperilor o proporție și o înfățișare deosebită și permit compoziții din cele mai caracteristice.

Am ținut cu tot dinadinsul ca să întrebuințez cât mai mult acest minunat element românesc cu care mă bizuiam să obțin un punct de atracție în centrul compozițiunii mele. Din nenorocire nu am fost înțeles.

Câți sunt acei cari vor pricepe că într'un ansamblu studiat cu grijă, atunci când se schimbă, când se înlocuește sau când se atinge măcar una din componentele lui, se distruge armonia mult căutată !

Oare într'o poezie sau într'un tablou, sau într'o sonată se poate pretinde înlocuirea unui cuvânt, a unei nuanțe sau a unei note cu alta fără a se distruge opera de artă ? Numai artistul, vorbesc de acel care creează, care produce, va înțelege acest adevăr. Cei din urmă cari îl vor înțelege sunt de sigur teoreticienii și specialiștii de ocazie cari pretind să ne fericească cu idei importate de aiurea sub pretext de progres și de civilizație. Dar de unde ar putea ști aceștia că în artă nu poate eși un progres decât din cultivarea însușirilor noastre proprii moștenite dela strămoși și din adâncul firii noastre, dară nici odată din maimuțăreala altora.

Avem convingerea adâncă că numai atunci când artiștii români se vor fi unit pentru a lupta laolaltă în contra tendințelor venite din afară, atunci când statornic întemeiați pe de o parte pe legile eterne ale frumosului și ale tradițiunii strămoșești și pe de altă parte pe simțirea lor proprie și pe conștiința adâncă a firii noastre românești, numai atunci va putea arta noastră să intre din nou în făgașul ei normal și numai atunci va eși dreptatea noastră a celor ce am gândit și am lucrat românește.

Arh. N. GHIKA-BUDEȘTI

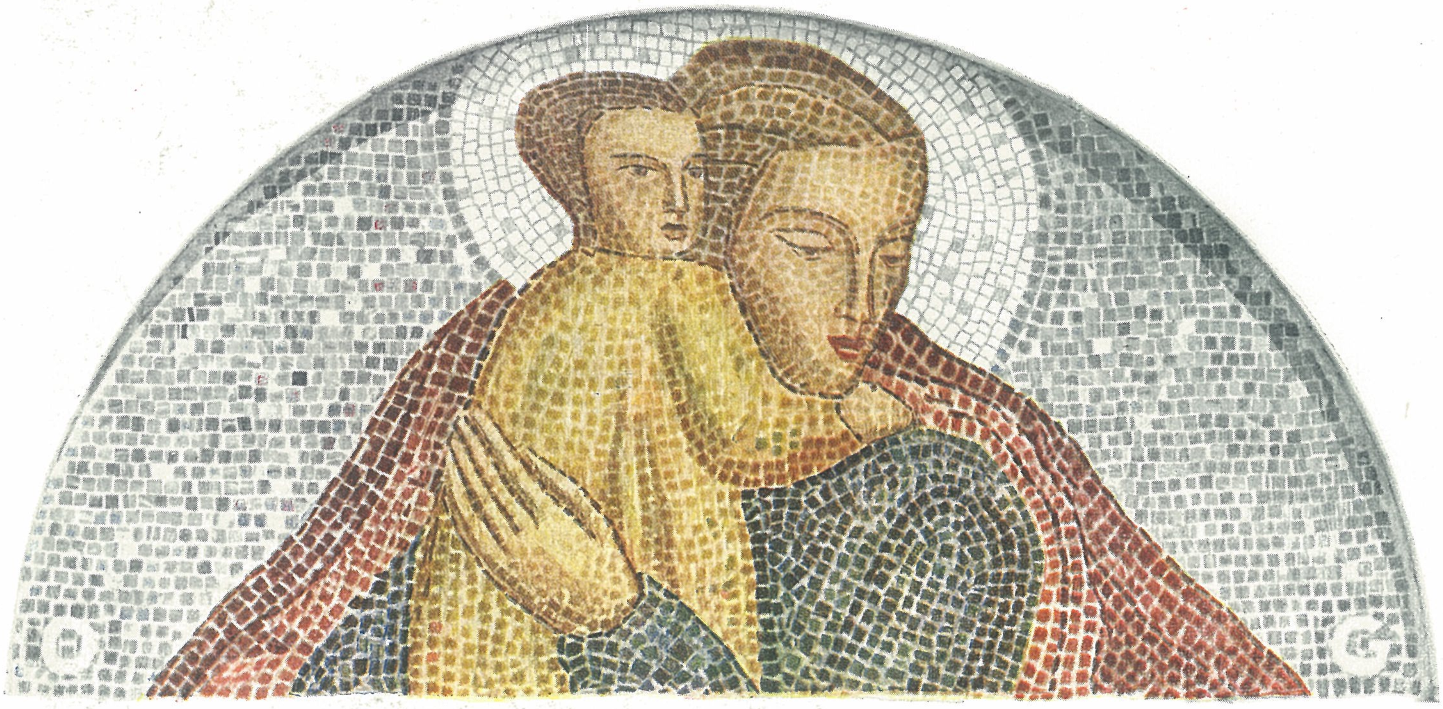

OLGA GRECEANU

Sf-ta Fecioară cu Isus în brațe. Mozaic de marmură.
Madonă Orantă. Frescă. — Panouri decorative
în exteriorul cavoului Familiei N. N. Murgășianu.

Cavoul familiei N. N. Murgășianu

Cimitirul Bellu, București

Arhitectura: Arh. RADU CULCER
Pictura : OLGA GRECEANU
Sculptura : MAC CONSTANTINESCU

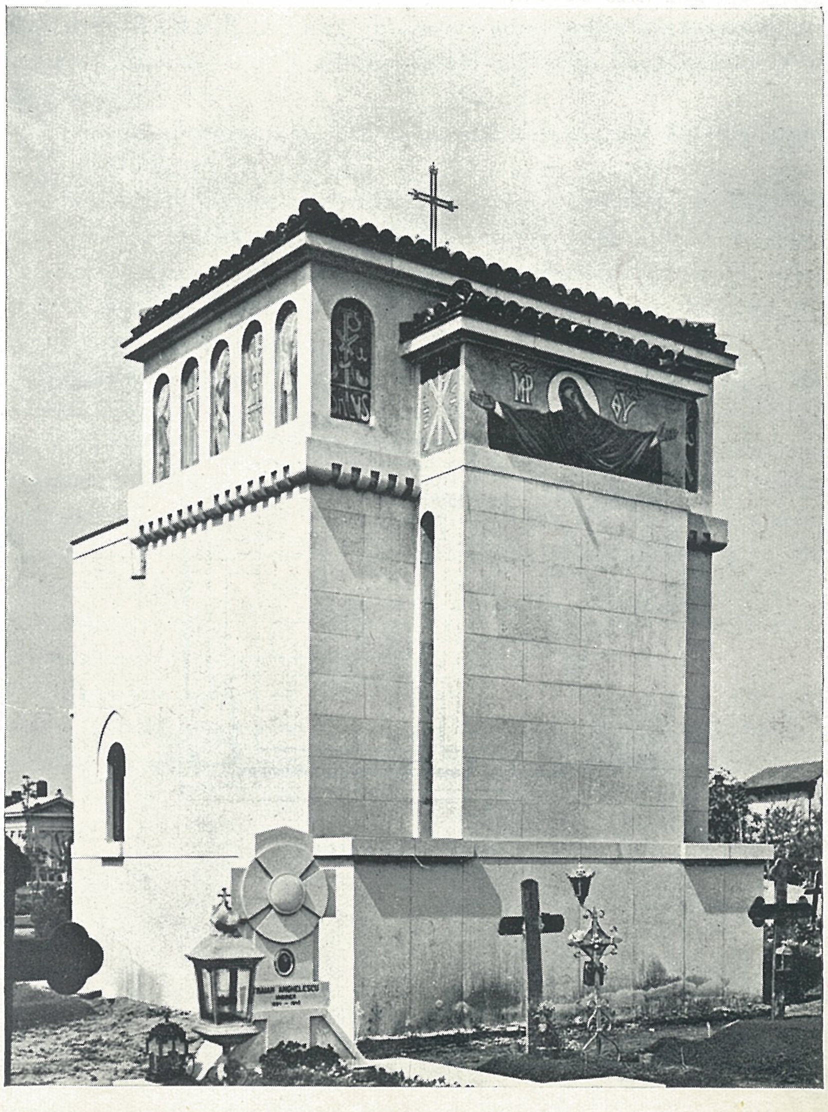

Fațada principală
Fațada posterioară

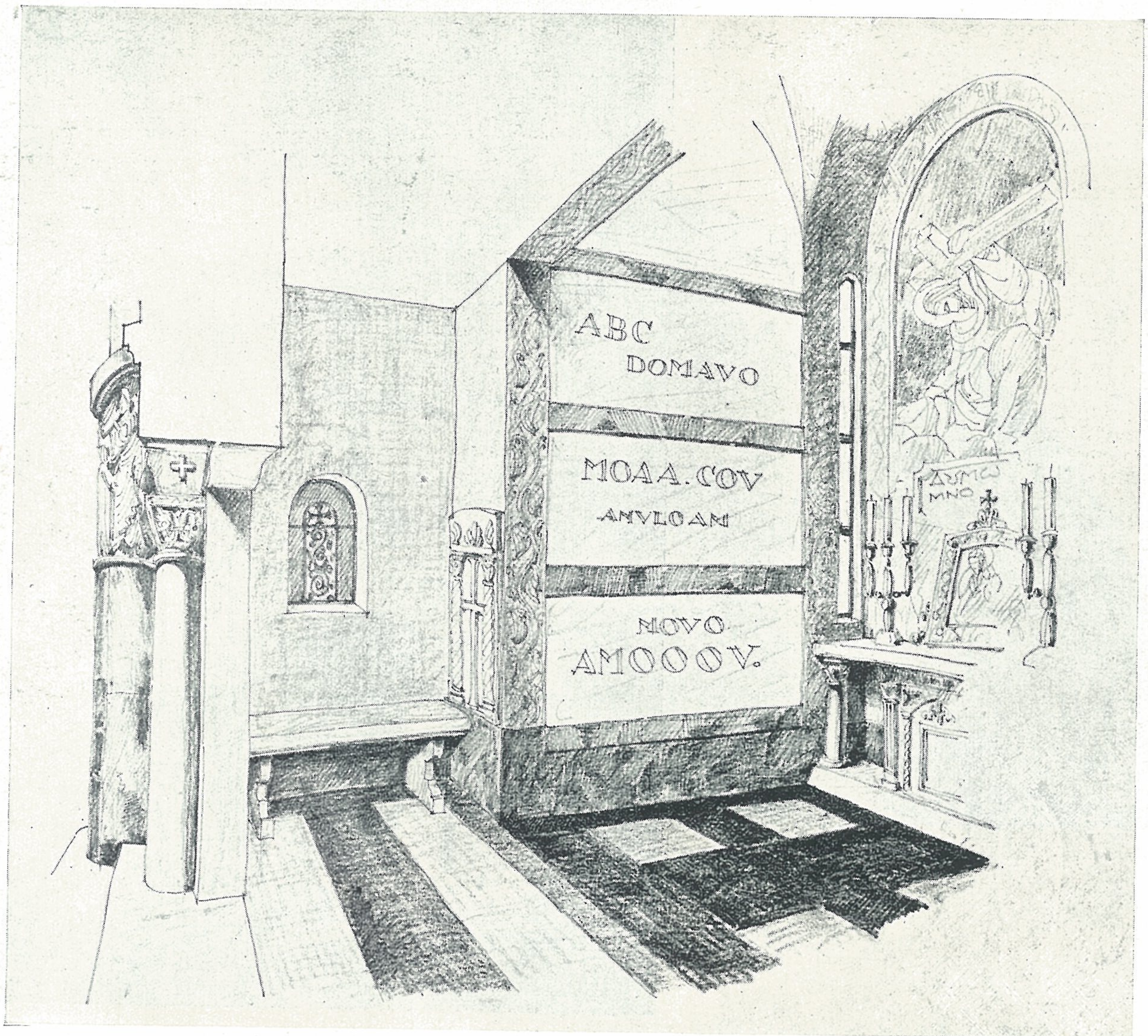

Arh. Radu CULCER

Cavoul N. N. Murgășianu. Interiorul

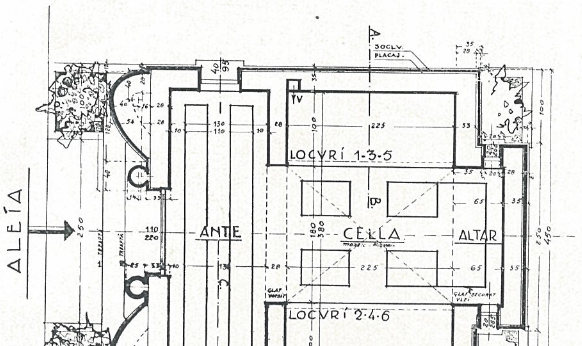

Planul. Scara 1 : 100

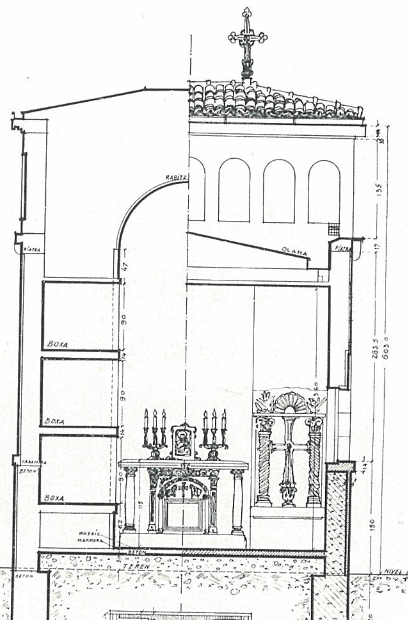

Secțiuni transversale. Scara 1 : 100

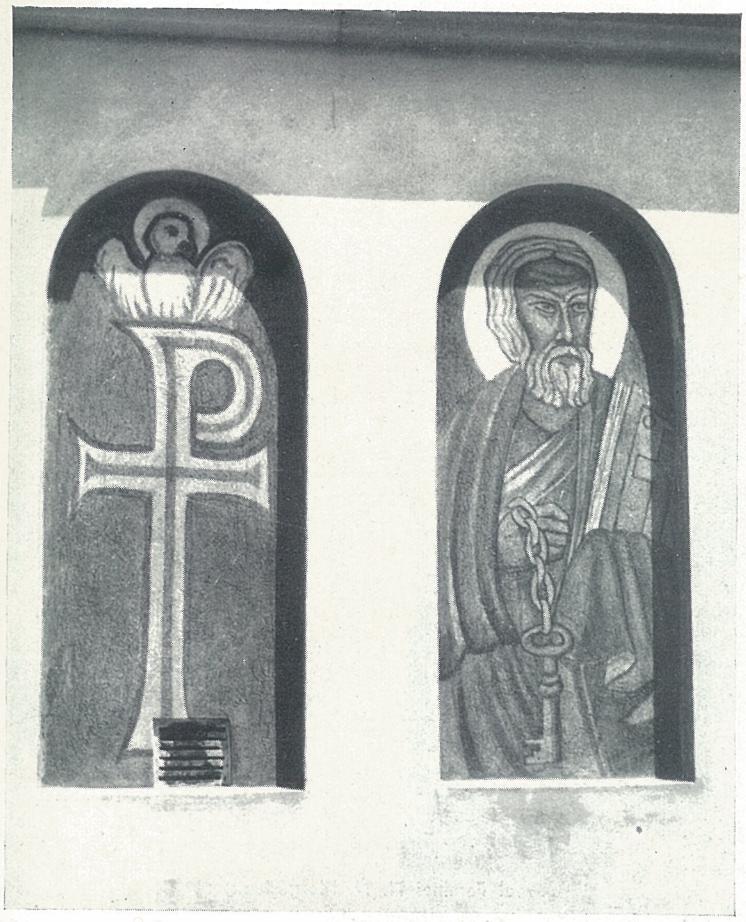

Cavoul N .N. Murgășianu
Cimitirul Bellu

Ocnițe decorative : Sf. Petru și Sf. Io
Fresce de Olga GRECEANU

Arhitectura sobră și elegantă a acestui mic monument funerar, opera d-lui Arh. Radu Culcer, reînviind marea tradiție a arhitecturii religioase bizantine, este fericit completată cu lucrări de adevărată artă decorativă.

Frescele și mozaicurile, cari decorează cavoul, sunt datorite d-nei Olga Greceanu.

Mozaicurile din exterior, deasupra intrării, reprezintă pe Sf-ta Fecioară cu Isus în brațe, iar într'una din ocnițele de sus, pe Sf. Nicolae.

Sunt executate în frescă celelalte decorațiuni picturale din exterior : o Madonă Orantă, în fațada posterioară, Sf. Petru, Sf. Ioan, îngeri și motive decorative în ocnițe.

Aceste motive au fost inspirate din monogramele lui Christ, din primele veacuri ale bisericii, compuse dintr'un X și un P, primele litere ale cuvântului Christos în grecește ; între brațe e un A și Ω ,aluzie la cuvintele Scripturii „Eu sunt începutul și sfârșitul". Monogramul cu inscripția „In hoc signo vinces", e din vremea lui Constantin cel Mare și a fost găsit gravat pe pereții catacombelor din Roma.

Interiorul cavoului este dominat de un frumos panou în frescă, deasupra altarului, reprezentând pe Christ, purtându-și crucea.

Decorația sculpturală este completată, în cele două părți ale portalului, cu două basoreliefuri sculptate în piatră, reprezentând Raiul și Iadul, compozițiile sculptorului Mac Constantinescu.

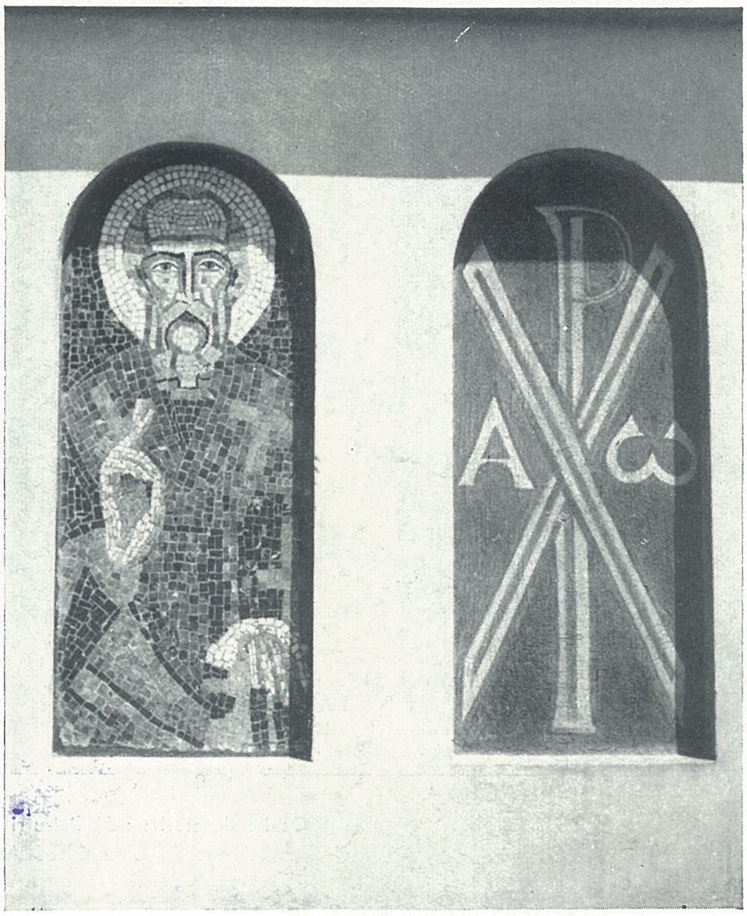

Cavoul Familiei N. N. Murgășianu
Cimitirul Bellu

Sf. Nicolae. Mozaic de Olga GRECEANU

Cavoul N. N. Murgășianu
Detaliu

Raiul și Iadul. Basoreliefuri
de Mac CONSTANTINESCU

OLGA GRECEANU

Christos, purtându-și crucea.
Frescă în cavoul Familiei
N. N. Murgășianu

ACADEMIA DE ARHITE...

Prof. Arh. TOMA T. SOCOLESCU

Principii şi îndreptări

Către o arhitectură românească modernă.

> Nu trebue să mergem mereu în urma altora, iar acela ce nu caută să meargă înainte şi să ajungă astfel cât mai departe, fără să vrea dă înapoi.
>
> MICHELANGELO

Sdruncinul, de toate felurile, prin care a trecut naţia noastră în ultima vreme, preocupările de refaceri materiale, absorbante în momentul de faţă, ca şi starea de războiu care paralizează orice alte îndeletniciri şi mai ales pe cele artistice, ne dă răgazul unei priviri retrospective înapoi, şi al stabilirei pe aceste date a câtorva principii şi îndreptări, călăuzitoare către o adevărată renaştere a artelor noastre plastice.

Am moştenit o artă populară de o rară frumuseţe şi varietate, formată în cele peste două mii de ani de existenţă pe aceste locuri, care împreună cu poezia populară, cu limba, cântecul şi cu arta cultă de mai târziu a bisericilor şi locuinţelor domneşti, formează cel mai de preţ patrimoniu al trecutului nostru.

Dacă în epoca modernă influenţe streine, ca şi o dorinţă de civilizare prea repede, ne-au rupt dela bunele şi fireştile noastre tradiţii, în mai toate manifestările de ordin intelectual cari au urmat, cred că a sosit timpul ca să ne trezim şi să încetăm de a maimuţări alte popoare. Trebue să fim convinşi că nu putem exista decât prin aportul de muncă şi de originalitate ce vom putea aduce în noua ordine a lumei şi dacă azi însemnăm ceva prin ce am fost ieri, mâine nu vom putea justifica existenţa noastră mai departe, decât prin ce vom crea acum.

Prin muncă, răbdare şi perseverenţă, printr'o evoluţie înceată, care e şi cea mai sigură, vom putea ajunge la ţelul dorit: a unei reluări pe alt plan şi în spirit modern, a tradiţiilor noastre de artă cari au dat atât de minunate roade în trecut, creaţia fiind ţinta supremă pe lume a oricărui popor.

Convins de puterea de creaţie artistică a poporului nostru, pe deplin dovedită, formulez în cele ce urmează câteva principii pe cari le socotesc de bază oricărei arhitecturi şi în strânsă legătură cu îndreptările către o arhitectură românească modernă, care formează preocuparea de căpetenie a tuturor arhitecţilor noştri, conştienţi de misiunea lor.

In arhitectură, când voim să facem o inovaţie, nu trebue să căutăm noutatea cu orice preţ; trebue să căutăm ceva de calitate şi cu atât mai bine dacă e şi ceva nou, adică o creaţie care să corespundă tuturor cerinţelor artei, tuturor necesităţilor vieţii, ca şi tradiţiilor locului.

Chiar şi în ordinea materialelor de construcţie nu trebue să căutăm numai decât noutatea; socotesc deci o greşeală că s'a abandonat arhitectura în fier înainte de a fi dat tot ce se putea aştepta dela acest metal.

La noi am avut o arhitectură în care lemnul era mult utilizat, continuat şi azi în arhitectura ţăranului în multe regiuni, ca şi la unele vile în localităţile de munte, unde ar fi logic ca împreună cu piatra să ajungă la o întrebuinţare exclusivă. De asemeni, combinaţia frumoasă, de origină bizantină, a pietrei cu cărămida aparentă, pe cari le-am înlocuit cu zidăriile simple de cărămidă sau cu zidăriile de umplutură, în cadre de beton armat, tencuite, desigur o necesitate a vremii, dar care nu trebue să ne ducă la o complectă părăsire a celor dintâi cari ne-ar putea da, în spirit modern, o decoraţie de toată frumuseţea şi pe linia tradiţiilor noastre de artă. Expresia „e ceva ce am mai văzut" este foarte relativă. In arhitectură, o inovaţie nu are valoare decât dacă poate da maximul său în mai bine, noutatea fiind ceva foarte precar. Intrebarea logică este: ceva care ne apare nou acum se va menţine tot astfel şi peste 10-20 ani? Desigur în general nu, însă o operă de mare artă cum e Partenonul în care a culminat un lung şir de secole nu se va învechi niciodată; va fi pururea frumos, aceasta fiind marea calitate şi superioritate a artei adevărate, de a înfrunta secolele.

Putem deduce deci că nu trebue să lăsăm deoparte ceva ce nu a ajuns la completa lui desvoltare, fiindcă schimbarea nu este numai decât o evoluţie. Progresul nu merge obligator la pas cu desvoltarea arhitecturii, un bun exemplu formându-l chiar Renaşterea italiană, care a fost un progres dar totdeodată şi un regres faţă de antichitate a cărei arhitectură era izvorîtă şi bazată pe sinceritatea construcţiei, o cerinţă şi a vremei noastre actuale, dar care nu a fost respectată totdeauna în Renaştere.

Arhitectura trebue să fie puţin mai conservatoare, fiindcă ea serveşte nevoile omului, spre exemplu: o sală de mâncare, un salon, un dormitor, etc., au servit şi vor servi totdeauna aceloraşi necesităţi.

Trebue de asemeni să ne ferim de formulele sacrosancte, cum e aceea foarte obişnuită, banală pot spune, anume că „gusturile ca şi colorile nu se discută", ceeace este o greşeală profundă, fiindcă în artă totul se poate discuta; iar la consacrarea unei opere de artă se ajunge tocmai pe baza acestor discuţii libere a oamenilor de gust rafinat.

O altă formulă este aceea expusă aşa de lapidar de un mare pictor francez, Daumier, care zicea: „trebue să fii al timpului tău". Incontestabil că arhitectura este istoria cea mai adevărată şi cea mai sinceră a umanităţii, însă *arhitectura nu scrie istoria, ea o face, artistul crează şi deci el nu trebue să fie la remorca timpului său, ci trebue ca el să antreneze pe contemporanii săi, determinându-i de a-l urma.*

Marele Viollet le Duc, scria pela 1870, că arhitectura şi construcţia trebuesc practicate simultan: „construcţia este

mijlocul iar arhitectura rezultatul său, arhitectura fiind astfel poezia construcţiei. A construi este pentru un arhitect a întrebuinţa materialele pe baza calităţii ca şi a structurii lor cu ideia preconcepută de a satisface o nevoie prin mijloacele cele mai simple şi mai solide ; de a da lucrului construit aparenţa duratei, proporţii convenabile supuse la oarecari reguli, cari sunt impuse de simţ, de judecată şi de instinctul omenesc. Metodele constructorului trebue deci să varieze după natura materialelor, a mijloacelor de care dispune, după nevoile ce trebue să satisfacă şi după locul şi civilizaţia în mijlocul căreia s'a născut". De aci rezultă acea legătură indestructibilă a artelor plastice cu pământul, unde se nasc şi se desvoltă, nevoia acelui aşa zis tradiţionalism care trebue să dirijeze paşii noştri, aproape invizibil, şi astfel din tot ce facem trebue să se simtă că suntem dominaţi de acel imperativ categoric al rasei noastre, că suntem înainte de orice artiştii ţării acesteia.

Arhitectura nu este şi nu trebue să fie internaţională, ea fiind concepută într'un anumit loc şi de un anumit popor, pentru satisfacerea nevoilor lui materiale, ca şi a simţului său artistic. Ea poate deveni universală prin puterea de creaţie a artiştilor unei ţări, aşa cum e în epoca noastră o parte din arhitectura franceză şi aşa cum a fost în Renaştere arta italiană, ca şi toate marile arhitecturi începând dela cea romanică, bizantină şi gotică, cu toate ramificaţiile lor.

Se crede la noi de mulţi din acei aşa numiţi „europenizaţi" că a vorbi de tradiţii denotă că eşti un arierat, o tendinţă de totdeauna de a tăgădui tradiţia. Şi totuşi, dacă suntem azi aci, dacă avem pretenţia de a fi moderni, de a crea ceva nou şi, cum se spune obicinuit, de „a rupe cu trecutul", nu trebue să uităm o clipă că totuşi suntem opera a multor secole de sforţări, de progres lent, evolutiv, al generaţiilor cari ne-au precedat. Nu trebue deci să afectăm dispreţ pentru ce nu cunoaştem, aceasta numai ca să nu mai trebuiască să muncim pentru a-l cunoaşte. Ce e azi modern, peste 30-40 ani va fi, poate, ceva rămas în urmă, aşa că niciodată nu trebue să uităm acel adevăr elementar, că fără eri nu putea fi azi şi aşa mai departe, tradiţia fiind însăşi substanţa istoriei.

Să nu uităm de asemeni acel adevăr care ne spune că, ceeace merită să fie făcut trebue să fie şi bine făcut, până la cel mai mic detaliu, fiindcă în arhitectură perfecţiunea detaliilor asigură frumuseţea întregului ; aceasta fiind şi linia celor mai bune tradiţii.

Să nu uităm că în artă nu a existat generaţiune spontanee : între Partenon şi templele cari îl preced nu sunt decât nuanţe : din vid nu poţi face salturi în sus, tradiţia fiind suportul, acel patrimoniu şi acel bine fără de care nu poate exista mai binele şi deci nici progresul. Arhitectura este compusă din idei exteriorizate prin acele mijloace de exprimare care constitue rezultatul studiilor şi al talentului fiecăruia. Construcţia formează scheletul arhitecturii, iar decoraţia îmbrăcămintea sa, ele completându-se perfect pentru a satisface în arhitectură acele două trebuinţe imperioase : logica şi sentimentul.

Exceptând piramidele egiptene pe cari o simplitate brutală le armonizează aşa de bine cu deşertul, toate artele comportă o decoraţie care evoluiază cu ele ; iar arhitectura atinge apogeul când rolul ornamentului, oricât ar fi de bogat, se mărgineşte a pune construcţia în valoare. In toate bunele arhitecturi ornamentul face corp cu construcţia, mai apoi se separă de ea, iar în timp de decadenţă ajunge de o înăbuşe. Se ajunge astfel la o despărţire între constructor şi decorator, care răpeşte operei orice unitate, producând adevărate disonanţe, aşa cum a fost în mare parte arhitectura secolului al XIX-lea.

Arhitectura modernă care s'a afirmat în deosebi după războiul mondial, a fost o reacţie care a reînoit principiul clasic al construcţiei aparente şi frumoasă prin ea însăşi. Aceşti aşa numiţi nudişti au nesocotit însă cu totul decoraţiunea, ceeace e o profundă greşeală, arhitectura modernă fiind în acest fel o artă incompletă, o artă primitivă, un schelet fără carne, logică fără sentiment şi de aceea se poate afirma că nu vibrează.

Arhitectura modernă, aparţinând oricărei ţări de pe pământ, trebue să se desvolte, cum am văzut şi mai sus, în strânsă legătură cu natura solului, a climei şi a tradiţiilor ţării, adică a necesităţilor unui anumit popor. Ea nu poate fi deci decât naţională, aşa cum sunt toate artele şi literaturile lumii. Iar dacă în vremea noastră un principiu ce pare a fi nou, — fiind de fapt o reeditare modernă a celor mai pure principii de artă cari au stat la baza clasicismului greco-roman, — a pătruns la mai toate popoarele, anume acela al sincerităţii construcţiei aparente, al nudismului, acest fericit principiu poate fi aplicat oricărei arhitecturi din ori ce ţară.

Cu un singur corectiv însă, anume ca frumoasa construcţie modernă să fie învestmântată cu o tot atât de frumoasă decoraţie modernă, arhitectura numai în acest fel putând atinge un nou apogeu.

In ce ne priveşte, un gânditor care şi-a plimbat în jurul planetei o extraordinară intuiţie filosofică şi care descoperă la baza fiecărei culturi spiritul autohton, H. Keyserling, vizitându-ne acum câţiva ani, ne-a închinat în noua sa carte „Das Spektrum Europas" câteva pagini (405—412) de o reală înţelegere. Keyserling crede că dacă românii au o misiune europeană de îndeplinit, această misiune stă în a redeştepta la o nouă viaţă bizantinismul. Şi, fireşte, zice dânsul, acest popor şi această ţară pot să aibă un mare viitor"[1]).

Desigur că prin creştinism noi am trăit istoria noastră în strânsă legătură cu Bizanţul care ne-a influenţat adânc mai ales arhitectura, o ramură din cele mai reuşite a celei bizantine adaptată locului şi gustului nostru şi îmbogăţită cu arta populară moştenită dela înaintaşii noştri traci.

In spiritul acestei arte, ca şi a celei populare, înfrăţite atât de complet va trebui să renască artele plastice la noi. Am trecut printr'o epocă de desorientare, o adevărată eclipsă destul de lungă, deoarece o mare parte din producţia artiştilor noştri din acest timp nu ne aparţine şi deci către acel ideal care a călăuzit şi pe strămoşii noştri, trebue să se îndrepte tânăra noastră generaţie de artişti plastici.

In arhitectura românească modernă, drumul trasat cu destulă timiditate de generaţia lui I. Mincu şi a urmaşilor săi trebue lărgit şi continuat, în mijlocul unei societăţi mai autohtonă, mai pregătită şi deci mai înţelegătoare.

„Indărăt către răzeşii lui Ştefan Vodă", a spus Petre Carp într'un discurs rămas celebru în analele noastre parlamentare; îndărăt către tradiţiile noastre de artă, către spiritul din care a izvorît arta trecutului nostru, trebue s'o spună azi orice artist, ca şi orice intelectual, conştient de menirea şi de viitorul naţiei noastre.

---

[1]) Nichifor Crainic : Puncte cardinale în haos. Pag. 127 şi urm.

SP. CEGĂNEANU

Despre sate și gospodării țărănești

Satele noastre numai într'o foarte mică măsură sunt planificate dintr'o voință administrativă modernă. Acestea au o planificare dreptunghiulară, cu drumuri perpendiculare între ele, împărțind vatra satului în blocuri, fiecare proprietate formând o parcelă dintr'un bloc. Asemenea sate se găsesc în Banat și la granița de Vest a Ardealului, ca rezultat al împroprietăririlor austro-maghiare, — de fapt colonizări de desnaționalizare a elementului băștinaș românesc — iar în vechiul regat după împroprietărirea lui Cuza, aceea nedând de cât foarte puține ocazii creerei de sate noi. Căci ea de fapt, n'a făcut de cât să dea în proprietate deplină și vecinică sătenilor, casa și terenul de cultură pe care le dețineau din voința proprietarului pe a cărui moșie erau așezați.

Planificarea aceasta strict geometrică, abstractă, fără nici o legătură cu topografia terenului și nici cu economia rurală, gospodăria fiind despărțită și prea mult distanțată de terenul de cultură, mai ales la satele mari era și este încă o regulă generală. In Austro-Ungaria, în Rusia, la noi, găsim aceeași manieră.

Majoritatea celorlalte sate ale noastre însă, sunt vechi așezări, aranjate de însăși locuitorii lor.

Un om puternic, plin de energie și autoritate cu progenitura lui și cu străini puși subt a lui protecție se așeza pe un loc și întemeia un sat. Satul se găsea subt apărarea, autoritatea și jurisdicția lui. De obicei o asemenea așezare, teren liber fiind destul, prefera apropierea unei ape care oferea înlesniri de trai : pescuit, hrana viețuitoarelor pe care le creștea, salcie stuf și trestie din care-și clădea gospodăria, etc.

Mulțimea urmelor preistorice găsite și care se vor mai găsi lângă sau chiar pe amplasamentul acestor sate, arată cât de veche este legătura omului cu acest pământ.

Un asemenea sat rezultat al unui întemeetor, în aproape unanimitatea cazurilor sat mic, — ca pretutindeni în evul mediu — forma o unitate de măsură și o putere care s'a numit un moș [1]). Mai târziu lumea înmulțindu-se, un sat se forma din mai mulți moși, de unde expresia din documente ,,satul nostru se poartă în atâția moși''. Terenul acaparat de un moș era destul de mare de oarece fiecărui cap de familie i se dădea în folosință câte o jireabie, care varia între 20-65 de fălci [2]).

Deci majoritatea satelor noastre au o origine foarte veche și o alcătuire eșită din concursul unor factori foarte complecși, din care situația topografică, climatul și starea socială formează elementele principale. Forma cea mai veche de sat este aceea formată din gospodării sau grupuri de gospodării izolate, așezate chiar pe terenul de cultură și fâneață având în devălmășie doar pădurea și pășunile. Se mai păstrează încă asemenea sate în Munții Apuseni.

Dacă cercetăm harta statului major și interesantele lucrări ale D-lor Vuia, profesor de etnografie la Universitatea din Cluj - Sibiu și Florea Stănculescu, directorul Serviciului de arhitectură din Ministerul de Domenii, distingem în afară de cel de mai sus, următoarele tipuri de sate :

1) Sat simplu dealungul unui drum. 2) Sat compus, dealungul unui drum, cu mai multe ramificații înfundate, de oparte și de alta a drumului. 3) Sat dealungul unei văi cu sau fără pârâu prin mijloc, cu două drumuri principale, fiecare cu ramificații înfundate. 4) Sat mare compact, combinat din cele de mai sus, adică dealungul mai multor drumuri paralele, adaptate curbelor de nivel, având o linie principală de circulație și legătură cu exteriorul, către care converg ce-

---

[1]) In limba slavonă, păstrat și în bulgara de astăzi moșt = putere, forță iar móșten = puternic.

Moș în limba veche românească nu însemna un om încărcat de ani, pentru care aveam cuvântul bătrân ci un stăpânitor de pământ cu titlu seniorial și judecătoresc. Era deci deținătorul unei magistraturi pe o întindere de pământ dată căreia i-a și dat denumirea ,,moșie''.

Uneori deținea această demnitate de la el însuși în calitate de întemeetor, și aceasta a fost la început regula generală. Mai târziu o deținea de la un senior mai mare sau de la un suveran.

El de fapt nu era stăpânitorul efectiv al teritoriului ci ocârmuitorul și apărătorul lui pentru care avea drept să perceapă dijmă, să ție singur moară și cârciumă și să distribue justiția în schimbul unei plăți. Tot el conducea pe moșteni la luptă subt comanda seniorului voevodului sau suveranului.

Cuvântul moș nici astăzi nu are însemnare precisă și exclusivă de bătrân ci de autor, sursă. De aceea se zice ,,moșul nostru a murit de tânăr sau foarte bărtân'' și nici odată ,,bunicul nostru a murit foarte de moș''.

De altfel dacă semnificația lui exclusivă s'ar fi referit la vârstă era imposibil să dea cuvântul moșie cu semnificația pe care o are : O întindere de pământ destul de mare. Și atât de mare trebue să fi fost în cât și astăzi, nu numai metaforic, se referă la țara însăși.

Cuvântul moșnean, astăzi un copărtaș cu drepturi egale la stăpânirea unei moșii după norme bine determinate după un drept nescris însă sfânt și respectat a căpătat forma aceasta numai după ce de la moșt s'a ajuns la moș.

In documentele vechi, cele mai vechi cunoscute sunt din Sec. XIV avem cuvântul moștean sinonim și omonim cu móșten și a însemnat atunci de sigur un copărtaș al unei autorități, al unei puteri. Știm din documente mai târzii că acești moșteni care sunt aceiaș cu chinezii sunt datori să servească înarmați și călări în războae, pe socoteala lor, ceea ce cu vremea devine atât de împovărător în cât se vând vecini sau rumâni la alții mai bogați.

T din moșt nefiind conform cu fonetismul român s'a perdut și a dispărut și din moștean. S'a păstrat însă în compusul slavo-român moștenitor din moșt X genitor, în substantivul moștenire și în verbul a moșteni.

Moștenitor la origină a avut însemnarea de creiator, generator de forță autoritate și a urmat aceeaș evoluție a semnificației, ca și heres, edis, care în arhaică a însemnat domn, stăpân și numai mai târziu a însemnat succesor după ce mai înainte a însemnat legatar, care a lăsat un legat, adică a c r e i a t un succesor.

Moștenitorul arhaic era un creator, un legător de moșteni adică de copărtași ai forței ai puterei create de moștenitor pe o întindere de pământ oare care. Pentru moștenitor atunci era cuvântul hered.

Negreșit toate aceste însemnări și transformări etimologice și fonetice nu se pot urmări pe dovezi scrise ele întâmplându-se într'un interval de 6—700 ani de necunoaștere a scrisului nici de slavi nici de români. Dovezile scrise începând cu sec. XIV ne dau o slabă indicație însă suficientă spre a ști pe ce cale să pornim.

Aceste transformări și contopiri s'au întâmplat în epoca de bilinguism, când limba latină vorbită de băștinași lupta din răsputeri pentru asimilarea a ceea ce se putea și eliminarea a ce nu se convenea spiritului nostru latin până a obținut victoria definitivă, cu tot slavismul diplomatic care a dăinuit încă prin cancelarii și după aceea.

[2]) In această chestiune vezi Cap. III din ,,Pământul, Sătenii și Stăpânii'' de R. Rosetti, și I. Bogdan. Despre Cnejii români. Analele A. R. XXVI.

lelalte drumuri, spre intrarea și eșirea din sat. 5) Sat îngrămădit. 6) Sat dealungul drumului format din grupe de case separate prin teren liber. 7) Sat circular. 8) Sat dreptunghiular.

Afară de ultimul, eșit dintr'o planificare birocratică, toate celelalte sunt formațiuni țărănești eșite din contactul direct cu realitatea. Ele sunt în general foarte judicios întocmite.

Desvoltate în timp subt influența acelorași necesități economice, având a combate aceleași adversități ale naturei rezultate din forma terenului, direcția soarelui și a vânturilor dominante, având la dispoziție aceleași materiale de construcție și o mentalitate unitară formată de comunitatea de sânge și de conviețuirea îndelungată în mijlocul aceleași naturi, a dat naștere farmecului particular și impresiei de unitate a acestor sate, cu toată spontaneitatea înfăptuirilor individuale. Fiecare sat are personalitatea lui. Neexistând în trecut instituțiuni de comunitate, afară de biserică, nu există în acestea centre sau piețe de adunare, afară de cel dela marginea satului pentru adunarea vitelor mari ce pornesc la pășune și unde în majoritatea cazurilor este și locul de adăpare. Găsirea unui teren pentru clădirile cerute de organizarea administrativă și culturală modernă este o problemă foarte greu de rezolvat, planificarea fiind făcută după alte necesități.

Astăzi este la modă un interes foarte deosebit pentru sate. Negreșit că a fost o mare greșeală dezinteresarea din trecut pentru această covârșitoare parte a populației țărei, care formează fundamentul material și etic al națiunei.

Interesul acesta însă trebue să fie folosit cu multă prudență. Folosit mai ales în sensul unei desvoltări normale și evolutive a calităților morale sedimentate în el prin contactul cu realitatea, în decurs de veacuri. Aceste calități au ajuns să acționeze în mod reflex, ceea ce este un mare avantaj față de rațiune care poate să pornească pe nesimțite de la premize false. Instinctul este de multe ori mai sănătos de cât rațiunea.

Să-i punem deci la dispoziție mijloacele necesare, mai ales de ordin material, care să-l pună în situația de a-și găsi singur calea îmbunătățirei situației lui.

Să nu ne repezim la reforme radicale și rapide cu mentalitatea noastră orășenească care în materie de urbanistică ne face să visăm „C e n t r e C i v i c e", adică o altă denumire a piețelor monumentale orășenești. Satul are nevoile lui locale care nu se pot rezolva cu preconcepute idei orășenești.

Numai o minuțioasă cercetare locală, din care o sfătuire cu sătenii nu trebue să lipsească, poate da temeiurile unei lucrări urbanistice serioase. Atunci se va vedea că „Centrul Civic" este o simplă formulă orășenească și neactuală, altele fiind problemele comunei : Asanarea unei bălți, canalizarea unui râu, înlesnirea circulației prin împietruiri și lucrări de artă, înlesniri materiale pentru îmbunătățiri funciare și ale gospodăriei clădite și atâtea altele care să-i permită a ajunge la un grad de bogăție, sănătate și cultură, care să-l facă să simtă nevoia unei săli de conferințe, a c ă r e i c a t e d r ă s ă f i e o c u p a t ă d e c o n f e r e n ț i a r i ț ă r a n i, a unei biblioteci și a unor lucrări de agrement. Atunci și le va face singur după gustul lui particular și în locul pe cere-l va crede el mai nimerit.

După cum și-a croit satele, cu o planificație superioară aceleia a statului, după cum în gospodăria individuală a dat o arhitectură superioară arhitecturei orășenești, cu care greu am stârni interes peste graniță, țăranul va ști să-și îmbrace și în viitor, noile lui necesități economice și sufletești, într'o formă plastică originală, strict locală. .

Cu condițiunea ca până atunci să fie lăsat în pace, iar arhitectul să cerceteze numai, să se documenteze. Căci acuma oridecâte ori vine în contact cu satul prin clădirile administrative pe care este pus să le execute, nu face decât să producă o disonanță supărătoare.

Gospodăria individuală țărănească se bucură de aceeași realizare originală, care satisface admirabil nevoile economiei rurale. Lipsurile de care suferă această gospodărie sunt numai de detalii și nu se datorează n e p r i c e p e r e i ci s ă r ă c i e i. Nu știm dacă 10% din gospodăriile țăranului sunt igienice și încăpătoare. Dorința lui de mai bine însă se poate observa în orice curte de țară unde încă găsim în picioare prima lui locuință și aceea pe care și-a făcut-o după ce printr'o muncă încordată și strânsă economie și-a mărit avutul. Căci un țăran pe măsură ce se înstărește, se gândește la o locuință mai bună, la un grajd mai încăpător, la șoproane pentru adăpostit uneltele, la magazii și pătule pentru cereale, etc.

Lipsa de mijloace se vede foarte ușor, dacă știm că media terenului cultivabil pe cap de agricultor nu este cu mult peste 3 Ha [3]), și dacă ne gândim la scumpetea materialelor de construcție : cimentul, așa de necesar în clădirea unei gospodării agricole, se vinde la prețuri care-l exclud de la o asemenea întrebuințare. De asemenea și lemnul fasonat, ceea ce-l determină să întrebuințeze, pentru puținele nevoi ce-și permite a satisface, ceea ce cade de la fasonarea materialului lemnos.

Deci o înbunătățire a clădirilor unei gospodării țărănești depinde în prima linie de îmbunătățirea stărei lui materiale. Dacă prin imposibil, am admite că cineva ar găsi 1000 de miliarde lei, pentru clădirea a 3-4 milioane de gospodării țărănești, raționabil alcătuite și bine executate, venitul actual al țăranului n'ar putea amortiza asemenea sumă oricâte ipoteze de anuități s'ar face.

Lucrul acesta nu este posibil în Germania, unde câteva miloane de grajduri, cotinețe și gropi de gunoi sunt primitive, cu tot calculul făcut că ar aduce un spor de venit de peste $1^1/_2$ miliarde mărci anual, din cauză că investiția ar fi enormă în cât nici nu s'ar putea găsi iar amortizarea imposibilă. Și acolo numai cam 20% din gospodării sunt acceptabile. Așa ca să nu ne avântăm în o asemenea chestiune, vastă și insolubilă, numai cu entusiasm și bune intențiuni.

Totuși și în starea actuală este ceva de făcut pentru o ameliorare treptată și o lărgire a cunoștințelor țăranului în materie de igienă a clădirilor, și anume :

1) Eftenirea materialelor de care are nevoe ca : cimentul, varul, lemnul, cărămida, țigla, ferul, etc. Această eftenire s'ar putea obține printr'o calculare a unui beneficiu de fabricație modest ; anularea tuturor impozitelor, taxelor și timbrelor cu care sunt grevate ; eftenirea substanțială a transportului, limitarea beneficiului de desfacere. Negreșit numai pentru materialul consumat de țărani.

2) Fabricarea pe loc a materialelor ce nu pot fi transportate la mari distanțe cum este cărămida, țigla, olanele,

---

[3]) S'a adus în mod oficial mulțumire celor 5 milioane de țărani care în primăvară au semănat 5 milioane de Ha. Dacă socotim ceva peste 2 milioane Ha semănate în toamnă, avem o întindere care de abia ar putea acoperi nevoile de hrană ale celor aproape 14 milioane de locuitori și cam tot pe atâta animale, dacă hrana s'ar consuma pe săturate.

etc. și deschiderea unor cariere de nisip și pietriș așa greu de găsit astăzi la țară.

3) Fabricarea în serie a tâmplăriei, după forma caracteristică regiunei, ca și stâlpi, console, balustrade, etc.

Pentru distribuirea acestor materiale va trebui să se organizeze în fiecare reședință de plasă sau în altă comună, dacă aceasta nu este centrală sau în apropiere de o linie principală de comunicație, câte o cooperativă pentru comercializarea materialelor de construcție. Acestea vor fi grupate într'o centrală de aprovizionare. In sarcina acestor cooperative va cădea și fabricația cărămizii și deschiderea unor cariere de nisip și pietriș.

Este absolută nevoe de asemenea cooperative specializate, comerțul acesta neputându-se face de cooperativele de desfacere existente.

Deocamdată nu se vor permite mai multe cooperative în aceeași plasă deoarece numai printr'o mare manipulare de materiale se pot reduce cheltuelile de regie, care de obicei distrug micile cooperative.

Fabricarea tâmplăriei în serie și a materialului ecarisat s'ar aranja de „Centrală" fie creind prin cooperație fabricile necesare, în punctele de aprovizionare cu materie primă, fie prin angajamente convenabile cu fabricile particulare.

In ce privește tâmplăria și mobilierul, s'ar putea înființa pe lângă cooperativele de plasă câte un atelier de încheiat, materialul semifabricat fiind expediat de „Centrală".

Aceste cooperative de plasă prin atelierul de tâmplărie și prin fabricațiunea cărămizei și olanelor ar fi și o pepinieră de meseriași, care mai târziu ar lucra pe compt propriu prin sate.

Creditul de care au nevoe țăranii, pentru procurarea acestor materiale, se va acorda numai prin banca populară locală, conducătorii acesteia cunoscând mai bine capacitatea de plată a debitorului și garanția ce trebue să ia.

Va trebui, pentru finanțarea acestor credite, ca din totalul sumelor mânuite de băncile populare, o cotă să fie întrebuințată esclusiv pentru împrumuturi de clădiri.

Dacă se mai fac oarecare înlesniri meșterilor care ar conveni să lucreze esclusiv la țară, ca degrevare de impozite sau o subvenție oarecare, este cred, tot ce s'ar putea face pentru sate în situația actuală.

Pentru ameliorarea technică ar fi poate nevoe de un „Oficiu pentru geniul rural" care să se ocupe cu :

1) Elaborarea unor norme generale de sistematizare.

2) Alcătuirea unor instrucțiuni în ce privește construirea unei gospodării țărănești ca : Dimensionarea pieselor în raport cu destinația (locuință, grajd, cotineață etc.), raportul între plin și gol, pentru o bună luminare și aerație, legătura între piese, orientarea, distribuirea rațională a terenului de clădit și de cultură, canalizarea și captarea practică a apelor de ploae etc. etc.

3) Alcătuirea unui manual de technologia materialelor de construcție țărănești, cu indicarea celor mai practice măsuri de aflare, extragere, conservare și întrebuințare.

4) Alcătuirea unor manuale practice de construcție care să poată fi înțelese de maeștrii rurali. Aceste manuale se vor baza în prima linie pe actualele metode de lucru întrebuințate de meșteri țărani.

5) Redactarea unei reviste lunare care să cuprindă pe lângă date technice și reproduceri de pe realizări în mediul rural, și un spațiu rezervat reclamei și propagandei.

Sunt contra redactărei de albume cu planuri tip.

Acestea scutesc de gândire proprie, uniformizează și tâmpesc. Este suficient să ne gândim la ce au dat planurile tip ale unor autorități de stat neînțelegătoare a principiilor artei.

Arta însă nu este ca o știință de repetiție în care o problemă, pe orice mână s'ar găsi, să dea întotdeauna acelaș rezultat. Căci în rezultatul problemei nu intră nimic din temperamentul individual. In artă este cu totul altfel. Artistul este un creator. Și după cum creatorul divin nu face în aceeași specie o ființă, absolut la fel cu alta, eșind totuși din elemente neasemenea o armonie și un caracter general al speciei, tot așa și în arhitectură, din diversitatea elementelor componente ale unui gen de clădiri ese o caracteristică și o armonie generală. Deci fiecare clădire trebue să-și aibă autorul ei.

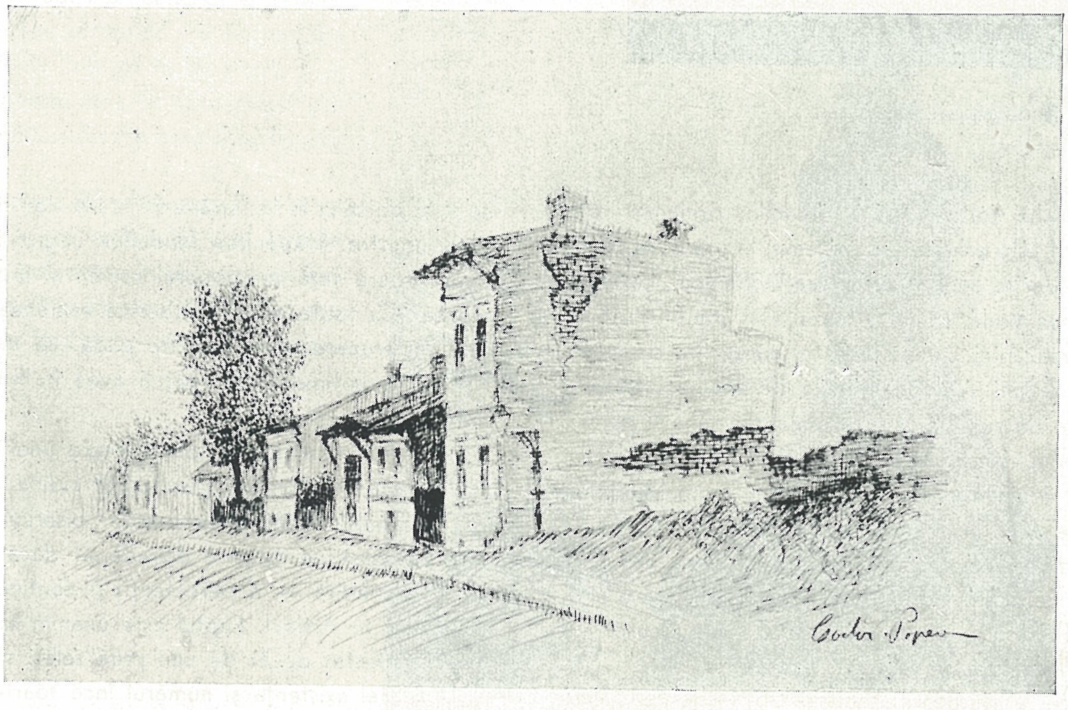

Case vechi — **Desen de Gabriel Popescu**

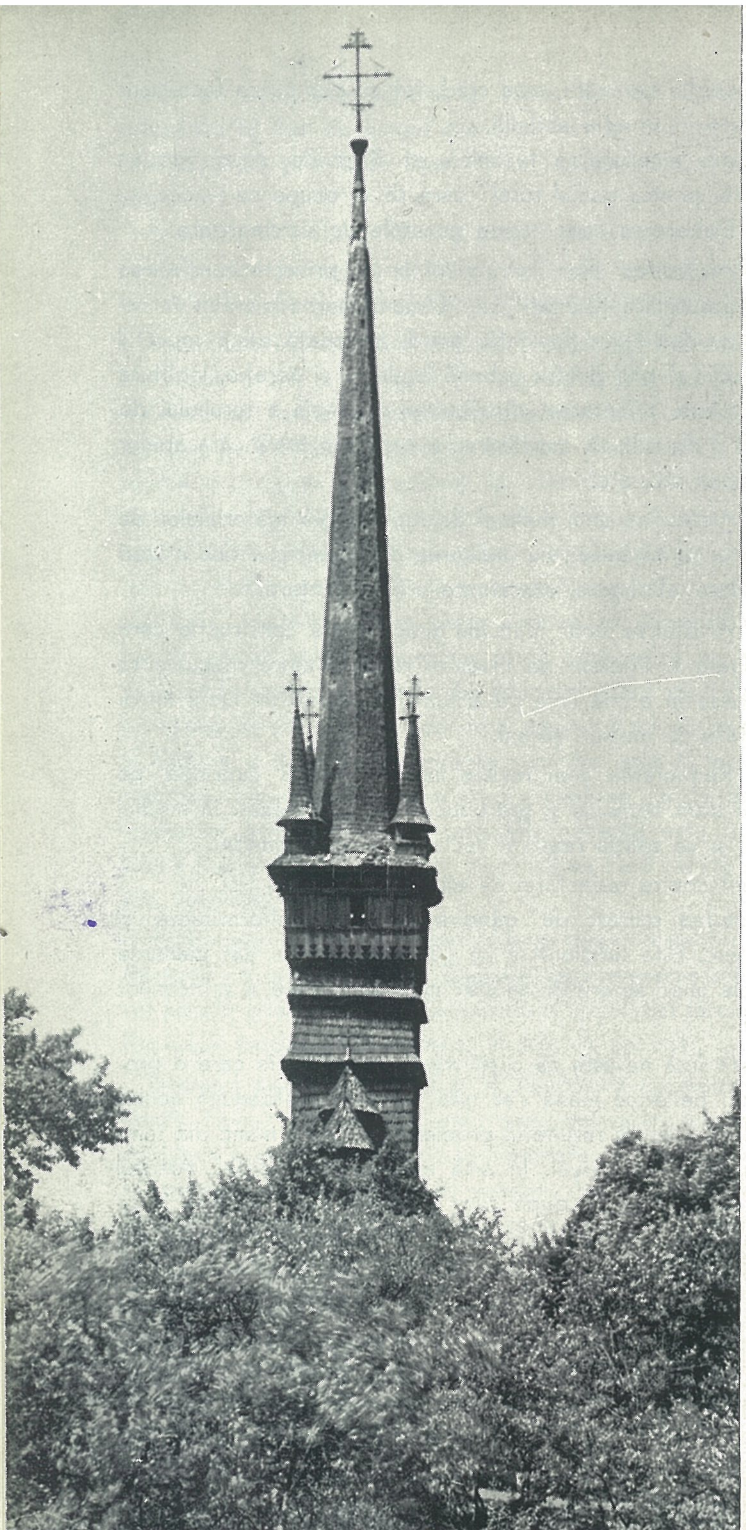

Turnul bisericii din Săcălășeni, Satu-Mare.

Arh. VICTOR SMIGELSCHI

Bisericile de lemn din Ardealul de Nord

Arhitectura veche caracteristică regiunilor românești din Ardealul de Nord este arhitectura de lemn, In afară de ctitoriile mai mari, datorite unor munteni sau moldoveni, ca Neagoe Basarab, Aron Vodă, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu și altele mai mici și mai recente, construite de localnici cu meșteri străini și după modele de asemeni străine, bisericile trainice de zid, ridicate de mâini românești pentru credincioșii români, constitue excepții.

Motivele sunt arhicunoscute. Ca și Românii din Muntenia și Moldova, care până la întemeierea principatelor n'au avut biserici de piatră, și cei din Ardeal, atâta vreme cât n'au putut ajunge la oarecare independență politică și stare economică mai înfloritoare, au trebuit să se mulțumească cu modestele lor bisericuțe și case de lemn.

Pe la 1100, când Maghiarii începeau să-și impună supremația lor politică asupra ținuturilor Transilvaniei, Românii stăpâneau de mult aceste locuri. Ei aveau legile lor bisericești și obiceiurile lor străvechi, care s'au menținut până în zilele noastre. Stăpânirea feudalilor unguri n'a fost nicicând binevoitoare față de poporul român și instituțiile sale religioase. Cu toate acestea biserica românească s'a menținut fără întrerupere și se știe, de pildă, că încă din veacul al XIV-lea, preoțimea românească avea în fruntea ei chiar un mitropolit.

Din sărăcia lor însă și din vitregia unei vieți de neîntrerupte asupriri, Românii n'au putut ridica pentru preamărirea Domnului decât modestele lor biserici de lemn. Aceste biserici constitue totuși o dovadă — dacă ar mai fi nevoie să fie dovedită — a persistenții și continuității elementului românesc în Ardeal. Faptul este unanim recunoscut, ne mai fiind contestat decât de unii prea zeloși studioși unguri.

De altfel existența și numărul încă foarte mare a acestor biserici — în ultima vreme multe din ele au dispărut și continuă să dispară, fiind înlocuite prin construcțiuni de zid —

se mai explică și prin abundența materialului lemnos precum și prin dibăcia și posibilitățile ale meșterilor locali, obișnuiți să lucreze cu pricepere și cu artă materialul pe care în primul rând îl aveam la îndemână.

Cu toată modestia acestui material și cu toată simplicitatea procedeelor de construcție întrebuințate, calitățile formale ale bisericilor de lemn din Transilvania sunt remarcablie.

La pag. 23, rândul 8, în loc de :
„In exteriorul lor totul se bazează pe armonia grăitoare a"
se va citi :
Interiorul lor, prezentând elementele tipice ale planului

blu, care este la înălțimea celei mai autentice picturi bizantine.

In exteriorul lor totul se bazează de armonia grăitoare a siluetei, a liniei, a masei și a proporțiilor. Compoziția este deosebit de limpede și unitară, înconjurând orice complicație inutilă a liniei și a maselor. Jocul umbrei și luminei se produce prin strașinile late, deseori sprijinite pe pridvoare de stâlpi, care aruncă umbre puternice asupra pereților și tocmai din cauza lărgimii lor aduc o notă de varietate și de libertate în operă. Partea de sus are, din cauza turlei, un pronunțat aer gotic, datorit înrâuririi pe care a avut-o în perioada crerării acestui tip de biserici (sec. XIV) arhitectura de zid contemporană.

Turla este elementul principal al compoziției. Sveltă și elegantă, ea se sprijinește pe pereții pronaosului, țâșnește prin acoperiș terminându-se printr'un coif ascuțit, care de multe ori ia aspectul unei săgeți, asvârlite, par'că, spre cer. Față de liniștea statică a edificiului propriu zis, aduce adeseori o notă dinamică de mișcare spre înălțime, plină de farmec și în același timp de mândrie. Felul magistral cum acest element, împrumutat din alte arhitecturi, este altoit în planul și formele bizantine originare, arată pe deplin marea artă și măestria meșterului popular în a lucra lemnul, singurul material pe care, fără multă cheltuială, îl găsea la îndemână.

Căci pentru o apreciere nepărtinitoare trebue să lăsăm la o parte ideea preconcepută, la unii, că numai în piatră sau cărămidă s'ar putea crea opere de arhitectură. Precum în sculptură și în pictură, valoarea operei de artă nu depinde nici în arhitectură de materialul din care este făcută.

Arhitecturii de lemn, de altfel, considerată ca artă populară cu origini străvechi, i se atribue un rol din cele mai însemnate în procesul de formațiune a arhitecturii monumentale de zid sau de piatră, de mai târziu. Și dacă, în general, nu se poate vorbi de o evoluție neîntreruptă și absolut proprie a arhitecturii de lemn, deoarece această evoluție a fost totdeauna strâns legată și uneori chiar condiționată de desvoltarea arhitecturii de piatră, pe care cea de lemn deseori o imită, nu este mai puțin adevărat, că în arhitectura de lemn românească se simte o puternică tradiție, care ne îndreptățește să afirmăm că la Români biserica de lemn a existat din cele mai vechi timpuri. Dacă considerăm apoi decorul sculptural, cele mai multe biserici din Ardeal poartă pe ele acele splendide exemple de crestături și ciopliturі în lemn, care se găsesc în arta noastră populară veche și au la origine olementul trac — motive geometrice cu infinite variațiuni — care s'a păstrat în popor, străbătând veacurile până la noi.

Bisericile de lemn din Ardealul de Nord, cu toate că au suferit mai târziu influența barocului, ceea ce nu le scade însă din valoare, căci imitația nu a fost nici când servilă, au avut la rândul lor o puternică înrâurire asupra arhitecturii de lemn din țările învecinate. W. Zaloziecky spune, vorbind de tipul bisericilor din Rusia subcarpatică, că acestea n'ar fi putut fi create dacă n'ar fi existat în prealabil bisericile românești din Transilvania [1]) Este o recunoaștere imparțială, care dovedește odată mai mult, puternica originalitate a geniului nostru național.

---

[1]) W. R. Zaloziecky. Gotische und barocke Holzkirchen in den Karpathenländern. Viena, 1926.

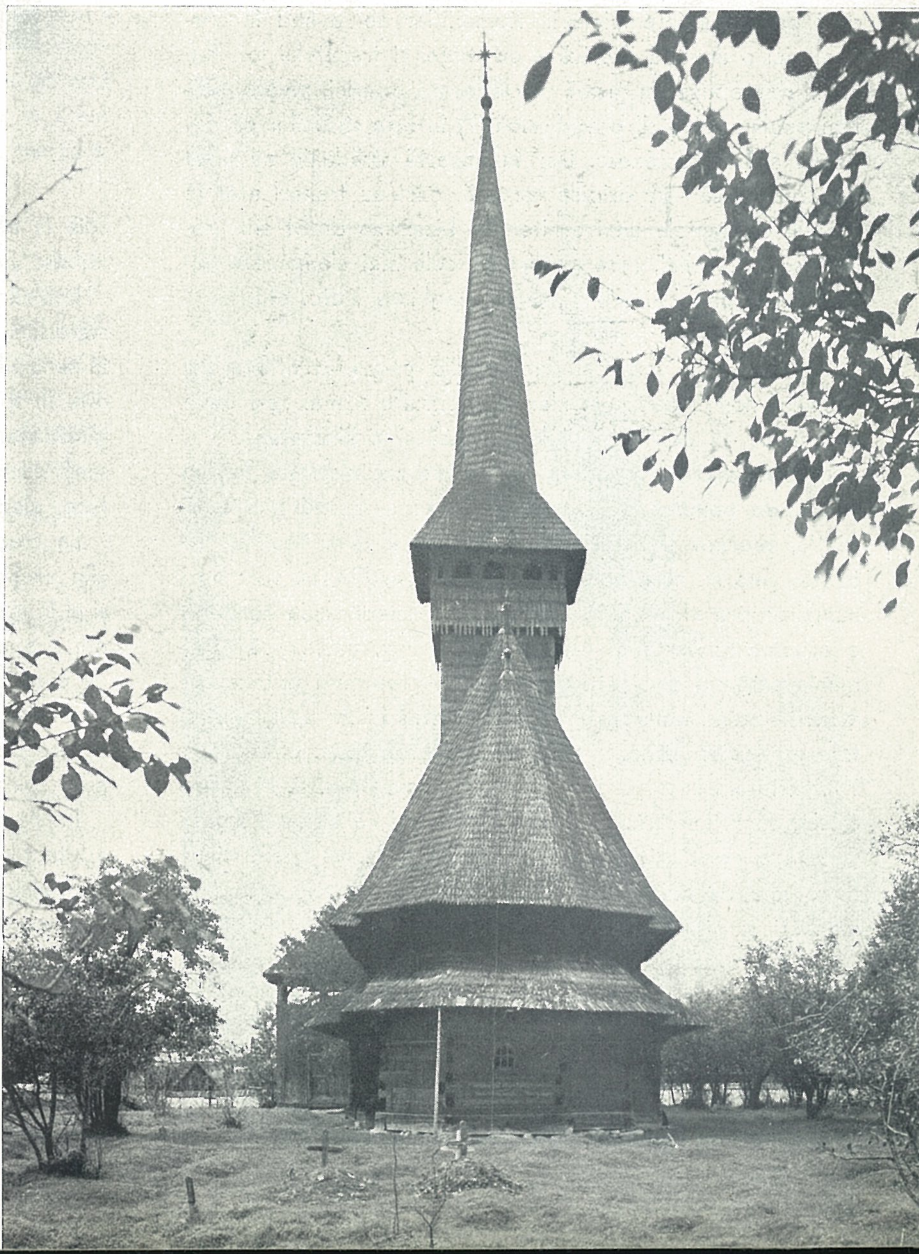

Biserica de lemn din Cuhea-Maramureș.

Cl. Com. Mon. Ist.

Transilvania şi Bizanţul

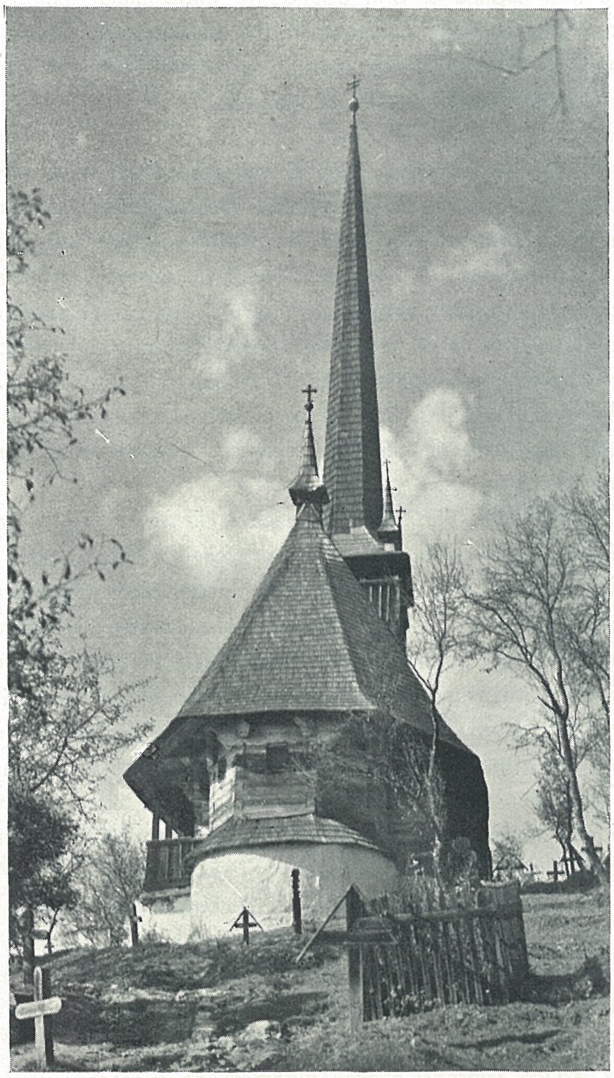

Biserica de lemn din Fildul de Sus.

Din campaniile de presă maghiare, îndreptate în contra a tot ce este românesc, nu putea să lipsească, fireşte, nici arhitectura noastră.

Intr'un articol apărut în cotidianul budapestan Magyarország la 11.V.941, sub semnătura E. Gulyás de Padany, se publică câteva astfel de „aprecieri".

Când cineva se îmbogăţeşte repede, ca România de după 1914-18, spune d-l G. de P., pentru a-şi justifica bogăţia caută să-şi fabrice şi un trecut istoric. Savanţii români se puseră astfel la lucru cu atâta râvnă, că au ajuns până la Romulus, făcând pe lupoaica romană să alăpteze şi alţi sugaci pe lângă întemeietorii Romei. Iar ne având în Ardeal nici o dovadă istorică a existenţei şi trecutului lor, Românii s'au apucat în grabă să clădească biserici, palate, edificii publice, care să dovedească (?) în faţa străinilor că Ardealul a fost românesc. Dar în această strădanie au uitat de „presupusa" lor origine romană, căci au transplantat în Ardeal elementele unei arhitecturi bizantine drept stil „românesc străvechi", care „pălmuesc cele mai elementare cunoştinţe şi principii arhitectonice maghiare", etc. etc.

Am trece cu vederea elucubraţiile pseudo-ştiinţifice ale vecinilor noştri, dacă ele n'ar fi construite numai „ad usum proprium", ci destinate să le citească şi străinătatea.

Lăsând la o parte pasagiile insultătoare debitate într'un limbaj de pamflet de provincie, care nu merită nici o atenţie, precum şi neruşinata falsificare a unor realităţi istorice, care nu au nevoie de a mai fi dovedite, ne vom opri numai asupra afirmaţiei care vrea să formeze cheia de boltă a argumentărilor d-lui Gulyás de Padany, anume că „România care s'a cocoţat permanent în presupusa origine romană", uitând aceasta ar fi transplantat în Ardeal elementele arhitecturii bizantine, drept „stil românesc străvechi".

Constatăm în această privinţă că nu pe Români, ci că pe d-l G. de P. l-a „trădat memoria", uitând că Bizanţul a fost în Europa orientală, din care am făcut şi facem parte, timp de o mie de ani continuatorul imperiului şi civilizaţiei romane.

Cu toate vicisitudinile vremurilor şi cu toate greutăţile neasemuite prin care a trecut neamul nostru începând cu perioada sa de închegare, el a izbutit să creeze, în cadrul arhitecturii acestui Bizanţ, o ramură din cele mai reuşite: arhitectura veche muntenească, a cărei înflorire a culminat în epoca lui Constantin Brâncoveanu, încremenind pentru secole în multele biserici şi în palatele domneşti, care împodobesc pretutindeni pământul românesc.

Imbinând apoi fondul bizantin cu elemente ogivale şi cu metodele de construcţie autohtone, am putut să realizăm în nenumăratele monumente de artă religioasă veche, răspândite în toată Moldova şi Bucovina, un stil de autentică originalitate, ale cărui calităţi esenţiale sunt raţiunea, bunul simţ, cumpătarea, ingeniozitatea în soluţiunile tehnice adoptate, eleganţa şi echilibrul armonic al compoziţiei.

La crearea acestor monumente de artă, care sunt bisericile vechi din România, geniul nostru naţional a contribuit şi el în mare măsură. Această părere nu este numai a noastră dar şi a unui mare istoric de artă, de renume european, mort de curând, profesorul Iosef Strzygowski dela Universitatea din Viena, care o susţinea într'un studiu al său asupra bisericilor noastre din Bucovina, ca un mare omagiu adus spiritului de creaţie românesc.

In Ardeal, condiţiunile istorice pentru desvoltarea unei arhitecturi monumentale naţional-româneşti au fost cu totul neprielnice. Astfel numărul monumentelor vechi, unele ca biserica din Densuş, chiar din sec. IV., este mai mic. Iar din epocile mai târzii putem cita ctitoriile înfiinţate de familii domneşti din Ţara Românească, ale cărei legături culturale cu Ardealul n'au fost nici când întrerupte. (Prislop, Sâmbăta de sus, Făgăraş, Sf. Nicolae-Braşov, etc.).

Dar dacă sunt mai rare documentele „de piatră", create de arta cultă, avem în schimb nenumăratele documente ale

artei populare : cele peste 1400 biserici vechi de lemn, răspândite pretutindeni în Ardeal și cu deosebire în cel de Nord; mai modeste, mai sărace decât cele de zid, dar totuși — arta nu se măsoară cu metrul — monumente de adevărată arhitectură, create de geniul nostru național.

G. Szinte — cităm dinadins numai din autori străini, unguri și germani — scrie despre bisericile de lemn din jurul Clujului : „întotdeauna armonia, care ni se înfățișează în proporțiile nimerite ale unui turn de lemn" dă „o impresie atât de captivantă, care nu se poate reproduce". Lad. Szinte, despre aceleași biserici : „sunt așa de frumoase, armonice, așa de simple, decorurile atât de originale, fiecare bucată o capodoperă". Szendrei crede că „poporul român a adus un element nou în arhitectura sa de lemn originală". V. Myskowski scrie : „a sosit timpul ca aceste biserici, cu care s'ar putea mândri nu o singură țară, să fie examinate în mod special prin desenuri fidele, fotografii, și să fie publicate, servind ca dovadă a activității artistice din vremurile trecute și a gradului de desvoltare a artei și culturii". Dar aprecierea cea mai superlativă asupra bisericilor noastre de lemn, o putem mulțumi lui Fr. Schulcz, care, studiind bisericile de lemn din județul Sătmarului, găsește construcția lor deosebit de interesantă, boltitura lor deosebit de originală, în decorul scândurilor poezie, la chenarele ușilor fantazie ; o arhitectură de lemn cu desăvârșire desvoltată, întrecând chiar pe cea din Elveția și din Norvegia. „Bisericile norvegiene nu oferă nici pe departe, în formele lor esențiale, claritatea și conștiința de sine arhitecturală de a face efect prin massele principale, precum este cazul aici, ci se pierd în detalii exagerate, sălbatice, romantice, neglijând formele de bază".... „Impresia ce lasă aceste biserici de lemn este neobișnuită, covârșitoare", „aceste clădiri de lemn perfecte sunt opere de artă arhitecturală în felul lor", „chiar simplul meseriaș a creat clădiri, pe care posteritatea le poate aprecia ca remarcabile" [1]).

S'a afirmat că aceste clădiri, fiind mai recente — cele mai vechi datează din jumătatea a 2-a secolului 17 — nu ar putea dovedi îndeajuns vechimea existenței noastre în Ardeal. In forma lor arhitecturală perfect închegată sub raportul stilistic, aceste monumente însă nu pot fi decât rezultatul unei evoluții îndelungate dela prototipuri, de mult dispărute din cauza trăiniciei mai limitate a lemnului ca material de construcție, și ale căror origine se pierde cu veacuri în urmă.

Față de aceste creații de artă veche de necontestată originalitate și pentrucă în încheierea articolului citat se vorbește de „principii arhitectonice maghiare" pălmuite, ne-am putea pune și noi o întrebare : oare ce au creat Maghiarii în domeniul arhitecturii, în cadrul existenței lor „milenare", ca să-i supere într'atâta bisericile ridicate de noi în Ardealul de Nord, în ultimii 20 de ani ?

Maghiarii, popor nomad stabilit în Pannonia în epoca migrațiunilor, au împrumutat dela populațiile găsite în această regiune până și denumirile casei și a toate ce se referă la așezări stabile, noțiuni care în limba lor nici nu existau. Iar timp de o mie de ani au continuat să împrumute dela vecinii din spre Occident formele și stilul caselor și orașelor lor, precum și pe arhitecții [2]) care le-au construit, fără de a adăuga nimic de care să se poată spune că a fost contribuția geniului constructiv maghiar.

Cercetând istoria arhitecturii în Ungaria, abea pe la sfârșitul secolului 19. întâlnim artiști cu nume unguresți, [3]) care-și storc inspirația ca să creeze cu ajutorul unor motive decorative policrome, luate din broderiile populare — împrumutate și acestea dela popoarele învecinate — o arhitectură de colorit național-maghiar. Inițiatorul acestei mișcări a fost, notăm în treacăt, arhitectul Edm. Fellner, de origine șvăbească, adică tot un străin.

Singurele creațiuni originale au fost, în teritoriile stăpânite de Ungaria în cursul istoriei, alături de arhitectura de lemn a Românilor, bisericile-cetăți și orașele Sașilor din Ardeal.

Argumentul e interesant și ispititor pentru o documentare mai vastă. Ne oprim însă aci căci credem că dacă este zadarnic să încerci să convingi pe cine nu vrea să înțeleagă, e nu mai puțin adevărat că nu poți falsifica istoria, fără ca până la urmă să nu se răzbune minciuna.

V. S.

---

[1]) **C. Petranu.** Bisericile de lemn din județul Arad. Edit. Krafft & Drotleff, Sibiu, 1927.

[2]) Reproducem din „Ungarische Baukunst" de **Anna Zádor** (Wasmuth Lexikon der Baukunst, vol. IV pg. 591-595) lista **completă** a artiștilor citați : Villard de Honnecourt (sec. 13), Chimenti Camicia (sec. 15), Pietro Spazzo, Carlo Martino Carlone, Antonio Carlone, Sebastiano Bartoletti (sec. 17), Johann Lucas Hildebrandt, J. N. Jadot, Franz Anton Hillebrandt, Jacob Fellner (sec. 18), Michael Pollack, Nikolaus Ybl, Alois Haussman, I. Steindl, Edm. Fellner (sec. 19). Nu figurează, în această listă, nici un nume unguresc.

[3]) Béla Lajta, Á. Árkai, Tőry-Pogány, Málnai și alții.

Biserica veche din Densuș, Hunedoara, (Sec. IV)

Opera de construcție românească în Ardealul de Nord

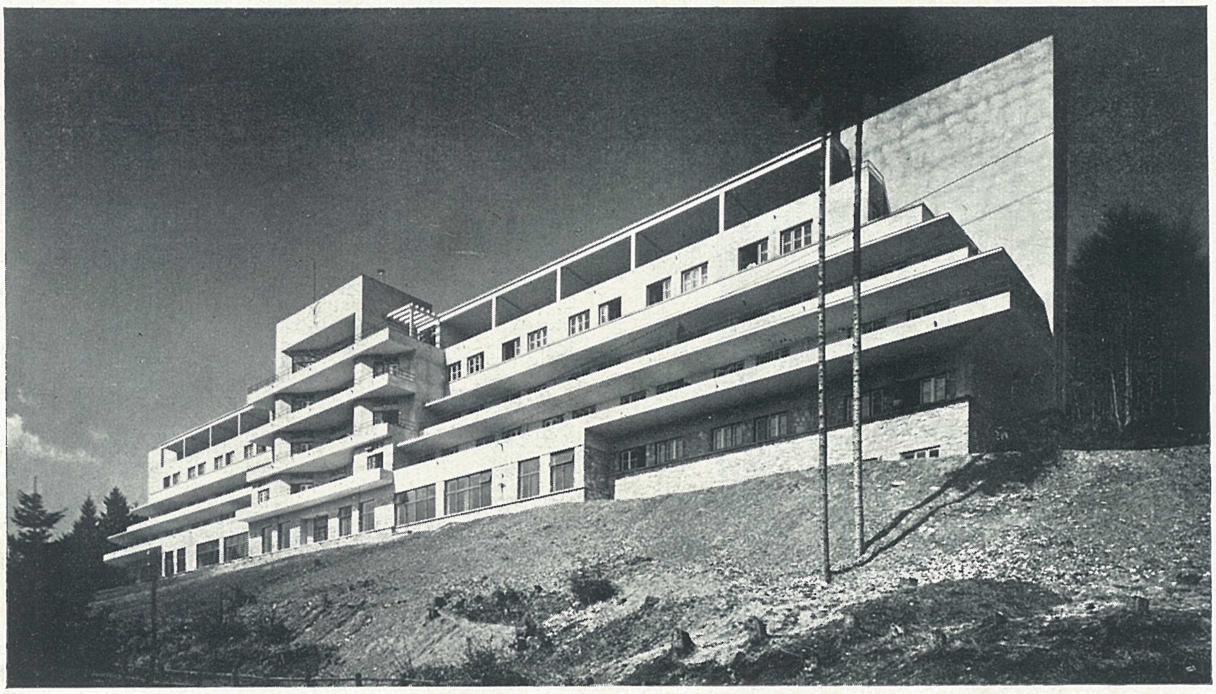

Sanatoriul TORIA (Ciuc) al
Soc. „Profilaxia Tuberculozei"

Arh. Grigore IONESCU

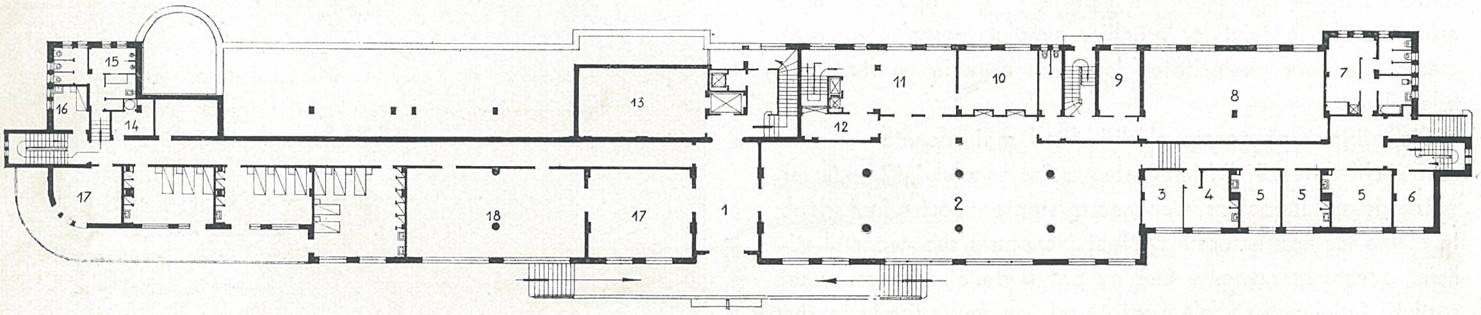

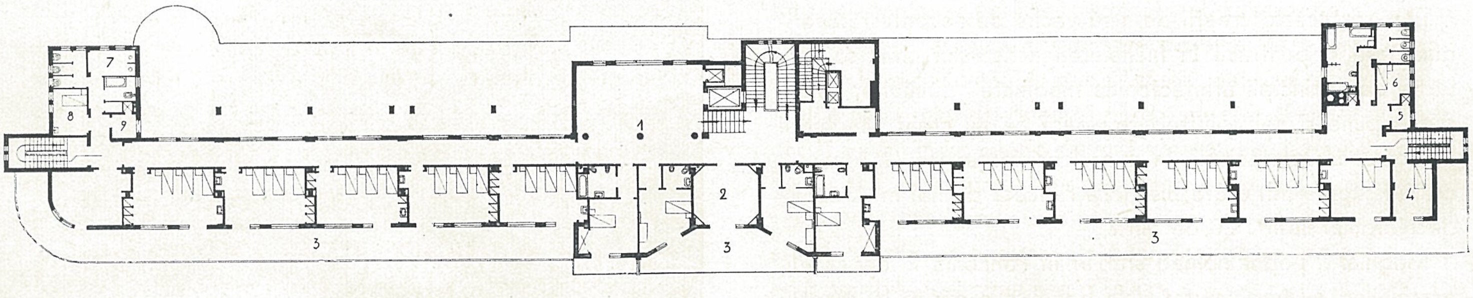

Parterul, Sc. I : 600. — 1. vestiar, 2. sala de mese, 3. studio, 4. portar, 5. intern, 6. servitor, 7. sterilizator de scuipători, 8. pivniță-depozit, 9. frigidaire, 10. sterilizator, 11. oficiu, 12. albituri pt. mese, 13. depozit-vestiar, 14. rufe, 15. dușuri, 16. infirmieră, 17. salon, 18. bibliotecă.

Etajul I, Sc. I : 600. — 1. hall, 2. salonaș vizitatori, 3. terasă, 4. infirmieră, 5. gunoi-mături, 6. servitori, 7. dușuri, 8. infirmieră, 9. rufe.

ultimii ani, chiar cele mari, ne arată doar o epocă fără de artă, de o moralitate elastică, iar rezistența lor calculată doar la atât ca să ție, fără coeficientul neprevăzutului isvorât oricând din anumite întâmplări, sau produs de forțele misterioase și capricioase ale naturei ; mai toate construcțiile noui conținând stigmatul „beției vitezii".

După Dr. Linke, prof. la universitatea din Frankfurt pe Main, seismicitatea României este caracterizată prin cutremure slabe ; cutremure catastrofale, ca cel din 10 Noemvrie 1940, producându-se abea la intervale de 40-50 ani. De fapt ultimul cutremur de gravitatea celui din Noemvrie, nu s'a produs la noi decât acum 140 ani, la 1802.

Durata medie a unei clădiri obișnuite este socotită la circa 100—120 ani ; iar a clădirilor mari monumentale, palate boierești, biserici, este de circa 250—400 ani. Un cutremur mare sau vreun altfel de capriciu urnit de forța necunoscută a naturei reduce simțitor viața inertă a acestor edificii.

După Dr. Linke, în țara noastră, la orice edificiu construit pentru o durată mai mare de ani, trebue să se țină seama de aceste manifestațiuni ale naturei la care este expus de cel puțin câteva ori în durata existenții lui ; să impunem deci o execuție solidă și cu materiale de deosebită rezistență.

Credem că organele superioare tehnice ale municipiilor orașelor mari, și în special ale metropolei noastre, vor studia și legifera noui norme în domeniul construcției, ca învățământ rezultat din groaznicul cataclism suferit în toamna anului trecut.

In prima linie se impune reducerea numărului de caturi, în înălțime ; în al doilea rând fixarea, pentru arterele principale din centrele comerciale, înălțimi unice : toate imobilele de pe acea arteră să aibe una și aceeași înălțime.

Casele mult prea înalte sunt, într'un pericol aerian sau sau bombardament de artilerie inamică, și ținte vulnerabile și de reper care îngreunează apărarea urbanistică.

Dărâmarea unui edificiu înalt, din oricare cauză s'ar produce — cutremur, bombardament, incendiu — poate prăbuși după el alte 2-3 imobile învecinate ; mai ales când diferența de înălțime dintre o clădire și cea învecinată este mare.

S'a dovedit, din experiența orașelor vechi și mari din occident, că în cartierele cu clădiri mult prea înalte, cu prea multe etaje, că aceste edificii aduc, autorităților și serviciilor publice de care depind, mari neajunsuri și dificultăți de ordin administrativ și întreținere ; implicit, deci, pentru municipiul respectiv o stare aproape deficitară ; aduc repercusiuni până la o adevărată zăpăceală și „anarhie" în conductele subterane de apă, canale, colectoare, în cablurile electrice, telefonice, telegraf.

Tot numărul ridicat al etajelor, mai ales când edificii unele lângă altele au toate peste 5-6 caturi, produc o supra aglomerație de populație, un imens trafic cu neînlăturabile blocări ale circulației ; fără să se fi putut încă găsi soluția practică pentru a rezolva palpitanta problemă a circulației.

Dacă mai adăugăm pericolul atacurilor aeriene sau a bombardamentelor de artilerie inamică în eventuale războie, ori incendii mari, aceste cartiere cu edificii mult prea înalte, sgârie-norii noștri, vor produce un adevărat haos și o nesiguranță de viață în acea zonă a orașului.

La un bombardament aerian, de exemplu, o bombă de 100 kg. greutate în căderea ei în mijlocul unei străzi sau pe un loc viran, poate numai prin efectul suflului (depresiunea de aer) să producă, pe o rază de 50 metri, crăparea zidurilor la case. La Barcelona, în timpul războiului civil deacolo, la o bombă explosibilă de 250 kgr. greutate, aruncată de un aeroplan german în mijlocul unei străzi, numai efectul suflului după explozia bombei a fost suficient ca să provoace dărâmarea a 6 blochausuri moderne.

Strada prea îngustă, casele prea înalte, a fost desigur, în bună măsură, cauza acelor prăbușiri de imobile.

Adăposturile subterane din imobilele mari dela noi — oricare din ele, din orașul București — sunt toate într'o posibilitate relativă de a garanta viața celor refugiați în contra atacurilor aeriene, fie ale bombardamentelor de artilerie, a vreunui incendiu sau cutremur mai puternic. Nu mai vorbesc că oricari din aceste adăposturi nu pot cuprinde numărul locatarilor din acel blochaus.

Războiul din Spania, din Polonia, Berlinul sau Londra, sau recent de tot sărmanul Belgrad, ne pot vorbi îndeajuns despre aceste creațiuni de adăposturi din marile blocuri, ca și de siguranța cu totul relativă în împrejurările numite.

Cartierele comerciale și suprapopulate, în care se găsesc mai ales blochausurile noastre, cu multe etaje și mare înălțime, ar trebui să fie deservite numai de străzi largi, de bulevarde. Lărgimea străzei în acele cartiere de intes trafic să fie reglementată la egalul înălțimilor tolerate a clădirilor depe ambele trotoare.

Inălțimea blocului drept, plus cel stâng = lărgimea străzei.

Aceste străzi ar deveni astfel și adevărați plămâni de aer pentru construcțiile situate pe ele ; la o prăbușire a imobilelor din vre-o cauză nenorocită — cutremur, bombardament, incendiu, etc. — strada nu ar ajunge să fie blocată ; circulația pe aceste străzi, dacă tot cartierul ar fi deservit de asemenea artere largi ar fi suficient de degajată ; conductele de apă, canal, cabluri electrice, telefoane, etc. cuprinse în subsolul străzei ar fi ușor de verificat, de completat, de transformat, sau de mărit. Bucureștiul are astăzi străzi, chiar multe, ale căror trotoare nu văd niciodată soarele ; are imobile mari situate pe străzi înguste, din care dacă ar eși deodată toți locatarii lor în stradă, aceasta nu i-ar putea cuprinde ; are prea multe străzi înguste și întortochiate, cu defecțiuni în curentul de primenire a aerului, cu o circulație continuă și amețitoare.

La ultimul congres de sistematizare ale orașelor ținut la Mexico în 1938, delegațiunile tuturor țărilor cu orașe mari, aveau a se plânge de un punct comun devenit culminant, haotic, în aceste centre de mari așezări omenești ; anume de problema marii circulații, care face ca mai toate orașele să fie stingherite până la blocare de imensul trafic desvoltat în ultimul deceniu, de mișcarea dinamică și numărul mereu crescând al vehiculelor cu tracțiune mecanică.

Pun această problemă desbătută la congresul din Mexic în legătură cu daunele cauzate de cutremur asupra anumitor orașe deale noastre. Bucureștiul în principal, din cauza străzilor sale înguste și întortochiate avea în zilele ce au urmat cutremurului străzi întregi blocate și periclitate pentru circulație.

Dacă Bucureștiul ar avea multe artere ca B-dul Brătianu, ar putea ușor să degajeze orice circulație blocată pe o altă arteră paralelă ; ar putea ușor să disloce și să dirijeze altcum problema marii circulații ce încet-încet va strangula și paraliza buna mișcare a traficului nostru vehicular ; s'ar putea ușor studia descongestionarea liniilor de tramvaie din centrul orașului, dându-le o circulație subterană (metrouri); s'ar putea face în cartierul central al orașului la încrucișări de artere importante, pasaje subterane de trecere pentru pietoni ca și pentru vehicule ; am putea creea subteran stații de autovehicule, garaje de mașini, magazine rentabile ce pot fi exploatate de comună. Toate aceste lucrări construite subteran, la eventuale blocări de străzi, la un bombardament aerian sau de artilerie inamică, ar fi pregătite să poată adăposti imense masse de oameni cu un mult mai mare coeficient de siguranță decât în oricare din adăposturile de apărare pasivă construite în subsolurile marilor blocuri de locuit.

Niciun oraș de seamă nu poate să rămână indiferent la problemele legate de amenajamentele ce pot fi folosite subteran, rezervându-le sau utilizându-le pentru diferite scopuri: descongestionând multe din problemele vicioase situate peste sol. Parisul, de pildă, posedă 160 km. de tunel metropolitan, înlesnind prin el transportul a peste 800 milioane de călători anual ; totuși și acolo problema de circulație a devenit enorm de dificilă în ultimii cinci ani. Și acolo ca și la noi circulația e jenată din multiple motive, mai ales de îngustimea și întortochierea străzilor, de îngrămădirea vehiculelor prin stațiuni, piețe sau staționarea lor la margini de trotoare, la încrucișări. Caracteristica geologică a solului pe care este clădit Bucureștiul poate să rezolve multe din lucrările de a-

menajări subterane, dacă s'ar creea artere cât mai largi de comunicație.

Groaznicul cataclism, cu forțele sale misterioase, din dimineața lui 10 Noembrie a anului trecut, pune arhitecților, constructorilor și mai ales înaltelor foruri tehnice și edilitare noui mari probleme de studiat și de rezolvat în viața viitoare a marelor noastre orașe, în deosebi pentru București.

Niciunul dintre orașele noastre, nici chiar Bucureștiul care ocupă o suprafață de peste 9000 ha., egalând Berlinul în suprafață, nu duce lipsă de spațiu pentru soluționarea problemelor citate mai sus. Deaceea consider că s'ar putea reglementa noui planuri de sistematizare cu lărgirea tuturor arterelor mari de comunicație în orașele cu centre bine populate.

Bucureștiul nici până astăzi nu are un plan de sistematizare bine statornicit, indisolubil, unitar, cu o înfățișare de ansamblu, cu o caracteristică a sa românească și de permanență. Aspectul urbanistic al metropolei noastre trebue hotărît schimbat. De alte orașe, chiar capitale de județe, nu mai vorbim.

Să profităm de prilejul că cutremurul a șubrezit suficient actualele edificii, a grăbit dărâmarea și dispariția multor clădiri cu numeroase apartamente, ca să mai fie atât de costisitoare la dărâmare și expropiere, și să dăm marilor noastre orașe cât mai multe bulevarde și cât mai largi, cu clădiri mult mai coborîte în înălțime, desvoltându-le cât mai orizontal, înălțate spre nori; fără gabarituri savante, fără turnuri cu 12 etaje la încrucișări de străzi, cu dreptul de-a scobori înălțimea interioară a unui cat chiar la 2.50 m., așa precum e tolerată în multe centre mari din apus.

Să desvoltăm o capitală de un nou aspect, mai puțin cosmopolită, mai aproape de sufletul și caracteristicul nostru băștinaș, românesc, cu grădini și plantații mai abundente. Să ne preocupăm mai mult de sănătatea și igiena din casele familiilor nevoiașe, de periferia orașului cu soarta masselor muncitorești ce locuesc acolo îngrămădite.

Să combatem cu dârjenie sistemul caselor-bloc înalte, unde desvoltarea rațională a vieței de familie este neprielnică, unde individul, în colectiv, nu trăește decât adăpostit într'o mașină de locuit, într'un simplu siloz de material omenesc.

Iată gândul clipei prezente. Trebue să realizăm orașe precum și o capitală maturizată, răsărită din o Românie nouă, tânără, proaspătă, nebănuită; o Românie peste care s'a abătut un suflu nou, răscolitor de energii, deslănțuitor de forțe latente, de elanuri adormite.

România de astăzi vrea să fie expresia unui entuziasm colectiv, ce are în ea îngrămădită toată bărbăția, puternică și mândră.

De aceea, luând și cutremurul drept motiv și prilej, rugăm înaltele noastre foruri tehnice și edilitare competente, să statornicească buna desvoltare a orașelor noastre, dându-le o viață nouă, constructivă, reală, pozitivă, de redresare, de refacere și prefacere românească. O reînviere ce va sintetiza o muncă distinctă a orgoliului nostru românesc, isvorât din formele autentice ale fondului nostru autohton, adus la înălțimea lucrărilor mărețe din apus.

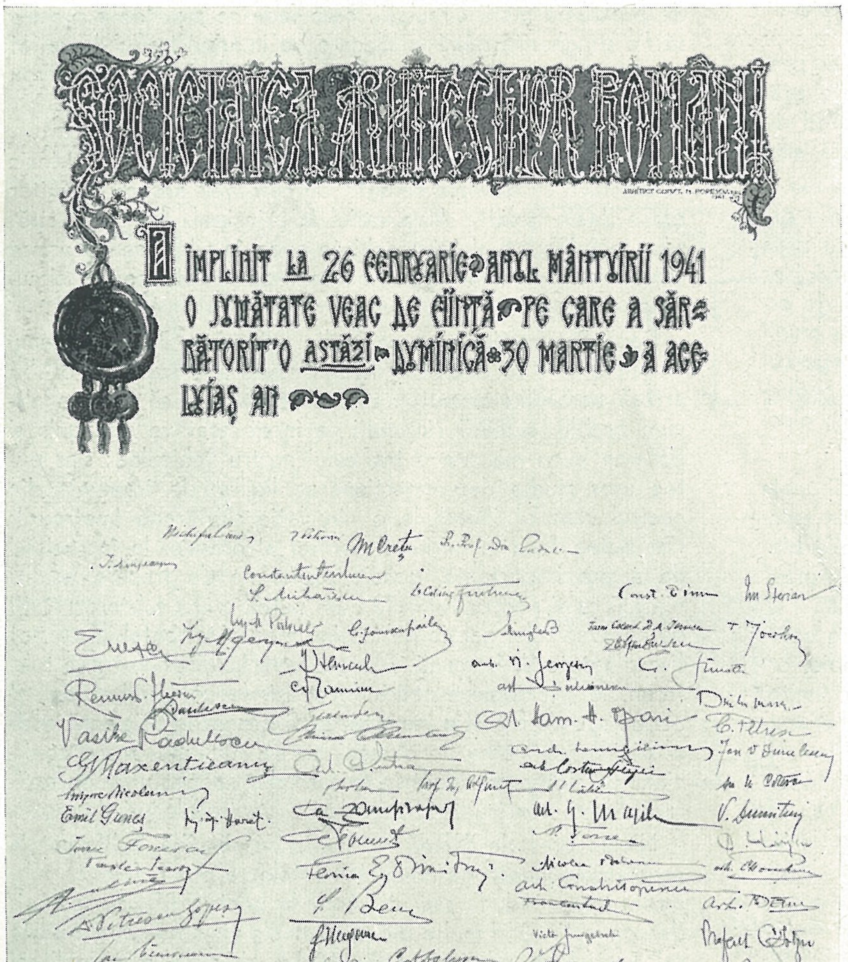

Actul comemorativ al sărbătoririi semicentenarului Societății Arhitecților Români. Desen de Arh. C. N. Popescu

Sărbătorirea semicentenarului Societăţii Arhitecţilor Români

Duminică 30 Martie Societatea Arhitecţilor Români şi-a serbat jubileul de 50 de ani dela înfiinţare.

La această sărbătorire, care s'a ţinut la sediul societăţii, au luat parte d-nii: Nichifor Crainic, ministrul propagandei naţionale, reprezentând Guvernul, prof. I. Petrovici, fost ministru, col. T. Furtunescu, secretar g-ral al Ministerului Lucrărilor Publice, reprezentând pe d-l general Georgescu, ministrul Lucrărilor Publice, prof. ing. C. C. Teodorescu, rectorul Politehnicei, prof. arh. C. Iotzu, decanul Facultăţii de Arhitectură, ing. Şt. Mihăescu, vice-preşedintele A.G.I.R.-ului, ing. Bujor Stinghe, delegatul Colegiului Inginerilor, prof. ing. I. Sterian, din partea Ministerului Educaţiei Naţionale, prof. I. Nisipeanu, preşedintele Asociaţiei generale a profesorilor secundari, prof. N. N. Creţu, fost ministru, preşedintele Cercului profesorilor secundari, dr. D. Ionescu-Brăila, decanul Corpului medicilor veterinari, col. Dumitru Ionescu, preşedintele Colegiului farmaceutic, maior dr. M. Popescu-Buzeu, din partea Colegiului medicilor şi a Confederaţiei asociaţiilor de profesionişti intelectuali (C.A.P.I.R.), ing. M. Portocală şi ing. N. I. Georgescu, reprezentând Asociaţia întreprinzătorilor de lucrări publice şi particulare, etc. precum şi numeroşi invitaţi, arhitecţi şi ingineri, saloanele sediului din Str. Episcopiei fiind ticsite până la refuz.

Şedinţa festivă, prezidată de d-l arh. I. D. Enescu, fost ministru, a fost precedată de

ADUNAREA GENERALĂ ANUALĂ A S. A. R.

Cu această ocazie d-l arh. P. Şerbănescu, a cetit darea de seamă a Comitetului Societăţii asupra activităţii administrative şi financiare pe anul 1940.

Această dare de seamă, în mod necesar, n'a putut fi decât o succintă înşirare de fapte, oglindind activitatea desfăşurată zi de zi de Comitetul Societăţii întru apărarea drepturilor şi intereselor arhitecţilor. Arătând că peste toate frământările de aşezare socială arhitecţii români au căutat, în cadrul ordinei de stat, toate prilejurile pentru înţelegere şi solidarizare profesională, darea de seamă se încheie cu un călduros apel adresat tuturor colegilor tineri şi bătrâni pentru unire în jurul stindardului ridicat acum 50 de ani şi o contribuţie cât mai desinteresată la propăşirea ţării, astăzi mai necesară ca oricând.

După aprobarea dării de seamă şi a descărcării de gestiunea financiară, s'a procedat la alegerea celor 3 membri ai Comitetului, eşiţi la sorţi şi a preşedintelui. Au fost aleşi în Comitet, cu unanimitate, d-nii arhitecţi Sp. Cegăneanu, I. I. Berindey şi St. H. Opari, iar ca preşedinte, a fost reales prin aclamaţii d-l Arh. I. D. Enescu.

ŞEDINŢA FESTIVĂ

Partea festivă a fost deschisă de S. S. părintele prof. Dimitrie Rădulescu, parohul Bisericii Albe, printr'un serviciu divin oficiat pentru pomenirea membrilor Societăţii decedaţi în cursul celor 50 de ani de existenţă. Amintim şi aci numele lor:

Nicolae Balaban, Ştefan Burcuş, Ion Berindey, Carol Beniş, Nicolae Biliargiu, Grigore Cerchez, Ştefan Ciocârlan, Statie Ciortan, Jean Constantinescu, Ştefan Constantinescu-Roda, Alexandru Cristoloveanu, Gheorghe Cazaban, Octav Calleya, Matei Caputineanu, Toma Dobrescu, Gheorghe Duca, Iuliu Dunca, Petre Dumitrescu, Niculae Demetre d'Asti, Teodor Dumbrăveanu, Ion Grefu, Nicolae Gabrielescu, Dumitru Hârjeu, Eugen Ionescu, Ştefan Iliescu, Emil Kasproschi, Eracle Lăzărescu, Achile Ghiaciu, Gheorghe Lupu, Dumitru Maimarolu, Gheorghe Mandrea, Ion Mincu, Florea Montaureanu, Nicolae Mihăescu, Iamandi Mihăilescu, Vasile Moga, Ioan Martinescu, Nicolae Meşederu, Petre Niculescu-Moroianu, Anghel Niculescu, Mihail Niculescu, Leonida Negrescu, Radu Nedelescu, Alexandru Orăscu, Petre Petricu, Tache Pârvănescu, Alexandru Păunescu, Dumitru Petrescu, Florian Panteli, Petre Paşcanu, Ermil Pangrati, Ion Pompilian, George Rosnovanu, Alexandru Referendaru, Ioan Socolescu, Toma Socolescu, Alexandru Săvulescu, Gheorghe Sterian, Nicolae Stravolca, Constantin Stravolca, Ioan Stork, Edmond Van-Saanen Algi, Henri Suschind, Nicolae Udrescu, Alexandru Zagoritz.

După oficierea serviciului religios, S. S. părintele prof. **D. Rădulescu** a rostit următoarele cuvinte:

Sărbătorirea a 50 de ani de viaţă a unei societăţi este un fenomen care trebuie subliniat cu toată admiraţia. Când e vorba de Societatea Arhitecţilor Români fenomenul capătă proporţiile unui adevărat eveniment, fiindcă în el se proiectează sensibilitatea colectivă a acelor elemente care, căutând frumosul pentru a-l realiza în proporţii şi adâncimi cât mai strălucite, şi-au dat seama că această ofensivă pentru cucerirea lui şi deci a armoniei spirituale şi consecutiv a înfrăţirii dintre oameni prin artă, este o luptă care se duce cu mai multă izbândă atunci când forţele creatoare colaborează topite într'un gând şi într'o acţiune unitară.

Orice acţiune în finalitatea ei trebuie să graviteze către realizarea armoniei sociale, a înfrăţirei dintre oameni, adică a întemeierii Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ. Dacă acţiunile diverse pe care le frământă omul sau diferitele forme de manifestare ale acestei tendinţe, duc mai mult sau mai puţin la acest sfânt ţel, apoi acţiunea dvs. care este prin excelenţă de esenţă divină, duce direct şi strălucit către scopul pentru care s'a jertfit Mântuitorul, acela al realizării

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ

înfrățirei dintre oameni pe baza dragostei izvorîtă desigur înobilarea cât mai puternică a sufletelor. Și nimic nu poate să înobileze mai mult sufletul omului decât frumosul, decât arta ; și dvs. prin misiunea dvs. sunteți o chintesență a artei, pentrucă arta dvs. implică toate nesfârșitele forme de manifestare ale acestui dar dumnezeesc, pe care Creatorul l-a lăsat omului ca să-i îndeplinească porunca Lui de a se desăvârși.

Arta dvs., căutând să dea utilului forma cea mai accesibilă, cea mai poetică, creează prin aceasta și ambianța înnobilării și deci sunteți în fruntea elementelor civilizatoare ale lumii, adică a pregătirii ei pentru a deveni împărăția lui Dumnezeu pe pământ.

De aceea oridecâteori mă găsesc în casa dvs., a arhitecților, încerc aceeași înălțare, aceeași emoție pe care o trăiesc la altarul meu unde slujesc lui Christos, pentrucă și aci la dvs. este tot un altar în care se proslăvește măreția lui Dumnezeu, prin concentrarea și orchestrația artelor avântându-vă pe aripile nemuritoare ale creației până la desăvârșire, până la ceruri, până la Dumnezeu.

Am coborît de pe înălțimea altarului meu, și am avut sentimentul că urc treptele altui altar, concertând amândouă către acelaș țel, acela al proslăvirii lui Dumnezeu prin rugăciune, prin topirea ființei dvs. cu ființa lui Dumnezeu ca să vă apropiați de El, și ca și El, să creați în spații continuând și adăogând la opera lui eternă.

Eforturile și realizările dvs. artistice sunt de fapt rugăciune și laudă adusă Lui Dumnezeu. In momentele de creație spiritul dvs. ca și al preotului care se roagă pentru cei mulți nu mai este al pământului, el este al Cerului, el se desprinde din casa — ca să vorbim în limba dvs. — a corpului pentru ca să rătăcească în Ceruri, iscoditor și vizionar, ca de-acolo să-și ia elementele eterne pe care le va turna în operele ce creează pentru ca și ele să fie eterne, așa cum râvnește amorul propriu al dvs. mai puternic de obiceiu la artiști și pe care Biserica îl binecuvântează, el fiind dinamica întrecerii și deci a desăvârșirii.

Orice operă de creație este un grăunte din realizările chipului și asemănării lui Dumnezeu din om.

Cea mai imediată și mai ușoară intuire a Creațiunii divine este lumea văzută. Dvs. aveți privilegiul de a vă alătura acestei manifestări văzute a divinității. Dvs., prin opera dvs. tinzând către perfecțiunea creației divine, adăogați și împodobiți neîncetat opera lui Dumnezeu, tinzând să vă integrați în legile ei, singurele care presupun eternitatea. Opera creațiunii lumii văzute, de care v'am alăturat, este armonie, orchestrație, simfonie ; și cum dvs., în concepțiile dvs. artistice, tindeți a vă integra în ansamblul creațiunii lumii, observând realizarea armoniei divine și punând urechea să ascultați simfonia care se înalță din cadrul spațial pe care l-ați completat, vă alăturați tendințelor divine de a-i da omului mijlocul de divinizare. Dvs. sunteți îngeri ai realizărilor văzute ale divinității. Sunteți preoți care oficiați la altarul creației mistuiți în căutarea inspirației care să vă ducă până la Dumnezeu și de-acolo să-i puteți coborî voia și desăvârșirea Lui pe pământ, pentru ca prin ele apoi să puteți înălța pe aripile inspirației dvs. sufletele mulțimilor nesfârșite ale fraților noștri până la Dumnezeu, unde numai, vor găsi fericirea. Apostoli ai predicii iubirii dintre oameni prin geniul și arta dvs. sunteți vrednici prin această sărbătorire de strălucirii dvs. înaintași părinți spirituali, care desigur având viziunea marei lor misiuni în lume, au pus temeliile acestui permanent front de acțiune spirituală, care este Societatea Arhitecților Români.

Iată Domnilor, de ce mă simt aci ca într'un templu al slăvirii lui Dumnezeu ; și pentru neîncetata Lui slăvire, binecuvântez din toată inima gândul creator al întemeietorilor Societăților Arhitecților Români și vă urez să duceți în etern închegarea aceasta, ca și misiunea ei.

Felicit pe distinsul dvs. Președinte d-l arhitect Enescu pentru gândul creștinesc și patriotic de a sărbători acești cincizeci de ani de viață ai Societății dvs. evocând prin aceasta conștiința înaltă și entusiasmul artistic și patriotic al înaintașilor dvs., pentru ca și dvs., fiii și moștenitorii lor, să vă dăruiți întregul imperativ al filiațiunei spirituale, creșterei și înfloririi moștenirii ce v'au lăsat, continuând-o în veacuri cu aceeași strălucire.

Dumnezeu să vă ajute.

Deschizând apoi ședința festivă, d-l arhitect I. D. Enescu rostește primele cuvinte pentru **M. S. Regele** și pentru Conducătorul Statului d-l General **I. Antonescu.**

Adunarea aclamă în picioare, aprobând în unanimitate să li se trimită în semn de adânc devotament câte o telegramă omagială.

Cuvântarea d-lui arh. I. D. Enescu, Președintele S. A. R.

Societatea Arhitecților Români a împlinit anul acesta la 26 Februarie, 50 ani de existență.

Un rezumat mai complet al manifestărilor și al realizărilor Arhitecturii și arhitecților, în această jumătate de secol, îl înfățișăm în numărul festiv al revistei ARHITECTURA.

La 26 Februarie 1891, arhitecții români, în număr de 24, au semnat procesul verbal de constituire al Societății, alegând ca președinte pe arhitectul Al. Orăscu, fost Rector al Universității din Capitală și Ministru al Instrucțiunii Publice.

Gruparea în societate a celor 24, la cari s'au alăturat în fiecare an alții, n'a fost determintă atât de interese profesionale personale, căci toți aveau situații bune, ci mai mult de necesități de ordin general și mai ales național.

Se arăta, în acea vreme, a începutului de așezare a României moderne, prea multă și necontrolabilă încredere în tot ceea ce era străin. Și nu numai în materie de arhitectură ci mai pentru toate îndeletnicirile.

Reacțiunea energică a arhitecților români, cu privire la chipul cum arhitectul francez Lecomte du Noüy înțelegea să restaureze monumentele de arhitectură ale trecutului nostru, a avut ca rezultat o lege (1892) pentru conservarea acestor monumente, dar mai ales o trezire a spiritului public românesc față de mărturiile trecutului și deci de puterea de afirmare și creație românească.

S'ar putea pune întrebarea : Aveau arhitecții români în afara focului sacru al românismului și pregătirea necesară rolului ce-și asumaseră ? Sau își sprijineau pretenția de a interveni și lămuri pe cei în drept numai pe calitatea de Români ? Cei mai mulți, cu studii strălucite de arhitectură la școlile din Paris, Berlin și Roma, își luaseră înainte de a merge la școlile respective de arhitectură diploma școalei noastre de poduri și șosele (Mincu, Socolescu, Mihăescu și alții).

Ca probe practice palatul Poștelor, construit de arhitectul român Săvulescu, nu este cu nimic mai prejos palatelor Ateneului și Casei de Depuneri, ale arhitecților străini (Galleron și Gottereau).

Iar la concursul internațional din 1890-1891 pentru proiectele palatelor Camerii și Senatului, la care s'au prezentat 53 de arhitecți, dintre cari 7 români și 46 străini, concurs care a fost judecat de două somități străine, Paul Wallot, arhitectul Parlamentului din Berlin și Ed. de Joly, arhitectul Camerii deputaților din Paris, arhitecții români au obținut premiul I (Maimarolu), premiul al III-lea (Mincu-Băicoianu) pentru Cameră, precum și premiul III-lea (I. Socolescu) pentru Senat.

Cu prilejul banchetului, prin care s'a sărbătorit acest succes, s'a hotărît constituirea **Societății Arhitecților Români,** cei doi arhitecți străini solicitând să fie socotiți membri corespondenți ai Societății.

Pe linia acestei acțiuni de românizare Societatea Arhitecților Români s'a gândit la pregătirea în țară a elementelor necesare operei de construcție, operă puternic sprijinită de Regele Carol I. In acest scop Societatea Arhitecților Români a înființat și susținut, cu mijloace proprii, cinci ani (1892—1897) o Școală de arhitectură, cu două secții (arhitecți și conductori), școală care a fost apoi preluată de Stat, sub ministeriatul lui Haret și desvoltată până la Academia de Arhitectură de până eri, la Facultatea de azi a Politechnicei.

O altă problemă care a preocupat pe arhitecții grupați în Societatea Arhitecților Români a fost Corpul tehnic al

arhitecților din Instituțiile publice și Corpul liberilor profesioniști, ca să apere titlul și să reglementeze exercitarea profesiunii, care, ca și alte profesiuni, rămăsese deschisă străinilor și improvizaților.

Corpul tehnic, a cărui bază fusese pusă de Domnitorul A. C. Cuza prin decretul din Noembrie 1864, în urma raportului lui Kogălniceanu, ca Ministru al Lucrărilor Publice, decret rămas în cartoane 57 ani, n'a luat ființă decât în anul 1921, când d-l Profesor I. Petrovici, Ministru al Lucrărilor Publice, ne-a dat legea Corpului tehnic al arhitecților, după aceleași norme ca la Ingineri.

Cu corpul profesional am luat-o însă înaintea colegilor noștri ingineri, obținând încă din 1932, sub guvernul Iorga-Argetoianu și cu concursul d-lui profesor Pompei, Președintele de atunci al Camerei, legea corpului nostru, prin care profesiunea și titlul de arhitect sunt rezervate numai cetățenilor români, cu studii speciale trecute sau recunoscute la Academia noastră de Arhitectură. Corpul Arhitecților s'a constituit prin adunarea de la Decembrie 1932, prezidată de ministrul Instrucțiunii de atunci d-l prof. Gusti.

In acest interval de 50 ani, Societatea Arhitecților Români n'a părăsit drumul naționalismului în înfăptuiri, pe care a mers din primele zile ale constituirii. Toți membrii fondatori, cu studii la școlile străine, s'au străduit să desgroape și să pună la lumina cuvenitei prețuiri monumentele trecutului nostru, legând prezentul și viitorul de firul tradiției noastre românești.

Intre aceștia figura lui Mincu capătă azi perspectiva de mare promotor și talentat creator în arhitectură românească. Numai după 14 ani de școală românească Expoziția din 1906 (Parcul Carol) a oglindit cu strălucire rezultatele cercetării și folosirii specificului românesc. Iar de atunci și până azi, arhitecții români au cultivat cu hotărîre arhitectura românească, adaptată cerințelor și mijloacelor de realizare ale timpului.

Pretutindeni clădiri publice și particulare au înflorit orașele și satele noastre, cu o arhitectură proprie și cu nimic mai prejos ca a altor popoare civilizate. Iar lucrările de urbanism și sistematizări au luat o pronunțată desvoltare.

Reamintim, însă că arhitectura este, dintre profesiuni, aceea care poartă mai vizibil pecetea vremii în care vede lumina zilei, cu umbrele și luminile timpului, cu scăderile și înălțările oamenilor și regimurilor.

Desorientarea din ultimii 20 ani, în toate domeniile, resimțită mai mult în orașe, ne-a dat și împestrițarea arhitectonică a clădirilor ce s'au ridicat în acest timp la orașe.

Arhitectura, fiind înfățișarea spațială a gradului de civilizație și a concepției de viață a unui popor, nu se poate sustrage în totul cerințelor și credințelor timpului.

In cei 50 ani Societatea Arhitecților Români a cunoscut, la început, influența arhitecturii occidentale ; apoi o arhitectură de substrat pământean, până la războiul mondial. După acest războiu, predomină curente, unul național și altul internațional, în arhitectură ca și în celelalte sectoare ale vieții românești.

Cum regimul actual reprezintă revenirea la cunoașterea și desvoltarea puterilor de creație românească, Societatea Arhitecților Români va duce mai departe și mai rodnic acțiunea desfășurată în cei 50 ani, pe care-i sărbătorește azi.

Și o va duce în același spirit de colaborare cu toate asociațiile profesionale și instituțiile publice, spirit manifestat și aplicat, până acum, în toate prilejurile în cari sau cercetat și soluționat problemele de interes social și material. .

Discursul D-lui prof. Nichifor Crainic, ministrul Propagandei Naționale.

Domnilor,

Cei 50 de ani de viață ai Societății Arhitecților Români, pe cari îi sărbătoriți astăzi, dacă sunt destui pentru o viață omenească, nu sunt mulți, prea puțini chiar față de istoria de veacuri a neamului.

Căci Dvs. sărbătorind viața societății, sărbătoriți în același timp și arhitectura românească, care este incomparabil mai veche. Ea își trage originile din arta acelor meșteri anonimi, fără diplome, cari sunt țăranii noștri, cari întotdeauna și-au construit singuri casele și micile lor bisericuțe de lemn, din arta noastră veche, care a încremenit pentru veacuri în acele minuni de forme sacre, cari sunt bisericile precum și palatele domnești, ce împodobesc pretutindeni pământul românesc

Se spune despre aceste monumente de artă veche bizantină, că erau făcute de meșteri veniți din afară. Eu sunt convins însă că geniul național a contribuit și el în mare parte la ridicarea acestor minuni de artă, cari sunt bisericile vechi din România.

Și de aceeași părere este și un mare învățat : marele istoric de artă Iosef Strzygowski dela Universitatea din Viena, care a murit de câteva luni, susține același lucru într'o scriere a sa asupra bisericilor noastre din Bucovina, ca un mare omagiu pentru arta românească veche.

Răsfoind numărul festiv al frumoasei dvs. reviste, mi-am reamintit de extraordinarele clădiri ce s'au ridicat în teritoriile ce nu mai sunt în întregime ale noastre, mi-am adus aminte de splendidele biserici cari împodobesc partea de nord-vest a Ardealului — Ardealul de 20 de ani încoace — unde arhitectura noastră, arhitecții noștri, mulți dintre ei aici prezenți, au pus tot ce putea pune geniul lor la contribuție pentru o concepție românească, pentru mândria și elanul nostru creștin în această parte a țării.

Profesiunea și Societatea dvs., înființată acum 50 de ani, are un rost bine definit : acela de a păstra un spirit de continuitate în armonizarea tradiției cu inovațiile moderne. Aici începe însă marea dramă a arhitecturii noastre contemporane. In această frământare spiritualitatea solidă a multora dintre dvs. s'a ținut dârz, afirmând linia noastră tradițională împotriva năvalei de intervenționalism în formele noastre autohtone.

Astăzi ni se pun aceleași probleme în forme noui, pentru reclădirea țării pe alte baze mai trainice decât cele trecute. Căci generalul Antonescu, care a salvat țara de prăbușire, este hotărît să o reclădească și sub raportul arhitectonic. Acestei perspective, pe care arhitectura noastră n'a văzut-o niciodată, se adaugă și misiunea purificării țării de elementele invaziei străine de pe proprietățile urbane. Țara, orașul și satul trebuiesc redate concepției autohtone.

In această operă de reclădire, dvs. aveți misiunea formidabilă de a reda în linii și forme expresia dinlăuntru a poporului și spiritualității noastre.

Cu aceste cuvinte improvizate vă aduc salutul de felicitare al guvernului Generalului Antonescu și închin omagiul meu personal activității de 50 de ani ai Societății Arhitecților Români.

Cuvântarea D-lui prof. Ion Petrovici fost ministru.

Amabila invitație a președintelui dvs., prietenul meu arh. I. D. Enescu, precum și măgulitoarea manifestație de simpatie ce mi-ați făcut, când D-sa a pomenit numele meu, în legătură cu legiferarea legii Corpului arhitecților din serviciile publice, înfăptuită sub scurtul meu ministeriat din 1921, mă obligă să improvizez câteva cuvinte de mulțumire.

Ceeace mi-a fost dat să pot înfăptui pentru arhitecții din serviciile publice, în calitate de ministru, a fost nu numai un act de simpatie pentru profesiunea dvs. de creație, dar și un act de elementară dreptate. Fiindcă era absurd ca profesiunea dvs. să n'aibă o lege de organizare, în timp ce toate celelalte le aveau de mult, și să fie socotită ca un fel de armată neregulată.

Sunt foarte bucuros — mărturisesc — că pot participa astăzi la sărbătorirea acestei aniversări, după cum am fost tot atât de fericit, eri, să răsfoesc volumul festiv al frumoasei dvs., reviste. Căci acest volum face o minunată operă de propagandă națională. Nu știu dacă d-l ministru al propagandei —profit că-i aci de față și-l rog să-mi ierte această mică observație — a izbutit să realizeze, cu vastul aparat al ministerului d-sale multe lucrări de aceeași valoare propagandistică. Fiindcă acest volum constitue cel mai categoric și hotărît răspuns acțiunii de defăimare dusă de dușmanii noștri, că Statul român ar fi barbarizat în ultimii 20 de ani

provinciile ce-şi alipise după războiul de întregire, dovedind cu documentele fotografice strânse tocmai contrariul. Ele constitue totodată şi o puternică desminţire a afirmaţiei unei anumite prese că românismul ar fi anticultural şi incapabil de o creaţie proprie, tocmai prin evidenţierea pecetei originale a civilizaţiei şi a culturii, pe care spiritualitatea noastră a pus-o pretutindeni pe pământurile româneşti.

Este adevărat că o anumită arhitectură, aceea care se vede pe străzile Capitalei sub forma blocurilor informe, a venit oarecum în sprijinul tezei duşmanilor noştri. Aceasta a fost însă o desorientare trecătoare şi opera unor străini de neam. In zodia de purificare naţională prin care trecem, nu mă îndoesc de loc că va învinge din nou puternica noastră tradiţie. Nu mă gândesc, fireşte, să ne întoarcem la o arhitectură arhaică şi forme trecute de mult în istorie. Trebue însă să adaptăm necesităţile de ordin tehnic spiritului şi chipurilor de exprimare ale artei noastre proprii.

Cu aceste gânduri felicit Soc. Arh. Români pentru luptele şi izbânzile din trecut, urându-i pe viitor aceleaşi succese şi aceleaşi năzuinţi în linia unui naţionalism artistic de înaltă valoare morală.

Salutul reprezentanţilor instituţiilor şi asociaţiilor profesionale.

D-l prof. **C. C. Teodorescu**, rectorul Şcoalei Politehnice, în numele şcoalei şi al Societăţii Politecnice:

Domnule Preşedinte,
Domnilor,
Ca rector al Politehnicei din Bucureşti, din care face parte şi Facultatea de Arhitectură, am primit cu mare plăcere invitaţia de a lua parte la sărbătoarea Dvs. Această legătură stabilită în anii din urmă, când Şcoala de Arhitectură a fost încadrată la Politehnică, este numai consfinţirea unei stări de fapt, căci totdeauna inginerii şi arhitecţii au fost în colaborare pe terenul construcţiilor. Este un exemplu când legea a venit pe urmă, să întărească ceea ce era un obicei. Şi această colaborare este foarte veche, căci după cum spunea d-l Preşedinte în cuvântarea sa, printre primele elemente fondatoare ale societăţii dvs. au fost arhitecţi, care erau diplomaţi ai Şcolii Naţionale de Poduri şi Şosele, glorioasă înaintaşă a Politehnicei de astăzi.

In numele Politehnicei din Bucureşti şi al colegiului profesoral, în care atâţi colegi de ai Dvs. se remarcă cu distincţiune, aduc salutul nostru la serbarea de 50 de ani a Societăţii Arhitecţilor Români.

Am plăcuta însărcinare din partea Comitetului de a reprezenta şi Societatea Politecnică din România. Ingineri şi arhitecţi sunt grupaţi în această societate, care acum zece ani a sărbătorit şi ea 50 de ani dela înfiinţare. Desvoltarea lucrărilor publice şi de comunicaţii, executarea lor prin forţele technice româneşti, deschiderea primei linii ferate construită de ingineri români, au fost pietrele de temelie ale Societăţii Politecnice din România, tot aşa precum societatea Dvs. a găsit elanul înfiinţării ei în afirmarea forţelor creatoare ale arhitecţilor români.

Vă urez ca să găsiţi în izvorul de activitate al celor 50 de ani ce Societatea Arhitecţilor Români împlineşte astăzi, puterile de a continua munca mai departe în anii ce urmează, pe care îi dorim bogaţi în activitate, pentru reclădire acolo unde este nevoe, pentru clădire din nou unde va trebui, a acestei ţări româneşti, care este a noastră şi pe care o iubim cu toţii.

D-l **M. Ionescu-Brăila**, decanul Colegiului Medicilor Veterinari:

Domnule Preşedinte,
Am venit cu multă plăcere la sărbătoarea aceasta a Arhitecturii româneşti pentru a vă aduce salutul frăţesc al tuturor Medicilor-veterinari români grupaţi în organizaţia profesională a colegiului lor.

Sărbătorind astăzi jumătate de veac dela înfiinţarea Societăţii d-voastre, elogiaţi şi sărbătoriţi în acelaşi timp pe cei 24 arhitecţi, înaintaşi de mare merit, cari punând bazele Soc. Arhitecţilor au organizat totdeodată şi începuturile arhitecturii naţionale, înfiinţând prima şcoală de Arhitectură la noi, tocmai în vremea când se închega tânărul nostru stat.

Puteţi fi mândri de drumul parcurs de Societatea d-voastre în cei cincizeci de ani de viaţă, căci datorită muncii tuturora şi mai ales ostenelilor conducătorilor, de eri şi de astăzi, v'aţi rânduit singuri printre fruntaşii intelectualităţii româneşti.

Asociaţiile profesionale din ţara noastră nu uită că, alătur de Colegiul Medicilor şi Uniunea Avocaţilor, Societatea d-voastre prin preşedintele ei actual a luat acum câtiva ani fericita iniţiativă a înfiinţării Confederaţiei tuturor organizaţiilor profesionale de intelectuali din România.

Am cetit odată că prefixul a r h i dela cuvântul a r h i t e c t înseamnă într'altele şi e x c e l a r e, şi de aceea în numele Colegiului nostru vă urez din toată inima ca e x c e l â n d în cultivarea inspiraţiei creatoare, e x c e l â n d în preţuirea frumosului, cu care sunteţi atât de familiarizaţi, e x c e l â n d în redarea specificului nostru naţional atât de trebuincios unui popor, să faceţi să propăşească tot mai mult, printr'un neîncetat progres, profesiunea căreia aţi închinat toată munca unei vieţi întregi.

In concertul celorlalte profesiuni, să vă ajute Dumnezeu să aduceţi o contribuţie tot mai însemnată şi din ce în ce mai preţuită, muncind uniţi cu toţii şi tineri şi bătrâni, în ordine şi disciplină, la întărirea şi consolidarea ţării noastre în hotarele ei istorice, în graniţele fireşti ale neamului nostru românesc.

D-l ing. **Bujor Stinghe**, delegatul Colegiului Inginerilor:

Domnilor,
Ca reprezentant al Colegiului inginerilor, îmi revine plăcuta însărcinare, să aduc salutul cald şi entuziast al inginerilor, adresat Societăţii Arhitecţilor Români, care îşi serbează astăzi aniversarea a 50 de ani dela înfiinţarea ei.

In marea operă constructivă pe care ţara noastră a întreprins-o în trecut şi va trebui să întreprindă şi în viitor, camarazilor arhitecţi le revine un loc de frunte printre aceia care sunt chemaţi să o înfăptuiască.

In domeniul armonizării frumosului cu utilul, al marilor construcţiuni şi al înfrumuseţării oraşelor noastre, domeniu în care s'a lucrat în ultimul timp cu atâta râvnă şi înfăptuit lucrări cari vor rămâne generaţiilor care vor veni, meritul revine în primul rând celor ce-şi serbează astăzi aniversarea a 5 decenii de existenţă şi de aceia inginerii, le transmit prin mine o sinceră felicitare şi doresc asociaţiei o cât mai strălucită propăşire şi o viaţă cât mai îndelungată.

D-l **I. Nisipeanu**, preşedintele Asociaţiei generale a profesorilor secundari:

Domnule Preşedinte,
Domnilor,
Există o legătură mai intimă între profesiunea dvs. şi aceea a profesorilor, în numele asociaţiei cărora am deosebita plăcere să vorbesc astăzi.

Şi unii şi alţii suntem constructori. Profesorii sunt chemaţi să construiască, să modeleze sufletele tineretului şcolar. Iar dvs. construiţi mediul ambiant, clădirile în care se face educaţia viitorilor cetăţeni ai ţării.

Este un adevăr pedagogic, care nu mai trebuieşte să fie subliniat, valoarea educativă ce o are asupra sufletelor tineretului cadrul exterior în care se mişcă viaţa şcolară. Cu cât acest cadru, pe care-l construiţi dvs., este mai frumos, mai luminos, mai igienic, cu atât el ne ajută mai mult la îndeplinirea rolului nostru de educatori.

Prin operele dvs. de arhitectură şcolară, dvs. sunteţi deci colaboratori fireşti ai profesiunii noastre. In numele acestei colaborări, văzute pe acest plan ideal şi pe care o doresc cât mai rodnică, vă rog să primiţi deci cele mai calde felicitări pentru trecut şi cele mai bune urări pentru viitor.

D-l ing. **Ștefan Mihăescu,** președintele A. G. I. R.-ului.

Domnule Președinte,
Domnilor,
Asociația Generală a Inginerilor din România ia parte cu tot sufletul, la sărbătorirea a 50 ani de ființare a Societății Arhitecților Români.

Cincizeci de ani de viață, pentru o instituțiune din România, este un fenomen destul de rar.

Din cauza situației sale geografice, România a fost teatru de războiu și de intrigi străine, până acum 60—70 ani. De aceea poporul nostru rămăsese cu mult înapoia popoarelor din Occident. Dar în scurtul răstimp, care s'a scurs de la dobândirea independenței sale, România a putut face progrese uimitoare.

Evoluția Societății Arhitecților exemplifică și ea acest progres. De unde la înființarea ei acum 50 ani, toți membrii ei își făcuseră studiile în străinătate — de oarece nu exista încă o școală de arhitecți în România — astăzi marea majoritate a arhitecților și-au făcut studiile în Țară și sunt Români.

Putem să fim mândri, ca Români, că s'a propășit așa de satisfăcător în arhitectură, ca și în atâtea alte domenii.

Urăm, din toată inima, Societății Arhitecților din România, să sărbătorească un veac și alte multe de viață; iar membrilor ei le urăm să contribue la progresul arhitecturei, imprimându-i, cât mai intens, specificul nostru românesc.

D-l farm. col. **D. M. Ionescu,** președintele Colegiului farmaceutic:

Domnilor Miniștri,
Domnule Președinte,
Doamnelor și Domnilor,
Am plăcuta sarcină de a vă exprima din partea colegilor mei farmaciști, bucuria ce simțim luând parte la acest important eveniment, aniversarea de o jumătate de veac a societății dvs.

50 de ani! E mult pentru viața unui om, căci viața e pururea primejduită și mai ales în împrejurările actuale, dar pentru existența unei societăți, unei colectivități e în deobște — relativ — puțin, căci închegările profesionale dacă se fac adesea anevoe, sunt menite să dureze, cum merită să dureze clădirea bine cimentată și așezată pe o temelie trainică.

Și cu toate acestea, răstimpul de 50 de ani însemnează mult, pentru o societate de intelectuali, dacă ne gândim la greutățile începutului, la piedicile pe care le-au avut de înlăturat predecesorii, sau la primejdiile cari pot amenința existența acelei societăți, precum și la dibuirile inexperienței pe care în mod fatal trebue să le aibă, acei ce pășesc spre țelul greu de ajuns, de a organiza un corp profesional, care deși luminat, suferă de lipsă de concordie și manifestă adesea o indiferență dăunătoare și prestigiului și intereselor sale.

Dar, Domnilor, dacă studiul este cu putință oricui și oricând, talentele și mai ales marile talente, nu se pot desvolta în orice condițiuni.

Arhitectura leagă în concepția ei, mai mult decât orice altă profesiune intelectuală, talentul cu știința. De aci izvorește și valoarea excepțională și autoritatea științifică a profesiunei dvs., care a creat cu drept cuvânt epoci în decursul vremurilor și care desigur va mai crea și în viitor autorități științifice de valori excepționale, cu care România se poate mândri.

Sunt fericit Domnule Președinte și D-lor Arhitecți, că ați dat prilejul și Colegiului Farmaceutic de a vă prezenta prin mine omagiul lui pentru jubileul de 50 ani de existență a societății dvs., împletind odată cu sentimentele noastre de dragoste și urările de viață lungă societății Arhitecților Români.

D-l Maior Dr. **M. Popescu-Buzeu,** secretarul general al C.A.P.I.R.-ului.

Domnule Președinte,
Doamnelor și Domnilor,
In numele Colegiului Medicilor și al Confederației Asociațiilor de profesioniști intelectuali, am plăcuta însărcinare de a exprima salutul lor omagial adresat Societății Arhitecților Români, la sărbătorirea primului semicentenar de rodnică activitate.

Cu această ocazie îmi place să amintesc că acum câțiva ani, alături de Colegiul Medicilor, Societatea dvs. prin președintele ei actual, a fost una din asociațiile care a luat inițiativa înființării Confederației, organizație menită a accentua și potenția colaborarea atât de necesară între intelectualii noștri.

Dar posibilitățile de colaborare între profesiunile noastre nu rămân numai pe planul apărării intereselor comune. Se știe că unul din progresele cele mai însemnate, realizate de practica medicală, în ultimile decenii, este pe terenul medicinii preventive, pe acela al igienei. Dacă această igienă cere îndeplinirea unor anumite postulate — locuințe, spitale, sanatorii, curate, luminoase, însorite — cere în același timp ca acestea să fie îmbrăcate și în forme frumoase. Pe acest teren deci, al igienei sociale, profesiunile noastre se întâlnesc într'o colaborare ideală.

Pentru viitorul acestei colaborări, pe care o dorim cât mai intimă și mai rodnică, permiteți-mi să fac Societății Arhitecților și distinșilor ei membri cele mai calde urări de propășire și de prosperitate.

D-l ing. **M. Portocală,** președintele Asociației Intreprinzătorilor de Lucrări publice și particulare:

Domnilor,
Am astăzi plăcuta misiune de a reprezenta în mijlocul dvs. Asociația Intr. de lucrări publice și particulare, care se onorează cu participarea sa la această frumoasă sărbătoare.

Societatea Arhitecților are pentru noi o importanță primordială în practica noastră profesională, întreprinzătorii de lucrări fiind acei care își împletesc necontenit o mare parte din activitatea lor cu aceea a d-vs. Prin această împrejurare vă rog să credeți că întreprinzătorii de lucrări sunt acei care vă prețuesc și vă înțeleg în realizarea operelor dvs., colaborare fără de care nu poate exista nici o operă desăvârșită.

S'a spus că atunci când tunul bubue, muzele tac. Acest adevăr capătă azi o realitate care nu trebue să ne îngrijoreze, din contră ea va trebui să dea prilejul unei reculegeri și unei adânciri în tehnica dvs., îndemnându-vă de sigur să împletiți și mai stăruitor cerințele tehnicei moderne cu acelea ale sufletului românesc.

Și cea mai frumoasă răsplată a operei dvs. va fi mulțumirea ce aveți de a fi pus în fiecare colțișor al țării câte-ceva din acest suflet românesc, din acea flacără nestinsă care leagă generațiile între ele și care le dă un fir conducător în timp, unitatea națională.

Țăranul român este elementul care păstrează la sate cu sfințenie acest suflu național, pe care îl transmite de veacuri generațiilor următoare neatins și neîntinat, fie că el este întruchipat în costumul național, în limba noastră, sau în cântecele noastre, fie în ceea ce cunoaștem atât de frumos din arta crestăturilor, a ciopliturilor în piatră de cruci de troițe și a atâtor alte manifestări.

La orașe însă, acolo unde febrilitatea unei activități lucrative îndepărtează pe orășeni de aceste manifestări naționale, acest rol este al dvs.

Dvs. ne arătați aici ceea ce trebue să fie pus în piatră nemuritoare din sufletul românesc, fie din amintirea vechilor lucrări voevodale, a bătrânelor căminuri patriarhale, sau a căsuțelor de țară strălucind de albeață în bătaia soarelui, fie din ceea ce geniul nostru național pune în adâncurile inimilor dvs. și pe care îl revărsați cu dărnicie pe toată suprafața țării.

In aceste sentimente, Asoc. Intr. L. P. P. urează Societății Arhitecților, care va fi de veșnică durată, căci așa trebue să fie, să-i ajute Dumnezeu să-și îndeplinească menirea ei națională, făcând astfel ca fiii acestei țări să simtă din ce în ce mai puternic dragostea căminurilor românești.

Telegrame și scrisori primite la S. A. R. din prilejul Semicentenarului

Domnului I. D. Enescu,
Președintele Soc. Arhitecților Români

Domnul General Antonescu vă mulțumește în mod deosebit D-voastre și arhitecților români pentru sentimentele pe care i le-ați arătat cu ocazia sărbătoririi a cincizeci de ani de existență a Societății.

Secretarul particular al Conducătorului Statului,
Cpt. N. Anghel

8 Aprilie 1941.

Domnule Președinte,

Primind volumul închinat jubileului de 50 de ani al Societății Dvs., vă mulțumesc foarte călduros.

Cu acest prilej țin să aduc omagiul meu frumoasei Dvs. profesiuni, care a adus o contribuție atât de importantă la progresul și civilizația țării noastre.

Iar volumul cu un conținut atât de interesant și admirabil imprimat sintetizează, în mod impresionant, activitatea unei profesiuni de înaltă ținută culturală.

Primiți, vă rog, Domnule Președinte, expresiunea sentimentelor mele de mare stimă pentru importanta operă pe care arhitecții români au realizat-o în țara noastră.

Ministrul Sănătății și Asistenții Sociale,
Dr. Tomescu

7 Aprilie 1941

Domnule Președinte,

Am primit invitațiunea Dvs. pentru Duminică 30 Martie a. c., când Societatea Arhitecților Români a sărbătorit 50 ani de existență.

Am cel mai mare regret și vă cer iertare de a nu fi putut participa la această sărbătoare care întrunea laolaltă pe cei mai distinși artiști ai arhitecturii noastre românești.

Imprejurări independente de voința mea m'au făcut să fiu absent cu trupul, vă asigur însă, Domnule Președinte, că întreg sufletul meu era în mijlocul Dvs. și vibra la unison cu Dvs. și distinșii colaboratori cari vă onorează în arta arhitectonică.

Convins că veți ști, cu aceeași măestrie, să legați firul trecutului cu al viitorului, păstrând mai departe aprinsă candela artei în arhitectura românească, vă rog, Domnule Președinte, să binevoiți a primi salutările mele cele mai alese și a prezenta distinșilor membri ai Societății respectul pentru munca lor și admirațiunea mea pentru arta ce desăvârșesc în fiecare zi.

Primarul General al Capitalei,
General Rodrig Modreanu

2 Aprilie 1941.

Domnule Președinte,

Am primit cu o deosebită satisfacție sufletească, în calitatea mea de tehnician, admirabilul număr festiv al revistei „Arhitectura", care m'a îndreptățit să recunosc, cu mândrie, dreptul arhitecților noștri de a sta alături cu oricare din ai țărilor civilizate.

Sacrificiul important făcut de Dvs. cu tipărirea acestui număr vă califică într'un mod cu totul deosebit și pentru sentimentele Dvs. de corp select Țării.

Cu cele mai vii urări de prosperitate pentru Societate și de sănătate și putere de muncă pentru Dvs., vă salută cordial

Secretarul general al Ministerului Lucrărilor publice și al Comunicațiilor,
I. Andriescu-Cale

10 Aprilie 1941.

Stimate Domnule Președinte,

Răspunzând invitației Dvs. de a lua parte la festivitatea împlinirii a 50 ani dela înființarea Societății Arhitecților Români, vă comunic cu regret, că fiind puțin suferind nu o pot face.

Aș fi dorit mult să fie printre Dvs., ca unul și singurul în viață, ce am pus o piatră de temelie la fundația Societății acum o jumătate de veac și să văd cu bucurie că munca și străduința celor câtiva de atunci nu a fost zadarnică.

Vă rog, Domnule Președinte, a mă considera cu tot sufletul alături de Dvs. și stimații mei colegi, urându-vă atât Dvs. cât și Societății o viață lungă și plină de prosperitate.

Gr. Călinescu

30 Martie 1941.

Stimate Domnule Președinte,

Am onoarea a vă comunica că am primit volumul „Arhitectura" închinat semicentenarului Societății Arhitecților Români, și vă mulțumesc călduros pentru gentilul omagiu.

Am apreciat mult și înfățișarea tipografică a importantului volum, care reunește documentarea celor 50 de ani ce au dat României mândria de a avea un așa de mare număr de arhitecți valoroși.

Primiți, Stimate Domnule Arhitect, asigurarea deosebitei mele considerațiuni

Directorul Institutului de Cultură italiană
din România,
Bruno Manzone

1-IV-1941.XIX

Mult stimate Domnule P r e ş e d i n t e,

La primirea invitaţiei Dvs. de a lua parte la sărbătorirea a 50 ani de existenţă a Soc. Arhitecţilor Români m'am simţit prea măgulit de marea Dvs. amabilitate, dar şi nerăbdător să mă văd învăluit în atmosfera de sărbătoare a profesiunii distinse de arhitect pe care aş dori-o sudată cu profesiunea de inginer în opera de realizare a marilor lucrări publice.

Cu profund regret însă mă văd azi silit să renunţ la ceea ce am dorit, în urma unui apel al Administraţiei C. F. R. de a participa la lucrările comisiunii instituite pentru soluţionarea unei mari probleme : electrificarea liniei Ploeşti-Braşov.

In aceste împrejurări nu-mi rămâne decât să vă transmit urările mele pentru prosperitatea şi reuşita deplină a ţelurilor Societăţii pe care o reprezentaţi şi să vă asigur de consideraţiunea pe care totdeauna o păstrez profesiunii de arhitect.

Preşedintele Consiliului Tehnic Superior,

G h. N i c o l a u

30 Martie 1941.

Domnule P r e ş e d i n t e,

Primind invitaţia Dvs. pentru sărbătorirea celor 50 ani de existenţă ai Societăţii Arhitecţilor Români, vă aducem felicitările noastre pentru această aniversare şi vă urăm ca rezemaţi pe activitatea acestei jumătăţi de veac să continuaţi mai departe opera Dvs. cu aceeaşi însufleţire şi cu acelaşi succes.

Politehnica din Bucureşti

R e c t o r,

C o n s t a n t i n T e o d o r e s c u

Secretar,

C. Motaş

27 Martie 1941.

Societăţii Arhitecţilor Români

Loco

Societatea Politecnică din România a luat cu deosebită satisfacţie cunoştinţă de serbarea ce va avea loc Duminică 30 Martie a. c. pentru împlinirea a 50 de ani dela înfiinţarea Societăţii Dvs.

Cu această ocaziune, Comitetul Societăţii noastre a decis să vă transmită sincere felicitări pentru această aniversare şi urează pentru viitor prosperitate şi să urmaţi aceeaşi cale trasată de toţi conducătorii Societăţii care au adus-o la importanta situaţie în care se găseşte astăzi.

Primiţi, vă rugăm, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte,

C o n s t. B u ş i l ă

Secretar general,

Şerban Ghica

29 Martie 1941.

Societăţii Arhitecţilor Români,

Loco

Cu prilejul adunării Dvs. pentru sărbătorirea unei jumătăţi de veac de rodnică activitate, Societatea Progresul Silvic a inginerilor silvici din România urează Societăţii Arhitecţilor Români viaţă lungă şi prosperă.

Preşedintele Soc. Progresul Silvic,

Prof. V i n t i l ă S t i n g h e

29 Martie 1941.

D-lui Preşedinte al Soc. Arhitecţilor Români

Loco

Regretând că fiind suferind nu pot lua parte la strălucita sărbătoare de cincizeci ani ai Societăţii Arhitecţilor Români, vă rog să primiţi urările mele cele mai călduroase pentru prosperitatea celei mai vechi asociaţiuni de arhitecţi români.

Arhitect P e t r e A n t o n e s c u

30 Martie 1941.

Domnule P r e ş e d i n t e,

Regret că o împrejurare neaşteptată m'a ţinut departe de Capitală şi m'a lipsit astfel de mulţumirea ce aş fi avut-o de a fi în mijlocul colegilor arhitecţi, la şedinţa festivă la care aţi avut amabilitatea de a mă invita.

Vă rog însă de a mă considera totdeauna alături de Dvs. şi a transmite colegilor arhitecţi simpatia deosebită şi cele mai frumoase urări pe care le fac pentru propăşirea continuă a Societăţii lor.

Cu cea mai deplină consideraţie şi afecţiune,

Prof. Ing. G e o r g e B o r n e a n u

1 Aprilie 1941.

Arhitect E n e s c u, Preşedintele Soc. Arhitecţilor Români.

Cu ocazia sărbătoririi de azi ca unul dintre foştii elevi ai Şcoalei Societăţii Arhitecţilor, doresc tineretului unire şi muncă încordată pentru a fi la înălţimea înaintaşilor.

Arhitect rec. S c ă r l ă t e s c u

Călăraşi, 30 Martie 1941.

Cronici

Diverse chestiuni mărunte

Un număr restrâns de tineri arhitecți s'au plâns decanului nostru, de lipsa de preocupare intelectuală a Corpului Arhitecților, ca organ constituit. Au preconizat chiar înființarea unui cerc de studii.

Ca urmare a acestor doleanțe, într'o ședință a consiliului s'a hotărît înființarea acestui „Cerc de studii", și s'a fixat ca zile de sfătuire pentru organizarea lui lunea și joia de la ora 18—20.

Un cerc de studii, după cum rezultă din titulatura lui, trăește din studii. Studiile se pot face și fără un cerc de studii, acesta fiind doar un rezultat al acestora. El se naște din nevoia de strângere laolaltă și de coordonare a unor activități răzlețe, care prin abundența lor și lipsa de coeziune încep a deveni anarhice, și se cer canalizate spre probleme esențiale ale profesiunei.

Capacitatea de studiu însă este rezultatul unui efort individual. Existența acestui efort individual se poate verifica prin conținutul gazetelor, revistelor, vitrinelor de librărie, etc. din care să apară o mare frământare a problemelor profesionale.

Ca rezultat al acestor frământări cărora le-ar lipsi doar încoronarea unui „Cerc de studii" ar trebui ca redactorii revistei noastre „Arhitectura" să se găsească, cu fiecare număr, în dificultatea alcătuirei sumarului din noianul de material aglomerat la redacție.

Situația nu prea se prezintă astfel. Totuși nici cu revista nici cu cercul de studii nu trebue să disperăm. Se poate desvolta interesul pentru cercetări și în mod invers. Adică punând din oficiu în discuțiune chestiunile care ne interesează. Incepem lucrul acesta acuma cu unele din ele și rugăm pe colegi a se gândi și la altele.

I.

O problemă care s'a pus și mai de demult și a revenit acum în actualitate este aceea a obținerei proectelor de arhitectură în special pentru lucrările statului prin funcționari de stat sau prin liber profesioniști.

Principial toți admit că arhitectura prin esența ei nu este o știință de repetiție oarecare, ci dimpotrivă ea trăește într'o continuă transformare. Terenul său prielnic este deci liber profesionismul.

Din discuțiunile avute asupra fiecărui sistem în parte am reținut următoarele, pe care le dau mai departe discuțiunei :

A. Executarea proectelor prin birourile publice.

1) Lipsă de răspundere ;
2) Uniformitatea lucrărilor ;
3) Impiedecarea desvoltărei liberei profesiuni ;
4) Lipsă de estimațiuni juste ;
5) Executarea defectuoasă și lichidări dubioase.

Defectele funcționarismului nu se datorează atât funcționarului ca individ cât sistemului și condițiunilor în care este nevoit să lucreze : Arhitectul funcționar se găsește la discrețiunea ministrului grăbit în manifestări și reforme, care nu-i dă timpul necesar unei serioase studieri a proectului și a unei evaluări precise de care, de teama de a nu obține creditul necesar, nici nu are dealtfel nevoe. Un ministru imediat după războiu, a scos în licitație lucrări, după planuri și estimări imaginare, deoarece în acel moment nici nu știa pe ce teren va clădi.

B. La executarea proectelor prin contracte încheiate cu liber profesioniști se obține :

1) Printr'un contract bine alcătuit o responsabilitate reală.
2) Lucrări variate.
3) Calculări serioase.
4) Formarea unui mare număr de liber-profesioniști și a unei conștiințe profesionale.
6) Desvoltarea stimulentului.

C. Executarea proectelor prin concurs public.

1) O largă bază de selecționare, având pentru aceeași lucrare mai multe soluțiuni la îndemână.
2) Lucrări superioare, concurența fiind un mare stimulent.
3) Posibilitate de manifestare a elementelor tinere.

D. Asocierea de la început a arhitectului cu antreprenorul.

Dintr'un caz izolat petrecut în Germania, unde pentru construcția unui pod s'a pus deodată și la un loc în licitație proectul și execuția, unii s'au gândit să facă la noi din el o regulă generală. Sistemul însă are mai mult defecte decât calități.

Căci dacă avantagiile se rezumă doar la o mai bună și economică utilizare a materialelor și o exactitate în evaluări apoi defectele cred că sunt cel puțin următoarele :

1) Aservirea arhitectului antreprizei, deci mărginirea orizontului artistic.

2) Participare redusă la licitații din cauza marilor cheltueli ce ar cere studierea completă a proiectelor și antemăsurătorilor.

3) Inlăturarea din libera profesiune a majorității arhitecților, deoarece din cauza marilor cheltueli și riscuri inerente sistemului, birourile se vor forma din asociația celor câți-va mari antreprenori cu un număr egal de arhitecți, restul arhitecților fiind nevoiți să lucreze ca funcționari ai acestor asociații.

II.

Fucționarismul.

Se recunoaște de toți că funcționarismul este dăunător și arhitectului și mai ales arhitecturei.

Țară de agricultori însă, este firesc să avem un fond sufletesc incapabil de frământare și de neprevăzut. Avem un suflet mai mult static, care ne face să preferăm mizeria tihnită și sedentară a unei funcțiuni în locul dinamismului națiunilor streine cu care conviețuim.

Privim apoi funcțiunea cum priveau, romanii agricultura ca un semn de noblețe, ca un mijloc prin care se capătă prestigiu, strălucire! Ceea ce filosofia ne învață să căutăm în noi înșine, noi căutăm în afară de noi: Lumina împrumutată, potolită și rece a lunei, în locul căldurei proprii, luminoasă și mistuitoare a soarelui. Și racila aceasta este așa de înrădăcinată, în cât arhitecți bogați prin moștenire sau mariaj, culți, unii posesori a unor nume de familie, care ele singure sunt o avere, deci în stăpânirea unor mijloace care le-ar putea da plăcerea infinită a libertăței, și a independenței de creație, se cuibăresc totuși în buget, se cufundă în anonimat ,căutând pe toate căile să prindă rădăcini cât mai adânci în funcționarism.

Trebue să recunoaștem însă că în afară de boala noastră națională, funcționarismul arhitecților a mai fost provocat și de o proastă organizare a câmpului muncei arhitecturale care nu dă posibilitate unui liber profesionist să-și asigure bătrânețele.

Crearea unui câmp larg de activitate în afară de buget ar fi singurul mijloc de a descongestiona aparatul funcționăresc al statului. Deci scoaterea în acest câmp al muncei a tuturor lucrărilor de stat. Pe lângă aceasta o Casă de pensii a Corpului Arhitecților, și o încadrare a arhitecților nefuncționari la fel cu funcționarii, ar fi cred tot ce s'ar putea face pentru crearea unui climat favorabil arhitecturei.

III

Semnătura.

Semnătura are la noi o valoare magică. Căci are importanță cine semnează nu ce semnează. O cercetare a lucrului în sine nici nu se pune. După chestiunea semnăturei tutelare a inginerului, alături de arhitect, căzută în balta ridicolului,[1]) avem acuma o altă semnătură, aceea a arhitectului sau inginerului care a urmat nu știu ce cursuri de apărare pasivă, singurii care pot semna planurile unei case cu mai mult de patru etaje peste parter.

Un adăpost sau o asemenea casă însă nu se face cu semnătură ci cu știință. Nu este mai sănătos ca specialiștii municipiului să cerceteze proectul de adăpost și să vadă dacă corespunde scopului, decât să se uite doar la semnătură? Și nu ar fi și mai nimerit ca Municipiul să alcătuiască un regulament de construcții al acestor adăposturi?

Un asemenea adăpost însă nu este ceva nou ci se încadrează perfect de bine în sistemul general de construcții, ca statică și igienă a clădirilor, pe care oricine din această specialitate le poate aplica cazului special al unui adăpost. Profesorii acestei școli speciale în ce școală s'au specializat? Nu sunt ei oare simpli autodidacți cum poate fi foarte ușor orice arhitect sau inginer în această materie?

In definitiv un adăpost trebue să reziste unei forțe, care în cazul de față este foarte greu de determinat în mod precis.

Rămâne deci să joace un farte mare rol ipoteza și experiența celui ce clădește. Municipiul a pus ipoteza unei bombe de 100 kgr.? Dar acea a uneia de 1000 kgr.? Ce adăpost oricât de bine calculat ar putea rezista dacă nu este atât de afundat în pământ, în cât bomba să nu-l izbească direct?

Ceea ce este în mod precis subt stăpânirea noastră, este etanșeitatea contra gazelor, evacuarea lor mecanică în caz de pătrundere și aerisirea, adică aspirarea aerului curat și evacuarea celui viciat. Lucruri elementare în igiena mecanizată a construcțiilor.

In ce privește asigurarea eșirei din adăpost, în caz de prăbușire a imobilului, nu văd cum pe un teren acoperit de construcții cu spații goale foarte mici, care sigur vor fi acoperite cu dărâmături, s'ar putea ști cu siguranță unde să se facă eșirea.

Este mai sănătos să se asigure în asemenea caz funcționarea aerației, până când echipele de salvare ar putea degaja eșirile. Deci gurile de intrarea și eșirea aerului să fie așezate la loc sigur. Apoi echipele de salvare trebue să știe unde să intervie. Toate aceste adăposturi deci să fie legate telefonic, fără posibilitatea de distrugere a firelor, cu o centrală pe lângă comandamentul acestor echipe. Se poate face această legătură? Căci aceasta nu depinde de semnătura arhitectului sau inginerului care a urmat cursul nu știu cărei școli, ci de cu totul altceva care stă în puterea altora nu într'a noastră.

SP. C.

[1]) După catastrofa de la Cotroceni s'a trimes Municipiului o listă de ingineri care să contrasemneze proectele de arhitectură. Erau trecuți acolo ingineri bătrâni, de care nici nu știam că mai trăesc, pe vremea cărora nu exista betonul armat, care și-au făcut cariera pe la întreținere, mișcare și ateliere C. F. R., iar alții care toată viața lor au făcut politică, agricultură sau simplă administrație.

Recenzii

BISERICI DIN MARAMUREȘ de **Victor Brătulescu**. (Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, fasc. 107 — 110, 1941).

Despre bisericile noastre vechi de lemn, răspândite pe tot întinsul Carpaților, o comoară de artă cu care, după spusele unui autor străin „s'ar putea mândri nu o singură țară", nu s'au publicat încă studii ,cuprinzând tot materialul documentar și toate monumentele existente.

Afară de studii răzlețe datorite d-lor N. Gika-Budești, V. Drăghiceanu (în Bul. Com. Mon. Ist.), V. Vătășianu, At. Popa (în An. Mon. Ist. secția transilvană) și a unei scurte cercetări de ansamblu în „Istoria Arhitecturii Românești" de Grigore Ionescu, numai d-l Coriolan Petranu a scos la iveală două volume de studii monografice complete asupra bisericilor de lemn din județele Bihor și Arad.

Monografia publicată recent de d-l Victor Brătulescu, secretarul Comisiunii Monumentelor Istorice, aduce de data aceasta o foarte prețioasă și documentată contribuție în ce privește bisericile din plaiurile Maramureșene. In cercetarea întreprinsă d-l Brătulescu urmărește arhitectura lor, zugrăveala pereților și a icoanelor în legătură cu credințele și datinele noastre, arta țărănească în sculptura lemnului și în îmbinarea grinzilor, păstrarea tradiției în construcție, impusă de materialul lemnos, pe care meșterii populari îl aveau din belșug la îndemână, și cerută de poziția locului ales pentru biserică.

In această temeinică și, ne place să subliniem, foarte completă și documentată cercetare, ne sunt prezentate 31 biserici, în 259 clișee și 34 planșe.

In afară de valoarea sa istorico-documentară, lucrarea de față se prezintă, în actualul moment crucial al românismului politic, ca un admirabil instrument de propagandă. O documentare mai mult că stăpânirea etnică a Maramureșului a fost dintru început românească și că astfel s'a păstrat și se va păstra dealungul veacurilor, împotriva tuturor vitregiilor soartei. O dovadă mai mult că oricât de puternică a putut fi o influență străină, pecetea lucrului nostru de artă l-a pus totdeauna etnicul, acest etnic care și aici — ca și în altă parte — a îmbrăcat în haină românească forme străine, atât în ce privește arhitectura și decorația, cât și mai ales în ce privește zugrăveala.

V. S.

MATERIALELE DE CONSTRUCȚIE. **Revistă lunară de informații științifice și tehnice, editată și redactată de Dr. A. Steopoe. București.**

Revista, la viața ei, este abea în anul I, la Nr. 7.

O primesc cu multă regularitate și mă interesează nespus. Ea, revista, are ca program, dupe cum își poartă și titlul, să se refere, în principal, la descrierea proprietăților ale diverselor materiale de construcție în vederea unei mai bune cunoașteri, a unei întrebuințări mai raționale.

Această revistă aduce un aport apreciabil, fără preocupări de interes personal, prin studii, analize și încercări de laborator și experiențe de șantier asupra materialelor principale ce le întrebuințăm în construcții noi arhitecții, inginerii și constructorii.

„Materialele de Construcție" tinde să formeze cu timpul o bibliografie și o documentare tehnică românească, ce va putea servi la stabilirea prescripțiilor românești asupra materialelor serioase produse de industria noastră ; ea, revista, va contribui la menținerea unui nivel ridicat al vieții noastre economice din noua Românie.

In fiecare număr am găsit documetări extrem de interesante asupra unor materiale ce credem că ne sunt arhicunoscute și răspândite, precum au fost articolele cu descrierea cărămizilor în calitate și rezistență, articole despre mortare, despre betoane, despre cimentul aluminos, despre vata de sticlă, spuma de sticlă ca izolant termic și acustic, despre eternit ca material de protecție, despre protecția lemnului în genere — și multe altele. In fiecare număr de revistă am găsit desvoltate probleme sau laturе noui a vre-unui fel de material de care zilnic ne folosim.

La cetirea revistei am întotdeauna regretul că nu este mai voluminoasă, că nu apare la termene mai apropiate.

„Materialele de Construcție", așa precum se prezintă, este pentru noi un prețios fagure de cunoștințe tehnice. Proprietarul și redactorul principal al revistei, d-l Dr. A. Steopoe, pe care nu am avut plăcerea să-l cunosc personal, dar care din lucrările D-sale tipărite, din articolele D-sale scrise în diversele noastre reviste de specialitate, din conferințele ținute, îmi este bine cunoscut și apreciat, nu pot decât să-l felicit pentru noua D-sale inițiativă și să doresc acestei noui creaturi încă în fașe, „Materialele de Construcție", vivat, crescut, floreat !...

Și prin analogie mă gândesc la o revistă de specialitate, destul de apreciată și răspândită, care din împrejurări, la ultimul său număr de-acum 3 luni declară : „vom înceta apariția temporar"...

Cei care cunosc dificultățile în apariția unei reviste, știu ce înseamnă acea „încetare temporară". Este, deobicei, o încetare definitivă.

Motivul ?... — Lăsați-mă să-o spun : r ă u t a t e a o m e n e a s c ă .

O revistă de specialitate oricât de utilă, oricât de așteptată ar fi, nu găsește la noi ecou, încurajare, sprijin, bunăvoință. Redacția revistei la eforturile sale de-a o introduce și răspândi în cercurile de specialitate, nu primește, de cele mai multe ori, dela adresanții săi, drept gratitudine nici răspunsul că au primit-o, sau că adresa le-a fost exactă ; nu mai vorbesc despre „graba" în achitarea revistei. Și revista, mai totdeauna primită cu plăcere, e totuși consultată cu titlul de curiozitate, menținând asupra ei o rezervă și un aer de superioritate.

Prin această greșită atitudine, distrugem avântul bun al unei reviste, care ne poate fi o colaboratoare în munca grea și complicată a profesiunei noastre ; revista ar trebui să poarte cu însuflețire gândirea și legătura sufletească a interesului nostru profesional. Căci numai prin revistă, unde toți pot colabora, putem găsi soluții de actualitate, noui principii, noui studii, noui metode de lucru, noui materiale de execuție ; revista este forma cea mai ușoară de a ne ține la curent cu aplicările, perfecționările și studiile zilelor noui.

De aceea să fim mândri oridecâte ori vedem apărând o revistă nouă, colaborând cum putem mai bine spre propășirea ei ; iar oridecâte ori auzim de încetarea unei reviste din specialitatea noastră — fie chiar temporar — să zicem : m e a c u l p a .

AS. Q.

Buletinul Corpului Arhitecților

Consiliul Corpului Arhitecților a hotărît în ședința dela 19 Mai cor. înființarea unui „Cerc de studii" în sânul Consiliului, care să se ocupe cu studiul tuturor problemelor de interes profesional.

Cu formarea, organizarea și conducerea acestui oficiu de studii, a fost delegat D-l Arh. Spiridon Cegăneanu.

Domnii arhitecți, membrii ai Corpului, cari doresc a lua parte activă la înfăptuirea și lucrările Cercului, sunt rugați a-și comunica adeziunile la Secretariatul Corpului, marțea și vinerea între orele 10-12 a. m.

●

Prin noua lege a contribuțiunilor directe, în vigoare dela 1 Aprilie 1941, s'a introdus o altă metodă de așezare și percepere a impozitului profesional pentru arhitecți, metodă mai rațională și mai echitabilă, atât pentru fisc cât și pentru arhitecți.

Impozitul profesional se va aplica pentru lucrările și veniturile efectiv realizate și se va percepe pe cale de rețineri și vărsare directă, de către proprietari, sau cei cari au contractat angajamentele respective, în contul onorariului cuvenit arhitectului și anume :

1. Pentru angajamentele cu Instituțiile publice, reținerile se vor face prin ordonanțele de plată ale onorariului ;

2. Pentru expertize, conform legii — ca și până acum — atașând la act recipisa de plată a impozitului respectiv, către Administrația financiară ;

3. Pentru angajamentele cu particularii, la ridicarea autorizației de construcție. Pentru aceasta arhitectul proectant va indica valoarea lucrării, ce va fi verificată de serviciul care eliberează autorizația și care serviciu va face notă către Administrația financiară respectivă, iar aceasta va aplica cota onorariului cuvenit. Din suma rezultată, se va scădea 1/3 pentru cheltueli profesionale, iar la rest se va aplica impozitul cuvenit.

In scopul simplificării operațiunilor și în cadrul tendințelor Guvernului de comprimare a prețurilor și ușurare a activităților economice, Corpul Arhitecților a fixat și Ministerul de Finanțe a aprobat următorul tablou de onorarii, pe anul în curs :

Până la o valoare de 3 milioane lei 5% ;
La o valoare între 3—10 milioane lei 4% ;
Peste o valoare dela 10 milioane lei 3%.

Aceste cote se aplică pentru toate lucrările și anume :

Clădirile industriale : hangare, grajduri, remize, ateliere, fabrici, uzine, etc.

Lucrări obișnuite : locuințe, hoteluri, imobile de raport, bănci, școale, cazărmi, închisori, stabilimente de băi, sanatorii, hale, abatorii.

Monumente publice, biserici, crematorii, săli comemorative, academii, biblioteci, teatre, muzee, săli de concerte, burse.

Monumente comemorative, decorațiuni interioare sau exterioare, ministere, scări monumentale, galerii.

Lucrări izolate și anume : a) mobilier, plafoane, lambriuri, produse industriale de artă, feronerie, grile, lampadare și lămpi ornamente, etc. Pardoseli de marmoră, tapițerie, pictură decorativă, etc. ; b) restaurări de monumente istorice ; c) reparații, transformări, sub zidiri, adăugiri.

Cu adresa Nr. 14.468 din 9.IV.941, Ministerul de Finanțe a înștiințat Decanatul C. A. R., că a dat organelor fiscale instrucțiuni pentru aplicarea celor de mai sus.

●

Copie după adresa Primăriei Municipiului București, Direcția planului și sistematizării Nr. 523/X/941 din 18 Aprilie 1941.

Domnule Decan,

Vă sunt cunoscute, desigur, plângerile numeroase cari se adresează Primăriei Municipiului, relativ la timpul prea lung care este necesar eliberării unei autorizații de clădiri sau reparații.

Plângerile sunt îndreptățite numai în parte. Este adevărat că unele formalități administrative, impuse uneori de legi, lungesc de multe ori operațiunile de examinare a proiectelor și de eliberare a autorizațiilor.

Este deasemenea adevărat că personalul tehnic necesar acestor operațiuni este insuficient și uneori nepregătit. Cauzele sunt multiple : concentrări militare asupra cărora nu putem acționa ; posturi bugetare prea puține ; salarizare care nu permite recrutarea unui personal de primul ordin, în special în ce privește conducătorii tehnici, personal nepregătit, moștenit de pe vremea regimurilor parlamentare, etc.

In măsura posibilităților de azi, se caută a se remedia aceste defecte :

— S'au raționalizat metodele de lucru ;

—S'au luat sau se vor lua curând măsuri pentru sancționarea abaterilor la bunele reguli ;

—S'au luat măsuri pentru a se complecta personalul necesar.

Dacă aceste lipsuri, din partea autorității sunt evidente, căutându-se a se găsi îndreptări, nu este mai puțin adevărat că și din partea publicului (proprietari, arhitecți, antreprenori) se ivesc greutăți cari complică activitatea serviciilor, lungesc formalitățile de autorizare și ne impun operațiuni de control cari, toate împreună, lungesc enorm lucrările în detrimentul însuși a acestui public.

Pentru a găsi o îndreptare și în această direcțiune, ne permitem a vă semnala unele procedeuri anormale, cari ar trebui să dispară, și a vă prezenta unele recomandațiuni de cari ar trebui să țină seama toți domnii arhitecți cari prezintă proiecte spre autorizare.

1) In primul rând este de dorit că nici un arhitect să nu accepte să semneze planuri pe cari nu le-a întocmit și a căror execuție nu-i va reveni lui. Deși lucrul pare așa de firesc, avem totuși regretul de a constata că acest obiceiu mai dăinuiește.

Cosecința este că se prezintă planuri nestudiate, cari necesită corecturi, corespondență, examinare prin comisiuni, numeroase controluri pe șantier, acțiuni de judecată, etc., cari răpesc din timpul de lucru al funcționarilor, încetinind rezolvarea lucrărilor prezentate în mod reglementar.

2) Altă doleanță a noastră se referă la faptul că mulți domni arhitecți nu cunosc destul de temeinic regulamentul de construcții. Din această cauză multe proiecte sunt refuzate, fie din cauza unor greșeli de fond, fie de formă.

Precum se cere unui avocat să cunoască codurile tot așa, credem noi, este necesar ca un arhitect să cunoască condițiunile de ordin tehnic, higienic, estetic și administrativ pe cari viața în comun în orașe le impune sub formă de dispozițiuni regulamentare.

Lipsa de conformare cu regulamentul atrage și ea pierderi de timp însemnate cari fac să întârzie alte lucrări cari așteaptă rândul lor.

3) O cerință a Primăriei, foarte rar respectată, și care atrage asemenea pierderi de timp însemnate, o constitue modul de prezentare a proiectelor. O prezentare riguros conformă cu cerințele noastre atrage o verificare aproape automatică a proiectelor, sigură și rapidă.

De aceea ne permitem a aminti într'o anexă, câteva din aceste prevederi, cu completările impuse de dorința de a accelera rezolvarea lucrărilor.

Am dori ca toți domnii arhitecți să fie convinși că aceste cereri nu constitue greutăți ce li se impun; din contră ele dau posibilitatea să se lucreze cu metodă, clar, sigur și repede.

De altfel asemenea măsuri se aplică în toate orașele civilizate, fără chiar a fi impuse. Parte din ele însă sunt inspirate din măsurile germane de normalizare a lucrărilor.

Nădăjduim, Domnule Decan, că aceste recomandări își vor atinge scopul și că grație sforțărilor noastre comune, problema autorizațiunilor va înceta de a mai fi acută și supărătoare.

Primiți, vă rugăm, Domnule Decan, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

Primar General al Capitalei
(ss) General M o d r e a n u
Directorul Planului și Sistematizării
Arh. inspector general,
(ss) I. Davidescu

Extras din regulamentul de construcții și alinieri al Municipiului București publicat în M. Comunal Nr. 19 din 17 Mai/939.

CAP. III
AUTORIZAȚIA DE CONSTRUCȚIE SAU ADĂUGIRE

Art. 20. — Pentru ori ce fel de lucrări ca: săpături, clădiri din nou, adăugiri, transformări sau reparații pe proprietățile publice și particulare trebuie să se obțină înainte de începerea lor o autorizație, eliberată de Primărie conform prevederilor prezentului regulament.

Se exceptează lucrările de întreținere (art. 33 lit. a) precum și lucrările de racordare la rețelele de apă, canal, gaz și electricitate.

Art. 21. — Autorizația de construcție se obține pe baza unei cereri făcută pe un formular-tip, prezentată de către proprietar sau de cel care-l reprezintă, contrasemnată de proiectant și însoțită de certificatul de aliniere și regim, obținut în prealabil.

Cererea trebuie să fie însoțită și de proiectul de construcție, alcătuit din următoarele piese:

a) Planul de situație al clădirilor la scara 1/250, cu arătarea tuturor distanțelor clădirilor între ele, față de limitele parcelei, față de alinierile prevăzute în certificatul de aliniere și regim, precum și față de clădirile de pe proprietățile vecine.

a) Următoarele planuri de construcție, la scara 1/100 sau 1/50:

1) Planul subsolurilor;

2) Planul tuturor caturilor și utilizarea încăperilor.

Se va prezenta un singur plan pentru toate caturile identice;

3) Planul acoperișului;

4) Planul tuturor fațadelor cu amorsa clădirilor vecine;

5) Planul unei secțiuni complecte, perpendiculară pe alinierea străzii sau pieții publice, pe care se va trasa gabaritul reglementar în care este înscrisă clădirea, cu indicarea înălțimii și eșiturilor din gabarit; eventual și alte secțiuni pentru clarificarea proectelor.

c) In regim închis, se cere câte un profil de fiecare calcan al clădirii cu indicarea profilului calcanului vecin existent, spre a se vedea modul de acoperire.

d) Se poate cere în cazuri speciale: reprezentări perspective, indicațiuni asupra înălțimei clădirilor vecine și forma lor, la încăperile aglomerate să se vadă clar lățimile nete ale coridoarelor, prospecte (vederi directe) cotate pentru camerile cu deschidere spre curți, când din planuri aceasta nu rezultă în mod evident

e) Derogările sau toleranțele cerute pentru construcție să fie indicate în scris sau în mod grafic pe planuri.

f) Pe formularul-tip, de cerere de autorizație de construcție și pe planuri trebuie să fie indicate suprafața construită și volumul pentru fie care etaj în parte, după indicațiunile cari se găsesc în formularul respectiv și care să fie în concordanță cu planurile prezentate.

g) Inaintea trecerii la execuție și la cererea Primăriei, se vor prezenta eventual calcule de rezistență pentru lucrări speciale sau pentru lucrări, prezentând particularități speciale de construcție.

Planurile trebuie să conțină în mod deslușit toate detaliile și cotele necesare pentru a dovedi respectarea regulamentului.

Nu se admit decât planuri în reproducere heliografică, în fond deschis pe hârtie solidă și îndoite în format ministerial (0.21 m $\times$ 0.33 m.) după normele arătate în schița alăturată, așa încât odată planul îndoit, să apară în fața următoarele însemnări:

Adresa terenului pe care se construiește;

Numele și adresa — citeț — a proprietarului, precum și semnătura lui;

Numele și adresa — citeț — ale arhitectului proectant precum și semnătura lui;

Titlul planșei respective;

Scara desenului, data lucrării și un număr de ordine.

Proectul se prezintă în dublu exemplar serv. respectiv acesta având facultatea de a cere încă un exemplar pentru serv. de apărare pasivă.

Planul de situație va fi prezentat în trei exemplare. Fie care exemplar formează un fascicol separat prins într'o mapă care va purta adresa terenului și numele proprietarului.

●

Copie după două intervenții, înaintate de către Decanat Domnului **General Ion Antonescu**, Conducătorul Statului.

D o m n u l e G e n e r a l,

Arhitectura nu se poate desvolta decât în măsura în care cei chemați să lucreze în acest domeniu se găsesc într'un mediu stimulator. In acest mediu arhitectul individual trebuie să aibă în același timp o desăvârșită independență profesională și o folosință deplină din punct de vedere moral al rezultatului muncii lui. El trebuie în același timp pus în condițiuni de lucru, care să-i stimuleze continuu puterea de creație. Să nu fie condamnat la o muncă anonimă care macină energia și seacă isvorul de inspirație. Deci o continuă întrecere spre mai bine. Dacă privim străinătatea, vedem că acest stimulent este cu deosebire cultivat prin atențiunea specială, care se dă concursurilor publice de arhitectură. Franța, țara clasică a concursurilor publice de arhitectură, numai grație acestui sistem, a isbutit să dea atâtea monumente care fac gloria ei artistică. Insăși „Opera Mare" a fost obținută prin concurs. Arhitecții funcționari fac numai întreținere și foarte rar lucrări noi.

Și la noi de câte ori s'a obținut realizarea unei lucrări prin concurs, s'au obținut lucrări de seamă, și în activitatea arhitectului premiat, mai întotdeauna aceasta a fost cea mai bună lucrare a lui. Căci a avut stimulentul concurenții care i-a încordat puterile la maximum, ceea ce nu poate să aibe ca funcționar sau prin însărcinarea directă.

Din nenorocire la noi, acest sistem este foarte rar folosit. Statul, care este cel mai mare constructor, a recurs aproape exclusiv la funcționarism pentru dotarea țării cu construcțiunile de cari a avut nevoie, încurajând el însuși această plagă și introducându-o și într'o profesiune care ar putea spre folosul țării, să trăiască în afară de statele de personal ale bugetului. Așa că tânărul arhitect, eșit din școală și care are încă nevoie de o muncă încordată, în luptă cu realitățile spre a-și verifica și fixa bine în minte cunoștințele căpătate și a-și forma caracterul, neavând câmpul de activitate necesar, se cuibărește în munca anonimă a unui birou unde susține și uneori stabilește reputația unui șef, care și el a urmat aceeași cale. Așa că un talent scânteetor, o ambiție creatoare, care ajutată de căldura tinereții ar putea da lucruri de valoare, se istovește și se pierde în umbra unui șef și nu se poate releva decât în măsura în care egoismul acestuia convine să-i acorde.

Este deci o atmosferă sufocantă și descurajatoare, pentru tineret și mai ales păgubitoare pentru țară.

Credem că sistemul trebuie schimbat. Prin redarea unui câmp de activitate liber, arhitectul, care prin felul profesiunii lui nu este menit a fi funcționar, va evita bugetul și Statul, cel puțin în acest compartiment, va obține dela sine o reducere de personal pe care în alte compartimente a încercat-o de atâtea ori fără a o obține vre-odată. Se impune deci generalizarea și legiferarea sistemului concursului pentru toate lucrările Statului, rămânând a face cu funcționari, numai lucrările de întreținere și controlul executării lucrărilor noi.

Cu sistemul acesta arhitectura, căci la ea trebuie să ne gândim în prima linie, va fi într'un continuu progres și înoire, care nu se poate obține dela rutina birocrației. Spre a ilustra acest lucru, este suficient să cercetăm activitatea consecutivă a câtorva ministere.

Pentru punerea pe teren practic a chestiunei, va trebui ca pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice, fie ca serviciu independent, fie alipit pe lângă Direcția Generală a Arhitecturi, să ia ființă un oficiu al Concursurilor publice de Arhitectură, care să aibe în sarcina sa elaborarea programului fiecărui concurs în parte și organizarea juriilor de examinare.

Primiți vă rugăm, Domnule General, expresiunea înaltei noastre stime.

DECAN, (ss) Enescu

Secretar (ss) Șontea

București, 4 Aprilie 1941.

Domnule General,

Printre măsurile de completare a românizării vieții economice a României ați hotărît să fie și expropierea proprietăților evreești la orașe legiferând în acest sens, lege de importanță capitală ale căror efecte se vor resimți foarte curând în domeniul economiei românești.

Trecerea acestor bunuri evreești, care în unele orașe formează majoritatea absolută a proprietății urbane, în patrimoniul Statului, cere o muncă foarte încordată și o cinste nedesmințită spre a le evalua și după aceea spre a le întreține și administra până la lichidarea lor. Spre a dovedi aceasta este suficient să ne amintim dificultățile îndurate de de Creditul Funciar Urban, când după criza din 1898, urmată de o masivă emigrare a evreilor în America, s'a găsit în posesia, numai în București a câteva sute de imobile. Până la lichidarea lor, în condițiuni extrem de avantajoase a fost nevoit să le întrețină și să plătească pentru pază, la multe negăsind chiriași care să le locuiască la chirii derizorii.

Operațiunea aceasta de evaluare și întreținere fiind o chestiune de specialitate, va fi nevoie în acest scop de concursul arhitecților români.

In acest scop propunem ca pe lângă Oficiul central de lichidare, sub orice denumire ar funcționa, să se înființeze o Direcțiunea, tehnică, temporară, care să aibă atribuțiunile mai sus amintite. Acestei direcțiuni i-ar reveni și rolul ca, după o listă de necesități ce i s'ar prezenta, să aleagă cele mai potrivite imobile sau terenuri, care să corespundă necesităților diferitelor servicii, cari astăzi nu au localuri proprii.

Personalul acestei direcțiuni fiind vremelnic, neangajând deci Statul la menținerea lui în funcțiune, după îndeplinirea misiunii și trebuind a fi ales dintre persoanele cu multă experiență, rutinate prin felul cum au practicat profesiunea de arhitect până acum, ar trebui recrutat de preferință dintre arhitecții liberi profesioniști ca mai în contact cu realitatea și neavând în același timp nevoie de anii serviți pentru pensie. In măsura în care nu vor fi îndeajuns — majoritatea arhitecților români fiind funcționari, — s'ar detașa pentru operațiunile de biurou, arhitecți tineri dela serviciile mai puțin aglomerate de lucrări.

Direcțiunea aceasta, pentru ușurința și accelerarea lucrărilor va trebui să aibă în orașele cu multă populație evreiască, câte un serviciu local sau regional, acolo unde populația evreească este mai puțin numeroasă. Pentru reușita acestei operațiuni de extremă importanță și delicatețã, Corpul Arhitecților este în mod firesc, cu totul la dispoziția Dvs. pentru toate explicațiunile și recomandările de care acest Oficiu va avea nevoie, pentru organizarea acestei direcțiuni și stabilirea normelor de evaluare după care să se opereze în mod automat.

Plata personalului acestei direcțiuni s'ar putea scoate percepându-se un procent de 0.50% din suma evaluărilor care s'ar repartiza fiecăruia proporțional cu gradul funcțiunii ce îndeplinește. Un fond de rulment inițial ar permite aconturi lunare, până la decontarea încasărilor procentului care se va face trimestrial.

Plata procentuală în locul salarizării fixe, este preferabilă deoarece grăbește operațiunile, ceeace este în interesul tuturor.

Primiți, vă rugăm, Domnule General, asigurarea înaltei noastre stime,

DECAN (ss) Arhitect Enescu

Secretar (ss) T. Șontea.

București, 4 Aprilie 1941.

●

Copie dupe o intervenție adresată Marelui Stat Major al Armatei.

Corpul Arhitecților din România, supune spre hotărîrea Dvs. următoarele:

Arhitecții diplomați sunt ținuți să-și îndeplinească față de nevoile țării îndatoririle lor ca militari la chemările de concentrări sau eventuală mobilizare.

O parte din acești arhitecți sunt funcționari ai Statului și conform legii de organizarea Corpului technic și statutul funcționarilor își au fiecare gradele lor de ierarhie în serv. pe cari le ocupă, iar o parte sunt liberi profesioniști cari își au o activitate a lor bine marcată în profesiunea lor de arhitect, în viața politico-socială și culturală, unii fiind profesori secundari sau universitari, etc. In ierarhia militară majoritatea lor sunt grade inferioare (caporali, sergenți, plutonieri) o parte sublocotenenți și foarte puțini locotenenți sau căpitani și din aceștia cei mai tineri posedă aceste grade, întrucât conform legii de organizarea învățământului universitar, elevii Facultății de Arhitectură la absolvire au căpătat gradul de sublocotenent.

Multe grade inferioare provin și din arhitecții diplomați din străinătate, cari au satisfăcut serv. militar înainte de plecare la studii, iar de atunci și până în prezent nu au mai fost chemați la concentrări și au rămas simple grade inferioare.

Pentru ca să se poată folosi la maximul capacității știința și practica acestor arhitecți și pentru a se evita aceste ranversări de ierarhie, Corpul Arhitecților din România, vă roagă să apreciați dacă nu este cazul în asemenea concentrări sau eventuală mobilizare, când membrii Corpului sunt chemați să îndeplinească funcțiuni de specialitate, să fie asimilați cu gradele active, fie în raport cu cele pe cari le posedă în Corpul tehnic, fie creindu-se după vechimea în profesie, grade asimilabile celor active.

Problema remunerării nu poate fi ridicată pentru funcționarii publici, ea fiind rezolvată de statutul funcționarilor publici și de ex. un arhitect șef cl. I are un tip de salariu 13—23.000 lei ceeace ar fi egal în salarizare cu un Lt.-Colonel, ori el fiind ridicat ca asimilat la maximul gradului de căpitan, bineînțeles că opțiunea plății salariului o face pentru gradul lui din funcțiunea civilă.

S'ar face un act de justiție și țara ar trage foloasele din această nouă ierarhizare sau eventuală avansare a acestor elemente atât de necesare lucrărilor armatei în timpul con centrărilor cât și într'o eventuală mobilizare și credem că toți arhitecții vor fi întrebuințați în direcția profesiunii lor.

DECAN (ss) Enescu

Secretar (ss) Șontea

București, 3 Mai 1941.

Intervenție la Soc. de telefoane, cu adresa Nr. 89 din 31 Martie 1941.

Domnule Președinte,

Fiind informați din partea unora dintre membrii Corpului Arhitecților că pentru telefoanele din București se intenționează clădirea unei noui centrale și că preparativele sunt atât de înaintate încât se pornește acum la obținerea planurilor necesare unei construcțiuni, la cererea membrilor Corpului nostru și conform unei hotărîri unanime luate în Adunarea generală dela 27 Martie cor. vă rugăm să binevoiți a dispune ca, planurile de cari aveți nevoie, să fie obținute prin concurs public ținut între toți arhitecții români.

După îndelungi cercetări și desbateri atât la noi cât și în străinătate, între oamenii de specialitate, s'a ajuns la concluzia că această cale este cea mai bună, atât pentru calitatea lucrărilor obținute cât și pentru stimularea arhitecților și promovarea elementelor tinere.

Cum obținerea proectului pe calea concursului public înlătură și orice critică, Corpul Arhitecților a hotărît a interveni pe lângă Conducătorul Statului spre a obține o hotărîre de ordin general cu privire la toate lucrările publice.

Am fi foarte mulțumiți, dacă Dvs. Domnule Președinte ați anticipa, prin lucrarea ce ați proectat, consacrarea concursului public.

DECAN, (ss) Enescu

Secretar, (ss) Șontea

București, 31 Martie 1941.

●

Dela redacție

Rectificări

La imprimarea numărului comemorativ al revistei noastre (I—1941) s'au strecurat câteva greșeli de paginație, pe care ne grăbim a le rectifica.

Astfel la pag. 143, în legenda clișeului reprezentând Mănăstirea Rudi-Soroca, restaurată de d-l Arh. A. Gabrielescu, s'a tipărit din eroare și numele d-lui Arh. A. Viecelli.

La pag. 183, sub reproducerea Casei Vișoianu, s'a omis numele autorului, d-l Arh. I. D. Enescu.

La pag. 202, în dreptul imobilului Scala din B-dul Brătianu s'a trecut din eroare numele d-lui Arh. I. G. Mayer în locul d-lui Arh. Mahler.

Din legenda clișeului reproducând noul Palat Regal din Capitală, se va șterge numele d-lui Arh. N. Lupu.

Rugăm cititorii noștri să facă cuvenitele rectificări.

●

Primim, în legătură cu acestea, următoarele:

Domnului Președinte al Societății Arhitecților Români,

Am onoare a vă face cunoscut că, azi 2 Mai 1941 am primit acasă revista „Arhitectura" numărul festiv 1891-1941 (Ianuarie—Martie 1941).

Am constatat că, în revistă s'a făcut o eroare, trecându-mă ca autor al imobilului Scala din B-dul Brătianu.

Intrucât nu am nici o vină în comiterea acestei erori și pentru ca să nu fiu tras la răspundere de către autor, vă rog să binevoiți a dispune să se repare această eroare, cum veți crede de cuviință.

Cu toată stima,

Arh. I. G. Mayer

București, 2 Mai 1941.

Onor. Redacția Revistei „Arhitectura",

In numărul festiv și bogat ilustrat al revistei „Ahitectura", apărută cu prilejul a 50 ani de existență, s'a strecurat o eroare asupra căreia aș dori — pentru stabilirea adevărului — să se dea cuvenita rectificare în primul număr al revistei ce urmează să apară.

La pag. 187 din revistă s'a publicat o fotografie a Palatului Regal (vedere de ansamblu a corpului central cu aripa spre Crețulescu și cu Corpul de Gardă, astăzi demontat spre a face loc noui aripi a Palatului Regal spre Ateneu), sub care fotografie s'a menționat și numele meu, atribuindu-mi-se în acest fel un nemeritat drept de autor asupra stabilirei arhitecturei Palatului Regal.

Țiu prin aceasta să precizez că, la venirea mea la conducerea Biroului Technic al construcțiilor Palatului Regal, arhitectura Palatului Regal era bine precizată și realizată în construcția corpului central, executat în 1928—1932, după studiile d-lui Prof. Nenciulescu.

Tot ce s'a executat ulterior, prin adosul aripelor spre Crețulescu și spre Ateneu, a fost o continuare a arhitecturei clasice preconizată de D-l Prof. Nenciulescu în corpul central.

In aceste condițiuni, necontribuind cu nimic la studiul arhitecturei Palatului Regal, așa cum apare în fotografia publicată în numărul festiv al revistei, nu văd pentru ce numele meu să figureze alături de al autorului real al lucrărei și ca atare rog să binevoiți a da cuvenita rectificare.

Cu mulțumiri colegiale,

Arh. N. Lupu

București, 18 Iulie 1941.

●

Scumpirea neîntreruptă a hârtiei, clișeelor și tiparului ne obligă să urcăm costul abonamentului revistei la 700 lei anual.

Aducând aceasta la cunoștința abonaților noștri, îi rugăm să nu refuze sprijinul lor material străduințelor noastre de a menține revista la nivelul atins cu atâta trudă, chiar și în împrejurările excepționale de astăzi.

ARHITECTURA

REVISTA SOCIETĂȚII
ARHITECȚILOR ROMÂNI

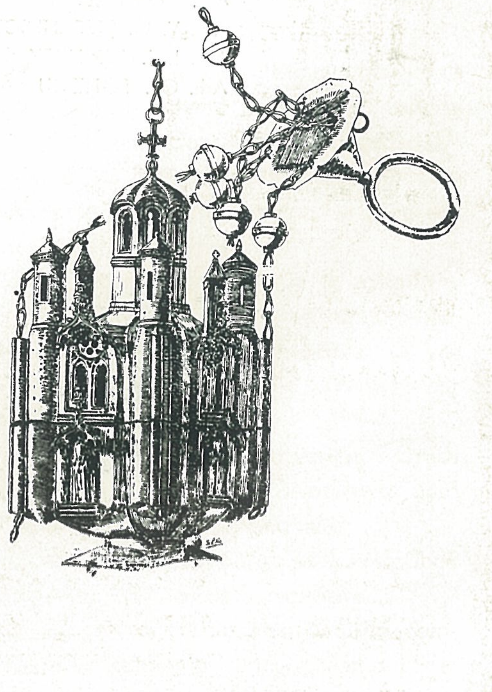

3-4 IULIE DECEMBRIE 1941

ARHITECTURA

ANUL VII NR. 3—4 ● IULIE-DECEMBRIE 1941

CUPRINSUL

Sp. CEGĂNEANU	:	Chestiuni generale	3
~~Arh. I. D. ENESCU~~	:	~~Naționalizarea arhitectonică a orașelor~~	5
Sp. CEGĂNEANU	:	Urbanism, Arhitectură și Artă Națională	10
Prof. G. NICHIFOR	:	Ermil A. Pangrati (O comemorare pioasă)	18
Sp. C.	:	Un nou curs de construcție	20
Arh. Victor SMIGELSCHI	:	Realizări Românești în Ardeal	22
Sp. CEGĂNEANU	:	Asupra învățământului Arhitectural	24
Arh. N. NENCIULESCU	:	Memoriu asupra Școalei de Arhitectură	27
Arh. Victor ASQUINI	:	Indrumări	34
Sp. C.	:	Expoziția Școalei de Arhitectură	36
		Buletinul Colegiului Arhitecților	37
		Informații	39

ILUSTRAȚIUNI

		Cădelnița de la M-ra Tismana Sec. XIV	1
Arh. G. SIMOTA	:	Ruine de război din Chișinău	6—9
Arh. E. DEAUNOD	:	Teatrul din Chișinău	21
Arh. BERNARDAZZI	:	Bursa din Odesa	28 - 29
Arh. V. G. ȘTEFĂNESCU	:	Cazinoul de la Mamaia	30 - 31
Arh. I. I. BERINDEY	:	Banca Ardeleană	32 - 33
Arh. Gh. POPESCU	:	Vignete	

Pe copertă : Cădelniță de la Tismana.

Articolele semnate de autori nu angajează redacția.

ACEST CAIET, EDITAT PRIN INGRIJIREA
SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI
REDACTAT DE
SPIRIDON CEGĂNEANU
S'A TERMINAT DE IMPRIMAT LA 3 IANUARIE 1942 IN PRESELE INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „MARVAN" S.A.R. IN BUCUREȘTI

ARH. SP. CEGĂNEANU

Chestiuni generale

Lipsa de libertate deplină în exprimarea gândirei, provenită dintr'o necesitate legitimă, nu poate totuși înlătura gândirea tainică.

Lumea frământă în minte diferite probleme, le caută soluțiile, el însuși sau cu ajutorul altora, le comunică, și prin aceasta le verifică exactitatea.

Când încătușarea va dispărea, consecință logică a limpezirei prin pace a apelor turburi ale războiului, ne vom minuna de abondența studiilor, părerilor, planurilor de tot felul, care vor vedea lumina zilei.

S'ar putea spune că nu este astăzi momentul marilor inovațiuni. Totuși orunde o gândire și o voință are libertate de acțiune, emite planuri fantastice, și uneori chiar se gândește să pornească la realizarea lor. Febra aceasta nu se putea să nu cuprindă și breasla noastră : Ne frământă orce svon, ne alarmează orce tentativă de încălcare a drepturilor noastre, închipuită uneori, reală în cele mai multe cazuri. Iar dacă se înfiripează câte o efemeră lege grăbită, atunci cădem deadreptul în panică.

Pe de altă parte simțim în noi fiorii marilor realizări, avânturilor generoase, foarte lăudabile de fapt, fără să ne gândim mai serios asupra posibilităților de realizare. Parcă nici n'am privi în jurul nostru. Nu putem mișca câteva vagoane de ciment, de la fabrică până acolo unde necesitățile sunt imperioase, nu au ciment nici cei de la poarta fabricei Titan — Bucureștenii — și facem plănuiri de realizări ce nu se pot exprima decât în cifre astronomice.

Să lăsăm pe alții să plutească cu capul prin nori, iar noi să ne mișcăm pe realități. Să ne amintim că atâta vreme cât nu vom avea abondență de materiale de construcție, și lucrători care așteaptă lunea dimineața cu duiumul la bursa liberă a muncii, ne agităm de geaba și de geaba ne alarmăm că alții ne acaparează domeniul nostru de activitate. Căci va fi o activitate în sec, al cărei eșec este ușor de prevăzut. Și cred că este mai bine să se compromită alții.

Totuși nu însemnează să stăm inactivi. Și mai ales în ce privește libertatea de acțiune și apărarea drepturilor noastre legitime.

Prin ce mijloace? Prin mijloace individuale și prin mijloace colective. Individual trebue desvoltată o mai mare activitate, pentru lămurirea celor mulți, asupra drepturilor dar mai ales a îndatoririlor noastre. Să punem o intransigentă conștiință în îndeplinirea acestor îndatoriri, spre a putea obține prin aceasta respectarea drepturilor noastre, atât cele consfințite prin legea scrisă cât și cele consfințite prin uz.

Mijlocul colectiv este solidaritatea. Solidaritatea se desvoltă prin mai mult contact între noi. Acest contact se stabilește prin acordarea unui mai mare interes Colegiului ; Societății noastre și revistei „Arhitectura". Contactul cu aceste organisme profesionale nu trebue să fie numai la Adunările Generale, iar față de revistă nu trebue să se rezume numai la plata abonamentului.

Am auzit pe mulți spunând că din moment ce există un Colegiu nu mai este nevoe de Societatea Arhitecților. Eroare profundă. Mai întâi la Colegiu s'a ajuns prin Societate. Apoi Colegiul fiind un organism încadrat într'o lege nu are libertatea de acțiune pe care o are Societatea. Și mai avem atâtea de câștigat, în cât multă vreme vom mai avea nevoe de posibilitatea unei acțiuni independente de colegiu.

Sunt printre noi mulți nerăbdători, care imputa conducătorilor lipsa de activitate. Aceasta vine din lipsa de cercetare a trecutului, complect ignorat și chiar a prezentului. Față de trecut s'a realizat foarte mult, atât ca drepturi legale, cât și ca prestigiu. Și aceasta grație unei acțiuni continui care față de eșecurile îndurate de multe ori, ar fi descurajat pe alții.

S'au schimbat enorm lucrurile de când Mincu, discutând drepturile noastre într'o comisie numită de M. L. P. trebuia să îndure grosolănia. Președintelui Cons. Technic Superior din vremea aceea — de sigur nu fără o ripostă meritată — și astăzi, când nedreptățile se fac în mod tainic, se plănuesc ocult, rușinându-se de o susținere fățișe.

Mincu mi-a spus după aceea. Să răbdăm și să așteptăm. Căci pe măsură ce ne vom înmulți și societatea românească, prin mai multă cultură, va simți nevoia arhitectului, se vor rușina ei înșiși, cei ce ni se pun în cale și arhitecții vor ocupa locul pe care li-l indică profesiunea.

Legea din 1921 ; Legea Colegiului Arhitecților ; Ordonanța Ministerului de Finanțe relativ la plata impozitelor, sunt dovada palpabilă a acțiunei noastre profesionale.

Nu trebue să ne culcăm pe laurii biruinței. Mai avem încă multe de făcut. Intâmpinăm încă serioase rezistențe...

Am intervenit prin adrese repetate către forurile competente pentru generalizarea sistemului concursurilor publice, cel puțin pentru lucrările mari, și pentru utilizarea arhitecților de către Centrul de Românizare pentru evaluarea, întretinerea și administrarea imobilelor luate de la evrei.

In locul unui răspuns favorabil ne-am trezit cu însărcinări directe pentru proecte de miliarde, iar la Centrul de Românizare au fost utilizați avocații !....

S'a înfiinţat o „Direcţie Generală de Arhitectură" pe lângă Ministerul de Lucrări Publice. Şeful ei este un inginer, iar peste jumătate din funcţionari sunt ingineri subt pretextul că această Direcţie Generală are şi o „Direcţie de Construcţii"! Dar aceste „Construcţii" nu sunt nici de poduri şi nici de şosele, etc. ci „Construcţii de Arhitectură", care **se plănuesc şi se execută** de arhitecţi şi subt controlul lor. De unde provin aceste încălcări ale drepturilor noastre? Din lipsa de a vedea la timp şi clar. Inginerii constructori, nu au câmp de activitate ca atare. De oarece prin specializarea serviciilor technice, lucrările de inginerie se fac în diferite direcţiuni speciale; Căi de comunicaţie, de toate felurile, Poduri, etc. O Direcţiune de Construcţii propriu zisă nu-şi mai are rostul. De aici nevoia siluirei logicei şi a bunului simţ ca să li se facă rost în domeniul Arhitecturei, în loc să limiteze promoţiile anuale ale Politechnicei la atâta cât poate să absoarbă antrepriza şi serviciile de inginerie pură. Dacă le convine să mărească numărul proletarilor intelectuali, nu au de cât s'o facă.

Sensul evolutiv al profesiunei de arhitect, forma care s'a dat treptat, treptat, învăţământului arhitectural, diferitele aspecte pe care le schiţează viaţa în viitor, ne îndreptăţesc să credem că cei ce împing lucrurile şi mai departe pe acelaş făgaş, se încarcă cu o grea răspundere, faţă de tineretul desorientat....

Incă o dovaadă amabilă de interesul ce ni se poartă spre a încheea această expunere redacţională.

Academia de Arhitectură devenind „Facultate a Politechnicei" iar dorinţa D-lui Mareşal Antonescu fiind ca tot ce este Serviciu Technic să se concentreze la M. L. P. ne-am gândit că ar fi bine ca „Corpul Arhitecţilor" să depindă ca organ tutelar de acest Minister. Odată cu această trecere ne-am gândit să introducem în lege modificările pe care experienţa ne-a dovedit că sunt necesare. In acelaş timp am găsit necesar să fixăm prin această lege principiile unei Case de Pensiuni care urma să fie alimentată **din contribuţiile noastre** şi o încadrare a arhitecţilor nefuncţionari, utilă atât nouă cât mai ales Statului. Legea a apărut fără aceste două din urmă, cu explicaţia amabilă şi crezută probabil foarte măgulitoare pentru noi, că aceste două propuneri fiind utile şi pentru ingineri, trebuesc legiferate în acelaş timp!

Din ceia ce breasla noastsră a realizat până acuma şi din ceea ce mai are încă de realizat, şi din rezintenţele ce avem de înfrânt, fie care va putea deduce de câtă răbdare trebue să dăm dovadă, de cum trebue înjghebată viitoarea acţiune şi de câtă nevoe avem de solidaritate.

Dacă solidaritatea aceasta ar îmbrăca forma unei discipline de fer, multe nedreptăţi ar fi înlăturate de la sine, iar deziderate contrarii, cum ar fi cel al concursurilor, nu s'ar putea realiza din lipsă de complici. Vom ajunge vre-o dată la disparitia acestor complici!

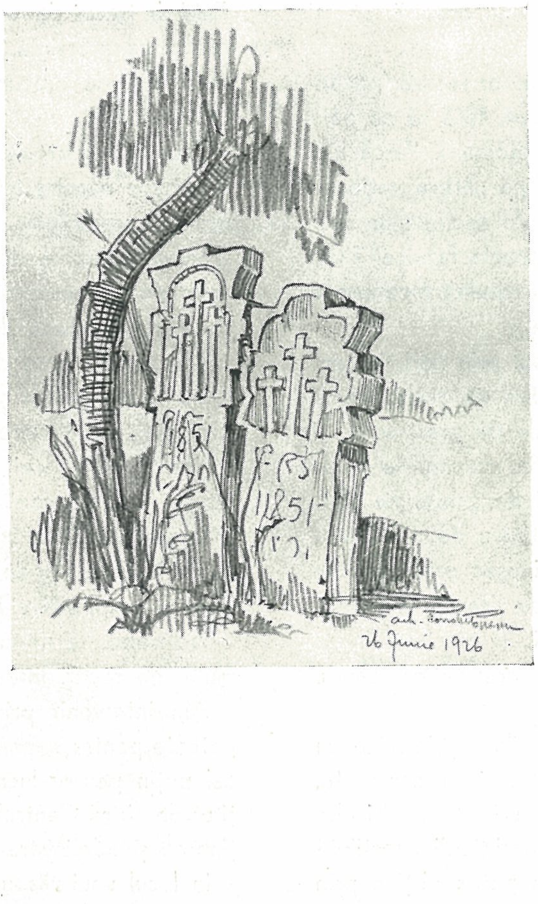

ARH. I. D. ENESCU

Naționalizarea arhitectonică a orașelor

(Ciclul problemelor Basarabene)

Satele și orașele oglindesc totdeauna viața unui popor, cu ceia ce are mai caracteristic și cu etapele de desvoltare ale acestei vieți.

Pentru cine trece granița unei țări, satele și orașele sunt cele dintâi cari, prin înfățișarea lor spațială, adică prin arhitectura lor, mărturisesc felul și gradul de viață al locuitorilor.

Tot satele și orașele, oglindind trecutul unui popor, cu opera sa de creație, pe toate terenurile de manifestare spirituală și materială, îndreptățesc sau tăgăduesc, mai limpede decât toate actele și tratatele, stăpânirea unui pământ și nestingherita desvoltare a vieții sale naționale.

Satele, totdeauna mai conservatoare și cu evoluție mai înceată, marchează chiar mai mult decât orașele, expuse influențelor streine, specificul național.

In această privință nici o altă manifestare de viață omenească, decât aceea pe care o reprezintă arhitectura, n'ar arăta mai lămurit că în provincia noastră de peste Prut, în Basarabia sau Moldova de răsărit, nu facem azi acțiune de instalare ci numai de continuare, nici operă de naționalizare ci de reafirmare națională. Așa cum am continuat să trăim, ca români, în cuprinsul acestei părți din pământul neamului nostru, atâtea veacuri, cu toată vitregia vremurilor și urgia tuturor năvălirilor barbare, — continuăm azi să ducem mai departe și mai nestingheriți, firul tuturor manifestărilor de viață românească. Să reașezăm tot ce ne-a fost răsturnat, să restabilim tot ce a fost turburat, să eliberăm tot ce a fost sugrumat și să reconstruim tot ce a fost dărâmat.

N'avem nevoie, pentru această operă de continuare să aducem nimic de aiurea, ci cu ceeace găsism în trecutul românesc al acestei provincii, umbrit dar nu știrbit, întrerupt dar nu rupt, să grăbim doar câștigarea timpului pierdut, pentru readucerea vieții românești la nivelul celei din restul țării.

Incă dela sfârșitul secolului al XII și începutul celui de al XIII, chiar isvoarele rusești recunosc dincolo chiar de Nistru un Voevodat valah; deci înainte de stăpânirea moldovenească asupra Basarabiei, ceia ce n'ar fi fost posibil fără românismului dintre Prut și Nistru, cu acelaș dialect, port gospodărie, ca în Moldova Carpaților.

Dela adăpostul individual sau familial la cel social, sat, oraș, regiune, avem toată scara înfățișării spațiale a românității acestui teritoriu.

Ceia ce găsim ca arhitectură în Basarabia cinstește trecutul, îndreptățește prezentul și sprijină viitorul. Și are o strânsă legătură de rubedenie cu tot ceia ce ne-a lăsat trecutul pretutindeni, în toate provinciile locuite de Români; oglindind astfel în unitatea de concepție și creație arhitecturală, unitatea de gând, simțire și credință a neamului românesc; — și justificând unitatea politică pe care o pretindem. Casele vechi românești, multe chiar din cutropitul de străini Chișinău, — până'n cartierul românesc al Odesei, sunt la fel cu cele depe Bistrița Moldovei și Ardealului, din valea Siretului, Bucovinei, ori valea Mureșului, a Oltului, a Jiului, a Argeșului. Pretutindeni țăranul român nu și-a închis casa și curtea cu ziduri oarbe, n'a ascuns'o vederii altora și nu și-a stăvilit vederea asupra vecinătăților și vecinilor, buni sau răi. Casa sa este cu grădină deschisă vederii și cu prispă, galerie, cerdac, depe care să vadă departe, cu sentimentul și siguranța stăpânului care n'are să se teamă de nimic.

Creația proprie românească a rămas neinfluențată chiar în arhitectura bisericilor, cu toată asemănarea de credință cu vremelnicii noștri cutropitori.

Aceiaș concepție și aceiaș factură găsim în arhitectura bisericilor noastre basarabene, ca la Rădăuți și Moldavița în Bucovina, ca la Neamțu și Probota sau Bistrița lui Alexandru cel Bun. Interiorul cât și înfățișarea exterioară, cu brâie și firide, reprezintă aceiaș concepție proprie, dela Dragoș sau Bogdan, la Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Vasile Lupu, Petre Șchiopul (Galata 1584), Ion Duca-Vodă (Cetățuia 1672) și ca la multe din bisericile Munteniei, Olteniei, Banatului, Ardealului și Maramureșului.

Domnii noștri, meșterii noștri și poporul nostru n'au împrumutat dela pravoslavnicii ruși nici măcar forma bulbucată a turlelor rusești, rămânând credincioși tradiției romano-bizatine, uneori cu influență din arhitectura gotică a marilor noștri aliați de astăzi: germanii. Ca dovadă că spiritualitatea poporului român s'a apropiat mai mult de ...

toni decât de cavalerii pustelor din răsărit. Stăpânirea domnilor moldoveni, până dincolo de Nistru, a lăsat urme, pe care vremelnicii stăpânitori de mai târziu, nu le-au putut șterge. La 1812 Basarabia, sub Mitropolitul Gab. Bănulescu numără 9 protopopii, cu aproape 800 biserici, dintre care peste 400 de lemn și peste 300 de zid ; cari însă în interval de 106 ani s'au redus la 104 biserici. Ctitoriile vechi ca Sf. Ioan din Cetatea Albă, din secolul XIII, apoi a lui Petru Mușat dela Mirăuți, a lui Alexandru cel Bun dela Vărzărești (1420) a lui Ștefan și Petru Rareș dela Căpriana, Sf. Niculae a lui Vasile Lupu din Chilia Nouă și altele dela Hotin, Orhei, Ismail, Hârjanca, Soroceni, Hâncu, Gărbovațul, Curca — au rămas încă mărturii ale trecutului românesc.

Refacerea unora, restaurarea celor alterate prin modificări, redându-le vechiul caracter moldovenesc, va fi opera de regăsire națională.

Teritoriul Basarabiei, deschis și expus tuturor năvălirilor barbare dinspre Asia, n'a fost prielnic așezărilor temeinice, zidirilor mari și trainice, palatelor și clădirilor administrative. Cu credința în Dumnezeu și cu grija de apărarea pământului, românii în afară de locuințe au ridicat biserici și cetăți. Cetățile depe Nistru, dela Hotin, Orhei, Soroca, ridicate de Petru Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Petru Rareș, apoi Tighina și Cetatea Albă, complectate spre miază zi cu cele dela Crăciuna, Chilia și Ismail, sunt dovada străduințelor de apărare și păstrarea românismului. Și fac parte din cadrul cel mare al hotarelor acestui românism, cu cetățile depe Dunăre, dela Vidin, Nicopole, Giurgiu, Brăila și cu cele din Carpați dela Severin, la Poenarii Argeș a lui Țepeș, la Cetatea Neamțului, veche ca începutul de domnie moldovenească și amintitoare de vechi legături cu marele popor german. Apoi cetățile dela Tetina și Suceava, creiate sau întărite de Ștefan cel Mare.

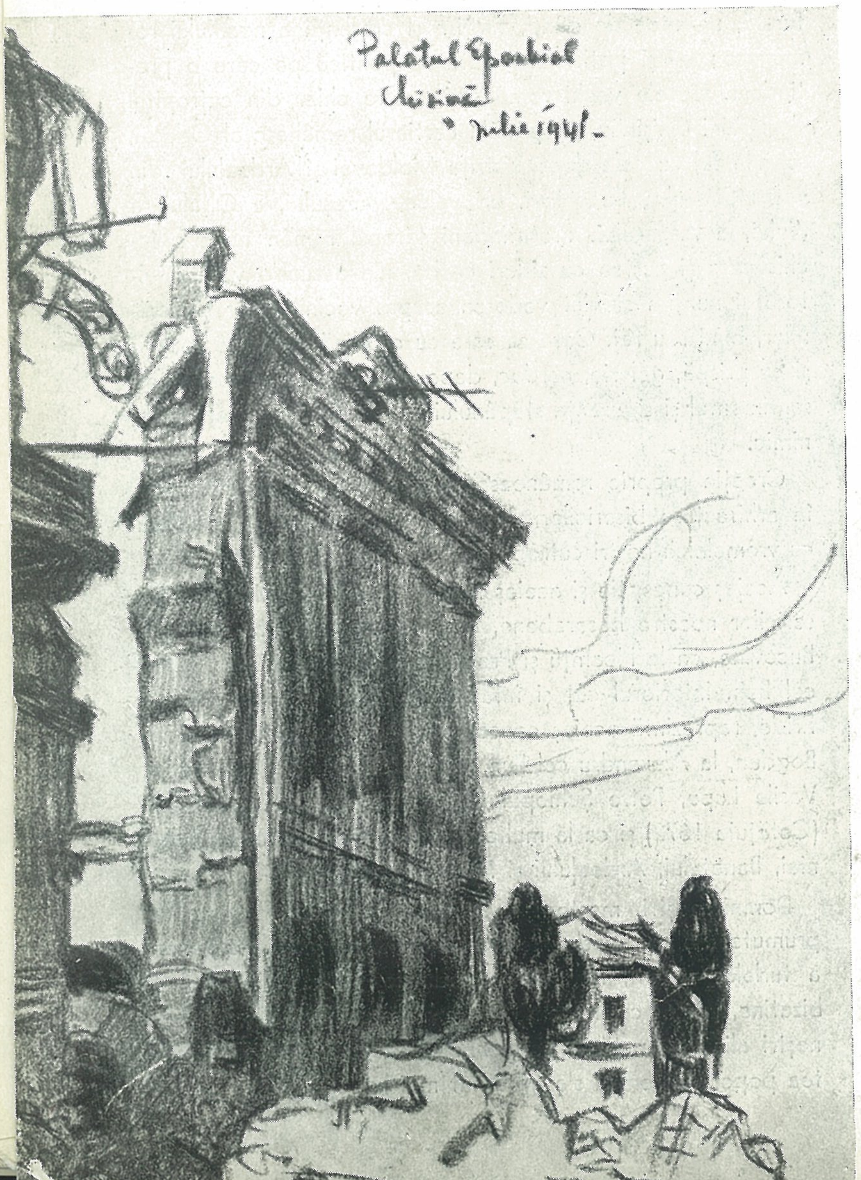

Toate aceste cetăți, continuând firul celor ridicate, în acelaș scop de strămoșii noștri daci, oglindesc în concepția lor arhitectonică, nu orientul care nu ne putea oferi decât îngrijorări, ci spiritualitatea mediteraniană dela Bizanț până la Genova, altoită pe fondul daco-tracic, or cea germană adaptată nevoilor și mijloacelor poporului nostru.

In toate manifestările constructive ale poporului românesc, găsim totdeauna aceiaș notă personală, cu aceiaș pecetie de simțire a frumosului, care constitue specificul său.

Rezimați pe acest trecut, pe moștenirea artistică a strămoșilor noștri, pe realitățile și necesitățile de viață românească, vom putea continua cu rodnicie, opera de reconstrucție întreruptă în vara anului 1940. In 22 ani (1918—1940) prin clădirile de școli, spitale, băi, sanatorii, gări, palate administrative, biserici, catedrale, ș. a. (ca să nu cităm decât de realizările de la Bugaz, Bălți, Chișinău, Ismail, Cetatea-Albă), am dovedit că ne cinstim trecutul, înțelegem prezentul și pregătim viitorul.

Arhitectura nu înseamnă însă numai ziduri, ci un reflex și complex de viață și armonie : viață socială prosperă și viață națională puternic închegată. Nevoi împlinite și drumuri deschise progresului. Dar și drumuri deschizând posibilitate de legături de tot felul între sate și orașe. O rețea de drumuri, de care Basarabia ducea lipsă, va pune în valoare bogățiile pământului, munca oamenilor, va înlesni circulația, schimbul, economisirea de timp și de oboseală, pentru oameni și animale. Rețeaua de drumuri va complecta, înfățișa și valorifica peisajul național al acestei provincii, întărind legături sufletești și prețuiri legitime ; ridicând nu numai la figurat ci și la propriu, satele și orașele. Ridicare care trebuie să înceapă cu sistematizarea, să continue cu clădirile publice și să sfârșească cu locuințele țărănești și muncitorești.

S'a spus cu drept cuvânt, că între sate sau între orașe e spațiul, pe când între sat și oraș e timpul. Va trebui să reducem spațiul și să grăbim opera timpului, să apropiem satul de oraș atât sufletește cât și economicește. Satul mai primitiv a rămas românesc, pe când orașele prin desvoltarea industriei și comerțului, cari n'au fost totdeauna românești, cât și prin instituțiile de stat ale puterii ocupante, au căpătat o înfățișare mai puțin românească. Cu alte cuvinte orașele s'au depărtat și mai mult de satele românești, în cei 106 ani, de ocupație streină.

In orașe va trebui să restabilim deci și să întărim specificul național, în toate manifestările, dar mai ales în arhitectură. Nu ne lipsesc pentru aceasta, nici isvoarele, nici îndreptățirile.

Dacă cercetăm Capitala Basarabiei, Chișinăul, oraș relativ nou, găsim două părți distincte : orașul vechi, desvoltat pe malul râului Bâcu, unde se aflau moșia și moara boerului Râșcanu, cu casele vechi românești de pe malul drept, având prispe — cerdacuri ridicate dela sol, ca vechile noastre conace boerești de pretutindeni. Și a cărui planimetrie, ținând seama de înclinația terenului, cu străzile care converg spre cele două piețe, a fost lăudată chiar de urbaniștii ruși, prin comparație cu planul lor „în joc de șah", aplicat uniform în toată Rusia. Această parte a orașului poartă pecetia geniu-

lui românesc. Partea nouă a orașului n'are nici ea mai nimic rusesc. Primăria era clădită într'un frumos stil florentin de arhitectul Bernardazzi al cărui tată tot arhitect, a fost adus din Elveția, acelaș, care a clădit și Bursa din Odesa. Iar Catedrala este în stil clasic, pe plan de cruce greacă.

Vom folosi deci, în opera de reclădire, de sistematizare și urbanism, modelele și concepțiile noastre, organizând viața orașelor, din punct de vedere al circulației, igienei, esteticei, repartiției sectoarelor, de activitate, în acord cu poziția geografică, importanța economică, mișcarea demografică a regiunei și orașului, privite din punct de vedere românesc.

Complectând acest cadru cu lucrările erilitate: pavaje, canalizări, apă, electricitate, asanări, etc., rămâne problema clădirilor publice și mai cu seamă a locuințelor.

Problema aceasta a locuințelor, căreia în alte țări și mai ales în Germania i s'a dat toată importanța, cu soluțiile cele mai practice și cu rezultatele cele mai bune, trebue să treacă, mai ales pentru Basarabia, din domeniul bunelor intenții în cel al înfăptuirilor.

Nu vom putea combate efectiv comunismul și internaționalismul decât legând pe muncitor, dela cel mai necalificat până la cel mai savant, de pământul pe care-l locuiește, prin casa și gospodăria lui; pe care să i le creiem sau să-l ajutăm să și le creieze. Problema nu este prea grea și nici cos-

tisitoare, ci din contra producătoare de venit, în primul rând pentru stat. Se cere numai mai multă înțelegere a unor simple fenomene economice, mai multă stăruință și continuitate; și o revizuire mai hotărîtă a vechilor concepții, cari socotesc munca și creația numai în funcțiune de ban.

O susținută activitate constructivă înseamnă a puternică sprijinire a tuturor activităților economice, o înmulțire a isvoarelor de venit pentru cetățeni și stat, o dovadă a puterilor noastre de creație, o întărire a solidarismului social și național, o înfățișare continuă a specificului românesc, o încredere mai mare în virtuțile neamului nostru și o îndreptățire mai mult a rolului cuvenit neamului românesc în această parte a Europei.

Dată fiind pe de o parte, starea înapoiată în care regimul rusesc a ținut 106 ani, în toate privințele, provincia noastră de peste Prut, iar pe de alta distrugerile sălbatice, săvârșite de armatele sovietice în retragere, opera ce vom întreprinde în Basarabia, cu privire la construcții, va fi de reparații dar mai ales de reclădire; având deci toată libertatea să înfățișăm integral gândul, gustul și simțămintele noastre în materie de arhitectură. Evident nu vom construi azi ca acum o sută ori două de ani. Insă tot așa de evident este că arhitectura nu înseamnă clădiri standard pentru toate țările, toate climatele și toate popoarele.

Arhitectura nu poate fi decât națională, oglindind spațial aceea ce deosebește o națiune de alta. O operă de arhitectură poate fi universală, prin valoarea sa artistică, dar nici odată internațională. De aceia toate încercările, din ultimul sfert de veac, de a internaționaliza, nu numai arhitectura, ci și celelalte manifestațiuni ale spiritului omenesc, n'au constituit decât o rătăcire trecătoare, înlăturată odată cu cei ce o reprezentau.

Arhitectura modernă desvoltându-se din aceleași necesități și pe aceleași elemente de tehnică și știință, este totuși în legătură strânsă cu natura solului, cu materialele regiunei, cu climatul, cu obiceiurile, credințele, tradițiile și sentimentele artistice ale fiecărui popor. Stilul arhitecturei este oglindirea tuturor acestor factori specifici fiecărui popor. Este cu alte cuvinte interpretarea stilului său de viață.

Interpretare mai reușită, mai artistică sau mai modestă, după puterea și aptitudinele artistice ale fiecărui popor.

Perfecțiunea este însă, de cele mai multe ori, opera timpului și al stimulării energiilor creatoare. Stimularea energiilor este acțiune de Stat, mai ales în aceste vremuri de regim totalitar. Totalitarism integral înseamnă însă și participarea tuturor, mai ales în căutarea și definitivarea celor mai potrivite tipare de viață și de exprimare arhitectonică a acestei vieți. In materie de stil și deci de oglindire a trecutului, cu satisfacerea cerințelor vieții moderne, participarea tuturor arhitecților, prin chemarea lor la concursuri publice, pentru elaboarea proectelor clădirilor repezentative, este calea cea mai cuminte și cu rezultatele cele mai bune.

Tendința tot mai accentuată a solidarismului social, sprijinind pe cel național, se va marca, cum e și firesc, și în arhitectură. Clădirile mari, pentru mari concentrări omenești, adăpostind și înlesnind activități publice sau particulare, vor înfățișa această tendință, fiind concepute și realizate cu grija de a reprezenta și îndrumări pentru cele familiale: locuințele. Nu numai în ce privește higiena și estetica, dar mai ales în ce privește specificul național. Așa a fost în toate vremurile și la toate popoarele. Exemplul și sprijinul de sus în jos au fost totdeauna prezente și active.

Organizația de stat și viața social-națională a unui popor se oglindesc în arhitectura sa.

Statul nostru, cu instituțiile sale, reprezentând mai mult ocrotirea și gospodăria publică, decât stăpânirea tiranică, clădirilor instituțiilor sale nu vor fi cetăți închise, ci case deschise tuturor celor ce au nevoie de îndrumările și serviciile acestor instituțiuni. Vechile noastre palate domnești sunt toate cu colonade și galerii deschise, pe care Domnul eșia să vadă și să fie văzut de poporul său. Cum ne-am deosebit până acum, ne vom deosebi și de acum înainte de ceia ce a

reprezentat dictatura ţaristă şi cea comunistă, cu dictatori mai mici sau mai mari, mai omenoşi sau mai brutali, ascunşi în dosul zidurilor de fortăreţe administrative sau palatine.

Pentru clădirile particulare, o mai largă înţelegere din partea administraţiei de stat va trebui să se manifeste mai efectiv spre a ajuta activitatea constructivă. Măsurile cari privesc disciplina socială trebuesc simplificate, iar cele cari sunt numai prilej de piedici şi descurajare, suprimate. Pe lângă înlesniri de credit, uşurări de impozite, se impun înlesniri de aprovizionare cu materiale. Toate aceste înlesniri nu reprezintă sacrificii, ci beneficii, pentru stat, căci o intensă activitate constructivă întreţine şi desvoltă isvoarele de venit ale statului. Viaţa economică pe care se sprijină viaţa de stat, nu poate exista şi nu se poate desvolta, decât din desvoltarea activităţilor economice.

Şi printre acestea cea a construcţiunilor este aceia care antrenează pe cele mai multe, dacă nu pe mai toate.

Viaţa socială în aşezările sale,, este tot un fel de arhitectură ; adică ştiinţă prin măsură şi preciziune, — artă prin disciplină şi armonie.

Viaţa oraşelor noastre mai ales a celor din Basarabia, va trebui adusă şi repusă în măsura nevoilor şi aspiraţiilor româneşti şi asigurată pentru viitor prin precizarea drepturilor şi obligaţiilor tuturor, în acest cadru şi pentru acest scop.

Avem dreptul, ca orice bun gospodar, să revizuim şi să facem cuvenita rânduială în casa în care revenim azi, după o lipsă la care am fost forţaţi. Avem datoria să facem din oraşele noastre centre de îndrumare şi desvoltare a vieţii noastre româneşti.

Şi n'am putea cinsti mai bine pe martirii unităţii noastre naţionale, decât punând în toate lucrările noastre cimentul conştiinţei naţionale, legat cu fierul răspunderilor faţă de viitorul neamului nostru. Şi o putem face sprijiniţi pe învăţăturile trecutului şi garanţiile prezentului.

ARH. SP. CEGĂNEANU

Urbanism, Arhitectură și Artă Națională

URBANISM

De câtă-va vreme asistăm la unele manifestări literare foarte insistente, relativ la urbanistică, arhitectură și artă în general.

Păreri exprimate izolat, prin gazete, din partea unor persoane străine de specialitate ca și din partea specialiștilor.

Aceștia din urmă simt chiar nevoia unei campanii susținute și continui, printr'un organ propriu, spre a nu fi stingheriți în a-și da drumul, de unele norme ce fiecare publicație periodică își impune în chestiunile publice.

Nespecialiștii se ocupă mai ales de urbanistică, unii grație calităței lor de foști primari, în care calitate au făcut urbanistică fără să vrea și au rămas, în nespecializarea lor, mărturisită fățarnic, de pe urma acestei calități de foști primari, cu ticul urbanismului.

De urbanismul acestora, și de al altora, ne vom ocupa mai întâi.

Urbanistică și urbaniști au fost întotdeauna. Numai că nu li se zicea astfel. De aceea cei ce-și zic așa, cred că lumea începe dela ei. Dar tocmai această strictă specializare constitue mai curând un defect de cât o calitate, la o specialitate care nu poate trăi independent și limitat.

Din partea unui urbanist, reprezentant al acestei stricte specializări, un oraș se găsește în cazul unui pacient, suferind de mai multe boli, pe care le caută cu medici de strictă specialitate. Dacă nu va avea un bun practician de medicină generală, care să coordoneze și să sistematizeze tratamentul, pacientul se va face bine de boala de inimă dar va muri din cauza celei de rinichi sau ficat. Capitalei noastre de atâtea ori i s'au cauzat rele ireparabile de acești specializați ziși urbaniști, în slujba vreunui primar nespecializat, care chiar se laudă cu nespecializarea lui. Aflăm aceasta dintr'o gazetă care se ocupă cu gospodăria municipală, în care un fost primar susține nespecializarea în materie de urbanistică, ca fiind foarte fecundă. Și spre a ilustra exemplul D-sale, D-l Dobrescu în loc să ne dea o analiză a operelor sale, pune alături de D-sa pe Pericles, Ludovic XIV-lea, Napoleon I, Napoleon III, Leseps, etc. Aceștia însă luau numai inițiative pe care nu le realizau ei înșiși ci specialiștii pe **care știau să și-i aleagă**, iar activitatea lor a fost judecată și consacrată în lumina istoriei.

Cred că D-l Dobrescu este prea nerăbdător, abstracție făcând de modestie, și imprudent, când face o asemenea apropiere de nume, încă de pe acum și chiar D-sa însuși.

Căci faima acelora, nu s'a stabilit pe crearea unor maidane, care după ce le-ai creiat după capul tău, nici un specialist din lume nu le mai poate sistematiza și îmbrăca într'o haină monumentală.

Maidanul poreclit piața 8 Iunie operă de curtezan a D-lui Donescu, care mereu se face și se desface, maidanul din fața palatului regal, căruia clădirea bibliotecei „Fondațiunea Regele Carol I", îi răpește orice posibilitate de aranjament, este o dovadă de utilitatea nespecialiștilor!

Nespecialistul are însă meritul că fiind nespecialist poate avea toate îndrăsnelile. Chiar și pe acelea de a se lăuda cu cele mai catastrofale fapte ale sale.

Astfel, tot D-l Dobrescu, căci dintre atâția primari răufăcători ai capitalei, d-sa este cel mai vorbăreț și mai încântat de nelegiuirile sale, ne mărturisește un lucru pe care noi nu-l știam. Și după felul său, natural, cu multă laudă. Anume că, contrar avisului specialiștilor, D-sa a permis să se construiască așa numiții, după d-sa „Sgârie-Nori".

Această permisiune însă, poate fi și de laudă, dar și de ocară. Și de ocară a eșit. Căci nespecialistul din d-sa n'a văzut întregimea problemei, ca anterior permisiunei, să alcătuiască un regulament special al acestor lucrări. Căci ele spre a da ceva igienic și estetic trebuie să se clădească pe o anume suprafață, cu un minimum respectabil de fațadă, să ocupe un procent mai mic din suprafața terenului, decât clădirile joase, și dela înălțimea ce depășește 2—3 etaje, care sigur va fi acoperită de clădirile vecine, să aibă vedere pe tot perimetru.

D-sa, ca și cei de după d-sa le-au lăsat să se conducă tot după normele vechiului regulament, dându-ne acele oribile și interminabile calcane, acele înălțimi în zig-zag dezagreabile și o variație de volume care merge dela casachibrit, până la aceea ca un butoi de mare tonaj.

Cum putea să prevadă aceasta un nespecialist, a cărui nespecializare merge așa de departe încât vede disimetria în cea mai simetrică clădire „Palatul Ateneului Român?" Și acest om, cu această pricepere, în inconștiența sa arhitectonică și în lipsa sa de bun simț, merge până la necuviința de a descoperi pe „Arhitectul Cezarului".

D-sa care în timpul primariatului său pusese un geambaș să conducă serviciul de arhitectură al Sectorului II Negru, își găsește acuma competența selecționărei arhitecților!

Nespecialistul însă, când exercită o magistratură publică, poate iniția lucruri mari, prin care să dea un câmp larg de manifestare specialiștilor. Cu condiția să înțeleagă limita dintre specialist și nespecialist.

Am văzut însă primari, cari, cu creionul în mână, corectau pe specialiști, nu numai în ideile generale ale problemei dar chiar și în amănunte. Negreșit, un asemenea om nu se putea înconjura de cât de specialiști care puteau permite așa ceva și se arătau încântați de priceperea nespecialistului.

Urbanismul însă, în fond, nu este altceva decât construirea orașelor, în toată complexitatea componentelor lor. „Der Städtebau" al Germanilor, „Blagoustroistvo" al Rușilor, **iar la romani, arhitectura însăși.** (Vezi Vitnurius : Cartea I, Cap. III).

Această construire a orașelor trebue să aibă în vedere numărul populației, topografia locului, igiena, înlesnirea circulației și a vieței de toate zilele, toate rezolvate într'o formă estetică, și în raport cu mijloacele financiare. Proporția sau desvoltarea unui oraș este condiționată de numărul de locuitori, desvoltarea lui probabilă, și mijloacele bănești avute la dispoziție. Căci nu poți lucra la Mizil ca la București, și nici la București ca la Paris, Londra sau New-York, dacă vrei să nu fii caraghios și deplasat. N'am auzit pe un primar lăudându-se că va face o hală care va acoperi 25.000 m. p. și va fi cea mai mare hală din lume! Adică Bucureștii cu nouă sute de mii de locuitori consumă mai mult decât New-Yorkul cu peste șapte milioane! Căci aceasta contează la un cap sănătos în stabilirea proporțiilor unei hale. Se orienta însă acel primar după maidanul pe care-l avea la dispoziție prin desființarea „Târgului Moșilor" și pe care se credea obligat să-l acopere cu clădirea unei hale. Iar specialistul care-l seconda era încântat că va face cea mai mare hală din lume!

Meritul este însă să faci ceea ce trebue să faci, adică ceea ce-ți dictează necesitățile. Și cunoașterea necesităților fundamentale și a posibilității de finanțare dictează în urbanistică, nu imaginația fecundă și fantastică a nespecialistului. El cel mult poate să ia inițiativa și s'o impue prin autoritatea sa, lăsând specialistului proporționarea impusă de cunoașterea amănunțită a realităților. Când acesta îți va dovedi, pe baza unei documentări de natură rațională sau grafică că lărgimea unei artere de comunicație este pe deoparte în disproporție cu „scara umană" adică modul cum se resfrânge ceea ce vrei să clădești în puterea vizuală a individului și a sensibilității lui emotive, care cere o anume distanță, sau dacă-ți dovedește că imensitatea unei piețe nu cadrează cu importanța orașului sau a cartierului și nici cu posibilitatea de a o încadra cu monumente, **în raport cu această imensitate**, și a o popula cu vehiculele unei circulații mari, fără de care devine tristă și plictisitoare, nu trebue să te încăpățânezi și să perziști, din motive de orgoliu jignit.

Și chiar dacă ai avea această posibilitate, nu trebue s'o realizezi distrugând artere și piețe realizate cu mult sacrificiu și de așa de multă vreme, încât s'a stabilit o tradiție, a căpătat legături de sentiment cu sufletul cetățenilor, și a intrat în istoria orașului cu tot farmecul vetustății lor.

Iar din punct de vedere economic, trebue să înțelegem că suntem prea săraci, mai ales în capital lichid, ca să ne permitem a distruge cu ușurință, bunuri, fie publice fie particulare.

Deschiderea bulevardului I. C. Brătianu, pe o lărgime prea mare, a distrus și puținul comerț românesc ce se închegase în jurul Halelor Centrale. Insăși „Piața Mare" care prin evoluția orașului devenise centrală, lucru ideal la un oraș, un primar năstrușnic, în loc s'o sistematizeze și s'o îmbunătățească, cum au făcut francezii cumpărând cu preț mare terenuri învecinate pentru lărgirea spațiului necesar Halelor Centrale, a găsit mai comod s'o distrugă și să facă o „Hală Centrală"... la periferie! Și fără a ști mai dinainte ce să facă! Sau dacă ce va face, va face bine!

Greșeli de acestea, nu de estetică ci de economie generală, ceea ce este și mai grav s'au făcut și în trecut, și au avut o influență foarte rea în desvoltarea ulterioară a orașului și anume: Așezarea „Gărei de Nord" pe un teren pustiu pe vreme aceia, și departe de centrul orașului, în loc s'o fi așezat pe cheiul Dâmboviței, între Bd. Maria și str. Isvor, lăsând în spatele ei terenul jos, insalubru și puțin populat atunci, pentru linii de garaj, antrepozite și clădiri industriale. Gara ar fi fost în centru, orașul s'ar fi monumentalizat în partea lui cea mai importantă, constrâns de necesități, căpătând o desvoltare în semicerc, cum de fapt o și avea, iar suprafața orașului nu s'ar fi mărit cu imensul cartier actual din jurul Gărei de Nord.

Aceiași greșeală s'a făcut și cu „Gara de Est" pe care, în loc s'o așeze la joncțiunea Șoselei Colentina cu Calea Moșilor, având legătură directă cu centrul orașului, desvoltând prin aceasta, un comerț deja prosper la barieră și pe tot parcursul Căei Moșilor, a așezat-o între viile din Fundeni, într'un câmp nelocuit, fără străzi de acces, numai pentruca să cadă în axa prelungirei viitoare a B-dului Ferdinand, care s'a prelungit deabia după război. Comerțul din Calea Moșilor nu s'a mai desvoltat dar nici n'a pierdut, de oarece clientela rurală ce vine prin Gara de Est se aprovizionează tot dela bariera Moșilor, cu toate greutățile de acces. Insă clientela subțire, pentru găzduire și târgueli merge tot în centru, în jurul gărei neputându-se desvolta un asemenea comerț. Orașul însă și-a mărit suprafața cu un cartier de mici case care nici nu pot întreține convenabil, din impozitul lor, lucrările edilitare.

Lăsând pe nespecialiști în pace, să trecem acum la specialiști. Pe aceștia, mai întâi, nu i-am văzut niciodată arătând erorile năstrușnicilor primari. Ei unelteau în taină și căutau mijloacele de a li se pune la dispoziție. Aceasta pentru că erau urbaniști, și numai urbaniști. Dar există și trebue să existe o disciplină de sine stătătoare, urbanistica? Lucrările de „bună construire a orașelor" întotdeauna s'au făcut de arhitecți. Căci arhitectul, după concepția lui Vitruvius, valabilă și astăzi, trebue să însumeze în sine toate cunoștințele necesare clădirilor umane, atât în colectivitate cât și individual. Și aceasta este cu atât mai ușor astăzi, pentru un arhitect, cu cât o seamă din lucrările ce pe vremea lui Vitruvius și multă vreme după aceea, adică până în timpurile moderne se făceau de arhitecți — mașinile hydraulice și cele de război, mecanica în general — au trecut în seama ingineriei — o știință foarte tânără față de arhitectură, derivând din ea și poate de aceea așa de nerecunoscătoare.

Nici una din ramurile arhitecturei nu poate exista independent și limitat, ca cunoștinți și didactică spre a putea da ceva viabil. O asesmenea experiență cu rezultate dezastruoase, s'a făcut în Rusia țaristă, care făcuse din construcția unui oraș în care intră atâtea probleme de ordin estetic, igienic, economic și psihologic, o problemă de inginer hotarnic, o problemă abstractă de planimetrie!

Se încearcă și la noi de câțiva, cu o stăruință care merge de multe ori până la jignire, și chiar până la impertinență, să se delimiteze urbanismul de arhitectură, ca disciplină și învățământ, prezentând urbanismul ca ceva cu totul superior arhitecturei, și misterios, în ale cărui taine numai câțiva au putut pătrunde, fiind dotați cu puterea de inițiere mistică a marilor preoți ai orientului antic.

Și această teorie a înlăturărei celei care i-a dat naștere ca o modestă componență a ei, mama sa „arhitectura", provine din faptul că trebuesc înlăturați arhitecții cu complexitate de cunoștinți, de oarece pe deoparte sunt concurenți periculoși prin diversitatea cunoștințelor lor, iar pe dealta se strâmtează sau dispare cu totul, câmpul de activitate al urbanismului, poreclit de el însuși pur. O simplă chestiune de stomac care forțează logica firească a lucrurilor spre a crea o teorie interesată. Căci prin legea administrativă se impune sistematizarea până și a comunelor rurale. Și acest câmp de activitate trebue acaparat. In satisfacerea acestui nesățios apetit, chiar arhitecți care toată viața lor au înțeles că arhitectura îmbrățișează întreaga gamă a construcțiunilor necesare umanității, caută acuma să dovedească, fără **a renunța la beneficiile arhitecturei,** că urbanistul este arhitect, pe câtă vreme arhitectul nu poate fi urbanist de cât dacă a fost miruit ca atare de marii inițiați.

Și acești urbaniști, autodecretați ca atare s'au constituit în asociație secretă, au împărțit printre ei cele șapte ținuturi,[1]) alocându-și fiecare câte trei-patru orașe spre a le sistematiza. Dacă autoritatea tutelară ar fi dispusă să aducă la cunoștința publică elaboratele acestor urbaniști, și le-ar lăsa expuse un timp destul de îndelungat pentru cercetare, am putea arăta la ce se reduce cunoștințele acestor urbaniști integrali. Căci urbanistica nu este o disciplină izolată ci face parte din arhitectură. Cine este **numai urbanist,** nu poate face urbanistică. Căci nu poți face ceva temeinic în urbanistică de cât dacă ai învățat în mod tot temeinic și complex arhitectura. Arhitectul care renunță la arhitectură pentru urbanistica de sine stătătoare, mărturisindu-se ca atare, este ca actorul fără vocație, care termină prin a se face director de scenă. Iar cel care, fără a renunța la arhitectură, caută să facă pe alții să creadă că el, în genialitatea lui creatoare, a devenit printr'o inițiere aparte și urbanist, și numai el a izbutit acest lucru, este un simplu șarlatan.

II
ARHITECTURA

Arhitectura, după concepția lui Vitruvius este o știință care cuprinde în ea o diversitate de studii și cunoștiți care permit judecarea și coordonarea tuturor elementelor care intră în compunerea unei lucrări de arhitectură. Această știință se capătă prin studiu și practică. Ambele sunt inseparabile. Arhitecții, care s'au servit numai de abilitatea mâinilor n'au putut niciodată să dea ceva demn de considerație. Care însă s'au încrezut numai în cultură și raționament, fără a poseda abilitatea de a reda plastic elaboratul lor mintal s'au trezit a realiza umbră și nici decum materie". (Umbram non rem persecuti videntur).

Insă cei care au cunoscut adânc pe amândouă, ca și acei prevăzuți cu toate armele, degrabă și cu autoritate au ajuns la realizarea a ceea ce s'a propus". (At qui utrumgue perdidicerunt. uti omnibus armis ornati, citius cum auctoritate, quod fuit propositum sunt assecuti).

Arhitectura deci reprezintă o disciplină al cărei izvor de inspirație este nesecat de oarece curge dintr'o nesfârșită complexitate de calități intelectuale și de măestrii manuale.

Dar pe lângă toate aceste cunoștinți care se capătă cu îndelungată trudă, ele încă nu-i pot folosi la nimica, dacă arhitectul nu întrunește unele calități morale, pe care tot Vitruvius ne spune că arhitectul le poate căpăta cu ajutorul filosofiei.

„Ea îl face a avea suflet mare, însă fără aroganță, ci mai curând drept și credincios și fără avariție, ceea ce este și mai important. Căci în adevăr, nici un lucru nu se poate face fără credință și fără decență. Să nu fie lacom și nici să nu aibă sufletul ocupat cu căpătarea bogățiilor, ci cu seriozitate să-și păstreze demnitatea, stabilindu-și o bună reputație".

Deci atâția factori de ordin intelectual, material și moral, contribue la formațiunea arhitectului.

Din cele arătate până aci conchidem că arhitectura este de domeniul abstracțiunei și numai elaboratele ei sunt ponderabile și supuse legilor materiale de formă și dimensiune.

Căci arhitectura nu este stilul. Stilul a fost și este doar forma vremelnică a acestei discipline vii și în vecinică transformare.

Intârzierea prea îndelungată într'o anume formă denotă o înțepenire a vieței politico-sociale și implicit a gândirei omenești, care cuprinde și pe arhitect, și-l face să înlocuiască gândirea abstractă și fecundă arhitectonică, cu concepția schematică, ușor de mânuit, neobositoare, transformând o disciplină vie, capabilă de o vecinică înoire, într'o rutină stilistică. Și stilul, natural, nu este capabil de înoire, caracteristica lui stând tocmai în repetiția formală

Arhitectura însă este un complex de abstracțiuni spirituale cu ajutorul cărora ea rezolvă, după norme independente orice problemă, dându-i fiecăreia **forma materială și conținutul spiritual,** care este specific fiecărei probleme în parte. La aceasta se ajunge prin desvoltarea la maximum a dialecticei proprii fiecărui subiect. Prin această dialectică se ajunge la fixarea liniilor generale și a raportului între elemente, fixând fiecăruia dimensiunea strictă, indicată de rolul funcțional, legând membrele, astfel creiate, într'o formă exterioară unitară.

Procedând în acest fel, problemele variind, posibilitatea de repetiție și deci de rutină, este exclusă, pe când stilul deformează necesitățile materiale, și distruge conținutul spiritual spre a încăpea înrt'un tipar pur formal.

Fără un concept superior al arhitecturei, orice mare transformare de ordin social sau moral ca, spre exemplu, trecerea dela sclavia antică la feudalism, dela feudalism la capitalismul burghez și dela acesta la democrația socială, iar în domeniul religios dela păgânism la creștinism, care introduc necesități noi și norme noi de gândire, ce cer noi interpretări dela arhitectură, nu devin interesante de cât până ajung la o cristalizare definitivă a formelor. După aceea, prin repetiție devin plictisitoare și stereotipe.

Dacă Grecii au avut o evoluție așa de interesantă, dela Ciclopeian până la Corintian este că se conduceau, în formațiunea unui arhitect, de principii care ni s'au transmis de Vitruvius, care a cunoscut comentariile lui Pithius arhitectul templului Minervei din Priena și care erau principiile epocei lui.

[1]) Articolul a fost scris pe vremea câd existau ținuturi.

El spunea în comentariile sale că arhitectul trebue să aibă atâta cultură în cât să poată face în toate aceste cunoștinți, mai bine de cât fiecare în parte în sfera lui limitată. **Inţelegea deci, că arhitectura, în forma ei materială, rezultă din sinteza tuturor cunoştinţelor umane.** Aceleaș cunoștinți, cu indulgența că nu merge până la întrecerea cu specialiștii, ci numai în măsura necesităței, le cere și Vitruviu, și nu le cere în aceeași măsură, nu pentru că nu ar fi necesar, ci pentru că „este greu să se găsească capete ca ale lui Aristarch din Samos, Filolaus și Architas din Tarent, Appolonius din Perga, Erastostene din Cyrena, Arhimede și Scopinas din Syracusa. Aceștia cu știința numerilor și cunoștința fenomenelor naturei, au lăsat posterităței multe invențiuni și tratate în domeniul instrumentelor muzicale și al cadranelor solare".

Architectul de acest fel, nu se servea de canoane ci de principii : ordinatio, dispositio, proportio, distributio la Romani ; taxis, diathésis, eurithmia, iconomia la Greci. Canoanele erau creiate pentru posibilitatea de înțelegere a meșterilor după cum statuia zeului era pentru înțelegerea vulgului care nu putea gândi abstract. Adică reprezentarea materială a unei esențe imateriale de natură divină pe care numai inițiații o înțelegeau.

Când conceptul superior al arhitecturei a dispărut, arhitectura a ajuns pe mâna maeștrilor posesori de canoane. Dar și aceștia au dat lucruri interesante mai ales în evul mediu (romanul, bizantinul, goticul) și anume pentru că aceștia nu au făcut altceva de cât să pună la dispoziția spiritualităței călugărilor, meșteșugul lor de a tăia piatra și zidi cărămida, spre a învălui conceptul mistic al acestora. Se găseau deci tot sub o conducere spirituală. Concepția superioară a arhitecturei, ca și această conducere spirituală, a încetat astăzi pretutindeni și mai ales la noi, înlocuindu-le cu simpla „educație a ochiului" și cu o destul de slabă măestrie a mâinii.

La noi pe lângă o lipsă de intelectualitate asistăm și la o lipsă de frână morală deși „nullum enim opus vere sine fide et castitate fieri potest".

Asistăm la o anume tendință de zăpăcire a opiniei publice, motivată de urâcioase interese materiale. O simplă chestiune de stomac vorace.

Așa, după război, am fost invadați de un curent arhitectural, care n'are nimic aface nici cu trecutul nostru și nici cu felul nostru de a concepe viața. Curentul acesta pornit din spirit revoluționar ar fi putut da ceva grandios, sau cel puțin ar fi ajuns la un stil dacă acești revoluționari n'ar fi fost de cât niște „enfants terribles" cu totul goi de orice conținut. Căci pornit subt egida esclusivă a utilităței, igienei, și sincerităţii construcţiunei, care toate cer confort, aer, lumină și expriamrea clară a elementelor de construcțiune, au ajuns să ne dea, părăsind calea logică, niște cutii de ambalaj suprapuse, străbătute de niște fâșiuțe de lumină orizontale, al căror parapet ne ajunge la gât, și al căror prag superior scoboară până la jumătatea comerei, împiedicând astfel și lumina și razele solare și aerația. Iar între lungimea acestor fâșiuțe de lumină s'a înșirat niște pasarele de transatlantic, cărora li s'a construit un fund dublu ca la măsurile false ale negutătorilor, spre a ajunge cu aceste pasarele, până la fereastra inferioară. O arhitectură foarte comodă pentru arhitecți, tocmai prin lipsa ei de orice arhitectură. Ceea ce a făcut pe un bătrân profesor inginer, foarte priceput și respectat în meseria lui, însă foarte limitat în cunoștințele lui generale, să scrie că după arhitectura modernă, locuința este o simplă magazie de depozitat oameni, și că în atari condițiuni nu înțelege de ce ar mai fi nevoe de arhitecți, câtă vreme magazii pot construi și inginerii. In afară de faptul că raționamentul s'ar putea inversa, cum putea înțelege el că complexitatea necesităților interioare cer o pricepere cu mult superioară celeia pe care o dau cunoștințele teoretice și măestria manuală a unui inginer, și că arhitectura exterioară este o eroare trecătoare, pe care tot arhitecții o pot înlătura, având cu ce, pe când odată încăpută pe mâna inginerilor, lipsiți de mijloacele intelectuale și manuale necesare acestui scop, eroarea momentană ar deveni rutină ?

De altfel Soc. Politecnică când a clădit un local pentru sediul său s'a adresat unui arhitect. Tot așa și Agirul, deși a clădit un fel de magazie !

Aceste magazii-silozuri, au fost introduse de arhitecții străini, care nu aveau nici o sedimentare românească în sufletul lor, care să le călăuzească gândirea profesională, și nici obligația morală de a nu-și bate joc de un popor ospitalier. Au fost îmbrățișați de public, de jos până în cele mai înalte sfere, iar arhitecții români în loc să reacționeze, în bloc și la timp, au așteptat până când curentul a prins, ca după aceea să se ia la întrecere cu arhitecții străini. Ba în multe cazuri să le închirieze pe nimica toată, până și numele. Așa că i-au imitat nu numai în rătăcirea plastică ci și în ținuta morală. Acum se simte o reacțiune în contra acestui curent, pornită nu dela arhitecți ci dela public și mai ales dela unii intelectuali. Se ventilează în mod vag întoarcerea la o gândire românească. O simplă dorință, lipsită deocamdată de o formulare teoretică ca și de precizarea mijloacelor practice de realizare. Deci foarte ușor de exploatat. Trebue numai îndrăsneală și lipsă de scrupul spre a atrage clienții la cutare firmă și nu la alta.

Firmei îi poți spune : La Simetria ; La Renașterea Artei Naționale, etc.

Iar pentru a putea lucra nestingherit, să ai cea mai deplină libertate, trebue să afișezi doctrina anarhismului revoluționar, adică nici o doctrină. O vorbărie vagă însă foarte logvace, din care să nu poți desprinde nimica, și care nu angajează la nimica, Tema, leit-motivul, trebue să fie tăgăduirea valorii trecutului, și de se poate distrugerea lui, **spre a clădi o lume nouă,** pe care numai **noi aceștia** o putem clădi. Opera noastră nu se explică, opera nostră nu se încadrează în nici o normă, căci noi clădim din inconștient, după misterul naşterilor pe care Dumnezeu l'a pus în noi. Opera noastră nu poate fi judecată de cât de noi acești câtiva, de oarece nimeni nu se poate ridica până la noi. Ceea ce facem noi, noi decretăm că este ceea ce curentul nou cere. Și cine încearcă cu metodele învechite ale criticei să ne explice, să ne disece, să ne eticheteze, sunt niște bătrâni perimați și inconștienți. Dumnezeirea nu poate fi disecată, studiată, etichetată ci simțită și admirată. Deci în lături, faceți loc tinereței triumfătoare în artă prin însăși și numai prin această calitate, tinerețea. Cel mult vă putem tolera în alaiul admirativ al triumfului ! Numai că, cel puțin eu, n'am fost obicinuit să intru în gloata triumfurilor, și nici să primesc ceva necercetat de mine însumi. Așa că îmi iau permisiunea de a mă ocupa de acești vrăjitori ai renașterei.

Mai întâi cine sunt ei și ce au făcut până acuma ?

S'au afundat ani de zile în tainele inițierii al cărei vehicul pentru un inițiat modern este biblioteca, monumentele și meditațiunea, ca după aceia să apară deodată, ca

o surpriză, și să cucerească admirațiunea noastră ? Nu. Sunt oameni foarte cunoscuți. Unul, destul de bătrân, cel cu stilul Carol al II-a pe care nimeni nu l'a împiedicat, în lucrările sale de după război, să participe, fără s'o spue, la renașterea arhitecturei românești. Un altul, mai tânăr, până eri s'a luat la întrecere cu ceilalți în clădiri de magazii-silozuri. Și dacă a clădit în piața universității un neoclasic, a fost din cauza primăriei, care în locul silozului se prezentase fără să se gândească la armonia unei piețe, i-a cerut să clădească ceva care să formeze un ansamblu simetric și unitar ca stil, în această piață. Totuși câtă grije la bătrânul arhitect Mausch, de ansamblu, de fiecare detaliu în parte, dând o atenție deosebită fațadelor posterioare ca și celei principale, și câtă neglijență la tânărul său partener. Cine l'a împiedecat pe acest domn ca, în loc să critice astăzi o stare de lucruri la care a participat, să ne fi dat încă de atunci cu aceste lucrări, o dovadă practică de talentul d-sale reformator. Crede poate, că ne va convinge cu mica vilă a profesorului decedat Nae Ionescu, să acordăm credit marilor sale aspirațiuni ? Și prin această vilă să ne dovedească ce va să zică o renaștere a arhitecturei românești ? Sau prin ceea ce face colegul său pentru diferite expoziții naționale și internaționale, D-l Doicescu ? Și când au fost așa cum au fost și când ni se prezintă astăzi așa cum îi vedem, nu suntem îndreptați să ne întrebăm ce urmăresc ?

Renașterea însă nici nu se decretează, și nici nu iese din voința unui om orcât de talentat ar fi el, ceea ce nu este cazul. Renașterei i se creiază mai întâi elementele necesare printr'o îndelungată studiere a materialului ce voești a reînvia și **a împrejurărilor care i-au dat naștere** și apoi i se crează climatul ideologic printr'o transformare fundamentală de natură politică și mai ales socială. Și încă și atunci se poate ca rezultatele să fie negative sau foarte slabe, dacă reforma n'a fost durabilă, sau dacă o nerăbdare dăunătoare artei n'a lăsat timp suficient, spre a se îndeplini fazele fatale ale ei. Adică pregătirea elementelor formale, și clarificarea principiilor prin lucrări care merg gradat până la apogeu, după care urmează stagnarea și apoi decadența, dacă nu se poate o trecere lentă la alt stil, cum a fost trecerea dela roman la gotic.

Exemplu, țările de dictatură actuală, care n'au putut da până acum nimic superior în arhitectură, căci a fi colosal nu înseamnă a fi și artistic. In Rusia Sovietică, de și transformarea socială a fost mai radicală față de celelalte, și ar fi urmat să dea o impulsiune, nouă arhitecturei, mai ales că se puneau ca o consecință logică a nouei stări politico-sociale probleme noi pentrtu arhitectură, n'a eșit totuși o artă nouă. Mai sinceri de cât ceilalți care trăesc sub dictatură, întrt'un congres al arhitecților dela Moscova de acum câțiva ani au recunoscut acest insucces și raportorul special al chestiunei a opinat că învățământul, în viitor, să se întemeeze pe clasicism și pe studierea vechei arhitecturi rusești. Cu altă metodă însă și cu mai multă răbdare poate că s'ar fi ajuns la ceva nou. Viața actuală însă trăește în galop și este îndoelnic dacă se va mai putea obține vreodată climatul necesar formărei marilor stiluri, cari s'au substituit prin proporțiile lor grandioase arhitecturei însăși, zicându-se arhitectura romană, arhitectura gotică etc. Romanilor le-au trebuit sute de ani, până ce amploarea pe care fatal o dă gândirei, construcția unui uriaș imperiu, guvernat de o justiție precisă și impecabilă, a putut prepara materialul și limpezi gândirea arhitectonică spre a ajunge la monumentalitatea realizată după Sec. II-a a. Hr. și care merge crescând până aproape de distrugerea imperiului de apus. Creștinismul, după recunoașterea lui ca religie permisă în imperiu prin edictul lui Constantin cel Mare și al lui Licinius (313) n'a putut da o arhitectură proprie și caracteristică, de cât după aproximativ 200 de ani. In tot acest interval de timp, pornind dela basilica romană, a frământat continuu forma și ideile, spre a ajunge la Sf. Sofia, realizarea sublimă a artei creștine (538 și 568). Și de sigur nici nu s'ar fi ajuns aci, fără „Panteonul lui Agripa și Termele lui Caracalla", a căror manieră de a construi cupola, o găsim și la Sf. Sofia, care nu este maniera asiatică. S'ar putea spune că și fără acestea ar fi ajuns mai târziu. Mai târziu însă n'ar mai fi avut opulența unui mare imperiu și nici liniștea unei domnii îndelungate.

De o influență orientală în construcție, nu poate fi vorba la Sf. Sofia. Este o construcție pur romană, inclusiv pandantivii pe care-i găsim anterior la biserica cu acelaș hram din capitala Bulgariei, de tip basilical, cu o cupolă foarte joasă, cum probabil a avut cea din Constantinopol, în forma dela 538, sprijinită pe un patrat cu ajutorul pandantivilor.

Aparența de pandantivi dela templul din Ierusalim și de la cel din Djerach, a căror cronologie de altfel nu este precisă, greșit au fost socotiți ca atare. Pandantivi sunt elemente geometrice de sine stătătoare, intermediare între patrat și cupola rotundă, pe când la monumentele de mai sus avem o intersecție între o prismă dreptunghiulară cu o calotă sferică.

Dealtfel, dacă am fi avut o influență siriană, atunci era imposibil s ăapară pandantivul înainte de a fi fost întrebuințată trompa, pentru trecerea dela patrat la rotund. Totuși

Bis. Sf. Sofia **Sofia, Bulgaria**

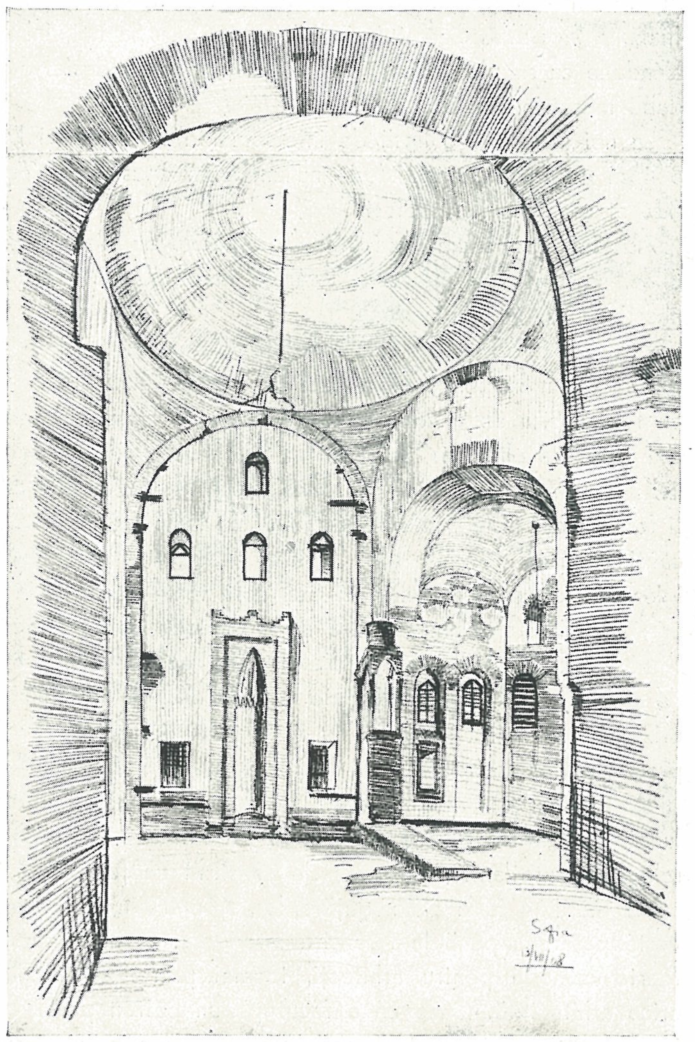

Vedere spre altar și pantocrator

trompa apare la Bis. M-rei Daphni, la Sf. Nicodem din Atena, la Santa Fosca din Torcello cu aproximativ patru sute de ani mai târziu, deci după apariția pandantivului: O influență directă, dar târzie datorită invaziei meșterilor creștini și călugărilor sirieni, împinși de desvoltarea și întinderea mahomedanismului prin temperamentul impetuos al arabilor.

Dar și considerațiuni de ordin rațional ne determină pentru influența Romei. Căci Roma era punctul de atracție al tuturor provinciilor. Și dacă găsim în puținele nume de arhitecți ai imperiului roman ce ni s'au transmis și câteva nume orientale, arhitectura romană n'a putut fi influențată de aceștia ci viceversa. Căci din moment ce Roma își stabilea stăpânirea într'o provincie, pecetea spiritului roman se imprima adânc în manifestările vieței publice, și particulare. Și când se ridicau de acolo, în serviciul Romei, militari, administratori, filosofi, arhitecți, aceștia erau deja romanizați prin însușirea limbei și a legiuirilor și normelor de administrație romană. Doar prin unele amănunte dacă mai stăruia viața și cultura lor națională [1]).

Niciodată un stil nu s'a născut deci fără să se întemeeze pe cel precedent, afară de Renașterea Italiană, care revine la arhitectura romană veche după ce existase romanul medieval și goticul. Ar fi deci cazul nostru, însă cu mult mai dificil, de oare ce în roman, renatșerea a găsit toate elementele unui stil monumental. Noi nu avem o asemenea moștenire. Trăind o viață modestă și în vecinică nesiguranță, cu o organizație de stat, aproape patriarhală, problemele ce se puneau arhitecturei, nu puteau da o artă monumentală. Avem pentru locuință cuvântul latin **casa** care indică cea mai mică și sărăcăcioasă locuință. Locuința cu o singură încăpere. Era așa de modestă cea indicată de acest cuvânt în cât căsuțele făcute de copii romani în jocurile lor erau denumite **casae.**

Vitruvius descriind evoluția locuinței spune că dela grota naturală sau săpată într'un mal, dela bordei și colibă omul primitiv a ajuns la **casa,** o încăpere deasupra pământului, cu

---

[1]) Când romanii făceau o campanie de cucerire, duceau cu ei toată organizația necesară, în oameni și material.

Cum ei obicinuiau să se stabilească temeinic, și să aibă un mijloc lesnicios de comunicație, construiau drumuri, aruncau poduri peste râuri, construiau castre, estive sau stative, și confecționau mașini de luptă — și turnuri pentru atacarea cetăților. Toate acestea le făceau arhitecții pe vremea aceia. Acolo unde o centurie se stabilea, pentru paza hotarelor castrul lua imediat ființă, deci arhitectul intra în atribițiile sale. De aceia între gradele inferioare, centurionelui găsim și gradul de arhitect alături de gradul de medic.

Acești arhitecți veneau deci odată cu trupa și introduceau maniera de lucru romană. Erau meseriași modești, mulți dintre acești arhitecți, însă pe lângă comandantul suprem, în lumea antică, întotdeauna se găsea câte un arhitect în adevărata accepțiune a cuvântului... Dinocrate plănuitorul orașului Alexandria din Egipt, pe lângă Alexandru Macedon, Vitruvius pe lângă Cezar în Galia, Apolodor din Damasc pe lângă Traian, etc.

După ce o provincie era cucerită capitala ei imediat căpăta un aspect roman prin forul său, prin basilicele și Templele romane, prin pretoriu și alte edificii publice. Dacă arhitectura îndura oare care modificări, ele erau datorite numai condițiunilor locale de aprovizionare cu materiale de construcție. Astfel în Siria abondența pietrei și lipsa lemnului, a făcut ca tipul basilical cu ferme de lemn dela început să treacă printr'o evoluție treptată dela fermă la acoperământul boltit. Ea este însă opera geniului roman, prin înmulțirea procedeelor de a diferenția presiunile și a le concentra în anume puncte, care nu este sistemul de boltire asirian, sau în general asiatic sprijinit pe masivitatea zidurilor.

Arhitecții aceștia, romani, veniți odată cu trupele și cu administrația romană se găseau pretutindeni. De unul anume Antonius pomenește piatra funerară a unui signifer găsită în țara noastră la Celei.

pereți de pământ, bârne sau nuele împletite pământite și acoperit spre a apăra de ploaie și zăpadă **„Efficiebant in dies, meliora genera casarum"** [1], spre a ajunge mai târziu la **domus,** edificiu cu fondațiuni, poate de cărămidă sau piatră și cu învelitori de țiglă.

Intre regiunile citate de Vitruvius ca având asemenea **casae** chiar pe vremea lui, sunt și cele din Pont.

Ovidiu, ca să arate modestia unei locuințe întrebuințează acelaș cuvânt: **„Tecta suae subeat quantulacumque casae"** [2].

Tot cu acest cuvânt caracterizează numitele case ale Geților din împrejurimile orașului Tomis unde era exilat, a căror gospodărie sărăcăcioasă, împreună cu suferințele lor, ne-o prezintă în elegia X [3] într'un timp destul de apropiat cucerirei Daciei de către Romani.

Deci ceea ce au găsit romanii în părțile noastre ca locuință nu putea fi numită de cât **casa,** iar scurta lor stăpânire n'a putut răspândi obiceiul locuințelor confortabile care să ne fi dat un cuvânt derivat dintr'unul mai cuprinzător ca domus, aedificium aedis, mansio, etc.

Dacă după fragmentele dela Reșca și dela Sarmisegetuza se vede că în centrele importante au existat clădiri monumentale, acelea erau clădiri oficiale [4], care nu puteau avea continuitate după distrugerea autorităței romane ca un han, o locuință particulară sau o casă de comerț, iar durata lor a fost prea scurtă spre a influența, asupra locuinței particulare a unei populații înstărite printr'o stabilitate administrativă și economică îndelungată.

Deci în privința locuinței am continuat tradiția Getică; Modeste case particulare, biserici mici, lipsă completă de clădiri administrative. Insuși voevodul în timpul voevodatului său, adesea de scurtă durată, locuia într'o casă boierească, care avea cel mult un etaj cu o sală la mijloc, câte una sau două camere pe laturi și care printr'o galerie se lega cu bucătăria și cămările, iar în curte grajdurile și odăile personalului recrutat dintre robi. (Vezi palatul din curtea bisericei Sf. Nicolae Domnesc din C. de Argeș).

Lucrări interesante adesea din punct de vedere artistic, căci valoarea artistică nu depinde de dimensiunile lucrărei, însă incapabile să satisfacă nevoile unui stat modern.

Trecerea la statul modern nefăcându-se, la noi, în mod treptat, ca formele artei naționale să ajungă în mod evolutiv la o desvoltare capabilă să satisfacă noile necesități, vechii meșteri nu și'au mai găsit întrebuințarea și meșteșugul lor a dispărut odată cu ei. Doar în locuința particulară a locuitorilor din pătura mijlocie, mai stărue meșteșugul

---

1 Cartea 2-a, Cap. I.

2 Fasti IV, Ceres și Celeu.

3 Cartea III-a.

4 La Sarmisegetuza s'a desgropat un amfiteatru care este cel mai mare și mai bine conservat dintre cele găsite în Imperiul Oriental Roman.

Bis. Sf. Sofia **Vedere exterioară** **Sofia, Bulgaria**

acesta până pe la 1850 în vreme ce atât boerii călătoriți prin străinătate și orășenii înstăriți îl părăsesc definitiv.

Locul vechilor maeștri l'au ocupat cei străini, unii chiar arhitecți ca Beneș, Schlahter, Villagros, care erau în stare, de și într'un stil străin, să construiască o cazarmă, un palat administrativ, un local de minister sau un palat domnesc. Firul tradiției a fost tăiat. Se cere acum să-l înnodăm : o muncă grea, perseverentă și de lungă durată. O operă în care nerăbdătorii de bună credință ca și cei de rea credință, n'au ce căuta.

Spre a ajunge la un rezultat favorabil trebue procedat metodic. Metoda de lucru trebue bine precizată și căile ei definite. Căci în prima linie lucrul trebue acceptat și acceptarea trebue să fie temeinică și de lungă durată.

Căci este vorba de ceva durabil și nu de o modă care trebue să trăiască un sezon.

Cu sute de ani în urmă, exista o uniformitate în port, în locuință, în obiceiuri. Deosebirea stătea numai în mijloacele care ofereau unuia un lucru mai de preț de cât altuia, ca material, nu ca formă. Și mai era distincția gustului. O țărancă săracă, putea prin gustul și abilitatea degetelor ei, să aibă o iie, o maramă, o catrință mai distinssă ca ale țărancei înstărite, care era boeroaica vremei. Era deci o unitate de stil produsă de o unitate de gust și obiceiuri. Nu se gândea nimeni la o schimbare fundamentală ci doar fiecare se forța să facă **ceva mai bine ca înainte.** Acelaș lucru și cu îmbrăcămintea bărbătească până la năvălirea giubelelor, anterielor. ișlicelor. De atunci a urmat o separație fundamentală a păturei suprapuse, de restul foarte numeros care înseamna țara. Isvorului național i s'a limitat câmpul de fecunditate, rămânând apanagiul păturei populare. A urmat deci o seperațiune bine demarcată între dominatori și dominați, atât în mentalitate cât și în forma exterioară. Instrăinarea aceasta a continuat și după dispariția acestei pături orientalizate, prin redeșteptarea națională a păturei suprapuse curat naționale. Căci în locul formelor orientale s'au introdus de aceștia formele occidentale unde se cultivase și găsise și sprijin politic. Deci arta națională a rămas tot în sfera nevoilor țărănești, dând lucruri foarte interesante, însă incapabile să îmbrățișeze nevoile unui stat modern.

Spre a putea reînvia arta națională trebue mai întâi ca gustul pentru ea să fie actualizat și generalizat. Trebue creată afinitatea sufletească, dragostea profundă și sinceră până la sacrificiu, din care să poată eși dispoziția creatoare a unei forme naționale a frumosului. Și în acelaș timp trebue educat și ochiul.

Căci dacă ne manifestăm sentimentul național participând la câte o serbare în costum național alături de un soț în frac, sau făcând sau aducând la câte o „Lună a Bucureștilor" o casă țărănească, nu numai că nu contribuim cu nimica, dar pecetluim definitiv această artă, de oare ce o prezentăm ca pe o curiozitate de muzeu, nu ca pe o realizare maximă a unui bun național viguros și în plină evoluție.

Deci respect, încurajare, îmbrățișare a ceea ce a mai rămas, nu dispreț și descurajare. Să se înceteze cu eftina și inconștienta ridiculizare a cămășei pe dinafară, de oare ce gustul, inteligența, cultura, buna cumpănire, nu este după cum ai cămașa pe dinafară, a cărei curățenie o poți vedea, sau pe dinăuntru, Dumnezeu știe în ce stare de impuritate. Căci este în această ridiculizare și o dovadă de inconștiență ca pe deoparte să afișem interes artei naționale, și pe de alta să contribuim la o compromitere a ei ridiculizând-o.

Și în ce privește această cămașe pe dinafară, avem și alt interes să nu fie înlocuită cu fracul solemnităților sau cine știe ce uniformă de factură streină, ea având o noblețe nepretuită. Căci dacă cercetăm metapa No. 37 (după numerotația lui Tocilescu) care reprezintă pe Traian însoțit de un ofițer, amândoi îmbrăcați în civil, găsim o perfectă asemănare între îmbrăcămintea lor și aceea a țăranilor din județele de munte în apropiere de Olt, axa românizărei ; Vâlcea, Sibiu, Argeș, Muscel și Dâmbovița, care costum nu se aseamănă de loc cu costumele Dacilor ce ni s'au păstrat în sculpturile aceluiaș monument, și pe care le regăsim în alte județe și mai ales în Gorj, și în ținuturile munților Apuseni.

Pe lângă propaganda și atitudinea, care să redea respectul cuvenit lucrurilor naționale, nu ca obiecte de muzeu, ci ca necesități zilnice în vecinică înoire și îmbogățire, ochiul trebue să se găsească de îndată în contact continuu cu lucruri naționale. Căci numai astfel și printr'o îndelungată deprindere poate ajunge să facă parte din sufletul nostru. In acest scop, nu se putea un mijloc de educație mai sigur

Monum. de la Adamclisi **Metopa No. 37**

decât dacă în toată masa de uniforme pe care organizația de stat o cere,, s'ar fi găsit o preocupare de actualizare și generalizare a costumului național, în locul unor costume complect străine și de haina civilă a orășanului și mai ales de costumul național. Adică străine de ceea ce a dat, în decurs de milenii de viață etnică, poporul acesta. Când văd asemenea uniforme am viziunea neplăcută a unei ocupații străine.

In afară de mijloacele aducației în masă, acelaș lucru trebue să se facă prin școală, punând pe primul plan preocuparea de arta națională. Invățământul desemnului, al istoriei artelor naționale, preocuparea de folclor, nu în mod accidental ca acuma, ca un mic accesoriu al învățământului limbei române, uniforma de școală, pot constitui elemente prețioase în desvoltarea interesului pentru o artă națională. Costumul național în școală este astăzi un costum de serbări, și imitat după costumul de sărbătoare țărănesc. Țaranul și mai ales țăranca, are un alt costum de toate zilele, care ar trebui să fie costumul obligatoriu al

școlarilor. La acești elevi, mai ales trebue desvoltată dragostea și priceperea artei naționale de oarece din ei se recrutează elementele necesare manifestărilor de artă națională superioară: Viitorii pictori, arhitecți, decoratori, sculptori, etc.

După ce marea masă a publicului a fost pregătită în acest sens, prin contact vizual continuu, pătura intelectuală mijlocie pregătită prin învățământul primar și secundar, urmează să se organizeze învățământul superior care pregătește elementele creatoare, în sensul unei arte naționale. Ca să putem scăpa de acei artiști care tratează un peisaj românesc ca pe unul nordic, o casă din București ca pe una dela München, pe Badea Gheorghe, ca pe un miner german, iar de animale se ferește ca de ciumă, sau le tratează ca pe niște animale apocaliptice.

Revenind la învățământul arhitectural, care ne interesează în special, el trebue reformat în întregime de oarece a adoptat întreaga parte rea a învățământului străin, care face atâta rău și acolo, fără a fi introdus cel puțin unele inovațiuni, care să aibă în vedere realitățile noastre naționale.

Așa învățământul acesta se bazează prea mult pe partea formală, servită fără nici o critică, care critică să lămurească că forma nu interesează prin ea însăși ci numai prin ceea ce exprimă. Că acea formă a servit la un moment dat spre a îmbrăca conținutul spiritual al unei epoci, și numai al acelei epoci. Că forma este strâns legată de idee, și că ea trebue să urmărească printr'o continuă transformare, evoluția acesteia. Forma nu este decât exprimarea materială a unei gândiri, și deci ea trebue să fie variată ca și gândirea însăși. Spre a ajunge aici arhitectul trebue să posedă o cultură superioară și o extraordinară abilitate a desemnului. Insă nu abilitatea comodă a lui Vignole, care prin manualul său a făcut atâta rău architecturei mecanizând-o, reducând-o la fixe raporturi numerice. Și tocmai cu el se începe învățământul arhitecturi, el fiind comod și pentru elev, dar mai ales pentru profesor! Abilitatea desemnului cu mâna liberă, în prima linie. Și o asemenea abilitate n'o înțeleg în sensul simplei redări a unor obiecte din natură, ci abilitatea capabilă a reda idei și sentimente prin combinații de forme, cum face din sunete un compozitor muzical. In școală trebue să se dea cât mai multe teme de gimnastică a minței și acrobație a mânei. Teme cât se poate de abstracte și exerciții de interpretare, amplificare sau simplificare a unor monumente sau fragmente de monumente existente. Căci numai așa se poate ajunge la noțiunea exactă a ceea ce este arhitectură. Reduși numai la mânuirea celor două trei linii care duc la o mare sărăcie de combinații și la o limitare a conceptului arhitectural, cu totul ignoranți în ceea ce a fost în trecut și reduși în mijloacele de a înțelege ceea ce trebue să dea în viitor, nu e de mirare că odată intrați în viață, ni se vădesc atâția, ca simple secături grandomane.

Este suficient să vedem disprețul cu care privesc aceștia la trecut, spre a vedea de ce gol sufletesc sunt cuprinși. Și la trecutul în bloc inclusiv personalitățile proeminente, la înălțimea cărora nu s'a ridicat nimeni până acuma nici prin succesele de școală și nici prin lucrările executate. Și cu o asemenea pregătire, cum vor putea aceștia să lege firul trecutului pentru o **renaștere în viitor?** Căci ei nici nu înțeleg să muneacscă pentru alți beneficiari ai renașterei. Ei o vor acuma, această renaștere și numai pentru ei. Găsindu-se așa cum sunt, nici nu pot concepe pe adevăratul arhitect: Conștiincios și plin de abnegație. Asemenea pilde numai în trecut pot fi găsite și exemplarul cel mai de elită al nostru a fost Mincu, pe care atâtea secături se forțează astăzi să-l bagatelizeze, după ce altele au izbutit să-i amărască ultimii ani ai vieței.

Născut în anul 1851, cu un an mai mic ca Eminescu, aparține prin conformația sa intelectuală aceluiaș curent de redeșteptare națională și de iubire pasionată a trecutului.

Invață arhitectura după ce eșise inginer, și practicase un an. Deci dintr'o convingere de om matur. I-a trebuit însă o muncă uriașe spre a-și însuși desenul necesar unui arhitect și cultura întinsă fără care nu concepea că poate fi cineva arhitect. Negrescu, coleg de școală cu el, și un strălucit elev, posesor a două medalii de aur, mi-a spus că Mincu, primii doi ani de școală i-a petrecut în biblioteci, sau desemnând după monumentele publice. Cultura întinsă pe care o avea i-a dat posibilitatea să cerceteze în mod logic o problemă și să-i dea interpretarea cuvenită fără să se gândească unde ar găsi a problemă similară deja rezolvată. Cu toate că în vremea studiilor sale, arhitectura franceză era influențată de Garnier din care Negrescu n'a putut eși toată viața, pe el, nu l'a captivat deși avea o mare admirație pentru „Opera Mare".

El nici nu era omul unui stil. Și nici al manierei din școală. Dovadă casa D-rului Vitzu. Era omul propriei sale maniere. In zadar ar căuta cineva în cimitirele străine izvorul de inspirație al cavourilor dela cimitirul Bellu. Grație marei sale culturi, și independenței de interpretare, cu care era dotat, datorăm posibilitatea de a îmbrăca nevoile unei vieți moderne într'o haină națională îmbogățită.

E drept însă că n'a fost înțeles. Imitatorii săi n'au văzut decât partea formală, mai ales decorativă de care au abuzat până la saturație. In fondul gândirei lui n'a pătruns nimeni. De aceea lucrurile acestora nu rețin ochiul și nu provoacă gândirea cum se întâmplă când te găsești în fața Școalei Centrale de Fete, a Bufetului dela Șosea sau înaintea casei generalului Lahovary. Dacă ar fi fost înțeles și încurajat am fi avut și un stil monumental propriu. Proectul pentru palatul municipal, cel al ministerului de război, cel al parlamentului, au rămas simple schițe. Primăria orașului Iași nici n'a avut răbdarea să aștepte prezentarea anteproectului cu care fusese însărcinat pentru teatrul național local! Iar când ni s'a cerut să delegăm un arhitect, care să participe la concursul pentru palatul păcii dela Haga, n'am făcut apel la el.

Și premiul l'a luat Cordonnier, coleg de clasă cu Mincu dar mult mai slab ca el.

Te întrebi, de ce Cantacuzino, Președintele Consiliului de Miniștri din acea vreme nu s'a gândit la Mincu deși i se adresase lui pentru propriul său cavou?

Dar Mincu pe lângă că întrunea cultura împreună cu măestria manuală în cel mai înalt grad, avea și un mare fond moral, fără de care nu se face nimica bun. Lipsit de invidie, bucuros de calitățile pe care le putea descoperi la alții și străin de practicile urîcioase care stăruie în raportul dintre arhitecți și antreprenori. Intrunea deci, în cel mai înalt grad cele trei calități cerute de Vitruvius unui arhitect. Studierea acestui om în Școala de Arhitectură ar trebui să formeze baza învățământului. Analiza operelor și analiza omului ar trebui să formeze subiect de seminar, dacă exista cumva la această școală așa ceva.

In lumina celor expuse până aci, vedem deci că mai este mult până la **Renaștere**. Nici nu suntem serios porniți la drum. Deci mai multă muncă și mai ales mai multă seriozitate.

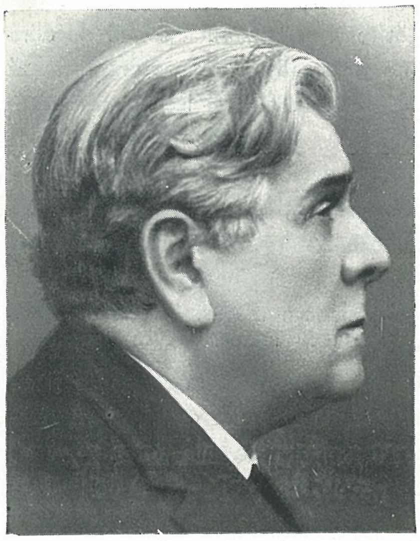

Ermil A. Pangrati

— O Comemorare pioasă —

Nici când, — mai mult de cât în actualele zile de glorie, — dar și de grele încercări prin care trecem, nu simțim o nevoie de o mai strânsă **înfrățire** între trecut și prezent, în toate domeniile de muncă **cinstită**, ca în timpul de față ! Și mai ales când din această înfrățire, cu toți dorim să reiasă un bine pentru **viitor !** Tot în această privință este bine să se știe, că **strălucirea** armelor biruitoare, departe de a arunca vre-o întunecare asupra altor preocupări în legătură cu binele Patriei, — din contră, le fac să se lumineze și pe acestea cu diferitele lor denumiri : Școală, Biserică, Agricultură, Tehnică, Finanțe, Legi, s. a. m. d.

Din toate aceste preocupări, ne propunem să ne **limităm** numai la **domeniul** Școalei, pe care Profesorii de azi cer a-l numi „armata viitorului". Și atunci, după cum **Marii Generali** de azi, nu uită pe bravii Generali din **trecut, —** tot asemenea și Profesorii de acum, nu se cuvine să uite pe „marii dascăli" cari în prezent, nu mai sunt în viață !

Comemorarea pioassă ce ne propunem să facem aci, se referă la împlinirea a zece ani, dela plecarea dintre noi, a unui „mare Om de Școală, Profesorul Ermil Pangrati.

S'au împlinit la 19 Septembrie a. c. zece ani dela moartea năpraznică a Profesorului Universitar Pangrati. **Ermil Pangrati,** moldovean de origină, și ca familie, **nepot** al Domnitorului **Alexandru Ioan I Cuza,** merită numele ce mi-am îngăduit a i-l da de mare „Om de Școală" alături de acela al **Marelui Spiru Haret,** recunoscut azi de toți intelectualii Români, ca fiind **Omul Școalei.**

De altfel Profesorul Pangrati, a fost **colaboratorul,** și apoi următorul lui **Spiru Haret,** însă numai în reorganizarea și îndrumarea **ultimei** trepte a învățământului, aceea a învățământului superior teoretic și în deosebi acel **aplicat.**

In uriașa muncă depusă de „Omul Școalei" Spiru Haret, pentru întregul învățământ romănesc, preocuparea sa de căpetenie a fost îndreptată în deosebi, asupra **temeliei** edificiului grandios al Școalei Românești, adică învățământul **primar .**

După aceea Haret, ajutat de marele pedagog C. Demetrescu-Iași, a realizat reforma învățământului **secundar,** pe baza unui început de specializare, chiar din cursul superior al liceului. Și a fost foarte bună această specializare, îndeosebi pentru desvoltarea învățământului **științific** în țara noastră, îndreptând tineretul în mai mare număr, către **școlile superioare technice,** apoi cele comerciale, agricole și școli militare de geniu, artilerie și marină. Când în 1916, acest tineret a fost **chemat,** în Războiul pentru întregirea neamului, pregătirea primită în **Liceul Real,** creat de Spiru Haret, le-a folosit, foarte mult acestor tineri, pentru a se putea adapta mai ușor, diferitelor cerinți, reclamate de războiul **modern,** în legătură cu specialitățile tehnice militare. Dar astăzi !...

In ceea ce privește **ultima treaptă** a învățământului, numită învățământul **superior,** Omul Școalei, — Spiru Haret — nu a putut realiza atât cât râvna sa de **reformator** ar fi dorit, atât din cauză că colegii Universitari, nu i-au dat un concurs prea larg, cât și din cauză că munca depusă pentru primele două grade de învățământ, **l'au obosit** pe marele reformator, care cu 4 ani înainte de 1916 a părăsit lumea pământească ! . . .

In această ultimă a sa preocupare, Haret a avut ca colaborator pe „Omul de Școală" cum mi-am permis să-l numesc pe Profesorul Ermil Pangrati. Ermil Pangrati a avut pe lângă o solidă cultură generală și științifică, — încă una și anume aceia technică fiind inginer dela Paris. Pangrati, a înțeles pe Haret în preocuparea ce acesta a avut, de a desvolta chiar și în Universitate, învățământul științific aplicat, alături de învățământul **științelor pure,** în înțelesul larg de **științe teoretice.**

Un prim pas **în această direcțiune,** îl fac cei doi colaboratori Haret și Pangrati, când în 1904 creiază — de sine stătătoare — Școala Superioară de Arhitectură, în care pe lângă învățământul **artistic** de specialitate, începe să înflorească și un învățământ **științific** necesar, cu catedre ca

Geometria Descriptivă, Matematici Generale, Mecanică și Statică Grafică, etc. [1]). Profesorul-Inginer, Emil Pangrati, ia personal conducerea Școalei pe care a înălțat-o și ca învățământ superior pentru Arhitectură și ca local impunător, alături de Noul Palat al Universității Bucureștene. Pangrati a condus Școala de Arhitectură până când a închis ochii **pentru vecie** în localul ei, acum 10 ani!

Chiar în anul **morții** lui Spiru Haret (1912), începe să ia ființă, în mod timid, la Facultatea de Științe din București, un învățământ științific superior, cu caracter de **Știință aplicată**, sub imboldul lui Ermil Pangrati, care era **Rectorul Universității Bucureștene** încă dela Ianuarie 1911 și până la Aprilie 1912, când ocupă demnitatea de **Ministru al Lucrărilor Publice.** După războiul pentru Intregirea Neamului, sub al doilea Rectorat al lui Pangrati, care a durat 6 ani (Martie 1923 — 1929), **Știința aplicată** sub denumirea de „Institute" a luat atâta desvoltare, în cât Facultatea de Științe din București (și apoi cea din Iași) a început a decerne titluri de: Ingineri Electricieni, Ingineri Chimiști Industriali, precum și în Chimia agricolă și alimentară, la **serii de absolvenți,** a Institutelor respective, **din ce în ce mai numeroși!**

In această permanentă străduință a lui **Pangrati,** pentru înflorirea învățământului **superior aplicat,** în Facultatea de Științe din București, el a avut prevedere **de adevărat profet.**

In adevăr — fără nici un gând de polemică — îmi pun eu, scriitorul acestui articol de comemorare pioasă, a celor 10 ani dela moartea lui Pangrati, — următoarea întrebare: **Nu este un câștig** pentru noi Românii, să avem, pe lângă **inginerii proveniți** dela cele 3 Politechnice din țară (București, Timișoara și Iași) — și pe aceia proveniți de la Facultatea de Științe din București, — acum când noi Românii purtăm un greu războiu **sfânt** și de **desrobire,** și când în cataclismul mondial al Marelui Război, **știința tehnică joacă un atât de mare rol?!**

Eu socotesc că da!

[1]) N. R. D-l Nichifor greșește. Toate aceste cursuri existau înainte de a veni Ermil Pangrati la direcția acestui învățământ.

Lui Pangrati, pe lângă **ctitoria** Palatului Școalei de Arhitectură — azi a 7-a Facultate a Politechnicei din București, — mai datorăm și ctitoria **noului Palat al Universității Metropolei Bucureștene,** — pentru realizarea căruia el a luptat foarte mult, și a cărei piatră fundamentală s'a pus tot în 1912, când pe lângă demnitatea de Ministru al Lucrărilor Publice, a ținut și calitatea de Ministru „Ad interim" al Instrucției Publice, în timpul concediului titularului C. Arion.

Pangrati a iubit deopotrivă și **Universitatea** și **Școala Superioară de Arhitectură** și de aceia a muncit să le înzestreze, ca pe două copile ale sale, **cu câte un Palat,** unul în fața celuilalt, ca pe două surori **cuminți, —** una din surori — Arhitectura — fiind, **cum este și natural** sora **mai mică!** Această soră mai mică — după 7 ani dela moartea **epitropului** său — a fost **încadrată în familia** „Politechnicei" din București, devenind a 7-a Facultate, a acestei **Inalte Școli tehnice.**

In Universitate, Ermil Pangrati a fost Profesor de Geometrie Descriptivă la Facultatea de Științe — Secțiunea Științelor Matematice, dela 1 Octombrie 1894 și până la moartea sa în Septembrie 1931, — adică 37 ani, — în ultimii 4 ani însă fiind suplinit de mine, succesorul său la ambele catedre, — de oare ce a avut să sufere supliciul groaznic al „orbirei". Ceea ce trebue să impresioneze pe toți acei care, **nu au cunoscut** pe acest mare „Om de Școală" este faptul că, lipsit de vedere, el a continuat și în acești **ultimi** patru ani, **să conducă** cele două mari Instituții, Universitatea și Școala Superioară de Arhitectură, ca **îndrumător.** La Universitate a mai fost Rector încă 2 ani, adică până în 1929, când „bastonul de Mareșal intelectual" îl trece **Marelui Cărturar Nicolae Iorga.** La **Arhitectură** însă **a ținut Conducerea,** până în ziua morții sale năprasnice la 18 Septembrie 1931.

Chiar în această zi, când s'a prăbușit în „golul ascensorului" Școalei de Arhitectură, Pangrati voia să coboare cu un plic de acte în mână, pentru **a dicta** Secretarului, diferite **răspunsuri oficiale, —** concepute de el în „ochii minții", căci ceilalți **ochi se stinseseră dureros cu 4 ani, mai înainte!!**

Prof. G. NICHIFOR

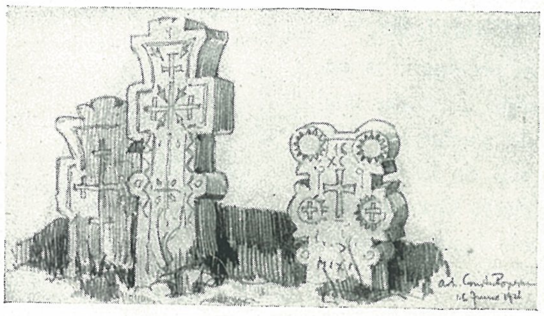

Un nou curs de construcție

In lucrările de arhitectură, construcția are o importanță deosebită. Spre deosebire de construcția inginerească, cu forme simple, redusă la eforturi elementare, în construcția arhitecturală, diversitatea formelor și înclinărilor capricioase pe care le ia elementele constitutive, face cu mult mai dificilă aplicația regulilor statice.

De aceea vedem atâtea anomalii de câte ori a fost o separație netă între calculator și arhitect. Și arhitectul, dacă n'a fost în stare sau nu și-a dat osteneala să îndrumeze pe calculator, întotdeauna s'a soldat cu păgubirea formelor arhitecturale. Numai când ambele se găsesc concentrate în una și aceeaș persoană, se poate obține o armonie deplină, orce disonanță dispărând de la sine.

Deci un curs de construcție pentru arhitecți nu poate fi satisfăcător dacă profesorul nu este în stare, ca la tot pasul să-l raporteze la formele arhitecturale. Chiar cursul de Rezistența Materialelor trebue făcut în acest fel. Făcut astfel, el însuși poate fi izvor de inspirație pentru noi forme arhitecturale. Așa cum se face astăzi, în general, el constitue o stânjenire a imaginației arhitecturale, și o mărginire la formele elementare de construcție. De aceia ar fi de o importanță capitală dacă s'ar face toate înlesnirile posibile pentru studii universitare, în special științifice, ca să se ajungă la un moment dat ca profesorii, în afară de cei de matematică pură, să fie arhitecți. Avem un exemplu fericit în cazul colegului nostru Adrian Gheorghiu care fiind și licențiat în matematici, pune în suplinirile pe care le face, calitatea de arhitect în găsirea celei mai bune metode pentru o perspectivă arhitecturală. Ar trebui deci să se facă cât mai multe înlesniri, și cât mai insistente încurajeri studenților de la Facultatea de Arhitectură care urmează și Universitatea.

In special ar trebui timpul rezervat unei prelegeri, să corespundă cu cel de la Universitate, căci astăzi din cauza unui sistem capricios, în care intră socoteli de sferturi de oră, un student universitar trebue, pentru o oră de la universitate să sacrifice două ore de la arhitectură. Ora universitară ar trebui să fie regulă generală, acolo fiind mai multă experiență pedagogică acumulată...

Rămânând vacantă Catedra de Construcții s'a dat suplinirea acestei catedre D-lui Arhitect Nănescu. Ca rezultat al primului său an de suplinire ne-a dat, multiplicat, un Curs de Construcție. Se simte de la prima pagină că constructorul în tot momentul este călăuzit de arhitect. Pornind de la elementele esențiale, principiile de construcție sunt plimbate prin toată diversitatea formelor arhitecturale, pe care experiența sa de arhitect și constructor, i le pune cu ușurință la dispoziție, însoțindu-le de o bogată documentare ilustrată. Și promite a fi și mai mult îmbogățit în anii următori, judecând după fericitul început. Un curs de construcții la noi însă, ca să dea roadele pe care arhitectura și arhiecții le așteaptă, va trebui să părăsească metoda obicinuită a cursurilor de construcție, ca să fie în acelaș timp și o aplicație a Rezistenței Materialelor, la cursul respectiv aceste aplicații rezumându-se numai la cele mai simple elemente, și acelea, se pare, în mod insuficient, judecând după greutățile pe care le întâmpină studenții cu acest curs.

Ceea ce începând cu anul acesta, D-l Nănescu a și început a face. Noi trebue să ne luăm, nu după popoarele prea înaintate în cultură, unde diviziunea muncii a intervenit și în munca intelectuală ci după popoarele, care sunt cam la nivelul nostru. Un asemenea curs făcea inginerul rus Paleștiuc la Petrograd pe vremea țarismului. Un curs complet și admirabil ca metodă, în care se găsea tot ce intră în compunerea unei construcții, ca formă și calcul.

Sper că D-l Nănescu după cum a pornit, ni-l va da. Numai că unui om ca să se înhame la o asemenea muncă, care te absoarbe în întregime, i se cuvine o deplină asigurare a viitorului. Cred că a făcut prea mare sacrificiu, pentru nesiguranța unei supliniri. Și nu numai cu această suplinire ar trebui să se termine ci și cu toate celelalte. Căci sunt catedre și conferințe suplinite de câte 4-5 ani. Și aceasta nu este spre folosul învățământului. Ne închipuim ușor deci, cu o asemenea capacitate, cu o astfel de dragoste de muncă și cu o asigurare suficientă spre a se consacra exclusiv profesoratului, cât va folosi învățământul nostru.

Sp. C.

Sub tiparul Editurii „Cartea Românească" se găsește o nouă lucrare a d-lui Arhitect Victor Asquini o continuare a ultimei d-sale lucrări „Indicator tehnic în construcții - 1938", în care s'a analizat, amplificând și desvoltând, toate problemele mai importante din vastul domeniu al construcțiilor.

Volumul, cuprinde peste 600 pagini și va apare în vitrina librăriilor pela jumătatea lunii Febr. 1942.

E. DONEAUD

Teatrul in Chișinău

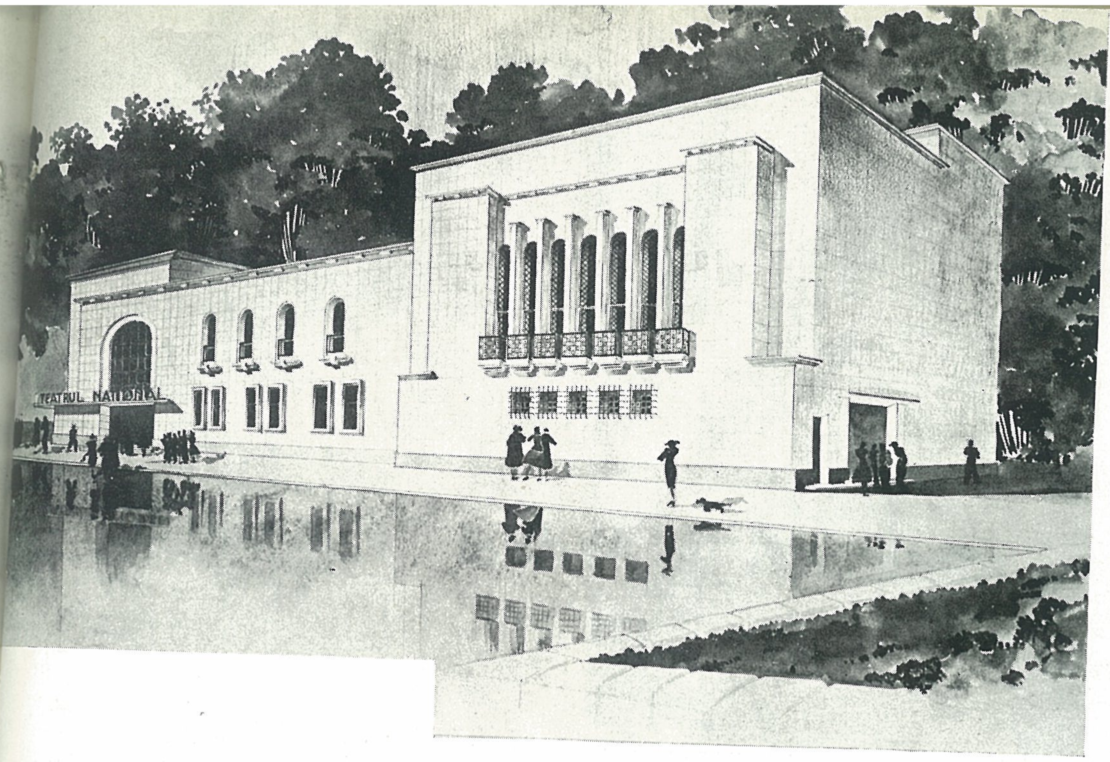

Fațada principală

La Unirea Basarabiei cu Patria Mumă, am găsit la Chișinău un teatru a cărui construcție era gata în exterior, și care era menit să fie Teatru Municipal sub denumirea de Teatrul Pușkin, ca amintire a timpului de exil petrecut de marele poet rus în acest oraș. Clădirea aceasta a stat multă vreme fără amenajările interioare, până când din inițiativa D-lui Ludovic Dauș avocat și literat, care profesa acolo, s'a alcătuit o Societate Teatrală prin stăruințele căreia s'au făcut lucrările necesare și clădirea a fost dată menirei ei firești. Clădirea însă, nu corespundea prea bine rolului ei iar fațada avea o înfățișare mohorîtă, neatrăgătoare. In 1936 Primăria Chișinău a hotărît să aducă acestei clădiri îmbunătățirile necesare și a dat această sarcină D-lui Arhitect E. Doneaud. Ilustrațiunile de față ne arată modul fericit cum s'a achitat de însărcinarea dată. Lucrarea însă, la răpirea brutală a Basarabiei se găsea în starea în care se găsea teatrul Pușkin la instăpânirea noastră acolo în 1918 — 1919. Nu știu dacă U. R. S. S. în scurta trecere pe acolo a mai făcut ceva. Fapt, este că se găsește neterminat. Credem că la a doua venire a noastră, se va folosi un alt ritm în lucrările de interes obștesc și Teatrul Municipal își va relua spectacolele întrerupte.

Sp. C.

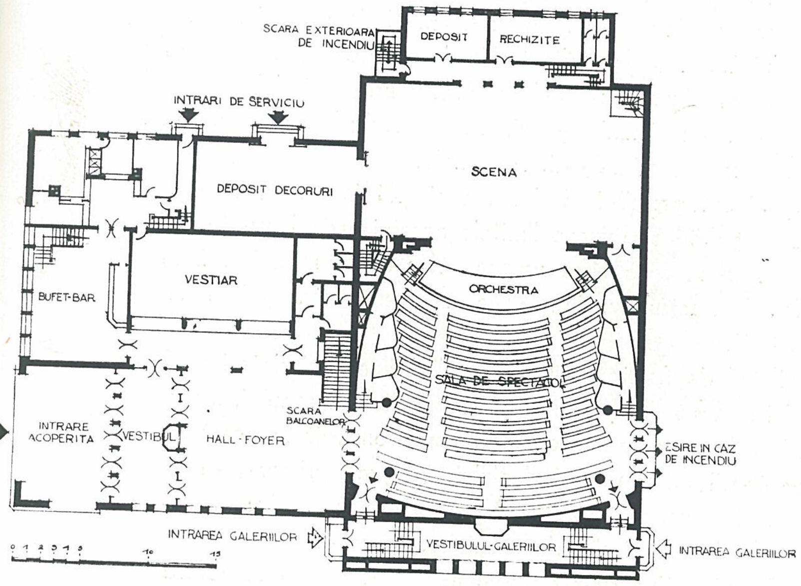

Planul parterului

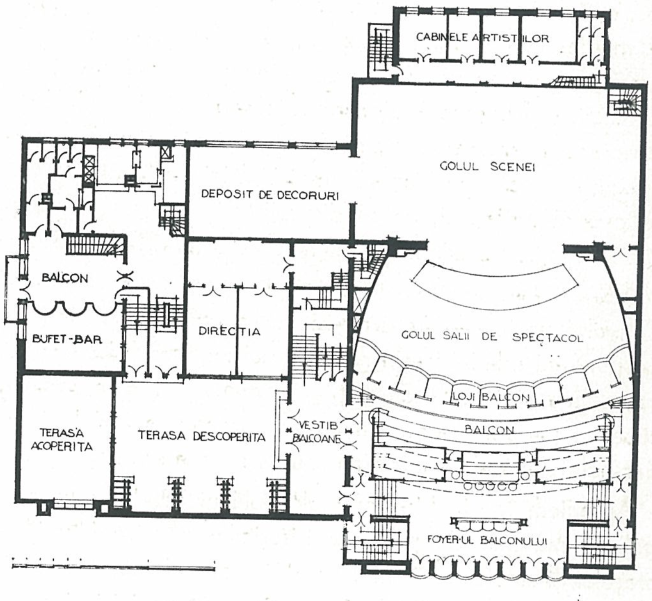

Planul etajului

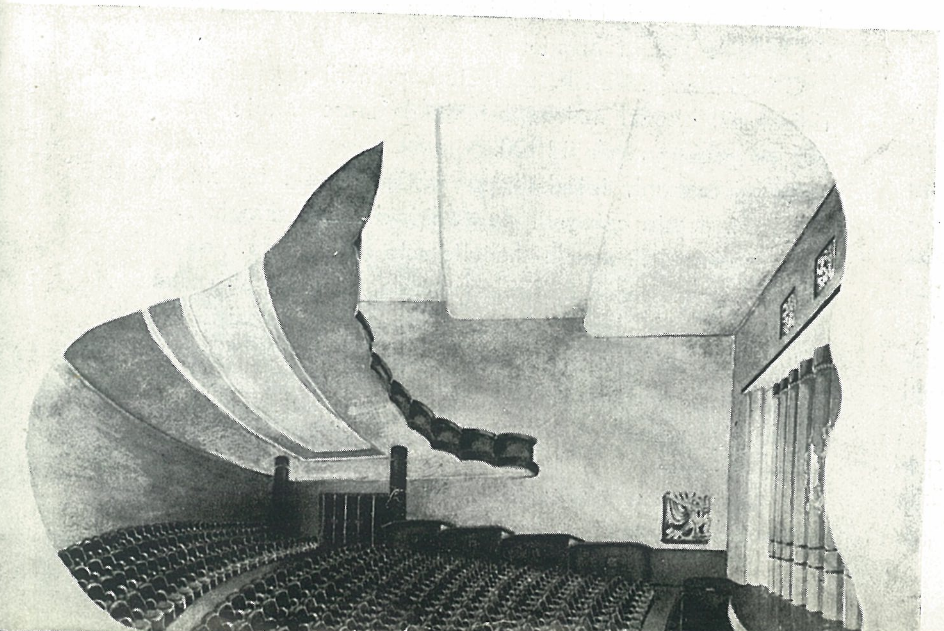

ARH. VICTOR SMIGELSCHI

Realizări româneşti în Ardeal

Chestiunea urmelor stăpânirii româneşti, care a „căutat cu toate mijloacele" să transforme „caracterul unguresc" al Ardealului, este un fel de leitmotiv ce se repetă destul de des în coloanele presei maghiare.

Intre aceste „urme" un loc de frunte îl ocupă, fireşte, bisericile ortodoxe construite „demonstrativ" în cei 22 de ani de „brutal regim" românesc. Trebuie găsită modalitatea — cităm din revista Epitészet, Nr. I/1941 — ca aceste biserici, care „nu vor putea să stea pururea închise, fără credincioşi (?!), spre batjocura satelor săcuieşti, oraşelor şi caracterului lor maghiar", să fie modificate sau date altor destinaţii, dacă nu chiar dărâmate. Căci „este o problemă de onoare naţională, ca să dispară cât mai curând de pe pământul Ardealului marele număr de amintiri dureroase şi fără valoare ale regimului trecut".

In altă parte — Nemzeti Ujsag, 18.VIII.1941 — se spune că administraţia românească nu şi-ar fi bătut capul cu ceeace statele moderne îşi găsesc astăzi o mândrie, ci că ar fi preluat doar ceea ce era gata, utilizând la infinit dar neînţelegând să întreţină sau să repare ceva.

Apreciem foarte bine efectul neplăcut produs asupra orgoliului maghiar de prezenţa bisericilor noastre în mijlocul oraşelor şi satelor ardelene, cu atât mai mult cu cât această prezenţă nu reprezintă decât confirmarea unei istorice stări de fapt: pătrunderea majorităţii etnice româneşti a Ardealului în inima oraşelor, pătrundere care altădată a fost constant împiedecată cu toate mijloacele de care dispunea o administraţie publică de o totală intoleranţă religioasă şi naţională.

Dar activitatea constructivă românească, în Ardeal, nu s'a mărginit exclusiv la clădiri bisericeşti. Şi dacă putem explica oarecum atitudinea maghiară faţă de aceste construcţii, nu putem însă admite, când este vorba de alte domenii, o lipsă de obiectivitate, care merge până a pretinde că în cei 22 de ani dela Unirea Transilvaniei, Românii n'au făcut decât să beneficieze, fără măcar să întreţină, de ceeace ne-au lăsat moştenire Maghiarii. Aceasta, când este ştiut că sub administraţia românească oraşele din Ardeal au cunoscut o prosperitate şi o râvnă edilitară şi constructivă în toate domeniile, care a depăşit cu mult ritmul realizărilor ungureşti de altă dată.

Enumerăm la întâmplare, mărginindu-ne din lipsă de spaţiu numai la clădiri şi opere edilitare, câteva din realizările noastre mai importante din Ardealul de Nord:

La Cluj: Colegiul Universităţii Ferdinand I, Noul palat al Clinicilor Universitare, Academia de Agricultură, Palatul Asigurărilor Sociale, Noua Uzină electrică, două Cămine de ucenici, Aeroportul dela Someşeni, Cazărmile dela Floreşti, noua Centrală de telefoane; Baia de ştrand şi Parcul sportiv; Satu-Mare: Palatul Prefecturii, noua Uzină electrică, Aeroportul; Baia-Mare: Spitalul Casei Asigurărilor Sociale; Oradea: Căminul de ucenici al Ministerului Muncii, noua Centrală de telefoane, Aeroportul; Târgu Mureş: Palatul Prefecturii, Spitalul, Căminul de ucenici al Min. Muncii, Aeroportul; Miercurea-Ciuc: Agenţia Băncii Naţionale.

Mai categorică însă decât o simplă înşirare, care ca să fie completă ar întrece limitele acestui articol, poate fi înfăţişarea câtorva cifre asupra celor ce s'au realizat în domeniul constructiv, în părţile ardelene, între anii 1919—1940 *).

Locul de frunte, în numărul clădirilor noui datorite efortului colectiv al oficialităţii şi constructorilor români, îl ocupă edificiile cu caracter cultural. S'au construit în acest timp, pe toată întinderea Ardealului, 80 şcoli primare, 32 licee şi şcoli secundare, 18 clădiri pentru instituţii universitare, 30 case culturale şi săli de reuniune.

Semnificative sunt deasemenea cifrele care se referă la clădirile destinate asistenţei sociale, căminurilor pentru ucenici, locuinţelor pentru lucrători şi funcţionari: Intre 1930-40, care constitue perioada cea mai bogată din punct de vedere constructiv, au fost ridicate 38 spitale şi sanatorii, 7 palate pentru Casa Asigurărilor Sociale, 30 mari dispensare şi 25 băi mai mari, 11 cazărmi pentru lucrători şi 65 blocuri de locuinţe pentru funcţionari.

Clădiri administrative, prefecturi, primării şi altele, s'au ridicat 42, biserici mai importante, la oraşe şi sate, peste 50, iar locuinţe rurale 12,100.

Este interesant, totodată, să arătăm ce s'a investit în unele din aceste categorii de clădiri, deşi valoarea investiţiilor exprimată în sumele cheltuite este departe de a ne da astăzi o icoană reală. Edificiile culturale, de pildă, au costat 825 mlioane lei, construcţiunile rurale pentru colonişti 800 milioane lei, spitalele, sanatoriile şi dispensarele 600 milioane, cazărmile şi clădirile militare, la oraşe, 1300 milioane lei. Peste 1200 milioane s'a investit în clădiri de fabrici de tot

*) Datorez aceste date statistice bunăvoinţei d-lui arhitect Grigore Ionescu.

Biserica de lemn — Vidra.

felul, 500 milioane în clădiri și instalații de uzine electrice, 150 milioane în abatoare orășenești și peste 600 milioane în lucrări urbanistice și edilitare.

Majoritatea sumelor de mai sus au fost puse la dispoziție de administrațiile centrale ale Ministerelor și marile instituții de Stat și abea în al doilea rând de județe, orașe și comune.

Oricât ar fi de impresionante, aceste cifre nu se referă decât la inițiativa oficială și, pentru unele categorii, chiar numai fragmentar. Pentru a avea o icoană completă a splendidului progres realizat de orașele ardelene în numai două decenii de administrație românească, trebue să considerăm și clădirile particulare. Alături de cele oficiale, ele formează înfățișarea reală a orașelor, dând totodată și indicii prețioase asupra vitalității lor.

Un exemplu ne va da și în această privință, capitala Ardealului. In 22 de ani s'au clădit în Cluj 3400 clădiri, dintre cari 50 sunt oficiale, restul fiind particulare. Capitalul învestit în aceste clădiri a fost 275 milioane în cele oficiale și aproape 1 miliard de lei în cele particulare. Fără să fie identică, situația în celelalte orașe ardelene a fost totuși asemănătoare.

Această vastă activitate constructivă a antrenat după sine, în mod necesar, și o puternică activitate edilitară, care pe lângă lucrări de folos imediat — sistematizări, pavaje, canalizări, etc. — s'a manifestat într'o râvnă generală de modernizare și înfrumusețare a tuturor orașelor ardelene.

Cea mai bună dovadă, în această privință, ne-o furnizează, culmea ironiei, însăși presa maghiară. Astfel, ca să dăm un singur exemplu, suplimentul ilustrat al ziarului Pester Lloyd, scos în limbile germană și italiană din prilejul serbărilor Sf-lui Ștefan (20 Aug. 1941), căutând să înfățișeze în câteva pagini de reproduceri fotografice, selecționate cu deosebită grije, aspectul „unguresc" al Ardealului cedat, nu o poate face fără să se împiedece de realizări românești, ca: modernul Sanatoriu de tuberculoși din Toria-Ciuc, construit în 1935 — 36 de Soc. Profilaxia Tuberculozei, opera arhitectului Grigore Ionescu, lacul din Sovata înconjurat de clădiri și construcții făcute cu mână și capital românesc, ridicând stațiunea la renumele ei european, precum și frumosul parc din piața Unirii a Sătmarului, transformat în 1933 de primăria românească a orașului din imensul maidan moștenit fără vreun pavaj, plin când de noroi și când de praf.

Oricât ar căuta deci presa maghiară să ascundă realitatea, vasta operă constructivă săvârșită de Români, în Ardeal, apare totuși la lumina zilei, chiar prin publicațiunile însăși ale acestei prese.

ARH. SP. CEGĂNEANU

Asupra învățământului Arhitectural

Legătura între un intelectual și institutul care i-a dat cultura, este un imperativ de ordin moral. El impune ca individual să menții legătura sufletească cu acel institut, să-i urmărești activitatea, să te bucuri de strălucirea pe care o capătă prin rezultatele obținute și să te doară ori ce scădere pe care ai observat-o. Această legătură și simpatie trebue să fie reciprocă și să fie lărgită dela individ la colectivitate, prin înjgebări de asociații, ca cu forțe unite să se ajute moral și material aceste instituții de cultură. Comercianții și industriașii pentru școlile respective de specialitate ; arhitecții, inginerii, agronomii, etc., pentru restul învățământului. Lucrul acesta în ceea ce ne privește n'a existat la noi. Un zid chinezesc, o răceală reciprocă care mergea până la suspiciune, a dăinuit și mai dăinuiește încă. Lucrul acesta ar trebui să înceteze și ambele tabere să-și dea mâna, să se sfătuiască, spre a îndrepta când este cazul și a desvolta inițiative fericite atunci când lipsuri materiale sau susceptibilități morale împiedică acele desvoltări. Căci de ambele părți există interes pentru o cercetare reciprocă și o verificare a propriei activități. Profesorii și conducerea administrativă și didactică a școalei, prin cercetarea activității arhitecților, pot verifica în ce măsură cultura și educația căpătată în școală a dat roadele așteptate de societate, iar arhitecții pot aprecia în ce măsură scăderile de ordin profesional și moral, sunt de atribuit învățământului și în ce măsură altor cauze. De ambele părți deci, fără susceptibilități și resentimente, trebuesc semnalate relele, și avizat, într'o armonie perfectă asupra mijloacelor de remediere. Și pentru o bună și normală activitate trebue ca fiecare să ne fixăm bine în minte că nu trebue privit individual, deci abstracție de tine însuți, ci numai colectiv. A fost o vreme, când erai ostracizat dacă îndrăsneai să te atingi, cu modestele tale păreri de sacrosancta organizare, și mai sancrosancții indivizi cari considerau ca o indiscreție necuviincioasă desvăluirea unei rele organizații sau a unor procedee dăunătoare învățământului. Vremea aceea a trecut ca un vis urît, însă o practică îndelungată face ca învățământul arhitectural să fie încă frământat de găsirea unei așezări în raport cu necesitățile actuale ale țărei. Lucrul acesta este cercetat de toți, arhitecți și corp profesoral, fiecare fiind animat de dorința de mai bine, însă cercetarea nu este pusă încă cu calmul necesar, pe terenul obiectivității. Sunt încă de înlăturat susceptibilități care n'au nici un rost în această chestiune, nefiind vorba aici de o competiție de arenă sportivă. Dacă asemenea susceptibilități sunt ireconciliabile, spre liniștita și normala propășire a învățământului, trebue înlăturate cu bisturiul chirurgului. Căci nici un drept câștigat nu poate și nu trebue să impieteze asupra interesului colectivității.

Cum s'a pornit către o clarificare a țelurilor acestui învățământ și a mijloacelor lui de realizare, care, cu un efort aproape unanim al corpului profesoral este împins spre o limpezire complectă, cred că este necesar ca și noi cei „simpli arhitecți" să luăm în cercetare această chestiune și să expunem celor îndreptățiți să realizeze, concluziunile la care am ajuns.

Mai întâi încă o clarificare de ordin general. In organizarea acestui învățământ am privit și privim încă peste graniță. Unii sunt pentru organizarea din Franța, alții pentru organizația din Germania. Nu poți vorbi cu nimeni fără să-ți spue : In Franța, așa este. Sau, în Germania așa este. Și fără altă argumentație ! M'am interesat și eu de ceea ce este în străinătate și nu numai în acest domeniu. Insă când a fost vorba de țara mea, pe care am iubit-o deși personal am suferit de pe urma scăderilor ei morale, în totdeauna am pornit dela realitățile noastre, căutând să ajung la o concluzie, numai de pe urma acestor realități.

In materia care ne preocupă care sunt aceste realități ? **Sărăcia și înapoierea.** Acestea le-am suporta ușor și lesne ne-am găsi calea dacă destinul nu ne-ar fi dat o situație geografică care să ne oblige la legături cu popoare bogate și înaintate în cultură.

De aici tragismul situației noastre. Trebuie să ne mișcăm, după ritmul acestora care este în disproporție cu mijloacele noastre. Une ori o dorim noi această mișcare și pornim noi la drum, înșelându-ne aparențele, până când câte o catastrofă ne dă înapoi de unde am pornit. Alte ori ni se impune acest drum, după necesitățile lor nu după ale noastre. In materie de învățământ arhitectural ce îndrumări ne dă situația noastră ? Fiind o țară cu posibilități reduse nu ne putem permite luxul unui învățământ după tipicul țărilor înaintate care se caracterizează printr'o diviziune a muncei, care la noi ar fi dăunătoare. Arhitectul nostru încă multă vreme va fi nevoit să fie bun la toate. Atât în posibilitățile de concepție cât și în acelea de execuție. Deci un bun arhitect, dublat de un bun constructor. Pe această bază trebue să

sprijine organizarea învățământului arhitectural. Cum însă durata învățământului acesta nu poate fi infinită, de oarece nici nevoile țărei cât și mijloacele studenților n'ar permite aceasta, materiile de predare strict necesare, programul analitic și orarul constitue o problemă foarte dificilă care trebue rezolvată cu multă chibzuială. Trebue deci eliminat dintre materii, ușurând orarul, toate acele mici aplicații ale unora din cursuri, care din motive justificate odinioară prin argumentații estrăine de învățământ, au ajuns să întreacă în pretenții cursurile din care s'au desfăcut.

Să se dea în acelaș timp cât mai temeinic studenților, cunoștințele cuprinse în materia de bază, nu printr'o diluare a materiei ci prin predarea temeinică a esenței acelor cursuri, în așa fel încât ei să fie în stare să pornească cu ușurință la rezolvarea problemelor de aplicație. Orele de seminar vor fi utilizate numai pentru îndrumarea în aceste aplicații.

Orariul trebue astfel alcătuit încât din cele 6 dimineți din săptămână — pregătirea premilitară, care ocupă o jumătate de zi, neavând nici un rost la un asemenea învățământ, stagiul fiind suficient, — să se rezerve sau 2 jumătăți de zile complete sau dela 10-12$^1/_2$ în fiecare zi pentru desemn ornamental și modelaj, rămânând restul timpului de după amiază numai pentru proecte de arhitectură.

Pentru ușurința profesorilor, și mai ales pentru urmărirea lucrărilor de seminar, și a celor de atelier profesorii trebue să fie ajutați de asistenți, care trebue să aibă pentru cursurile de matematică pură și aplicată doctoratul, iar pentru rest pe lângă diploma de arhitect și o practică profesională de 5 ani, iar cei de cursuri teoretice lucrări în specialitatea respectivă.

Dăm lista materiilor de predare pe catedre și conferințe și lista de asistenți pe care o credem că ar fi potrivită scopului propus.

CATEDRE

4 Arhitectură cu atelier
1 Istoria generală a Arhitecturei și Noțiuni de Estetică,
1 Teoria Arhitecturei
1 Geometria Descriptivă, Perspectivă, Unmbe, Stereotomie
1 Mecanica raționată și Statica Grafică
1 Curs de Construcții, Devise, Caet de Sarcini, etc.
1 Rezistența Materialelor și Beton Armat.

CONFERINȚE

1 Istoria Arhitecturei Românești
1 Desemn Ornamental
1 Modelaj
1 Arhitectură Rurală.
1 Instalațiuni și salubritate
1 Arta decorativă
1 Urbanism, Edilitate, Legislație
1 Matematici
1 Technologia Materialelor de Construcție.

ASISTENȚE

Câte un asistent la 20 elevi ai celor patru Catedre de arhitectură cu Atelier.

1 Teoria Arhitecturei
1 Curs de Construcții
1 Rezistența Materialelor și Beton Armat
1 Mecanica și Statica Grafică
1 Urbanism, Edilitate și Legislație
1 Geometria Descriptivă, Stereotomie, Perspectivă, Umbre.

La alcătuirea acestei liste am trimes înapoi la cursurile respective, unele anexe ale lor, adică la cursul de Construcție și la cel de Geometrie Descriptivă, dându-le asistenți care să-i ajute și am prevăzut numai conferințe pentru toate acele cursuri despărțite din Cursul de Construcție, Istoria Artelor, Teoria Arhitecturei, etc, și am dat o mai mare importanță Cursului de Mecanică, care trebue făcut bine și cât mai desvoltat posibil, el fiind baza calculului în construcție.

Numai făcând temeinic acest curs, Rezistența Materialelor și Betonul Armat nu vor mai constitui piatra de moară actuală, de oarece pentru mulți aceste două cursuri acuma sunt o simplă și neînțeleasă înșirare de formule și raționamente.

Pentru ca Mecanica să poată fi înțeleasă în forma în care va trebui să fie predată, am pus patru ore săptămânal de Matematică în anul I și numai după acest curs, Mecanica, adică în anul al II-lea, (I-iul din Cursul Mediu) neavând nici sens și nici folos ca aceste două cursuri să se facă concomitent.

La orar am întrebuințat și Sâmbăta, când de și uneori sunt schițe, însă nu cu toți anii, așa că ar urma să lipsească dela Cursuri cei ce se găsesc în loje, folosindu-se de notele celor care nu au schițe, sau dacă toți studenții se găsesc în loje, cum ar fi cazul de vre'o 10 ori pe an cu cei din ultimul an în acele zile să nu se ție curs.

O problemă care a făcut obiectul unor serioase discuțiuni, în timpul din urmă este timpul care trebue să se rezerve unei lecțiuni. A fost cândva o oră și jumătate, astăzi o oră și un sfert. Ambele sunt prea lungi deci obositoare și pentru vorbitor și pentru ascultător. Apoi sistemul din urmă, cu o fracțiune de oră așa de mică mai încurcă și socotelile orarului.

Lecția de o oră în care să intre și 10 minute repaus, deci lecția de 50 minute efective, este cea mai potrivită. Reposatul Dr. Babeș într'o conferință foarte documentată ținută în fața unui auditor compus din profesori, a dovedit că lecția de 45 minute, pe care Ministerul o abandonase din oficiu, era cea mai nimerită...

La începutul învățământului, aveam trei diviziuni : Preparatori, Conductori, Arhitecți. Împărțirea era logică de oarece acel care nu făcea ultima secție, putea profesa în calitate de conductor arhitect. Astăzi, însă, numai pe baza cursului mediu nu poți fi de cât desenator, ceea ce poți fi și fără acest curs. Apoi anul pregătitor nu-și justifică de loc titulatura de oare ce pe baza examenelor acestui an, elevii sunt înscriși de drept în anul următor fără vreun alt concurs. Invățământul trebue să meargă, cum și merge de fapt, în mod gradat, către lucrări de mare compoziție și o linie de demarcație netă pe cicluri nu-și are rostul. Deci un student odată admis în școală își însușește din an în an cunoștințele până la desăvârșirea lor. Așa că în locul acestor subdiviziuni nelogice, învățământul trebue să fie împărțit pe ani dela unu până la patru inclusiv. Împărțirea materiilor pe ani și orarul săptămânal ar fi următorul :

ANUL I

Luni	8-9 Matematica 9-10 Descriptiva	10-12½ **Desen și Model.**	2½-7 Desen Arhitectural
Marți	8-9 Elem. de Arhit. 9-10 Technologia	"	"
Miercuri	8-9 Matematica 9-10 Ist. Arhit.	"	"
Joi	8-9 Descriptiva 9-10 Technologia	"	"
Vineri	8-9 Matematica 9-10 Descriptiva	"	"
Sâmbătă	8-9 Matematica	9-12½ **Desen și Model.**	"

ANUL II

Luni	8-9 Mecanica 9-10 Construcția	10-12½ **Desen și Model.**	2½-7 Proecte de Arhitectură
Marți	8-9 Teoria Arhit. 9-10 Ist. Arhit.	"	"
Miercuri	8—9 Stereotomia 9—10 Mecanica	"	"
Joi	8—9 Persp-Umbre 9—10 Construcția	"	"
Vineri	8—9 Mecanica 9—10 Stercotomia	"	"
Sâmbătă	8—9 Mecanica 9—10 Persp-Umbre	"	"

ANUL III

Luni	8—9 Regist. Mat. 9—10 Inst. Sanit.	10-12½ **Desen și Model.**	2½-7 Proecte de Arhitectură
Marți	8—9 Construcția 9—19 Teoria Arhit.	"	"
Miercuri	8—9 Construcția 9—10 Rezist. Mat.	"	"
Joi	8—9 Teoria Arhit. 9—10 Artă Decorat.	"	"
Vineri	8—9 Rezist. Mat. 9—10 Construcția	"	"
Sâmbătă	8—9 Inst. Sanit. 9—10 Ist. Arhit.	"	"

ANUL IV

Luni	8—9 Ist. Arhit. 9—10 Beton Arm.	10—19 Proect de Arhitectură			
Marți	8—9 Ist. Arhit. Rom. 9—10 Urbanism	"	"	"	"
Miercuri	8—9 Arhit. Rurală 9—10 Beton Arm.	"	"	"	"
Joi	8—9 Urbanism 9—10 Artă Dec.	"	"	"	"
Vineri	8—9 Arhit. Rurală 9—10 Beton Armat	"	"	"	"
Sâmbătă	9—10 Urbanism	"	"	"	"

VALORILE

Este o mare greșeală credința că dacă se cer valori multe studentul va eși bine pregătit. Pregătirea elevului depinde de pregătirea și talentul pedagogic al profesorului și de severitatea judecăților. Căci este mai bine ca elevul să treacă, printr'un mai mare număr de căderi la c[...] programe multe de cât prin mulțimea valorilor [...] obligat să le acorzi prin indulgență, altfel stude[...] menințat să nu mai termine până la vârsta de[...] valori puține și severitate la judeăți. Apoi este[...] șeală să nu se acorde medalii pentru proectele foa[...] Am văzut în expoziția permanentă a școalei proecte excepțional de bune, recompensate doar cu Mențiunea I. Medalia însă este un foarte bun stimulent. Valorile pe care le cred necesare sunt: Incep cu anul al II-lea de oare ce în anul I, cred că sunt mai nimerite notele, ca și acuma.

Desemn ornamental mențiuni 2
Modelaj, mențiuni 2
Proecte de Arhitectură, mențiuni 3

III

Desemn ornamental, mențiuni 2
Modelaj, mențiuni 2
Proecte de Arhitectură, mențiuni 3
Schiță de Schiță, mențiuni 2

IV

Proecte de Arhitectură, mențiuni 4
Schițe de Schițe, mențiuni 2
Proecte de Construcție, mențiuni 1
Proecte de Urbanism, mențiuni 1
Proecte de Arhit. Agricolă, mențiuni 1
Proecte de Decorație, mențiuni 1

S'ar părea că anul IV, este prea încărcat. In realitate studenții aceștia sunt mai abili și au cu mult mai mult timp liber pentru atelier, așa că pentru proecte se va da un timp mult mai scurt ca până acuma. Numai pentru proectele prea mari și pentru proectul de Construcție s'ar acorda 45 de zile dacă nu s'ar găsi de cuviință ca cel din urmă să fie studiat în 3—4 luni, însă concomitent cu celelalte concursuri. Apoi proectul de diplomă trebuind făcut după terminarea celor patru ani deci în anul al cincilea valorile restante se pot lua în acel an. In caz că restanțele sunt prea mici, li s'ar fixa programul de diplomă și mai înainte de terminarea completă a anului patru...

Disciplina și buna cuviință în școală, în orice învățământ, nu trebue obținută prin severitate și polițienism ci prin pasionarea studentului pentru învățătură și prin alcătuirea programului de lucru în așa fel în cât tot timpul să fie ocupat. Severitatea la judecarea lucrărilor și acordarea pentru lucrări a unui termen care să absoarbă tot timpul rezervat atelierului va da mai ușor disciplina și seriozitatea necesară. Omul ocupat nu mai are nici timp și nici dispoziție spre destrăbălare și expediente școlare. Deci termene cu mult mai scurte pentru alcătuirea proectelor [1]).

---

[1]) Nu dăm toate acestea, ca ceva absolut, ci numai ca o punere în discuție al cărei început l-a făcut d-l profesor Nenciulescu al cărui memoriu îl redăm în numărul de față.

Sp. CEGĂNEANU

DOMNULE DECAN,

Prin numirea Dvs. în postul de Decan al Facultății de Arhitectură, această Instituție, se află în situațiunea de a încerca să se degajeze din făgașul fără de sfârșit, adânc și înghețat în care a fost înțepenită.

Starea de până acum se datorește legiuirii improprii alcătuită în anul 1938.

Rapoartele și încheierile Consiliului Profesoral, nu au fost niciodată luate în considerare, iar fostul Decan al Facultății n'a fost primit nici măcar odată în audiență.

Această școală, la fel cu arta și știința arhitectonică, **au fost totdeauna subestimate,** iar consecințele ce decurg, se văd și tronează pe drumurile și străzile orașelor și satelor noastre și mai ales în Capitala Țării.

Urâtul, cacofonia și mediul ordinar municipal, sunt fără de pereche.

Profesorii Facultății de Arhitectură, prin experiența lor profesională, cunosc complexul de împrejurări care ne-au adus în această situațiune, asemeni, știu bine ce trebue să se facă, pentru o vădită ameliorare, dar Ministerul Educației Naționale, de până acum, nu le-a îngăduit cinstea de ai asculta, liniștit și temeinic.

Subsemnatul, nu voesc să deschid azi, problema studiului desenului, din liceele noastre și nici problema îndrumării copiilor, cu talente artistice invederate și native, ce s'au pierdut, de atâtea decenii.

Să lăsăm altora studiul captării izvoarelor naturale de artă în general și să vedem ce se poate alcătui, după bacalaureat, cu elementele, ce vin la Facultatea noastră, prea înaintate în vârstă și neștiutoare de existența artei desenului.

Mai întâi permiteți să vă mărturisesc Domnule Decan că prezența Dvs. în acest post, este o mare speranță, și dacă nici prin Dvs. nu vom reuși să fim înțeleși, atunci problema arhitecturii, rămâne să fie rezolvată de alte generații.

Profesorii Facultății de Arhitectură socotesc că trebue să se înțeleagă odată, că ceiace reclamă, este o legiuire, de așa natură, încât să poată instrui pe acești bacalaureați, în interesul Țării, iar nu în interesul lor. „Non nobis Domine, non nobis".

Ei cer lămurit și numai pentru Țară, să poată lucra și forma, anual, un mănunchi de tineri învățați, capabili să producă în viitor cu măestrie, opere mari și mici,, utile, solide și estetice.

Dvs. cunoașteți problema, ca vechi și bun profesor și ați activat energic, pentru instrucția acestor bacalaureați, comprimând, în mod judicios, unele cursuri, în favoarea altora, ați publicat vacanțe și ați promis să faceți tot posibilul ca să obțineți, încă două ateliere de Arhitectură, după cum se prevedea în legea pentru organizarea învățământului Arhitecturii, votată, sancționată și publicată în Mai 1932.

Majoritatea profesorilor sunt alături de Dvs. pentru a merge, dacă este nevoe, în audiență chiar până la Domnul Ministru, cu speranța, de a obține aprobarea și legiuirea necesară, precum și abolirea unor articole din legile care ne impiedică să lucrăm intens.

Să fie oare posibile aceste prime realizări, Domnule Decan ?

Să fie oare posibil asemeni să avansați și mai adânc, Domnule Decan,, pentru desăvârșirea acestei Instituții ?

Dvs. știți, că pentru împlinirea realizărilor absolut necesare, trebue să se înțeleagă, de toată lumea, că trebue să se **decongestioneze Facultatea de Arhitectură** de exercițiul premilitar, de cursurile de germană, italiană, asemeni de Legislație și Urbanism care au înăbușit învățământul greu și lung al Arhitecturii.

Aceste din urmă cursuri, trebuind neapărat, să fie predate, la fel ca în străinătate, într'un Institut de Urbanism, pentru Arhitecții, Inginerii și alți diplomați, acordându-se diploma de urbanism.

Germana și Italiana, scumpe nouă, s'ar putea preda seral, și neobligator, degajând Facultatea și redându-i orele indispensabile învățământului arhitectonic în cursul zilei.

Calculând după programul săptămânal de studii, cursurile enumerate mai sus, acestea însumează 50 de ore pe lună și socotind învățământul efectiv, la 7 luni, s'ar câștiga 350 de ore, de fiecare elev, în fiecare an.

Facultatea, putând fi terminată în patru ani și jumătate, s'ar obține, pentru fiecare elev un minim de 1575 ore libere, ce trebuesc cedate cursurilor de dimineață, iar după amiaza atelierelor. .

In această fericită situație de învățământ, s'ar desvolta mai temeinic, pe deoparte, technica construcției, prin amploarea cursurilor de Matematici aplicate și de specialități, iar pe dealtă parte, s'ar amplifica învățământul științific și artistic de compoziție, în cele patru ateliere de Arhitectură.

Studenții ar învăța, înfine, sosind dela bacalaureat, să deseneze și să studieze la planșetă, căci astăzi nu știu de loc să lucreze la planșetă și această tristă situație merge până la aproape de diplomă.

Baza învățăturii artei și științei arhitecturii, **la fel pentru toate artele,** este Desenul și numai Desenul și acest fapt, nu-l cunoaște nimeni și nici chiar unii profesori, de cursuri teoretice.

Acest exercițiu zilnic, permanent la planșetă, este indispensabil, dar nu se poate realiza, căci este sufocat de cursuri ajutătoare, cu pretențiuni de cultură.

Să-mi fie îngăduit să refuz, categoric, noțiunea de cultură generală, în 4-5 ani de Arhitectură, căci nu este reală.

Cultura în profunzime se obține prin muncă personală în delungul întregei vieți.

Refuz să cred, că este o necesitate națională, de a avea o cultură superficială și numai această cultură se obține azi în Facultatea noastră.

Dacă se va continua cu atâtea cursuri și îndeletniciri ajutătoare, vom bâjbâii multe decenii, se va muncii ca și azi din greu și fără spor, dar arhitectul nu va fi fericitul specialist care să-și cunoască bine meseria.

Vă cer Domnule Decan o transformare de așa natură încât să putem obține o esență de învățământ de Arhitectură, nu diletantism ,ci muncă în profunzime, căci de aceasta are nevoe Țara.

Vă cer asemeni Domnule Decan, cu profund respect, să puneți în discuțiunea Consilului Profesoral aceste transformări, ce socotesc indispensabile învățământului superior arhitectonic.

Poate a ajuns ceasul înfăptuirilor maxime, prin prezența Dvs. la postul de Decan.

Dacă nu, statul va rămâne, mai departe, numai cu iluzia formațiunei de arhitecți destoinici, iar noi vom rămâne aceiași neputincioși, înțepeniți și pituliți după coperta și litera legiurii de față a învățământului superior care cuprinde și Facultatea de Arhitectură din Țara Românească.

Și pentru câtă vreme Domnule Decan ?

Să mai fie posibil Domnule Decan ?

Arhitect Profesor, N. NENCIULESCU

Fațada principală

Arh. BERNARDAZZI

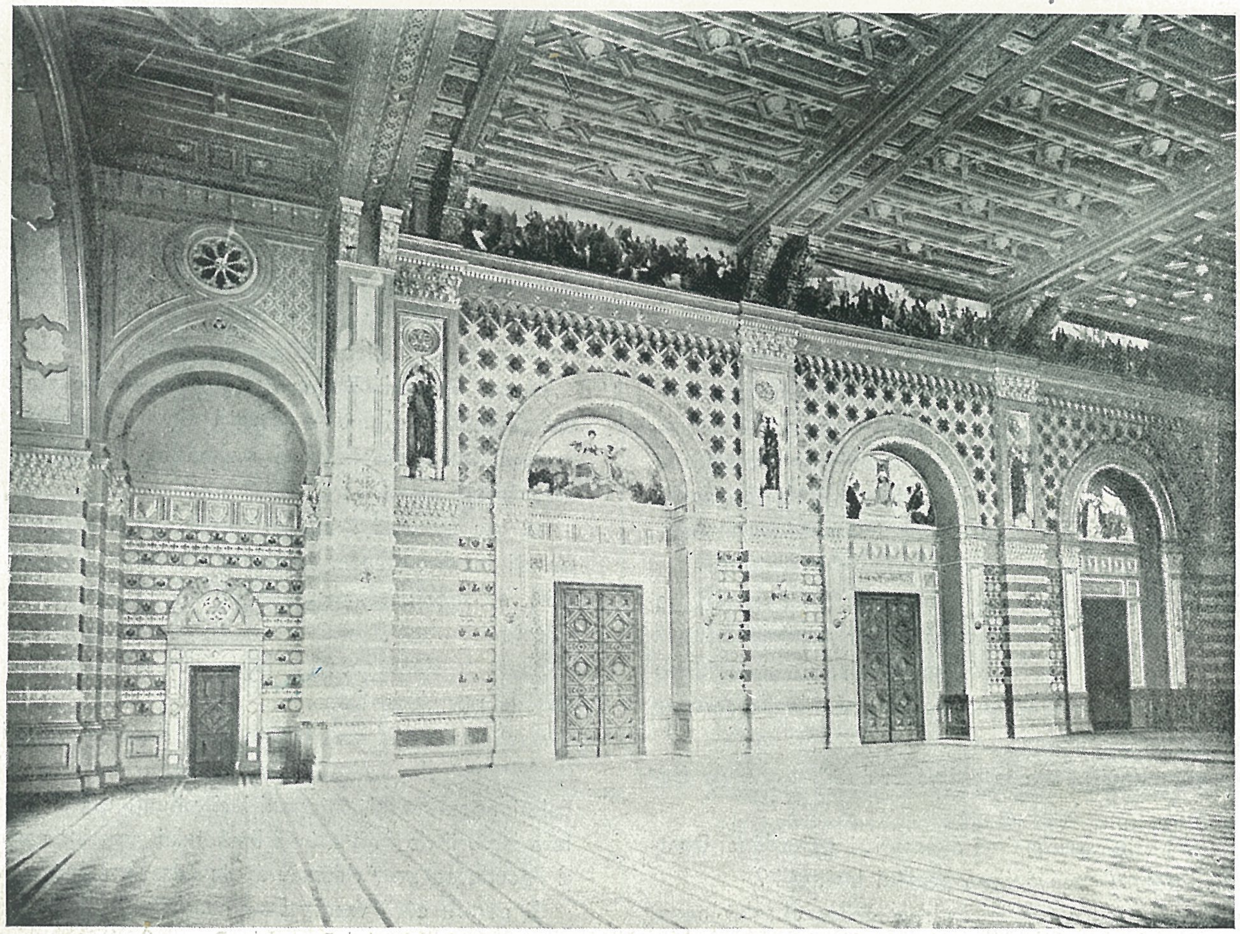

Vedere din sala Bursei

Arh. BERNARDAZZI

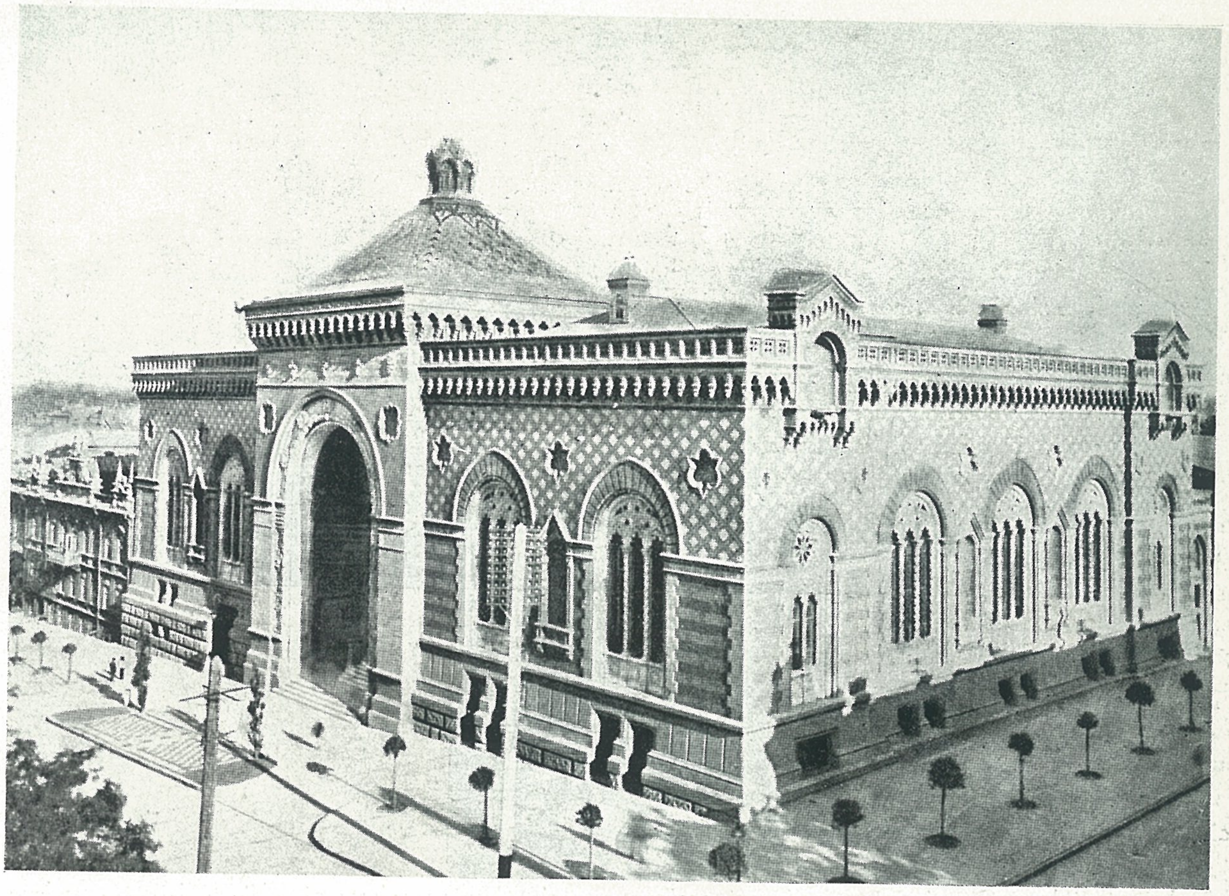

Vedere perspectivă

Arh. BERNARDAZZI

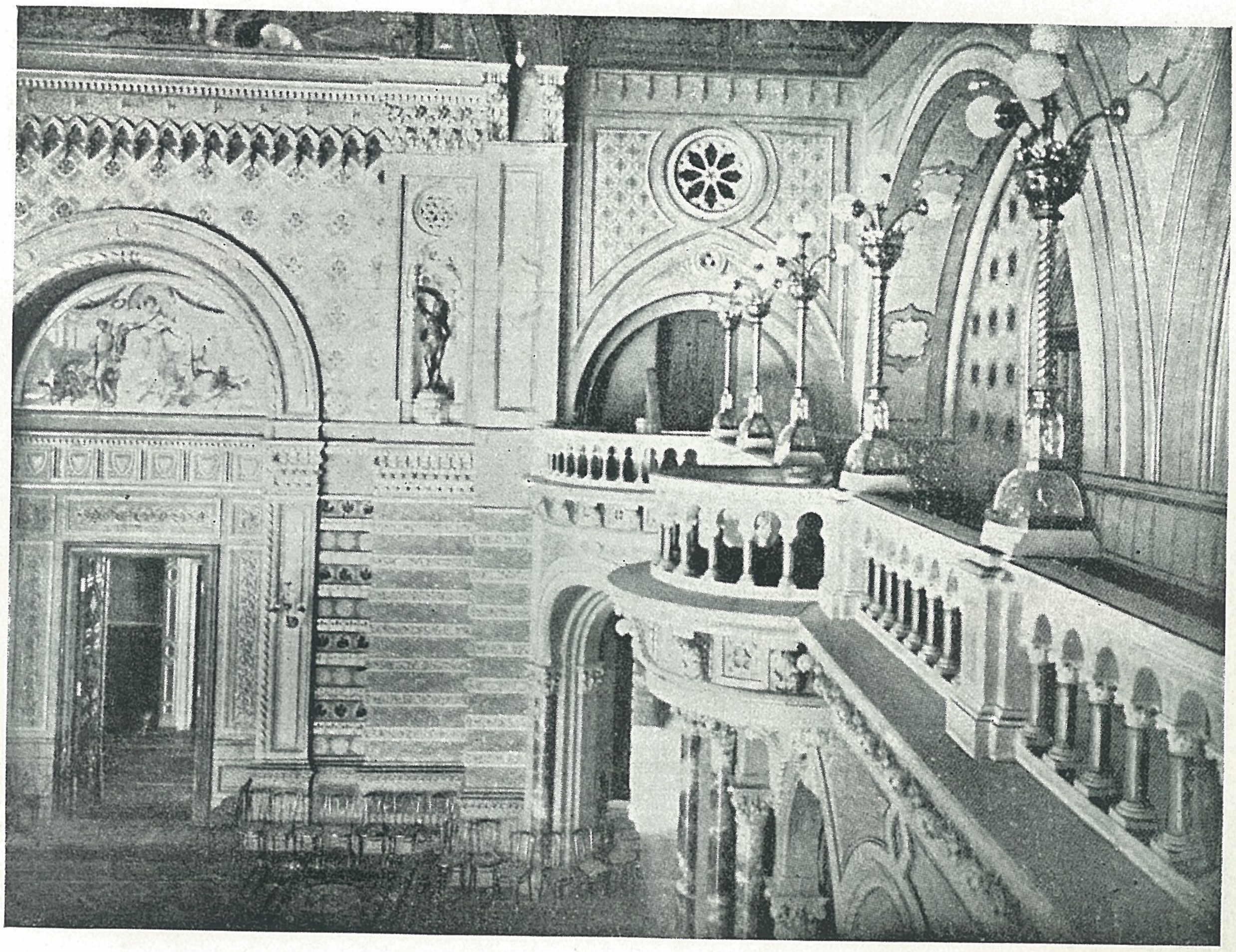

Vedere interioară

Arh. BERNARDAZZI

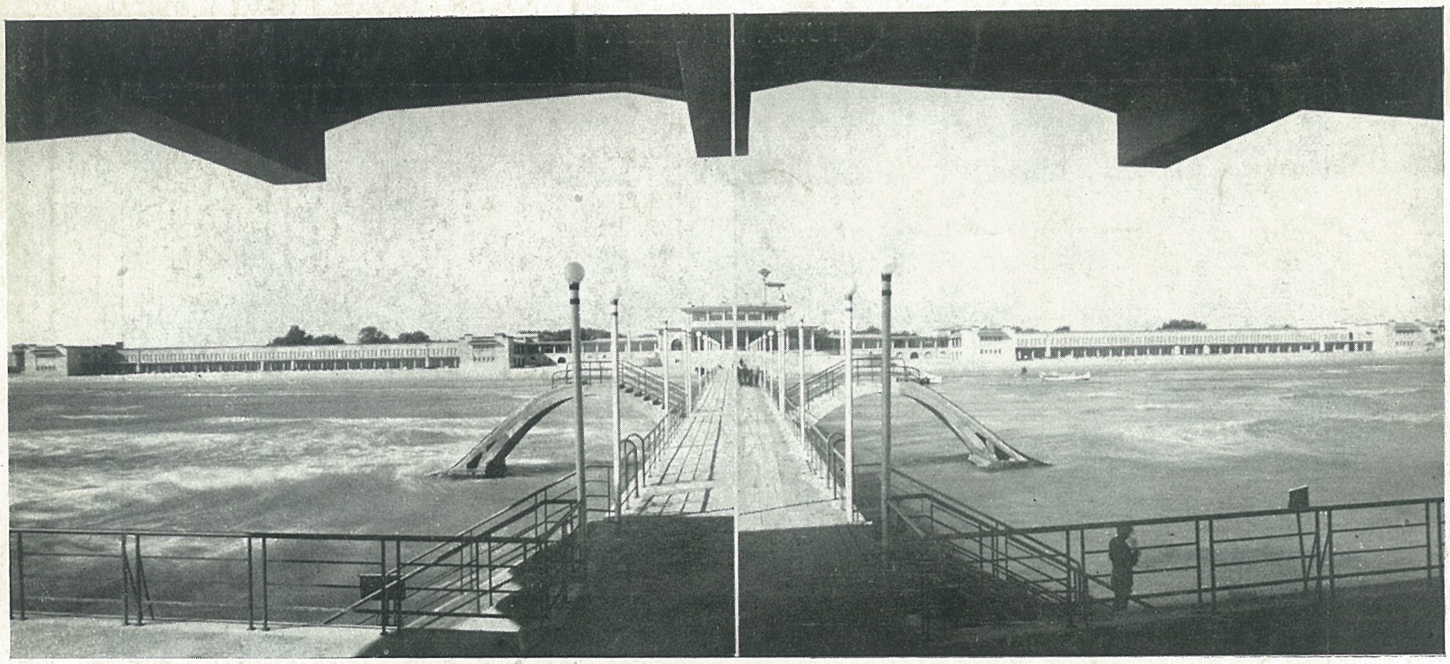

Vedere generală

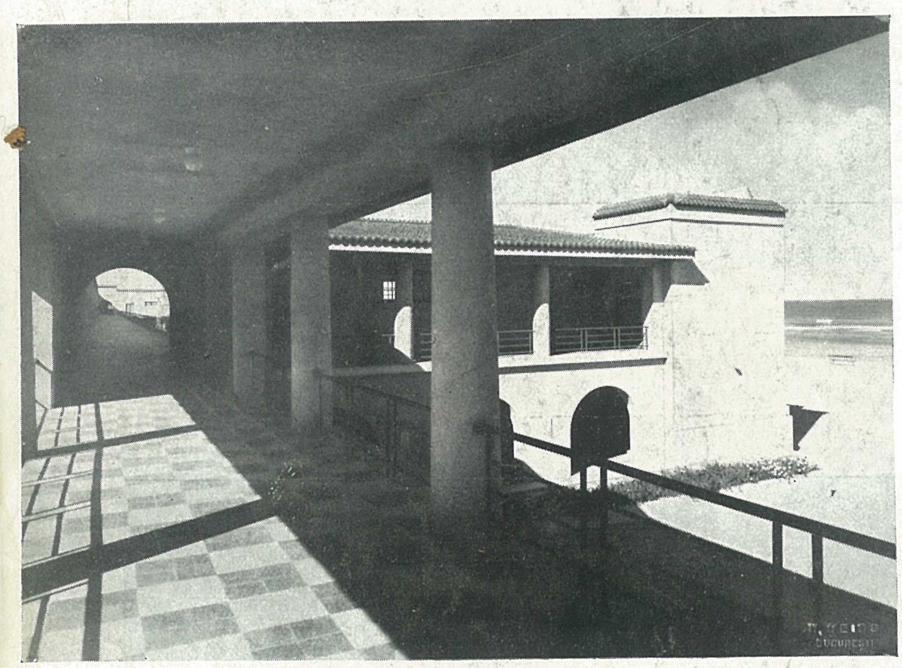

Vedere din Portic

Cazinoul din Mamaia

Arh. V. GH. STEFĂNESCU

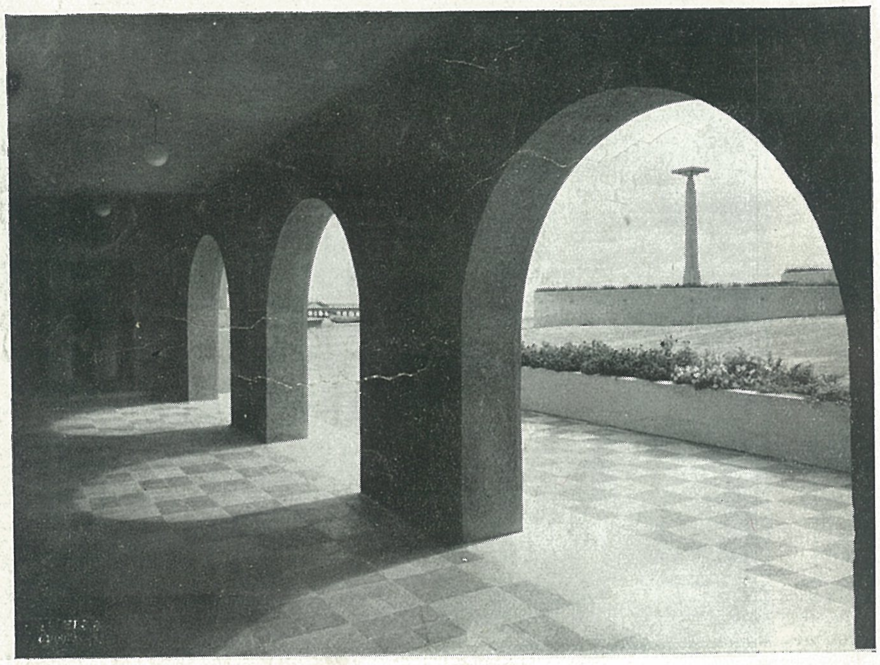

Vedere de pe terasă

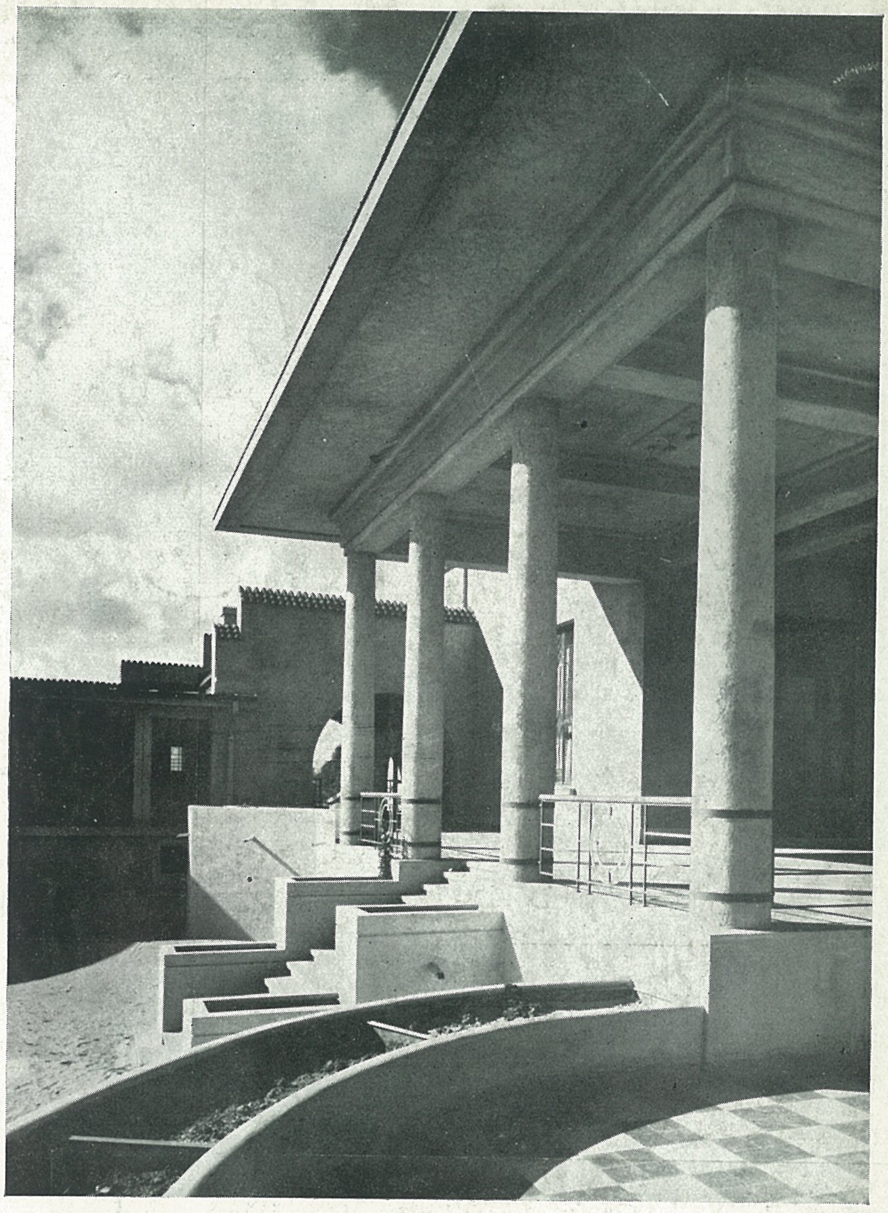

Detaliu de fațadă

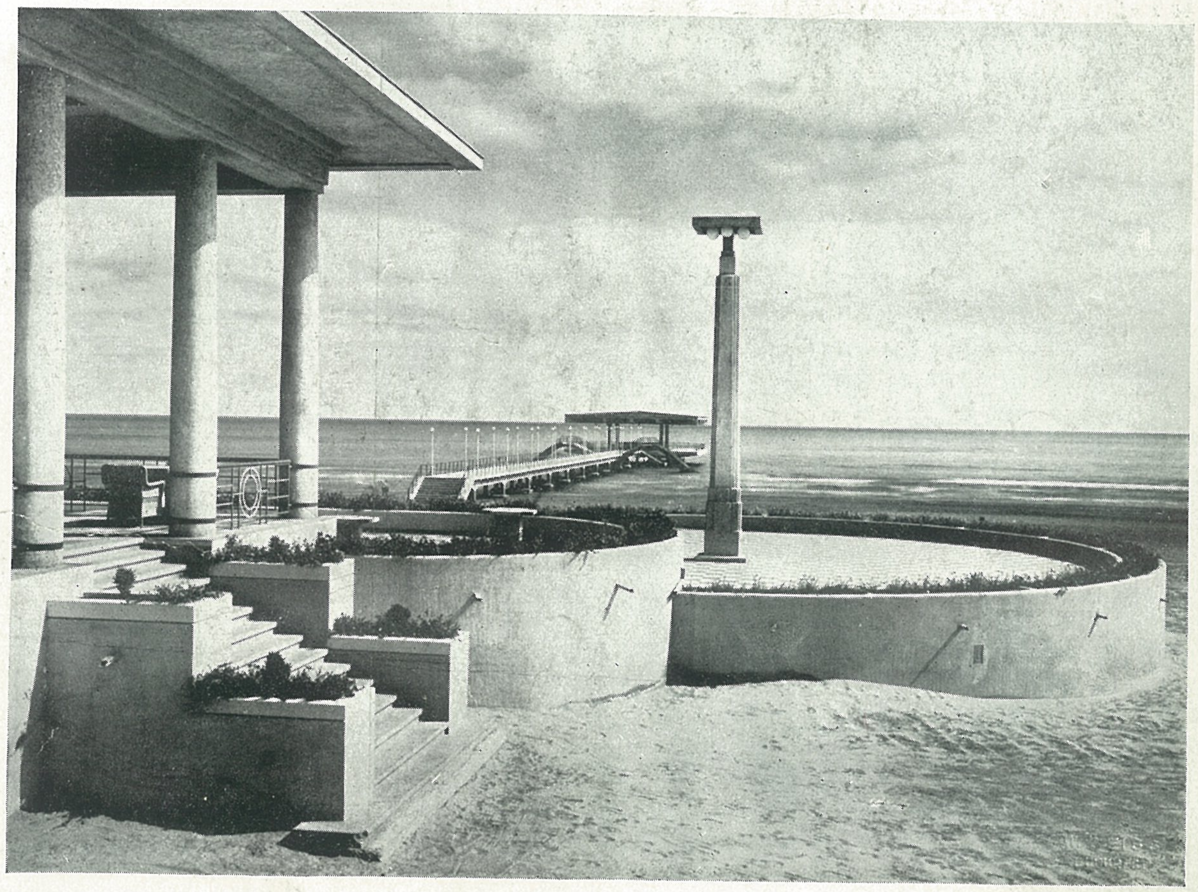

Vedere spre Mare

BANCA ARDELEANĂ

Arh. I. I. D. BERINDEY

Fațada principală

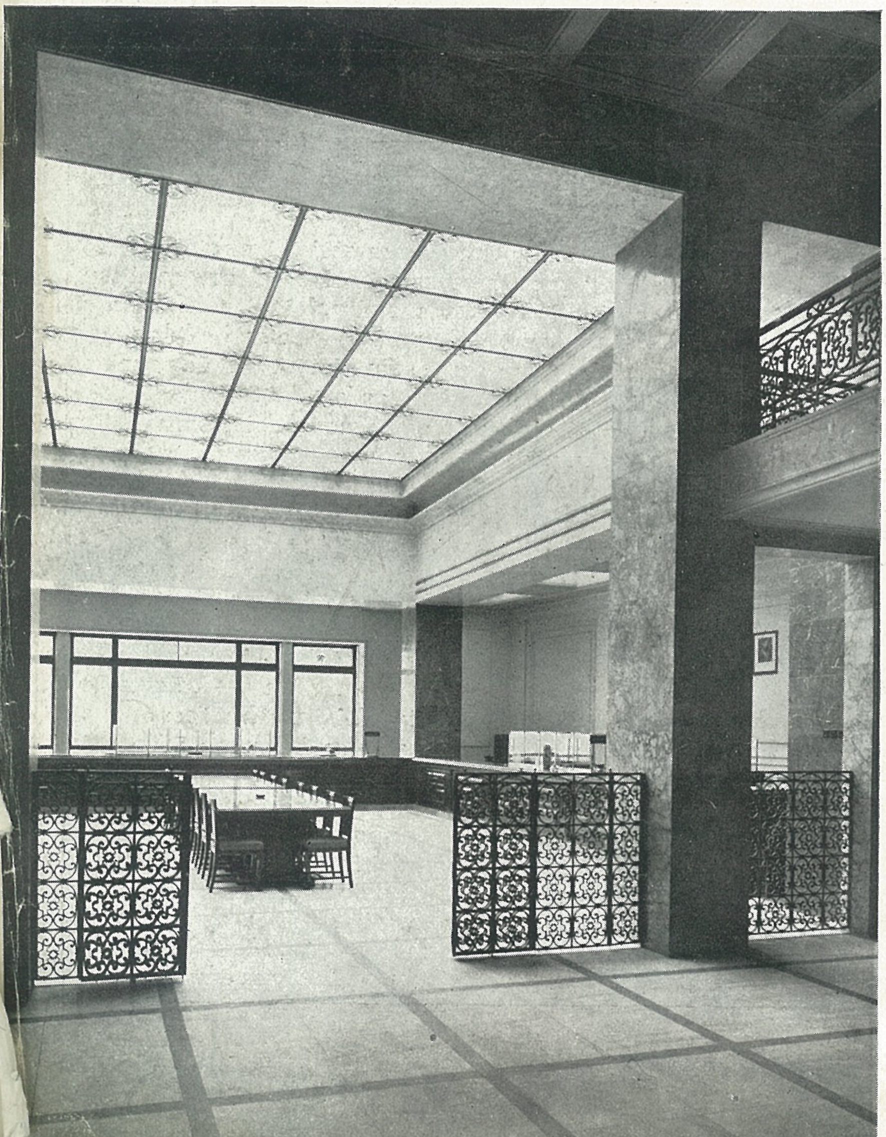

Vedere spre un ghișeu

Sala de Consiliu

ACADEMIA DE ARHITECTURA
BIBLIOTECA

Intrarea principală

Hala ghișeelor

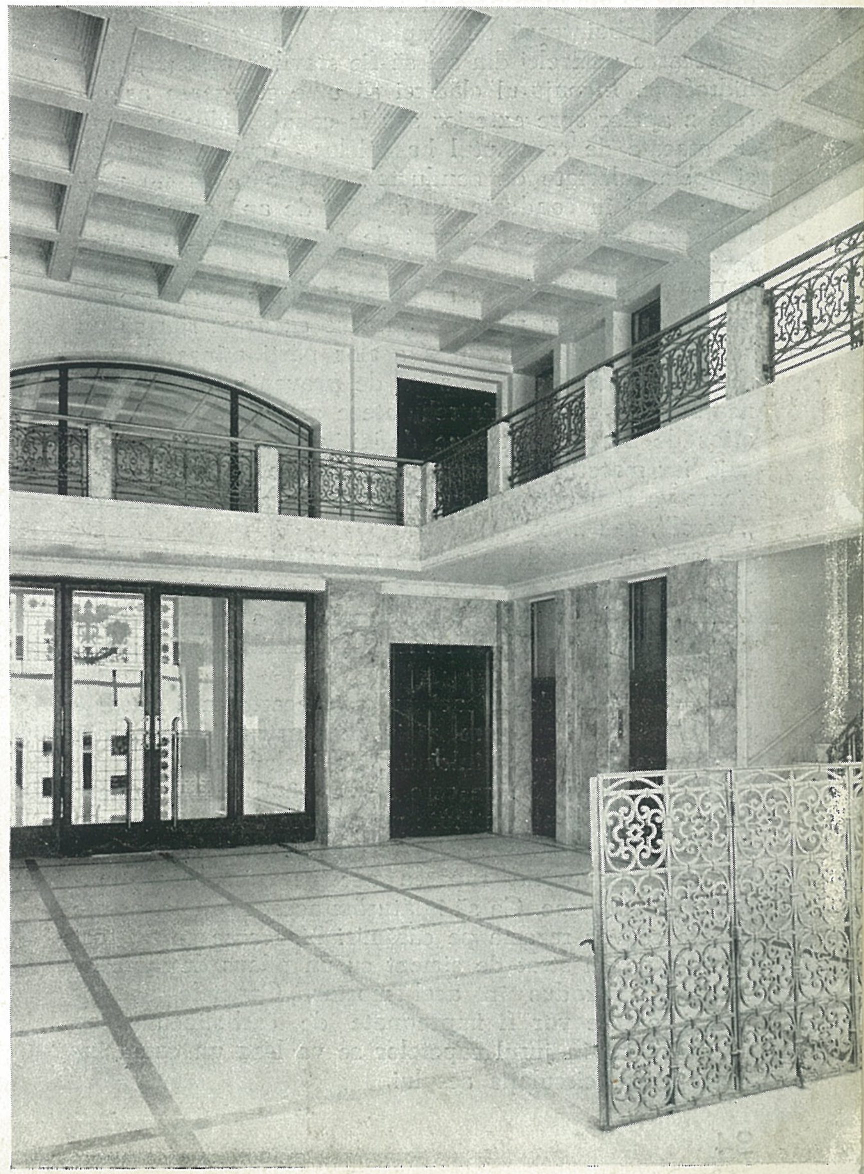

Antrepriza : Ing. Corneliu Nicolau

ARH. VICTOR ASQUINI

INDRUMĂRI

Umiditatea și putregaiul la materialul lemn. Putregaiul, carii, bureții sau alți paraziți ai lemnului se formează atunci când umiditatea pătrunde în lemn, iar aerul umezit din jurul lemnului rămâne închis, fără posibilitatea de a se vântura, usca. Aceasta fie la grinzișoarele și dușumelele așezate pe pământ, fie la materialul lemn, îngropat în pământ, în beton; fie în materialul lemnos din șarpanta acoperișului, unde picătura de apă se strecoară printre țigle sau olane, printre tablă sau scândură, cușaci sau grinzi și rămâne închisă în acel loc, fără curenți de aer ce pot ajuta o uscare grăbită.

Materialul lemnos pentru care nu avem siguranța că este uscat, să nu fie întrebuințat în locuri unde aerul din jurul lemnului nu are circulație: de exemplu capetele grinzilor ce vin îngropate în beton sau zidării; materialul ce se întrebuințează de umplutură la tavane, etc.

Urcarea umezelei din sol să fie stavilită prin mijloace hidrofuge. Inconjurul clădirei să aibe scurgerea asigurată a apelor spre exterior sau la canal. Zidurile să nu fie atacate de conținutul hasnalelor. Apele de ploi ca și apele colectate de conductele interioare să nu prezinte fisuri în conducte, cu scăpări de apă spre ziduri. Linoleum nu poate fi așezat de cât pe substratul perfect uscat.

Dacă într'un interior se observă miros sau urme de bureți, se vor lua măsuri riguroase ca acest rău să nu se extindă, prin înlocuirea acelor părți atinse de bureți, stabilind totodată cauza de proveniență a acestui neajuns. Să nu se reîntrebuințeze materialul ce a fost atins de bureți, el trebue definitiv îndepărtat și înlocuit, iar materialul nou ce se introduce în aceste interioare va fi impregnat cu carbolineum, sau mai bine cu „Verol", sau „Itex".

Dacă putregaiul s'a extins pe ziduri, rosturile zidăriei trebuesc curățate, răcâite, cu o scoabă și apoi arse cu lampa de benzină. Să nu se uite de-a forma curenți de aer, prin șanțuri de aerisire și ventilații prin masivul zidăriei.

Dacă nu se îndepărtează cu grije aceste carii sau bureți, după 2—3 ani acest viciu de construcție apare din nou, necesitând noui înlocuiri, noui cheltueli.

O grije deosebită se cere atunci când se construiesc balcoane cari sunt susținute pe console de lemn. Aceste balcoane sunt expuse, prin trecerea vremei, la putregai și carii, provocând ruperea acestor console susținătoare de balcoane. Ca să înlăturăm acest neajuns, aceste capete se vor rezema pe cărămizi bine arse ce au fost așezate pe un strat de ciment cu un adaus de material hidrofug introdus în acel mortar. Capetele acestor grinzi-console vor fi impregnate de carbolineum sau „Verol", iar în jurul capetelor se va lăsa un canal îngust pentru circulația aerului.

Scările. Orașele mari au prescripțiuni speciale în dimensionarea minimă a casei de scară. Este întotdeauna bine să se studieze scări cât mai comode, cât mai accesibile pentru orice împrejurări; pentru orice afluență specială, ocazională, ce poate surveni unui imobil, la un mutat, la un accident, etc. De multe ori considerăm dimensiunile alese al unei case de scară drept suficiente, ghidându-ne după planul obișnuit studiat la scara de 1/50. Desvoltând însă Casa de scară la dimensiunea detaliilor de 1/20 sau 1/10 vedem defecțiunea acelui proiect de scară și posibilitatea de corijare de scară rezultată doar din desvoltarea detaliilor de scară.

Scara ce conduce la etaje este cartea de vizită a casei, este prima prezentare de introducere spre apartamentul respectiv. O scară bună parcă te poftește, te conduce spre „straturile" superioare ale imobilului. O scară meschină va strica pentru străinul-vizitator încă dela început buna impresie a casei. O scară reușită la casă este un plus valută dată imobilului în orice întrebuințare și mai ales la ocazia vânzărei.

Se poate susține că felul de cum este construită precum și locul orânduit scărei, determină buna împărțeală și felul lesnicios de circulație prin întregul imobil. Scara nu este numai intrarea principală spre camerile de seamă ale stăpânului, dar și legătura potrivită spre dependințe, spre pod, spre adăpostul de apărare pasivă.

Locul ales al scărei este de obicei spre Nord și Nord Vest. Arhitectul priceput începe distribuția încăperilor determinând mai întâi locul cel mai potrivit al scărilor, și el poate fi calificat după felul cum a rezolvat această fundamentală problemă; ceea ce însemnă că buna rezolvare a locului de scară nu este chiar atât de ușoară.

Neajunsurile ce se întâlnesc de obicei la casa scărilor sunt: lumina naturală neîndestulătoare dată asupra treptelor, de ea legată și proasta aerisire; înălțime insuficientă dintre treaptă și plafonul de scară; proporție obositoare dintre lățimea și înălțimea de treaptă; podest de prea mică suprafață din fața intrărilor în apartamente, etc.

Intrării la exterior, dacă i se cer mai mult de una treaptă, apoi să se studieze acolo cel puțin 5 trepte; 2 sau 3 trepte sunt de obicei înșelătoare la eșire și pot produce accidente de cădere, când această coborîre e prost luminată. Numărul treptelor fără soț e mai potrivit, adică numărul 5, 7, 9, urcări (aceasta la număr mic de trepte); fiindcă de obicei pășim pe prima treaptă cu dreptul și tot cu dreptul căutăm să poposim, ceea ce corespunde cu treaptă fără soț.

La clădiri mari cu circulație multă, chiar și direcția în care e condusă scara în urcarea ei, trebue ținut în seamă. Par poate considerente mici cele ce arăt aci, au totuși efect salutar în orânduirea unei scări comode. Scă-

rile ce conduc urcarea pe dreapta ne par mai comode de cât cele spre stânga ; mâna dreaptă se folosește parcă mai sigur de rampă ; la curbă piciorul se îndepărtează mai bine spre mijloc de treaptă ; ne apare scara mai repede ochilor. Incercați aceste mici amănunte cu prima scară ce întâlniți și reflectând la aceste neînsemnate detalii îmi veți da dreptate. Bine înțeles situația casei de scară față de interioarele sale, sunt de multe ori hotărîtoare în privința direcției ce trebue dată scării.

Scările drepte, curios lucru, nu sunt scările cele mai comode ; cele mai preferabile sunt cele ce conduc oval urcarea. Urcarea cea mai comodă este aceia care se apropie mai mult de mersul nostru obișnuit, cu pasul destins, la care fără efort mușchiul piciorului poate întreprinde și acțiunea de urcare. Acesteia corespunde pentru treapta de scară formula proporției ca 2 înălțimi de treaptă + 1 lățime de treaptă să dea rezultatul de 62 — 64. (Exemplu pentru treapta de 17/30 cm. ar fi 2×17+30 = 64).

Cum la fiecare om diferă lungimea de pas, cea mai comodă scară la urcat rămâne aceea curbată, unde individul pășind mai apropiat sau mai depărtat de rampă își potrivește cum îi convine mai bine pasul său de urcare sau scoborâre. Se face excepție pentru scara spirală care deși e tot curbată, rămâne o scară obositoare, o scară de ocaziune, o scară de mică importanță de spațiu restrâns.

Inălțimea treptei ce trece de 18.5 cm. devine obositoare. Scări comode, mai ales la scări de imobile mari cu circulație multă, sunt cele cu trepte de 14—16,5 cm. înălțime și 29—35 cm. lățime. Inălțimea treptelor trebue să fie constantă, iar dacă se ivește prin împărțirea treptelor vre-o diferență, această mică diferență se va da primei trepte nu alteia.

Luminați bine scara, pe cât se poate prin lumina directă venită de sus ; lumină bună ne dă simțământul siguranții circulând pe asemenea scări. Inălțimea liberă a scării, măsurtă dela muchia treptei în tot parcursul ei, la o scară principală, să nu fie sub 2.2 m., iar la una secundară să nu coboare sub 2.0 m.

Despre acoperișuri. In construcția acoperișurilor, a învelitoarelor, soluțiile cele mai simple sunt, pot spune, de obicei cele mai reușite. Un acoperiș cu forme liniștite, fără mari întreruperi, fără diversități de pante, suprapuneri și complicațiuni căutate, este frumos, ieftin, practic și durabil. Un acoperiș trebue să se încadreze, în prima linie, cu ansamblul străzei, a cartierului, a regiunei.

Imi opresc de multe ori privirea pe acoperișuri de țiglă sau olane de case zise Florentine, cu forme căutate, greșite ca rezistență ; o simplă „beție" de soluții ce nu sunt nici practice, nici estetice, și de multe ori nici potrivite caracterului de stil. Asemenea acoperișuri dau continuu neajunsuri la furtuni și zăpezi.

Nu abuzați făcând podul locuibil, mansardând acolo de multe ori un apartament întreg de camere. Camerele ce se fac pentru locuit în părțile podurilor înalte, necesită multe elemente constructive scumpe. Trebuesc acolo lucarne mari pentru o bună luminare a acelor interioare, cari lucarne sunt de obicei de un aspect greoi, scumpe și expuse ; pereții și plafonul de pod trebuesc izolați prin plută sau alte materiale similare de excesul de frig și căldură venite din exterior. Interioarele mansardate adăpostite în pod au de obicei o suprafață mult mai mică decât cele din catul inferior.

Acoperișul este învelișul superior al clădirei care ferește de ploi și intemperii și de care nu trebue să abuzăm transformându-l în adăpost-locuință. Locuința din pod o consider drept copil născut prematur, un copil delicat ; locuința din pod este expusă vara la arșiță, iarna la umiditate multă și frig, în plus o întreținere costisitoare. Inlăturați locuințele - apartamente din poduri, fiindcă sunt, comparativ cu costul lor, interioare scumpe, ce nu pot depăși totuși nivelul unor camere de efecte modeste, ieftine.

Tencuieli. Dispunem astăzi în comerț de multe materiale bune pentru impermeabilizarea mortarelor. Nu-mi este îngăduit în acest articol să expun problema igrasiilor, hidrofugarea teraselor, etc. Despre aceasta am mai scris în alte articole, au scris suficient și alții ; acesta este un capitol mai vast, ce ar face subiectul unui articol deosebit. Doresc să expun aci lucrări mai simple.

In tencuielile noastre exterioare, la fațade, avem adeseaori părți mai mici sau mai mari de tencuieli cari sunt mai expuse ploilor, intemperiilor, precum ar fi cornișele, cornizetele, aticele, parapetele sau glafurile din jurul golurilor, profile mai proeminente, brâuri, marchizete de beton, etc. cari ar necesita să fie îmbrăcate în tablă.

Aceste tencueli care se lucrează, indiscutabil, în mortar de ciment, dacă am adăuga acestui mortar o mică cantitate de Aquasit, Aquabar, Ceresit, Antiaqua, etc. (circa 0.7—1.0 kg. material hidrofug la 50 kg. ciment) am face printr'o neînsemnată cotă de cheltuială în plus, un mortar perfect etanș ; i-am mări rezistența, i-am da supleță sensibilă, în plus l'am face mai rezistent contra apelor agresive. Prin acest adaus de material hidrofug la mortar am putea suprima îmbrăcarea acestor părți de fațadă cu materialul tablă, când tabla este astăzi atât de scumpă — dacă, bine înțeles, motive de ordin arhitectural nu impun totuși acoperirea acestor părți cu tablă.

Ași sfătui asemenea, adausuri de materiale hidrofuge la mortar pe întregi suprafețe de fațade sau calcane ce sunt expuse spre Nord ; în substratul de mortar al pardoselilor de balcoane. Materialul hidrofug introdus ca adaus la mortar scumpește aproape neînsemnat mortarul.

Pereții separatori : să nu fie sub 14 cm. grosime. Pentru puținul spațiu ce economisim construind pereții din cărămidă pe muchie ne expunem la multe neajunsuri ; legătura dintre zidul masiv și acesta pe muchie e mai puțin reușită ; pereții crapă ușor, se produc ușor fisuri sub tavane și mai ales în jurul golurilor din trepidațiuni cauzate imobilului, sau chiar numai prin trântirea involuntară a ușilor ; nu se pot fixa sau îngropa în aceste ziduri piese de instalațiuni sanitare, electrice, calorifer ; nu se pot atârna piese grele de aceste ziduri subțiri ; transmit ușor sgomotul dela un interior la celălalt ; la un cutremur, la un suflu puternic de bombardament aerian, acești pereți separatori sunt primii cari produc vicii de construcție.

Dacă spațiul restrâns al locuinței ne forțează totuși să recurgem la asemenea ziduri de cărămidă pe muchie, atunci să întrebuințăm cărămida specială în nut și feder. Sunt cărămizi cari având o suprafață mai mare (34 × 23 × 6 cm.) cer mai puține rosturi și se îmbucă mai legat, ca scândurile de dușumea, perfect una într'alta, dându-ne un perete mult mai rezistent ; aceste cărămizi fiind prevăzute cu goluri(sistem celular) pe lângă că alcătuiesc un perete mai ușor sunt și oarecum izolante la zgomot.

Coșurile. La o construcție cu mai multe etaje, cu numeroase coșuri și ventilațiuni, să se urmărească de aproape în timpul lucrului conductele de coșuri. Să nu se întrebuințeze olane sub 14—15 cm. diam. interior și nici olane sparte sau crăpate. Olanele crăpate pot cauza în acel loc pete de fum, pete care atacă nu numai zugrăveala dar chiar și tencuiala, chiar și cărămida.

Tirajul coșului se formează prin diferența de temperatură la gaze, dela locul de plecare a fumului la locul de eșire, în aerul liber, la exterior. Când olanul de coș e prea îngust, se formează gaze insuficient arse cari dau o funingine groasă se astupă ușor conducta ; în plus temperatura de ardere pe conductă nu-i destul de ridicată ca să degajeze cu destulă viteză fumul și să combată temperatura din exterior. Dar nici prea mare să nu fie diametrul conductei de coș, căci survine un tiraj insuficient spre a aspira în mod perfect volumul de fum către exterior.

Planul de șantier să conție indicația fiecărui coș, in-

dicând și coșurile caturilor inferioare cu proveniența dela cari interioare. Dacă e nevoie a devia un coș din verticalitatea lui, aceasta să se facă în pantă dulce, nesimțit, fără a forma unghiul chiar cât de ușor, iar devierea, pe întreaga înălțime de coș, să nu depășească 30% ; contrar, avem defecțiune la tiraj precum și la curățare ; în plus la curățare olanele sunt amenințate a fi sparte. De se formează conductă de coș fără olane, gaura să fie dreptunghiulară de 15 × 15 cm. ; rosturile să fie pline, în interior fețele să fie perfect netede, rosturile să nu formeze scări ; contrar defecțiune în tiraj prin rezistența ce opune fumului oricare neregularități ce se ivesc pe interiorul conductei. Fiecare coș de fum (sobă) să aibe conducta lui.

Tirajul cel mai bun se obține dela coșurile descoperite la capătul lor exterior. De aceea evitați complicațiile architectonice dela capul exterior al coșurilor făcându-le acoperite cu olane sau creînd acolo părți decorative supărătoare fumului. Căutați să nu plasați coșuri la calcane libere ; coșurile libere răcesc prea tare gazele din conductă în timpul ascensiunii lor spre exterior. Nu rezemați pe coșuri, între olane, grinzi de suport de ziduri, boiandrugi de beton ; aceste grinzi vor forma tassări pe conductele de coșuri, crăpând olanele, dând chiar fisuri în zidărie, și multe alte inconveniente ce rezultă din aceste vicii de construcție.

Orice defecțiune de tiraj dă loc la nenumărate neajunsuri extrem de plictisitoare pentru locatar. Cea mai gravă este „sgura de funingină" datorită fie umezelei din conductă, fie cauzată de situațiunea defectuoasă a coșului față de curenții exterior de aer, sau a vre-unui olan spart pe conductă, a vreunui unghi de coș prea forțat.

La terminarea imobilului se va încredința proprietarului, pentru orice eventualitate, planul conductelor de coșuri și a ventilațiilor cu derivarea lor, precum și locul de curățare fie în pod sau în pivniță.

Coșurile libere și înalte de pe învelitori, să fie bine ancorate de zidurile masive, de planșee ca și de ferma acoperișului ; coșurile prea înalte e bine să fie făcute de beton cu armătură de fier într'însele.

Căminele sunt pentru interioare motive decorative, însă de fel practice ; consumă o cantitate enormă de combustibil pentru căldura ce sunt în stare să degajeze. Căminul — la clima noastră — îl consider un risipitor al unei avuții din economia noastră națională : lemnul.

Stilul. Fiecare țară e mândră de limba ce o vorbește, tot așa trebue să fim mândri de stilul nostru românesc, băștinaș, care ne vorbește de trecutul nostru ; ne vorbește de urmele înaintașilor noștri, de năzuințele și credințele noastre.

O națiune conștientă de ea își are stilul ei, evouluat, modificat, cizelat în pasul timpului. Stilul țărei, ca și limba țării, este o manifestare a poporului, este manifestarea de artă a spiritului românesc, este activitatea noastră spirituală materializată ; stilul reprezintă, prin excelență, arta socială gândită și realizată prin forme plastice, prin forme de durată ce convin peisagiului moral și material al țărei.

Să adoptăm neobosiți stilul ce poartă pecetea celui mai autentic specific românesc, cât mai mult, până în colțurile cele mai îndepărtate ale României Noui, până în fundul văilor și a munților noștri străvechi românești. Să lăsăm stilurile de import, oricum numite, cubiste, florentine, bizantine, maure, și a. m. d. cari distrug specificul regional al artei naționale, cari trăesc la noi izolate, răslețe, fără gând-director : simple capricii de modă.

Avem atâtea izvoare de inspirație românească, începând cu veacurile al 12—18-lea pentru creațiunile noastre de artă ; realizări cari se opun cu mândrie curentului bolnăvicios importat efemer la noi. Să construim românește. Vom cinsti astfel demn meșterii noștri mari din vremurile depărtate, ce ne-au construit mânăstirile, bisericile și curțile vechilor noștri boieri.

Expoziția Facultăței de Arhitectură

In mișcarea noastră arhitecturală Facultatea de Arhitectură contează nu numai ca o uzină intelectuală al cărei produs este arhitectul, ci chiar prin realizările studenților merită să i se stabilească un loc onorabil în mișcarea noastră artistică. Dacă cineva nu a cercetat expoziție cu expoziție, lucrările executate în școală, poate totuși să-și facă o idee cercetând expoziția permanentă unde va vedea multe lucrări remarcabile.

Totuși această activitate de albine harnice trece pe nedrept neobservată. Desinteresarea presei, desinteresarea oficialităților și chiar desinteresarea singurei reviste de specialitate, revista noastră „Arhitectura". Pe vremuri „Analele Arhitecturei, semnala cel puțin numele celor menționați și a examenelor trecute. Avea adică o „Rubrică a Școalei".

Ne propunem ca începând cu acest număr să înlăturăm această lipsă. Nu facem un început norocos de oarece expoziția actuală este o expoziție mică. Totuși din ea se pot trage multe învățăminte. Avem mai întâi, ca rezultat al introducerei „Constructiunilor Rurale" ca materie de predare de sine stătătoare, un proect de gospodărie țărănească semi-mijlocie și un centru civic rural. De sigur că datele unei gospodării agricole de 10 Ha. nu le-a stabilit nimeni până acuma și cu rentabilitatea precară a agriculturei ar fi greu de precizat și mai ales de realizat. Din felul cum s'a interpretat programul sau poate că programul a precizat așa, locuința fermierului absoarbe cea mai mare parte din fondurile destinate acestei ferme. Mulți burghezi, și mai înstăriți și cu mai multă cultură nu au o asemenea locuință.

Ori o exploatare agricolă este un bun economic a cărui realizare rezultă din ecuația rentabilităței. Și rentabilitatea o dă celelalte construcții, locuința, într'o gospodărie chibzuită rămânând pe ultimul plan.

In limita datelor programului și cunoștințelor foarte sumare ale studenților, cursul acesta fiind la început, s'a obținut ceva mulțumitor. Se vede însă că toți s'au simțit mai la largul lor în tratarea locuinței și stângaci în aranjarea și dimensionarea unui grajd, a unei cotinețe de găini, magazie, pătul, etc.

De aceea și sunt redate în indicațiuni sumare.

S'au obținut aranjamente de ansamblu interesante din care unele cum este cel al D-lui Porumbescu N. ar fi meritat chiar Mențiunea I-a.

Centrul civic, mai puțin reușit totuși mulțumitor.

Proectul pentru o **Administrație Financiară** este un proect analitic, primul proect dat anului I din Ciclul Mediu. Programul este prea mare pentru elevi care deabia au scăpat de studiul elementelor clasice. Ca să poată trece la o aplicațiune așa de complicată a acestor elemente, trebuiau date mai întâi compoziții intermediare. Apoi o idee nefericită a fost aceea de a cere la etaj locuința administratorului. O locuință a unui modest funcționar de stat, pe o așa suprafață ! Căci pe lângă că dă studentului o idee false asupra realităților apoi a mai dat și o distribuție ridiculă. Un hol care absoarbe aproape jumătate din suprafață !

Că subiectul n'a fost potrivit cu cunoștințele concurenților se vede de la distanță. S'ar putea da asemenea subiecte numai dacă profesorii și asistenții lor ar fi continuu în atelier, îndrumându-i în tot momentul, ceea ce ar fi poate prea obositor. Numai cu corectura bisăptămânală însă, din cauza puținelor cunoștinți, pare că profesorii ar fi fost cu totul absenți. Se vede lucrul acesta din lipsa orcăror cunoștinți constructive în alcătuirea și proporționarea învelitorilor, din falsa trasare a umbrelor, ca să vorbim numai de fațade, trecând peste lipsa completă de cunoștinți în alcătuirea generală a unui plan, în proporționarea pieselor și dimensionarea zidurilor.

S'a dat totuși tuturor mențiuni, **ca încurajare.**

Cred că este o greșală această indulgență. Mai ales că 4-5 proecte meritau mențiune și este nedrept să fie puși alături de ceilalți. Apoi învățătura se capătă cu muncă și severitate nu cu indulgență deplasată.

O **Bae Populară** a format subiectul unui Concurs de Schițe. Majoritatea au rezolvat problema fără să țină seamă ca pachetele mari indicate de program, adică basinul, băile de putină și cele de abur care nu se pot încadra într'o soluțiune absolut simetrică baia de aburi neputând echilibra băile de putină. Se vede la majoritatea concurenților lipsă de abilitate în aranjamentul elementelor de plan. S'a dat câte o mențiune D-lor : Iuliu Paraschiva, G. Cesare, Liliana Dinescu, Andreescu Dima și Porumbescu Nicolae.

Sp. C.

Buletinul Colegiului Arhitecților

Legea Colegiului Arhitecților din România

Art. 1. — Au dreptul a purta titlul de arhitect și a exercita această profesiune, toți cetățenii români fără deosebire de sex, cari posedă o diplomă de arhitect eliberată de Facultatea de Arhitectură a Politechnicei din București, indiferent de titulatura pe care aceasta a avut-o dela înființarea ei și până astăzi, precum și acei cari posedă o diplomă a unei școli similare din străinătate, echivalată de Facultatea de Arhitectură a Politechnicei din București;

Art. 2. — Pentru înscrierea în Colegiul Arhitecților, candidatul va adresa cererea sa Decanului Colegiului, însoțindu-o de următoarele acte: a) Diploma de arhitect, eliberată de Facultatea de Arhitectură a Politechnicei din București sau a unei școli similare din străinătate, echivalată conform legii învățământului universitar;

b) Extractul actului de naștere;

c) Certificatul de naționalitate și de origină etnică;

d) Actul doveditor că a satisfăcut obligațiunile legii recrutării.

Inscrierea în Colegiu și autorizațiunea de a exercita profesiunea de arhitect se acordă în termen de 45 de zile libere dela depunerea cererii, de către Consiliul Colegiului, ale cărui hotărîri sunt definitive și executorii.

Ele sunt considerate ca acte administrative de autoritate și pot fi atacate de contenciosul administrativ.

După înscrierea în Colegiu, de către Consiliul Colegiului, Decanul liberează cartea de legitimație și de liberă practică.

Art. 3. — Sunt nedemni de a exercita profesiunea de arhitect și nu pot fi înscriși în Colegiu, cei condamnați definitiv ca: autori, instigatori, complici, tăinuitori sau favorizatori pentru una din infracțiunile prevăzute de art. 139 din Codul funcționarilor publici.

Vor fi șterși din Colegiu, arhitecții cari în timpul cât mai sunt membrii ai Colegiului suferă vre-o condamnare penală de natura celor dela aliniatul precedent.

Exercitarea profesiunii de arhitect este incompatibilă cu orice ocupațiune care atinge prestigiul acestei profesiuni.

Art. 4. — Toate posturile de arhitecți la Instituțiunile de Stat, Județ, Municipiu, Comună, Case și Regii autonome, nu vor putea fi ocupate, după promulgarea prezentei legi, decât de arhitecții cari vor îndeplini condițiunile prevăzute în prezenta lege.

Art. 5. — Instanțele judecătorești de ori ce fel, sub sancțiunea nulității actului, nu vor numi experți sau arbitrii în materie de arhitectură, decât arhitecți membri ai Colegiului arhitecților.

Art. 6. — Acela care își atribuie, sau întrebuințează titlul sau calitatea de arhitect, pe care nu le are, în conformitate cu dispozițiunile acestei legi, comite delictul de uzurpare de titlu, prevăzut de art. 145 din Codul penal și se pedepsește cu închisoare dela o lună la 3 luni și cu amendă dela 500—100.000 lei.

Acela care poartă titlul de arhitect pe care-l posedă în conformitate cu dispozițiunile acestei legi, dar fără să fie înscris în Colegiul Arhitecților, se pedepsește cu amendă dela 500—50.000 de lei.

Acela care va exercita profesiunea de arhitect fără a face parte din Colegiul Arhitecților, va fi pedepsit pentru prima dată, după gravitatea faptului, cu închisoare corecțională dela una la trei luni și cu amendă dela 5.000—100.000 lei. In caz de recidivă, pedeapsa va fi închisoarea corecțională dela trei luni la un an.

In toate aceste cazuri acțiunea penală va fi pusă în mișcare și de colegiul Arhitecților; Colegiul Arhitecților va figura în Instanță ca parte civilă.

Art. 7. — Colegiul Arhitecților se conduce de Consiliul Colegiului și Adunarea generală, care funcționează în Localul Facultății de Arhitectură. Consiliul Colegiului este alcătuit din 7 arhitecți diplomați înscriși în Colegiu, cu o vechime profesională de cel puțin 10 ani. Ei sunt aleși pe termen de 3 ani, de Adunarea generală a arhitecților din țară.

Adunarea generală alege odată cu membrii Consiliului, pe Decanul Colegiului Arhitecților din România, Consiliul alege și un Casier, 2 Cenzori și un Vice-Președinte, din sânul său.

Consiliul Colegiului Arhitecților, va executa, supravegherea, controla și conduce interesele Colegiului, în limita atribuțiunilor regulamentare și a Deciziunilor Adunării Generale.

Art. 8. — Adunarea generală se întrunește în fie care an, la 15 Decembrie, în București, la sediul Colegiului. Cu acest prilej se va descărca gestiunea anului expirat și va aproba bugetul Colegiului. Adunarea generală va decide asupra tuturor chestiunilor și intereselor Colegiului de arhitecți, în marginea dispozițiunilor regulamentare. Regulamentul care va determina competența Consiliului și Adunării generale va fi aprobat de Adunarea generală și confirmat de Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor. Ori ce alte norme privitoare la funcționare se vor prevedea, în regulamentul legii, prevăzut la art. 14.

Art. 9. — Membrii Colegiului vor fi obligați să plătească o cotizație anuală fixată de Adunarea Colegiului, în fiecare an.

Art. 10. — In caz de abateri dela îndatoririle profesionale și dela prestigiul profesiunii de arhitect, sau în caz de trimiterea unui arhitect în judecată penală, pentru fapte penale infamante, arhitectul vinovat de asemenea abateri este trimis de Decanul Colegiului Arhitecților pe baza unui raport de anchetă în judecata Comisiunii disciplinare, care-l judecă. Raportul de anchetă se face de către un membru al Colegiului, care va îndeplini în fața Comisiunii și atribuțiunea de acuzator.

Art. 11. — Comisiunea disciplinară este alcătuită din 3 membrii ai Colegiului, cu o vechime profesională de cel puțin 10 ani. Cel mai vechiu va fi președintele Comisiunii. Comisiunea se alege de Adunarea Generală de pe o listă de candidați, cari îndeplinesc condițiunea de vechime, pe termen de 3 ani.

Adunarea generală alege și trei membrii supleanți;

Art. 12. — Toate probele sunt admise în fața Comisiunii disciplinare. Arhitectul învinuit va fi citat în fața Comisiunii. El va avea dreptul să se apere printr'un avocat sau arhitect.

Comisiunea poate pronunța, după gravitatea faptului și după desbateri orale una din următoarele pedepse:

a) Mustrare;

b) Interdicțiunea de a profesa timp de 6 luni până la un an;

c) Interdicțiunea pe termen de 5 ani.

d) Radierea definitivă din Colegiul Arhitecților:

Art. 13. — Impotriva deciziunii Comisiunii disciplinare în termen de 15 zile dela pronunțarea ei, arhitectul condamnat are deschisă calea acțiunii în Contencios, conform legii Contenciosului administrativ din 1925.

Art. 14. — Amănuntele de aplicare ale legii de față se vor desvolta printr'un regulament.

Art. 15. — Toate legile, Decretele, regulamentele și deciziunile de ori ce natură din întregul teritoriu al României, privitoare la garantarea titlului și exercitarea profesiunii de arhitect în vigoare la promulgarea prezentei legi, sunt și rămân abrogate.

Dat în București la 9 Octombrie 1941.

Vice președinte și Președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri,
MIHAI A. ANTONESCU

Ministrul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor,
CONSTANTIN D. BUȘILĂ

N. B. — Legea de înființarea și organizarea Colegiului Arhitecților Români s'a publicat în Monitorul Oficial Nr. 103 din 12 Mai 1932.

Decretul lege Nr. 899 de modificarea acestei legi s'a publicat în Monitorul Oficial Nr. 240 din 10 Octombrie 1941.

DOMNULE MAREŞAL,

In cadrul problemei de îmbunătăţire a situaţiei salariaţilor publici, studiată de Guvern, Consiliul Corpului Arhitecţilor are onoarea a vă semnala următoarele :

Cu toate că arhitecţii din serviciile publice au o lege încă din 8 Iulie 1921, prin care arhitecţii sunt trataţi ca grade şi salarizare deopotrivă cu inginerii, cu toate intervenţiunile noastre şi cu toate ordinele şi circulările date în acest sens de Ministerele de Lucrări Publice şi Finanţe, singuri arhitecţii dela CFR şi PTT sunt salarizaţi şi azi pe o scară cu trei trepte inferioară celei a inginerilor.

Cum situaţia este nu numai inexplicabilă dar şi jignitoare pentru arhitecţi, cari au aceiaşi pregătire ca şi Inginerii — Facultatea de Arhitectură făcând parte din Politechnică — cu celelalte facultăţi de inginerie şi cum intervenţiunile noastre de până acum, pe lângă forurile respective au rămas fără rezultat, ne permitem a vă ruga Domnule Mareşal să dispuneţi repararea acestei nedreptăţi, pentru arhitecţii dela CFR şi PTT, încadrându-i aşa cum sunt încadraţi şi colegii lor ingineri, adică salarizare egală, aşa cum sunt trataţi de celelalte Ministere şi Instituţii Publice.

Primiţi, Vă rugăm Domnule Mareşal, asigurarea Inaltei noastre consideraţiuni.

Decan (ss) ENESCU

Secretar (ss) ŞONTEA

P. S. Aceiaş adresă s'a trimis Ministerului Lucrărilor Publice şi Comunicaţiilor şi Facultăţii de Arhitectură.

DOMNULE MAREŞAL,

Corpul Arhitecţilor având datoria de a veghea la buna punere în valoare a acestei profesiuni şi datoria fierbinte de a contribui cu toate puterile acestor profesionişti ca reîntregirea spre nord şi răsărit a pământului românesc ,prin jertfa şi eroismul soldatului român, să fie urmată în viitor de o cât mai grabnică refacere, îşi permite a vă aduce la cunoştinţă următoarele :

Refacerea regiunilor distruse şi înlăturarea pe viitor a specificului străin imprimat acestor regiuni, printr'o stăpânire mai lungă în Bucovina, mai puţin lungă în Basarabia, cere o cunoaştere precisă a situaţiei de fapt, o evaluare a celor ce sunt de făcut pe vitor şi o chibzuire amănunţită a posibilităţilor noastre materiale ;

Toate acestea nu se pot realiza decât printr'o bună organizare unitară cu misiune specială limitată numai la această refacere. Deci un organism central, compus din persoane chibzuit alese, care să aibă misiunea de a organiza şi îndruma cele trei organe : a) de cercetare şi alcătuire a materialului documentar ; b) de stabilire a ce este de făcut şi ce mijloace financiare ni s'ar cere ; c) de găsirea acestor mijloace în ipoteza că economia ţării ar permite-o sau dacă nu de ce s'ar putea face în limita mijloacelor disponibile. Căci în toată această operă trebuie să aibă ca principiu să nu se înceapă decât ceiace se poate termina. Aşa dar, trebuiesc înlăturate planurile fantastice, soptuoarii şi înjgheba în cât mai scurt timp, numai ceeace poate pune în mişcare administraţia şi mai ales economia ţării, spre a ne oferi, această din urmă, ea singură, mai târziu mijloacele necesare lucrărilor cerute de prestigiul unui Stat civilizat.

Referindu-ne la situaţia de fapt, pentru rezolvarea acestei probleme constatăm că, în speţă, în aceste provincii sunt de refăcut oraşele şi satele cari au suferit distrugeri de imobile şi cu această ocazie este bine să se facă şi rectificări urbanistice. Deci lucrări de arhitectură care, de la o mai bună construire ce trebuie să se realizeze acum, acolo unde este neapărată nevoie şi până la refacerea ultimei locuinţe, sunt opere de arhitectură şi deci de competenţă exclusivă a arhitectului.

Sunt apoi de refăcut căi de comunicaţie, poduri, alimentări cu apă, canalizări, electrificări, etc., lucrări ce sunt de competenţa exclusivă a inginerului.

Pe aceste două terenuri de activitate, cele două profesiuni pot colabora, fără încălcări de atribuţiuni care ar dăuna bunului rezultat. In acest sens urmând deci a se organiza serviciile respective.

De altfel am luat cunoştinţă cu multă satisfacţie, atât de expozeul Dvs. făcut presei în această privinţă, cât şi de interview-ul acordat de d-l Prof. M. Antonescu, Vice-Preşedinte al Consiliului de Miniştrii, unei gazete germane, că a însărcinat cu refacerea oraşului Chişinău, pe cel mai strălucit arhitect al nostru.

Această numire a unui arhitect, ne arată că se înţelege rolul arhitecţilor în această acţiune de reconstrucţie.

Corpul Arhitecţilor, urmând şi dorinţa exprimată de majoritatea colegilor, este însă convins că cea mai potrivită cale pentru naţionalizarea arhitectonică a oraşelor, ar fi instituirea de concursuri publice între toţi arhitecţii, pentru obţinerea planurilor lucrărilor de seamă, concurs ce ar antrena efortul tuturor în căutarea şi obţinerea celor mai potivite soluţiuni de specific românesc.

Deocamdată pentru rezolvarea acestor desiderate, este suficient un simplu imperativ categoric, din partea Dvs.

(ss) Decan, ENESCU

Secretar (ss) ŞONTEA

DOMNULE PRIM MINISTRU,

Prin adresele noastre Nr. 106 şi 107 din 4 Aprilie 1941, ne-am luat permisiunea a vă aduce la cunoştinţă unele doleanţe ale profesiunei noastre, cari erau pornite din râvna de a putea fi cât mai folositori Statului, buna noastră stare nefiind urmărită decât numai în măsura în care puteam satisface acest desiderat.

Colegiul, prin organele sale de conducere se punea la dispoziţia Statului pentru studii, propuneri şi recomandarea persoanelor indicate pentru îndeplinirea unor anume însărcinări speciale, el cunoscând mai bine capacitatea de muncă şi specializarea fiecăruia din membrii săi.

Am făcut apoi, întâmpinări separate în chestiuni speciale diferitelor autorităţi între cari cităm : Direcţiunea telefoanelor, spre a scoate la concurs proectul pentru al doilea local al acestei Instituţii şi către Primăria Municipiului, pentru numirea unei Comisiuni care să studieze şi să facă propuneri pentru îndepărtarea multor anomalii ce conţine regulamentul său de construcţii.

Adresele noastre către aceste autorităţi nu numai că n'au avut nici-o urmare practică, dar nici nu s'a învrednicit de un răspuns oarecare.

Deasemenea recomandările Dvs. făcute diferitelor autorităţi în competenţa cărora cădeau propunerile noastre, n'au avut nici-o primire, iar delegatul nostru în Comisiunea consultativă, cerut de Centrul de Românizare, n'a fost chemat nici-odată să participe la şedinţe, dacă cumva această Comisiune a funcţionat. Deşi acest oficiu a avut atâtea evaluări de făcut, clădiri de administrat şi întreţinut nu ni s'a cerut nici un concurs în acest scop, deşi în adresele ce v'am înaintat ne ofeream a da tot sprijinul nostru.

Intr'o asemenea atmosferă de lucru, în care se desconsideră aportul ordonat şi conştiincios ce l'ar putea da un Corp constituit, pe a cărui autoritate morală se poate compta, nu este de mirare că ne trezim cu contracte de multe sute de milioane încheiate, fără o prealabilă cercetare atât a chestiunii în sine cât şi modalităţii ei de realizare.

Astfel Ministerul de Justiţie a încheiat un contract pe 600.000.000 (în realitate peste un miliard lei) pentru alcătuirea planurilor Palatului de Justiţie şi ale Ministerului de Justiţie. Deci două lucrări diferite pe două locuri diferite. Mai întâi nu era nici o grabă pentru încheierea acestui contract pentru care nu se va putea găsi sumele necesare de executare, căci o finanţare cum este cea dela construcţia Ministerului de Interne, nu este recomandabilă.

Având la dispoziţie tot timpul necesar se putea obţine aceste planuri prin concurs, iar dacă era absolută urgenţă cu atât mai mult nu se putea da ambele lucrări uneia şi aceleiaşi persoane.

Noi ca arhitecţi nu putem în nici un caz să fim contra unei activităţi constructive. O vrem însă această activitate cât mai ordonată spre a da rezultatele pe care ţara le aşteaptă.

Ordinea aceasta trebuie pusă în plănuirea lucrărilor ca şi în acea a mijloacelor de executare.

Căci plănuirea fără o trecere pe teren, nu reprezintă nimic şi aceasta nu se poate face fără o abondenţă de materiale de construcţie şi o normalizare a preţurilor. Altfel în anarhia actuală de producţie şi comercializare se istoveşte zadarnic toată puterea de contribuţie a ţării. Căci preţurile au ajuns la aşa nivel şi materialele aşa de rari încât micile reparaţiuni necesare de pe urma cutremurului au costat de multe ori mai mult decât a costat întregul imobil. Deci mai întâi stabilizarea preţurilor, prin dispoziţiuni de Stat, dar mai ales prin abondenţă de fabricaţie şi mijloace de transport şi numai după aceia o campanie intensivă de construcţie.

Cum însă Statul trebuie să ştie cum şi ce are de făcut, este bine ca până la restabilirea acestei situaţiuni să-şi pregătească din vreme proectele necesare, conform unei evidenţe a necesităţilor. Aceste proecte propunem să se obţină numai prin concursuri publice. Cunoştinţele noastre, experienţa noastră, cercetarea diferitelor lucrări ob-

ținute cu și fără concurs, ne îndreptățesc a ne pronunța pentru exclusivitatea acestui sistem.

Nu este nevoie de apelul la străini în acest scop. Nu ne simțim mai prejos ca aceștia, nici în proectare și nici în executare.

Dacă însă situațiuni, pe cari noi nu le cunoaștem, cer să facem un asemenea apel, apoi nu-l înțelegem decât în condițiuni egale de tratament.

Primim concurența ca arhitecți, după cum colaboratorii noștri antreprenori primesc concurența ca executanți. Insă numai în condițiuni egale.

Ne exprimăm convingerea că gândiți la fel cu noi și de aceia ne-am îngăduit Domnule Prim Ministru să vă aducem la cunoștință cele de mai sus, rugându-vă să primiți înalta noastră considerație.

Decan, (ss) ENESCU

Secretar, (ss) ȘONTEA

DOMNULE GUVERNATOR,

Din publicațiunea apărută în o seamă de cotidiane am luat cunoștință că ați instituit un concurs public, pentru proectarea Catedralei Odesei.

Cunoscând profunda înțelegere pe care ați arătat-o arhitecturii și arhitecților în toate împrejurările și fiind însuflețiți de gândul de a vă putea fi de folos la realizarea operei pe care v'o propuneți, ne permitem a vă face întâmpinarea de față:

Este notoriu că rezultatele unui concurs public de ori ce fel și mai ales unul de arhitectură, depind de programul său de aceia ne vom referi aci la condițiunile publicate în concurs observând că ele nu sunt de natură să asigure o participare numeroasă și entuziastă a arhitecților români și deci nu corespund bunelor Dvs. intențiuni și nu concurează către un rezultat mulțumitor. Aceasta din cauză că, programul nu fixează nici o preciziune de întindere, capacitate sau cost, nu pun la dispoziția concurenților planul de situație al terenului cu artele învecinate sau cu eventuale fotografii ale împrejurărilor. Deplasarea fie căruia la Odesa este acum o problemă greoaie și costisitoare.

Nu se indică numărul de planșe, scara proectului, felul prezentării, cari trebuiesc să fie obligatoriu aceleași pentru toți concurenții. Termenul de predare în actualele împrejurări este cu mult prea scurt pentru un studiu serios.

Nu se indică alcătuirea juriului de judecată și nici termenul de pronunțare.

Nu se precizează onorariul stabilit pentru proectantul lucrării.

Rezerva Guvernământului de a executa lucrarea prin alt arhitect decât premiantul I, nu corespunde desideratelor permanente ale arhitecților de pretutindeni.

Dacă un concurs nu dă rezultate el poate fi urmat de un altul pentru care juriul de judecată dă suficiente precizări pentru ca astfel concurenții să se poată încadra aspirațiilor organizatorilor.

Am urmărit aci ordinea expunerii din publicațiune care nu este aceiași cu a importanței punctelor.

Am făcut aceste observațiuni și vă rugăm să binevoiți a le considera ,că o contribuție nu numai autorizată dar mai ales pornită din cea mai sinceră tendință de a vă pune la dispoziție experiența noastră în materie de concursuri publice sprijinind astfel inițiativa Dvs. în sensul de a-i asigura cele mai bune rezultate și nu ne îndoim că veți binevoi a da dispozițiuni de a se completa condițiunile concursului pentru a obține astfel dorita de Dvs. și de noi participare a arhitecților români.

p. Decan, (ss) Arh. ION ROȘU

Secretar, (ss) ȘONTEA

Arhitecții decedați în cursul anului 1941

1) MOHOR DUMITRU, născut în Bârlad anul 1883.

Diplomat al școalei speciale de Arhitectură din Paris din anul 1911.

A fost arhitectul Soc. Locuințe Eftine, timp de 7 ani, apoi șeful serv. technic al Primăriei Bazargic și al Primăriei Sinaia.

A decedat la 2 August 1941 la Sinaia, preocupat până în ultimele clipe de serviciul său.

*

2) MĂCĂRĂSCU NICOLAE, născut în Comarnic, Jud. Prahova anul 1906.

Diplomat al Facultății de Arhitectură din București din anul 1934.

A fost arhitect la Rezidența Regală a Ținutului Bucegi.

Guvernământul Civil al Comandamentului Militar al Transnistriei a anunțat în ziarul Universul pierderea sa, fiind căzut la datorie în ziua de 22 Oct. 1941, la Odesa.

*

3) STĂNESCU VALERIU, născut în București, anul 1914, luna Octombrie în 25.

Diplomat al Facultății de Arhitectură din București din anul 1939, Sub-locotenent de geniu. Căzut pe câmpul de luptă în ziua de 27 Septembrie 1941. Inmormântat provizoriu în satul Pescenco din Stepa Nogai.

Informații

Colegul nostru D-l Enescu mergând în misiune oficială în Germania ne-a făcut o primă și sumară dare de seamă a impresiunilor culese acolo. Izbește de la prima vedere grandiositatea problemelor puse. Astfel, condus fiind de arhitect Speer, secondantul Führerului Germaniei în materie de monumentalizare i-a arătat între altele marea lucrare ce se plănuește pentru urbanism Berlinului. Concentrarea sosirei și plecărei călătorilor la două gări monumentale, legate de un bulevard extrem de larg pe care să se concentreze toate clădirile oficiale. Tot pe acest bulevard, pe un teren de umplutură, impropriu construcțiunilor se va amenaja un mare bazin sportiv, iar în alt punct al acestui bulevard, imitând pe marea și eterna în reputație Romă Antică, se va construi Forul Berlinului.

In provinciile germane de asemenea se pun tot probleme de asemenea dimensiuni.

Toți arhitecții sunt utilizați pentru realizarea acestor lucrări de prestigiu, și ca popor logic și sub o conducere pricepută are în mare stimă pe cei ce sunt meniți să interpreteze și să imortalizeze în formă materială eternă idealurile poporului german despre artă, prestigiu și forță.

Ei sunt puși la conducere cu toată cinstea cuvenită, având subt ei o armată întreagă de ingineri și technicieni, care ajută cu specialitatea lor într'o armonie deplină la realizarea problemelor propuse.

O dare de seamă mai amănunțită a celor văzute în acest voiaj și a concluziilor ce se pot trage pentru țara noastră se va face ulterior.

◆

La 21 Decembrie expirând mandatul Consiliului de Administrație al Colegiului Arhitecților, conform legii,, Colegiul a fost convocat în ziua de 14 Decembrie pentru alegerea unui nou consiliu.

Alegerea aceasta s'a efectuat cu un număr foarte restrâns de participanți, deabia 85, și în mijlocul unei indiferențe generale. Lucrul este surprinzător, judecând după unele manifestări de nemulțumire arătate în cursul anului, asupra activității Colegiului. Acuzațiuni, negreșit, nefondate judecând după mulțimea intervențiilor făcute de Colegiu al căror conținut a fost mereu adus la cunoștință prin revista noastră. N'am obținut cât ne așteptam însă și ceea ce s'au obținut se datorește unor influențe personale ale conducătorilor și nici de cum unei acțiuni de masă pe care să se sprijine Consiliul. Lipsa aceasta de interes arătată de masa arhitecților, care nu înțeleg să se deranjeze cel puțin odată pe an populând Adunările Generale cu unanimitate este simptomatică. Așa că încă multă vreme Colegiul va avea nevoe să fie reprezentat de oameni care pot prin personalitatea lor, suplini lipsa de interes a arhitecților. Și de și este astfel totuși mulți nu înțeleg lucrul acesta. Ca dovadă a acestei desorientări este faptul că la aceste alegeri n'a mai fost ales, unul din cei mai reprezentativi membri ai Colegiului, atât ca profesionist cât și ca influență, care prin relațiile sale ne-a fost foarte util în cursul acestui an. Ceea ce este profund regretabil.

Lucrurile nu trebue însă să rămână la infinit așa. Trebue profitat de o viitoare modificare a legei și aceasta cât mai neîntârziat, ca să se introducă obligativitatea participărei **subt sancțiunea excluderei din Colegiu**, la Adunările Generale și mai ales la adunările în care se alege Consiliul. Prin constrângere la început se poate ajunge cu vremea la desvoltarea unui interes permanent și voluntar pentru problemele care ne agită. Căci altfel se poate ajunge în mod logic la inutilitatea organizării noastre legale.

De pe urma acestor alegeri au eșit din urnă 6 membri din vechiul Consiliu, iar în locul D-lui Iotzu, a fost ales D-l N. Georgescu.

Rezultatul acestor alegeri este următorul:

Consiliul: Decan: I. Enescu; Membrii: I. Roșu, Cerchez Cristofi, P. Antonescu, Gh. Simota, I. Berindey, N. P. Georgescu.

Comisia disciplinară:

Membri titulari: Fl. Stănculescu, Radu Culcer, Popescu Eugen;

Membri supleanți: G. Gunesch, M. Cherenbach, C. Dobrescu.

Președinte: Radu Culcer.